

שבוע פרשת פינחס

(23 – 29 June 13)

ט"ו – כ"א תמוז ה'תשע"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבָבְךָ. וְשִׁנְנָתָם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכַתְּבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֵל מְצֹוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵת יוֹרֵה וּמְלִקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלְתָה וְשִׁבְעַתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתְם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתְּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתְם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתְּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתְּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכַתְּבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַע יְיָ לְאַבְתֵּיכֶם לְתַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצֹוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצֹוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מְקַבֵּל עָלַי מְצֹוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ מִצְוָה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמַתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדָשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר פֶּה תְּבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ: וַיִּשְׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: וַיִּשְׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצֹוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוֹמֵם - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיתבות "לה'י") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק"ב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, ככל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיכור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:
 א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְץ יְהוָה זֶרְעוּ דוֹר
 יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לְיִשְׁרָיִם חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוּוֶה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזִכֹּר
 עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק: ז מְשֻׁמְעָה רַעַה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לְפִי פֶּטַח בְּיְהוָה: ח סְמוּךְ לְפִי לֹא יִירָא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרּוֹ: ט פּוֹר | נָתַן לְאֲבִיוָנִים צִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד קָרְנוֹ תָרוּם בְּכָבוֹד:
 י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שֵׁנָיו יִחַרַק וְנַמְס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֵּאבֵד:

ק"ג

בו יסופר נפלאות מיציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזוֹר־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְוִים | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי בְּיְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהֵי לְשַׁבַּת: ו הַמְשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבְאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעְפָּר
 דָּל מְאֻשְׁפַת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֵקֶרֶת הַבַּיִת
 אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּיָהּ:

19 'חיצונות שהן עליונות' קתני [ו-שנינו] בדברי בית הלל, ואילו
 20 לדברי רב רק אחת מהן עליונה. משיבה הגמרא: לְמַעוּטֵי תְּתָאֵי
 21 דְּתַתִּיבָא - 'עליונות' בא למעט את התחתונות שבתחתונות,
 22 כלומר את כל השורות שמן השורה השלישית ולמטה.
 23 שואלת הגמרא: וּשְׂמוּאֵל שְׁאֵמֵר 'עליונה' וּשְׁלֹפְנִים הִימְנָה, מַאי
 24 מְעָמָא - מאיזה טעם פירש כן, ולא פירש שהן שתי שורות
 25 החיצונות. משיבה הגמרא: משום דְּרִיבֵי [ו-דקדק] כן ממה שאמרו
 26 בית הלל 'שהן העליונות'. שואלת הגמרא: וְהָא חִיצוֹנָה קִתְּנֵי - הרי
 27 שנינו בדבריהם 'שתי שורות החיצונות', ואילו לדברי שמואל רק
 28 אחת מהן היא חיצונית. משיבה הגמרא: לְמַעוּטֵי נְוִיאתָא דְּנְוִיאתָא
 29 - 'חיצונות' בא למעט את הפנימיות שבפנימיות, כלומר את כל
 30 השורות שמן השורה השלישית ולפנים.
 31 הגמרא מביאה שנחלקו תנאים במחלוקת זו: רַבִּי חִיָּיא תִנֵּי [ו-שנה]
 32 ברייתא פְּוֹתִיהָ דְּרַב - בדברי רב, וְכוּלְהוּ תְּנָאֵי - ושאר שוני
 33 המשניות תִנֵּי [ו-שנו] ברייתא פְּוֹתִיהָ דְּשְׂמוּאֵל. מסיקה הגמרא,
 34 וְהַלְכָתָא פְּוֹתִיהָ [ו-כמו] דְּשְׂמוּאֵל, שבודקים את שתי שורות
 35 עליונות, החיצונית ושלפנים הימנה.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' ב

1 פְּנֵי כָּל הַמְּרַתָּה, את השורה החיצונה שרואה את הפתח - הסמוכה
 2 לפתח, וְאֵת הַשׁוֹרֶה הָעֲלִיּוֹנָה שְׂרׁוּאָה אֵת הַקּוֹרֶה, כלומר, כל
 3 החביות העליונות הסמוכות לתקרה. אבל השורה שְׁלֹפְנִים הִימְנָה
 4 - מהשורה החיצונית, וכן השורה שְׁלֹפְנִים הִימְנָה - מהשורה
 5 העליונה, אִין צְרִיךְ בְּהֵן פְּדִיקָה.
 6 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור שיטת בית הלל
 7 במשנתנו: שנינו במשנה, בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, שְׁתֵּי שׁוֹרֹת הַחִיצוֹנוֹת
 8 שְׁהֵן הָעֲלִיּוֹנוֹת. אָמַר רַב, בּוֹדְקִים שְׁתֵּי שׁוֹרֹת מֵהַשׁוֹרֹת הַחִיצוֹנוֹת
 9 הַסְּמוּכוֹת לַפֶּתַח, אֵת הַשׁוֹרֶה הָעֲלִיּוֹנָה בִּיּוֹתֵר, וְאֵת הַשׁוֹרֶה שְׁלֹפְנִים
 10 הִימְנָה - מֵהָעֲלִיּוֹנָה [צירוף ג]. וּשְׂמוּאֵל אָמַר, בּוֹדְקִים שְׁתֵּי שׁוֹרֹת
 11 מֵהַשׁוֹרֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת הַסְּמוּכוֹת לַתְּקֵרָה, אֵת הַשׁוֹרֶה הָעֲלִיּוֹנָה
 12 וְהַחִיצוֹנִית בִּיּוֹתֵר, וְכֵן אֵת הַשׁוֹרֶה שְׁלֹפְנִים הִימְנָה - מֵהַחִיצוֹנָה
 13 [צירוף ד].
 14 הגמרא מפרשת את טעמם של רב ושמואל. שואלת הגמרא: מַאי
 15 מְעָמָא דְּרַב - מהו טעמו של רב שלא פירש בדברי בית הלל
 16 שכונתם לשתי השורות העליונות, והלא אמרו 'שהן העליונות'.
 17 משיבה הגמרא: דְּרִיבֵי [ו-דקדק] כן ממה שאמרו 'שתי שורות
 18 הַחִיצוֹנוֹת', שמשמעותן החיצונית ביותר. שואלת הגמרא: וְהָא

מפתח כללי

מסכת פסחים עם ביאורים	כ	סדר הנחת תפילין	א
מדף ג עד דף ט	קכ	מזמורי תהלים קיב, קיג	ב
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:		מאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות	ג
שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כא	שי"פ פינחס, כ"א תמוז היתשכ"ו	ה
אדמו"ר הזקן	קנא	שיחת שי"פ פינחס, כ"א תמוז היתשכ"ו	ד
שולחן ערוך הלכות שבת	כב	לקוטי שיחות – פרשת פינחס	ה
אדמו"ר הזקן	קנב	(בלה"ק) כרך יג	ו
לקוטי תורה	כג	מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח	ז
אדמו"ר הזקן	קנג	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	ח
שערי אורה	כד	זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה	ט
אדמו"ר האמצעי	קנה	ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת לא, תרגום מאידיש	י
מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	כה	ילקוט גאולה ומשיח – פרשת פינחס	יא
אדמו"ר ה"צמח צדק"	קנו	שיעור יומי חומש לשבוע פרשת פינחס	יב
תורת שמואל תרל"ב	כו	שיעורי תהלים לשבוע פרשת פינחס	יג
אדמו"ר מוהר"ש	קנז	שיעורים בספר התניא (מוגה)	יד
שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כז	לשבוע פרשת פינחס	טו
אדמו"ר מוהר"ש"ב	קנז	לוח "היום יום" לשבוע פרשת פינחס	טז
ספר המאמרים היתשי"ט	כח	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	יז
אדמו"ר מוהרי"צ	קנט		יח
לקוטי דיבורים	כט		יט
אדמו"ר מוהרי"צ	קס		
יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ	ל	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:	
אדמו"ר מוהרי"צ	קסא	ג' פרקים ליום לשבוע פרשת פינחס	א
אגרות קודש	לא	פרק אחד ליום לשבוע פרשת פינחס	ב
אדמו"ר מוהרי"צ	קסא	פרק המצוות לשבוע פרשת פינחס	ג
הלכות בית הבחירה	לב	נביאים וכתובים	ד
ביאורים בפרקי אבות פרק א	לג	מלכים א פרק טז, תהלים פרק פה-פו	ה
חומש לקריאה בציבור	לד	משניות – מסכת בבא בתרא-סנהדרין	ו
לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס	לה	ביאור קהתי	ז
סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	לו	עין יעקב מסכת יומא	ח

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת שְׁגַמְלָנִי טוֹב. הִנֵּה בְּכַרְכָּה זוֹ
 2 בְּנוֹסַח בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל פֶּתַח כ"ק מו"ח אֲדַמְו"ר, חוֹתְנִי שֶׁל הַרְבֵּי -
 3 רַבִּי יוֹסֵף יִצְחָק מְלִיבַאוּוֹיטִשׁ, הַרְבֵּי הַרְיִי"צ, בְּעַל הַשְּׂמִחָה וְהַגְּאוּלָּה,
 4 שִׁיצַא מִמַּאסְרוֹ בְּרוּסְיָה בִּי"ג תַּמּוּז (בְּשַׁנַּת תַּרפ"ו) אֵת הַמַּאֲמָר מֵאִמֵּר
 5 הַחֲסִידוֹת דְּשִׁבְתָּ שְׂאֵמֵר בִּשְׁבַת
 6 פְּרִשְׁתָּ פִּנְחָס (לְאַחֲרֵי שְׁעָלָה
 7 לְתוֹרָה וּבִרְךָ בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל),
 8 בְּעַת הַקְּדוּשָׁה שֶׁנֶּעֱרַךְ בְּאוֹתָהּ שַׁבַּת
 9 [שְׁזָהוּ הַמַּאֲמָר הַב', הַמֵּאִמֵּר
 10 הַשְּׁנִי בְּדִבְכוּר־הַמִּתְחִיל זֶה, "בְּרוּךְ
 11 הַגּוֹמֵל" וְהוּא הַמֵּאִמֵּר הַיּוֹתֵר
 12 אָרוּךְ, וּמֵאִמֵּר זֶה הוּא מֵאִמֵּר שְׁנֵי
 13 נוֹסְפֵי עַל הַמַּאֲמָר דְּבוּר־
 14 הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל הָא',
 15 הַרְאִישׁוֹן שְׂאֵמֵר הַרְבֵּי הַרְיִי"צ בְּעַל
 16 הַגְּאוּלָּה בְּיוֹם ד' י"ג תַּמּוּז,
 17 בְּאוֹתָהּ שָׁנָה אַחֲרֵי שְׁקִיבַל
 18 תְּעוּדַת הַחוּפְּשׁ, תְּעוּדַת הַשְּׁחָרוּר
 19 מִהַמַּאסֵּר וְלִפְנֵי־זֶה לְמֵאִמֵּר "בְּרוּךְ
 20 הַגּוֹמֵל" הַרְאִישׁוֹן קִדְמָה מֵאִמֵּר נוֹסֵף
 21 הַמַּאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל הַיּוֹי'
 22 לִי בְּעוֹזְרֵי וְאֵנִי אֶרְאֶה בְּשׂוֹנֵי
 23 שְׂאֵמֵר הַרְבֵּי הַרְיִי"צ בְּיוֹם ג' י"ב
 24 תַּמּוּז, כְּשֶׁנִּתְבַּשֵּׁר שְׁחוּפְּשָׁה
 25 נִתְּנָה לוֹ וְלִמְחַרְתָּ, בְּיוֹם י"ג בְּתַמּוּז,
 26 יֵצֵא לְחוּפְּשֵׁי כְּפוּלָן, וְלְאַחֲרֵי כֵן,
 27 בְּסֵעוּדַת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בְּסֵעוּדַת
 28 הוֹדָאָה אֲמֵר הַרְבֵּי הַרְיִי"צ בְּעַל
 29 הַגְּאוּלָּה אֵת הַמַּאֲמָר דְּבוּר־
 30 הַמִּתְחִיל שְׂאֵו יְדִיכֶם קוֹדֶשׁ
 31 (כְּפִי שְׁנֹדְפְסוֹ ד' מַאֲמָרִים
 32 אֱלוֹ בְּקוֹנְטְרַס חַג הַגְּאוּלָּה),
 33 וּבְנוֹדָאֵי שְׁגַם סֵדֵר אֲמִירַת
 34 הַמַּאֲמָרִים הַעוֹבְדָה שֶׁהַמֵּאִמֵּר
 35 הִלְלוּ נִאֲמָרוּ דוּקָא לְפִי הַסֵּדֵר הָאִמֵּר
 36 ("הַיּוֹי' לִי בְּעוֹזְרֵי" בִּי"ב תַּמּוּז, "בְּרוּךְ
 37 הַגּוֹמֵל" הַרְאִישׁוֹן בִּי"ג תַּמּוּז, "שְׂאֵו
 38 יְדִיכֶם קוֹדֶשׁ" בִּשְׁבַת שְׁלֹאחֵר מִכֵּן
 39 וְ"בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל" הַשְּׁנִי בִּשְׁבַת הַבֹּאֵה),

ביאור בדרך אפשר

40 הוּא בְּתַכְלִית הַדִּיּוּק, שְׁהָרִי גַם סֵדֵר בְּתוֹרָה הוּא תוֹרָה וּמִצִּינּוּ
 41 שֶׁאֵפִילוּ לְגַבֵּי פְּסִיקַת הַלְכָה יֵשׁ מִשְׁמַעוֹת לְעוֹבְדָה שְׂרַב מְסוּיִים מוֹפִיעַ בְּמִשְׁנֵה
 42 קוֹדֶם לְדַבֵּר אַחֵר וְכד', וְכוּיּוֹן שְׂאֵמֵר מֵאִמֵּר הַחֲסִידוֹת הִלְלוּ בְּקֶשֶׁר לְחַג
 43 הַגְּאוּלָּה י"ב תַּמּוּז הוּא עֲנִיין בְּתוֹרָה, בּוֹדָאֵי שְׁלֹא רַק לְתוֹכֵן הַמֵּאִמֵּרִים יֵשׁ
 44 חֲשִׁיבוֹת וּמִשְׁמַעוֹת רַבָּה אֵלָּא גַם סֵדֵר
 45 הַדְּבָרִים חָשׁוּב וּמִשְׁמַעוֹתֵי, כְּפִי
 46 שִׁתְּבָאֵר לְהַלֵּךְ.
 47 וּמִדִּיּוּק בְּעַל הַגְּאוּלָּה בְּמַאֲמָר
 48 דְּבוּר־הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל
 49 הַשְּׁנִי שְׁעִלְיוֹ מִיּוֹסֵד מֵאִמֵּר זֶה, דְּצָרִיךְ
 50 לְהִבְיִן, לְמָה נִשְׁתַּנָּה נוֹסֵף זֶה
 51 שֶׁל בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל מִבְּרַכַּת הַנְּסִים,
 52 דְּבְּכַרְכָּת הַנְּסִים אוֹמֵר הַמְּבָרֵךְ
 53 שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ נֶס בְּרוּךְ שְׁעָשָׂה לִי
 54 נֶס, וְאֵינִי מְזַכֵּר בְּכַרְכָּתוֹ
 55 חוּבָה לְעַצְמוֹ, וְהֵינִי שְׁנוֹסַח
 56 הַבְּרַכָּה אֵינִי כּוֹלֵל אֲמִירָה שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָה
 57 שְׂיִמְצָא חוּבָה בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר
 58 בְּעִבּוּרוֹ בְּגַלֵּל אוֹתוֹ חוּבָה (חֲטָא,
 59 חֲסִירוֹן) עֵמֵד רַחֲמָנָא לְצִלָּן
 60 הַרְחִמְךָ, ה', יְצִילֵנוּ בְּסַפְּנָה, וְהוּא
 61 בְּעַצְמוֹ מוֹדָה שְׁהִיָּה חַיֵּב
 62 בְּדַבְּרֵי הַסַּפְּנָה חֲסִי וְשׁוֹלָם,
 63 אֱלֹא שְׁהַקְּבִי עֲשֶׂה לוֹ נֶס
 64 וְזַכָּה לְהִנְצֵל מִהַסַּפְּנָה, מַה־שְּׂאִינ־
 65 כֵּן בְּכַרְכָּה זוֹ בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל שְׁגַם
 66 הוּא בְּרַכַּת תּוֹדָה לַה' עַל חֲסִירוֹ אוֹמֵר
 67 הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת,
 68 שְׂמִזְכִּיר חוּבָה לְעַצְמוֹ, וְהוּא
 69 בְּעַצְמוֹ מוֹדָה שְׁהוּא חַיֵּב
 70 בְּזָה, וּבְגַלֵּל חַיֵּב הִיָּה מִן הַרְאִי שְׁלֹא
 71 יִזְכָּה ח"ו לְהַצִּלָּה אֱלֹא שְׁזָהוּ
 72 מַחֲסְדֵי הַיּוֹי' וְדַרְכֵי הַיּוֹי'
 73 שְׁהוּא יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵל גַּם
 74 לְחַיִּים טוֹבוֹת וְלִכֵּן לְמַעֲשֵׂה ה'
 75 גַּמֵּל אֲתוֹ טוֹבָה אִף שְׁלֹא הִיָּה רְאוּי לְכַן.

בס"ד. שבת פרשת פינחס, כ"א תמוז, ה'תשכ"ו
(הנחה בלתי מוגה)

1 בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת שְׁגַמְלָנִי טוֹב! הִנֵּה
 2 בְּכַרְכָּה זוֹ פֶּתַח כ"ק מו"ח אֲדַמְו"ר, בְּעַל
 3 הַשְּׂמִחָה וְהַגְּאוּלָּה, אֵת הַמַּאֲמָר דְּשַׁבַּת פְּרִשְׁתָּ
 4 פִּנְחָס (לְאַחֲרֵי שְׁעָלָה לְתוֹרָה וּבִרְךָ בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל).
 5 בְּעַת הַקְּדוּשָׁה² שְׁזָהוּ הַמַּאֲמָר הַב', הַיּוֹתֵר אָרוּךְ,
 6 נוֹסֵף עַל הַמַּאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל
 7 הָא', שְׂאֵמֵר בְּיוֹם ד' י"ג תַּמּוּז³, אַחֲרֵי שְׁקִיבַל
 8 תְּעוּדַת הַחוּפְּשׁ, וְלִפְנֵי־זֶה הַמַּאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל
 9 הַיּוֹי' לִי בְּעוֹזְרֵי שְׂאֵמֵר בְּיוֹם ג' י"ב תַּמּוּז⁴,
 10 כְּשֶׁנִּתְבַּשֵּׁר שְׁחוּפְּשָׁה נִתְּנָה לוֹ⁵, וְלְאַחֲרֵי כֵן,
 11 בְּסֵעוּדַת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בְּסֵעוּדַת הוֹדָאָה⁶ אֲמֵר
 12 הַמַּאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל שְׂאֵו יְדִיכֶם קוֹדֶשׁ⁷ (כְּפִי
 13 שְׁנֹדְפְסוֹ ד' מַאֲמָרִים אֱלוֹ בְּקוֹנְטְרַס חַג הַגְּאוּלָּה⁸),
 14 וּבְנוֹדָאֵי שְׁגַם סֵדֵר הַמַּאֲמָרִים הוּא בְּתַכְלִית הַדִּיּוּק⁹,
 15 שְׁהָרִי גַם סֵדֵר בְּתוֹרָה הוּא תוֹרָה¹⁰. וּמִדִּיּוּק בְּעַל
 16 הַגְּאוּלָּה בְּמַאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל,
 17 דְּצָרִיךְ לְהִבְיִן, לְמָה נִשְׁתַּנָּה נוֹסֵף זֶה מִבְּרַכַּת
 18 הַנְּסִים, דְּבְּכַרְכָּת הַנְּסִים אוֹמֵר בְּרוּךְ שְׁעָשָׂה לִי נֶס,
 19 וְאֵינִי מְזַכֵּר בְּכַרְכָּתוֹ חוּבָה לְעַצְמוֹ, וְהֵינִי שְׂיִמְצָא
 20 חוּבָה בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר בְּעִבּוּרוֹ עֵמֵד רַחֲמָנָא לְצִלָּן
 21 בְּסַפְּנָה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מוֹדָה שְׁהִיָּה חַיֵּב בְּדַבְּרֵי
 22 הַסַּפְּנָה חֲסִי וְשׁוֹלָם, אֱלֹא שְׁהַקְּבִי עֲשֶׂה לוֹ נֶס,
 23 מַה־שְּׂאִינ־כֵּן בְּכַרְכָּה זוֹ אוֹמֵר הַגּוֹמֵל לְחַיִּים
 24 טוֹבוֹת, שְׂמִזְכִּיר חוּבָה לְעַצְמוֹ, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מוֹדָה שְׁהוּא חַיֵּב בְּזָה, אֱלֹא שְׁזָהוּ
 25 מַחֲסְדֵי הַיּוֹי' וְדַרְכֵי הַיּוֹי' שְׁהוּא יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵל גַּם לְחַיִּים טוֹבוֹת.

(1) רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע או"ח ר"ס ריט. סידור אדה"ז. (2) סה"מ קונטרסים ח"א קפד, ב ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' ריא ואילך. (3) סה"מ קונטרסים שם קפג, א ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' רח ואילך. (4) סה"מ קונטרסים שם קעט, א ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' רא ואילך. (5) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהווי"צ ח"ב ע' סו. רשימת "המאסר והחופש" - סה"מ קונטרסים שם קעה, א. (6) ראה ספר השיחות תרפ"ז ע' 173. רשימת "המאסר והחופש" שם. (7) סה"מ קונטרסים שם קפה, א ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' ריז ואילך. (8) סה"מ קונטרסים שם קעד, א ואילך. (9) ראה גם לקו"ש חכ"ח ע' 149 ואילך. (10) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 629 הערה ד"ה "סדר אין תורה".

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב

ביאור בדרך אפשר

1 (ב) וְיוֹכֵן הַהִסְבֵּר לְשֵׁאלָה הָאִמּוּרָה לְגַבֵּי הַהַבְדֵּל בֵּין נוֹסַח בְּרַכַּת "שַׁעֲשֵׂה לִי
 2 נס" לְנוֹסַח בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל יוֹכֵן בְּהַקְדָּם מַה שְּׁמֵדִיק וְשׁוֹאֵל בְּמֵאֲמָר
 3 דְּבוּר־הַמַּתְחִיל שָׂאוּ יְדִיכֶם קוֹדֵשׁ, דְּצָרִיף לְהַכִּין מִהוּ מִשְׁמַעוֹת
 4 הַפְּסוּק "וּבְרַכּוּ אֶת ה'", הֲלֹא כָּל בְּרָכָה וְהַשְׁפָּעָה מִלְּמַעְלָה הִיא מִשָּׁם
 5 הַיְוָי, וְקָמוּ שְׁפָתַיב יְבָרְכֶךָ
 6 הַיְוָי מִצִּיּוֹן כּוֹי, וְיַתִּיב יְבָרְכֶךָ
 7 הַיְוָי, יָאֵר הַיְוָי, יִשָּׂא הַיְוָי,
 8 וּמַהֲפֹסְקִים הִלְלוּ מוֹבֵן שֵׁם הוֹי הוּא
 9 מְקוֹר כֹּל הַבְּרֻכּוֹת וְהַהֲשַׁפְּעוֹת וְאִם-
 10 כֵּן מֵהוּ עֲנִין וּבְרַכּוּ אֶת הַיְוָי,
 11 שְׁצָרִיכִים לְכַרֵּף אֶת שֵׁם הַיְוָי
 12 כְּלוּמַר, אִם הוּא מְקוֹר הַבְּרַכָּה וְהַשְׁפָּעָה,
 13 לִשְׁם מַה יֵשׁ צוֹרֵךְ לְבָרֵךְ אוֹתוֹ?
 14 וּמִבָּאָר בְּזָה בְּמֵאֲמָר הַנּוֹכַח, דְּעַל-
 15 יְדֵי הָעֲבוּדָה הַנְּפִישִׁית-רוּחָנִית
 16 לְהִיּוֹת שָׂאוּ יְדִיכֶם וְיַכְפִּי
 17 שְׁמִבְּאָר בְּסִיּוּם הַמֵּאֲמָר,
 18 דְּעִיקַר הָעֲבוּדָה הַנְּפִישִׁית-הַרוּחָנִית
 19 שֶׁל הָאָדָם הוּא לְהַעֲלוֹת אֶת
 20 הַיְדִים שֶׁהֵן הַמִּדּוֹת כְּמוֹ
 21 שְׁאוּמְרִים בִּפְתַח אֱלֹהֵי לְגַבֵּי הַמִּדּוֹת
 22 כְּפִי שֶׁהֵן בְּאִלּוּקוֹת, בְּסִפְרוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת
 23 "חֶסֶד דְּרוּעָה יִמִּינָא (זְרוּעַ יְמִין) גְּבוּרָה
 24 דְּרוּעָה שְׁמֵאלָא" (זְרוּעַ שְׁמֵאלִית))
 25 בְּמִדְרֵיגַת קֹדֵשׁ, דְּקֹדֵשׁ הִיא
 26 מְלָה בְּגִרְמִיָּה נֶאֱמַר בּוֹהֵר: "קוֹדֵשׁ
 27 מְלָה בְּגִרְמִי הוּא. מֵאֵי קוֹדֵשׁ, שְׁלִימוֹתָא
 28 דְּכֹלָא, דְּאִקְרִי חֲכֵמָה עֲלֵהָ. וְאִף עַל גַּב
 29 דְּאִיהוּ סֵטֵר טְמִירָא, וְאִקְרִי קוֹדֵשׁ, מִתְּמַן
 30 אֲתַפְּשֵׁט פְּשִׁיטוֹ לְתַתָּא, וְאִקְרִי קוֹדֵשׁ"
 31 [קוֹדֵשׁ הוּא מִלָּה =עֲנִין] בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה.
 32 וּמֵהוּ קוֹדֵשׁ, שְׁלִימוֹת הַכּוֹל, הַנִּקְרָא
 33 חֲכֵמָה עֲלִיּוֹנָה וְאִף עַל פִּי שְׁהוּא צַד
 34 נַעֲלָם, וְנִקְרָא קוֹדֵשׁ, מִשָּׁם מִתְּפַשְׁט
 35 הַתְּפַשְׁטוֹת לְמַטָּה וְנִקְרָא קוֹדֵשׁ.
 36 כְּלוּמַר, "קוֹדֵשׁ" מִבְּטָא דְּרַגָּא נַעֲלִית וְנִבְדַּלְתָּ וְ"קוֹדֵשׁ" מִבְּטָא דְּרַגָּה שְׁוִירַת
 37 וְנִשְׁפַּעַת לְמַטָּה, וּבְכֹל זֹאת גַּם "קוֹדֵשׁ" מִתְּפַשֵּׁט וּמִתְּגַלָּה, כְּמוֹ שְׁמִצִּיּוֹ בִּשְׁבַת
 38 שְׁנִקְרָא "קוֹדֵשׁ" כִּי הִיא נִבְדַּלְתָּ מִיְמֵי הַמַּעֲשֵׂה וּבְכֹל זֹאת יֵשׁ לָהּ הַשְׁפָּעָה עַל
 39 יְמוֹת הַחוּל שְׁהוּא בְּחִינַת "קוֹדֵשׁ" שְׁאֵלִיהָ מַעֲלִים אֶת הַמִּדּוֹת, "שְׂאוּ יְדִיכֶם
 40 קוֹדֵשׁ", הִיא בְּחִינַת חֲכֵמָה כְּמִבּוֹא לְעֵיל מְדַבְרֵי הוֹזָהר שְׁהַחֲכֵמָה הָעֲלִיּוֹנָה

ביאור בדרך אפשר

נקראת קודש], הַיְוָי עַל-יְדֵי-זָה עַל-יְדֵי הָעֲלָאָה הַמִּדּוֹת לְבַחֲנֵת חֲכֵמָה
 פּוֹעֲלִים שִׁיחִיה וּבְרַכּוּ אֶת הַיְוָי, לְהַמְשִׁיף תּוֹסַפַּת אוֹר וְגִלּוּי
 בְּשֵׁם הַיְוָי דְּלְתַתָּא הַתַּחְתּוֹן, כְּמִבּוֹאָר בְּחִסְדֵּיּוֹת בְּהַרְחֵבָה שְׁבַשְׁם הַיְוָי יֵשׁ
 שְׁתֵּי דְרַגּוֹת (כְּלִלִּיּוֹת) "הַיְוָי דְּלַעֲלֵא" (הָעֲלִיּוֹן) וְ"הַיְוָי דְּלַתַּתָּא" (הַתַּחְתּוֹן)
 וְהָעֲלָאָה הַמִּדּוֹת ("שְׂאוּ יְדִיכֶם")
 גּוֹרַמַת תּוֹסַפַּת בְּרַכָּה, הֵינּוּ תּוֹסַפַּת אוֹר
 וְגִלּוּי בְּ"הַיְוָי דְּלַתַּתָּא" ("וּבְרַכּוּ אֶת
 הַיְוָי") [וְיַכְפִּי שְׁמִבְּאָר בְּסִיּוּם
 הַמֵּאֲמָר, שְׁפָרְכּוּ אֶת הַיְוָי
 הֵינּוּ שְׁיַהֲיָה גִילּוּי שֵׁם הַיְוָי
 בְּעוֹלָם, שְׁעַל-יְדֵי-זָה עַל יְדֵי
 שֵׁם הַיְוָי מֵאִיר וּמִתְּגַלָּה בְּעוֹלָם
 נִמְשָׁף תּוֹסַפַּת אוֹר בְּשֵׁם הַיְוָי.
 וַיֵּשׁ לוֹמַר בְּדֶרֶךְ אֲפֹשֶׁר, שְׁזָהוּ
 הַמִּבּוֹאָר בְּמֵאֲמָר שְׁגִילּוּי שֵׁם הַיְוָי
 בְּעוֹלָם גּוֹרַם תּוֹסַפַּת אוֹר בְּשֵׁם הַיְוָי הוּא
 עַל-דֶּרֶךְ מַה שְׁפָתוֹב וְאָמַת
 הַיְוָי לְעוֹלָם, הֵינּוּ שְׁעַל-יְדֵי
 הַהִמְשָׁכָה וְהַגִּילּוּי שֶׁל שֵׁם הַיְוָי
 לְעוֹלָם, נִמְשָׁף וּמִתְּגַלָּה אָמַת
 הַיְוָי, שְׁזָהוּ עֲנִין הַיְוָי
 דְּלַעֲלֵא, הַדְּרַגָּה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל שֵׁם
 הַיְוָי שְׁזָהוּ תּוֹסַפַּת אוֹר בְּשֵׁם
 הַיְוָי דְּלַתַּתָּא כִּי כֹאשֶׁר יֵשׁ אֶרֶץ
 וְגִילּוּי מִ"הַיְוָי דְּלַעֲלֵא" הַאֲוֹר מֵאִיר
 בְּ"הַיְוָי דְּלַתַּתָּא" וַיֵּשׁ בּוֹ תּוֹסַפַּת אוֹר,
 וְאִזּוּ יְבָרְכֶךָ הַיְוָי דְּלַעֲלֵא,
 כְּלוּמַר זּוֹכִים לְבְּרַכָּה מִמְּקוֹר עֲלִיּוֹן,
 הַדְּרַגָּה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל שֵׁם הַיְוָי
 וְהַבְּרָכָה הִיא מִצִּיּוֹן, שְׁהִיא
 [וּבְסִיּוּם הַמֵּאֲמָר: שְׁמִתְּגַלָּה]
 נִקְוֶת הַנְּשָׁמָה הַנִּקְוֶת הַעֲצֻמִּית
 וְהַפְּנִימִית בְּיִתְרָה שֶׁל הַנְּשָׁמָה (בְּחִינַת
 יְחִידָה שְׁבַנְפֵּשׁ) שְׁנִקְרָא גַם "צִיּוֹן",
 אֲשֶׁר אֵץ כֹּאשֶׁר הִיחָה גִילּוּי אֱלֹקִי
 מְדַרְגָּה כֹּל כֵּךְ נַעֲלִית תּוֹשְׁלָם הַכְּפֹנָה הָאֲמִיתִית דְּעוֹשָׂה שְׁמִים
 וְאֲרָץ כּוֹי וְתַכְלִית הַבְּרִיאָה תִּתְמַשֵּׁם [וּבְסִיּוּם הַמֵּאֲמָר: וְנִשְׁלָם
 עַל-יְדֵי הַכְּפֹנָה הָעֲלִיּוֹנָה שְׁבַשְׁבִּילָה נִבְרָאוּ הַשְּׁמִים וְהָאָרֶץ שְׁיַהֲיָה
 גִילּוּי אוֹר אֱלֹקִי בְּעוֹלָם לְמַרּוֹת שְׁהוּא עוֹלָם מִלְּשׁוֹן הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר
 וּבְרִיאָתוֹ הִיא בְּאוֹפֵן שְׁהַאֲוֹר הָאֱלֹקִי לֹא נִרְאָה בּוֹ בְּגִלּוּי].

(11) תהלים קלד, ג. 12) נשא ו, כד ואילך. 13) זח"ג צד, ב. 14) ראה תו"א מקץ מ, ד. ובכ"מ. 15) תהלים קיז, א. 16) ראה המשך תרס" (בהוצאה החדשה) ע' רצא ואילך. 17) ברשימה נוספת: שבכדי שיומשך הוי' דלתתא למטה, צ"ל תוס' אור בהוי' דלתתא מהוי' דלעילא, ועי"ז נמשך הוי' דלתתא למטה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ג) וַיֵּשׁ לְבָאָר תַּחֲלִיָּה הַעֲנִיָּן דְּשֵׁם הַוְי', שְׁעֶלְזָה נֶאֱמַר
 2 בפסוק הנוכח, שאו ידיכם קודש, ועל־ידי־ה, וּבְרַכּוּ אֶת הַוְי' ולאחר
 3 הקדמת ביאור עניינו של שם הוי' יובן יותר מהו עניין "וברכו את הוי", היינו
 4 שגורמים תוספת אור בשם הוי', כמבואר לעיל.
 5 וְהַעֲנִיָּן בְּזָה, דְּהִנֵּה יְדוּעַ שְׁיִשׁ
 6 ב' אֹפְנֵי הַנְּהֶגָה, שתי צורות בהן
 7 הקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם
 8 הַנְּהִיגָה טְבֻעִית, לפי דרכי הטבע
 9 שְׁהִיא מְצַד שֵׁם אֱלֹקִים,
 10 בְּגִימְטְרִיא טְבֻעַ באופן שהכוח
 11 והאור האלוקי לא נראה בבריאה בגלוי
 12 כי הוא חוזר ונשנה וקיים כל הזמן
 13 ומתרגלים אליו. וְהַנְּהִיגָה נְסִית,
 14 בניסים על־טבעיים ואיננו רגילים
 15 להנהיגה זו כך שהאלוקות נראית
 16 וניכרת בבריאה שְׁהִיא הַנְּהִיגָה זו
 17 העל־טבעית מְצַד שֵׁם הַוְי',
 18 מְלִשׁוֹן הֵיָה הוָּה וְיִהְיָה
 19 כְּאֶחָד, והחיבור בין עבר, הווה
 20 ועתיד הוא עניין על־טבעי לְמַעַלָּה
 21 מְעַנֵּן הַזְּמַן (גְּדַר הָעוֹלָם שכן
 22 הגדרים של הזמן, וכן המקום, הם מה
 23 שעושים את העולם לעולם מוגדר
 24 בגדרים והגבלות). וּבְזָה האמור
 25 לעיל ששם הוי' הוא השם המבטא את
 26 ההנהגה האלוקית העל־טבעית לא
 27 מתייחס רק לדרגות הגבוהות והנעלות
 28 של שם הוי' אלא בזה נִקְלָל גַּם
 29 שֵׁם הַוְי' דְּלִתְמָא (שְׁגַם הוּא
 30 עם היותו בחינה תחתונה בשם הוי'
 31 נִקְרָא הַוְי', מְלִשׁוֹן הֵיָה הוָּה
 32 וְיִהְיָה ואם כן גם הוא מבטא הנהגה
 33 על־טבעית, למעלה מהגבלות העולם),
 34 דִּישׁ לֹמַר שְׁזָהוּ עֲנִיָּן זה שגם שם הוי' דלתתא הוא למעלה מהגבלות
 35 העולם הוא מָה שְׁנִמְשָׁף מְשֵׁם הַוְי' (הַנְּהִיגָה נְסִית) בְּשֵׁם
 36 אֱלֹקִים (הַנְּהִיגָה טְבֻעִית), כלומר, העובדה שגם הבחינה התחתונה
 37 בשם הוי' היא למעלה מהעולם בא לידי ביטוי גם בכך שבסופו של התהליך
 38 שם הוי' שלמעלה מהעולם בא לידי ביטוי גם בענייני העולם עצמם כך שגם
 39 בהנהגה הטבעית עצמה יש הארה והתגלות של ההנהגה העל־טבעית, והנס
 40 מקבל ביטוי בטבע גופא עַל־דֶּרֶךְ מְאֹמַר רְבוּתֵינוּ ז"ל במדרש

41 בַּתְּחִילָה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה העליונה של הקדוש ברוך הוא לְבְרֹא אֶת
 42 הָעוֹלָם הוּה הגשמי בְּמִדַּת הַדִּין, שְׁנֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית בְּרָא
 43 אֱלֹקִים, ושם "אלוקים" הוא מידת הדין רָאָה הקדוש־ברוך־הוא שְׁאִין
 44 הָעוֹלָם מְתַקֵּים כי מידת הדין היא תקיפה ומענישה, שְׁתַּף עִמּוֹ מִדַּת
 45 הַרְחָמִים, שְׁנֶאֱמַר בְּיוֹם עֲשׂוֹת
 46 הַוְי' אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם,
 47 וכיוון שהפסוק מזכיר גם שם הוי' ושם
 48 אלוקים הרי זה שיתוף של רחמים (שם
 49 הוי') ודין (שם אלוקים ביחד) וכך מצד
 50 אחד מידת הדין משפיעה בעולם,
 51 ובפנימיות הדברים הכוונה שיש העלם
 52 והסתרה וצמצום על האור האלוקי כך
 53 שיכול להיבאר ולהתקיים עולם מוגבל
 54 ומצד שני יש בעולם הארה של שם
 55 הוי', מידת הרחמים, שהיא למעלה
 56 מהגבלות וְכַמְבֹאֵר וְכַמְבֹאֵר בְּשַׁעַר
 57 הַיְחוד וְהַאֲמוּנָה שבספר התניא
 58 בְּעֲנֵן שְׁתַּף עִמּוֹ מִדַּת
 59 הַרְחָמִים, שְׁהוּא ששיתוף זה
 60 עֲנֵן הַתְּגִלוֹת אֱלֹקוֹת בתוך
 61 העולם הגשמי המדוד והמוגבל בא
 62 לידי ביטוי לעין כל עַל־יְדֵי
 63 צְדִיקִים וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
 64 שְׁבַתּוּרָה שהם עניינים על־טבעיים
 65 בתוך העולם המוגבל.
 66 וּבְכִלְלוֹת עֲנֵן הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת
 67 הַרִי זֶה הַהִבְדֵּל בין האלוקות כפי
 68 שהיא למעלה מהעולם ובין האלוקות
 69 כפי שנתלכשה בתוך גרדי העולם הוא
 70 כְּלָלוֹת הַחִילּוֹק הַהִבְדֵּל שְׁבִין
 71 מִצּוֹת לְתוֹרָה, שְׁבַמִּצּוֹת יֵשׁ
 72 מִהֵן שְׁתִּלּוּיּוֹת בְּזִמְן וּמְקוֹם,
 73 בעוד שחלק מהמצוות נוהגות בכל זמן
 74 ובכל מקום יש מצוות שיש להם זמן קבוע (כמו מצה בפסח, ארבעת המינים
 75 בסוכות וכד') ויש מצוות שיש להם מקום קבוע (כמו מצוות שנוהגות רק
 76 בארץ ישראל או רק בבית המקדש וכד') מָה־שְׁאִין־כֵּן הַתּוֹרָה הִיא
 77 לְמַעַלָּה מְזִמְן וּמְקוֹם, והיא לא מוגדרת ולא מוגבלת בגרדי הזמן
 78 והמקום אלא אפשר ללמוד כל דבר בתורה בכל זמן ובכל מקום כְּמֶאֱמַר
 79 רְבוּתֵינוּ ז"ל כֹּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת עוֹלָה ולומד את הלכות ההקרה
 80 של קרבן עולה בתורה כְּאִילוֹ הַקָּרִיב עוֹלָה, גַּם אִם אֵינוֹ כֹּה־

18 ראה סה"מ תרע"ח ע' פו ואילך. תרצ"ץ ע' קסב ואילך. ד"ה פתח אליהו תשט"ו (תורת מנחם - ספר המאמרים כסלו ע' ק ואילך). 19 פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. שח, ב. תניא שעהיוה"א רפ"ו. לקו"ת פ' ראה כב, סע"ב ואילך. 20 זח"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז (פב, א). 21 פרש"י בראשית א, א (ד"ה ברא אלקים). וראה פסיקתא רבתי פרשה מ (בחדוש השביעי), ב. 22 בראשית שם. 23 שם ב, ד. 24 רפ"ה. 25 ראה מנחות קי, א. בחיי ס"פ ויקהל. צו ז, לו. שו"ע אדה"ז או"ח מהר"ת ס"א ס"ט. 26 ראה לקו"ת במדבר יג, א.

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב

ביאור בדרך אפשר

1 וּנְמָצָא בַּחוּץ לְאֶרֶץ כּוּי' כְּלוּמוֹ, שֶׁהָאִישׁ וְהַמְקוֹם הֵם כְּאִלֵּה שְׁאִין לָהֶם
 2 אִפְשָׁרוֹת מֵעֵשִׂית לְהִקְרִיב קֶרֶבן עוֹלָה, גַּם אִזּוּ הַלִּימוֹד שֶׁל הַנוֹשָׂא בְּתוֹרָה נֶחֱשַׁב
 3 כְּאִילוֹ הַקְּרִיב, כִּי הַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה מִגְּדֵרֵי הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם.
 4 וּבְכִלְלוֹת הָעֲבוּדָה בְּעִבּוּדֵי ה' בְּאִפְסָן כְּלָלִי הָרִי זֶה הַהִבְדָּל הָאִמּוֹר
 5 בֵּין הַנְּהַגָּה טְבִיעִית לְהַנְּהַגָּה נִסִּית עַל-
 6 טְבִיעִית, הוּא הַחִילּוֹק הַהִבְדָּל שֶׁבֵּין
 7 הָעֲבוּדָה דְּבָכָל לְבִכָּךְ וּבְכָל
 8 נִפְשָׁךְ, שֶׁהִיא עֲבוּדָה שְׁעַל-פִּי
 9 טַעַם וְדַעַת (בְּדוּגְמַת הַנְּהַגָּה
 10 טְבִיעִית), לְעֲבוּדָה דְּבָכָל
 11 מְאֻדָּךְ²⁷ (בְּדוּגְמַת הַנְּהַגָּה
 12 נִסִּית) נֹאמַר בְּתוֹרָה בְּפִרְשֵׁת 'שִׁמְע
 13 יִשְׂרָאֵל' וְ"וָאֵהָבֵת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
 14 לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֻדְךָ"
 15 וְלִעֲנִינֵנוּ – אֵהָבֵת ה' "בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל
 16 נַפְשְׁךָ" הִיא דְּרָגָה נְעִלִית וְחִשּׁוּבָה אֲבֵל
 17 הִיא עֲדִיין בְּרַמָּה מְחִיבֵת גַּם לְפִי
 18 הַשְׂכָּל וְהַחִינּוּן (וּגַם נוֹבַעַת כְּתוֹצֵאָה
 19 מֵהַתְּבוֹנָנוֹת שְׂכִלִית) וְלִכֵּן הִיא נֶחֱשַׁבֶת
 20 עֲבוּדֵי ה' עַל-פִּי טַעַם וְדַעַת (וּכְיוּן
 21 שֶׁכֵּן, הִיא דוּמָה לְהַתְּגַלּוֹת אֱלֹהִית
 22 בְּעוֹלָם בְּצוּרָה מוֹגַבֶּלֶת וּמְצוּמָצֵמֶת כְּפִי
 23 שֶׁהִדְּבַר בָּא לְיַדִּי בִּישׁוּי בְּהַנְּהַגַת הָעוֹלָם
 24 לְפִי דְרָכֵי הַטְּבַע), וְאִילוֹ אֵהָבֵת ה'
 25 "בְּכָל מְאֻדְךָ", מִלִּשׁוֹן "מְאֻד", הֵינּוּ
 26 מֵעֵבֶר לְמוֹכַח וּמֵעֵבֶר לְרִגְלִי, הִיא אֵהָבֵת
 27 עַל-שְׂכִלִית בְּדְרָגָה שֶׁהַשְׂכָּל הָאוֹנִשִׁי
 28 הַמוֹגְבֵּל לֹא מְסוּגֵל לְעוֹרֵר (וְהִיא דוּמָה
 29 לְהַתְּגַלּוֹת הָאֱלֹהִית כְּפִי שֶׁהִיא בָּאָה
 30 לְיַדִּי בִּישׁוּי בְּהַנְּהַגָּה נִסִּית שֶׁלְּמַעַלָּה מִגְּדֵרֵי הַטְּבַע).
 31 וְעַל-זֶה עַל גִּילּוֹי אֱלֹהִית בְּעוֹלָם בְּדְרָגָה שֶׁלְּמַעַלָּה מִמְּדִידָה וְהַגְּבֵלָה נֹאמַר
 32 וּבְרָכּוֹ אֶת הָרוּי', שֶׁזֶהוּ כְּלָלוֹת עֲנִין הָעֲבוּדָה, הַמְּטָרָה וְהַכּוֹנֵנָה
 33 הַכְּלִלִית שֶׁל עֲבוּדֵי ה' שֶׁל הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא לְפַעוֹל שִׁיְהִיָּה גִילּוֹי
 34 שֶׁם הָרוּי' שֶׁלְּמַעַלָּה מִגְּדֵרֵים וְהַגְּבֵלֵת בְּעוֹלָם הַמּוֹגֵדֵר וְהַמּוֹגְבֵּל, וְהֵינּוּ
 35 שֶׁהָעוֹלָם מְצַד עֲצָמוֹ מְטַבְעוֹ, כְּפִי שֶׁנִּבְרָא הוּא מְשִׁם אֱלֹהִים
 36 (בְּגִימְטָרִיא הַטְּבַע, פְּנ"ל) שְׁמַעְלִים וּמְסַתִּיר עַל שֶׁם הָרוּי',
 37 כְּפִי שֶׁנִּרְמָז בְּפִסּוֹק "כִּי שֶׁמֶשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹהִים", הֵינּוּ שֶׁהִיחַס בֵּין שֶׁם הָרוּי'
 38 לְשֶׁם אֱלֹהִים נִמְשַׁל לִיחַס שְׁבִין הַשֶּׁמֶשׁ לִמְגֵן' וְכִסּוֹי שֶׁמְסַתִּיר עַל הַשֶּׁמֶשׁ וְכֵן
 39 שֶׁם אֱלֹהִים מְסַתִּיר וּמַעֲלִים עַל שֶׁם הָרוּי' (כְּמַבּוֹאֵר בְּהַרְחָבָה בִּישְׁעֵר הַיַּחְדוֹד
 40 וְהַאֲמוּנָה' שֶׁבִּסְפָר הַתְּנִיא) וְזֶהוּ שְׁעוֹלָם הוּא מְלִשׁוֹן הָעֵלָם
 41 (וְהַסְתָּר), שְׁמַעְלִים וּמְסַתִּיר עַל אֱלֹהִים, עֵצֶם הַמְצִיאֹת שֶׁל עוֹלָם
 42 גִּשְׁמִי שֶׁנִּרְאָה כְּמִצִּיאֹת עֲצָמִית וּבְעִנֵּי בִשְׂר גִּשְׁמִית לֹא רֹאִים בּוֹ שֶׁלְּאִמִּיתוֹ
 43 שֶׁל דְּבַר כָּל קִיּוּמוֹ וְחִיּוּתוֹ הִיא הָאֱלֹהִית הִיא הָעֵלָם וְהַסְתָּר עַל הָאֱלֹהִית

ביאור בדרך אפשר
 44 וְהָעֲבוּדָה שֶׁל הָאָדָם בְּעוֹלָם הִיא לְבָרֵךְ אֶת נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה
 45 שֶׁנִּפְלְאוּ בְּעִנְיַי הָעוֹלָם, לְהַפְרִיד אוֹתָם מִתּוֹךְ הַגִּשְׁמִית וְהִיפֵךְ הַקְּדוּשָׁה
 46 (בְּעִנְיַן "נְפִילַת" הַנִּיצוּצוֹת מְבּוֹאֵר בְּכַבֵּלָה וְחִסְדוֹת שֶׁבְּעוֹלָם ה'"תּוֹהוּ' הַרוֹחֵנִי
 47 הִיוּ "אוֹרוֹת מְרוֹבִיּוֹם כְּכֵלִים מוֹעִטִים" וְהַכְּלִים הַמְעֻטִים לֹא יִכְלוּ לְהַכִּיל וְלִקְלוֹט
 48 אֶת הָאוֹרוֹת הַמְרוֹבִיּוֹם, לִכֵּן הֵייתָה
 49 'שְׂבִירַת הַכְּלִים' וְנִיצוּצוֹת רַבִּים 'נְפִלוּ'
 50 לְמַטָּה מֵעוֹלָם הַתּוֹהוּ, חֵלְקִים לְעוֹלָמוֹת
 51 אֲצִילוֹת-בְּרִיאָה-יִצִּירָה-עֲשִׂיָּה
 52 שֶׁבְּקְדוּשָׁה וְחֵלְקִים 'נְפִלוּ' לְמַטָּה יוֹתֵר,
 53 לְקַלִּיפוֹת וְסִטְרָא אַחְרָא וּצְרִיךְ לְבַרְוֵי'
 54 אוֹתָם, הֵינּוּ לְהַפְרִיד אֶת הַטּוֹב מֵהָרַע)
 55 וְלְהַעֲלוֹתָם לְמִקְוָם וְשָׂרְשָׁם
 56 כּוּי' הַעֲלוּן בְּאֱלֹהִים, שְׁעַל-יְדֵי-
 57 זֶה בְּאִמְצָעוֹת בִּירוֹר וְהַעֲלָאת נִיצוּצוֹת
 58 הַקְּדוּשָׁה מִסִּרְיִים אֶת הָעֵלָם
 59 וְהַסְתָּר עַל הָאוֹר הָאֱלֹהִי שְׁמַצַּד
 60 שֶׁם אֱלֹהִים, וּפּוֹעֲלִים שְׁשִׁם
 61 הָרוּי' (דְּלִתְמָא בְּדְרָגָה הַנְּמוּכָה
 62 שֶׁלוֹ) יְאִיר בְּגִילּוֹי לְמַטָּה (וְאִילוֹ
 63 שֶׁם הָרוּי' דְּלִעֲלֵא יְאִיר בְּגִלוֹי לְעִתִּיד
 64 לְבוֹא, בִּיּוֹמֵי הַמְּשִׁיחַ, כְּאִשֶּׁר לֹא יִהְיֶה
 65 כָּלֵל הָעֵלָם וְהַסְתָּר עַל אֱלֹהִים).
 66 ד) וְעַל-יְדֵי-זֶה שְׁפּוֹעֲלִים
 67 גִּילּוֹי שֶׁם הָרוּי' בְּעוֹלָם, נִעְשָׂה
 68 תּוֹסֶפֶת אוֹר בְּשֵׁם הָרוּי' כּוּי'
 69 כְּנוֹכַח לְעִיל שׁוֹר הַמְּשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית
 70 שֶׁל לִשׁוֹן הַכְּתוּב "וּבְרָכּוֹ אֶת הָרוּי",
 71 הֵינּוּ לְחַת בְּרָכָה וְלִגְרוּם תּוֹסֶפֶת בְּשֵׁם
 72 הָרוּי', וְזֹאת עַל יְדֵי גִילּוֹי שֶׁם הָרוּי'
 73 בְּעוֹלָם, כִּי כְּאִשֶּׁר יֵשׁ הַתְּגַלּוֹת אוֹר מִשֶּׁם הָרוּי' הִדְּבַר נוֹתֵן מְבִיא תּוֹסֶפֶת (בְּרַכָּה)
 74 גַּם בּוֹ עֲצָמוֹ, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמְבֹאֵר.
 75 וְהֵעֲנִין פְּזָה, דְּהִנֵּה נִתְבָּאֵר לְעִיל (בְּמִאֲמָר שֶׁלְּפָנֵי-זֶה הַמֵּאמֵר
 76 שֶׁנִּאמַר לְפָנֵי הַמֵּאמֵר הַנּוֹכַחִי, דִּיבּוּר-הַמֵּתַחִיל "מִי מִנָּה עֵפֶר יַעֲקֹב" שֶׁנִּאמַר
 77 בִּי"ב תְּמוֹת תִּשְׁכ"ו יִצְאָ לְאוֹר בִּשְׁנַת ז' בִּדְבַר מַלְכוּת' עִם בִּיאוֹר בְּדֶרֶךְ
 78 אִפְשָׁר), שֶׁתְּכַלִּית הַפְּנִינָה הַמְּטָרָה שֶׁבְּשִׁבְלָה נִבְרָא הָעוֹלָם הִיא
 79 שֶׁתְּהִיָּה עֲבוּדַת הַבִּירוּרִים הַבִּירוֹר וְהַהִפְרָדָה בֵּין הַקְּדוּשָׁה וְהִיפֵךְ
 80 הַקְּדוּשָׁה וְהַעֲלָאת נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה לְמַעַלָּה לְמַטָּה דְּרוֹקָא עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם
 81 בָּא בְּמַגַּע עִם עֵינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וְעוֹשֶׂה זֹאת מִתּוֹךְ כּוֹנֵנָה לְעִבּוּד אֶת
 82 ה', שֶׁזֶהוּ עֲנִין עֵפֶר יַעֲקֹב כְּמַבּוֹאֵר בְּאִרְיִכוֹת מִבְּאֵמֵר הַנּוֹכַח שֶׁ"עֵפֶר
 83 יַעֲקֹב" הֵינּוּ עֲבוּדַת הַבִּירוֹר וְהַהִפְרָדָה שֶׁל הַדְּבָרִים הַכִּי גִשְׁמִיִּים וְהַכִּי חוֹמְרִיִּים
 84 שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּחִינַת "עֵפֶר" וְהַבִּירוֹר שֶׁלָּהֶם הוּא עַל יְדֵי יוֹדֵת הַנִּשְׁמָה לְמַטָּה
 85 מִטָּה לְהִיּוֹת בְּחִינַת "יַעֲקֹב" לִשׁוֹן עֵקֶב (בְּשׁוֹנָה מֵעֲבוּדַת הַבִּירוּרִים שֶׁבָּה
 86 מְדוּבָר בְּחֵלְקוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל הַפִּסּוֹק "רוּבַע יִשְׂרָאֵל").

(27 ואתחנן ו, ה. וראה סה"מ תש"ט ע' 189 ואילך. ובכ"מ. 28) לקו"ת שלח לו, ד. 29) ד"ה מי מנה דיי"ב תמוז פ"ט (סה"מ תשכ"ו ע' רסז ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 של פסק הלכה למעשה צריך לבטל את תחושת הישות העצמית ולהתמסר
44 למטרה לזכות לכוון לאמיתתה של תורה, לבוא למסקנה הנכונה
45 והאמיתית לפי התורה בידעו שזהו ענין שנוגע למעשה בפועל
46 כך שטעות עלולה להיות דבר חמור מאד (בשונה מטעות בהבנת סוגיא ללא
47 השלכות על פסיקה בפועל).

48 וטעם הדבר, הסיבה הפנימית לכך
49 שדווקא בלימוד התורה כדי לפסוק
50 הלכה למעשה האדם נדרש לכל
51 הדברים האמורים היא לפי
52 שהעבודה עבודת ה' של האדם
53 במעשה בפועל דווקא פענן
54 הפירוים כו' של הדברים
55 הגשמיים היא תכלית פונת
56 הפריאה, והבירורים יכולים
57 להתבצע רק לאחר פסיקת הלכה
58 ברורה האם הדבר שאיתו באים במגע
59 הוא מותר או אסור, כשר או טרף
60 ובהתאם לפסק ההלכה כך הוא הבירור
61 שלו, בדבר מותר על ידי השימוש בו
62 ובדבר אסור על ידי דחייתו (כמוסבר
63 בהרחבה במאמר דיבור המתחיל 'מי
64 מנה עפר יעקב' הנזכר לעיל)
65 כמאמר רבותינו ז"ל מאי
66 דכתיב מהו שכתוב ויהי ערב
67 ויהי בקר יום הששי, ה"א
68 יתירה למה לי, לשם מה יש צורך
69 בה"א יתרה במילה "הששי" ולמה לא
70 נאמר "יום השישי" כמו "יום ראשון,
71 יום שני" וכך הלאה, אלא מלמד
72 מכאן אנו למדים שהתנה הקב"ה
73 עם מעשה בראשית הנבראים
74 שנבראו בימי בראשית ואמר להם,
75 שכל קיומם הוא על תנאי אם
76 ישראל מקבלים התורה אתם
77 מתקיימן כו' וללא התורה אין

78 קיום לעולם (והיינו), ודבר זה נרמז בכתוב "יום השישי" כיון שויהי
79 ערב ויהי בקר של גמר בראשית סיום כל הבריאה תלוי ביום
80 הששי, בה"א הידיעה הששי הכיבוד וידוע במקום אחר, והוא
81 ששי בסיון, שניתנה בו תורה, ולכאורה, יש מקום לשאול על
82 כך שכל הבריאה תלויה ומותנית במתן תורה על ידי בני ישראל, מדוע זה כך
83 הרי גם קודם מתן-תורה היה אברהם זקן ויושב בישיבה,
84 וכן יצחק ויעקב, ומימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה

1 וזהו גם מה שכתוב (בקאפיטל של בעל
2 השמחה והגאולה שגולד ב"ב תמוז תר"מ והחל מ"ב תמוז תשכ"ו
3 הפרק שלו, בהתאם למספר שנותיו, הוא פרק פז) אוהב ה' שערי ציון
4 מכל משכנות יעקב, ופרשו רבותינו ז"ל על פסוק זה אוהב
5 ה' שערים המצוינים בהלכה

6 שהם דווקא נקראים "ציון" יותר
7 מבתי כנסיות ובתי מדרשות
8 הנקראים "משכנות יעקב",
9 שהחילוק ההבדל ביניהם בין
10 פסקי הלכות ללימוד התורה בכלל
11 הוא, שלימוד התורה בבית
12 המדרש "בתי כנסיות ובתי
13 מדרשות" (הנקראים בפסוק "משכנות
14 יעקב") יכול להיות בשקלא-
15 וטריא (ארמית, מילולית: שקלא -
16 למדוד את משקלם של הדברים, טריא
17 - לזרוק, להשליך. והמשמעות היא)
18 משא ומתן, דיון בלבד, ללא
19 מסקנת ההלכה למעשה. וגם
20 פאשר באים למסקנת
21 ההלכה, הרי זה יכול להיות
22 באופן שאלו ואלו דברי
23 אלקים חיים חכמינו ז"ל אמרו
24 שגם כאשר קיימת מחלוקת הלכתית
25 בין שתי דעות (בעיקר בין תנאים
26 ואמואים), הרי למרות שההלכה
27 למעשה נפסקת לפי אחת הדעות,
28 לאמתו של דבר שתי הדעות מוגדרות
29 כ"דברי אלוקים חיים", ולימוד עם
30 מסקנות ברמה כזו, היינו של שתי
31 דעות, ללא הכרעה כמי נפסקה ההלכה
32 בפועל, הוא עריין בבחינת משא ומתן
33 ודיון. מה שאין כן שערים
34 המצוינים בהלכה, הוא ענין
35 הפסק-דין וההלכה למעשה

36 בפועל, וכמבואר בהמשך קבוצת מאמרים הבאים כ'המשך' אחד
37 ותחילתם היא בשנת תרס"ו שם מבואר בהרחבה לגבי המעלה המיוחדת
38 שבלימוד כדי לפסוק הלכה למעשה שזהו פאשר הלימוד הוא
39 ביראת שמים, כמאמר חכמינו ז"ל "זה עמו שהלכה כמותו", היינו שכדי
40 לפסוק הלכה למעשה כראוי די בעיין בדבר כראוי בכוח השכל אלא יש
41 צורך ביראת שמים שהיא האמצעי לכך שפוסק ההלכה יזכה לסייעתא דשמיא
42 ומתוך מסירה ונתינה כו' ובנוסף לכך המעיין כדי להגיע למסקנה

(30 תהלים פז, ב. 31) ברכות ח, א. (32) עירובין יג, ב. (33) ע' תקטו ואילך. ס"ע תקנ"ג ואילך. (34) שבת פח, א (ובפרש"י).
(35) בראשית א, לא.

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **מִהֶם כו'** כל ימי חייהם של האבות אברהם יצחק ויעקב לא היה זמן שבו
 2 היה הפסק בקיומה של ישיבה שבה עסקו בלימוד התורה ואם כן מה בכלל
 3 החידוש המיוחד של מתן תורה בהר סיני?
 4 **אָךְ בִּיאור הָעֲנָן הוּא, שְׂאֲצֵל הָאָבוֹת הֵיְתָה הַתּוֹרָה עֲבוּדָה**
 5 **רוֹחֲנִית,** וגם העיסוק שלהם בקיום
 6 מצוות התורה היה בעיקר דבר רוחני,
 7 כמבואר בתורת החסידות שדווקא
 8 במתן תורה ניתן הכוח להחזיר קדושה
 9 בעולם הגשמי ולקדש חפצים גשמיים
 10 ואילו בלימוד התורה וקיום המצוות של
 11 האבות היה דבר רוחני ללא השפעה
 12 פנימית על העולם וְאֵילוּ בְּמִתְּן-
 13 תּוֹרָה נִתְחַדַּשׁ שְׂתִּהְיֶה פְּעוּלַת
 14 הַתּוֹרָה בְּגִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם
 15 דְּרֻקָא וקדושת התורה והמצוות
 16 תחדור בתוככי העולם הגשמי, שְׂזוּהִי
 17 תְּכָלִית פְּנֹת הַבְּרִיאָה הַכוּונה
 18 והמטרה העיקרית של בריאת העולם
 19 היא כדי שהקדושה והאלוקות תחדור
 20 ותפעל ותתגלה בתוך העולם הגשמי
 21 עצמו. וְכִינּוּן שְׂתִּכְלִית הַפְּנֹה
 22 **הִיא עֲבוּדַת הַבִּירוּרִים** של
 23 הגשמיות שבה יש ניצוצות קדושה כפי
 24 ש'נפלו' וירדו לְמַטָּה בעולם הזה
 25 הגשמי דְּרֻקָא, לְכֵן נַעֲשֶׂה עַל-
 26 דְּיִזְהָ עֵילוּי הוֹסְפָה כו',
 27 כלומר, מטרת הבריאה היא שהאור
 28 האלוקי יאיר למטה, וכאשר המטרה
 29 הזו מושגת ואכן יש אור אלוקי למטה,
 30 הרי כתוצאה מכך נפעלת כביכול,
 31 תוספת מעלה ויתרון באלוקות, כאמור
 32 לעיל שהארת שם הוי' בעולם גורמת
 33 תוספת ועילוי בשם הוי' ("וברכו את
 34 הוי'") **וּכְמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**
 35 **לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא כְּדִי שְׂתִּתְּסַפּוּ עֲלֵיהֶם גְּרִים,** לפי פשוטו
 36 כוונת דברי חכמינו ז"ל היא שעם ישראל גלה מארצו והתפזר בין אומות
 37 העולם כדי שברוך זו יהיו גרים מאומות העולם, ולפי פנימיות הדברים 'גרים'
 38 הם ניצוצות הקדושה שנפלו והתפזרו בעולם וחלקם 'נפלו' גם בין הגויים
 39 וכאשר בני ישראל מגיעים למקומות הגויים וגם שם הם מבררים ניצוצות
 40 ומעלים אותם לקדושה הרי הם ממלאים ומיישמים את כוונת הבריאה וְעַד
 41 שְׂפּוּעֵלִים שָׁגַם 'עַפְר יַעֲקֹב' יְהִיָּה בְּאוֹפֵן שְׂלִמְעֵלָה מִמְּסַפֵּר
 42 (מִי מִנָּה עַפְר יַעֲקֹב). כפי שמוסבר במאמר הקודם (דיבור המתחיל
 43 'מי מנה עפר יעקב'), משמעות הדברים היא: "עפר יעקב" היא דריגה נמוכה

ביחס ל"רובע ישראל" ובכל זאת הכתוב אומר על כך "מי מנה" - מי יוכל
 למנות, היינו שגם "יעקב" הוא למעלה ממספר, כי מאחר שהעבודה לברר
 את העפר ולהעלות החומריות של העולם הזה לקדושה היא על ידי התורה
 והמצוות שלמעלה מהגבולות העולם, הרי זה פועל שגם "עפר יעקב" יהיה
 למעלה מגבולות המספר ("מי מנה"),
 ועוד מבואר שם שזו הארה של בלי
 גבול בתוך הגבול (על דרך המבואר
 בחסידות על הפסוק "והיה מספר בני
 ישראל כחול הים (עפר) אשר לא ימד
 ולא יספור" שהחיבור בין "מספר" ו"לא
 יספור" מלמד על החדרת הכלי-גבול
 בתוך הגבול עצמו).
ה) אָמְנָם כְּדִי שְׂהָעֲבוּדָה
בְּעֲנֵן הַבִּירוּרִים של ניצוצות
 הקדושה שנפלו בגשמיות וְהַמְשַׁכַּת
 הָאוֹר האלוקי העליון של שם הוי'
 לְמַטָּה (שְׂזוּהִי עֲנָן וּבְרַכּוּ אֶת
 הַוַּי' להמשיך ולגלות את האור של
 הוי' ולפעול תוספת ברכה בשם הוי')
תְּהִיָּה כְּדָבְעִי, ואכן תפעל את
 פעולתה, צְרִיף לְהִיּוֹת תְּחִילָה
 כהכנה והקדמה לעבודה זו הָעֲנָן
 דְּשָׂאוּ יְדִיכֶם קוֹדֶשׁ, שְׂזוּהִי עֲנָן
 הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי של עבודה זו, "שאו
 ידיכם" הוא עֲנָן נְטִילַת יְדִים
 כו'. וְעֲנָנוּ בְּעֲבוּדָה, משמעות
 הדברים בעבודה הרוחנית היא
 שְׂיִדִים מוֹרָה עַל פְּלִלוֹת עֲנָן
 הַמַּעֲשֶׂה כְּפּוּעֵל שְׂעִיקָרוּ עַל-
 יְדֵי הַיְדִים, וְעֲנָן נְטִילַת יְדִים
 הוּא שְׂהַמַּעֲשֶׂה יְהִיָּה בְּאוֹפֵן
 שֶׁל טְהָרָה כו' בידיים נקיות.
 וּלְדוּגְמָא, שְׂלֵא יְהִיָּה בְּאוֹפֵן
 שֶׁל מַעֲוָה הַבָּאָה בְּעֵבֶרָה כמו
 קיום מצווה בדבר גנוב או גזול וְכִיּוֹצֵא בְּזָה,
 הוא מצווה אבל לא בנקיות ובטהרה ולכן הוא מאבד מערכו וחשיבותו
 וּכְמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּנוֹגַע לְתַלְמִיד-חֶכֶם, שמאחר והוא לומד
 תורה ומכבדים אותו על כך שהוא לומד תורת ה', עליו להזהר במיוחד
 שְׂלֵא יְהִיָּה בְּמַעֲמַד וּמַצָּב דְּסָנוּ שׂוּמְעָנִיה (שְׂיּוֹצְאִין עֲלָיו
 שְׂמוּעוֹת רְעוֹת), וְדוּקָא אֲזַ נַעֲשִׂית הַמַּעֲוָה
 אלא העשייה היא מתוך נקיות וטהרה נַעֲשִׂית הַמַּעֲוָה בְּשְׂלִימוֹתָהּ,
 וכשהמצווה נעשית בשלימות, גם התוצאות הן כפי המצופה וּפּוּעֵלַת
 הָעֲנָן דְּבְרַכּוּ אֶת הַוַּי' כו'.

(36 יומא כח, ב. 37 פסחים פז, ב. 38 מו"ק יז, א (ובפרש"י).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לְזֹמֶר, שָׂזְהוּ הָאִמּוֹר לְעִל שֶׁמִּשְׁכַּח וְהַתְּגַלּוֹת שֶׁם הוּא (וְזָבְרוּ אֹת
 2 הוּא) מוֹתֵנִית ב"ש אִיִּכְם קוֹדֵשׁ, קוֹיִם הַמְּצוּוֹת בַּטְּהָרָה וּבִנְקִיּוֹת הוּא
 3 הַטַּעַם לְכֹךְ שֶׁלְּפָנָיו הַמַּאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל שָׂאוּ יְדִיכֶם
 4 קוֹדֵשׁ, אָמַר בְּעַל הַשְּׂמֵחָה וְהַגְּאוּלָּה קוֹדֵם לְכֹן, בַּתוֹר הַכְּנֵה
 5 וְהַקְּדָמָה, הַמַּאֲמָר דְּבוּר־
 6 הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל 1
 7 לְחִיבִים טוֹבוֹת⁹, שְׁבוּ נִתְבָּאֵר 2
 8 הָעֲנִין דְּאַרְבַּעַה צְרִיכִים 3
 9 לְהוֹדוֹת, עַל אַרְבַּעַה דְּבָרִים צְרִיךְ
 10 לְהַבִּיא קֶרְבַּן תּוֹדָה, וְכִיּוֹם שֶׁאֵין לְנוּ
 11 קֶרְבָּנוֹת, מוֹדִים לַה' עַל הַדְּבָרִים הַלְלוּ
 12 בְּאִמְרוֹת בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל, וְאֵלֶּה הֵם
 13 הָאַרְבַּעַה חוּלָּה שְׁנִתְרַפְּא, 4
 14 וְחִבּוּשׁ אִסִּיר שְׂיָצָא מִבֵּית 5
 15 הָאֲסוּרִים, יוֹרְדֵי הַיָּם פְּשַׁעֵלוּ 6
 16 בַּחֲזָרָה לִיבִשָׁה, וְהוֹלְכֵי דְרָכִים 7
 17 פְּשִׁיעֵינּוּ לִישׁוּב, וְסִימְנָךְ, סִימֵן 8
 18 כְּדֵי לְדַעַת מִי הֵם הָאַרְבַּעַה הוּא נוֹסַח
 19 הַתְּפִילָּה וְכָל הַחַיִּי"ם, חַיִּים" 9
 20 רֵאשִׁי תִּיבוֹת חוּלָּה יְסוּרִים יָם
 21 מְדַבֵּר, וְעַל אַרְבַּעַתָּם נִאֲמַר יוֹדוּךְ
 22 סֵלָה⁴¹ שְׁעִלֵיהֶם לְהוֹדוֹת לַה',
 23 וּמְבָאֵר הַרְבִּי בַעַל הַגְּאוּלָּה בְּאוֹתוֹ
 24 מֵאִמַּר חֲסִידוֹת אֵת עֲנִינֵם הַמִּשְׁמַעוֹת
 25 הַרוּחָנִית שֶׁל אַרְבַּעַה אֱלוּ בְּעַבְדוֹת
 26 ה', שֵׁשׁ מִי שֶׁהוּא חוּלָּה
 27 בְּרוּחָנִית רַחֲמָנָא-לְצֻלָן, הַרְחַמֵן -
 28 ה' יַעֲלֵנוּ דְּעֲנִין הַחוּלִי הוּא
 29 שְׁנַתְּמַטֵּם מוּחּוּ וְלָבוּ וְנַעֲשֶׂה
 30 אַטּוּם, מְבַלִּי יִכּוֹלַת לְקַלּוֹת אֹרֵי אֱלוּקֵי,
 31 אִו שֶׁהוּא חִבּוּשׁ בְּבֵית
 32 הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים
 33 בְּרוּחָנִית הֵיא הַשְּׂאֲדָם נִמְצָא חֶסֶךְ
 34 וְשִׁלּוֹם בְּמַצַּב כּוֹה שֶׁהָרַע בְּנַפְשׁוֹ
 35 מִתְּגַבֵּר עַל הַטּוֹב, פְּמוּ
 36 שְׁפָתוֹב רְשַׁע (הַיִּצָר הָרַע)
 37 מִקְתִּיר מִקִּיף וּמַכְתִּיר אֵת הַצְּדִיק
 38 (יִצָר טוֹב), הֵינּוּ שֶׁהֵיִצָר הַטּוֹב
 39 תְּפוּס וְנִשְׁלַט בְּיַדֵי הַיִּצָר הָרַע אִו
 40 יוֹרְדֵי בָּיִם שֶׁהוּא אֲדָם בְּמַצַּב רוּחָנִי
 41 יוֹרְדֵי הוּא נִתּוֹן בְּרִיבּוּי בְּלָבוּלִים הַפְּרַעוֹת וְטִרְדוֹת שֶׁל עֲנִינֵי עוֹלָם

1 וַיֵּשׁ לְזֹמֶר, שָׂזְהוּ הָאִמּוֹר לְעִל שֶׁמִּשְׁכַּח וְהַתְּגַלּוֹת שֶׁם הוּא (וְזָבְרוּ אֹת
 2 הוּא) מוֹתֵנִית ב"ש אִיִּכְם קוֹדֵשׁ, קוֹיִם הַמְּצוּוֹת בַּטְּהָרָה וּבִנְקִיּוֹת הוּא
 3 הַטַּעַם לְכֹךְ שֶׁלְּפָנָיו הַמַּאֲמָר דְּבוּר־הַמִּתְחִיל שָׂאוּ יְדִיכֶם
 4 קוֹדֵשׁ, אָמַר בְּעַל הַשְּׂמֵחָה וְהַגְּאוּלָּה קוֹדֵם לְכֹן, בַּתוֹר הַכְּנֵה
 5 וְהַקְּדָמָה, הַמַּאֲמָר דְּבוּר־
 6 הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל 1
 7 לְחִיבִים טוֹבוֹת⁹, שְׁבוּ נִתְבָּאֵר 2
 8 הָעֲנִין דְּאַרְבַּעַה צְרִיכִים 3
 9 לְהוֹדוֹת, עַל אַרְבַּעַה דְּבָרִים צְרִיךְ
 10 לְהַבִּיא קֶרְבַּן תּוֹדָה, וְכִיּוֹם שֶׁאֵין לְנוּ
 11 קֶרְבָּנוֹת, מוֹדִים לַה' עַל הַדְּבָרִים הַלְלוּ
 12 בְּאִמְרוֹת בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל, וְאֵלֶּה הֵם
 13 הָאַרְבַּעַה חוּלָּה שְׁנִתְרַפְּא, 4
 14 וְחִבּוּשׁ אִסִּיר שְׂיָצָא מִבֵּית 5
 15 הָאֲסוּרִים, יוֹרְדֵי הַיָּם פְּשַׁעֵלוּ 6
 16 בַּחֲזָרָה לִיבִשָׁה, וְהוֹלְכֵי דְרָכִים 7
 17 פְּשִׁיעֵינּוּ לִישׁוּב, וְסִימְנָךְ, סִימֵן 8
 18 כְּדֵי לְדַעַת מִי הֵם הָאַרְבַּעַה הוּא נוֹסַח
 19 הַתְּפִילָּה וְכָל הַחַיִּי"ם, חַיִּים" 9
 20 רֵאשִׁי תִּיבוֹת חוּלָּה יְסוּרִים יָם
 21 מְדַבֵּר, וְעַל אַרְבַּעַתָּם נִאֲמַר יוֹדוּךְ
 22 סֵלָה⁴¹ שְׁעִלֵיהֶם לְהוֹדוֹת לַה',
 23 וּמְבָאֵר הַרְבִּי בַעַל הַגְּאוּלָּה בְּאוֹתוֹ
 24 מֵאִמַּר חֲסִידוֹת אֵת עֲנִינֵם הַמִּשְׁמַעוֹת
 25 הַרוּחָנִית שֶׁל אַרְבַּעַה אֱלוּ בְּעַבְדוֹת
 26 ה', שֵׁשׁ מִי שֶׁהוּא חוּלָּה
 27 בְּרוּחָנִית רַחֲמָנָא-לְצֻלָן, הַרְחַמֵן -
 28 ה' יַעֲלֵנוּ דְּעֲנִין הַחוּלִי הוּא
 29 שְׁנַתְּמַטֵּם מוּחּוּ וְלָבוּ וְנַעֲשֶׂה
 30 אַטּוּם, מְבַלִּי יִכּוֹלַת לְקַלּוֹת אֹרֵי אֱלוּקֵי,
 31 אִו שֶׁהוּא חִבּוּשׁ בְּבֵית
 32 הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים
 33 בְּרוּחָנִית הֵיא הַשְּׂאֲדָם נִמְצָא חֶסֶךְ
 34 וְשִׁלּוֹם בְּמַצַּב כּוֹה שֶׁהָרַע בְּנַפְשׁוֹ
 35 מִתְּגַבֵּר עַל הַטּוֹב, פְּמוּ
 36 שְׁפָתוֹב רְשַׁע (הַיִּצָר הָרַע)
 37 מִקְתִּיר מִקִּיף וּמַכְתִּיר אֵת הַצְּדִיק
 38 (יִצָר טוֹב), הֵינּוּ שֶׁהֵיִצָר הַטּוֹב
 39 תְּפוּס וְנִשְׁלַט בְּיַדֵי הַיִּצָר הָרַע אִו
 40 יוֹרְדֵי בָּיִם שֶׁהוּא אֲדָם בְּמַצַּב רוּחָנִי
 41 יוֹרְדֵי הוּא נִתּוֹן בְּרִיבּוּי בְּלָבוּלִים הַפְּרַעוֹת וְטִרְדוֹת שֶׁל עֲנִינֵי עוֹלָם

(39) ברכות נד, ב. טושו"ע שבהערה 1. סדר ברכת הנהנין לארה"ז פי"ג ס"ב. (40) טושו"ע שם. (41) תפלת העמידה. (42) סה"מ קונטרסים שם קפז, ב. סה"מ תרפ"ז ע' רטז. (43) חבקוק א, ד. (44) שה"ש ח, ז. (45) תו"א ר"פ נח (ח, ג). ובכ"מ. (46) צד, א.

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בְּדִרוּשֵׁי מאמרי החסידות על **מַגֵּלַת אֶסְתֵּר**, **שְׁמֵדָבָר קָאֵי מְכוּוֹן עַל**
 2 **הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים אֲשֶׁר לֹא לָהּ הֵמָּה** שְׂרָחוּקִים מֵהַקְּדוּשָׁה,
 3 **שֶׁהֵם דּוֹמִים לְמָקוֹם מְדָבָר וּשְׂמֵמָה כּוֹ'** כי צד הקדושה והדבקות
 4 בה' נמשלו למקום מלא חיים, וההיפך נמשל למדובר שממנה). **וְהִנֵּנוּ,**
 5 ארבעת הסוגים הללו הם מצבים של
 6 חסרונות בעבודת ה' שיש לתקן אותם
 7 **שִׁפְדֵי שְׁעִבּוּדְתוֹ תִּהְיֶה פְּדָבְעֵי**
 8 **לְמַהוּ,** כפי שצריך להיות צָרִיף
 9 **לְפַעוּל פְּעַצְמוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה**
 10 **בְּמַעֲמָד וּמַצָּב הַנִּל,** ומצבו
 11 הרוחני יהיה נעלה ולא מוגדר באחת
 12 מארבעת ההגדרות האמורות שְׁזָהוּ
 13 **מַעֲמָד וּמַצָּב דִּתְיָבִים כּוֹ'** אלא
 14 שהקדוש ברוך הוא גומל טובות גם
 15 ל"חייבים" ומוציא אותם מהמצב הלא
 16 רצוי בו הם נתונים. **וּכְפִי שְׁמֵמָבָר**
 17 **בְּמַאֲמָר** דיבור-המתחיל "ברוך
 18 הגומל" הנזכר, **שְׁפָל יִשְׂרָאֵל**
 19 **מְחוּיָבִים בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה**
 20 **וּבִקְיִים הַמְצוֹת, וְאִם מֵצַד**
 21 **אֵיזָה סִיבָה לֹא קָיָם זֶה, הֲלֹא**
 22 **הוּא הָאֵשֶׁם בְּזָה כּוֹ'** נמצא
 23 שלמעשה לעתים קרובות אדם מוגדר
 24 כ"חייב" שהרי סוף סוף הוא עצמו
 25 האחראי למצבו הרוחני.
 26 **אֵךְ עַל זֶה מְמַשֵּׁף בְּמַאֲמָר,**
 27 **אָמְנָם מֵצַד שֵׁנִי פְּתִיב נִאמֵר עַל**
 28 **הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְחֲשֵׁב מְחֻשְׁבוֹת**
 29 **לְבִלְתֵּי יָדַח מְמַנּוּ נְדַח, ה'**
 30 **חֻשְׁב' וּמְתַכְנֵן אֶת הַאִירֻעִים כְּחַי**
 31 **הָאָדָם כִּךְ שֶׁבִסּוּפוֹ שֶׁל דָּבָר כֹּל נִפְשׁ**
 32 **תּוֹכָה לְתִיקוֹן שֶׁלָּהּ וּבְחֻסְדֵי א-ל**
 33 **עֲלִיּוֹן מְתַעַרְרֵר רִיחַ מְמָרוֹם וְה'**
 34 **גֹרֵם לָאָדָם הַתְּעוּרֻרֹת לְצַאת מִמַּצְבוֹ**
 35 **הַרוּחָנִי הֵלֵא רְצוֹי וְלוֹשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה**
 36 **וּלְבוֹא עַל תִּיקוּנוֹ, וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹב פִּי**
 37 **יַעֲמֹד לִימִין אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיעַ**
 38 **מִשׁוֹפְטֵי נִפְשׁוֹ ה'** עומד לצידו של
 39 האדם כדי להציל אותו מה'שופטים'
 40 של נפשו וכפי שרובנו זקוק מדייק בפסוק זה בספר התניא שהכתוב מדבר
 41 באדם שיש בנפשו שני שופטים ולכן נאמר בפסוק **שׁוֹפְטֵי לְשׁוֹן רַבִּים,**
 42 **יַצְרֵ-טוֹב וְיַצְרֵ-הָרַע, שְׁזוּהֵי מְדַרְיַגַת הַבִּינּוּנִי,** כמבואר בהרחבה

בספר התניא ש'בינוני' איננו הגדרה של מעשי האדם ולכן אין הכוונה שיש
 לו גם מצוות וגם עבירות' מחצה על מחצה' אלא הכוונה שבפועל אינו עובר
 כל עבירה הן במחשבה, הן בדבור והן במעשה והוא מוגדר 'בינוני' במצבו
 הנפשי, כלומר שגם היצר הטוב וגם היצר הרע הם בתוקף בנפשו **שֵׁשׁ לֹא**
גַּם יַצְרֵ-הָרַע שפעיל ומתאוה
 תאוות **שֶׁהוּא כְּמוֹ שׁוֹפֵט וְדִין**
הָאוֹמֵר דַּעְתּוֹ בְּמִשְׁפָּט, וְכֵן
הַיַּצְרֵ-הָרַע אוֹמֵר דַּעְתּוֹ בְּחֻלָּל
הַשְּׂמָאֵלִי שְׁפֹלָב כּוֹ' ומנסה
 לגרום לאדם לחטוא, **אָבָל** הוא לא
 מצליח להביאו לידי עבירה בפועל כי
 מִיַּד חוֹלֵק עָלָיו הַשׁוֹפֵט הַשֵּׁנִי
שֶׁהוּא הַנִּגְשֵׁף הָאֱלֹקִית
שְׁבִמּוּחַ כּוֹ', וְהִלְכָה הַתְּנַהֲגָה שֶׁל
 ה'בינוני' בפועל היא **פְּדָבְרֵי**
הַמְּכַרֵּעַ כמו שמצינו בהלכה
 שלפעמים יש מחלוקת בין שתי דעות
 וההלכה נקבעת על פי השלישי
 המכריע את כף המאזניים לאחד
 הצדדים, כך כאן ההכרעה בויכוח בין
 היצר הטוב והיצר הרע היא על ידי
 השלישי המכריע **הוּא הַקֶּב"ה**
הַעוֹזְרוֹ לְהַיַּצְרֵ-טוֹב, כְּמַאֲמָר
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אֵלְמָלֵא הַקֶּב"ה
עוֹזְרוֹ כּוֹ' ללא עזרת ה', האדם לא
 היה מצליח להתגבר על יצרו הרע,
 ומתעורר בתשובה, **הִנֵּה אָז**
צִדִּיק מַצְרֶה נִחְלָץ כּוֹ' והאדם
 משתחרר מהמצב בו דברים לא רצויים
 שולטים עליו.
וְכַל-זֶה בָּא לְאַחֲרֵי הַהַקְדָּמָה
בְּמַאֲמָר הַרְאִשׁוֹן דְּבוּר-
הַמַּתְחִיל הַנִּי' לִי בְּעוֹזְרֵי, שֶׁם
 מבואר שצָרִיף לִידַע הָאֲמַת
אֲשֶׁר אֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ, אין כל
 מציאות אחרת, ובוודאי שאין שום
 גורם אחר עם כוח וסמכות כלשהי
 מלבד הקדוש ברוך הוא בעצמו **וְהוּא**
רַק לְבָדוֹ הוּא יִתְבַּרְךָ הַבּוֹרָא
מִהֵנָּה וּמִחֵהָ אֵת הָאָדָם, וְעוֹזֵר לוֹ בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, וְכִמּוֹ
שְׁפָתוֹב הַרְמַב"ם על החובה לידעת ולהכיר בכך שאין עוד מלבדו **יְסוּד**
הַיְסוּדוֹת וְעִמּוּד הַחֲכָמוֹת לִידַע

(47 שמואל"ב יד, יד. 48) תהלים קט, לא. (49) לשון הש"ס - שבת לט, א. (50) קדושין ל, ב. (51) תניא פי"ג. (52) משלי יא, ח. (53) ואתחנן ד, לה. (54) ריש הלי יסוה"ת.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מְמַצֵּיא פֶּל נִמְצָא, וְכָל הַנִּמְצָאִים מְשֻׁמִּים וְאָרְץ וּמָה
 2 שְׂבִינֵיהֶם לֹא נִמְצָאוּ אֲלָא מֵאֲמַתַּת הַמְּצָאוֹ וְלֹא נִבְרְאוּ עַל יַד
 3 שׁוֹם גּוֹרֵם אַחַר חֶסֶד-וְשָׁלוֹם, דְּד' תְּבוֹת מִיָּלִים אֱלוֹ, יְסוֹד הַיְסוּדוֹת
 4 וְעִמּוּד הַחֲכָמוֹת, הֵם רְאִישֵׁי-תְבוֹת הַיְוֵי, דְּבִקְאֻמַּת הַגְּהָה שְׁם
 5 הַיְוֵי' שְׁלִמְעֵלָה מְגִדְרֵי הָעוֹלָם וְנִקְרָא
 6 "הַיְוֵי" עַל שֵׁם שֶׁהוּא הִיָּה הוּוֹה וַיְהִי
 7 כְּאֶחָד הוּא הַמְּהַנְהֶה גַם אֵת
 8 הָעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִרָאִים הַמוֹגִדְרִים, וְרַק
 9 שְׁהַתְּהוּוֹת בְּפוֹעֵל הִיא עַל-
 10 יְדֵי שְׁם אֱלֹקִים כּוֹי' (עַד כָּאֵן
 11 לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הַרְבִּי הַרִי"צ בַּמֵּאמֶר
 12 דִּבְרוּר-הַמֵּתַחִיל "הַיְוֵי" לִי בַעֲדוֹרֵי).
 13 וְזֵהוּ גַם מַה שְׁפָלְלוֹת
 14 הָעִבּוּדָה הַרוּחָנִית שֶׁל הָאָדָם לַמְּטָה,
 15 בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא לְהַמְשִׁיךְ
 16 מִלְּמַעֲלָה לַמְּטָה וְלִגְלוֹת בְּעוֹלָם
 17 שְׁם הַיְוֵי', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וּבִבְרָכּוֹ אֵת
 18 הַיְוֵי', וְהֵינּוּ לִגְלוֹת
 19 שְׁהַמְצִיאוֹת הָאֲמִיתִית שֶׁל
 20 הַיֵּשׁ הַנִּבְרָא הִיא הַיֵּשׁ
 21 הָאֲמִיתִי, הַאֲלוּקוֹת שְׁלֵאמִיתוֹ שֶׁל
 22 דָּבָר רַק הִיא "יֵשׁ", מְצִיאוֹת, אֲמִיתִית
 23 וְעַד שְׂבַע עוֹלָם יְהִיָּה נִרְאָה
 24 בְּגִילּוּי (לֹא הַיֵּשׁ הַנִּבְרָא
 25 הַמַּעֲלִים וּמִסְתִּיר עַל מְקוֹרוֹ הָאֱלוֹקִי,
 26 אֲלָא) הַיֵּשׁ הָאֲמִיתִי הֵינּוּ לְהַבִּיא
 27 אֵת הַיְדִיעָה הַזֹּאת שֶׁהִיא מְצוּוֹה וְחוּבָה
 28 עַל כָּל אָדָם שֶׁתְּהִיָּה בְּגִילוֹ בְּעוֹלָם.
 29 (וְהֵנָּה פֶּל הָאֲמִיתִי לְעִיל שְׁנֵף
 30 לְעִבּוּדַת פֶּל אֶחָד וְאֶחָד
 31 מִיִּשְׂרָאֵל, יְהִיָּה מְצוּבָה הַרוּחָנִי אֲשֶׁר
 32 יְהִיָּה וְכַפִּי שְׁמִכִּיא בְּסִיּוּם
 33 הַמְּאָמֶר דְּבוּר-הַמֵּתַחִיל בְּרוּךְ
 34 הַגּוֹמֵל⁴² (בְּהַמְשִׁיךְ לְעֵנִין
 35 הַהֲתַעֲוֹרוֹת בְּתִשׁוּבָה שְׁאֵזוּ
 36 צְדִיק מְצָרָה נִחְלָץ וּמִשְׁתַּחֲרַר
 37 מֵאֲחִיזַת הַיְצֵר הָרַע וְלִכֵּן הוּא דוּמָה
 38 לְיוֹצֵא מִכֵּית הָאֲסוּרִים) מַה שְׁכֵּתוּב
 39 וְעִמָּךְ כּוֹלֵם צְדִיקִים וְלִכֵּן
 40 הַיְצִיאָה מִשְׁלִיטַת הַיְצֵר הָרַע וְכֵן
 41 הָעִבּוּדָה שֶׁל גִּילּוּי שֵׁם הַיְוֵי' בְּעוֹלָם
 42 שִׁיכַת לְכָל אַחַר וְאֶחָד.

1 שֵׁישׁ שְׁם מְצוּי רְאִשׁוֹן מְמַצֵּיא פֶּל נִמְצָא, וְכָל
 2 הַנִּמְצָאִים מְשֻׁמִּים וְאָרְץ וּמָה שְׂבִינֵיהֶם לֹא
 3 נִמְצָאוּ אֲלָא מֵאֲמַתַּת הַמְּצָאוֹ, דְּד' תְּבוֹת אֱלוֹ,
 4 יְסוֹד הַיְסוּדוֹת וְעִמּוּד הַחֲכָמוֹת, הֵם רְאִישֵׁי-תְבוֹת
 5 הַיְוֵי'⁵⁵, דְּבִקְאֻמַּת הַגְּהָה שְׁם הַיְוֵי' הוּא הַמְּהַנְהֶה, וְרַק
 6 שְׁהַתְּהוּוֹת בְּפוֹעֵל הִיא עַל-יְדֵי שְׁם אֱלֹקִים כּוֹי'
 7 (עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ). וְזֵהוּ גַם מַה שְׁפָלְלוֹת הָעִבּוּדָה
 8 הִיא לְהַמְשִׁיךְ וְלִגְלוֹת בְּעוֹלָם שְׁם הַיְוֵי', וּבִבְרָכּוֹ
 9 אֵת הַיְוֵי', וְהֵינּוּ לִגְלוֹת שְׁהַמְצִיאוֹת הָאֲמִיתִית
 10 שֶׁל הַיֵּשׁ הַנִּבְרָא הִיא הַיֵּשׁ הָאֲמִיתִי⁵⁶, וְעַד
 11 שְׂבַע עוֹלָם יְהִיָּה נִרְאָה בְּגִילּוּי (לֹא הַיֵּשׁ הַנִּבְרָא,
 12 אֲלָא) הַיֵּשׁ הָאֲמִיתִי.

13 (וְהֵנָּה פֶּל הָאֲמִיתִי לְעִיל שְׁנֵף לְעִבּוּדַת פֶּל אֶחָד
 14 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְכַפִּי שְׁמִכִּיא בְּסִיּוּם הַמְּאָמֶר
 15 דְּבוּר-הַמֵּתַחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל⁴² (בְּהַמְשִׁיךְ לְעֵנִין
 16 הַהֲתַעֲוֹרוֹת בְּתִשׁוּבָה שְׁאֵזוּ צְדִיק מְצָרָה נִחְלָץ)
 17 מַה שְׁכֵּתוּב⁵⁷ וְעִמָּךְ כּוֹלֵם צְדִיקִים. וּמִבְּאֵר, שְׁפָל
 18 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הָרִי נִשְׁמָתוֹ הִיא חֶלֶק
 19 אֶלְקָה מִמַּעַל⁵⁸, וְזֵהוּ מְשֻׁבְעִין אוֹתוֹ⁵⁹, דְּבִקְל
 20 נִשְׁמָה וְנִשְׁמָה הָרִי יֵשׁ בְּהָה שְׂבִיבָה בְּמַה לְנִצְח
 21 אֵת הַיְצֵר-הָרַע וְלְהַתְּגַבֵּר עָלָיו. וְיִוְמַתְק יוֹתֵר
 22 עַל-פִּי הַמְּבֹאֵר בְּקִיצוּרִים וְהַעֲרוֹת לְתַנְיָא⁶⁰
 23 בְּעֵנִין מְשֻׁבְעִין אוֹתוֹ, שְׁהַשְׂבִּיעָה עֲצָמָה הִיא
 24 הַשְׂבִּיעָה וְהַנְּתִינַת-כַּחַס לְעִבּוּדָה, כִּידוּעַ בְּעֵנִין
 25 מְשֻׁבְעִים לְקִיָּם אֵת הַמְּצוּת⁶¹, וְהֵינּוּ, שְׁכַפְאֵשׁ
 26 יִשְׁנוּ מְעַמָּד וּמְצָב שֵׁישׁ קוֹשֵׁי בְּקִיּוּם הַתְּוֹרָה
 27 וּמְצוּת בְּאוֹפֵן הָעִבּוּדָה שְׂעַל-פִּי טַעַם וְדַעַת, אָזִי
 28 צְרִיף לְהִיּוֹת עֵנִין הַשְׂבִּיעָה, שְׂעַל-יְדָה נִמְשָׁךְ כַּחַס
 29 לְעִבּוּדָה בְּאוֹפֵן שְׂלֵמְעֵלָה מְטַעַם וְדַעַת, וְהֵינּוּ
 30 לְפִי שְׂעֵנִין הַשְׂבִּיעָה הוּא מְבַחֲנִיָּה נְעִלִית בְּיוֹתֵר,
 31 כִּידוּעַ בְּעֵנִין בִּי נְשַׁבְעֵתִי⁶², שְׂזֵהוּ בְּחִינַת

43 וּמִבְּאֵר, שֶׁהִסִּיבָה הַפְּנִימִית לְכַךְ שֶׁהַעֲבֹדָה הָאֲמִיתִית אֲכַן שִׁיכַת לְכָל אַחַד
 44 וְאֶחָד הִיא מְשׁוּם שְׂפָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הָרִי נִשְׁמָתוֹ הִיא
 45 חֶלֶק אֶלְקָה מִמַּעַל, וְזֵהוּ מְשֻׁבְעִין אוֹתוֹ, כְּמֵאמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל
 46 אֲשֶׁר לְפָנָי יִרְדַּת הַנִּשְׁמָה מִלְּמַעֲלָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף גַּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה מְשֻׁבְעִים
 47 אֵת הָאָדָם "תְּהִי צְרִיף וְאֵל תְּהִי רִשְׁעִי"
 48 וְאֵת הַבֵּיטוּי "מְשֻׁבְעִין" יֵשׁ לְפָרֵשׁ לֹא
 49 רַק בְּלִשׁוֹן שְׂבִיעָה אֲלָא גַם בְּלִשׁוֹן
 50 שׂוֹבַע דְּבִקְל נִשְׁמָה וְנִשְׁמָה הָרִי
 51 יֵשׁ בְּהָה שְׂבִיבָה שֶׁהוּא נְתִיבַת כּוֹחַ
 52 בְּמַה לְנִצְחָה אֵת הַיְצֵר-הָרַע
 53 וְלְהַתְּגַבֵּר עָלָיו וְכוּיָוִן שֶׁלְכָל יְהוּדֵי
 54 יֵשׁ נִשְׁמָה אֲלוּקִית וְכָל נִשְׁמָה מִקְבֵּלַת
 55 אֵת הַכּוֹחוֹת הַלְלוֹ הַרִי עֲבֹדָה זוֹ
 56 מוּטַלַת עַל כָּל אַחַד וְאֶחָד לְלֹא יוֹצֵא מִן
 57 הַכֹּלֵל.
 58 וְיִוְמַתְק יוֹתֵר עַל-פִּי הַמְּבֹאֵר
 59 בְּקִיצוּרִים וְהַעֲרוֹת לְתַנְיָא'
 60 מֵאֵת אֲדַמְוִי' הַיְצִמַח צְדִיק' בְּעֵנִין
 61 מְשֻׁבְעִין אוֹתוֹ שֶׁהֵם דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ
 62 ז"ל שְׁבַחָם פּוֹתַח סֵפֶר הַתְּנִיא לְאֲדַמְוִי'
 63 הַזִּקֵּן, שְׁהַשְׂבִּיעָה עֲצָמָה הִיא
 64 הַשְׂבִּיעָה וְהַנְּתִינַת-כַּחַס לְעִבּוּדָה,
 65 כִּידוּעַ בְּעֵנִין מְשֻׁבְעִים לְקִיָּם
 66 אֵת הַמְּצוּת, שֶׁהִיא שְׂבִיעָה שְׂנוּעָה
 67 לְהוֹסִיף כּוֹחַ וְהֵינּוּ, שְׁכַפְאֵשׁ
 68 יִשְׁנוּ מְעַמָּד וּמְצָב שֵׁישׁ קוֹשֵׁי
 69 בְּקִיּוּם הַתְּוֹרָה וּמְצוּת בְּאוֹפֵן
 70 הָעִבּוּדָה שְׂעַל-פִּי טַעַם וְדַעַת
 71 וְהָאָדָם עֵלּוּל לְהִתְקַל בְּקוֹשֵׁי גְדוּל שֵׁלָא
 72 יוּכַל לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו בְּנִימוּקִים וְשִׁיקוּלִים
 73 הַגִּיּוּנִים עַל-פִּי טַעַם וְדַעַת, אָזִי
 74 צְרִיף לְהִיּוֹת עֵנִין הַשְׂבִּיעָה,
 75 שְׂעַל-יְדָה נִמְשָׁךְ כַּחַס לְעִבּוּדָה
 76 בְּאוֹפֵן שְׂלֵמְעֵלָה מְטַעַם וְדַעַת
 77 וּבְכּוּחָה נִתָּן לְהַתְּגַבֵּר גַּם עַל קִשְׁיִים
 78 כְּאֵלָה שְׂעַל-פִּי טַעַם וְדַעַת אִי אֲפִשֵׁר
 79 לְהַתְּגַבֵּר עֲלֵיהֶם, וְהֵינּוּ לְפִי שְׂעֵנִין
 80 הַשְׂבִּיעָה הוּא מְבַחֲנִיָּה נְעִלִית
 81 בְּיוֹתֵר, כִּידוּעַ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת
 82 בְּעֵנִין בִּי נְשַׁבְעֵתִי, מְצִינּוּ כְּמַה
 83 מִקְמוֹת בְּתוֹרָה וּבְנִבְיָאִים שְׂבִיעָה שֶׁל
 84 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא וְנֵאמַר בְּחֲסִידוֹת

(55 סדר הדורות ד"א תתקכ"ז. שם הגדולים להחיד"א מע' רמב"ם. וראה גם "פירוש" לרמב"ם שם. 56) ראה ביאורי הזוהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מג, ג. 57) ישעי' ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק. 58) תניא רפ"ב. 59) נדה ל, ב. תניא פ"א. 60) ע' מח ואילך. ע' נו ואילך. 61) ראה נדרים ח, א. תמורה ג, ב. 62) וירא כב, טז. ישעי' מה, כג. וראה קיצורים והערות שם

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב

ביאור בדרך אפשר

1 שכאשר הכתוב אומר "בי נשבעתי" יש לכך משמעות מיוחדת והכוונה היא
 2 כאילו נאמר "בעצמי נשבעתי" שְׁזָהוּ בְּחֵינַת הַעֲצָמוֹת עִצְמוֹת הַמָּהוּת שֶׁל
 3 הקדוש ברוך הוא שְׁלֹמְעֵלָה מִשֵּׁם הָרוּי וְשֵׁם אֱלֹקִים שֶׁהֵם שְׁמוֹת
 4 וכינויים של מידות ותכונות באלוקות (שְׁלֹכֵן לֹא נִזְכָּר בִּשְׁבוּעוֹת אֵלֶּה
 5 בהם נאמר "בי נשבעתי" שוֹם
 6 תוֹאֵר כּוֹי' וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא
 7 מכונה בהם באחד השמות והכינויים
 8 (שלו), וְלֹכֵן יִכּוֹל לְהִיְוֵת עַל-
 9 דִּינֵיהּ הַחִיבוּר וְהַמְשָׁכָה
 10 דְשֵׁם הָרוּי בְּשֵׁם אֱלֹקִים, כִּיּוֹן
 11 שֶׁהִשְׁבּוּעָה הַזֹּאת בָּאָה מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 12 הוּא בְּעִצְמוֹ שֶׁלְמַעֲלָה מִכָּל הַגְּדִירִים
 13 וְהַהֲגַבְלוֹת, לִכֵּן הִיא נִתְּנָה כּוֹחַ לְפַעוּל
 14 דְבַר שֶׁבְדֶּרֶךְ כָּלֵל אֵין לְאָדָם אֵת
 15 הַכּוֹחוֹת לְפַעוּל אוֹתוֹ (כִּי הוּא מַחִיב
 16 הַתְּעַלּוֹת מֵעַל הַגְּדִירִים) שְׁיִהְיֶה
 17 הַמְשָׁכָת וְגִילּוּי שֵׁם הָרוּי'
 18 שֶׁלְמַעֲלָה מֵהָעוֹלָם בְּעוֹלָם.
 19 וְזָהוּ גַם מַה שֶׁמְבָאָר בְּדַבְרוֹ-
 20 הַמִּתְחִיל שְׁאוֹ וְדִיכָם קוֹדֵשׁ,
 21 בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁךְ הַכְּתוּב הַהַמְשָׁךְ
 22 שֶׁל פֶּסוּק זֶה, "שְׁאוֹ וְדִיכָם קוֹדֵשׁ וּבְרַכּוֹ
 23 אֵת ה'", וְבִרְכָךְ הָרוּי מִצִּיּוֹן,
 24 שְׁהַבְרָכָה הַנִּמְשַׁכֶּת מִשֵּׁם הָרוּי,
 25 "בִּרְכָךְ הָרוּי", הִיא מִצִּיּוֹן שְׁהִיא
 26 נְקוּדַת הַנְּשָׁמָה, הַנְּקוּדָה הַכִּי
 27 עֲצִמִית וְהִכִּי פְּנִימִית שֶׁל הַנִּשְׁמָה
 28 בְּחֵינַת יְחִידָה שֶׁבְּחֵינַת
 29 זֶה הִיא לְמַעֲלָה מִטַּעַם וְדַעַת
 30 (עַל-דֶּרֶךְ עֲנִין הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִיא
 31 נִתְּנָה כּוֹחַ לְעִבּוּדָה שֶׁלְמַעֲלָה מִטַּעַם
 32 וְדַעַת, לְמַעֲלָה מִמְדִּירָה וְהַגְּבֵלָה),
 33 וּמִמְנָה מֵהַיְחִידָה שֶׁבְּנִפְשׁ נִמְשָׁךְ
 34 הַכַּחַשׁ שֶׁתְּהִיָּה הַעֲבוּדָה בְּאוֹפֵן
 35 שְׁשׁוּם דְּבָר לֹא יִכּוֹל לְהַשְׁפִּיעַ
 36 וְלְפַעוּל שִׁינוּי חֶסֶד-וְשָׁלוֹם
 37 בְּעִבּוּדָה ה', עַל-דֶּרֶךְ אֲנִי הָרוּי'
 38 לֹא שְׁנִיתִי כִּשֵּׁם שֶׁאֲצַל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 39 הוּא לֹא שִׁיךְ שִׁינוּי וְשׁוֹם דְּבַר לֹא מִסּוּגַל לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו הַשְׁפַּעָה כִּלְשׁוֹנִי
 40 וְהָרִי גַם עֲנִין זֶה שֶׁל רִבּוּקָת בַּה' בְּצוּרָה שֶׁלֹּא נִתְּנָה לְשׁוֹם שִׁינוּי, אִךְ

ביאור בדרך אפשר

41 שלכאורה מדובר בדרגה גבוהה, שִׁיךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,
 42 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסִיּוּם הַמְּאָמֵר דְּבִּוּר-הַמִּתְחִיל בְּרוּךְ הַגּוֹמֵל,
 43 דְּהִנֵּה כְּתִיב⁶⁵ אֲנִי הָרוּי לֹא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא
 44 כְּלִיתֶם, לְפִי פֶּסוּטוֹ הַכְּתוּב אוֹמֵר שֶׁלְעוֹלָם לֹא חָל שׁוֹם שִׁינוּי בַּה' וְגַם בְּנֵי
 45 יַעֲקֹב קִיּוּמִים וְאִינָם כָּלִים, וּלְפִי
 46 פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים פִּירוּשׁ הַפֶּסוּק הוּא,
 47 דְּהַנְּבִיא מִתְמַה תְּמָה וּמִתְפַּלָּא
 48 וְאוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל, הֲלֹא אַתֶּם
 49 רוֹאִים כִּי הוּא יִתְבַּרְךְ אֲנִינוּ
 50 מִשְׁתַּנֵּה כּוֹי', וּבְכָלֵל זֶה שֶׁהָעוֹלָמוֹת
 51 וְהַבְּרִיאָה לֹא גוֹרְמִים שׁוֹם שִׁינוּי בְּהִיּוֹתוֹ
 52 אֶחָד וְיַחֲדִי (כְּנוֹסַח הַתְּפִילָּה "אַתָּה הוּא
 53 קוֹדֵם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְאַתָּה הוּא (בְּרִיּוֹק
 54 אוֹתוֹ דְּבַר) מִשְׁנִבְרָא הָעוֹלָם" וְאִם-כֵּן
 55 כִּיּוֹן שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גְּדוֹל עַד כְּרִי
 56 כֵךְ, יֵשׁ לְתַמּוּהָ וְלְהַתְּפַלָּא לְמָה אַתֶּם
 57 בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם, מְדוּעַ
 58 אֵין אַתֶּם נִמְשָׁכִים אַחֲרֵי
 59 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּכָלֹת הַנְּפִשׁ
 60 עַד כְּרִי אֲבָדֵן הַמְצִיאֹת וְהַתְּכַלְלֹת
 61 בְּאֵלּוּקוֹת?
 62 וְכַאֲמוּר, כִּאֵן הַדְּגֵשׁ הוּא עַל כֵךְ שֶׁגַם
 63 עֲנִין זֶה שִׁיךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד
 64 מִיִּשְׂרָאֵל, לֵאלֹא יוֹצֵא מִן הַכָּלֵל:
 65 וְהִינוּ, שְׁגַם כְּאֲשֶׁר מְדוּבָר
 66 אוֹדוֹת נְשָׁמוֹת נְמוּכוֹת, שְׁלֹכֵן
 67 נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם יַעֲקֹב, מְלִשׁוֹן
 68 עֲקֹב, וּבְלִשׁוֹן הַפֶּסוּק, "בְּנֵי יַעֲקֹב",
 69 הִנֵּה גַם בְּנוֹגַע אֲלֵיהֶם מִתְמַה
 70 הַנְּבִיא וּמִתְפַּלָּא מְדוּעַ אֵינָם
 71 בָּאִים לְמַעֲמַד וּמִצְוֹת דְּכָלֹת
 72 הַנְּפִשׁ מְרֻבֵּה הַדְּרִיכוֹת בְּאֵלּוּקוֹת,
 73 וְהִינוּ לְפִי שְׁגַם הֵם לְמִרּוֹת
 74 שֶׁלְכַאוּרָה הֵם בְּדִרְגָה רִחְנִית נְמוּכָה
 75 שְׂיָכִים לְעֲנִין זֶה מִצַּד בְּחֵינַת
 76 הַיְחִידָה שְׁבְּנִפְשָׁם, כִּי אִמְנָם
 77 בְּכּוֹחוֹת הַגְּלוּיִים שֶׁל הַנִּשְׁמָה הֵם אֲכַן
 78 בְּמִצְבַּח נְחוֹת, אֲבָל הַעֲצָם וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל
 79 הַנִּשְׁמָה הַיְחִידָה, שְׁלֵמִים וְנִעְלָים תְּמִיד וּבִיכְלֶתֶם שֶׁל 'בְּנֵי יַעֲקֹב'
 80 לְהַמְשִׁיךְ בְּחֵינַת הַיְחִידָה שֶׁתְּהִיָּה בְּגִילּוּי בְּכָל פְּחוֹת הַנְּפִשׁ.

ס"ע נב ואילך. 63) סה"מ קונטרסים שם קצ, ב. סה"מ תרפ"ז ס"ע רכא. 64) ראה קיצורים והערות לתניא ע' נב. ע' קעח. סה"מ תר"ס ע' קמג. 65) מלאכי ג, ו. 66) ראה תו"א יתרו סז, א.

ביאור בדרך אפשר

<p>30 והָאֲרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עוֹשֶׂה עִוְמוֹת לְפָנָי גו' כֵּן יַעֲמֹד 31 זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם, הָרִי שֶׁהִכְתוּב מְשׁוּה בֵּין הַתְּחַדְּשׁוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאֲרֶץ 32 לְמַצְבֵּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הַשְּׁלִימוֹת וְהַתְּחַדְּשׁוֹת הַזֶּה עֲנִין הָעֲלִיָּה 33 הַהֲתַעֲלוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד לְבַחֲחִינַת פְּנִימִיּוֹת עֲתִיק בְּבַחֲחִינַת 'כְּתוּר 34 עֲלִיּוֹן' (שְׁלֹמֶלֶה מֵהַסְּפִירוֹת, כֶּשֶׁם 35 שֶׁהִכְתוּר הוּא מֵעַל הָרֹאשׁ) יֵשׁ בְּחִינַה 36 נְעֻלִית שֶׁנִּקְרָאת 'עֲתִיק יוֹמִין' עַל שֶׁם 37 שֶׁנִּעְתַּקְתָּ וְנִבְדַּלְתָּ מִבַּחֲחִינַת 'יוֹמִין' כִּי 38 הִיא לְמַעַל מֵהַתְּגַלּוֹת, וְכֵן עֲצֵמָה יֵשׁ 39 דְּרָגָה נְעֻלִית יוֹתֵר הַנִּקְרָאת 'פְּנִימִיּוֹת 40 עֲתִיק', וְזוֹ הַעֲלִיָּה וְהַתְּחַדְּשׁוֹת שֶׁבָּה 41 מְדוּבָר כֵּאֵן, עֲלִיָּה עַד 'פְּנִימִיּוֹת עֲתִיק' 42 (לְפָנָי דִּיִּיקָא כִּפִּי שְׁנִרְמֹז בְּכֵן 43 שֶׁהַפְּסוּק מְדִיִּיק וְאוֹמֵר 'עִוְמוֹתִים 44 לְפָנָי'). 45 וְזֶהוּ גַם שְׁלִימוֹת הָעֲנִין דִּישָׁאוּ 46 יְדִיכֶם קוֹדֵשׁ, 'שָׁאוּ' מִלְּשׁוֹן 47 הַגְּבָהָה וְהַתְּעֻלוֹת שֶׁהוּא עֲנִין 48 הָעֲלִיָּה הַמְּדוּת, כִּמְבֹאֵר לְעִיל 49 שֶׁהַשְּׁמֻעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל "שָׁאוּ יְדִיכֶם 50 קוֹדֵשׁ" הִיא הָעֲלִיָּה הַמְּדוּת (שֶׁמְכַוֵּנָה 51 'דִּיִּים' – "חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא", גְּבוּרָה 52 דְּרוּעָא שְׁמַאלָא") וְגַם הַגְּבָהָה 53 וְהַתְּעֻלוֹת הַזֶּה הִיא עַד לְעִלָּה 54 דְּבַחֲחִינַת זְעִיר־אֲנָפִין פְּנִים 55 קְטָנוֹת, (כִּינּוּי לְמִדּוֹת). כִּי לְעוֹמֵת 56 הָאוֹר שְׁבִמּוּחִין, הָאוֹר שְׁבִמּוּדוֹת הוּא 57 וְגַם עֲלִיָּה הַמְּדוּת הִיא בְּעֲתִיק. וְכֵן תְּהִיָּה 58 לְנוּ, בְּבִיאת הַמְּשִׁיחַ, בְּקָרוֹב מְמֹשׁ.</p>	<p>1 ז) וּמִסֵּיִם בְּכַתּוּב, אַחֲרֵי שְׁאוֹמֵר יִבְרַכְךָ הָיְנוּ מִצִּיּוֹן וְצִיּוֹן הִיא 2 הַיְחִידָה שְׁבִנְפֶּשׁ, כְּאוֹמֵר, עוֹשֶׂה שָׁמַיִם וְאֲרֶץ, שְׁעַל־יְדִי־זֶה כְּאוֹמֵר 3 מִמְּשִׁיכִים אֶת שֵׁם הָיְנוּ בְּעוֹלָם נְשַׁלְּמַת הַפְּנִיָּה הַמְּטוּרָה וְהַתְּכִלִּית 4 הָאֲמִיתִית דְּעוֹשֶׂה שָׁמַיִם וְאֲרֶץ, כִּפִּי שְׁמִבְּאֵר בְּמִאֲמָר, 5 שְׁיִהְיֶה קִיּוֹמָם שֶׁל שָׁמַיִם 6 וְאֲרֶץ עַל־יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה 7 וּמִצְוֹת שְׁעַל־פִּי עֲבוּדָה 8 שְׁפִלְבֹּב, שֶׁמְקִיִּימִים אֶת הַתּוֹרָה 9 וְהַמְּצוּוֹת גַּם בְּמַעֲשֵׂה בְּפוּעַל וְגַם 10 עוֹבְדִים עֲבוּדָה שְׁכַלֵּב נְפִישֵׁת־רוּחֵנִית 11 דְּאָז הוּא שְׁלִימוֹת ג' 12 הַעֲמִוּדִים דְּתוֹרָה, מִצְוֹת 13 וְעֲבוּדָה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם הָעוֹלָם 14 עוֹמֵד כְּלִשׁוֹן הַמְּשִׁנָּה "עַל שֶׁלֶּשָׁה 15 דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל 16 הָעֲבוּדָה (עֲבוּדָה שְׁכַלֵּב) וְעַל גְּמִילוֹת 17 חֲסִידִים (מְצוּוֹת). וּמְשִׁלְּמוֹת זֶה בְּאִים 18 לְשִׁלְּמוֹת נְעֻלִית עוֹר יוֹתֵר וְעַד שְׁבָאִים 19 לְהַשְׁלִימוֹת דְּלְעֲתִיד־לְבוֹא, 20 בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ, שְׁאָז תִּתְקִים הַנְּבוּאָה 21 אֲשֶׁר הִנְנִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרָא 22 שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאֲרֶץ חֲדָשָׁה 23 שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאֲרֶץ, וְכִלְלוֹת הַבְּרִיאָה, 24 יִגִּיעוּ לְשִׁלְּמוֹת נְעֻלִית בִּיחֹד שֶׁנִּשְׁחַשְׁבַּת 25 כְּבִרְיָתָם מִחֲדָשׁ (בְּרוּחֵנִיּוֹת, וּמִזֶּה 26 מֵהַחִידוּשׁ בְּרוּחֵנוֹת מְשִׁלְּשׁ 27 וְנִמְשָׁךְ גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת), וּבְאִוְפֵן 28 קְזָה נְעֻשָׂה גַם אֲצֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם הֵם יִגִּיעוּ לְשִׁלְּמוֹת נְעֻלִית מֵאֵד 29 וְיִהְיוּ כְּחֲדָשִׁים מִמֶּשׁ כְּמוֹ שְׁכַתּוּב כִּי בְּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים</p>
--	--

(67 אבות פ"א מ"ב. 68) ישע"י סה, יז. 69) שם טו, כב. 70) לקו"ת שה"ש נא, סע"ג. 71 72 73

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הצום ת"ב וביום הכפורים.

מובן שצריך לצום כל היום כולו כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, ועל ידי שימעיט במלאכה באותו היום ככל האפשרי והעיקר שיהי עסוק בענינים שימנעוהו לחשוב ע"ד הצום, ויכול למלאות האמור, אלא שבתור הוספה ישאל אצל רופא, שישנם כדורים הממעטים כח התאבון למשך כמה וכמה שעות, ואולי עוד יותר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בס"ד. שיחת ש"פ פינחס, כ"א תמוז, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

1 א. ביום הש"ק פ' פינחס שלאחרי המאסר והגאולה (בשנת תרפ"ז), בירך בעל המאסר והגאולה
2 "ברכת הגומל" בעת שעלה לתורה - בהתאם לפס"ד רבינו הזקן¹ בנוגע לחולה שנתרפא, שמברך הגומל
3 כשחוזר לבוריו לגמרי, ומזה מובן גם בנוגע להיוצא מבית האסורים, שכל זמן שלא חזר לביתו, לא נקרא
4 ש"צא מהסכנה לגמרי".

5 ולהעיר, שכבר הי' תוכן הענין דברכת הגומל ע"י אמירת המאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות
6 שגמלני טוב ביי"ג תמוז², אלא שזהו הענין דברכת הגומל כפי שהוא בתורה, ונוסף לזה צריך להיות הענין
7 דברכת הגומל כפי שהוא באופן של (ברכה ו)תפלה³.

8 והענין בזה - שמצד התורה הרי זה עדיין ברוחניות הענינים בלבד; אבל תכלית הכוונה היא שיומשך
9 למטה בפועל ממש בגשמיות,

10 - שהרי נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴, כמדובר כמ"פ אודות גודל מעלת הענין דדירה
11 לו ית', שהיא בדוגמת הדירה כפשוטה שבה דר עצם האדם⁵, והיא מקיפה על האדם הדר בה, ועל ידה
12 ניתוסף בו שלימות, כמאדו"ל⁶ "כל מי שאין לו בית אינו אדם", ועילוי זה הוא בתחתונים דוקא. ולכן
13 "למצרים ירדתם"⁷, כדי לעשות שם "ארץ טובה ורחבה"⁸. וכן הוא בנוגע לענין דהתגלות אלקות ע"י
14 צדיקים (שזהו"ע ש"שיתף בו מדת רחמים"⁹), שהתכלית היא שיומשך למטה בגשמיות -

15 וענין זה נעשה דוקא ע"י ענין התפלה, ובאופן של ברכה (כידוע בענין "ברוך גו' מן העולם ועד
16 העולם"¹⁰, שהו"ע ההמשכה מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא¹¹, וזהו גם הענין שחייב אדם לברך
17 מאה ברכות בכל יום¹²), וכאמור, שענין זה הי' ביום הש"ק פ' פינחס.

18 ואע"פ שבשנה ההיא חל יום הש"ק פ' פינחס בסמיכות ליי"ג-י"ג תמוז, שחלו ביום השלישי וביום
19 הרביעי בשבוע דפ' פינחס, כך, שביום הש"ק פ' פינחס נעשית העלי' והשלימות של ימי הגאולה י"ג-י"ג
20 תמוז, ככל עניני השבוע שמתעלים ביום השבת, כמ"ש¹³ "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" - הרי אמירת
21 ברכת הגומל ביום הש"ק לא היתה קשורה עם יום מסויים בחודש, שהרי הדין שיש לברך הגומל בתוך
22 ג' ימים¹⁴ הוא רק לכתחילה, אבל אם לא נזדמן לו לברך הגומל, מברך גם לאח"ז, בכל זמן שיזדמן לו,
23 וכיון שבהשגחה פרטית היתה אמירת ברכת הגומל ביום הש"ק פ' פינחס, הרי מובן, שבכל שנה ושנה
24 בבוא פ' פינחס (ללא נפק"מ באופן הקביעות בימי החודש), "נזכרים ונעשים"¹⁴ הענינים הקשורים עם
25 ברכת הגומל.

26 ב. המשך שיחה א' ושיחה ב', בכיזור השייכות דפינחס לענין הנס, ע"פ דברי הגמרא¹⁵ "הרואה
27 פינחס בחלום פלא נעשה לו", "כמו שנעשה לפינחס, כדאמרינן בסנהדרין"¹⁶ (אף שהרבה נסים נעשו לו)
28 - שהחידוש אינו בכמות הנסים, אלא שכללות הנהגת הקב"ה עם פינחס היתה מלכתחילה הנהגה של
29 פלא, בהתאם להנהגת פינחס באופן של "פלא", מתוך מס"נ שלמעלה מחשבון ומדידה, ולכן ניתן לו

(1) לוח ברה"נ פי"ב הי"א. סדר ברה"נ פי"ג ה"ה.

(2) סה"מ תרפ"ז ס"ע רח ואילך.

(3) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 203. וש"נ.

(4) ראה תנחומא בחוקות ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר

פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(5) ראה תורת מנחם סה"מ שבט ריש ע' רסח. ע' שח. וש"נ.

(6) ראה יבמות סג, רע"א ובתור"ה שאין שם. וראה גם תורת

מנחם - התוועדויות חמ"ג ריש ע' 398. וש"נ.

(7) שבת פח, סע"ב.

(8) שמות ג, ח.

(9) ראה תניא שעהיחודה"א רפ"ה.

(10) תהלים קן, מח.

(11) ראה זח"א קנח, ריש ע"ב. הובא בלקו"ת ראה יט, ב.

ובכ"מ.

(12) מנחות מג, ב. וראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח פ"ב

(סה"מ תרל"ח ס"ע צ). וש"נ.

(13) בראשית ב, א. וראה אוה"ת עה"פ.

(14) אסתר ט, כח. וראה רמ"ד בס' תיקון שובבים. הובא ונת'

בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(15) ברכות נו, סע"ב ובפרש"י.

(16) פב, ב.

1 השכר דכהונה¹⁷ (אף שזהו ענין שבא בדרך כלל בירושה), ונעשה אצלו ענין שבטבע - "לזרעו אחריו"¹⁸ ;
 2 והשייכות לבעל הגאולה, שכל מהותו היתה מס"נ¹⁹, ועי"ז פתח את הצינור וסלל את הדרך לכל ההולכים
 3 באורחותיו²⁰ - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ג ע' 164 ואילך.

* * *

4 ג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב.

* * *

5 ד. במאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב הנ"ל²¹, מזכיר בעל הגאולה את כל פרטי
 6 הענינים ד"ארבעה (ש) צריכים להודות, חולה שנתרפא, וחבוש שיצא מבית האסורים, יורדי הים כשעלו,
 7 והולכי דרכים כשיגיעו לשוב, וסימנך, וכל החיים, חולה יסורים ים מדבר, יודוך סלה"²².
 8 ולכאורה אפשר לומר, שבשייכות לענין המאסר והגאולה נוגע רק הענין ד"יסורים" (חבוש שיצא
 9 מבית האסורים), אלא כיון דאייתי להכי, הזכיר גם את כל הארבעה שצריכים להודות, שהנקודה
 10 המשותפת שבהם היא שיש בהם ענין של צער כו', שלכן צריכים לברך עליהם ברכת הגומל.

11 אבל באמת, אין לומר שהזכרת שאר הענינים שצריך להודות עליהם היא רק בדרך אגב, שהרי כל
 12 עניני התורה הם בתכלית הדיוק ובהשגחה פרטית [ובמכ"ש מההשגחה פרטית שבעניני העולם, כתורת
 13 הבעש"ט²³ שיש השגחה פרטית אפילו בנוגע לעלה המתגלגל, כמה פעמים יתגלגל ובאיזה אופן כו',
 14 ועד שגם ענין זה עלה במחשבה, ומשלים הכוונה העליונה כו'], ועכצ"ל, שבענין המאסר היו כל ד'
 15 הענינים שצריכים להודות עליהם²⁴.

ולדוגמא:

17 הענין ד"חולה" - כפי שמספר בעל הגאולה ברשימת המאסר²⁵ שזב ממנו דם כו'.

18 הענין ד"ים" - כי החילוק בין יסורים (חבוש בבית האסורים) ליורדי הים הוא, שהישיבה
 19 בבית האסורים כשלעצמה (לפני הפסק-דין) אינה מצב של סכנה, ואילו יורדי הים נמצאים בסכנה במשך
 20 כל הזמן; אבל הישיבה בבית האסורים במדינה ההיא כמו בשאר המדינות, אלא באופן שבמשך
 21 כל הזמן נמצאים בסכנה (כמסופר ברשימת המאסר שלא נתנו לאכול, וכיו"ב), ולכן הרי זה בדוגמת
 22 יורדי הים.

ה. אך עדיין צריך להבין:

24 במאמר הנ"ל מבאר בעל הגאולה פרטי הענינים דארבעה צריכים להודות גם כפי שהם ברוחניות,
 25 ולדוגמא, ש"ענין החולי הוא שנתטמטם מוחו ולבו", וכיו"ב בשאר הענינים²⁶.

ד. מג, ג. ובכ"מ), אלא שכאשר הי' צורך בשביל זה בענין של
 מס"ג, הי' אצלו גם ענין המס"נ (כולל גם ענין המאסר, כמסופר
 בגמרא במסכת ב"ב (צא, סע"א) שאברהם אבינו הי' חבוש בבית
 האסורים כו'); ועד"ז בנוגע לבעל הגאולה, שעיקר עבודתו היתה
 בהפצת התומ"צ כו', לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ורק כשהי'
 צורך בכך, הי' אצלו גם ענין המס"ג.

(20) ולא לומר - בנוגע לנסיעה לשליחות - שאין הדברים
 מכוונים אליו, כי אם למישהו אחר, ואילו הוא יצא י"ח ע"י איזו
 התעסקות מועטת כו'.

(21) במאמר (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 219 ואילך
 לעיל ע' ה ואילך).

(22) סה"מ תרפ"ז ע' ריא.

(23) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

(24) ראה גם לקו"ש חיי"ב ע' 25 הערה 32.

(25) סה"ש תרפ"ז ע' 212.

(26) סה"מ שם ע' רטז.

(17) וענין זה שייך גם לכל אחד מישראל - ע"פ מ"ש
 הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד, אלא כל
 איש ואיש .. אשר נרבה רוחו אותו .. לעמוד לפני ה' לשרתו
 ולעובדו .. הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו ..
 ויזכה לו בעה"ז .. כמו שזכה לכהנים ללוים", היינו, שגם פונסתו
 הגשמית נעשית באופן ש"ה' הוא נחלתו".

(18) פרשתנו כה, יג.

(19) אבל לא באופן שהמס"ג היא עיקר ושרש העבודה
 ותכלית הכוונה - כפי שמבאר בעל השמחה והגאולה בכ"מ (ראה
 תורת מנחם - התוועדויות חל"ז ריש ע' 160. וש"נ) החילוק שבין
 המס"ג של אברהם אבינו למס"ג של רבי עקיבא, שר"ע חיפש את
 ענין המס"ג, באמרו, "כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי
 ואקיימנו" (ברכות סא, ב), משא"כ אברהם אבינו, חפצו ורצונו
 הי' לפרסם אלקות בעולם, כמ"ש (וירא כא, לג) "ויקרא שם גו'
 א-ל עולם", "שהקריא לשמו של הקב"ה כו'" (סוטה יו"ד, ריש
 ע"ב), שכולם ידעו שהקב"ה הוא (לא רק א-ל העולם, אלא)
 א-ל עולם", שהעולם עצמו הוא אלקות (ראה לקו"ת תבוא מב,

1 ולכאורה, ענינים אלו בודאי לא היו שייכים אצל בעל הגאולה, ובמכ"ש מזה שאפילו אדם פשוט
 2 צריך לדונו לכף זכות²⁷, ועאכו"כ כשמדובר אודות צדיק ונשיא בישראל! ?
 3 ויובן ע"פ מה שמצינו²⁸ שענין התשובה צריך להיות גם אצל צדיק שאינו יכול ללמוד תורה מצד
 4 חולי וכיו"ב, כי אף שאין זה באשמתו, הרי סוכ"ס יש אצלו ענין של חסרון, שזהו ענין החטא, מלשון
 5 חסרון²⁹, כמו "והייתי אני ובני שלמה חטאים"³⁰, שפירושו חסרים.
 6 ועד"ז בנדו"ד:
 7 ברשימת המאסר³¹ מספר בעל הגאולה, שאמר לחוקרים - במענה על שאלתם אם הוא יודע היכן הוא
 8 נמצא - שהוא נמצא במקום שאסור באמירת ברכה וכיו"ב (אף ש"מלא כל הארץ כבודו"³²).
 9 ומובן, שבמקום כזה חסר גם בהתבוננות בגדולת הבורא כו', וכיון שחסר בהתבוננות שבמוח, אזי
 10 חסר גם בהתעוררות הרגש שבלב, כך, שבדקות הרי זה ענין של חולי כו'.
 11 ועד"ז מובן גם בנוגע לענין דיוודי הים והולכי מדבריות: יורדי הים - מצד הבלבולים ד"מים רבים",
 12 אשר אע"פ ש"לא יוכלו לכבות את האהבה"³³, מ"מ, הרי זה מבלבל כו'; והולכי מדבריות - להיותו
 13 במקום שהוא בבחי' מדבר, "אשר לא ישב אדם שם"³⁴.
 14 ו. ועדיין צריך להבין:
 15 הרי במשך כל זמן הישיבה במאסר עמד בעל הגאולה בתנועה של מס"נ, וא"כ, איך שייך לומר שהי'
 16 אצלו ענין של חסרון, בדוגמת הארבעה שצריכים להודות?
 17 ויובן ע"פ המסופר אודות הבית יוסף³⁵, שהובטח לו שיזכה למסור נפשו על קידוש השם (לאיתוקד
 18 על קידוש שמיא), ובגלל סיבה מסויימת נטלו ממנו זכות זו, וכתוצאה מזה הי' ביכלתו אח"כ לחבר את
 19 ה"שולחן ערוך".
 20 והענין בזה - שאף שמצד עצמו הי' טוב יותר עבורו לזכות למסור נפשו על קידוש השם, מ"מ, מצד
 21 העולם הי' טוב יותר שיהי' חיבור ה'שולחן ערוך'.
 22 ובנוגע לעניננו: כיון שבעל הגאולה הי' נשיא הדור, הי' נוגע לו הטובה של כל הדור, ולכן, אף
 23 שמצד טובת עצמו הרי בשבתו במאסר הי' במעמד ומצב היותר נעלה של מס"נ, מ"מ, כיון שהי' חסר
 24 אז בענין ההשפעה בעולם (נוסף לכך שגם הוא בעצמו לא הי' יכול לעסוק בתורה, בהתבוננות וכו'),
 25 הרי החסרון שבעולם נחשב לחסרון גם אצלו³⁶.

* * *

26 ז. האמור לעיל שאצל בעל המאסר והגאולה היו כל ד' הענינים שצריכים להודות עליהם - מצינו
 27 גם בנוגע לכללות הענין דיציאת מצרים³⁷:
 28 בנוגע לארץ מצרים מצינו במדרשי חז"ל³⁸ שאפילו עבד אחד לא הי' יכול לברוח משם. ומזה מובן,
 29 שבהיותם במצרים היו בנ"י במעמד ומצב של חבוש בבית האסורים.
 30 וכמו"כ היו במעמד ומצב של חולה - כמובן מזה שלאחרי היציאה ממצרים נאמר³⁹ "כי אני הי'
 31 רופאך", וכמובן גם מפירוש רש"י על הפסוק⁴⁰ "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", "משל
 32 למלך שהי' בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו כו'".

(33) שה"ש ח, ז.
 (34) ירמ" ב, ו. וראה לקו"ת במדבר ד, ג. ובכ"מ.
 (35) ראה תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 384. וש"נ.
 (36) חסר הסיום (המו"ל).
 (37) ראה גם לקו"ש ח"ב שם ואילך.
 (38) מכילתא יתרו יח, יא. פרש"י שם, ט. ועוד.
 (39) בשלח טו, כו.
 (40) ר"פ מסעי.

(27) אבות פ"א מ"ו (פרק דשבת זז).
 (28) ראה לקו"ד ח"א קפג, א. וראה גם תורת מנחם -
 התוועדויות חמ"א ריש ע' 340.
 (29) לקו"ת מטות פב, א. ובכ"מ.
 (30) מלכים-א, כא ובפרש"י. ועוד.
 (31) ראה סה"ש תש"ב ע' 82. וראה גם שיחת י"ב תמוז
 דאשתקד ס"ד (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ד ס"ע 84). וש"נ.
 (32) ישעי' ו, ג.

- 1 וכמו"כ היו במעמד ומצב של יורדי הים - שזהו הענין דקריעת ים סוף.
- 2 וכמו"כ היו במעמד ומצב של הולכי מדבריות - שהרי הלכו "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב
3 גר"41.
- 4 וענין זה נוגע גם לכאור"א מישראל במשך כל הדורות - כידוע⁴² שמ"ב המסעות מיצ"מ עד ירדן
5 ריחו כוללים את כל פרטי הענינים שאירעו במשך כל הדורות עד לימות המשיח, וכמו"כ ידועה תורת
6 הבעש"ט⁴³ שכל פרטי הענינים דמ"ב המסעות ישנם אצל כל אחד מישראל במשך ק"כ שנות חייו; והרי
7 כללות ענין המסעות הוא המשך הענין דיצ"מ - כדיוק לשון הכתוב⁴⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים", ימי
8 לשון רבים⁴⁵, וכמ"ש "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים"⁴⁶ - עד שבאים ל"ארץ טובה
9 ורחבה"⁸.
- 10 וכללות הענין בזה - שכדי לצאת מארץ מצרים, ולבוא לארץ טובה ורחבה, יש צורך בענין של נסים,
11 כדי להנצל מד' הענינים דחולה יסורים ים מדבר, שההצלה מהם היא בבחי' נס שצריך להודות עליו.
- 12 וענין זה מודגש ביותר בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא - הן בגלל שאז הסכנה שבד' ענינים הנ"ל
13 היא גדולה יותר, וממילא גדול יותר הצורך בענין הנס, והן בגלל שהולכים ומתקרבים לזמן דאתבא
14 צדיקייא בתיובתא⁴⁷, והרי ידוע החילוק בין צדיק לבעל תשובה⁴⁸, שעבודת הצדיק היא ע"פ טעם ודעת,
15 ואילו עבודת הבעל-תשובה היא "לדלג שור", שזהו כללות ענין הנסים.
- 16 וכדי לזכות להענין דיצ"מ והכניסה לארץ (שזוהי התכלית דיצ"מ) - הנה מהעצות לזה הו"ע העבודה
17 בדרך קבלת עול, שזוהי המעלה המיוחדת של נשי ישראל, בחי' מקבל בלבד (ולא משפיע), שהרי הנשים
18 היו מחבבות את הארץ, כמסופר בפרשת השבוע בנוגע לבנות צלפחד⁴⁹.
- 19 ובהמשך לזה - הנה גם הביאור בפירוש רש"י בפרשת השבוע, כנהוג לאחרונה, יהי' בענין בנות
20 צלפחד.
- 21 ה. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁵⁰ "ויקרב משה את משפטן", "נתעלמה ממנו הלכה. וכאן נפרע
22 על שנטל עטרה לומר והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי. ד"א ראוי' היתה פרשה זו להכתב על ידי
23 משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן" - שהכרחו של רש"י לומר ש"נתעלמה ממנו הלכה" (ולא
24 שעדיין לא שמע הלכה זו מהקב"ה⁵¹) הוא ממ"ש "ויקרב .. משפטן", ש"משפט" (ולא "דבר") הוא
25 הפס"ד וההלכה, ועכצ"ל שידע זאת כבר, אלא שנתעלם ממנו, וטעם הדבר - בתור עונש⁵² "על שנטל

העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים מה שמחדשים ומגלים תעלומות החכמה שהיו כבושים בגולה עד עתה כו", וכפי שמביא גם בקונטרס אחרון (ד"ה ולהבין פרטי ההלכות (קנט, ב)), ומוסיף שם גם מארז"ל שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני, כך, שלומדים זאת בהמשך אחד - אף שלכאורה סותרים הדברים: כיון שענין זה נאמר למשה מסיני, הרי זו הלכה ברורה, שכבר הוציאו אותה מהקליפות (וכן יש להקשות בנוגע למארו"ל עצמו - שכיון שזהו ענין שנאמר למשה מסיני, הרי התלמיד ותיק רק מגלה זאת, ולא מחדש) אך הענין הוא, כמבואר באגה"ק שם גופא שהענין דבירור ההלכות הוא בבי"ע, ולכן אין זה בסתירה להלימוד דמשה, שהוא באצילות, ששם הכל מבורר מלמעלה, שהרי "לא יגורך רע" (תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג, סע"ג ואילך), משא"כ לאחרי שירוד לבי"ע ומתערב עם הקליפות כו', אזי יש צורך בבירור ההלכה כדי להעלות מהקליפות כו' (וכן הוא בנוגע לחידוש של התלמיד ותיק - שהוא בבי"ע, ואילו מה שניתן למשה - הרי זה באצילות). (52) במדתו של הקב"ה שהיא "מדה כנגד מדה" (פרש"י נח ז, יא, יא, ז. שלח יד, לו).

(41) עקב ח, טו.
(42) ראה לקו"ת מסעי פט, ב. ובכ"מ.
(43) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ל. וש"נ.
(44) מיכה ז, טו.
(45) ראה זהר ח"א רסא, ב (הובא באוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז)). ח"ג קעו, רע"א (הובא ברד"ה כימי צאתך תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159)).
(46) ראה לקו"ת שם פח, ג ואילך.
(47) ראה זח"ג קנג, ב.
(48) ראה לקו"ת דרושי ש"ש סה, א. ובכ"מ.
(49) פרש"י פרשתנו כו, סד. כו, א.
(50) פרשתנו כז, ה.
(51) אף ש"כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני" (ראה לקו"ש שבפנים הערה 5).
ולהעיר גם מהמבואר באגה"ק (סכ"ו) בענין בירור ההלכות, ש"ע"י עיון ובירור הלכה פסוקה מן הגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים, מה שהי' בהעלם דבר קודם העיון הלז .. מעלה הלכה זו מהקליפות שהיו מעלימים ומכסים אותה וכו'", "ולכן באים

1 עטרה כו". אלא שעפ"ז קשה: למה המתין הקב"ה עד שנת הארבעים? ולכן מביא ד"א" לבאר הסיבה
 2 ש"נתעלמה ממנו הלכה" - לא בתור עונש, אלא ש"זכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן" ("נכתבה" דייקא,
 3 כי אמירתה למשה היתה מכבר). אבל, כיון שקשה לומר שבגלל זכותן של בנות צלפחד יפסיד משה
 4 שתעלם ממנו הלכה, לכן העיקר הוא כפי' הא' ש"כאן נפרע כו" 53;
 5 וענין מופלא בפרש"י זה (ועפ"ז יומתק יותר הפי' שע"ד הפשט 54): הטעם שהענין ד"נתעלמה הלכה"
 6 הי' דוקא גבי בנות צלפחד, ובמעשה זמרי - כי, התעלמות הלכות אלו ממשה לא גרמה הפסד לבנ"י,
 7 שבלאה"כ לא היו יכולים לקבלן ממשה, כיון שהי' "נוגע בדבר" (שאינן שומעין לו אם לא אמרה קודם
 8 המעשה): במעשה זמרי, "בת יתרו מי התירה לך" 55, וגבי בנות צלפחד, שאמרו שאביהם לא הי' בעדת
 9 קורח שחלקו על משה 56 - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י"ג ע' 93 ואילך.

* * *

10 ט. בהמשך לביאור החילוק בין פרשת בנות צלפחד, ש"נתעלמה הלכה ממנו", לפרשת פסח שני,
 11 שנאמרה לראשונה כאן, כפירש"י 57 "ראוי' היתה פרשה זו להאמר על ידי משה, כשאר כל התורה כולה,
 12 אלא שזכו אלו שתאמר על ידן כו" - נתבאר גם כל אריכות פירוש רש"י גבי פסח שני: "למה נגרע" 57,
 13 "אמר להם, אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו, יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים ויאכל הבשר
 14 לטמאים" - ש"למה נגרע" היא שאלה בפני עצמה, ועל זה השיב משה: "אין קדשים קרבים בטומאה";
 15 וכיון שעתה נתחדש להם שזהו "קרבתן" (דע"פ פשט אין כל ראי' עד עתה שבפסח יש בו ענין ודיני קרבן),
 16 הוסיפו לטעון: במקום "לבלתי הקריב את קרבן ה'", מוטב ש"יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים* ויאכל
 17 הבשר (כהגירסא הנפוצה) לטמאים" (כיון שהיו סבורים שאכילת הפסח היא מצוה בפני עצמה, שאינה
 18 קשורה עם הקרבת הקרבן) - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס 58 בלקו"ש חכ"ח ע' 68 ואילך.
 19 י. ויש להוסיף ולבאר המשך דברי רש"י - "אמר להם, עמדו ואשמעה" 59, כתלמיד המובטח לשמוע
 20 מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח לו שכל זמן שהי' רוצה הי' מדבר עם השכינה".
 21 ובהקדם ביאור הטעם שרק כאן אמר משה "עמדו ואשמעה מה יצוה ה'", ולא אצל בנות צלפחד,
 22 וגם לא אצל המגדף והמקושש:

23 בנוגע לבנות צלפחד - כיון שלא הי' מדובר אודות ענין שנוגע למעשה בפועל תיכף ומיד, כי אם
 24 לאחרי הכניסה לארץ, לכן "ויקרב משה את משפטן לפני ה'", אבל לא אמר "עמדו ואשמעה גו'", כיון
 25 שיתכן שהקב"ה לא ישיב לו מיד, בגלל שיש ענינים שנוגעים למעשה עתה, שהם דוחים את הענינים
 26 שנוגעים רק לאחרי זמן 60.

(* ועפ"ז מתורצת תמי' גדולה בפרש"י דקאמר "ויזרק... בכהנים טהורים" - מאי קמ"ל? ומאין הראי' ומאן דזכר הענין
 בכלל? - כי רק עתה גמרו שזהו "קרבן ה'" (ולא - כהלשון עד עתה - "פסח"). ועוד יש להאריך כו"כ.

(55) פרש"י בלק כה, ו.
 (56) ואעפ"כ שמעו לו (ראה גם לקו"ש שבפנים הערה 35) -
 כפי שמפרש רש"י בפסוק (פרשתנו כז, ז) "כן בנות צלפחד
 דוברות", "כן כתובה פרשה זו לפני במרום, מגיד שראתה עיני
 כו", ונמצא, שבנות צלפחד מעידים על אמיתת ההלכה עוד קודם
 המעשה (וכמו בפינחס, שזכר ההלכה ששמע קודם המעשה).
 (57) בהעלותך ט, ז.
 (58) בשילוב שיחת ש"פ שלח שנה זו.
 (59) בהעלותך שם, ח.
 (60) ראה תוספתא סנהדרין ספ"ז. רמב"ם הל' ת"ת פ"ד ה"ח.

(53) ולכן נאמר בכתוב "ויקרב משה את משפטן" - כדי
 להדגיש שסיבת הצורך להקריב את משפטן לפני ה' (כיון
 ש"נתעלמה הלכה") היא בגלל משה דוקא, ש"נפרע על שנטל
 עטרה כו".
 (54) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר - בסגנון של התפעלות -
 שכאן רואים שכל חלקי התורה קשורים זב"ז. והוסיף, שאע"פ
 שאין מקום לומר "שמועה זו נאה כו" (עירובין סד, א), הרי
 מצינו עד"ז כמ"פ בדרושי הצ"צ בדרך מצוותיך, שלאחרי הביאור
 בפנימיות הענינים, הנה מרוב ההפלאה כו', מסיים: "מה נעימים
 חוקי ומשפטי ביה" (סט, רע"א), וכיו"ב.

1 ובנוגע למגדף ומקושש - אף שזהו ענין שנוגע למעשה עתה, הרי מובן בפשטות, שמשו רבינו, רועה
2 נאמן, ש"אוהב ישראל הי"י"⁶¹, והשתדל אפילו עבור אלו שחטאו בעגל, ועד שאמר "ועתה אם תשא
3 חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"⁶², בודאי לא ינצל את חשיבותו אצל הקב"ה כדי למהר
4 ולברר מיד מהו העונש שמגיע למגדף או המקושש!...

5 - משה רבינו צריך למלא את חובתו ע"פ תורה, ולכן, כשהביאו אליו את המגדף, הניחו במשמר,
6 "לפרוש להם על פי ה'", "אם חייב מיתה אם לאו"⁶³, וכמו"כ כשהביאו אליו את המקושש, לאחרי
7 "שהתרו בו ולא הניח מלקושש", הניחו במשמר, "כי לא פורש מה יעשה לו", "באיזו מיתה ימות"⁶⁴;
8 אבל לרוץ ולברר אצל הקב"ה מהו העונש שלהם - אין זה תפקידו של משה, ענין זה משאיר משה
9 להקב"ה שיעשה כרצונו, ובינתיים, ימשיכו המגדף והמקושש לחיות במשמר ללא עונש.

10 [ועד"ז יש לבאר הטעם שהענין ש"נתעלמה הלכה" ממשה בתור עונש "על שנטל עטרה כו'" לא הי'
11 בנוגע למגדף ומקושש (שלפני פרשת בנות צלפחד), היינו, שהקב"ה יאמר למשה מלכתחילה את דינם⁶⁵,
12 ואח"כ תתעלם ממנו הלכה זו כדי ליפרע ממנו כו' - כיון שלא מסתבר שהקב"ה ימהר לומר פס"ד כיצד
13 להעניש איש ישראל כו'].

14 אבל בנוגע לפסח שני, כאשר יש אנשים שטוענים "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה'", וזהו ענין
15 שנוגע למעשה עתה - יש צורך לקבל תשובה מיד.

16 יא. אך עפ"ז צריך להבין מ"ש רש"י "אשרי ילוד אשה שכך מובטח לו שכל זמן שהי' רוצה הי'
17 מדבר עם השכינה" - דלכאורה, מהו ההכרח שענין זה קשור עם מעלתו המיוחדת של משה, הרי גם
18 לולי זאת, הי' הקב"ה צריך ליתן מענה מיד, כיון שזהו ענין שנוגע למעשה עתה?
19 והביאור בזה - שההכרח לכך הוא מזה שמשו "אמר להם, עמדו ואשמעה":

20 לכאורה אינו מובן: מניין לו למשה שבודאי "יצוה ה'" (דינם של האנשים האלה) תיכף ומיד - הרי
21 יתכן שהקב"ה לא יצוה מאומה, כיון שאין רצונו שיקריבו בטומאה (כפי שמשו הי' סבור), וגם אם
22 רצונו שיקריבו בזמן אחר, יתכן שלא יצווה על זה עתה, אלא לאחר זמן; ולכאורה הי' משה צריך רק
23 להקריב את משפטם לפני ה', ולסמוך על הקב"ה שיעשה כרצונו.

24 ומזה שמשו לא הסתפק בכך, אלא "אמר להם, עמדו ואשמעה (מה יצוה ה' לכם)", מובן, שהנהגת
25 משה היתה "כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו" [וטעם הדבר - כדי לחסוך ממנו את הטירדא
26 ("מַאֲטֵרְנִישׁ") בגלל הספק, וכידוע⁶⁶ שאין לך שמחה כהתרת הספקות], ומוסיף ומסיים: "אשרי ילוד
27 אשה שכך מובטח לו שכל זמן שהי' רוצה הי' מדבר עם השכינה"⁶⁷.

28 יב. אך עפ"ז נשאלת שאלה: כיון שכל כך גדלה מעלתו של משה, היתכן שלא ידע להשיב להם
29 הדין דפסח שני (כמו שידע להשיב ש"אין קדשים קרבים בטומאה")? - ועל זה ממשיך רש"י: "וראוי
30 היתה פרשה זו להאמר ע"י משה, כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין
31 זכות ע"י זכאיי".

32 יג. והנה, אע"פ שבפ' פינחס איתא בפירושו רש"י ש"נתעלמה הלכה" ממשה - הנה לאח"ז באים
33 לפרשת מטות, שנוסף לכך שבתחילתה מפרש רש"י ש"חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחילה כו'", ממשיך
34 ומבאר המעלה המיוחדת של משה - ש"נתנבא בלשון זה הדבר", באופן נעלה יותר משאר הנביאים
35 ש"נתנבאו בכה".

לא מדובר אודות איש פרטי, אלא אודות דין כללי, כך, שאין זה שולל את ענין הבחירה.

66 מאמר החכם - הובא בהמשך מים רבים תרל"ו בתחלתו. וראה שו"ת הרמ"א ריש ס"ה. מצו"ד משלי טו, ל.

67 ראה גם שיחת ש"פ שלח ס"כ (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 128 ואילך).

טשו"ע יו"ד סרמ"ו סי"ד.

61 מנחות סה, סע"א ואילך.

62 תשא לב, לב.

63 אמור כד, יב ובפרש"י.

64 שלח טו, לג-ד ובפרש"י.

65 ומובן שאין זה בסתירה לכך ש"צדיק ורשע לא קאמר" (ראה נדה טז, ב), אלא זהו דבר התלוי בבחירת האדם - שהרי

- 1 וכללות הענין בזה - כפי שמפרש רש"י במק"א שהלשון "זה" נופל על דבר ש"מראין אותו באצבע"⁶⁸,
 2 שזוהי המעלה של ראי' לגבי שמיעה, שרואה בעצמו את עצם הדבר. ובענין זה היא המעלה המיוחדת
 3 של משה רבינו.
- 4 ויש לקשר זה גם עם הענין דהתרת נדרים שבהתחלת פ' מטות (שעז"נ "זה הדבר וגו'"):
- 5 מצינו ש"חכם עוקר את הנדר מעיקרו"⁶⁹. ולכאורה אינו מובן: בשלמא בנוגע להוה והעתידי יכולים
 6 לפעול שינוי כו', אבל איך יכולים לשנות את העבר? אך הענין הוא - שענינו של חכם הוא בחי' החכמה,
 7 שקשורה עם מוח הזכרון⁷⁰, שהו"ע הראי'⁷¹, שלכן לא שייך בזה שינויים כו' [ולהעיר גם מהידוע
 8 שבחכמה לא הי' ענין של שבירה, וכמ"ש⁷² "ימותו ולא בחכמה"], כיון שתמיד עומד לנגד עיניו כדבר
 9 ההוה. ולכן יש בכחו של החכם לעקור מלמפרע - כיון שאצלו הרי זה כמו דבר ההוה.
- 10 וזהו גם מה שמצינו במשה שלא שלטו שונאיו במעשה ידיו, ש"משנבנה מקדש ראשון נגזו אוהל
 11 מועד קרשיו ובריחיו ועמודיו ואדניו . . תחת מחילות של היכל"⁷³, והיינו, שמעשה ידי משה הם
 12 נצחיים⁷⁴ - שזהו לפי שענינו של משה הו"ע החכמה, ענין הראי', שבה לא שייך שינויים, כנ"ל, להיותה
 13 ענין נצחי.
- 14 וכן הוא גם בנוגע לכל נשיאי ישראל, כפי שכותב בעל הגאולה⁷⁵ על אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב)
 15 נ"ע, ש"דברי צדיקים קיימים לעד".
- 16 ומזה מובן גם בנוגע אליו, שכל עניניו והוראותיו כו' הם נצחיים וקיימים לעד, כולל גם הענין ד"טוב
 17 עין הוא יבורך"⁷⁶, שנמשכים כל הברכות עד לענינים גשמיים, בני חיי ומזוני ריחי כפשוטו, "מידו
 18 המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁷⁷.
- 19 (לאחרי ברכה אחרונה - אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):
- 20 יה"ר שבקרוב יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה.

(68) פרש"י בא יב, ב. בשלח טו, ב. בהעלותך ח, ד.

(69) כתובות עד, ריש ע"ב.

(70) ראה תו"א תצוה פא, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(71) ראה תו"א משפטים עה, א. ובכ"מ.

(72) איוב ד, כא. וראה לקו"ת ראה לב, ב. ובכ"מ.

(73) סוטה ט, סע"א.

(74) ראה צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה.

(75) ראה אג"ק שלו ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו.

חי"א ע' שכט.

(76) משלי כב, ט. וראה נדרים לח, א. זח"ג קל, ב.

(77) נוסח ברכה הג' דברכת המזון.

המשך מעמוד כה

לקוטי שיחות - פרשת פינחס

- 1 ומעתה, זה ש"נתעלמה ההלכה" במעשה זמרי
 2 וטענת בנות צלפחד אינו ענין של הפסד דקבלת
 3 הלכות אלו, כי גם לולא ההתעלמות לא היתה
- 4 אפשריות לקבלן ממש מפני היותו "נוגע בדבר",
 5 ולכן סבב הקב"ה שתתעלמנה ממנו דוקא הלכות
 6 אלו שלא יגיע הפסד - מהתעלמות ההלכה - לבנ"י.
- 7 (משיחת ש"פ פינחס תשכ"ו)

(ג) מכיון שבפ' זו נאמר גם "ואם אין לו בת וגו'" ה"ז "מעשה
 אחרינא בהדה" שאז נאמן (יבמות צח, א).

דפשוט דאין החשוד להטות משפט נחלת בנות צלפחד, חשוד שישלול
 (ע"י שיכתוב זה בתשב"כ) ולעולם המציאות דס"ת כשירה וכל הדינים
 הקשורים בזה.

(ב) לכל הדעות נאמן במילתא דעבידא לגלויי (פרש"י יבמות
 שם ד"ה דהא, ט"ז יו"ד סוס"י רמב. שו"ת צ"צ שם) והרי כאן
 עבידא לגלויי כשתכתב ס"ת למטה*.

(* ואין לומר דכיון שגם כתיבת ס"ת למטה הוא ע"י משה לא יהי'
 נאמן גם בכתיבתו הראיל והוא נוגע בדבר.

לקוטי שיחות פרשת פינחס כרך יג*

- 1 א. על הפסוק¹ "ויקרב משה את משפטן (של)
 2 בנות צלפחד) לפני ה'", מעתיק רש"י התיבות
 3 "ויקרב משה את משפטן" ומפרש: "נתעלמה
 4 הלכה ממנו. וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר
 5 והדבר אשר יקשה מכן תקריבון אלי². ד"א ראוי
 6 היתה פרשה זו להכתב על ידי משה אלא שזכו
 7 בנות צלפחד ונכתבה על ידן".
 8 לכאורה כוונתו להסביר התמי' – איך יתכן
 9 שבסוף הארבעים שנה משה לא ידע דין עיקרי
 10 כסדר נחלות, "משפטן" של בנות צלפחד? –
 11 ומיישב זה בב' אופנים: א) דודאי הי' ידוע לו
 12 משפטן מתחילה, אלא שנענש ו"נתעלמה הלכה
 13 ממנו". ב) ש"ראוי" היתה פרשה זו להכתב וכו' ".
 14 וצריך להבין:
- 15 א) הלא מצינו כמה פעמים בתורה, גם לפני פרשה
 16 זו, שנסתפק משה בהנוגע להלכה מסויימת³ ורש"י
 17 לא פירש בהן שנתעלמה הלכה ממנו⁴ - הרי
 18 שתופס רש"י כי אמנם יתכן לומר שהלכה זו לא
 19 שמעה משה עדיין מהקב"ה⁵, ולכן אין לתמוה איך
- 20 לא ידעה משה – וא"כ מה⁶ מכריחו כאן לפרש
 21 שידע ההלכה ונתעלמה ממנו?
 22 ב) בפי' הב' ג"כ קשה ע"ד הנ"ל: לכאורה
 23 כוונת רש"י⁸ במ"ש "ראוי" היתה פרשה זו להכתב
 24 וכו' " שלא נאמרה לו עדיין פרשה זו⁹, ומפרש
 25 הטעם למה לא נאמרה לו: "שזכו בנות צלפחד
 26 וכו'". וקשה למה דוקא כאן מפרש רש"י הטעם
 27 שלא נאמרה לו עדיין ולא בפ' הקודמות הנ"ל.
 28 ג) אם כוונת רש"י ליישב איך יתכן שמשה לא ידע
 29 הלכה זו, הו"ל להעתיק מהכתוב רק "ויקרב משה
 30 וגו'", ומזה הי' מובן שכוונתו לכללות הענין, ולמה
 31 הוצרך להעתיק גם ("ויקרב משה) את משפטן"?
 32 ד) בפירושו לפ' בהעלותך (בדיני פסח שני) –
 33 (פירוש שלכאורה דומה הוא לפירושו השני כאן),
 34 כתב רש"י "וראוי" היתה פרשה זו להאמר וכו' שזכו
 35 אלו שתאמר על ידיהן" – וצלה"ב למה שינה כאן
 36 וכתב "ראוי" היתה פרשה זו להכתב וכו' ונכתבה על
 37 ידן¹⁰.

(6 בגו"א כאן כתב: דאל"כ לקמן בפ' מסעי לא כתיב רק ויצו משה ע"פ ה' וכו' וכאן הוצרך להביא משפטן לפני ה' אלא מפני שנתעלמה ממנו הלכה. ועדיין צ"ע:

א) בפ' פסח שני נאמר "עמדו ואשמעה וגו'" (ולא ככפ' מסעי) ומ"מ לא פרש"י שנתעלמה הלכה כו'.

ב) אם הוכחתו של רש"י היא ממש"ב בפ' מסעי (שעוד לא למדה התלמיד) הו"ל לרש"י להביא הוכחה בפירושו.

7) ומ"ש רש"י שנתעלמה ממנו הלכה במעשה זמרי (בלק כה, ו) היינו לפי שנא' שם "והמה בוכים" והיינו על שנתעלמה הלכה. וראה גם פרש"י שם, ז: ראה מעשה ונזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך כו'. אבל זה (שפנחס ידעה) בפני עצמו אינו הוכחה שנתעלמה הלכה כי לולא חידוש פרש"י – פשוטי דקראי משמע שמעשה פנחס הי' קנאה דחזול השם. כן – אפ"ל שלמד זה (או דקס"ד שיש ללמוד זה) – במדות שהתורה נדרשת בהן באותן שאדם לומדן עצמו.

א) אלא שבהמשך למה שכבר פרש"י שנתעלמה הלכה (ממ"ש "והמה בוכים") מפ' ראה מעשה וכו'.

8) וכן הבין במשכיל לרוד כאן. ראה לעיל הערה 3.

9) ואין לומר שכוונת רש"י שמשה ידע ההלכה ועשה עצמו כלא יודע (עינוי הדין!) ושאל מהקב"ה בכדי שתכתב הפרשה ע"י בנות צלפחד!

10) בספרי א"י בב' מקומות ל' אמירה ובש"ס (סנהדרין ח, א. ב"ב קיט, א) א"י ל' כתיבה, בנוגע לכאן ובמקושוש (ובנוגע לפסח שני לא נזכר בש"ס), ורש"י בוחר בלשונו של הספרי בפסח שני ובלשונו של הש"ס כאן!

* מלא יו"ד כי במסורת כולם מלאים חוץ א' (בית שמואל שמות גטיף). וראה מנחת שי ר"פ פינחס וש"נ לזוהר (רכ, א) וכו'.

1) פרשתנו כז, ה.

2) דברים א, יז.

3) בתיבי"ע כאן (ובהנ"ל) שבארבעה דינין: כאן. פ' מגדף: אמור כד, י ואילך (ובפרש"י). פ' פסח שני: בהעלתך ט, ו ואילך. פ' מקושש: שלח טו, לב ואילך (ובפרש"י). וראה גם מסעי לו, א ואילך. וראה לקמן הערה 7, 24. ועוד.

4) וראה במושב זקנים עה"ת כאן: פר"ש נתעלמה ממנו וכו' וקשה אמאי לא פי' כך במקושש או במגדף, כי גם לשם נסתפק במיתתן.

5) ואף שכתב רש"י בר"פ בהר "אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני" וא"כ איך יתכן לומר שלא נאמרה הלכה זו למשה עדיין – ראה לקו"ש ח"ע ע' 39 הערה 45 שרש"י מדייק "אף כללותיהן ודקדוקיהן מסיני (ולא כללותיהן ופרטיהן ודקדוקיהן) כמ"ש זפני"ז בנוגע לשמויטה) כי הפרטים (של כולן) לא נאמרו בסיני. ורש"י ס"ל בפש"מ כר"י* דכללים נאמרו בסיני ופרטים באהל מועד**.* ופ' מקושש עצים ומגדף וכו' יוכיחו. וראה פרש"י שמיני י, כ. ובשיחת ש"פ שמיני תשכ"ט בארוכה. וראה גם אוה"ח כאן.

* ראה גם לקו"ש פ' בהר תשל"ז ס"ה ואילך.

** להנעיר מפרש"י משפטים (כד, יב) שכל תרי"ג מצוות בכלל עשה"ד תן. תלויות בהם.

24 מתאים לומר שמשא "הקריב" לפני הקב"ה "את
25 משפטן" – הפס"ד וההלכה.
26 ולכן מפרש רש"י שאכן ידע כבר משה את
27 ההלכה, ושפיר נקט הכתוב ל' "משפט" להדגיש
28 שהמדובר הוא בפס"ד ברור וידוע לו, ובכל זה הי'
29 זקוק "להקריב" את המשפט לפני הקב"ה לפי
30 שבשעה זו "נתעלמה הלכה ממנו" (וכאילו אמר
31 הכתוב ש"משפט" זה הי' בידו ונתעלם ממנו
32 בשעה זו¹⁵ וע"כ הקריבו לפני ה'). וזהו גם טעמו
33 של רש"י שמעתיק (לא רק תיבת "משפטן" לחודא,
34 אלא) גם "ויקרב" משה, כי לשון "משפט" שייך
35 כאן רק לגבי משה מכיון שהוא ידע ההלכה מכבר
36 (משא"כ אם היתה השאלה ע"י אחר לא הי' מתאים
37 תואר זה).
38 ועדיין יש לתמוה, איך שייך לומר שנתעלם
39 הלכה ממשה¹⁶ רבן של כל ישראל שקבל תורה
40 מסיני וכו', ולכן ממשיך רש"י "וכאן נפרע וכו'",
41 להסביר שהלכה זו נתעלמה ממנו בתור עונש: לפי
42 "שנטל עטרה לומר והדבר אשר יקשה מכם
43 תקריבון אלי", לכן נפרע במדה כנגד מדה¹⁷
44 שנתעלמה ממנו ההלכה.
45 ג. אלא שלפי' זה קשה: והלא אמירתו של
46 משה "והדבר אשר יקשה וגו'" היתה בשנה
47 הראשונה לאחר יצי"מ¹⁸, וטענת בנות צלפחד
48 היתה בשנת הארבעים, כמו שפרש"י לפנ"ז¹⁹, ואיך
49 יתכן שהקב"ה המתין ל"ט שנה ולא סיבב סיבה
50 שיתקן הדבר (הדורש תיקון) מיד²⁰; ובפרט שע"י
51 העיכוב עלולים ישראל לטעות ולחשוב שנכון
52 הדבר שנטל עטרה כו', מאחר ששמעו כזאת מפי
53 משה רבינו²¹?

15) וזהו גם מה שרש"י מדייק עה"פ והדבר אשר יקשה מכם וגו' (דברים א, יז): נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד.
16) להעיר מפרש"י פקודי לח, כב. שמיני י, כ.
17) ראה בפרש"י נח ז, יא. יתרו יח, יא. נשא ה, כד. ועוד.
18) ראה פרש"י יתרו שם, יג.
19) פרשתנו כז, ב.
20) במשכיל לדוד כאן כתב (וראה גם ברא"ם דברים א, יז) שנפרע דוק בהלכה זו לתוספות פרעון כשראתה עין נשים מה שלא ראתה עינו (עדמ"ש בתנחומא כאן) אבל לפרש"י (בפסוק ז) הרי ראו פ' זו כתובה במדום, וא"כ הרי לא היו סתם נשים וכו'. וגם מ"ש שהי' לטובתו בזה שהי' סמוך למיתתו שלא יוכל איזה רשע לביישו בזה קודם לכן בחייו, הרי מובן שיותר הי' נחשב לטובתו להעמידו על טעותו מיד, וגם שלא יטעו בזה ישראל, ככפנים.
21) ראה פרש"י תשא לד, ו. אבל כאן שעלולים כל ישראל לטעות שעשה כהוגן הי' צ"ל נפרע מיד. אלא שלהיות שמ"מ יש

1 ה) ידוע, שכאשר רש"י מפרש ב' פירושים בענין
2 א', ה"ז מפני שכל אחד מהם לבדו אין בו כדי
3 ליישב הכתוב לפי פשוטו בכל הפרטים, ומה שיש
4 להקשות לפי' האחד, אין להקשות לפי' השני –
5 והפי' הראשון הוא הקרוב יותר לפשוטו של מקרא;
6 וצריך להבין: מה הן הקשיים בכ"א מפירושים אלו
7 שבשבילם הוזקק רש"י להביא שניהם?¹¹
8 ב. והביאור בכל זה:
9 עצם הענין, שמשא נסתפק בנוגע להלכה
10 מסויימת, אין בזה משום תמי', כי כנ"ל, י"ל
11 שהלכה זו עדיין לא שמעה מהקב"ה; ואפילו בסוף
12 שנת הארבעים, כמו בנדו"ד – וכו"כ דינים ועיקרים
13 נאמרו בפרשיות שלאחרי פרשתנו. אלא שכאן
14 הוקשה לרש"י בלישנא דקרא "ויקרב משה את)
15 משפטן" – מדוע תיאר הכתוב הענין בל' "משפט"
16 ולא בל' "דבר", שהוא לשון הרגיל בכגון דא, וכמו
17 שמצינו כ"פ בפרשיות הקודמות¹² (וכמובא גם
18 ברש"י כאן: "והדבר אשר יקשה מכם גו'")?
19 ההפרש בין "דבר" (בנדו"ד) ל"משפט": "דבר"
20 כולל כל הענין המדובר, הטענות והשקו"ט וכו';
21 "משפט" פירושו¹³ – הפס"ד והבירור (דההלכה)
22 שבהענין¹⁴. ומכיון ששאלת משה מהקב"ה היא
23 לכאורה מצד אי ידיעתו ההלכה והפס"ד, א"כ איך

11) במשכיל לדוד כתב דלפי' הראשון קשה דסנהדרין (ת, א): מי כתיב והשמיעכם ושמעתי כתיב אי גמירנא גמירנא ואי לא אזלינא וגמירנא.
אבל בפרש"י אינו מעתיק תיבת "ושמעתי" דמזה מוכח דעל ל' "תקריבון אלי" נפרע. וכן מוכח מזה שלא העתיק רש"י בפירושו לפסוק זה (דברים א, יז) – שגם שם פי' שנסתלק ממנו משפט בנות צלפחד) אלא התיבות "תקריבון אלי".
וגם מ"ש דלפי' ב' ק"ק שלא נאמרה לו פ' נחלות עד האידנא – ראה לקמן בפנים שקשה לפ' כן בכוננת רש"י. ולקמן ס"ג שכוונת רש"י גם לפי' זה שנאמרה הלכה לפנ"ז.
בש"ח כתב: דלטעם הראשון קשה מנ"ל דנתעלמה ממנו הלכה דלמא משה לא רצה לפסוק הלכה בלי ידיעת הקב"ה כמו דכתיב לעיל גבי ויהי אנשים גו' בפ' בהעלותך דלא פי' שם שכאן נפרע ממנו ה"ה ה"ג, לכן פי' ד"א. ולפי' ד"א קשה למה לא כתיב הכא כמו התם עמדו ואשמעה וגו' לכן פי' גם טעם הראשון.
ראינו מובן:
א) מה נשתנה הלכה זו שלא רצה לפסוק בלי ידיעת הקב"ה מכל שאר ההלכות שפסק?
ומה שמביא ראי' מפ' בפסח שני הרי שם י"ל שלא ידע משה ההלכה כדלקמן בפנים.
ב) איך משמע במ"ש "ויקרב משה את משפטן" (ולא "עמדו ואשמעה") שנתעלמה ממנו הלכה? וראה לקמן בפנים ס"ב.
12) ראה יתרו יח, טז. כב. כז. משפטים כב, ח. ועוד.
13) ראה במלבי"ם ותורה תמימה כאן.
14) ראה פרש"י תצוה (כח, טו): טענות הבע"ד כו' שמברר כו'.

34 ומכיון שכן, מובן שהתעלמות ההלכה ה"ז
35 חסרון במעלת מסירת ההלכה ממש רבינו לבנ"י;
36 אולם יוצאות מן הכלל הן שתי ההלכות הנ"ל
37 (במעשה זמרי ובטענת בנות צלפחד): ע"י
38 ש"נתעלמה ההלכה" ממש או לא הפסידו בני"י
39 בקבלתן, כי גם לולא התעלמות ההלכות לא היו
40 יכולים לקבלן ממש עצמו בשעה ההיא –
41 וכדלהלן.

42 דהנה אי' בגמרא²⁷: "כל ת"ח שמורה הלכה
43 ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו
44 אין שומעין לו". ופי' בתוס'²⁸ "דהיינו דוקא היכא
45 דהוא עצמו נוגע בדבר", דאז אין שומעים לו אם
46 לא אמרה קודם המעשה.

47 והנה בנדו"ד הי' זה בשעת מעשה ומשה הי'
48 "נוגע בדבר" – בשתי ההלכות (דמעשה זמרי
49 וטענת בנות צלפחד)²⁹:

50 במעשה זמרי פרש"י³⁰: "אמרו לו, משה, זו
51 אסורה או מותרת אם תאמר אסורה בת יתרו מי
52 התירה לך", בדבריהם אלו עשאוהו "נוגע בדבר"
53 בהנידון, ולכן יש מקום לומר שבנדו"ד אינו נאמן
54 לומר שההלכה היא ד"קנאין פוגעין בו"³¹.

55 וכן בטענת בנות צלפחד הרי אמרו "והוא לא
56 הי' גוי" בעדת קרח³² – וכיון ש"נזקקו לומר"³³
57 שלא הי' בעדת קרח שחלקו על משה הרי נעשה
58 משה "נוגע בדבר" בנידון זה³⁴, ולכן י"ל ש"אין
59 שומעין לו" בפסק הלכה זו³⁵.

המשך בעמוד כב

(27) יבמות עז, א.

(28) שם ד"ה אם.

(29) ראה השקו"ט בשו"ת צ"צ חאה"צ סי' סו (ס' ג"ד) אם נקרא נוגע בדבר (בנדו"ד דת"ח שמורה הלכה כו') גם כשאין בזה הנאת ממון, שנחלקו בזה מהרי"ט (שו"ת חח"מ סי' פ) ומהריב"ל (הובא בשו"ת מהרי"ט שם) וש"ך (חומ"מ סי' מו סקס"ו).

(30) בלק כה, ו.

(31) ואף שאמרה גם קודם מעשה כמבואר בפרש"י בלק (כה), (ז) – הרי כל ששמעו ההלכה אז נתעלמה מהם וכמש"נ כל ע"ד בנ"י והנהו בוכים ואפילו פנחס נזכר רק כשראה מעשה.

(32) פרשתנו כז, ג.

(33) ל' פרש"י פרשתנו שם.

(34) ראה ברבינו בחי'. וראה גם ברמב"ן פרשתנו שם.

(35) ומ"מ לאחרי ששמעה מהקב"ה הי' נאמן מפני כמה טעמים:

(א) להסוכרים דבת"ח שמורה הלכה ובא וכו' לא חיישין דמשקר אלא שאומר בדמי (ראה דעות בזה בשו"ת הצ"צ שם) הרי מכיון שאמר לו הקב"ה ההלכה בפי' בנוגע לבנות צלפחד נסתלק החשש שאומר בדדמי.

1 ולכן מפרש רש"י: "ד"א ראוי היתה וכו'",
2 היינו: ד"א למה נתעלמה ממנו הלכה

3 (ולא שחוזר (בפירושו זה) ממ"ש בתחלה
4 שנתעלמה הלכה ממנו (כי אין בזה קושי, וגם מל'
5 "משפטן" מוכח שצ"ל כן כנ"ל)) –

6 לא משום ש"כאן נפרע וכו'", אלא שאדרבא
7 "ראוי היתה פרשה זו להכתב ע"י משה, אלא שזכו
8 בנות צלפחד ונכתבה על ידן". ולב' הפי' – מדייק
9 ואומר "להכתב", ו"נכתבה", דוקא, שרק כתיבתה
10 של הפרשה והלכה זו בתורה באה בזכותן של בנות
11 צלפחד, אבל אמירתה של הלכה זו מהקב"ה לא
12 באה על ידן, כי כבר אמרה למשה (אלא שנתעלמה
13 ממנו בתור עונש או בכדי שתכתב על ידי בנות
14 צלפחד).

15 אמנם לפי' זה קשה: האם בשביל זכותן של
16 בנות צלפחד יפסיד משה רבינו – שתתעלם הלכה
17 ממנו²²? ולכן מביא רש"י פירושו הראשון (ויתרה
18 מזו – תופסו כעיקר) שנתעלמה ממנו הלכה מפני
19 ש"נפרע על שנטל עטרה וכו"²³.

20 ד. מהענינים המופלאים הרמוזים בפרש"י זה:
21 לשון זו ש"נתעלמה הלכה" ממש נאמרה גם
22 בס"פ בלק במעשה זמרי, ולכאורה דורש ביאור:
23 למה דוקא בשנים אלו נתעלמה הלכה ממנו²⁴?

24 והביאור בזה ע"ד ההלכה (ויומתק יותר הפי'
25 שע"ד הפשט): התעלמות ההלכה ממש הו"ע
26 הנוגע לא רק למשה, אלא גם לכל ישראל שהם
27 מקבלי ההלכה ממש. שהרי אינם יודעים כלל ע"ד
28 מציאות פס"ד זה עד שתיאמר פעם שנו' וילמדה
29 משה לישראל. ועוד: גם לאחרי זה, הרי זו הלכה
30 שהיתה בה שכחה ואינה דומה להלכה שלא חלה
31 עלי' שכחה לעולם²⁵. ואמחז"ל²⁶: מיגמר
32 בעתיקתא קשיא מחדתא. (בעניננו – עכ"פ בנוגע
33 למשה).

לדחוק דלמה בשביל זה תושלל ממש אפשריות גדולה יותר לעשות תשובה, ולכן (גם מטעם זה, וראה לקמן סוס"ג) פי' זה הוא הראשון והעיקרי.

(22) דוגמא ומעין – ראה אנצ" תלמודית בערכו הדיעות בזה.

(23) ראה לעיל הערה 21.

(24) ראה פרש"י מטות לא, כא. אבל שם מובן הטעם: לפי שבא משה לכלל כעס וכו' משא"כ כאן.

(25) ראה נדרים לח, סע"א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סוף ה"י ובמ"מ והערות שם.

(26) יומא כט, א.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

שכולל הכל³, ולכן מי ששומר הברית כאלו קיים כל התורה כמ"ש בזה"ק פ' מקץ דקצ"ז ע"א, דהא ברית שקיל ככל אורייתא ע"ש.

וא"כ להיפך נמי מי שפוגם בריתו רחמנא ליצילן כאלו עבר על כל התורה רחמנא ליצילן.

לכן כל שנברא ביום הששי⁵ טמא, וכמובן.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד רנג

ביאור מ"ש "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" לשון רבים

ויאמר⁶ אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, קם רבי שמעון ואמר, מסתכל הוינא, דכד בעא קודשא בריך הוא למברי אדם, אזדעזעו כל עלאין ותתאיין.

ספר הזוהר דף לד, ע"ב

מפני שאדם⁷ אינו פרט אחד כמו שארי הנבראים, אלא הוא כולל כל הנבראים והנמצאים בתוכו, כי נברא מכולם, וכל אחד הן מהעליונים והן מהתחתונים נתן בו חלקו, שלכן כתיב נעשה לשון רבים, וכן בצלמנו, כדמותנו לשון רבים, כי נשמתו היא מלמעלה שכוללת כל העליונים, וגופו מלמטה שכולל כל התחתונים, והיינו בצלמנו דהעליונים, כדמותנו דהתחתונים.

לכן אזדעזעו כל עלמין עלאין ותתאיין, ומה שאזדעזעו, הוא, פן יחטא ויפגום בכולם בכל⁸ אחד מהם.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזוהר בראשית עמוד ח "דאה תורת מנחם – תפארת לוי יצחק בראשית סימן ט'.

בראשית א, כו – ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ

רמז במשנה (כלים פי"ד מי"ד) "וכל שנברא ביום הששי נטמא" – דהקליפות יותר מהכל רוצין לטמא מדת היסוד, הנקרא "כל"

ויש במה שנברא בו ביום הראשון טמאה, בשני אין בו טמאה, בשלישי יש בו טמאה, ברביעי ובחמישי אין בהם טמאה וכו'.
וכל שנברא ביום הששי טמא.

כלים פרק יז, משנה יד

יש במה שנברא בו ביום הראשון טמאה, הכי קאמר, יש דברים שנבראו ביום ראשון שהעושה כלים מהם יש בהם טמאה, כגון הארץ שנבראת ביום ראשון, וכלי חרס הנעשים ממנה טמאים.

בשני אין בו טמאה, שבו נברא רקיע ואין בו טמאה.

בשלישי, נבראו אילנות, וכלי עץ הנעשים מהם מקבלים טמאה.

ברביעי, נתלו המאורות, ואין בהם טמאה. בחמישי, עופות ודגים, ואם עשה מהן כלים אין מקבלים טמאה.

כל שנברא ביום הששי טמא, חיות ובהמות ושרצים ואדם, אם עשה כלים מעצמותיהן או מעורותיהן מקבלים טמאה.

פי' הרע"ב

יש לומר, הקליפות יותר מהכל רוצין לטמא מדת היסוד, (וכמו יוסף יסוד¹, הי' לו נסיון עם פוטיפרע, והנסיון הי' בזנות שהוא באבר היסוד), הנקרא כל²,

(3) ראה רמב"ם הל' דעות פ"ד הלכה יט: שכתב זרע היא כח הגוף וחייו וכו' עיי"ש. ועיין לקוטי שיחות חיי"ט עמוד 396.

(4) וז"ל שם: כל מאן דנטר ברית קדישא כאלו קיים אורייתא קדישא כולה, דהא ברית שקול ככל אורייתא ע"ש (תרגום ללה"ק: כל מי ששומר הברית קודש כאילו קיים את כל התורה הקדושה, כי הברית שקול כנגד כל התורה).

(5) רמז מדת היסוד הוא מדה השישית.

(6) [תרגום ללה"ק] ויאמר אלהיים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, קם רבי שמעון ואמר, מסתכל הוינא (הייתי מסתכל ומעיין בשכלי במעשה בראשית בענין בריאת האדם, והשגתי) דכד בעא קודשא בריך הוא למברי אדם (כשרצה הקב"ה לברוא את אדם הראשון), אזדעזעו כל עלמין עלאין ותתאיין (נודעזעו העליונים והתחתונים).

(7) ראה ספר המאמרים תש"ל-תשל"א עמוד 303.

(8) ראה סימן הבא.

(1) ראה קהלת יעקב ערך יוסף, ועיין בלקוטי לוי יצחק הערות לזוהר שמות דברים עמוד מ"ח "ויוסף הי' בגדולה פ' שנה מן לך עד ק"י כמספר יסוד". ועיין גם שם בראשית עמוד קפ"ד, קפ"ה. לקמן סימן (2) ראה עוד בלקוטי לוי יצחק הערות לזוהר בראשית, פ' לך ריש עמוד נח, וסוף עמוד סג, "כל" רמז כל ה' זמנים דמילה (שבת פרק יט, משנה ה) שקטן נימול לח', ט', י', י"א, י"ב מספר מ"ש"ל, שקאי על יסוד, כי מילה הוא ביסוד ברית קודש עיי"ש. וכידוע מ"ש "לך ה' הגדולה (חסד) והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ" – "כי כל" קאי על יסוד (ובגין "כי כל", עיין שם עמוד מג) המחבר שמים וארץ (שם פרשת ויחי עמוד רד). ובהערות לזוהר פ' שמות דברים ע' שלו, יסוד נקרא "כל" ומלכות "כלה".

מעשה השוחט ועד השקר

אינני יודעת אם בעלי חיפש במיוחד הזדמנויות כאלה, או שכך יועד לו מלמעלה – אבל תמיד היתה לו סיבה לחוסר-מנוחה.

אינני זוכרת כבר את כל פרטי הסיפור, אבל היה זה מעשה בשוחט ששחט בסכין פגום. שוחט זה היה מזקני השוחטים בעיר, והיתה לו משפחה גדולה שכללה בעלי-בתים בולטים בעיר. הוא, שניאורסון, העביר את השוחט משחיטתו למשך מספר חדשים, שכן האיש היה מבוהל בטבעו.

מאורע זה היה ממש בתחילת תקופת רבנותו של בעלי. בעיר היה רב, יהודי לא-חסיד, שכיחן שם כבר ברבנות למעלה משלושים שנה, והיה בעל סמכות בעיר. הוא קבע לעצמו כלל, שבלעדיו לא ייעשה בעיר דבר בתחום הדתי.

חסידים – לא חיבב כלל, ומוכן אפוא שכעס מאוד על התערבותם בתחום הנהגתו¹³¹. הדבר הגיע לידי כך שבויימה מין "גביית עדות", והרב הקשיש הביא עד, שהעיד כי הוא נוסע המבקר בעיר, אך הוא מכיר את השוחט היטב, ובמקרה ראה מה שהתרחש באותו יום¹³². העד נשבע על עדותו זו. אין זה נעים כלל לכתוב על מאורע זה, אבל מדובר במעשה שהיה. אני זוכרת כיצד בעלי היה סובל מצער כל אימת שהיה מספר זאת.

כשהתייצב העד, כנדרש על-פי דין, כדי להעיד את עדותו – היה זה יהודי בעל זקן אדמוני – ופתח בדבריו, הכיר מיד לוי'ק על-פי קולו וטון דיבורו שאין זה נוסע המבקר בעיר, אלא אחד מהמשגיחים על השוחטים, ממקורביו של הרב הזקן, שהיה בעל זקן שחור, וכדי שלא יכירוהו צבע את זקנו אדום, והרכיב משקפיים שחורות שמעולם לא נהג להרכיב. בעלי הרים מיד את קולו וקרא בהתרגשות: "הרי זהו דוד המשגיח, שקרן שכמותך! מדוע אתה אומר שאתה נוסע המבקר בעיר!?"...

על פני כל הנוכחים בחדר עלה חיוך, שכן הם ידעו שדברי בעלי אמת הם, וכל הסיפור היה מבוים – בהסכמתו או בציוויו של הרב.

בסופו של דבר בא העניין לידי פועל על-פי שולחן ערוך, אבל בעלי שכב חולה במיטה שבועיים תמימים בעקבות מאורע זה.

131) הכוונה כנראה למינויו של רלוי"צ.

132) כלומר: האיש טען שראה מה שאירע עם השוחט באותו יום שבו פסל אותו רלוי"צ, והכחיש את האשמתו של רלוי"צ כלפיו.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' א

1 אלא בהכרח שזמן ביעור החמץ הוא בערב פסח.
 2 רבי יוסי אומר, אינו צריך להוכיח זה, שהרי מה שהוא [הכתוב]
 3 אומר 'אף ביום הראשון תשפיתו שאר מכתבם' בהכרח כוונתו
 4 מערב יום טוב. או [שמא תאמר] אינו אלא ביום טוב, תלמוד לומר
 5 'אף' שהוא לשון מיעוט, הרי שקלקל הכתוב את היום הראשון
 6 לשנים, וצויה להשבית את החמץ רק בחציו ולא בכלו. ואי ביום
 7 טוב עצמו מדבר הכתוב, מי שרי – וכי מותר להשהות את החמץ
 8 עד חצות היום, הא איתקש [הלא הוקשה] השפנת שאור [איסור

9 'בל ימצא' לאכילת חמץ, ואכילת חמץ הוקשה לאכילת מצה,
 10 ומאחר שאכילת מצה הוא בליל חמשה עשר, אף זמן איסור
 11 אכילת חמץ ואיסור 'בל ימצא' הוא מליל חמשה עשר. ואם כן לא
 12 יתכן שזמן השבתתו הוא בחצות יום חמשה עשר, אלא בהכרח
 13 שהוא בחצות יום ארבעה עשר.
 14 רבא מוכיח מדברי רבי עקיבא שהובאו לעיל שלשה דינים: אָמַר
 15 רַבָּא,

שזהו כללות הענין ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹, שמשום זה נברא העולם באופן שנראה כאילו כל הענינים מתנהגים בדרכי וגדרי הטבע, עבר הוה ועתיד כו', ובעולם זה יעשו דירה לו ית'.

ומוכן, שמצד בחי' מלכא שקדוש ומובדל מהעולמות, נוגע (לא כל כך ענין הכלים והגשמיות, אלא) בעיקר ענין הרוחניות וריבוי האורות, משא"כ מצד בחי' מלכתא ששוכנת בתחתונים, נוגע ריבוי הכלים דוקא.

ולכן "מלכא אמר גדיא יאי, ומלכתא אמרה אימרא יאי".

החילוק בין "גדיא" ל"אימרא" הוא – ש"גדיא" יש בהם ענין התוקף, שזהו שנקראים "עזים", "עז" מלשון תוקף, וכמאמר רז"ל² שעזים הם תקיפים שבבהמות; ואילו "אימרא" יש בהם טבע החלישות, וכמו שכתוב³ "כרחל לפני גוזזי" נאלמה".

וענינים בעבודה הוא החילוק שבין בעלי-תשובה לצדיקים:

התוקף ד"גדיא" – הוא בשביל שבירת וביטול כל המניעות והעיכובים, ובעיקר המניעות והעיכובים שמבפנים, כי, בשביל המניעות והעיכובים שמבחוץ, מצד העולם, אין צורך בענין התוקף, כיון שגם ההתבוננות (המבוארת בספרי מוסר ובפרט בספרי חסידות) בענין העולם כו' מספיקה כדי שלא להתפעל מהעולם; ואילו הצורך בענין התוקף הוא – כאשר ההתבוננות אינה מועילה, בגלל המניעות שמבפנים, מצד ענין החטאים כו', שעל ידי זה נעשית מחיצה של ברזל המפסקת כו', ומחיצה זו מונעת ממנו לתפוס את עצמו ("כאפן זיך") ולילך בדרך הישרה, ולכן יש צורך לעורר את התוקף שלמעלה מהשכל, לשבור את הענינים הבלתי-רצויים עם המחיצה של ברזל שנעשית על ידם, להתנתק מהם, ולהעמיד את עצמו למעלה מהגשמיות (ומכל שכן למעלה מהחומריות) של הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם.

ואילו "אימרא" מורה על טבע הרכות, והיינו, לפי שאין אצלו מחיצה המפסקת כו', ולכן אינו זקוק לענין של תוקף, אלא עבודתו היא באופן של התבוננות, להסביר לנפש הבהמית כו', ולעשותה כלי לאלקות.

וזהו כללות החילוק שבין צדיקים לבעלי-תשובה: "אימרא" – מורה על עבודת הצדיקים, שנמצאים בעולם, ועושים מהעולם כלי לאלקות; ו"גדיא" – מורה על עבודת הבעלי-תשובה, שהולכים בתוקף להתעלות למעלה מהעולם.

כח, ד – את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים

א

ביאור הגמ' (פסחים סוף פרק ד) "מלכא אמר גדיא יאי" (דמורה על עבודת התשובה), "ומלכתא אימרה אמרא יאי" (דמורה על עבודת הצדיקים), וזהו"ע "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"

א. בגמרא¹ "מלכא ומלכתא הוו יתבי, מלכא אמר גדיא יאי, ומלכתא אמרה אימרא יאי, אמרו, מאן מוכח, כהן גדול . . אי גדיא יאי יסק לתמידא", והרי קרבן תמיד בא מן הכבשים, והיינו, שאע"פ שגם סוגים אחרים כשרים לקרבנות, מכל מקום, כיון שבחר הקב"ה שקרבן התמיד יהי מן הכבשים, הרי זה ראי' ש"אימרא יאי" – ויש לבאר:

ובהקדמה – שעל פי הידוע שכל סיפורי התורה הם הוראה, צריך להבין מהי ההוראה בסיפור הגמרא הנ"ל, שהרי עצם הדין (שגם גדיים כשרים לקרבנות ואע"פ"כ בשביל קרבן תמיד צריך כבשים) יודעים גם ללא סיפור הנ"ל, ואם כן, מהי ההוראה בסיפור זה? – ועל יסוד קושיא זו, מבואר בחסידות², שהמדובר הוא בענין מלכא ומלכתא שלמעלה.

והענין בזה:

ידוע שכל הענינים שלמטה באים מענינים למעלה בדרך השתלשלות – מלשון שלשלת³ שיש בה ריבוי טבעות, שגם הטבעת היותר תחתונה קשורה בטבעת היותר עליונה, וכן הוא בענין השתלשלות העולמות, שגם עולם הזה הגשמי והחומרי שמלא קליפות כו' נשתלשל למעלה. וכך גם הענין דמלכא ומלכתא למטה נשתלשל מהענין דמלכא ומלכתא למעלה, וכאשר ישנו פתגם של מלך ישראל למטה (שאמר "גדיא יאי") הרי זה נשתלשל מהפתגם של מלכא דלעילא.

והנה, מלכא ומלכתא למעלה הוא ענין קוב"ה ושכינתו: "קוב"ה – לשון זכר – מלכא, ושכינתו – לשון נקבה – מלכתא, וענינם: קוב"ה – שלשון קדוש פירושו מובדל, היינו למעלה מעולמות; ושכינתו – שלשון שכינה הוא על שם ששוכנת ומתלבשת בתחתונים⁴, היינו דרגת האלקות שבו נוגע הכוונה דדירה בתחתונים,

(1) פסחים ספ"ד. כריתות בסופה (בשינוי לשון).

(2) ראה גם שיחת אחרון של פסח תשל"ו (לקוטי שיחות חלק יד עמוד 314 ואילך).

(3) ראה לקוטי תורה ברכה צה, ב. ובכ"מ.

(4) ראה תניא פרק מו (א, סו, א). ובכמה מקומות.

(5) ראה תניא פרק מא ופרק נב.

(6) תרומה כה, ח.

(7) ביצה כה, ב.

(8) ישעי' נג, ז.

(9) ראה תניא פרק יז. ובכמה מקומות.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת פנחס

כט

כך והכהן הגדול הכריע בדבר – הרי אפשר לומר מלכתחילה ש"אימרא יאי"?

ועל כרחך צריך לומר, שיש מעלה גם ב"גדיא", ולכן מספרת הגמרא ש"מלכא אמר גדיא יאי", שזוהי הוראה בתורה, שמצד המעלה ד"גדיא" צריכים לפעמים לילך בסדר זה.

והענין בזה – כידוע שישנו הענין ד"שבע יפול צדיק וקם"¹⁴, הנה בשעת הנפילה אי אפשר לילך בסדר העבודה ד"אימרא", אלא בהכרח לילך בסדר העבודה ד"גדיא"; אמנם, לאחר שהולכים בסדר העבודה ד"גדיא", צריך לידע, שהתכלית היא בסדר העבודה ד"אימרא", בהתיישבות, והיינו, שגם תוקף וריבוי האור ד"גדיא" צריך להמשיך באופן של התיישבות.

וזהו שמש"ח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא¹⁵: התכלית היא שיהי' גילוי אלקות באופן ש"ראו כל בשר", אפילו חיות ובהמות¹⁶, שהוא ענין ההמשכה למטה, עבודת הצדיקים; אבל ההתחלה צריכה להיות בעבודת התשובה – באופן של שביירה, והתעלות למעלה מהעולם. ועל דרך המבואר בתניא¹⁷ שענין המסירת-נפש הוצרך להיות גם אצל הדור שנכנסו לארץ, כיון שמסירת-נפש היא יסוד כל העבודה; אבל לאחר זה צריך להמשיך את תוקף המסירת-נפש בהתיישבות למטה בכוחות פנימיים.

תורת מנחם התוועדיות ה'תש"כ ח"ב, עמוד 48 ואילך

וכידוע מאמר המגיד¹⁰, שזה שאמרו רז"ל¹¹ "לא יאמר אדם אי אפשרי כו", אלא אפשרי, ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי", הרי זה רק בצדיקים – כי צדיקים נמצאים בעולם, ולכן מצד עצמם הם במעמד ומצב ש"אפשרי", אלא "מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי", משא"כ בעלי-תשובה הם למעלה מהעולם, ולכן אינם זקוקים לכך ש"אבי שבשמים גזר עלי", אלא הם מלכתחילה במעמד ומצב ש"אפשרי", כיון שאין להם שייכות לעולם.

וזהו ש"מלכא אמר גדיא יאי, ומלכתא אמרה אימרא יאי" – כי: מצד בחי' מלכא ששם נוגע יותר ענין הרוחניות והאור – "גדיא יאי", עבודת בעלי-תשובה, שאצלם מודגש יותר ענין הרוחניות, להיותם באופן של הבדלה לגמרי מהעולם, ואצלם ישנו ריבוי האור יותר, ע"ד מאמר רז"ל¹² במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כיון שעבודתם היא בחילא יתיר¹³; אבל מצד בחי' מלכתא, שם נרגשת הכוונה דדירה בתחתונים – "אימרא יאי", שהוא ענין עשיית העולם כלי לאלקות, שבזה נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

"אמרו, מאן מוכח, כהן גדול וכו" – דכיון שענינו של כהן הוא לשרת בקודש, נרגשת אצלו הכוונה דדירה בתחתונים, ולכן אמר אימרא יאי, והביא ראי' מקרבן תמיד ("אי גדיא יאי יסק לתמידא") – שזוהי עבודת הצדיקים שהיא באופן ד"תמידים כסדרם" (משא"כ עבודת בעלי-תשובה כו').

ב. אך עדיין צריך להבין: מהו ההוראה מאריכות הסיפר שמלכא אמר באופן כך ומלכתא אמרה באופן

14) משלי כד, טז. וראה תניא חינוך קטן. ובכמה מקומות.

15) ראה זהר חלק ג קנ"ג. ב. לקוטי תורה דרושי שמיני עצרת צב, ב. שיר השירים נ, סוף עמוד ב. ובכמה מקומות.

16) ראה שיחת אחרון של פסח אשתקד ס"ד (ת"מ חכ"ה עמוד 226). ושם נתבאר.

17) סוף פרק כה.

10) ראה מגיד דבריו ליעקב בהוספות ס"מ. וש"נ.

11) תורת כהנים ופירוש רש"י קדושים כ, כו.

12) ברכות לז, ב. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ד.

13) זהר חלק א קכט, ב.

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' ב

19 שְׁלֵ אַדָּם, וְעִשְׂאָן הַכְּתוּב בְּאֵילוּ [הַן] בְּרִשְׁתּוֹ לְהַתְּחִיב עֲלֵיהֶם. וְאֵלוּ
20 הֵן, בּוֹר שְׂכָרָה אֲדָם בְּרִשְׁתּוֹ תְּרֵבִים, שֶׁאֵף שֶׁהוּא בּוֹר שֶׁל הַפֶּקֶר
21 הַחֲשִׁיבּוֹ הַכְּתוּב בְּאֵילוּ הוּא שְׁלוֹ, וְהָרִי הוּא מִתְּחִיב עַל נִזְקֵיו כְּדִין
22 מִמוֹנוֹ שֶׁהוּיָק. וְכֵן חֲמִין מִשֵּׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעֻלָּה – מִסּוֹף הַשְּׁעָה
23 הַשִּׁישִׁית שֶׁל עֶרֶב פֶּסַח וְאֵילָךְ, שֶׁמֶן הַדִּין לֹא הִיָּה לוֹ לְהִיחָשֵׁב
24 לְמִמוֹנוֹ, כְּדִין כֹּל אִיסוּרֵי הַנָּהָה שֶׁאֵינֶם בְּרִשְׁתּוֹ, שֶׁהָרִי מֵאוֹתָהּ
25 שְׁעָה הַחֲמִין נֹאסֵר בְּהִנָּא, וּמִכֹּל מְקוֹם הַחֲשִׁיבָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה
26 כְּשֶׁלוֹ לְעִנְיָן שִׁתְּחִיב עֲלָיו בִּבְל יֵרָאָה. וּמֵאַחַר שֶׁבֵּאוֹתָהּ שְׁעָה
27 כְּבֵר אֵינוֹ בְּרִשְׁוֹנוֹ, שׁוֹב אֵינוֹ יֹכֹל לְבַטְלוֹ.
28 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: וְנִבְטְלָהּ בְּאֵרְבָּע – הֲלֹא הִיָּה לָהֶם לְחֻכְמֵיהֶם לְתַקַּן
29 שִׁיבְטֵל כֹּל אֲדָם אֶת חֲמִצּוֹ בְּשְׁעָה הַרְבִּיעִית שֶׁל יוֹם אַרְבַּעַת עֶשֶׂר,
30 וְנִבְטְלָהּ בְּחִמְשָׁ – אוֹ שִׁיבְטֵלְנוּ בְּשְׁעָה הַחֲמִישִׁית שֶׁל יוֹם אֵינוֹ קוֹדֵם
31 זְמַן אִיסוּרוֹ, וְלִמָּה עֲלָיו לְבַטְלוֹ כְּבֵר בְּלִילָה לְאַחַר הַבְּדִיקָה. מִשִּׁיבָה
32 הַגְּמָרָא: בֵּינָן דְּאוֹתָהּ שְׁעָה עֲדִינָן לֹא זְמַן אִיסוּרָא [– אִיסוּרוֹ] שֶׁל
33 הַחֲמִין הוּא, וְכֵן לֹא זְמַן בְּעִוְרָא הוּא – אֵינוֹ זְמַן הַבְּדִיקָה, מֵאַחַר
34 שֶׁאֵין לוֹ מָה שִׁיזְכִּירָנוּ יֵשׁ לְחֲשׂוֹשׁ דִּילְמָא [– שְׁמֵא] פֶּשַׁע מִתּוֹךְ
35 שִׁכְחָה וְלֹא מְבַטֵּל לִיהֵ. וְעַל כֵּן תִּיקְנוּ לְבַטֵּל בְּלִילָה, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהוּא
36 עֶסֶק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּבִדְיַת הַחֲמִין לֹא יִשְׁכַּח לְבַטְלוֹ.

1 לאחר, הרי הם תְּיָבִין בְּמַעֲשֵׂי, ואינם כפירות הפקר. אבל בְּזִמְנֵי
2 שֶׁאֵין בְּעַל הַבֵּית מְקַפְּדֵי עֲלֵיהֶן, הרי הם נעשים הפקר ומוֹתְרִין לְכֹל
3 אָדָם מִשׁוֹם גְּזֵל, ואף אם לִיקְטֵם בְּעַל הַבֵּית עֲצֵמוֹ הרי הוא כּוֹזֵב
4 בָּהֶם מִן הַהִפְקֵר, וְפִתּוּרֵין מִשׁוֹם מַעֲשֵׂי כְּדִין פִּירוֹת הַפֶּקֶר. הרי
5 שְׁדָבֵר שֶׁאֵינוֹ חֲשׁוֹב בְּעִנְיֵי הַבְּעֵלִים בְּטֵל וְנַעֲשֶׂה הַפֶּקֶר מֵאֵלָיו,
6 וְאִפְּלוֹ שֶׁהוּא מִשְׁמֵרוֹ אֲגַב מִמּוֹן אַחַר, אֵינוֹ נֹחֵשֵׁב לְמִמוֹנוֹ מִחֲמַת
7 שְׁמִירָה זוֹ.
8 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבָּא, הַצְּרִיבּוֹ חֻכְמֵיהֶם בִּיטוּל אֵף לְאַחַר
9 הַבְּדִיקָה מִשׁוֹם גְּזֵירָה, שְׁמָא יִמְצָא גְּלוּסְקָא [– פֶּת עֲגוּלָה] יָפָה שֶׁלֹּא
10 נִמְצָאָה בְּבִדְיָקָה, וְדַעֲתִיהָ עֵינְוִיהָ – וְתִהְיֶה דַעְתּוֹ עֲלֶיהָ, וְתִיחָשֵׁב
11 בְּעִנְיֵינוֹ וִיחֹס עֲלֶיהָ וְיִמְנַע מִלְּשׁוֹרְפָהּ, וְיַעֲבֹר עֲלֶיהָ בִּבְל יֵרָאָה.
12 אֲבֵל לְאַחַר שֶׁבִיטֵל אֶת כֹּל חֲמִצּוֹ שׁוֹב אֵינוֹ עוֹבֵר עֲלֶיהָ. שׁוֹאֵלֵת
13 הַגְּמָרָא: וְכִי מְשַׁבְּחַת לִיהֵ לְבְטְלָהּ – הֲלֹא דִי שִׁיבְטֵלְנָה בְּשְׁעָה
14 שִׁימְצָאנָה, וּמִדּוּעַ עֲלָיו לְבַטֵּל בְּלִיל אַרְבַּעַת עֶשֶׂר לְאַחַר הַבְּדִיקָה.
15 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: דִּילְמָא מְשַׁבְּחַת לִיהֵ לְבְטֵר אִיסוּרָא וְלֹא בְּרִשְׁוִתִּיהָ
16 קְיָיְמָא – יֵשׁ לְחֲשׂוֹשׁ שְׁמֵא יִמְצָאנָה לְאַחַר זְמַן הַאִיסוּר כִּשְׁהַחֲמִין
17 כְּבֵר אֵינוֹ בְּרִשְׁוֹנוֹ וְאֵינוֹ שְׁלוֹ, וְלֹא מְצִי מְבַטֵּל – וְבֵאוֹתָהּ שְׁעָה כְּבֵר
18 אֵינוֹ יֹכֹל לְבַטְלוֹ, דְּהָרִי אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁנֵי דְבָרִים אֵינָן בְּרִשְׁוִתּוֹ

♦ יום ראשון ט"ו תמוז ♦

כה (י) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

י ומליל יי עם משה למימר:

(יא) פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת־חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאַתִּי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאַתִּי:

יא פינחס בן אלעזר בן אהרן כהן פהנא אתב ית חמתי מעל בני ישראל בדקני ית קנאתי פיניהון ולא שיצית ית בני ישראל בקנאתי:

כז"י < פינחס בן־אלעזר בן־אהרן הפהן • (סנהדרין פב. סוטה מב) לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה שפטים אבי אמו עגלים לעבודת אלילים והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. בקנאו את־קנאתי • בקנאו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצף. כל לשון "קנאה" הוא המתקרה לנקם נקמת דבר, אנפרטמנ"ט בלע"ז.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד עמ' 1073)

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא)

פנחס הוא אליהו (לקוטי שמעוני). פנחס - רומז לעבודת ה' מתוך מסירות נפש, שהרי פנחס חרף את נפשו לקנאות קנאת ה'. אליהו - מבשר הגאולה, רומז לגאולה הקרובה. זהו שרמזו רז"ל: על ידי עבודה מתוך מסירות נפש (פנחס) מקרבים את הגאולה (אליהו). שכן, בעבודה זו בא לידי ביטוי עצם הנפש, בחינת 'יחידה', והיא הכנה והקדמה לגאולה העתידה, שאז תתגלה בחינת 'יחיד', יחידו של עולם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - מנחם ציון ח"ב עמ' 385 - מתוך 'לקראת שבת')

גלגולו של פנחס באליהו

פנחס זה אליהו (תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ר"פ פנחס. זח"ב קצ, סע"א) ויש לעין:

האם הפדבר בגלגול - שנשמתו של פנחס התגלגלה בגופו של אליהו, או שהוא כפשוטו - שפנחס האריך ימים עד ימי אליהו, ואז נקרא בשם אליהו? ונראה להוכיח שהמדבר בגלגול:

מצינו במדרש (ב"ר פ"ס, ג) אודות המאורע עם בתו של יפתח שהיה יכול לילך אצל פנחס להתיר את נדרו "אלא אמר פנחס הוא (יפתח) צריך לי ואני אלף אצלו (בתמניה), ויפתח אמר אני ראש קציני ישראל ואני הולך לי אצל פנחס. . . ושניהם נעשו. . . פנחס נטלה ממונו רוח הקדש". ומכאן נראה שאליהו הוא רק גלגול דפנחס - כי, לאחרי ש'נטלה ממונו רוח הקדש' לא היה יכול פנחס בעצמו להיות לאחרי־זה נביא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - מנחם ציון ח"ב עמ' 385. ובלקו"ש ח"ב פינחס. - מתוך 'לקראת שבת')

אליהו קדם לפנחס

פנחס זה אליהו (תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ר"פ פנחס. זח"ב קצ, סע"א) וידועה השאלה (ראה קדושת לוי פ' פינחס):

לכאורה מתאים יותר לומר "אליהו זה פנחס" שהרי פנחס קדם לאליהו? ויש לישב זאת על פי דברי הזהר (ח"א מו, ב) "ועוף ועופף על הארץ. . . דא אליהו דאשתכח תדיר בארעא ולא מסטרא דאבא ואמא אשתכח כו". אם כן נמצא שאליהו קדם לפנחס, אלא שאז היה מלאך ולא ילוד אשה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 160 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

טענת השבטים על פנחס

פינחס בן־אלעזר בן־אהרן הכהן

לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה שפטים אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. (כה, יא. ובפרש"י)

ו"ל שפונת השבטים בטענתם היתה להגן על כבודם של ישראל, דמעשה זמרי היה "לעיני משה ולעיני כל עדת בני

ישראל ומדוע היחיד שקנא קנאת ה' הנה פנחס, ואם כן הדבר מהנה ולזול גדול בכבודן של ישראל ובכבודו של משה. ולכן טענו: הן אמת שפנחס עשה מעשה טוב, אך ה' זה מצד טבעו האכזרי, והראיה לכך: אבי אמו "פטם עגלים לעבודה זרה" שמעשה זה מורה על גדל מדת האכזריות, שפטם את העגלים - מעשה הנראה פרחמים, אך לאח"כ הנה הורגם שלא לשום אכילה אלא סתם לעז"ז - דוהי אכזריות גדולה ביותר. ופנחס הבא ממנו ירש טבע זה ולכן "הרג נשיא שבט מישראל".

וע"ז אמר הקב"ה "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" דיוסו וטבעו של פנחס לא נמשך אלא מאבי אביו, שהיה רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה, ומעשה זה של הריגת זמרי בא מרצונו להשפין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים - "השיב את חמתי מעל בני ישראל". **אבן עזרא**

(יב) לכן אמר הנני נתן לו את-בריתי שלום: יב בכך אמר הא אבא גור לה ית קנמי שלם:

כ"א את-בריתי שלום • (סנהדרין פב) דתהא לו לברית שלום, כאדם המפזיק טובה וחנות למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקדוש-ברוך-הוא שלומותיו. **אבן עזרא**

(יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו וכפר על-בני ישראל: יג ותהי לה ולבנהי בתרוהי קים כהנת עלם חלף די קני קדם אלהה וכפר על בני ישראל:

כ"ב והיתה לו • בריתי זאת. ברית כהנת עולם • שאף-על-פי שכבר נתנה כהנה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתלדיהם שיולדו אחר המשחתן, אבל פינחס שנולד קדם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהנה עד כאן. וכן שנינו בזבחים: לא נתפחה פינחס עד שהרגו זמרי. לאלהיו • בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא): "המקנא אתה לי", (זכריה א): "וקנאתי לציזן" - בשביל ציון. **אבן עזרא**

(יד) ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינות זמרי בן-סלוא נשיא בית-אב לשמעוני: יד ושום גברא בר ישראל קטילא די אתקטל עם מדינתא זמרי בר סלוא רב בית אבא לבית שמעון:

כ"ג ושם איש ישראל וגו' • במקום שיחס את הצדיק לשבח, יחס את הרשע לגנאי. נשיא בית-אב לשמעוני • לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. דבר אחר: להודיע שבחו של פינחס, שאף-על-פי שהיה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם, לכך הודיע הכתוב מי הוא המכה. **אבן עזרא**

(טו) ושם האשה המכה המדינות כזבי בת-צור ראש אמות בית-אב במדין הוא: פ

כ"ד ושם האשה המכה וגו' • להודיע שנתן של מדינים, שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל. ראש אמות • אחד מחמשת מלכי מדין (במדבר לא): "את-אוי ואת-דקם ואת-צור וגו'", והוא היה חשוב מכלם, שגאמר "ראש אמות"; ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי. בית-אב • חמשה בתי אבות היו למדין (בראשית כח): עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

גם עשה טובה לישראל. ודרך דרש, האב פיר וכו' וכפרי:

יד אשר הכה את המדינות. עם. ורבים כן: נשיא בית אב. אחד מחמשת אבות בני שמעון. וראש לבית אבותיו, גדול ממנו:

טו צור. אחד ממלכי מדין. והנה גם מלכי מדין, חמשה אבות:

נשיא בית אב, ושכרו שתהיה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם ונצח. פי הפהנים הגדולים היו מבני פינחס. ויתכן שהיו בניו אחרים אלעזר: ומלת אחריו. לאות שמת, ואינו אלהו כלל. וכבר פירשתי כי נגיד היה עליהם. וגם שהיה בימי פילגש בגבעה:

יג אשר קנא לאלהיו. מאהבתו את השם,

יא כקנאו. קל הנו"ן, להקל על הלשון. והשעם, פי הוא קנא קונו. וכתוב על השם פי הוא אל קנא, בעבודת אלילים. ולולי הוא שקנא, הייתי מכלה כל ישראל בדבר כקנאתי:

יב את בריתי שלום. טעמו, את בריתי ברית שלום. כמו כסאף אלהים, ורבים כן. והשעם שלא יגור מאחי זמרי, פי הוא

שיעור יומי ליום ראשון ט"ו תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – כו – פרשת פינחס

(טז) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

טז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) צרור את-המדינים והפיתם אותם:

יז אעק ית מדינאי ותקטל יתהון:

טז צרור • כמו: זכור, שמור, לשון הנה, עליכם לאיב אותם. **אבן עזרא**

(יח) פי צררים הם לכם בנכליהם אשר-נפלו לכם על-דבר פעור ועל-דבר פזבי בת-נשיא מדין אחתם המכה ביום-המגפה על-דבר פעור:

יח ארי מעיקין אנון לכו בנכליהון די נכילו לכו על עסק פעור ועל עסק פזבי בת רבא דמדין אחתהון דאתקטילת בזימא דמותנא על עסק פעור:

טז פי צררים הם לכם וגו' על-דבר-פעור • שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא צוה להשמיר מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרינן בבבא קמא (לח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ רשימות חוברת נ עמ' 12-13 - מתוך 'לקראת שבת)

אכילה לשם תאוה - ע"ז של פעור

בנכליהם אשר-נפלו לכם על-דבר-פעור (כה, יח)

עבודת פעור היתה פלשון רש"י (כה, ג ד"ה פעור) "ע"ש שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי זוהי עבודתו". וקשה, כיצד יכלו ישראל לטעות אחר ע"ז שפלה ונחותה כזו?! וי"ל הבאור בזה ע"ד החסידות:

איתא בלקוטי תורה (שלח מו, ד. ושם נסמנו המקורות) שכל התענוגים הגשמיים הם באמת "פסלת" המלאכים העליונים. כשאדם אוכל מאכל, והמאכל נותן לו חיות וכח - הרי הוא בבחי' "מקבל" מהמאכל. והנה, אם אוכל את המאכל לשם שמים הרי הוא מעלה את המאכל לקדשה (תניא פ"ז) ונמצא שהוא גם "משפיע" על המאכל ומעלה אותו, אבל באכילה לשם תאוה ותענוג אינו אלא מקבל, ומפסלת המלאכים. וזהו ענין ע"ז של פעור: אדם הרוצה רק את ההנאה הגופנית מהמאכל, הרי זה כאלו הוא "עובד" ומשתתף ל"פסלת" המלאכים. **אבן עזרא**

כו ויהי אחרי המגפה פ ויאמר יהוה אל-משה ואל אלעזר בן-אהרן הכהן לאמר:

כו ויהי פתר מותנא ואמר יי למשה ולא לעזר בר אהרן כהנא למימר:

טז ויהי אחרי המגפה וגו' • משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות. דבר אחר: כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו לו במנין, עכשו כשקרב למות ולהתזיר צאנו, מחזירים במנין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ח עמ' 326 ואילך - מתוך 'לקראת שבת)

משל לרועה שמונה הצאן שבעדרו

ויהי אחרי המגפה.. שאו את-ראש | כל-עדת בני-ישראל

משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות (כו, א"ב. ובפרש"י)

ובסיום פרשת בלק כתוב "ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו וגו'". וברש"י שם: "כל אחד ואחד מדיני ישראל היה הורג שנים, ודיני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים". וצריך באור:

משמעות הפתוב בפרשתינו (לפי המובן ממשלו של רש"י) היא שהמנין היה לידע מנין הנותרים בעקבות המגפה בה נפלו כ"ד אלף מישראל, ולפי חשבון ההרגים על ידי שופטי ישראל נמצא שהרגו למעלה מ"ז רבוא (כמובא ברמב"ן), רבוי מפקל לגבי הנופלים במגפה, ושם לא מצינו מנין!:

אבן עזרא על התורה

יז צרור. שם הפועל. כמו, זכור את יום בנכליהם. במחשבתם הרעה, מגזרת יחשבו לעשות לכם רע, בעבור פזבי אחותם: השבת:

הבאור בזה:

תפקידו של רועה הוא לשמור על הצאן. פֹּאֶשֶׁר הָרְגוּ זָאִבִים מִן הַצֹּאן, הוא מוֹנֵה אֶת הַנּוֹתְרוֹת כְּדִי לִהְבִּטֵיחַ שְׁמֵעֲתָה יִזְהַר יוֹתֵר בְּשִׁמְרֵתְכֶם. בָּרֶם, הַדָּבָר שֶׁיֵּךְ רַק בְּהִזָּק הַתְּלוּי בְּשׂוֹמֵר, שֶׁהָיָה לְגַבֵּי הַזָּק שֶׁאִינוּ בְּאִשְׁמֹתוֹ לֹא תוֹעִיל זְהִירוֹת יִתְרָה בְּשִׁמְרָה.

ובנדון דידן: הריגת החוטאים היתה כפדיון, ולא היה משה אֶשֶׁם בְּהִרְיָגְתָם, ואין טעם למנות הנותרים להזהר בשמירתם. מה שאין פן המגפה ארעה כתוצאה מכך שנתעלמה ממושה ההלכה דהבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ואחר הריגת זמרי על ידי פנחס נעצרה המגפה, ולכן הצורך למנות את הנותרים אחר המגפה, בְּדַגְמַת רוּעָה שֶׁנִּכְסוּ זָאִבִים בְּצֹאֲנוֹ. **אבן עזרא**

ב קבילו ית חשבון כל פנשתא דבני ישראל
מפר עשרין שנין ולעלא לבית אבהתהון
כל נפק חילא בישראל:

(ב) שָׂאוּ אֶת־רֵאשִׁי׃ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וּמַעְלָה לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־יֵצֵא צְבָא בְּיִשְׂרָאֵל:
ש"י • לְבֵית אֲבֹתָם • עַל שֶׁכֵּט הָאֵב יִתְיַחֲסוּ וְלֹא אַחַר הָאֵם.

ג ומליל משה ואלעזר פהנא אמרו לממני
יתהון במישריא דמואב על ירדנא דירחו
למיקר:

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲתָם בְּעֶרְבַת מוֹאָב
עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:

ש"י • וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲתָם • דְּבָרוּ עִמָּם עַל זֹאת, שֶׁצִּוְהָ הַמָּקוֹם לְמִנּוּתָם. לֵאמֹר • אָמְרוּ לָהֶם:
צְרִיכִים אַתֶּם לְהַמְנוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה. **אבן עזרא**

ד מפר עשרין שנין ולעלא כמא די פקיד יי
ית משה ובני ישראל די נפקו מארעא
דמצרים:

(ד) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּאִשֶׁר צִוְהָ יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֵּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

ש"י • כָּאִשֶׁר צִוְהָ וְגו' • שִׁיחָא מְנַיְנָם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה, שְׁנַאֲמַר (שמות ל): "כֹּל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקָדִים
וְגו'". **אבן עזרא**

♦ יום שני ט"ז תמוז ♦

ה ראובן בכוור ישראל בני ראובן חנוף
זרעית חנוף לפלוא זרעית פלוא:

(ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּף מִשְׁפַּחַת
הַחֲנֹכִי לְפִלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי:

ש"י • מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי • לְפִי שֶׁהָיוּ הָאֲמוֹת מְבֻזֵּין אוֹתָם וְאוֹמְרִים: מָה אֵלּוֹ מִתְיַחֲסִין עַל שֶׁכְּטִיחָם, סְבוּרִין
הֵם שְׂלֹא שְׁלֹטוֹ הַמְצָרִים בְּאֲמוֹתֵיהֶם? אִם בְּגוֹפָם הָיוּ מוֹשְׁלִים – קַל וְחֹמֵר בְּנִשְׁוֹתֵיהֶם! לְפִיכֶךָ הֵטִיל
הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׂמוֹ עֲלֵיהֶם: ה"א מַצַּד זֶה וְיו"ד מַצַּד זֶה, לומר: מַעִיד אֲנִי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם בְּנֵי אֲבוֹתֵיהֶם.
וְזֶה הוּא שֶׁמִּפְרֵשׁ עַל־יַד־דָּוִד (תהילים קכב): "שֶׁכְּטִי־יָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל". – הַשֵּׁם הַזֶּה מַעִיד עֲלֵיהֶם לְשֶׁכְּטִיחָם,
לְפִיכֶךָ בְּכֹלֶם כְּתִיב: "הַחֲנֹכִי", "הַפְּלֹאִי", אֲבָל בְּיַמְנָה לֹא הִצְרֹף לומר "מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנִי" – לְפִי שֶׁהַשֵּׁם
קָבוּעַ בּוֹ: יו"ד בְּרֵאשׁ וְה"א בְּסוּף.

אבן עזרא על התורה

וטעם ובני ישראל היוצאים מארץ
מצרים. כי היו פספורים, רבים מיוצאי
מצרים. והקרוב, להיותם חצים. והחל
מראובן, בפספורים הראשונים במדבר
סיני:

ג וידבר משה ואלעזר הכהן. במקום
אביו. ויתכן שהוא היה פה למשה, כמו
אחר: אתם. כמו, דברו לשלום:
ד מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה. והטעם שְׁנַאֲמַר
אֶת חֲשׁוֹנָם כָּאִשֶׁר צִוְהָ ה' אֶת מֹשֶׁה:

א ויהי אחרי המגפה. אמר השם אל
משה ואל אלעזר, על יד משה. וכן יוצו
משה וזקני ישראל. אז ישיר משה ובני
ישראל: וטעם אחרי המגפה. פעבור
שאמר השם, לאלה תחלק הארץ:

(ו) לְחִצְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַחִצְרוֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי:
 וְלִחִצְרוֹן זְרַעִית חִצְרוֹן לְכַרְמֵי זְרַעִית הַכַּרְמִי:
 הַכַּרְמִי:

(ז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבַּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:
 ז אֵלֶּיךָ זְרַעִית רְאוּבֵן וְהוּוּ מִנְּגִיהוֹן אַרְבָּעִין וְתִלְתָּא אֶלְפִין וּשְׁבַע מֵאָה וְתִלְתִּין:

(ח) וּבְנֵי פְלֹא אֱלִיאָב:
 ח וּבְנֵי פְלֹא אֱלִיאָב:

(ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא־דָתָן וְאַבִּירָם מְעַרְעֵי כְנַשְׁתָּא דְאִתְפְּנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֶרֶן בְּכַנְשְׁתָּא דְקָרַח בְּאִתְפְּנוּשִׁיהוֹן עַל יְיָ:
 ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא־דָתָן וְאַבִּירָם מְעַרְעֵי כְנַשְׁתָּא דְאִתְפְּנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֶרֶן בְּכַנְשְׁתָּא דְקָרַח בְּאִתְפְּנוּשִׁיהוֹן עַל יְיָ:

כס"א < אֲשֶׁר הֵצִו • אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה • בְּהִצְתָם • אֶת הָעָם עַל ה' • הֵצִו • הַשִּׂיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְרִיב עַל מֹשֶׁה, לְשׁוֹן הַפְּעִילוֹ. אבן עזרא

(י) וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וְתַבְלַע אֹתָם וְאֶת־קָרַח בְּמֹת הָעֵדָה בֹּאכֵל הָאִשׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתָיִם אִישׁ וַיְהִיו לְנֶס:
 י וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וְתַבְלַע אֹתָם וְאֶת־קָרַח בְּמֹת הָעֵדָה בֹּאכֵל הָאִשׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתָיִם אִישׁ וַיְהִיו לְנֶס:

כס"ב < וַיְהִיו לְנֶס • לְאוֹת וּלְזִכְרוֹן, (במדבר יז) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר, לְחַלֵּק עוֹד עַל הַכְּהֻנָּה. אבן עזרא

(יא) וּבְנֵי־קָרַח לֹא־מָתוּ: ׀
 יא וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ:

כס"ג < וּבְנֵי קָרַח לֹא־מָתוּ • (במדבר קז) הֵם הָיוּ בְּעֶצְהָ תַחֲלָה, וּבְשַׁעַת הַמַּחֲלָקֶת הִרְהָרוּ תְּשׁוּבָה בְּלִבָּם, לְפִיקֶךָ (סנהדרין קז) נִתְבַּצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִייהֶם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

~ נקודות משיחות קודש - (לקוטי שיחות לג עמ' 173)

וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ (כו, יא)

יש לשאול, סיפור הצלת בני קרח שיך לכאורה לפרשת קרח, ומה ענינו לכאן? ויש לומר, דהנה לגבי קרח ועדתו כתיב (קרח טז, לג) ויאבדו מתוך הקהל. ויש לומר, שבני קרח נענשו בכף שנגאבדו מתוך הקהל הוא, אותו קהל שראה אותם משתתפים במחלוקת ואילו את תשובתם לא ראה (פי הרהרו תשובה בלבם, פפוש רש"י), שלכן מן ההכרח שיאבדו מתוך קהל זה. מה שאין פן קהל אחר, שלא היו עדים בדבר, אין סיבה שיאבדו מתוכו. לכן מסופר על בני קרח רק בפרשתנו, כי לאחר שפבר לא היה הקהל שהיה בזמן המחלוקת (כפי שפרש רש"י בפרשת חוקת כ, כב) שפבר פלו מתי מדבר), יצאו בני קרח מן המקום שנתבצר להם (ראה רש"י), ואז התברר לבני ישראל שלא מתו. אבן עזרא

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַת־לְנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיְמִינִי לְיָכִין מִשְׁפַּחַת הַיְכִינִי:
 יב בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְזְרַעֲתֵיהוֹן לְנְמוּאֵל זְרַעִית נְמוּאֵל לְיָמִין זְרַעִית יָמִין לְיָכִין זְרַעִית יָכִין:

אבן עזרא על התורה

ט אֲשֶׁר הֵצִו. כְּטַעַם פִּי יִצְוֹ אֲנָשִׁים:
 י וְאֵת קָרַח. פִּירֻשְׁתּוֹ: וַיְהִיו לְנֶס. כְּמוֹ וַיְהִיו לְאוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 יא וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ. וְהַעֲד, שִׁמְעוֹאֵל וּבְנָיו וּבְנֵי בְנָיו שֶׁהֵם הַמְשׁוֹרְרִים, וְהֵם הַנְּקָרָאִים הַקְּרָחִים, לְבְנֵי קָרַח מְזֻמָּר. גַּם בַּתוֹרָה כְּתִיב מִשְׁפַּחַת הַקְּרָחִי. וְהַזְכִּיר הַכְּתוּב וּבְנֵי קָרַח עִם בְּנֵי רְאוּבֵן, בְּעִבּוּר פִּי בְנֵי דָתָן וְאַבִּירָם, גְּדוּלִים וְקַטְנִים מִתּוֹ. וְהֵנָּה רַעַת דָּתָן וְאַבִּירָם, קִשָּׁה מְרַעַת קָרַח:

יב הימני. אל הבקש דקדוק בשמות. וכן מן פנה פוני, ומן לשפופם השופמי, לימנה משפחת הימנה. ואיננו הימני, כמו מן בריעה בריעי, וחגי ושוני, חסר יו"ד היחס. או זה יו"ד היחס. ושל השם חסר, והוא

(יג) לְזָרַח מִשְׁפַּחַת הַזְרָחִי לְשֵׁאוֹל מִשְׁפַּחַת הַשְּׂאוּלִי: יג לְזָרַח זְרַעִית זָרַח לְשֵׁאוֹל זְרַעִית שְׂאוֹל:

כ"ט"א לְזָרַח • הוא (שמות ו) צַהַר, לְשׁוֹן צַהַר, אֲבָל מִשְׁפַּחַת אֶהָר בְּטֻלָּה וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁבֵּט בְּנֵי־מִיִן, שֶׁהָרִי בַעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם וְכֵאֵן לֹא מָנָה אֶלָּא חֲמֵשׁה, וְכֵן אֶצְבֵּן לְגַד, הָרִי שִׁבְעָה מִשְׁפָּחוֹת. וּמִצְאָתִי בְּגִמְרָא יְרוּשְׁלַמִּית, (סוטה פ"א. יומא פ"א) שֶׁשְׁשֵׁמֶת אֶהָרָן נִסְתַּלְקוּ עֲנֵנֵי כְבוֹד, וּכְאוּ הַפְּנֻעֵנִים לְהִלְחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנוּ לֵב לְחֹזֵר לְמִצְרַיִם, וְחֹזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם שְׂמוֹנָה מִסְעוֹת מֵהַר הָהָר לְמוֹסְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי־יִצְחָק מוֹסְרָה, שֵׁם מֵת אֶהָרָן". וְהֵלֵא בְּהַר הָהָר מֵת? וּמִמוֹסְרָה עַד הַר הָהָר שְׂמוֹנָה מִסְעוֹת יֵשׁ לְמַפְרָע? אֶלָּא שֶׁחֹזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם, וְרָדְפוּ בְּנֵי לֹוֹי אַחֲרֵיהֶם לְהַחְזִירָם, וְהָרְגוּ מֵהֶם שִׁבְעָה מִשְׁפָּחוֹת, וּמִבְּנֵי לֹוִי נָפְלוּ אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת: מִשְׁפַּחַת שְׁמַעִי וְעִזִּיאֵלִי, וּמִבְּנֵי יִצְחָק לֹא נִמְנוּ כֵּאֵן אֶלָּא מִשְׁפַּחַת הַקְּרָחִי; וְהִרְבִּיעִית לֹא יָדַעְתִּי מֵהָהָר. וְרַבִּי תַנְחוּמָא דְרֵשׁ, שְׁמֵתוֹ בַּמַּגְפָּה בְּדָבָר בַּלְעָם, אֲבָל לְפִי הַחֲסָרוֹן שֶׁחֲסַר מִשְׁבֵּט שְׁמַעוֹן בְּמִנְיָן זֶה מִמִּנְיָן הָרֵאשׁוֹן שֶׁבְּמִדְבַר סִינַי, נִרְאָה שֶׁכ"ד אֶלְף נָפְלוּ מִשְׁבֵּטוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן.

(יד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׂמַעֲנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלְף וּמֵאָתַיִם: ס
יד אֵלֶּיִן זְרַעִית שְׁמַעוֹן עֶשְׂרִין וְתָרִין אֶלְפִין וּמֵאָתַן:

(טו) בְּנֵי גַד לְמִשְׁפַּחַתָּם לְצִפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחֻגֵי מִשְׁפַּחַת הַחֻגֵי לְשׁוֹנֵי מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנֵי:

(טז) לְאֹזְנֵי מִשְׁפַּחַת הָאֹזְנֵי לְעָרֵי מִשְׁפַּחַת הָעָרִי:

כ"ט"א לְאֹזְנֵי • אוֹמֵר אֲנִי שׁוֹן מִשְׁפַּחַת אֶצְבוֹן, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמַה לֹא נִקְרָאת מִשְׁפַּחַתוֹ עַל שְׁמוֹ.

(יז) לְאֶרְוֹד מִשְׁפַּחַת הָאֶרְוֹדִי לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֶרְאֵלִי:

יז לְאֶרְוֹד זְרַעִית אֶרְוִדִי לְאֶרְאֵלִי זְרַעִית אֶרְאֵלִי:

(יח) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גַד לְפַקְדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלְף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ס

יח אֵלֶּיִן זְרַעִית בְּנֵי גַד לְמִנְיַנְהוֹן אַרְבַּעִין אֶלְפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה:

(יט) בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאוֹנָן וַיְמֵת עַר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנַעַן:

יט בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאוֹנָן וַיְמֵת עַר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנַעַן:

(כ) וַיְהִיו בְּנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשֵׁלָה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֵנִי לְפָרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרָצִי לְזָרַח מִשְׁפַּחַת הַזְרָחִי:

כ וַיְהִיו בְּנֵי יְהוּדָה לְזְרַעִיתָהוֹן לְשֵׁלָה זְרַעִית שֵׁלָה לְפָרֶץ זְרַעִית פְּרָץ לְזָרַח זְרַעִית זָרַח:

(כא) וַיְהִיו בְּנֵי־פָרֶץ לְחֻצְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַחֻצְרוֹנִי לְחַמוֹל מִשְׁפַּחַת הַחַמוֹלִי:

כא וַיְהִיו בְּנֵי פָרֶץ לְחֻצְרוֹן זְרַעִית חֻצְרוֹן לְחַמוֹל זְרַעִית חַמוֹל:

אבן עזרא על התורה

הַנְּכוּן. וְאַחַר רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן וְגַד הַחוּגִים אֶפְרַיִם יוֹסִיפוּ עַל בְּנֵי מְנַשֶּׁה בְּמִדְבַר סִינַי, שְׂמוֹנֶת אֶלְפִים וּשְׁלֹשֶׁת מֵאוֹת. וּבְעַרְכוֹת מוֹאָב, יוֹסִיפוּ בְּנֵי מְנַשֶּׁה עַל בְּנֵי אֶפְרַיִם עָלָיו, רַק מְנַשֶּׁה קוֹדֵם אֶפְרַיִם, וּבְמִדְבַר סִינַי הַפּוּדָה. וְהַנְּכוּן, שֶׁזֶּה בְּעִבּוֹר מִסְפָּרָם. כִּי בְּנֵי

עֶשְׂרִים אֶלְף וּמֵאָתַיִם. וְכֵן זָכַר לְמִשְׁפָּחוֹת, חֲמֵשׁה בָּנִים לְבְנֵי־מִיִן. וְהֵם, כְּכֹר וְגֵרָא וְנַעֲמָן וְרֵאשׁ וְאָרְךְ:

(כב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפַקְדֵיהֶם שְׁשֵׁה וְשִׁבְעִים
 אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ם

כב אליו זרעית יששכר למנגייהוון שבועין
 ושפתא אלפין וחמש מאה:

(כג) בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחְתָּם תּוֹלְעַ מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלְעִי
 לַפֹּהַ מִשְׁפַּחַת הַפּוֹנִי:

כג בני יששכר לזרעיתהוון תולע זרעית
 תולע לפנה זרעית פוני:

(כד) לַיָּשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת
 הַשְּׁמֹרָנִי:

כד לישוב זרעית ישוב לשמרון זרעית
 שמרון:

ה"י לַיָּשׁוּב • הוא יוב האמור בְּיִוֹרְדֵי מִצְרַיִם, פִּי כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם יוֹרְדֵי מִצְרַיִם. וְהַנּוֹלָדִין מִשֵּׁם וְהַלְּאָה לֹא נִקְרְאוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עַל שְׁמֵם, חוּץ מִמִּשְׁפַּחוֹת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה שֶׁנּוֹלְדוּ כֻלָּם בְּמִצְרַיִם, וְאֶרְדָּ וְנִעְמָן בְּנֵי בָלַע בֶּן בְּנִימִין. וּמִצְאָתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, שִׁינְרָה אִמֶּן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהִיָּתָה מְעַבְרַת מֵהֵם, לְכַף נַחֲלִקוּ לְמִשְׁפָּחוֹת כְּחֻצְרוֹן וְחִמּוּל, שֶׁהָיוּ בְּנֵי לֵיהוּדָה, וְחִבְרָ וּמְלֻכִיאֵל, שֶׁהָיוּ בְּנֵי בָנִים שֶׁל אֲשֶׁר. וְאִם אֲנָדָה הִיא, הָרִי טוֹב, וְאִם לֹא, אֹמֵר אֲנִי שֶׁהָיוּ לְבָלַע בְּנֵי הַרְבֵּה וּמִשְׁנֵים הִלְלוּ אֶרְדָּ וְנִעְמָן יִצְאָה מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה וְנִקְרְאוּ תוֹלְדוֹת שְׁאָר הַבְּנִים עַל שֵׁם בָּלַע, וְתוֹלְדוֹת הַשְּׁנַיִם הִלְלוּ נִקְרְאוּ עַל שְׁמֵם. וְכֵן אֲנִי אֹמֵר בְּבִנְיָ מְכִיר שֶׁנַּחֲלִקוּ לְשֵׁתֵי מִשְׁפָּחוֹת: אַחַת נִקְרְאָתָה עַל שְׁמוֹ וְאַחַת נִקְרְאָתָה עַל שֵׁם גִּלְעָד בְּנוֹ. חֲמִשׁ מִשְׁפָּחוֹת חִסְרוּ מִבְּנֵי שֶׁל בְּנִימִין. כֵּאֵן נִתְקַיְמָה מִקְצַת נְבוֹאָת אָמוֹ, שֶׁקָּרָאתוֹ "בֶּן אוֹנִי" – בֶּן אֲנִינּוּתִי, וּבְפִילְגָשׁ בַּגְּבֻעָה נִתְקַיְמָה כֻּלָּהּ. זֶה מִצְאָתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

(כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׁשַׁכָּר לְפַקְדֵיהֶם אַרְבָּעָה
 וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: ם

כה אליו זרעית יששכר למנגייהוון שתין
 וארבעא אלפין ותלת מאה:

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי
 לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לַיַּחֲלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי:

כו בני זבולן לזרעיתהוון לסרד זרעית סרד
 לאלון זרעית אלון ליחלאל זרעית יחלאל:

(כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי לְפַקְדֵיהֶם שְׁשִׁים אֶלֶף
 וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ם

כז אליו זרעית זבולן למנגייהוון שתין אלפין
 וחמש מאה:

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם:

כח בני יוסף לזרעיתהוון מנשה ואפרים:

(כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמְכִיר מִשְׁפַּחַת הַמְּכִירִי וּמְכִיר
 הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

כט בני מנשה למכיר זרעית מכיר ומכיר
 אוליד את גלעד לזרעית גלעד:

(ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אֵיעֹזר מִשְׁפַּחַת הָאֵיעֹזְרִי לְחֶלֶק
 מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי:

ל אליו בני גלעד איעזר זרעית איעזר לחלק
 זרעית חלק:

(לא) וְאִשְׂרָיֵאל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׂרָאֵלִי וְשִׁכֶם מִשְׁפַּחַת
 הַשְּׁכֵמִי:

לא ואשריאל זרעית אשריאל ושכם זרעית
 שכם:

(לב) וְשִׁמְיֵדַע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידְעִי וְחֶפְר מִשְׁפַּחַת
 הַחֶפְרִי:

לב ושמידע זרעית שמידע וחפר זרעית
 חפר:

לג וצִלְפַחַד בַּן-חֲפַז לְאִיֵּהוּ לֹא בָנִים פִּי אִם-בָּנוֹת
 בָּנָו וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפַחַד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגֵלָה מִלֶּכֶה
 מִלֶּכֶה וְתַרְצָה:

לג) וצִלְפַחַד בַּן-חֲפַז לְאִיֵּהוּ לֹא בָנִים פִּי אִם-בָּנוֹת
 וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפַחַד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגֵלָה מִלֶּכֶה
 וְתַרְצָה:

לד אלֵינִי זְרַעֲתָ מִנְשָׁה וּמִנְגִּיֵהוּן חֲמִשִּׁין
 וְתַרְיִן אֶלְפִין וְשִׁבְעַת מֵאָה:

לד) אֱלֹהִים מִשְׁפַּחַת מִנְשָׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים
 אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת: ם

לה אלֵינִי בְנֵי אֶפְרַיִם לְזַרְעֵיתָהוּן לְשׁוֹתֵלַח
 זְרַעֲתָ שׁוֹתֵלַח לְכָכֵר זְרַעֲתָ כָכֵר לְתַחֵן
 זְרַעֲתָ תַחֵן:

לה) אֱלֹהִים בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוֹתֵלַח מִשְׁפַּחַת
 הַשְּׁתֵלַחִי לְכָכֵר מִשְׁפַּחַת הַכָּכֵרִי לְתַחֵן מִשְׁפַּחַת
 הַתַּחֵנִי:

לו ואלֵינִי בְנֵי שׁוֹתֵלַח לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי:

לו) וְאֵלֶּה בְנֵי שׁוֹתֵלַח לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי:

ט"ז ואלֵה בְנֵי שׁוֹתֵלַח וְגו' . שָׁאֵר בְּנֵי שׁוֹתֵלַח נִקְרְאוּ תוֹלְדוֹתֵיהֶם עַל שֵׁם שׁוֹתֵלַח, וּמִעֶרְן יֵצְאָה מִשְׁפַּחַת
 רַבָּה וְנִקְרְאתָ עַל שְׁמוֹ, וְנִחְשְׁבוּ בְנֵי שׁוֹתֵלַח לְשֵׁתֵי מִשְׁפַּחֹת. צֵא וְחָשׁב, וְתִמְצָא בַּפְּרָשָׁה זֶה חֲמִשִּׁים וְשִׁבְעַת
 מִשְׁפַּחֹת, וּמִבְּנֵי לְוִי שְׁמוֹנֶה עָרֵי שְׁשִׁים וְחָמֵשׁ, וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים ז'): "כִּי אֲתֵם הַמְּעֻטִּים וְגו'" ה"א מְעֻט,
 תִּמְשָׁה אֲתֵם חֲסִרִים מִמִּשְׁפַּחֹת כָּל הָעַמִּים שֶׁהֵן שְׁבָעִים, אִף זֶה הַבְּנֵי מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֵׁה הַדְּרָשׁן, אִף
 הַצְּרִכְתִּי לַפְּחוֹת וְלְהוֹסִיף בְּדַבְּרֵיו.

לז אלֵינִי זְרַעֲתָ בְנֵי אֶפְרַיִם לְמִנְגִּיֵהוּן תְּלַתִּין
 וְתַרְיִן אֶלְפִין וְחָמֵשׁ מֵאָה אֶלֶין בְּנֵי יוֹסֵף
 לְזַרְעֵיתָהוּן:

לז) אֱלֹהִים מִשְׁפַּחַת בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
 וְשִׁלְשִׁים אֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת אֱלֹהִים בְּנֵי-יוֹסֵף
 לְמִשְׁפַּחַתָּם: ם

לח בְּנֵי בְנִימֵן לְזַרְעֵיתָהוּן לְכָלֵע זְרַעֲתָ כָלֵע
 לְאֶשְׁבֵּל זְרַעֲתָ אֶשְׁבֵּל לְאַחֵיהֶם זְרַעֲתָ
 אַחֵיהֶם:

לח) בְּנֵי בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְכָלֵע מִשְׁפַּחַת הַכָּלֵעִי
 לְאֶשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֶשְׁבֵּלִי לְאַחֵיהֶם מִשְׁפַּחַת
 הָאֶחֱיָרָמִי:

ט"ח ואלֵה אַחֵי שְׁיַרְד לְמִצְרַיִם, וְלִפִּי שְׁנַקְרָא עַל שֵׁם יוֹסֵף שֶׁהִיא אַחֵיו וְרַם מִמֶּנּוּ, נִקְרְא
 אַחֵיהֶם. אַבְן עוֹרָא

לט לט לְשׁוֹפָם זְרַעֲתָ שְׁפוֹפָם לְחוֹפָם זְרַעֲתָ
 חוֹפָם:

לט) לְשׁוֹפָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹפָמִי לְחוֹפָם מִשְׁפַּחַת
 הַחוֹפָמִי:

ט"ט ואלֵה שְׁפוֹפָם • הוּא אַחֵי שְׁיַרְד לְמִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהִיא יוֹסֵף שְׁפוֹף בֵּין הָאֵמוֹת.

מ ויהוֹ בְּנֵי כָלֵע אַרְד וְנַעֲמֹן זְרַעֲתָ הָאֶרְדִּי
 לְנַעֲמֹן זְרַעֲתָ נַעֲמִי:

מ) וַיְהִי בְנֵי-כָלֵע אַרְד וְנַעֲמֹן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי
 לְנַעֲמֹן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי:

מא אליו בני בנימין לזרענתהון ומנגייהון
ארבעין וחמשה אלפין ושית מאה:

(מא) אלה בני-בנימין למשפחתם ופקדיהם חמשה
וארבעים אלף ושש מאות: ם

מב אליו בני דן לזרענתהון לשיחם זרעית
שיחם אליו זרעית דן לזרענתהון:

(מב) אלה בני-דן למשפחתם לשיחם משפחת
השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם:

כ"ז - לשיחם • הוא חשים • אבן עזרא

מג כל זרענת שיחם למנגייהון שתינ וארבע
אלפין וארבע מאה:

(מג) כל-משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה
וששים אלף וארבע מאות: ם

מד בני אשר לזרענתהון לזמנה זרעית זמנה
לישוי זרעית ישוי לבריעה זרעית בריעה:

(מד) בני אשר למשפחתם לזמנה משפחת הזמנה
לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעה:

מה לבני בריעה לחבר זרעית חבר למלביאל
זרעית מלביאל:

(מה) לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלביאל
משפחת המלביאלי:

מו ושום בת אשר שרה:

(מו) ושם בת-אשר שרה:

כ"ח - ושם בת-אשר שרה • לפי שהיתה קימת בחיים, מנאה פאן.

מז אליו זרעית בני אשר למנגייהון חמשים
וחמשה אלפין וארבע מאה:

(מז) אלה משפחת בני-אשר לפקדיהם שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות: ם

מח בני נפתלי לזרענתהון ליחצאל זרעית
יחצאל לגוני זרעית גוני:

(מח) בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת
היחצאלי לגוני משפחת הגוני:

מט ליצר זרעית יצר לשלם זרעית שלם:

(מט) ליצר משפחת היצרי לשלם משפחת השלמי:

נא אליו זרעית נפתלי לזרענתהון ומנגייהון
ארבעין וחמשה אלפין וארבע מאה:

(נא) אלה משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם
חמשה וארבעים אלף וארבע מאות:

נב אליו מנגי בני ישראל שית מאה וחד
אלפין שבע מאה ותלתין:

(נב) אלה פקודי בני ישראל שש-מאות אלף ואלף
שבע מאות ושלושים:

♦ יום שלישי י"ז תמוז ♦

נב ומליל יי עם משה למימר:

(נב) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

נג לאליו תחלג ארעא באחסנא במנזן
שמהן:

(נג) לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות:

כ"י לְאֵלֶּה תִּחְלַק הָאָרֶץ • וְלֹא לַפְּחוּתִים מִבְּנֵי עַמִּי, אֲךָ-עַל-פִּי שָׁבֵאוּ לְכָל עַמִּים בְּטָרֵם חֲלוּק הָאָרֶץ – שֶׁהָיָה שָׁבַע שָׁנִים כְּכֹשֶׁף וְשָׁבַע חֲלָקוֹ, לֹא נָטְלוּ חֲלָק בְּאָרֶץ אֲלֵא אֱלוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַלְף, וְאֵם הָיָה לְאֶחָד מֵהֶם שִׁשָּׁה בָּנִים לֹא נָטְלוּ אֲלֵא חֲלָק אֲבִיהֶם לְבָדוֹ.

(נד) לָרֹב תִּרְבֶּה נִחְלָתוֹ וְלַמְעַט תִּמְעַט נִחְלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדוֹ יִתֵּן נִחְלָתוֹ: נד לְסִגְיַי תִּסְגֹּן אֲחִסְנָתְהוֹן וְלְזַעֲרֵי תִּזְעָרוּן אֲחִסְנָתְהוֹן גְּבַר לְפֹם מִנְיַנְהוּי תִּתְיַהֵב אֲחִסְנָתְהָ:

כ"י לָרֹב תִּרְבֶּה נִחְלָתוֹ • לְשִׁבְט שֶׁהָיָה מִרְבֵּה בְּאוֹכְלוֹסִין נִתְּנוּ חֲלָק רַב, וְאֲךָ-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ הַחֲלָקִים שָׁוִים – שֶׁהָיָה הַכֹּל לְפִי רַבּוּי הַשִּׁבְט חֲלָקוֹ הַחֲלָקִים – לֹא עָשׂוּ אֲלֵא עַל יְדֵי גֹרֵל. וְהַגֹּרֵל הָיָה עַל-פִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּבַבְא בְּתָרָא (דף ק"ח): אֲלַעְזָר הִכְהֵן הָיָה מְלַבֵּשׁ בְּאוֹרִים וְתַמִּים וְאוֹמֵר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ: אִם שִׁבְט פְּלוּנֵי עוֹלָה, תַּחֲוֹם פְּלוּנֵי עוֹלָה עִמּוֹ. וְהַשִּׁבְטִים הָיוּ כְּתוּבִים בִּי"ב פְּתָקִין, וְי"ב גְּבוּלִים בִּי"ב פְּתָקִין, וּבְלֹוֹם בְּקַלְפֵי, וְהַנְּשִׂא מְכַנְּסֵי יְדוֹ לְתוֹכָהּ וְנוֹטֵל שְׁנֵי פְתָקִין: עוֹלָה בְּיָדוֹ פְתָק שֶׁל שֵׁם שִׁבְטוֹ וּפְתָק שֶׁל גְּבוּל הַמִּפְרָשׁ לוֹ, וְהַגֹּרֵל עֲצָמוֹ הָיָה צוּרָח וְאוֹמֵר: אֲנִי הַגֹּרֵל עֲלִיתִי לְגְבוּל פְּלוּנֵי לְשִׁבְט פְּלוּנֵי, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל-פִּי הַגֹּרֵל". וְלֹא תִתְחַלֵּק הָאָרֶץ בְּמִדָּה, לְפִי שֵׁשׁ גְּבוּל מִשְׁבַּח מִחֲבָרוֹ, אֲלֵא בְשׁוּמָא: בֵּית כּוֹר רַע כְּנָגַד בֵּית סָאָה טוֹב, הַכֹּל לְפִי הַדְּמִים.

(נה) אֲךָ-בְּגוֹרֵל יִחְלַק אֶת-הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת מִמּוֹת- אֲבֹתָם יִנְחֲלוּ: נה בְּרַם בְּעַדְבָא תִתְפַּלַּג יְת אַרְעָא לְשִׁמְהוֹן שְׁבִטֵי אֲבֵהִתְהוֹן יִחְסְנוּן:

כ"י לְשִׁמּוֹת מִמּוֹת-אֲבֹתָם • אֱלוֹ יוֹצְאֵי מִצְרַיִם. שָׁנָה הַפְּתוּיב נִחְלָה זֶה מִכָּל הַנִּחְלָוֹת שֶׁבַתְוֹרָה, שֶׁכָּל הַנִּחְלָוֹת, הַחַיִּים יוֹרְשִׁים אֶת הַמַּתִּים, וְכֹאֵן מַתִּים יוֹרְשִׁים אֶת הַחַיִּים. בִּיצַד? שְׁנֵי אֲחִים מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ לָהֶם בָּנִים בְּכֹאֵי הָאָרֶץ, לָזָה אֶחָד וְלָזָה שְׁלִישֶׁה. הָאֶחָד נָטַל חֲלָק אֶחָד, וְהַשְּׁלִישֶׁה נָטְלוּ שְׁלִישֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְאֵלֶּה תִּחְלַק הָאָרֶץ". חֲזָרָה נִחְלָתָן אֲצֵל אָבִי אֲבִיהֶן וְחֲלָקוֹ הַכֹּל בְּשׁוּה. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "לְשִׁמּוֹת מִמּוֹת-אֲבֹתָם יִנְחֲלוּ", שֶׁאֶחָד שֶׁנָּטְלוּ הַבָּנִים, חֲלָקוֹהָ לְפִי הָאֲבוֹת שֶׁיּוֹצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וְאֱלוֹ מִתְחַלֵּה חֲלָקוֹהָ לְמַנְיֵן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, לֹא הָיוּ נוֹטְלִין אֱלוֹ הָאֲרַבְעָה אֲלֵא שְׁנֵי חֲלָקִים, עַכְשָׁו נָטְלוּ אֲרַבְעָה חֲלָקִים. אֲךָ בְּגוֹרֵל • יְצָאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים א'): "וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת-חֲבָרוֹן כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה", וְאוֹמֵר (יהוֹשׁ ע"ט): "עַל-פִּי ה' נִתְּנוּ לוֹ אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאֵל". מִמּוֹת-אֲבֹתָם • יְצָאוּ גְרִים וְעַבְדִּים.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת ב עמ' 347)

אך בגורל יחלק את הארץ (כו, נה)

לְכָל יְהוּדֵי יִשְׂרָאֵל מִצְוָה אַחַת הַשְׂכִּיחַ לוֹ בְּמִיּוּחַד, שֶׁבָּהּ הוּא זֶהִיר טָפִי (שְׁבַת ק"ח). זֶהוּי הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל 'חֲלוּקַת הָאָרֶץ' – לְכָל יְהוּדֵי יִתֵּן 'חֲלָקוֹ' הַמִּיּוּחַד לוֹ בְּעִבּוּדוֹתוֹ לְקוּוֹ. לְכֵן נִחְלָקָה הָאָרֶץ בְּגוֹרֵל דּוּקָא, כִּי גוֹרֵל הוּא לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת, וְגַם 'חֲלוּקָה' זֶה הוּא לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת. וּבִלְשׁוֹן אֲדָמוֹ"ר הַזְּקֵן בְּתַנְיָא (אֲגָרַת הַקּוּדֶשׁ סוּף סִימָן ז'): יִתְרוֹן הָאוֹר הַזֶּה הַפְּרָטִי לְנַשְׁמוֹת פְּרָטִיּוֹת - אֵינוֹ בַּחֲנִינֵת טַעַם וְדַעַת מוֹשֵׁג, אֲלֵא לְמַעַלָּה מִבַּחֲנִינֵת הַדַּעַת, שֶׁכֶּף עָלָה בְּמַחְשָׁבָה . . . וְדוּגְמָתוֹ לְמִטָּה הוּא בַּחֲנִינֵת הַגּוֹרֵל מִמֶּשׁ. **אבן עזרא**

(נו) עַל-פִּי הַגּוֹרֵל תִּחְלַק נִחְלָתוֹ בֵּין רַב לְמַעַט: ןו עַל פּוּם עַדְבָא תִתְפַּלַּג אֲחִסְנָתְהוֹן בֵּין סִגְיַי לְזַעֲרֵי:

כ"י עַל-פִּי הַגּוֹרֵל • הַגּוֹרֵל הָיָה מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁפִּירִשְׁתִּי; מַגִּיד שֶׁנִּתְחַלֵּקָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְכָף נֶאֱמַר: "עַל-פִּי-ה'". **אבן עזרא**

נו ואליו מנגיני לואי לזרעיתהון לגרשון
זרעית גרשון לקהת זרעית קהת למררי
זרעית מררי:

(נו) ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת
הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת

המררי: אבן עזרא

נח אליו זרעית לוי זרעית לבני זרעית חברון
זרעית מחלי זרעית מושי זרעית קרח וקהת
אולידי ית עמרם:

(נח) אלה משפחת לוי משפחת הלבני משפחת
החברני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת
הקרחי וקהת הולד את עמרם:

נשי אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחת השמעני והעזיאלי וקצת מן היצחקי. אבן עזרא

נט ושום אמת עמרם יוכבד בת לוי דילדת
יתה ללוי במצרים וילדת לעמרם ית אהרן
ית משה וית מרים אחתהון:

(נט) ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה
אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן
ואת משה ואת מרים אחתם:

נשי א אשר ילדה אתה ללוי במצרים. (סוטה יב) אשתו ילדתה במצרים, [לדתה במצרים] ואין הורתה
במצרים. כשנכנסו לתוך החומה ילדתה. והיא השלימה מנזן שבועים, שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא
ששים ותשע.

ס ואתלידי לאהרן ית נדב וית אביהוא ית
אלעזר וית איתמר:

(ס) ויולד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר
ואת איתמר:

סא ומית נדב ואביהוא בקרובהון אשתא
נוכמתא קדם יי:

(סא) ומית נדב ואביהוא בהקריבם אשזרה לפני
יהוה:

סב והווי מנגינהון עשרין ותלתא אלפין כל
דכורא מבר ירחא ולעלא ארי לא אתמניו
בגו בני ישראל ארי לא אתיהיבת להון
אחסנא בגו בני ישראל:

(סב) ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל זכר
מבן חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני
ישראל כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל:

נשי כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה. ומה טעם? כי לא נתן להם נחלה,
הנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה, שנאמר: "איש לפי פקדיו יתן נחלתו". אבן עזרא

סג אליו מנגיני משה ואלעזר פנא די מנו
ית בני ישראל במישריא דמואב על ירחא
דירחא:

(סג) אלה פקודי משה ואלעזר הבהן אשר פקדו
את בני ישראל בערבית מואב על ירדן ירחו:

אבן עזרא על התורה

הזה נוספו שבע מאות. והתמה, כי לא
נוסף בהם רק שבע מאות. והנה ישראל
שמתו מי שהיה מבן עשרים שנה ומעלה,
היה מספרם בפעם האחרונה קרוב מהמספר
הראשון, כי הלויים לא נכנסו עם פקודי
ישראל. והעד, אלעזר הבהן:

ואחר אותם, בעבור שיבאר מה שארע
לבני בן עמרם:
נח הקרחי. הם בני קרח. והזכיר שם יוכבד,
בעבור כבוד בניה. ולא הזכיר שם יולדתם,
דרך קצרה. וכן אשיראל אשר ילדה:
סב ויהיו פקודיהם. פקודי הלויים. במספר

נז לגרשון. החל מהבכור, והזכיר בנו
שהוא לבני, ולא הזכיר שמעי. ויתכן שלא
היו לו בנים, או היו לו ומתו בלא בנים.
ואחר בן הזכיר החברוני שהוא בן קהת,
ולא הזכיר עוזיאל. ואחר בן בני מררי,
ושב להזכיר בני יצחק, ואחר בן בני עמרם.

(סד) וּבֹאֲלֶהָ לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מִשְׁה וְאֶהְרֹן הִכְהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר סִינַי:

סד ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן כהנא די מנו ית בני ישראל במדברא דסיני:

ס"ד «ובאלה לא היה איש וגו'» אכל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מתכבות את הארץ; האנשים אומרים (במדבר יד): "נתנה ראש ונשובה מצרימה", והנשים אומרות: "תנה לנו אתה", לכה נסמכה פרשת בנות צלפחד לכאן. אבן עזרא

(סה) כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוּ בְּמִדְבַר וְלֹא־ נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ בִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְתָּה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן:

סה ארי אמר יי להון ממת ומותון במדברא ולא אשתאר מנהון אנש אלהן כלב בר יפנה ויהושע בר נון:

בן־נון: ס אבן עזרא

כז (א) וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן־חֲפַר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחֲלָה נַעֲמָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וַתִּרְצֶה:

א וקרביא בנות צלפחד בר חפר בר גלעד בר מכיר בר מנשה לזרעית מנשה בר יוסף ואליו שמחת בנתה מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה:

ס"ז «למשפחת מנשה בן־יוסף» למה נאמר? והלא כבר נאמר "בן־מנשה"? אלא לומר לה: יוסף חבב את הארץ, שנאמר (בראשית י): "והעלתם את־עצמותי וגו'", ובנותיו חבבו את הארץ, שנאמר: "תנה לנו אתה". וללמדך, שהיו כלם צדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים, ופרט לה הכתוב באחד מהם ליחסו לשבת, הרי זה צדיק בן צדיק. ואם יחסו לגנאי, כגון (מ"ב כה) "בא ישמעאל בן־נתניה בן אלישמע" בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו. מחלה נעה וגו'. ולהלן הוא אומר (במדבר לו): "ותהינה מחלה תרצה", מגיד, שכלן שקולות זו כזו, לפיכך שנה את סדרן.

(ב) וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָיו אֲלַעְזַר הַכֹּהֵן וּלְפָנָיו הַנְּשִׂאִים וְכֹל־הָעֵדָה פָּתַח אֶהֱלִמוּעַד לֵאמֹר:

ב וקמא קדם משה וקדם אלעזר אלהן כהנא וקדם רברביא וכל כנשתא בתרע משפן זמנא למימר:

ס"ח «לפני משה ולפני אלעזר» מגיד, שלא עמדו לפניהם אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן. לפני משה. ואחר כך לפני אלעזר? אפשר, אם משה לא ידע, אלעזר יודע? אלא סרס המקרא ודרשהו, דברי רבי יאשיהו. אבא חנן משום רבי אלעזר אומר: בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כלם (ב"ב קיט, ספרי).

(ג) אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבַר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעֲדִים עֲלֵיהוּהָ בַּעֲדַת־קַרַח כִּי־בַחֲטָאוֹ מֵת וּבָנָיִם לֹא־הָיוּ לוֹ:

ג אבונא מית במדברא והוא לא היה בגו כנשתא דאזדמנו על יי ככנשתא דקרח ארי בחובה מית ובניו לא הוו לה:

ס"ט «והוא לא היה וגו'» (שם קיח, ספרי) לפי שהיו באות לומר: "בחטאו מת", נזקקו לומר לא בחטא מתלווננים ולא בעדת קרח שהצו על הקדוש־ברוך־הוא, אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו. (שבת צו) רבי עקיבא אומר: מקושש עצים היה. ורבי שמעון אומר: מן המעפילים היה. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

סד ובאלה לא היה איש. זה הפסוק שב אל פקודי ישראל: סה כי אם כלב בן יפנה. קודם יהושע, פאשר אמר השם: ג והוא לא היה. חשבו הבנות כי לא יירשו בני הנועדים על ח: כי בחטאו מת. אמר רבי יהודה הלוי הספרדי, כי פירוש כי בחטאו מת, דבק עם ובנים לא היו לו. פאשר אמר, היום בעונותיו ארע לפלוגי כן וכן. ואיננו רחוק:

(ד) לָמָּה יִגְרַע שָׁם-אֲבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנְהַלְגֵנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוּ:

ד לָמָּה יִתְמַנַּע שָׁמָּה דְאֲבוּנָא מִגּוֹ זְרַעִיתָהּ אַרְי לִית לָהּ בְּרַ הַב לָנָא אַחְסָנָא בְּגוֹ אַחֵי אֲבוּנָא :

כ"י לָמָּה יִגְרַע שָׁם-אֲבִינוּ • אָנוּ בְּמָקוֹם בֶּן עוֹמְדוֹת וְאֵם אֵין הַנִּקְבוֹת חֲשׁוּבוֹת זְרַע, תִּתְיַבֵּם אִמְנוּ לִיבֵם (כ"ב ק"ט) • כִּי אֵין לוֹ בֶּן • הָא אִם הָיָה לוֹ בֶּן, לֹא הָיָה תּוֹכְעוֹת פְּלוּם; מַגִּיד, שְׁחַכְמַנְיֹת הָיָו • אֲבן עזרא

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת-מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ

ה וַיִּקְרַב מֹשֶׁה יָת דִּינְהוֹן קָדָם יי :

כ"י וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת-מִשְׁפָּטָן • (סנהדרין ח) נִתְעַלְמָה הַלְכָה מִמֶּנּוּ, וְכֹאן נִפְרַע עַל שְׁנֵטל עֲטָרָה לְזִמְרָה (דברים א):

וְהַדְּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי" (סנהדרין שם). דְּבַר אַחַר: רְאוּיָה הָיָתָה פְּרָשָׁה זֹו לְהַפְתֵּב עַל-יְדֵי מֹשֶׁה, אֶלָּא שְׁזָכוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד וּנְכַתְבָּה עַל יָדָן.

♦ יום רביעי י"ח תמוז ♦

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ו וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה לְמִימְרָ:

(ז) בֶּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דְּבָרְתָּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזַת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת-נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:

ז וַיָּאוֹת בְּנַת צְלָפְחָד מִמְלַלָּן מִתֵּן תִּתֵּן לָהֶן אַחֲזַת אַחְסָנָא בְּגוֹ אַחֵי אֲבוּהֶן וְתַעֲבַר יָת אַחְסַנַת אֲבוּהֶן לָהֶן:

כ"י בֶּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דְּבָרְתָּ • כְּתַרְגוּמוֹ: "וַיָּאוֹת". כֶּף כְּתוּבָה פְּרָשָׁה זֹו לְפָנֵי בְּמָרוֹם; מַגִּיד, שְׂרָאָתָה עֵינָן מִה שְׁלֹא רָאָתָה עֵינֵינוּ שֶׁל מֹשֶׁה. בֶּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דְּבָרְתָּ • יָפָה תִּבְעוּ; אֲשֶׁרֵי אָדָם שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹדָה לְדְבָרָיו. נָתַן תִּתֵּן • (כ"ב ק"ח) שְׁנֵי חֲלָקִים: חֲלַק אֲבִיהֶן, שֶׁהָיָה מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחֲלָקוֹ עִם אַחֵיו בְּנִכְסֵי חִפְרָה. וְהַעֲבַרְתָּ • לְשׁוֹן הַעֲבָרָה (ס"א עֲבָרָה) (כ"ב קטו) הוּא בְּמִי שְׁאִינוּ מַנִּיחַ בֶּן לְיֹורְשׁוֹ. דְּבַר אַחַר: עַל שֵׁם שֶׁהִבַּת מַעֲבַרְתָּ נַחֲלָה מִשְׁבָּט לְשִׁבְט, שֶׁבְּנָה וּבְעָלָה יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ; שְׁלֹא (כ"ב קכ) תִּסַּב נַחֲלָה לֹא נִצְטוּן אֶלָּא לְאוֹתוֹ הַדּוֹר בְּלַבַּד. וְכֵן "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ", בְּכֻלָּן הוּא אוֹמֵר "וּנְתַתֶּם", וּבְכַת הוּא אוֹמֵר: "וְהַעֲבַרְתֶּם". אֲבן עזרא

(ח) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי-יָמוֹת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: אֲבן עזרא

ח וְאֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמִימְרָ גְבַר אַרְי יָמוֹת וּבַר לִית לָהּ וְתַעֲבַרוּן יָת אַחְסַנְתָּהּ לְבָרְתָּהּ:

(ט) וְאִם-אֵין לוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו: אֲבן עזרא

ט וְאִם לִית לָהּ בְּרָתָא וְתַתְּנוּן יָת אַחְסַנְתָּהּ לְאָחָוְהִי:

(י) וְאִם-אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְאָחֵי אָבוֹיו:

י וְאִם לִית לָהּ אַחִין וְתַתְּנוּן יָת אַחְסַנְתָּהּ לְאָחֵי אֲבוּהִי:

(יא) וְאִם-אֵין אַחִים לְאָבוֹיו וּנְתַתֶּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאָרוֹ הַקָּרִב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרַשׁ אֹתָהּ וְהִיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

יא וְאִם לִית אַחִין לְאָבוּהִי וְתַתְּנוּן יָת אַחְסַנְתָּהּ לְקָרִיבָה דְקָרִיב לָהּ מִזְרַעִיתָהּ וַיִּרַשׁ יָתָהּ וְתָהִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרַת דִּין כַּמָּא דִּי פְקִידֵי יי יָת מֹשֶׁה:

אֶת-מֹשֶׁה: פ

כ"י לְשֹׂאָרוֹ הַקָּרִב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ • (ספרי. כ"ב קט) וְאֵין מִשְׁפָּחָה קְרוּיָה אֶלָּא מִשְׁפַּחַת הָאָב. אֲבן עזרא

אֲבן עזרא על התורה

ד כִּי אֵין לוֹ בֶּן. בְּעִבּוּר שְׁאֵין לוֹ בֶּן: ח וּבֵן אֵין לוֹ. הִנֵּה אוֹת, כִּי הֵבֵן יִירַשׁ ז בֶּן. אָמַת. אוֹ תְדַבֵּר בֶּן: וְהַעֲבַרְתָּ. מִה שְׁהָיָה רְאוּיָ שִׁיחָה הוּא, תִּתְקַנֶּה תֵּן: ט לְאָחָיו. מֵאָב אוֹ מֵאֵם: יא לְשֹׂאָרוֹ הַקָּרִיב אֵלָיו. מִכָּל הַמִּשְׁפָּחָה: וַיִּרַשׁ אוֹתָהּ. הַנַּחֲלָה. וּכְבַר פִּירֻשְׁתִּי דְרָךְ חו"ל, בְּפִסּוּק לַעֲם נְכָרִי. וְלְדַעַת הַנַּחֲלוֹת:

יז די פזוק קדמיהון ודי געול קדמיהון ודי
נפקנין ודי יעלגון ולא תהי כנשטא זיין
פענא די לית להן רעי:

(ז) אֲשֶׁר-יֵצֵא לַפְּנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יבא לַפְּנֵיהֶם וְאֲשֶׁר
יוציאם וְאֲשֶׁר יביאם וְלֹא תהיה עֲדַת יְהוָה בְּצִאֵן
אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֵעָה:

כ"ט אֲשֶׁר-יֵצֵא לַפְּנֵיהֶם • לא פִּדְרָךְ מַלְכֵי הָאֲמוֹת, שְׂיֹשְׁבֵים בְּבִתְיָהֶם וּמְשַׁלְּחִין אֶת חֵילוֹתֵיהֶם לַמְּלַחְמָה,
אֲלֹא כְמוֹ שֶׁעֲשִׂיתִי אֲנִי, שְׁנַלְחַמְתִּי בְּסִיחֹן וְעוּג, שְׁנַאֲמַר (כמדבר כא): "אל-תִּירָא אֹתוֹ". וּכְדָרְךָ שֶׁעָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ,
שְׁנַאֲמַר (יהושע ה): "וַיִּלְךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלֵנוּ אִתָּהּ וְגו'". וְכֵן בְּדָרֹד הוּא אֹמֵר (ש"א יח): "כִּי-הוּא יוֹצֵא
וּבֹא לַפְּנֵיהֶם" - יוֹצֵא בְּרֹאשׁ וְנֹכַח בְּרֹאשׁ. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם • בְּזִכְיוֹתָיו. וְאֲשֶׁר יבִּיאֵם • בְּזִכְיוֹתָיו. דְּבַר
אֲחֵר: "וְאֲשֶׁר יבִּיאֵם" שְׁלֹא תַעֲשֶׂה לוֹ פִּדְרָךְ שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה לִי, שְׂאִינִי מְכַנְּסִין לְאַרְץ. אבן עזרא

(יח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קח־לְךָ אֶת-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן
אִישׁ אֲשֶׁר-רוּחַ בּוֹ וְסַמְכַת אֶת-יַדְּךָ עָלָיו:

כ"ט קח־לְךָ • קָחְנוּ בְּדַבְרֵים: אֲשֶׁרִיד, שְׂזִכִּיתָ לְהַנְהִיג בְּנֵיוֹ שֶׁל מְקוֹם. לְךָ • אֶת שְׂבֻדּוֹק לְךָ, אֶת זֶה אִתָּה
מִפְּרִי. אֲשֶׁר-רוּחַ בּוֹ • כְּאֲשֶׁר שְׂאֵלְתָּ, שְׂיִוְכַל לְהִלָּךְ כַּנְּגַד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְסַמְכַת אֶת-יַדְּךָ עָלָיו •
תֵּן לוֹ מִתְרַגְּמָן שְׂיִדְרֵשׁ בְּחַיִּיד, שְׁלֹא יֹאמְרוּ עָלָיו: לֹא הָיָה לוֹ לְהָרִים רֹאשׁ בִּימֵי מֹשֶׁה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 196)

קח לך את יהושע וסמכת את ידך עליו (כז, יח)

יש לשאול, מדוע לא מציינו שמושה משח את יהושע בשמן המשחה, שהרי כשמעמידין מלך מושחין אותו? ויש לומר,
שמלכות יהושע עיקרה נשיאות בתורה, שהרי הוא מקבל התורה ממושה. לכן נפעלה מלכותו על ידי סמיכה, שקשורה
לתורה, כמאמר (סנהדרין יד, א) סמוכין איש מפי איש, ולא על ידי משיחה בשמן. אבן עזרא

(יט) וְהֶעֱמַדְתָּ אֹתוֹ לַפְּנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנָי כָּל־
הָעֵדָה וְצוֹיֹתָהּ אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם:

כ"ט וְצוֹיֹתָהּ אֹתוֹ • על ישראל: דע, שְׂטַרְחִינִין הֵם, סְרַבְנִים הֵם; על מִנַּת שְׂתַקְבֵּל עָלֶיךָ.

(כ) וְנִתְּתָהּ מֵהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

כ"ט וְנִתְּתָהּ מֵהוֹדֶךָ עָלָיו • זֶה קְרוֹן עוֹר פָּנִים. מֵהוֹדֶךָ • וְלֹא כָּל הוֹדֶךָ, נִמְצְאוּ לְמַדִּין: פָּנֵי מֹשֶׁה פִּתְמָה,
פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּלָבָה. לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • שִׁיְהִיו נוֹהֲגִין בּוֹ כְּבוֹד וְיִרְאֶה כְּדָרְךָ שְׁנוֹהֲגִין
בְּךָ • אבן עזרא

(כא) וּלְפָנָי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט
הָאוּרִים לַפְּנֵי יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא
וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדָה:

כ"ט וּלְפָנָי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד • הָרִי שְׂאֵלְתָךְ שְׂשֵׁאֲלְתָּ, שְׂאִין הַכְּבוֹד הַזֶּה זָז (ס"א נוטל) מִבֵּית אַבִּיךָ, שְׂאָף
יְהוֹשֻׁעַ יְהֵא צְרִיךְ לְאֱלֹעֶזֶר. וְשָׂאֵל לוֹ • כְּשִׁיִּצְטָרֵךְ לְצֵאת לְמַלְחָמָה. עַל־פִּיו • שֶׁל אֱלֹעֶזֶר. וְכָל־הָעֵדָה •
סְנֵהֲדָרִין (יומא עג) • אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

יז אֲשֶׁר יֵצֵא לַפְּנֵיהֶם. בְּמַלְחָמָה: וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם. עַל זֵדִי אֲחֵר: יח אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ. וְכָל אִישׁ חֵי יֵשׁ בּוֹ רוּחַ. רַק הַשֵּׁעַם, כְּמוֹ וְהִזְקַת
וְהִיִּית לְאִישׁ: וְסַמְכַת אֶת יַדְּךָ. לְהִרְאוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּמִקוּמוֹ, וְעָלָיו סִמֵּךְ: כ וְנִתְּתָהּ מֵהוֹדֶךָ. לְחֻלּוֹק לוֹ כְּבוֹד לַפְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן
יִשְׁמְעוּ, כִּי הֵם כְּבָר הָאֲמִינוּ בְּךָ. וְכָאֲשֶׁר יִרְאוּ שְׂאֵתָה כְּכַתְּוֹ, כֵּן כְּבִדְוָהוּ. כִּי יִלְכוּ אַחֲרַי מִעַשְׂיֶיךָ: כא עַל פִּיו יֵצְאוּ. עַל פִּי אֱלֹעֶזֶר,

כב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמְדֵהוּ לְפָנָיו אֲלֵעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנָיו כָּל־הַעֲדָה:

כ"א וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ • (ספרי) לְקַחוּ בַּדְּבָרִים וְהוֹדִיעוּ מִתּוֹן שֶׁכָּר פְּרִנְסֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם הַבָּא.

כג וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֶהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

כ"א וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו • בעין יפה, יותר ויותר ממה שנגזטנה, שהקדוש־ברוך־הוא אמר לו: "וְיִסְמְכֶתָ אֶת־יָדְךָ"; והוא עשה בשתי ידיו, ועשאו ככלי מלא וגדוש, ומלאו חכמתו בעין יפה. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' • אף לענין ההוד: נתן מהודו עליו.

♦ יום חמישי י"ט תמוז ♦

כח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֵם סִדוּר לְקִרְבָּנִי לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעוּא תִּטְרוּן לְקִרְבָּא קַדְמֵי בְּזַמְנָה:

כ"א צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • מה אמור למעלה? "יפקד ה'", אמר לו הקדוש־ברוך־הוא: עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם, והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו', כדאיתא בספרי. קִרְבָּנִי • זה הדם. לַחֵמִי • אלו אמורין, וכן הוא אומר (ויקרא א): "וְהִקְטִירְם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לַחֵם אֵשׁה". לַאֲשֵׁי • הנתנין לאשי מזבחי. תִּשְׁמְרוּ • שיהיו פהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו, מפאן למדו ותקנו מעמדות (תענית כז). בְּמוֹעֲדוֹ • בכל יום הוא מועד התמידים. אבן עזרא

ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאֵשׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם עֹלָה תָּמִיד:

כ"א וְאָמַרְתָּ לָהֶם • אזהרה לבית־דין. שְׁנַיִם לְיוֹם • כפשוטו. וְעָקְרוּ בָּא לְלִמּוּד; שִׁיְהִיו נִשְׁחָטִין כְּנֶגֶד הַיּוֹם, תמיד של שחר במערב ושל בין הערבים במזרחן של טבעות (יומא כב).

ד אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקָר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים:

כ"א אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד • אף־על־פי שֶׁכָּבֵר נֶאֱמַר בַּפְּרָשָׁה "וְאֵתָה תִּצְנֶה" (שמות כט): "וְזֶה אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וְגו'" היא היתה אזהרה לימי המלוואים, וכאן צוה לדורות.

אבן עזרא על התורה

במִשְׁפַּט האורים. ויש אומרים, על פי משפט האורים. והראשון ישר בעיני: הוא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בדבר שהיה כלל לכל: וְכָל הָעֵדָה. בדבר שהיה פרט לעדה, הם הנוצרים באהל מועד: וטעם הדבק פרשת הקרבנות, שהשם צוה אז למשה שיצוה את בני ישראל הקרבנות שהם חייבים לעשות, כי הוא לא יגנס לארץ עמקם. והחל להזכיר עולת תמיד, ואם הזכירה בתחלה יתכן שהזכרת היא על הר סיני. או שתהיה מערכת הקרבנות סודנה: ב להמי. פירשתי: לאשי. פירשתי. והטעם, לחם לאשי לריח ניחוחי: במועדו. שלא יקדמו קודם הבקר, ושלא יאחר אחר הערב:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 941)

את הכֶּבֶשׂ אָחַד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר (כח, ד)

יהודי חייב להתחיל את היום ב'קרְבָן', היינו בהתמסרות להקב"ה. ואז נהיה הקרבן 'תמיד' - יש לו השפעה תמידית על כל היום פולו. עם הבאת הקרבן היו מקריבים דמו וחלבו על המזבח. הצעד הראשון של היום היא החלטה חזקה להפנות את החמימות וההתלהבות ('דם') רק ל'מזבח', לדברים שבקדושה, ורק בהם יהיה תענוגו ('חלב'). **אבן עזרא**

(ה) וְעִשִּׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן
פְּתִית רְבִיעֵת הַחֵיָן:
 כ"ט - סֹלֶת לְמִנְחָה • מִנְחַת נִסְכִּים.

(ו) עֹלֹת תָּמִיד הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה
לַיהוָה:

כ"ט - הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי • כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִימֵי הַמִּלּוּאִים. דָּבָר אַחֵר: הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי, הַקִּישׁ עֹלֹת תָּמִיד לְעֹלֹת הַר סִינִי, אוֹתָהּ שֶׁנִּתְקַרְבָּה לְפָנַי מִתֵּן תּוֹרָה שֶׁכְּתוּב בָּהּ (שמות כה): "וַיִּשָּׂם בְּאַגְנֹת", מִלְּמַד שֶׁטְּעוּנָה כְּלִי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 234)

עולת תמיד העשוייה בהר סיני (כח, ו)

כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִימֵי הַמִּלּוּאִים (רש"י). קָרְבַּן הַתָּמִיד, שֶׁהָיָה כְּלִיל לַה', רוּמְזוֹ לְכָף שֶׁכָּל יְהוּדֵי מְסוּגָל לִהְיוֹת בְּהִתְמַסְרוֹת וְהִתְבַטְלוֹת תָּמִידִית לְהַקְבָּ"ה. וְהִנְתִּינָה כֹּחַ וְהַסִּיוֵעַ לְעִבּוּדָה זוֹ בְּאֵה מַמְשָׁה רַבִּינוּ, שֶׁהוּא הוּא הַמְעוֹרָר אֶת כֹּחַ הַבִּיטוּל שֶׁבְּנַפְשָׁהּ. זֶהוּ הַקֶּשֶׁר בֵּין עֹלֹת תָּמִיד לִימֵי הַמִּלּוּאִים: בִּימֵי הַמִּלּוּאִים שִׁמַּשׁ מֹשֶׁה רַבִּינוּ בְּכַהֲנֹה, וּבְכָף שֶׁהוּא הַתְּחִיל בְּהַקְרִיבַת הַתָּמִיד פִּתַּח אֶת הַצִּיּוּר לְכָל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי. **אבן עזרא**

(ז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַחֵיָן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּף
נֶסֶף שֶׁכֶר לַיהוָה:

כ"ט - וְנִסְכּוֹ • זֵיַן. בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּף • (ספר) עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְכוּ. **נֶסֶף שֶׁכֶר** • (ב"ב צו) זֵיַן הַמְשַׁכֵּר, פָּרַט לִזְיַן מִגְתּוֹ. **אבן עזרא**

(ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָבוֹ תַעֲשֶׂה אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:
 כ"ט - רִיחַ נִיחֹחַ • נִחַת רִיחַ לְפָנַי, שֶׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי.

(ט) וּבְיוֹם הַשִּׁבְתַּת שְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וְשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ:

ט וּבְיוֹמָא דְשַׁבְתָּא תְּרִין אַמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלָמִין וְתְרִין עֶשְׂרִינֵין סוּלְתָא דְמִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח וְנִסְכָּה:

אבן עזרא על התורה

ד אֶת הַכֶּבֶשׂ אָחַד. אָמַר רַבִּי מֹשֶׁה הִכָּהֵן הַסְּפָרְדִי, כִּי הוּא דָרַךְ קִצְרָה. וְהַטַּעַם אֶת הַכֶּבֶשׂ כֶּבֶשׂ אָחַד. וְעַל דַּעְתִּי שְׂאוֹת ה"א מוֹשֶׁה עֲצָמוֹ, וְאַחֵר עָמוֹ. וְכַבֵּר הָרְאִיתִיד

רַבִּים בֵּין: ו הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי. הַטַּעַם, כְּאֲשֶׁר עֲשִׂיתִם בְּהַר סִינִי. גַּם זֶה אוֹת שֶׁלֹּא הָעֲלוּ עֹלֹת בַּמֶּדְבָּר אַחֵר נִסְעִים מִסִּינִי, כְּאֲשֶׁר פִּירִשְׁתִּי

בְּרֵאיוֹת גְּמוּרוֹת: ז הַסֶּף נֶסֶף שֶׁכֶר. נו"ן הַשׁוֹרֵשׁ, מוּבָלַע בְּסִמְלֵךְ. וּמֵן הַפִּירוּשׁ, נִסְמָךְ עַל דְּבָרֵי הַקְּדָמוֹנִים ז"ל:

(י) עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונסכה:

יעלת שבתא דתתעבד בשבתא על עלתא תדירא ונסכה :

כ"י עלת שבת בשבתו • ולא עולת שבת זו בשבת אחרת; הרי שלא הקריב בשבת זו, שומע אני הקריב שתיים לשבת הבאה? תלמוד לומר: "בשבתו", מגיד, שאם עבר יומו - בטל קרבנו. על-עלת התמיד • (ספרי) אלו מוספין, לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד; ומגיד, שאין קרבין אלא בין שני התמידין, וכן בכל המוספין נאמר "על-עולת התמיד" לתלמוד זה. **אבן עזרא**

(יא) ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד כבשים בני-שנה שבעה

יא ובראשי ירחיכו תקריבו עלתא קדם יי תורין כגי תורי תריין ודכר חד אמרין כגי שגא שבקא שלמין :

תמימים: אבן עזרא

(יב) ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד:

יב ותלתא עשרונין סולתא מנחתא דפילא כמשח לתורא חד ותריין עשרונין סולתא מנחתא דפילא כמשח לדכרא חד :

כ"י ושלשה עשרנים • כמשפט נסכי פרי, שכן הן קצובין בפרשת נסכים.

(יג) ועשרין עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עלה ריח ניהח אשה ליהוה:

יג ועשרונא עשרונא סלתא מנחתא דפילא כמשח לאמרא חד עלתא לאתקבלא כרענא קרבנא קדם יי :

(יד) ונספיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה:

יד ונספיהון פלגות הינא יהי לתורא ותלתות הינא לדכרא ורבעות הינא לאמרא חמרא דא עלת ריש ירחא באתחדתותה כן לכל רישי ירחי שפא :

כ"י זאת עלת חדש בחדשו • שאם עבר יומו בטל קרבנו, ושוב אין לו תשלומין. **אבן עזרא**

(טו) ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על-עלת התמיד יעשה ונסכו: ס

טו ושפיר פרי עזי חד לחטאתא קדם יי על עלתא תדירא יתעבד ונסכה :

כ"י ושעיר עזים וגו' • כל שעירי המוספין באין לכפר על טמאת מקדש וקדשיו, הכל כמו שמפרש במסכת שבועות (דף ט). ונשתנה שעיר ראש-חדש, שנאמר בו "לה", תלמודו ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, שאין מכיר בחטא אלא הקדוש-ברוך-הוא בלבד, ושאר השעירין למדין ממנו. ומקדשו באגדה (חולין ט) : אמר הקדוש-ברוך-הוא : הביאו כפרה עלי על שמעטתי את החרת. על-עלת התמיד יעשה • כל הקרבן הזה. ונסכו • אין "ונסכו" מוסב על השעיר, שאין נסכים לחטאת. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

המלה כי אם מהבנין הכבד הדגוש. והנה הל' רפה :
טו ושעירי עזים אחד לחטאת לה'. כמו אשר עלה עליו הגדל לה', ועשהו חטאת. ודע כי חטאת עם למ' בלשון הקדש אין חטאת דבק. כי אם בחוטא. הלא תראה, וחסאתי לאבי. והנה זה הפך הדרש, רק יש לו סוד :

כן אמר זאת עולת חדש בחדשו, שיעשו כן בכל חדש, על כן הוסיף לחדשי השנה. ופירושו נכון הוא. ואף על פי שיש לטעון על יו"ד ובכאשי חדשיכם, רק בעבור שמצאנו הנה חדש מקור, לש דבורו :
יד בחדשו. כמו שבת בשבתו. ולא יתכן בו על דרך הפשט פירוש אחר, כי אין בפסוק זכר לירח. ועוד, כי לא מצאנו זאת

י בשבתו. שב אל יום השבת. אף על פי שנמצא כל שומר שבת מחללו. והטעם כל שבת ושבת כמו יום ביומו : על עולת התמיד. הטעם אחרי התמיד ששים עליה עולת שבת :
יא ובראשי חדשיכם. אמר רבי משה הכהן הספרי נשמתו-עדן, שפירושו חדש ניסן, כי כן כתוב, ראשון הוא לכם. ואחר

♦ יום שישי כ' תמוז ♦

טז ובִּנְרָחָא קְדַמָּא בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא לִנְרָחָא פִּסְחָא קָדָם יְיָ:

(טז) וּבַחֲדָשׁ הָרֵאשֹׁן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ פֶּסַח לַיהוָה: אבן עזרא

יז ובְּחַמֶּשֶׁת עֶשְׂרָא יוֹמָא לִנְרָחָא הַדִּין חֲגָא שְׂבָעָא יוֹמִין פִּטִיר יִתְאַכִּיל:

(יז) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חֲגַ שְׂבַעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל:

יח בְּיוֹמָא קְדַמָּא מְעַרַע קְדִישׁ כָּל עֲבִידַת פְּלַחַן לָא תַעֲבְדוּן:

(יח) בַּיּוֹם הָרֵאשֹׁן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ט"י < כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה • אִפְלוּ מְלֶאכֶה הַצְּרִיכָה לָכֶם, כַּגּוֹן: דְּבַר הָאֲבֹד הַמִּתְרַת בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד – אֲסוּרָה בַּיּוֹם טוֹב.

יט וְהִתְקַרְבִּינן קְרִבְנָא עֲלֵמָא קָדָם יְיָ תוֹרִין בְּגִי תוֹרֵי תְרִין וְדַכְר חַד וְשִׁבְעָא אֲמַרִין בְּגִי שְׁנָא שְׁלָמִין יְהוּן לְכוּן:

(יט) וְהִתְקַרְבֹּתֶם אֵלֶּה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בֶקֶר שָׁנִים וְאִיל אֶחָד וְשִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

ט"א < פָּרִים • כַּגּוֹן אֲבָרְהָם, שְׁנֵאֲמַר (בראשית יח): "וְאֶל־הַבֶּקֶר רֵץ אֲבָרְהָם". אֵילִים • כַּגּוֹן אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. כִּבְשִׂים • כַּגּוֹן יִצְחָק (שם ט): "וְהַכְּשִׁיבִים הַפְּרִיד יִצְחָק". בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן רְאִיתִי זֹאת.

כ וּמִנְחָתוֹן סִלְתָא דְפִילָא בְּמִשָּׁח תִּלְתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא וְתִרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדַכְרָא תַעֲבְדוּן:

(כ) וּמִנְחָתָם סִלַּת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֵשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לֶפֶר וְשֵׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לְאִיל תַעֲשׂוּ:

כא עֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא תַעֲבַד לְאֲמַרָא חַד כֹּן לְשִׁבְעָא אֲמַרִין:

(כא) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן תַעֲשֶׂה לַכִּבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבַּעַת הַכִּבְשִׂים:

כב וְצִפְרִיא דְחִטָּא חַד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכוּן:

(כב) וְשִׁעִיר חֲטָאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: אבן עזרא

כג כּוּר מַעֲלַת צִפְרָא דְהִיא עֲלַת תְּדִירָא תַעֲבְדוּן יְת אֵלִין:

(כג) מִלְּבַד עֲלַת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה:

כד כָּאֵלִין תַעֲבְדוּן לְיוֹמָא שְׂבָעָא יוֹמִין לָחַם קְרִבְן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ עַל עֲלֵמָא תְּדִירָא יִתְעַבַּד וְנִסְבָּה:

(כד) כֹּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שְׂבַעַת יָמִים לָחֶם אִשָּׁה רִיח־גִּיחַח לַיהוָה עֲלֵעוֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְפוּ: ט"א < כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם • שְׁלֹא יִהְיוּ פּוֹחַתִּין וְהוֹלְכִין כַּפְרֵי הַחֲגַ.

כה וּבְיוֹמָא שְׂבִיעֵאָה מְעַרַע קְדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פְּלַחַן לָא תַעֲבְדוּן:

(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ם

אבן עזרא על התורה

ואָנוּ צְרִיכִין לְקַבֵּלָהּ כִּי פִסּוּק שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ, אָמַר עַל עוֹלַת הַתָּמִיד:

כּוּר וְשִׁעִיר חֲטָאת. כִּמוּ שְׁעִיר עֲזִים, וְהוּא דְרַךְ קִצְרָה. וְהִנֵּה לֹא הַזְכִּיר עוֹלוֹת בְּשִׁבַּעַת יְמֵי הַפֶּסַח, כְּאֲשֶׁר לֹא הַזְכִּיר עוֹלַת הַתְּנוּפָה.

טז בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ. וְלֹא הַזְכִּיר בֵּין הַעֲרֻבִים, גַּם זֶה חֲזוּק לְמַעֲתִיקִים. אִף עַל פִּי שְׂאִין לָהֶם צוֹרֵךְ:

כו וביקרא דכפונא בקרוביכון מנחמא
חדתא קדם יי בעצרתיוכו מערע קדיש יהי
לכון כל עבדת פלחן לא תעבדון:

(כו) וביום הכפורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה
בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כלמלאכת
עבודה לא תעשו:

ט"ז < וביום הכפורים • חג השבועות קרוי "כפורי קציר חטים", על שם שתי הלחם, שהם ראשונים למנחת
חטים הבאה מן החדש. אבן עזרא

כז ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי
תריין בני תורי תריין ודכר חד שבועא אמרין
בני שנא:

(כז) והקרבתם עולה לריח ניחח ליהוה פרים
בניבקר שנים איל אחד שבועה כבשים בני שנה:

כח ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא
עשרונין לתורא חד תריין עשרונין לדכרא
קד:

(כח) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים
לפר האחד שני עשרונים לאיל האחד:

כט עשרונא עשרונא לאמרא חד לשבעא
אמרין:
ל צפיר בר עזין חד לכפרא עליכון:

(כט) עשרון עשרון לכפש האחד לשבעת הכבשים:
(ל) שעיר עזים אחד לכפר עליכם:

לא בר מעלת תדירא ומנחתה תעבדון
שלמין יהון לכון ונספיהון:

(לא) מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימים
יהיו לכם ונספיהם: פ

ט"ח < תמימים יהיו לכם ונספיהם • אף הנסכים יהיו תמימים; למדו רבותינו (מנחות פח), מכאן, שחיינן שהעלה
קמחין פסול לנסכים.

א ובקרא שביעאה בחד לירחא מערע
קדיש יהי לכון כל עבדת פלחן לא
תעבדון יום יבבא יהי לכון:

כט (א) ובחדש השביעי באחד לחודש מקרא קדש
יהיה לכם כלמלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה
יהיה לכם: אבן עזרא

ב ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי
תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנא
שבועא שלמין:

(ב) ועשיתם עלה לריח ניחח ליהוה פר בןבקר
אחד איל אחד כבשים בנישנה שבועה תמימים:

ג ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא
עשרונין לתורא תריין עשרונין לדכרא:

(ג) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים
לפר שני עשרונים לאיל:

ד ועשרונא חד לאמרא חד לשבעא אמרין:

(ד) ועשרון אחד לכפש האחד לשבעת הכבשים:

ה וצפיר בר עזי חד לחטאתא לכפרא
עליכון:

(ה) ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם:

אבן עזרא על התורה

הראשונה:
א יום תרועה. מצוה להריע. פי אילו הנה
זה הדיבור על עולת היום, למה לא הנפיר
בשאר המועדים. ועוד, פי כל העולות צוה
להקוע, ולא להריע:

לא באר בשבת ובמועד, דבר פלל. רק
הנפיר בתג המצות וסכות ויום העשור,
והקרבתם אשה לה, ולא אמר פמה המספר.
וכן ביום תרועה. ולא הנפיר עולת החדש
ועולת התמיד ומנחתה, היא העולה

כו בהקריבכם מנחה חדשה. לחם
התנופה הוא העיקר, ועמו שבועה כבשים
ופר בן בקר ואילים שנים, ושני כבשי
שלמים. והעולה הנזקרת בפרשה הזאת,
היא חובת היום. והער על דבריהם, פי

(א) מִלְבָּד עֹלֶת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּטִים לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה: ׀

וּבַר מַעֲלֵת יִרְחֹא וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֶת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהוֹן פְּדַחְזִי לְהוֹן לְאַתְקַבְּלָא בְרַעְוָא קַרְבָּנָא קָדָם יי: ׀

כ"א מִלְבָּד עֹלֶת הַחֹדֶשׁ • מוֹסְפֵי רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, שֶׁהוּא בְיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

(ב) וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֵנִיתֶם אֹת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ:

זוּבַעֲשָׂרָא לְיִרְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין מְעַרַע קָדִישׁ יְהִי לְכוֹן וְתַעֲנוּן יֵת נַפְשֹׁתֵיכוֹן כָּל עַבְדֵי דְתָא לֹא תַעֲבִדוּן:

(ג) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן־בְּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כַּבָּשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: אבן עזרא

ח וְתִקְרְבוּן עֹלְתָא קָדָם יי לְאַתְקַבְּלָא בְרַעְוָא תוֹר בַּר תוֹרִי חַד דְּכַר חַד אַמְרִין בְּגִי שְׁנָא שְׁבַעָא שְׁלָמִין יְהוֹן לְכוֹן:

(ד) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לְפָר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד:

ט וּמִנְחָתָהוֹן סֶלְתָא דְפִילָא כַּמְשָׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין לְתוֹרָא תְרִין עֶשְׂרֹנִין לְדְכָרָא חַד:

(ה) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לַכֹּבֵשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכֹּבָשִׂים:

י עֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא לְאַמְרָא חַד לְשַׁבְּעָא אַמְרִין:

(ו) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלְבָּד חֲטָאת הַכֹּפָרִים וְעֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ׀

יא צְפִיר בַּר עִזִּין חַד חֲטָאתָא בַר מַחֲטָאתָא דְכַפּוּרָא וְעֹלֶת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהוֹן:

כ"א מִלְבָּד חֲטָאת הַכֹּפָרִים • שְׁעִיר הַנִּעֲשָׂה בְּפָנִים הָאֵמֹר בְּ"אַחְרֵי מוֹת", שֶׁגַם הוּא חֲטָאת. וְעֹלֶת הַתָּמִיד • וּמִלְבָּד עֹלֶת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ עוֹלוֹת הַלֵּלוּ. וְנִסְפֵיהֶם • מוֹסֵב עַל הַמוֹסְפִין הַכְּתוּבִים וְעַל "תַּעֲשׂוּ" וְהוּא לְשׁוֹן צוּי. מִלְבָּד עֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהֵי וְנִסְפֵיהֶם. וְכֵן כָּל "וְנִסְפֵיהֶם" הָאֵמֹרִים בְּכָל הַמוֹעֲדוֹת, חוּץ מִשָּׁל קַרְבָּנוֹת הַחֹג, שֶׁכָּל "וְנִסְפֵיהֶם", "וְנִסְפֵיהֶם", "וְנִסְפֵיהֶם" שְׁבָהֶם, מוֹסְבִים עַל הַתָּמִיד וְאֵינָן לְשׁוֹן צוּי, שֶׁהֵרִי נִסְפֵיהֶם שֶׁל מוֹסְפִין כְּתוּבִין לְעֶצְמָן בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

◆ שבת קודש כ"א תמוז ◆

(ז) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חֹג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:

יב וּבַחֲמִשָּׁת עֶשְׂרָא יוֹמָא לְיִרְחָא שְׁבִיעָאָה מְעַרַע קָדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עַבְדֵי דְתָא פְּלִחְנָא לֹא תַעֲבִדוּן וְתַחְגוּן חֲגָא קָדָם יי שְׁבַעָא יוֹמִין:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בְקָר שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֵילִם שְׁנָיִם כַּבָּשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם יִהְיוּ:

יג וְתִקְרְבוּן עֹלְתָא קַרְבָּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יי תוֹרִין בְּגִי תוֹרִי תִלְת עֶשֶׂר דְּכָרִין תְרִין אַמְרִין בְּגִי שְׁנָא אַרְבַּעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין יְהוֹן:

אבן עזרא על התורה

ח פֶּר בֶּן בְּקָר אֶחָד. שֶׁל צְבוּר. וְכֵן אֵיל אֶחָד. וְאֵינָם פֶּר כֵּהֵן גְּדוֹל, וְהָאֵיל שְׁלוּ. וּלְפִי דַעְתִּי, כִּי הָאֵיל הַנֶּזְקֵר בְּפִרְשַׁת אַחְרֵי מוֹת שְׁלֵקַח מִן הָעַם, אֵינְנוּ זֶה. כִּי עַל אֵילוֹ וְאֵיל הָעַם, נֶאֱמַר וְעָשָׂה אֶת עוֹלָתוֹ וְאֶת עוֹלַת הָעַם. וְהָעֵד, שֶׁיֵּשׁ חוֹסֶפֶת שְׁבַעַת כַּבָּשִׂים. חֲטָאוֹת הַנִּתְקַבֵּת בְּפִרְשַׁת אַחְרֵי מוֹת: גַּם זֶה שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֲטָאת, אֵינְנוּ מְשַׁעֵרֵי הַגּוֹרְלוֹת. עַל כֵּן כְּתוּב, מִלְבָּד חֲטָאת הַכֹּפָרִים הַנִּתְקַבֵּת בְּפִרְשַׁת אַחְרֵי מוֹת:

יד ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא
 עשרונין לתורא חד לתלתא עשר תורין
 תרין עשרונין לדכרא חד לתרין דכרין :

טו ועשרונא עשרונא לאמרא חד לארבעת
 עשר אמרין :

טז וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת
 תדירא מנחתה ונספה :

יז וביומא תנינא תורין בני תורי תרי עשר
 דכרין תרין אמרין בני שנא ארבעא עשר
 שלמין :

יח ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין
 ולאמרין במנניהון כדחזי :

יט וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת
 תדירא ומנחתה ונספיהון :

כ וביומא תליתאה תורין חד עשר דכרין
 תרין אמרין בני שנא ארבעא עשר שלמין :

כא ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין
 ולאמרין במנניהון כדחזי :

כב וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא
 ומנחתה ונספה :

כג וביומא רביעאה תורין עשרא דכרין תרין
 אמרין בני שנא ארבעא עשר שלמין :

כד מנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין
 ולאמרין במנניהון כדחזי :

(יד) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
 לַפָּר הָאֶחָד לְשֹׁלֶשֶׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל
 הָאֶחָד לְשְׁנֵי הָאֵילִם:

(טו) וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לַכֹּבֵשׁ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי
 כִבָּשִׁים:

(טז) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מְלֹבֵד עֹלֹת הַתָּמִיד
 מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ׀

(יז) וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי פָרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֵילִם
 שְׁנַיִם כִּבָּשִׁים בְּנֵי־שֵׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

(יח) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלַכֹּבָשִׁים
 בַּמִּסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

כ"א - ומנחתם ונספיהם לפרים • (סוכה גז) פרי הקדש שבועים הם, כנגד שבועים אמות עובדי גילולים שמתמעטים והולכים, סימן כליה היא להם, ובימי המקדש היו מגנין עליהם מן היסורין. ולכבשים • כנגד ישראל שנקראו (ירמיה ג): "שֶׁה פְּזוּרָה", והם קבועים. ומנינם תשעים ושמונה, לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה. בשני נאמר: "ונספיהם" על שני תמידי היום, ולא שנה הלשון אלא לדרש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ק"ג ע"ב): בשני - ונספיהם, בששי - ונספיה, בשביעי - כמשפטם - מ"ם יו"ד מ"ם, תרי כאן "מים", רמז לנסוף המים מן התורה בזה.

(יט) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מְלֹבֵד עֹלֹת הַתָּמִיד
 וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ׀

(כ) וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָרִים עֶשְׂתֵי־עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם
 כִּבָּשִׁים בְּנֵי־שֵׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

(כא) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלַכֹּבָשִׁים
 בַּמִּסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

(כב) וּשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מְלֹבֵד עֹלֹת הַתָּמִיד
 וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ׀

(כג) וּבַיּוֹם הָרִבְעִי פָרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבָּשִׁים
 בְּנֵי־שֵׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

(כד) מִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלַכֹּבָשִׁים
 בַּמִּסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

כה וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת
תדירא מנחתה ונספה:

כו וביומא חמישאה תורין תשע דכרין תרין
אמרין בני שנא ארבעא עשר שלמין:

כז ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין
ולאמרין במנגניהון כדחזי:

כח וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא
ומנחתה ונספה:

כט וביומא שתיחאה תורין תמניא דכרין
תרין אמרין בני שנא ארבעא עשר שלמין:

ל ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין
ולאמרין במנגניהון כדחזי:

לא וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא
ומנחתה ונספה:

לב וביומא שביעאה תורין שבועא דכרין
תרין אמרין בני שנא ארבעא עשר שלמין:

לג ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין
ולאמרין במנגניהון כדחזי להון:

לד וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא
ומנחתה ונספה:

לה ביומא תמינאה כגש יהי לכון כל עבידת
פלחן לא תעבדון:

לז ויתקרבון עלתא קרבן דמתקבל ברעוא
קדם יי תור חד דבר חד אמרין בני שנא
שבועא שלמין:

(כה) וְשֵׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד
מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ם

(כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים
בְּנִי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר תְּמִימִם:

(כז) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

(כח) וְשֵׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ם

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁשִׁי פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים
בְּנִי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר תְּמִימִם:

(ל) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

(לא) וְשֵׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְפָּה: ם

(לב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים
בְּנִי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר תְּמִימִם:

(לג) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

(לד) וְשֵׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְפָּה: ם

(לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרַת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ישיב עֲצֵרַת תִּהְיֶה לָכֶם • עֲצוּרִים בְּעִשְׂיַת מִלְאכָה. (ספרי) דָּבַר אַחַר: עֲצֵרַת, עֲצָרוּ מִלְצָאת. מִלְמַד, שְׁטַעוֹן
לִינָה. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (סוכה נח): לְפִי שְׁפָל יְמוֹת הַרְגֵל הַקְרִיבוּ כְּנֶגֶד שְׁבָעִים אַמּוֹת, וּכְשֶׁבְּאַיִן לְלֶכֶת, אָמַר
לָהֶם הַמְּקוֹם: בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, עָשׂוּ לִי סַעֲדָה קִטְנָה כְּדֵי שְׂאֵהָנָה מִכֶּם. אבן עזרא

(לו) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנִי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

אבן עזרא על התורה
לה עֲצֵרַת. פְּרִשְׁתִּי:

נג שיעור יומי לשבת קודש כ"א תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – ל – פרשת פינחס

כ"א < פר אָחַד אֵיל אָחַד • (אלו) כָּנַגְד יִשְׂרָאֵל, הִתְעַכְּבוּ לִי מֵעַט עוֹד, וּלְשׁוֹן חֶבֶה הוּא זֶה כְּבָנִים הַנִּפְטָרִים מֵאֲבִיהֶם וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קִשָּׁה עָלַי פְּרִדְתֶּם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אָחַד. מָשַׁל לְמִלָּךְ שֶׁעָשָׂה סְעָדָה וְכוּ' כִּדְאִיתָא בְּמִסְכַּת סִפְּהָ (רף נח). וּבְמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא: לְמַדָּה תוֹרָה דִּרְךָ אֲרַץ, שְׁמִי שְׂיֵשׁ לוֹ אֲכַסְנָא, יוֹם רֵאשׁוֹן מֵאֲכִילוּ פְטוּמוֹת, לְמַחַר מֵאֲכִילוּ דְגִים, לְמַחַר מֵאֲכִילוּ קִטְנִיּוֹת, לְמַחַר מֵאֲכִילוּ יֶרֶק – פּוֹחַת וְהוֹלֵךְ כְּפָרֵי הַחֵג.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 433)

פר אָחַד אֵיל אָחַד (כט, לו)

קִשָּׁה עָלַי פְּרִדְתֶּם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אָחַד (רש"י). לְכַאוּרָה הִיָּה לוֹ לומר קִשָּׁה עָלַי פְּרִדְתֶּנּוּ, וּמָהוּ הַלְשׁוֹן פְּרִדְתֶּם? אֵלָּא רְמַז רְמַזוֹ לָנוּ, שֶׁהַפִּירוּד בֵּין הַקָּב"ה וּבֵין יִשְׂרָאֵל בָּא מֵצַד יִשְׂרָאֵל, לֹא מֵצַד הַקָּב"ה. שְׁכַן, פִּירוּד הַלְבָבוֹת בֵּין יְהוּדֵי אָחַד לַחֲבִירוֹ, פְּרִדְתֶּם, הוּא הוּא הַגּוֹרֵם לְפִירוּד, חֲלִילָה, בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים. כְּמֵאמֶר: בְּרַכְנוּ אֲבֵינוּ – כּוֹלְנוּ כְּאָחַד.

(לז) **מִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָר לְאֵיל וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם בְּמוֹשֶׁפְטָא:**
לו מִנְחָתָהוֹן וְנִסְפֵיהוֹן לְתוֹרָא לְדַכְרָא וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִיחוֹן כְּדַחְזִי:

(לח) **וּשְׁעֵיר חַטָּאת אָחַד מְלֵבֵד עֵלְתַּת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:**
לח וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא מִד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

(לט) **אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנְדְרֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם לְעֵלְתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְפֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם:**
לט לֹא אֵלֶּיךָ תַעֲבֹדוּן קָדָם יְיָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם מִנְדְרֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם לְעֵלְתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְפֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם:

כ"א < אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם • דְּבַר הַקְּצוּב לְחֻכָּה. לְבַד מִנְדְרֵיכֶם • אִם בְּאֵתָם לְדַר קְרִבְנוֹת בְּרַגְלֵי, מִצְוָה הִיא בְּיַדְכֶם, אוֹ נְדָרִים אוֹ נְדָבוֹת שְׁנִדְרְתֶם כֹּל הַשָּׁנָה, תִּקְרִיבוּם בְּרַגְלֵי, שְׁמָא יִקְשָׁה לוֹ לְחֹזֵר וְלַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם וּלְהִקְרִיב נְדָרָיו, וְנִמְצָא עוֹבֵר בְּ"בַל תֵּאָחֵר". אֲבָן עוֹרָא

ל (א) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פַּפֵּה**
א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דֵּי פִקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה: פ פ פ

כ"א < וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַפְסִיק הָעֲנִיָּן, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל. לְפִי שֶׁעַד כָּאֵן דְּבָרָיו שֶׁל מִקּוֹם, וּפְרִשְׁתָּ נְדָרִים מִתְחַלְתָּ בְּדַבּוּרֵי שֶׁל מֹשֶׁה, הַצָּרֵף לְהַפְסִיק תַּחֲלָה וְלומר, שְׁחֹזֵר מֹשֶׁה וְאָמַר פְּרִשָּׁה זֶה לְיִשְׂרָאֵל; שְׁאֵם לֹא כֵן, יֵשׁ בְּמִשְׁמַע שֶׁלֹּא אָמַר לָהֶם זֶה, אֵלָּא בְּפִרְשַׁת נְדָרִים הַתְּחִיל דְּבָרָיו:

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן. חסלת פרשת פינחס

הפטרה לפרשת פינחס לשנים מקרא ואחד תרגום
ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא
מו) וַיֵּד ה', רוח נבונה מאת ה'. וישנם מתניו, חגר מתניו להיות מורו ביותר. וירץ לפני אחאב, רץ ברגליו לפני המרפבה, שלא ילך אחאב ויחיד, משום כבוד המלכות. א) את כל אשר עשה
במלכים א פרק יח
יח) מו וַיֵּד־יְהוָה הַיְתֵהּ אֶל־אֱלֹהֵיהוּ וַיִּשְׁנֶם מִתְנִיּוֹ וַיִּרְץ לִפְנֵי אַחָאב עַד־בָּאָכָה יִזְרַעְאֵלָהּ: יט) א וַיִּגַּד אַחָאב לְאִיזָבֵל אֵת

אבן עזרא על התורה

לט וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְפֵיכֶם. לְכֹל עוֹלָה וְעוֹלָה כְּמוֹשֶׁפְטָא:

כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר הִרְגוּ אֶת-כָּל-הַנְּבִיאִים
בְּחֶרֶב: בַּוְּתִשְׁלַח אֵיזְבֵּל מִלְּאֲדָה אֶל-אֱלֹהֵיוּ לֵאמֹר כֹּה-יַעֲשֶׂוּן
אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסְפוּן פִּי-כַעַת מִחֵל אֲשִׁים אֶת-נַפְשֶׁךָ כַּנֶּפֶשׁ
אֶחָד מֵהֶם: גַּ וַיֵּרָא וַיִּקַּם וַיִּלְכֵד אֶל-נַפְשׁוֹ וַיָּבֵא בְּאֵר שֶׁבַע
אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיִּנַּח אֶת-נַעְרוֹ שֵׁם: דְּוָהוּא-הֶלְךָ בַּמִּדְבָּר
דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רְתֵם אֶחָד וַיִּשְׁאַל אֶת-נַפְשׁוֹ
לָמוֹת וַיֹּאמֶר | רַב עֲתָה יִהְיֶה קַח נַפְשִׁי כִּי לֹא-טוֹב אֲנֹכִי
מֵאֲבֹתַי: ה וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתֵם אֶחָד וַהֲנִיחָהּ מִלְּאֲדָה
נִגַע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אִכּוֹל: וַיִּבְטַט וַהֲנִיחָהּ מִרְאֲשֵׁתָיו עֲנַת
רִצְפִים וְצַפְחַת מַיִם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֵּי וַיִּשְׁכַּב וַיִּשְׁכַּב: ז וַיִּשְׁכַּב
מִלְּאֲדָה יְהוָה | שְׁנִית וַיִּנְעֵבּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אִכּוֹל כִּי רַב מִמֶּךָ
הַדֶּרֶךְ: ח וַיִּקַּם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתָּה וַיִּלְכֵד בְּכַח | הָאֵכִילָה הִיא
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הֵרַח הָאֱלֹהִים חֶרֶב:
ט וַיִּבְאֵשֶׁם אֶל-הַמַּעְרָה וַיִּלָּן שֵׁם וַהֲנִיחָהּ דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו
וַיֹּאמֶר לוֹ מִה-לָּךְ פֶּה אֱלֹהֵיוּ: י וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה |
אֱלֹהֵי צְבָאוֹת פִּי-עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ
הָרוּסוּ וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ בְּחֶרֶב וְאֹתָר אֲנִי לְבִדִּי וַיִּבְקֶשׁוּ
אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: יא וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדַת בְּהָרְ לִפְנֵי יְהוָה
וַהֲנִיחָהּ עֵבֶר וְרוּחַ גְּדוּלָה וְחֹק מִפְּרֹק הָרִים וּמִשְׁפַּר
סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בְרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא
בְּרַעַשׁ יְהוָה: יב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוּל דְּמָמָה דְּקָה: יג וַיְהִי | בְּשִׁמְעַ
אֱלֹהֵיוּ וַיִּלְטוּ פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה וַהֲנִיחָהּ אֵלָיו קוּל וַיֹּאמֶר מִה-לָּךְ פֶּה אֱלֹהֵיוּ:
יד וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת פִּי-עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הָרוּסוּ
וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ בְּחֶרֶב וְאֹתָר אֲנִי לְבִדִּי וַיִּבְקֶשׁוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לָךְ
שׁוּב לְדֶרֶכְךָ מִדְּבַרָה דְּמִשְׁק וּבָאתִי וּמִשְׁחַתְּ אֶת-חֲזוּאֵל לְמִלְכָה עַל-אַרְסָה: טז וְאֵת יְהוָה בְּנִגְמֵשִׁי
תִּמְשַׁח לְמִלְכָה עַל-יִשְׂרָאֵל וְאֶת-אֱלִישֶׁע בֶּן-שַׁפְטָל מֵאֲבֵל מְחוּלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתִּיךָ: יז וְהָיָה
הַנְּמַלֵּט מִחֶרֶב חֲזוּאֵל יְמִית יְהוָה וְהַנְּמַלֵּט מִחֶרֶב יְהוָה יְמִית אֱלִישֶׁע: יח וְהִשְׁאֲרֵתִי בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁבַעַת
אַלְפִים כָּל-הַבְּרָפִים אֲשֶׁר לֹא-כִרְעוּ לַפְּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא-נִשְׁקָ לּוֹ: יט וַיִּלְכֵד מִיָּשָׁם וַיִּמְצֵא

אֱלֹהֵיוּ, כַּהֲדָרַת הָאֵשׁ וְהַנֶּשֶׁם. (ב) פֶּה יַעֲשֶׂוּן
אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסְפוּן, הוּא לְשׁוֹן שְׂבוּעָה וְעִנְיָן גּוֹמָה.
כַּנֶּפֶשׁ אֶחָד מֵהֶם, כִּמּוֹ נֶפֶשׁ אֶחָד מִנְּבִיאֵי הַפְּעַל
שֶׁהֲרִיגָה. (ג) וַיֵּרָא, רָאָה עֵצְמוֹ כַּסְפָּנָה אֲשֶׁר
לַיהוּדָה, אֲשֶׁר אֵינָה תַּחַת מְמוּשְׁלַת אַחָב וְאִזְבֵּל,
אֵלָּא לְמַלְכוּת יְהוּדָה. (ד) רְתֵם, שֵׁם עֵץ שֶׁנֶּחְלָיו
תְּמִים מְאֹד. לֹא טוֹב אֲנֹכִי מֵאֲבֹתַי, כִּי אֲרֻכּוּ יָמָיו
יֹתֵר מִיָּמֵי אֲבֹתָיו. (וְאָמְרוּ רו"ל "פִּינְחָם זֶה אֱלֹהֵיוּ").
(ה) וַהֲנִיחָהּ זֶה, כְּלוּמַר, מִדֶּ כִּשְׁשׁוֹן בָּא אֵלָיו הַמְּלָאָךְ.
(ו) מִרְאֲשֵׁתָיו, כְּמוֹד לְרֵאשׁוֹ. עֲנַת רִצְפִים, עֲנַת
אֶפְרָיִם בְּנֵי-חֵלֶם. וְצַפְחַת, שֵׁם כְּלִי. וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֵּי,
אִכַּל חֶלֶק מִהַעֲוִיָּה, וְשָׁתָה חֶלֶק מִהַמַּיִם. (ח) וַיִּקַּם
וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתָּה, מִמָּה שֶׁנִּשְׁאַר קִדְּם. (י) קָנָא
קָנָאתִי וְגו', כְּמִנְחָה הֵיחִי קָנָאתִי ה' לְחֶרֶב אֵת נְבִיאֵי
הַפְּעַל הַמְּתוּעִים אֵת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁעֲזָבוּ אֵת בְּרִיתְךָ
שִׁכַּרְתָּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינִי. וְרו"ל דְּרִשְׁוֹהוּ,
שֶׁבִטְלוּ מֵהֶם בְּרִית מִלְּחָה. וְאֹתָר אֲנִי לְבִדִּי, כִּי
מָאת הַנְּבִיאִים שֶׁהִבְיֵא עוֹבְדֵיהוּ לֹא הָיוּ יְדוּעִים לָהֶם.
אוּ לְפִי שְׁלֹא הָיוּ נוֹדְעִים, הִרִי חֵם כְּאֵלוֹ אֵינִם. וַהֲנִיחָהּ
ה' עֵבֶר, וַהֲנִיחָהּ כְּבוֹד ה' עוֹבֵר לִפְנֵיו. (יא) וְרוּחַ
גְּדוּלָה וְגו', מְחַנְּנָה מִלְּאֲכֵי רוּחַ. לֹא בְרוּחַ ה', הַקּוּל
אָמַר לוֹ כֵּן. רָעַשׁ, מְחַנְּנָה מִלְּאֲכֵי רַעְדָה. (יב) אֵשׁ,
מְחַנְּנָה מִלְּאֲכֵי אֵשׁ. קוּל דְּמָמָה דְּקָה, קוּל מִשְׁבָּחִים
בְּלִחְשׁ. (יג) וַיִּלְטוּ, עִנְיָן עֲטוּף וְכִסְוִי. (טו) לְדֶרֶכְךָ
מִדְּבַרָה דְּמִשְׁק, כְּלוּמַר, לֹד לְדֶרֶכְךָ וְאֵל תִּירָא
מִהַרְדּוּפִים אַחֲרֶיךָ, וּמִנְּהַר הַדֶּרֶךְ תִּלְכֵד לְמַדְבַּר דְּמִשְׁק.
וּמִשְׁחַתְּ, לְשׁוֹן שֶׁל כְּמוֹ גְּדֻלָה. (יז) יְמִית אֱלִישֶׁע,
כִּי בְּהוֹכִיחוֹ אוֹתָם וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים אֵלָיו וְלֹא שָׁבוּ
מִדְּרָכָם הָרַעָה, הָיוּ הַאֵיזִכִּים בָּאִים עֲלֵיהֶם, וְהָרִי זֶה
כְּאֵלוֹ הוּא הָיָה מְמִית אוֹתָם, כִּי פִּשְׁחוּהוּ הִרִי חֵם
נַעֲשִׂים יֹתֵר. (יח) שֶׁבַעַת אַלְפִים, שְׁאֵלוּ בְּכַבֵּד הָיוּ
הַבְּרָפִים שֶׁבָּהֶם. (יט) אֲמָרִים, אֲמָרִים שֶׁל זִיג בְּקָר

המוֹשְׁכִים בְּעַל הַמִּחְרָשָׁה. כֹּא) בְּשֵׁלֶם הַבֶּשֶׂר, בְּשֵׁל לָהֶם הַבֶּשֶׂר. וְרִשׁוּי פֶרֶשׁ, בְּשֵׁל אֶת שְׁנֵי הַשְּׁוֹרִים, דְּהִינּוּ, הַבֶּשֶׂר שְׁלָהֶם. וַיִּתֵּן לָעֵם וַיֹּאכְלוּ, מִרֵב שְׂמֹחָה עֲשֵׂה מִשְׁתָּה.

אֶת־אֱלֹהֵשׁעַ בֶּן־שָׁפַט וְהוּא חֲרֵשׁ שְׁנַיִם־עֶשְׂרֵי צְמֻדִים לְפָנָיו
וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשְׂרִי וַיַּעֲבֹר אֵלָיָהוּ אֱלֹהֵי וַיִּשְׁלַךְ אֲדָרְתוֹ
אֵלָיו: כִּי וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבָּקָר וַיִּרְץ אַחֲרֵי אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר אֲשַׁקֶּה־
נָא לְאֵבִי וּלְאֵמִי וְאֶלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוֹב כִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ: כֹּא וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח
אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר וַיִּזְבְּחֵהוּ וּבְכָלֵי הַבָּקָר בְּשָׁלֶם הַבֶּשֶׂר וַיִּתֵּן לָעֵם וַיֹּאכְלוּ וַיִּקֶּם וַיִּלְךְ אַחֲרֵי אֱלֹהָיו
וַיִּשְׂרַתְּהוּ:

הפטרה לפרשת פינחס לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום נדפסה בעמ' קעא

אגרות קודש

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... ויה"ר שכל ענין ריב האחים ילך הלוך ופחות, ויבוא ויגיע הזמן שהאחים יתאימו לתוכן ותואר שם זה - אחוה ורעות. ובודאי למותר להוסיף ג"כ פירוש תקותי באופן מילוי והתגשמות אחוה זו, שהרי שלום אמתי מבוסס על שלום הנשמה והגוף ושלום הנפש האלקית והבהמית [ושלום שני היצרים], או בלשון רבינו הזקן שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. ומובן מעצמו שאי אפשר שנפש האלקית תשלים עם שלטון נפש הבהמית, בה בשעה שמאידך גיסא גם נפש הבהמית ואפילו יצר הרע יש בהם ניצוץ קדושה אלא שיש להגביר ולהלהיב את הניצוץ ועד שייעשה נר אבוקה ושלהבת אש ואור, להגביר הצורה על החומר והרוח על הגשם והאלקי שבאדם על הבהמי שבו. מכאן שהשלום האמתי והקיים ואחוה ורעות אמיתית - מיוסדים ומבוססים על תורתנו הנצחית תורת חיים ומצותי, וכפסק דין המורה הגדול הרמב"ם: כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (סוף הלכות חנוכה).

... בעמדי עדין תחת רושם ההתועדות דיום הגאולה, ארשה לעצמי לסיים בפתגם שהשמיע כ"ק מו"ח אדמו"ר בבואו לארצות הברית בנוגע לגאולתו והוא, אשר הצלתו אז, ובאופן נסיי, היא לא הצלה פרטית כי אם הצלת כל עניני התורה שנלחם עליהם, שהרי זו היתה סיבת המאסר; והמסקנא בארצות הברית צריכה להיות - חינוך תורני בלי פשרות, עכ"ל. ויש לבאר השייכות, שכיון שהעבודה היתה במסירות נפש, היפך החשבון עפ"י דרך הטבע, שזהו דורש ענין המס"נ, עבודת עצם הנפש שאיננו מתחלק ובשוה עומד ובתוקף בכל חלקי הנשמה והגוף, שמצד זה נשללת עצם מציאות פשרה, האפשרית רק במקום שיש שם עיקר וטפל ומוותרים על הטפל מפני העיקר, אבל כשמגיעים להעצם שבכל פרט, הרי משתוה הטפל דטפל עם העיקר דעיקר; או, בהנוגע למעלת בני ישראל, הנה כלשון רבינו הזקן כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בהוי" אחד; בדוגמא זו בהנוגע לתורה ומצותי, כשישנה גזרה על עצם מציאות המצוה - גם על ערקתא דמסאנא מוסרים נפשם; ובדוגמא זו גם בהנוגע לארץ ישראל מצד העצם שלה, זה שהיא ארץ אשר עיני הוי" אלקיך בה - אין חילוק, בזמן, בין מראשית השנה ועד אחרית שנה, ועל דרך זה במקום, מאבן שתי בקה"ק ועד לעפר בקצה הגבול, וכמו שנאמר כי רצו עבדיך את אבני ואת עפרה יחוננו, כסיפור חכמינו ז"ל במס' כתובות, בסופה.

בכבוד ובברכה,

שיעורי תהלים לשבוע פרשת פנחס

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ח תמוז מפרק פח עד סוף פרק פט</p>	<p>יום ראשון - ט"ו תמוז מפרק עז עד סוף פרק עח</p>
<p>יום חמישי - י"ט תמוז מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	<p>יום שני - ט"ז תמוז מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>יום שישי - כ' תמוז מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	<p>יום שלישי - י"ז תמוז מפרק פג עד סוף פרק פז</p>
<p>שבת קודש - כ"א תמוז פרק כ מפרק קד עד סוף פרק קה</p>	

יום ראשון ט"ו תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צד, וביאור הענין... עד עמ' צה, אלו).

42 בהשגה והבנה, שהיא מדריגת וספירת הבינה, נכללת ונרמזת
43 - בחינת וספירת בינה, באות ה"א, - של שם הוי', שיש לה -
44 לאות ה', בחינת התפשטות לרחב, המורה ומרמז על
45 הרחבת הביאור וההבנה, - ענינה של "בינה", ונס לארץ, -

46 לאות ה' גם התפשטות

47 לאורך, המורה על

48 בחינת ההמשכה

49 וההשפעה מלמעלה

50 למטה לעלמין סתימין.

51 - לעולמות סתומים

52 (נעלמים) - שנמשכת

53 ויורדת אליהם השפעה

54 מספירת הבינה, שתהיה

55 להם השגה והבנה

56 באלקות. ואחר כך,

57 בשנמשכת המשכה

58 והשפעה זו יותר למטה

59 לעלמין דאתגליון, -

60 לעולמות הגלויים, וכמו

61 - למשל, האדם שרוצה²⁶

62 לגלות חכמתו לאחרים

63 על ידי דיבורו על דרך

64 משל - נכללת ונרמזת

65 המשכה זו באותיות

66 ו"ה - של שם הוי', כי

67 הוי' מורה על

68 המשכה מלמעלה

69 למטה, - כציר האות ו'

70 בכתב בגשמיות, קו

71 מלמעלה למטה, ונס -

72 מטעם נוסף יש לכך

73 שייכות לאות ו', שכן המשכה זו - הנמשכת לעלמין

74 דאתגליון, היא על ידי מדת חסדו וטובו - של הקב"ה,

75 ושאר מדותיו הקדושות, הנכללות בדרך כלל במספר

76 שש, - במספר האות ו', שבפסוק²⁷: "לך ה' הגדלה וכו'" עד

77 "לך ה' הממלכה וכו'", ולא "עד" בכלל. - בחינת "לך ה'

78 הממלכה" איננה בכלל המדות, כי מדת מלכותו יתברך

79 נקראת בשם "דבר ה'", - ענין של דיבור, ולא מדה כמו שאר

80 המדות, כמו שכתוב²⁸: "באשר דבר מלך שלטון", - וכך,

81 בחינת מלכות למעלה, היא ענין של דיבור, ונכללת ונרמזת -

82 מדת המלכות, באות ה"א אחרונה של שם הוי', - כיצד

1 וביאור הענין, - איזה ענין יש בנשמה, שבו נראה שהיא חלק

2 משם הוי' - כלומר, שאותם בחינות וענינים שישנם בשם הוי',

3 ישנם גם ב"חלק" זה - בנשמה? רבנו הזקן מסביר להלן, שבשם

4 הוי' נכללות עשר הספירות, ובמקביל ישנם בנשמה עשרה

5 כוחות שהם כמו עשר

6 הספירות: כנודע ממאמר

7 אליהו: - ב"פתח אליהו"¹

8 שבהקדמת תקוני זהר: ²

9 "אנת הוא דאפיקת - ³

10 אתה הוא זה שהוצאת, ⁴

11 האצלת, עשר תקונין, - ⁵

12 עשרה תקונים, וקרינן ⁶

13 להון - וקוראים להם, ⁷

14 עשר ספירן, - עשר ⁸

15 ספירות, לאנהגא קהון ⁹

16 לעלמין סתימין וכו', - ¹⁰

17 להנהיג בהם עולמות ¹¹

18 סתומים (נעלמים) שאינם ¹²

19 מתגלים, ועולמות גלויים ¹³

20 וכו'²⁶, אנת חכים ולא ¹⁴

21 בקבמה ידיעא, - אתה ¹⁵

22 חכם, אתה בעל החכמה, ¹⁶

23 אבל לא בחכמה הידועה ¹⁷

24 לנבראים, אנת מבין ולא ¹⁸

25 בבניה ידיעא וכו'". - ¹⁹

26 אתה מבין, אתה בעל כוח ²⁰

27 הבינה, אבל לא בבניה ²¹

28 הידועה לנבראים, וכך ²²

29 הלאה, כל עשר הספירות, ²³

30 וכל ה' ספירות נכללות ²⁴

31 ונרמזות בשם הוי'". ²⁴

32 ברוך-הוא. כי הוי', - של שם הוי', שהיא בחינת נקדה

33 לבר, - האות יו"ד מורכבת מנקודה בלבד בלי התפשטות

34 באורך ורוחב, מרמזת לחכמתו יתברך, - ספירת החכמה,

35 שהיא - בחינת וספירת החכמה, היא בבחינת העלם והסתר

36 קדם - לפני, שבאה לבחינת התפשטות וגלויי ההשגה

37 וההבנה (והקוין שעל²⁷ הוי' רומז לבחינת רצון העליון

38 ברוך-הוא, - בחינת כתר, שלמעלה מעלה ממדרגת בחינת

39 חכמה עלאה, כנודע). ואחר שבאה לבחינת התפשטות

40 וגלויי ההשגה וההבנה לעלמין סתימין - לעולמות סתומים -

41 כשהיא במדריגה שהעולמות הסתומים יכולים "לתפוס" אותה

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולכאורה סתירה להנ"ל הוי' למע' מעלה מבחי' האותיות וכאן "לאנהגא בהון עלמין" ומתורן במש"כ לקמן "ולא בחכמה ידיעא . . . ולא בבניה ידיעא". אותיות ה"ה מודיעים ומגלים (כדלעיל בח"ב בכ"מ) - ולכן התחלת "לאנהגא" היא דעלמין סתימין (לא ידיעא)". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מדויק "שעל" - כי יש קוין למטה מעצם הוי' ד ורומז לענין אחר". 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מוסיף שרוצה במדת חסדו וטובו דלקמן". 29. דברי הימים א. כט, יא. 30. קהלת ח, ד.

- 1 מרמות האות ה' על בחינת המלכות? – פי פנימיות ומקור
 2 הדיבור, הוא ההבל העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות
 3 הפה: אחה"ע מהגרון וכו', – הרי שפנימיות הדיבור, היא
 4 הענין של הבל, וגם הברת הה"א היא בחינת הבל לבר, כמו
 5 שכתוב: "אתא קלילא"
 6 דלית בה מששא". –
 7 אות קלה שאין אפשרות
 8 למשש אותה, היא הבל
 9 בלבד. לכן מרמות האות
 10 ה' על בחינת מלכות
 11 ודיבור שפנימיותו הוא
 12 ענין ההבל. ואף שאין לו
 13 – להקב"ה, דמות הגוף
 14 חסיון שלום, – כיצד,
 15 איפוא, מתאים לייחס
 16 למעלה הבדל מאותיות שיש בהן ממשות לאות שאין בה
 17 ממשות? – אף דברה תורה בלשון בני אדם, – באדם קיים
 18 הרי הבדל כזה, כך גם למעלה מציינים הבדל זה. שכן

אגרת התשובה

אחרונה של שם הוי'. כי פנימי' ומקור הדיבור הוא ההבל העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות הפה אחה"ע מהגרון וכו'. וגם הברת הה"א היא בחי' הבל לבר כמו"ש אתא קלילא דלית בה מששא. ואף שאין לו דמות הגוף ח"ו. אך דברה תורה כלשון בני אדם. בשגם שגם דבר ה' כ"ב אותיות המתחלקות לה' חלקי המוצאות ובהן נברא כל היצור (וכמו"ש בלק"א ח"ב פי"א ביאור ענין אותיות אלו).

- 19 ברוחניות הענינים יש גם למעלה הבדל בין האות ה' לבין שאר
 20 האותיות. בשגם, – וכן מטעם נוסף מתאים המשל – אף שאין
 21 לו דמות הגוף חסיון שלום, שגם "דבר ה'" – מורכב כביכול,
 22 מכ"ב אותיות, המתחלקות לה' חלקי המוצאות, – מהן
 23 באות האותיות שלמטה,
 24 ובהן נברא כל היצור –
 25 כל הנבראים, (וכמו
 26 שכתבנו בלק"א
 27 אמרים – ספר ה"תניא",
 28 חלק ב – "שער היחוד
 29 והאמונה" פרק יא, באור
 30 ענין אותיות אלו). – על
 31 כל פנים, הסביר כאן רבנו
 32 הזקן, איך כל עשר
 33 הספירות נכללות ונרמזות
 34 בשם הוי'. – להלן יסביר, איך גם בנשמה, להבדיל, שהיא חלק
 35 משם הוי', ישנם עשר בחינות וכוחות, שענינם דומה לעשר
 36 הספירות.

יום שני ט"ז תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, וככה ממש... עד עמ' צה, הוי' וכו':

- 37 וככה ממש על-דרך-משל, המבדיל הבדלות לאין קץ, – בין
 38 ה"למעלה" לבין נשמה שהיא נברא, כך הדבר גם בנשמת
 39 האדם, שהיא בחינת נפש האלקית המתוכיה נפש – על כך
 40 כתוב הלשון "ויפח", המורה שהיא באה מפנימיות האלקות,
 41 שכן, הקב"ה נופח את
 42 הנשמה מתוכיותו
 43 ומפנימיותו, הרי כיוון
 44 שהנשמה היא מפנימיות
 45 האלקות, הוא שם הוי',
 46 הרי כשם שבשם הוי' ישנן
 47 עשר ספירות, כך גם
 48 בנשמה: יש בה – בנשמה
 49 בחינת שכל הנעלם, –
 50 בחינת וכוח החכמה,
 51 המרמז פאות יו"ד, –
 52 שהרי כשם שהאות יו"ד
 53 היא בלי התפשטות של
 54 אורך ורוחב (היא נקודה
 55 בלבד). כך גם כוח ובחינת החכמה, הוא כוח שאין בו עדיין שום
 56 התפשטות של שכל והשגה, אלא זאת בלבד, שפכחו לצאת
 57 אל הגלוי, להבין ולהשכיל באמתתו ותבנה – באמתת
 58 יחודו, ובגדלתו וכו', כל חד וחד לפום שיעורא דילה, – כל
 59 אחד ואחד לפי שיעורו, לפי רחב שכלו ובינתו. – עד כדי כך
 60 הוא מבין אמתת גדלותו של הקב"ה. עצם הכוח, ש"ינח" בו

אגרת התשובה

וככה ממש עד"מ המבדיל הבדלות לאין קץ בנשמת האדם שהיא בחי' נפש האלקית המתוכיה נפש יש בה בחי' שכל הנעלם המרומוז באות יו"ד שבכחו לצאת אל הגלוי להבין ולהשכיל באמתתו ית' ובגדולתו וכו' כל חד וחד לפום שיעורא דילי' לפי רוחב שכלו ובינתו. וכפי אשר מעמיק שכלו ומרחיב דעתו ובינתו להתבונן בגדולתו ית' אזי מרומזת בינתו באות ה"א שיש לה רוחב וגם אורך המורה ההמשכה מלמעלה למטה להוליד מבינתו והתבוננותו בגדולת ה' אהבה ויראה ותולדותיהן כמוחו ותעלומות לכו ואח"כ בבחי' התגלות לכו.

- 61 ענין אמתת וגדלות הקב"ה, זהו כוח החכמה, עליו מרמזת האות
 62 יו"ד. וכפי אשר מעמיק שכלו ומרחיב דעתו ובינתו
 63 להתבונן בגדלתו ותבנה, אזי מרמזת בינתו – כוח הבינה,
 64 באות ה"א, שיש לה רחב, – המרמז על רוחב ההבנה, וגם
 65 ארך, – לאות ה"א יש גם
 66 אורך, המורה על
 67 התמשכה מלמעלה
 68 למטה, – כדי להוליד
 69 מבינתו והתבוננותו
 70 בגדלת ה' אהבה ויראה
 71 ותולדותיהן – שאר
 72 המדות הנקראות
 73 "תולדות" ו"ענפים" של
 74 אהבה ויראה, כמו
 75 ותעלומות לכו, – כך
 76 הדבר בתחילת הולדת
 77 המדות, כשהן ישנן במוח
 78 ובתעלומות הלב בלבד.
 79 אבל, באופן גלוי אין הוא מרגיש עדיין אהבה או יראה בלבד,
 80 ואחר כך – יביא להולדת המדות בבחינת התגלות לכו. ענין
 81 זה, שירוד מהשכל וההבנה להיות ענין של מדות – זו הרי ירידה
 82 מלמעלה למטה (שכן, שכל הוא הרי למעלה ממדות), על כך
 83 מורה האורך שבאות ה"א, על הירידה מלמעלה למטה,
 84 שמהשכל יתהו מדות. וקנה – מהמדות אהבה ויראה וכו',

12	נְמִשְׁכָּה עֲבוּדָה הָאֲמִיתִית בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמְצִוֹת, בְּקוֹל שְׁכָן, הָאוֹת וְאִ"ו הִיא עֵינֵי הַקּוֹל וְהַדִּיבּוּר, וְהָאוֹת הִיא עֵינֵי הַמַּעֲשֶׂה. וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת	1	נְמִשְׁכָּה עֲבוּדָה הָאֲמִיתִית בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמְצִוֹת, בְּקוֹל שְׁכָן, הָאוֹת וְאִ"ו הִיא עֵינֵי הַקּוֹל וְהַדִּיבּוּר, וְהָאוֹת הִיא עֵינֵי הַמַּעֲשֶׂה. וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת
13	לְהִבְיָן וְלְהַשְׁכִּיל בְּאֲמִיתוֹתוֹ וְגִדְלוֹתוֹ	2	וְדַבּוּר אִו מְעִשָּׂה, -
14	וְהַתּוֹרָה, נְמִשְׁכָּה גַם בֵּין מִתְתוֹרָה, - שְׁכָן, עֵלִיו	3	לְקִיָּם מִצְוֹת בְּמַעֲשֶׂה,
15	הִרִי לְלַמּוֹד בַּתּוֹרָה עֵינֵינִים שִׁבְיָאוֹ אוֹתוֹ לְהַבְנִית אֲמִיתָת וְגִדְלוֹת הַקְּבִי"ה,	4	הַעֲבוּדָה הָאֲמִיתִית
16	דְּאוֹרֵיָתָא מְחַכְמָה נְפָקָא, - תּוֹרָה בָּאָה מִחַכְמָה, הִיא בְּהִינָת	5	בְּלִימוּד תּוֹרָה וְקִיָּם
17	וְי"ד שָׁל שְׁמֵי הַיְי"ה וְכוּ':	6	מִצְוֹת, הִיא הִרִי כְשׂוּהָ בָּא
18		7	מִתּוֹךְ אַהֲבַת ה' וִירַתָּה ה'
19		8	שֶׁלוּ (כְּפִי שְׁהוֹסֵבֵר בְּפֶרֶק
20		9	ד' בַּחֲלֵק הָרַאשׁוֹן שֶׁל סֵפֶר
21		10	ה' תְּנִיָּא"), וְכִשׂוּהָ יוֹרֵד לְמַטָּה וּמִתְבַּטֵּא בְּלִימוּד תּוֹרָה וּבְקִיָּם
22		11	מִצְוֹת בְּדִיבּוּר וּבְמַעֲשֶׂה, הִרִי הֵן אוֹתֵינִת וְאִ"ו הִיא וְכוּ'. -

יום שלישי י"ז תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, פרק ה והנה המשכת... עד עמ' 190, כדלקמן):

50	לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף הָאָדָם, - שׂוּהָ בָּא מִהַדִּיבּוּר שְׁלִמְעֵלָה, מִהַמְאֵמֵר "נַעֲשֶׂה אָדָם", נְמִשְׁכָּה מִבְּהִינָת פְּנִימִיּוֹת וּמְקוֹר הַדִּבּוּר, הוּא הַכָּל הָעֵלְיוֹן, הַמְרָמֵז בְּאוֹת הִיא תְּתָאָה -	23	פֶּרֶק ה', בְּפֶרֶק הַקּוּדֵם, פֶּרֶק ד', הַסְּבִיר רַבְּנוּ הוֹקֵן, שֶׁנִּשְׁמַתּוֹ שֶׁל יְהוּדִי,
51	הָאוֹת ה' הַאֲחֵרוֹנָה שֶׁל שֵׁם הַיְי"ה, בְּנִזְכָּר לְעֵלִי, - שִׁיבּוּתָהּ שֶׁל	24	הִיא חֵלֶק מִשֵּׁם הַיְי"ה, כְּלוּמֵר, הִיא בָּאָה מִפְּנִימִיּוֹת הָאֲלֻקוֹת שֶׁהִיא שֵׁם הַיְי"ה,
52	הָאוֹת ה' לְהַבְל", וְכִמּוֹ שְׂכֵתוֹבִי: "וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַּת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנִפְשׁ חַיָּה", - הַקְּבִי"ה	25	שֶׁלֹּא כִּמוֹ שָׂאֵר הַנְּבִרָאִים שְׁבָאִים מִשֵּׁם אֱלֻקִּים וּמִהַדִּיבּוּר שְׁלִמְעֵלָה,
53	נִפַח נִשְׁמָה בְּגוֹף, שׂוּהָ מִשְׁמַעוֹת "וַיְהִי הָאָדָם לְנִפְשׁ חַיָּה", נִשְׁמָה בְּגוֹף -	26	שֶׁהוּא חִיצוֹנִיּוֹת. אֲלָא, כְּדִי שְׁתוּכֵל הַנִּשְׁמָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה,
54	וַיִּפַּח בְּאוֹתוֹ נְשִׁמַּת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנִפְשׁ חַיָּה, וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	27	הִיחָה עֲלֶיהָ לְרַדֵּת בְּסֵתֵר
55	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	28	הַמְדַרְיָגוֹת, עַל יַד הַדִּיבּוּר
56	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	29	שְׁלִמְעֵלָה, בְּמֵאֵמֵר "נַעֲשֶׂה אָדָם". כְּלוּמֵר, הַנִּשְׁמָה גַם כֵּן
57	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	30	עֲבָרָה אַחֵר כִּךְ דִּרְךְ הַדִּיבּוּר
58	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	31	שְׁלִמְעֵלָה, אֲבָל הִיא בָּאָה
59	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	32	בְּתַחֲלִיל מִפְּנִימִיּוֹת הָאֲלֻקוֹת.
60	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	33	לִכֵּן כְּתוּב עַל הַנִּשְׁמָה הַלְשׁוֹן
61	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	34	"וַיִּפַּח", שֶׁהַכּוּוֹנָה בְּ"וַיִּפַּח" הִיא, שׂוּהָ בָּא מִהַפְּנִימִיּוֹת,
62	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	35	שְׁכָן "מֵאֵן דִּנְפַח מִתּוֹכִיהָ נִפַח"
63	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	36	(הַנּוּפַח - נּוּפַח מִתּוֹכוֹ וּמִפְּנִימִיּוֹתוֹ). וְכִיוּן שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא חֵלֶק מִשֵּׁם הַיְי"ה,
64	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	37	לִכֵּן קִיָּיִם גַּם בְּהָ עֲשֶׂרָה כּוֹחוֹת, בְּדוּגְמָה לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַכּוֹלּוֹת בְּשֵׁם הַיְי"ה.
65	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	38	בְּפֶרֶק הַנּוּכַחִי יִסְבִּיר רַבְּנוּ הוֹקֵן, שֶׁגַם מֵהָ שֶׁהַנִּשְׁמָה נִמְשַׁכֵּת לְמַטָּה
66	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	39	בְּגוֹף (שֶׁעַל כִּךְ הוֹסֵבֵר לְעֵלִי, שׂוּהָ) עַל יַד הַדִּיבּוּר "נַעֲשֶׂה אָדָם", וְדִיבּוּר
67	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	40	הוּא הִרִי חִיצוֹנִיּוֹת, אֲךָ, מֵאִיּוֹ מְדַרְיָגָה בְּדִיבּוּר נִמְשַׁכָּה הַנִּשְׁמָה -
68	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	41	מִפְּנִימִיּוֹת הַדִּיבּוּר, שׂוּהָ הָעֵינֵן שֶׁל הַבֵּל (שֶׁלֹּא כִּמוֹ שְׂאֵר הַנְּבִרָאִים, כּוֹלּ
69	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	42	מֵלֵאכִים, שֶׁהֵם בָּאִים מִחִיצוֹנִיּוֹת הַדִּיבּוּר). כִּךְ, שֶׁגַם פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה וְגַם
70	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	43	חִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה בָּאוֹת מִהַפְּנִימִיּוֹת שְׁלִמְעֵלָה: פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה בָּאָה
71	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	44	מִהַפְּנִימִיּוֹת שְׁלִמְעֵלָה (שֶׁהִיא שֵׁם הַיְי"ה). וְחִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה בָּאָה מִפְּנִימִיּוֹת
72	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	45	הַדִּיבּוּר שְׁלִמְעֵלָה (כְּלוּמֵר, מִהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל חִיצוֹנִיּוֹת. שְׁכָן, דִּיבּוּר בְּכֻלּ
73	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	46	הוּא הִרִי חִיצוֹנִיּוֹת).
74	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	47	וְהִנֵּה, הַמְּשַׁכֵּת וְיִרְדֵּת הַנְּפִשׁ הָאֲלֻקִּית לְעוֹלָם הַיְי"ה
75	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	48	
76	וְגַם הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְגִדְלוֹתוֹ	49	

1. בראשית א, כו. 2. האזינו לב, ט. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היתור ל' פשט הכתוב כו' לנו" (מה הי' חסר בהבנת הענין - בהשמטתם!) - י"ל דמבואר וגם מתרץ מה שלכאורה אינו מובן כלל: ע"פ משנת"ל הסדר בהמשכת הנשמה מלמעלמ"ט - פנימיות החיות, אח"כ פני' הדבור (ושניהם נלמדים מל' ויפח - כנ"ל) ואח"כ אותיות הדבור (ולא בנפיהה) "נעשה אדם", ורק אח"כ "נעשה" ה' בפועל - התלבשות הנשמה בגוף - היינו ד"באפיו" נמשך מדבור ולא מ"ויפח"! ולזה מבאר דפשט הכתוב מה שבא להורות (דלכאורה הי' צ"ל "פירושו" "תוכנו" וכיו"ב או להשמיט התיבה) - על השינוי גם לאחרי הפעולה ד"נעשה אדם", דגם אז (אף שאינו מפנימיה) הי' ע"מ כשאדם נופח כו' (משא"כ דיבורו נשמע - היינו מגיע - גם כשיש חציצה, ולכן בשאר הנבראים אין ענין הכרת וכו') וענין זה דויפח ישנו בכל הדרגות המשכת הנשמה עד לגוף וגם לאח"ז - כל משך היותם "אדם" נשמה וגוף יחד.

43 ונפסק חבל הממשכה משם הו"ה ברוך-הוא, שנמשכה
 44 מה"א תתאה - האות ה' האחרונה של שם הוי', בנזכר לעיל,
 45 - הרי שאין הנשמה שבגוף מקבלת חיות ממקורה שבשם הוי',
 46 ובשעה שחיותו של יהודי היא מקדושה בלבד (כפי שהיה

47 למשל בזמן בית המקדש -

48 כך יסיבר להלן), מביא אז

49 דבר זה למיתה גשמית של

50 הגוף, וכמו שכתוב

51 בפ' רשת אמר:

52 "ונברתה הנפש תהיא

53 מלפני, אני ה" - כלומר,

54 משמעות ענין ה"כרת"

55 היא, שהוא נכרת מהוי',

56 ובלשון רבנו הזקן:

57 "מלפני" דיקא. - ממני

58 דוקא, משמעות הכריתה

59 היא שהוא נכרת

60 מפנימיות האלקות, שהיא

61 (כאמור לעיל) שם הוי'.

62 ובשאר עבודות שאין

63 בהן כרת - על-כל-פנים

64 הן פוגמין - את הנפש,

65 בנודע; ופגם, הוא

66 מלשון פגומת הסבין. -

67 סבין שחטיטה פגום, היינו

68 שחסר משהו באותו מקום;

69 כך גם בענינינו, שחסר

70 משהו מחבל ההמשכה

71 שמשם הוי' אל הנשמה,

72 כפי שרבנו הזקן מסביר

73 מיד להלן: והוא על-דרך-משל, מחבל עב שזור מתרי"ג -

74 613, חבלים דקים, ככה חבל הממשכה הנזכר לעיל כלול

75 מתרי"ג - 613, מצות¹⁰, - כל מצוה היא חבל דק מהחבל

76 הכללי, וכשעובר חסד ושלום על אחת מהנה - על אחת

77 מתרי"ג המצוות, נפסק חבל הדק - שכנגד אותה מצוה, וכו'.

78 - וכשנפסקים מספר מרובה יותר של חבלים דקים, על ידי שהוא

79 עובר חס ושלום על כמה וכמה מצוות, נגרמת חלישות גדולה

80 בחבל. ואילו "כרת" הוא ענין שהחבל כולו נכרת ונפסק רחמנא

81 ליצלן. אך גם כתיב כרת ומיתה נשאר עדין בו הרשימו -

82 הרושם, מנפשו האלקית, ועל-ידי-זה יכול לחיות עד ג' -

83 אם הוא חייב כרת, או ס' - אם הוא חייב מיתה בידי שמים,

84 שנה ולא יותר - מזמן נקוב זה. (ומה שכתוב בשם הארז"ל

1 דרך-משל כשהארם נופח לאיזה מקום, אם יש איזה דבר

2 חוצץ ומפסיק בינתיים - בין האדם הנופח לבין הדבר שעליו

3 הוא נופח, אין הכל הנופח עולה ומגיע לכל לאותו מקום,

4 - עליו הוא נופח⁴ ככה ממש - בנמשל, אם יש דבר חוצץ

5 ומפסיק בין גוף האדם

6 לבחינת הכל העליון. -

7 אינו מגיע אז ההבל

8 שלמעלה שעליו נאמר

9 "ויפח". אך באמת, אין

10 שום דבר גשמי ורוחני

11 חוצץ לפניו ותפחה, כי

12 - הרי כתוב: "הלא את

13 השמים ואת הארץ אני

14 מלא", ו"מלא כל הארץ

15 כבודי", ו"לית אתר

16 פני מניחה", - אין מקום

17 שהוא פנוי ממנו יתברך,

18 "בשמים מפעל ועל

19 הארץ מתחת אין עוד",

20 - בלעדי הקב"ה, ו"איהו

21 ממלא כל עלמין וכו'",

22 - הוא יתברך מלא כל

23 העולמות וכו', הרי

24 שהקב"ה נמצא בכל מקום

25 ובכל דבר, כך שלא שייך

26 שום דבר שיסתיר עליו

27 יתברך, אלא כמו

28 שכתוב בישעיהו: "כי

29 אם עונותיכם היו

30 מכדילים ביניכם לבין

31 אלקיכם". והטעם, - מדוע יש בכוח העוונות לכסות ולהבדיל

32 בין הנשמה לאלקות, הוא: לפי שהם - העוונות, נגד רצון

33 העליון ברוך-הוא המחיה את הכל, כמו שכתוב: "כל

34 אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" - הכל, מהשמים עד

35 הארץ, נברא ברצונו של הקב"ה, (וכמו שנתבאר לעיל, -

36 בפרק ד', שהוא - הרצון העליון, מקור השפעת שם הוי"ה,

37 ונרמז בקוצו של יו"ד). - של שם הוי', וכיוון ששם הוי' הוא

38 מקור ההשפעה לכל הנבראים, הרי דבר שהוא נגד מקור

39 ההשפעה של שם הוי' (והוא ענין העוונות), הוא מנוגד לחיות

40 האלקית ומכסה עליה. ואם כך - הרי העוונות הם דבר המכסה

41 ואינו נותן לחיות האלקית שמה"הבל העליון" (עליה נאמר

42 "ויפח") להגיע אל גוף האדם. וזהו ענין הכרת, שנכרת

אגרת התשובה

כשהארם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ

ומפסיק בינתיים אין הכל הנופח עולה ומגיע לכל

לאותו מקום ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק

בין גוף האדם לבחי' הכל העליון. אך באמת אין

שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית' כי הלא את

השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו

ולית אתר פנוי מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת

אין עוד ואיהו ממלא כל עלמין וכו' אלא כמ"ש בישע'י

כי אם עוונותיכם היו מכדילים ביניכם לבין אלקיכם.

והטעם לפי שהם נגד רצון העליון ב"ה המחיה את

הכל כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ

(וכמש"ל שהוא מקור השפעת שם הוי' ונרמז בקוצו

של יו"ד). וזהו ענין הכרת. שנכרת ונפסק חבל

ההמשכה משם הוי' ב"ה שנמשכה מה"א תתאה

כנ"ל. וכמ"ש בפ' אמור ונכרתה הנפש ההיא מלפני

אני ה'. מלפני דייקא. ובשאר עבירות שאין בהן כרת

עכ"פ הן פוגמין הנפש כנודע. ופגם הוא מלשון

פגימת הסבין והוא עד"מ מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים

דקים ככה חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתרי"ג מצוות

וכשעובר ח"ו על אחת מהנה נפסק חבל הדק וכו'.

אך גם בחייב כרת ומיתה נשאר עדיין בו הרשימו

מנפשו האלקי ועי"ז יכול לחיות עד ג' או ס' שנה

ולא יותר (ומ"ש בשם הארז"ל שנכנסה בו בחי'

4. ב"אגרת התשובה" מהדורא קמא, מביא כאן רבנו הזקן משל - "כגון בריאה של בהמה" - מהניפוח ב"ריאה" של בהמה. הרבי שליט"א הסביר פעם, שבכך רוצה רבנו הזקן להביא משל מתורה (שכן, ע"פ תורה (שו"ע י"ד רסל"ט) צריכה להיות בדיקת הריאה על ידי ניפוח). 5. ירמיה כג, כד. 6. ישעיה ו, ג. 7. נט, ב. 8. תהלים קלה, ו. 9. כב, ג. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "חידוש נפלא - דכאו"א מקבל חיות בפועל בעוה"ז ע"י תרי"ג חבלים, אף שמצוות כהנים אין שייכות לזרים, כו"כ מצות א"א שתהיינה כבד"א ועוד. ואולי מובן עפמשנת" בקו"א ד"ה ולהבין פרטי הלכות (קטט, ב)."

- 1 שְׁנֵינְכֶם בּוֹ – בני עשור על חטא שיש בו כרת או מיתה בידי
 2 שמים, כְּחֵינֵת הַמִּקִּיף וְכוּ' – כלומר, למרות שאין הוא יכול
 3 לקבל חיות פנימית, שכן, נשמתו נכרתה משרשה, הרי הוא,
 4 אבל, מקבל חיות מבחינת ה"מקיף", משם יכול הוא לקבל חיות
 5 גם כשנשמתו נכרתה
 6 מההשפעה הפנימית של
 7 שם הוי' (ולבאורה, 1 המקיף וכו' אינו ענין לחיי גשמיים הגוף ומיירי עד נ'
 8 מבחינה זו, יכול היה הרי 2 שנה או בזמן הזה כדלקמן):
 9 לחיות יותר מאשר חמשים או ששים שנה. ואז, חיות הקדושה
 10 ששים שנה? – אלא, האמור לעיל בשם האריז"ל) אינו ענין
 11 לְחַיֵּי נְשָׁמֵי הַגּוֹפֵה, – שמבחינת ה"מקיף" יוכל לחיות גם
 12 כשלא נשאר שום רושם מהנפש האלקית, ומיירי – ומדובר, עד

יום רביעי י"ח תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 190, פרק ו אמנם... עד עמ' צו, כנודע ל"ח.

- 25 פֶּרֶק ו'. בפרק ד', בו החל רבנו הזקן לפרש ענין התשובה על פי דרך
 26 הסוד, הקדים להסביר מה שמאפסוק ומדברי חכמינו ז"ל אנו יודעים,
 27 שב"כרת" היה האדם מת לפני
 28 שימלאו לו חמשים שנה,
 29 וב"מיתה בידי שמים" היה מת 3
 30 ממש לפני שימלאו לו ששים 4
 31 שנה, ומתעוררת על כך 5
 32 השאלה: הרי ראינו הרבה 6
 33 חייבי כריתות ומיתה בידי 7
 34 שמים שחיו את שנותיהם 8
 35 באריכות ימים ר"בנעימים?
 36 כדי להבהיר שאלה זו, הסביר רבנו הזקן, שהנשמה היא חלק משם הוי',
 37 וגם פנימיות הנשמה וגם חיצוניותה הן שתייהן באופן של "ויפח" ("ויפח
 38 באפיו נשמת חיים"), כלומר, מפנימיות האלקות: פנימיות הנשמה באה
 39 מפנימיות שם הוי', ושם הוי' הוא הרי הפנימיות שבאלקות. וכן חיצוניות
 40 הנשמה הנמשכת (בגוף) על ידי הדיבור "נעשה אדם", היא גם כן באה
 41 מפנימיות הדיבור. ושתייהן – פנימיות חיצוניות הנשמה – הן באופן של
 42 "ויפח". שבכך נכללות כל מדריגות ההמשכה של הנשמה כפי שהיא
 43 נמשכת בגופו של יהודי, וכפי שהיא כבר נמצאת בתוך גופו של יהודי.
 44 על כל זה נאמר "ויפח". דבר המלמד אותנו, שאופן המשכת החיות של
 45 נשמה, הנמשכת מאלקות, היא באופן של "נפיהה". שבשעה שקיים דבר
 46 החוצץ ומפסיק בין הנופח לבין הדבר אליו הוא נופח, אין הבל הנופח
 47 מגיע למקום אליו הוא נופח (שלא כמו בדיבור, שגם אם יש דבר
 48 המפסיק, אפשר לשמוע את הדיבור, כלומר, הדיבור מגיע לתעודתו
 49 למרות הדבר המפסיק). בכך הסביר רבנו הזקן ענין ה"כרת", בדרך כלל
 50 הרי "יעקב חבל נחלתו" שגם בחיצוניות הנשמה ישנו "חבל ההמשכה"
 51 של החיות הנמשכת מהנשמה בגוף; אך בשעה שישנו דבר המפסיק,
 52 במיוחד ענין של כרת רחמנא ליצולן החותך את חבל ההמשכה – עלולה
 53 אז החיות שמה"ויפח" שלא להגיע לנשמה שבגוף וממילא היה משפיע
- הדבר לחיות "מת ממש", שמי שהיה חייב כרת מת ממש לפני שימלאו
 לו חמשים שנה, או מי שהיה חייב מיתה בידי שמים היה מת לפני
 שימלאו לו ששים שנה. בפרק
 הנוכחי, פרק ו', יסביר רבנו
 הזקן, שכך היה רק בשעה
 שהשכינה שרתה בישראל
 בבית המקדש, אז היתה כל
 חיותם של בני ישראל רק מצד
 הקדושה, מהשפע הפנימי
 שהשפיע הקב"ה על ידי שם
 הוי'. ואילו בזמן הגלות,
 כשהשכינה בגלות, ואף חיותם של בני ישראל יכולה להימשך באמצעות
 "קליפה" (כלומר, חיות הקדושה מתלבשת בלבוש של קליפה), אז גם מי
 שחייב כרת או מיתה בידי שמים, מקבל חיותו, למרות שנכרת ונפסק חבל
 ההמשכה של שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות הסדר של "מת ממש" בחייבי
 כריתות ומיתה בידי שמים. אלא אפשר הדבר שהם יאריכו ימים, דבר
 המאפשר, אגב, הזדמנות לחזור בתשובה ולתקן ענין הכרת או המיתה
 בידי שמים, וכיוצא בזה.
- אֲמֵנִם, וְזֶה בְּזִמְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְרַגַּת עֲלִיּוֹנָה, כְּשֶׁהִיָּתָה
 הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאִזּוֹ לֹא הָיוּ
 מְקַבְּלִים חַיּוֹת לְגוֹפֵם רַק עַל יְדֵי נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְבָדָה,
 מִבְּחִינַת פְּנִימֵי הַשֶּׁפַע שֶׁמִּשְׁפִּיעַ אֶיךָ-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא עַל
 יְדֵי שֵׁם הַוְי' בְּרוּךְ-הוּא, כְּנֹזֵר לְעִיל. – וממילא, אם נפסק
 "חבל ההמשכה" משם הוי', לא היתה יכולת להמשיך לחיות,
 כאמור, שבשעה שעל ידי ענין של כרת נכרת ונפסק "חבל
 ההמשכה" משם הוי' לנשמתו של יהודי, היה "מת ממש", שכן
 לא היתה לו אפשרות לקבל חיותו. אֲךָ לְאַחַר שִׁירְדוּ
 מִמִּדְרַגָּתָם, וְנִרְמּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוֹת הַשְּׂכִינָה, –
 שהשכינה היא בגלות בקליפות וסטרא אחרא, שזה ענין של**

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקו"ת דברים סב, סע"ג. פג, סע"ב". 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מראה מדרגי ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם – עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע".

38 "נמשל בבהמות נדמו" – משולים ודומים לבהמות, ואדרבה
 39 – להיפך, לא זו בלבד שהוא גם יכול לקבל חיותו מקליפה, כמו
 40 בהמה ושאר דברים חיים או צומחים שבעולם הזה, אלא הוא
 41 מקבל חיותו משם פִּתְרָא שְׂאֵת וְיֵתֵר עוֹ, – יותר מאלה, על
 42 פִּי הַמְבַאֵר מוֹהֵר
 43 הַקְדוּשׁ פְּרֻשָׁת פְּקוּדֵי,
 44 שְׂכָל שְׁפַע וְחַיּוּת
 45 הַנְּשַׁפְעוֹת
 46 הַתְּחַתּוֹן בְּשַׁעַה וְרַנֵּעַ
 47 שְׁעוּשָׁה הָרַע בְּעֵינֵי ה'
 48 בְּמַעֲשֵׂה אוֹ בְּדַבּוּר אוֹ
 49 בְּהַרְהוּרֵי עֲבָרָה וְכוּ'¹³ –
 50 בשלשה לבושי מחשבה
 51 דיבור ומעשה, הַכֹּל – כל
 52 השפע והחיות הללו,
 53 נִשְׁפָּע לֹא מְהִיכְלוֹת
 54 הַסְטָרָא אַחְרָא
 55 הַמְכַאֲרִים שֵׁם בְּהֵר
 56 הַקְדוּשׁ. – וישנם היכלות
 57 שונים של קליפה וסטרא
 58 אחרא, מהם באה החיות
 59 למעשים, דיבורים
 60 ומחשבות השונים
 61 שחיותם היא מקליפה.
 62 וְהָאֵדָם הוּא בְּעַל
 63 בְּחִירָה אִם לְקַבֵּל

אגרת התשובה

כמו"ש ובפשעיכם שולחה אמכם דהיינו שירדה השפעת
 בח' ה"א תתאה הנ"ל ונשתלשלה ממדרגה למדרגה
 למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה בי"ס דנוגה
 המשפיעות שפע וחיות ע"י המזלות וכל צבא השמים
 והשרים שעליהם לכל החי הגשמי שבעוה"ז וגם לכל
 הצומח כמארו"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו
 מזל וכו'. ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל
 חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש
 כמו"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת
 ויתר עז עפ"י המבואר מוזה"ק פ' פקודי שכל שפע
 וחיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה
 הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהרהורי עבירה
 וכו' הכל נשפע לו מהיכלות הסט"א המבוארים שם
 בוזה"ק. והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל השפעתו
 מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות
 כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעו"ו עשה
 האלקי וכו'. והיכלות הסט"א מקבלים ויונקים חיותם
 מהתלבשות והשתלשלות השפע די"ס דנוגה הכלולה
 מבחי' טו"ר היא בחי' עה"ד וכו' כנודע לי"ח.

1 סוד, כיצד יתכן הדבר שהשכינה תהיה בגלות בקליפות, כְּמוֹ
 2 שְׂכַתְּבוּבֵי: "וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחַה אִמְכֶם", – "אמכם" היינו
 3 השכינה, "אם הבנים" (כמבואר בחלק א' ריש פרק נ"ב), כנסת
 4 ישראל, מקור נשמות ישראל, בחינת מלכות דאצילות. ובשם
 5 הוי' זה "ה' תתאה" של
 6 שם הוי' שכאמור לעיל –
 7 משם בא "חבל ההמשכה"
 8 לנשמה, דְּהֵינּוּ שְׁיֻרְדָה
 9 הַשְּׁפַעַת בְּחִינַת ה"א
 10 תתאה – של שם הוי',
 11 הַנּוֹכַח לְעֵילָה,
 12 וְנִשְׁתַּלְשְׁלָה מִמְּדֻרְגָה
 13 לְמִדְרָגָה לְמִטָּה מִטָּה,
 14 עַד שְׁנַתְּלַבְּשָׁה הַשְּׁפַעַתָּה
 15 בְּיִ סְפִירוֹת דְּנֻגָה, –
 16 בקליפת "נוגה" שהיא
 17 הקליפה שיש בה גם טוב,
 18 יש בה עשר ספירות
 19 לעומת עשר ספירות
 20 הקדושה,⁸ הַמְשַׁפְּעוֹת
 21 שְׁפַעַת וְחַיּוּת עַל יְדֵי
 22 הַמְזוֹלוֹת וְכָל צְבָא
 23 הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁרִים
 24 שְׁעָלֵיהֶם, לְכָל חַי
 25 הַגִּשְׁמִי שְׁבַעוּלָם תוֹה, –
 26 שחיותם באה מקליפת
 27 "נוגה" על ידי המזלות וצבא השמים והשרים, וְגַם לְכָל
 28 הַצּוֹמֵחַ, – שגם חיותם, המתבטאת בענין של צמיחה, שהם
 29 צומחים מקטן לגדול – באה גם כן מקליפת "נוגה" על ידי
 30 המזלות וצבא השמים והשרים, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנֵם
 31 לְבִרְכָהוּ: "אֵין לָךְ כָּל עֵשֶׂב מִלְמַטָּה שְׂאֵין לוֹ מְזַל וְכוּ'". –
 32 "למעלה – המכה בו ואומר לו גדל", המשפיע בו ענין הצמיחה
 33 מקטנות לגדלות. ומאחר שכל אלה מקבלים חיותם על ידי
 34 קליפת "נוגה", לכן – וְאֵין וְכוּלָם גַּם הַחוֹטֵא וּפּוֹשְׁעֵי¹¹ יִשְׂרָאֵל
 35 לְקַבֵּל חַיּוּת לְגוֹפָם וְנַפְשָׁם הַבְּהֵמִיּוֹת – גם כן מקליפת
 36 "נוגה", כְּמוֹ שְׂאֵר בְּעָלֵי חַיִּים מְמַשׁ, – המקבלים חיותם על
 37 ידי קליפת "נוגה", כְּמוֹ שְׂכַתְּבוּבֵי: – שקיים מצב שהאדם הוא

64 הַשְּׁפַעַתוֹ מְהִיכְלוֹת הַסְטָרָא אַחְרָא, – זאת כשהוא חושב,
 65 מדבר או עושה ענינים של רע, או מְהִיכְלוֹת תְּקֻדָּה¹⁴
 66 שְׂמָהֶם נִשְׁפַּעוֹת כָּל מְחַשְׁבוֹת טוֹבוֹת וְקֻדְשׁוֹת וְכוּ', –
 67 כלומר, גם דיבורים ומעשים טובים, שכל אלה מקבלים חיותם
 68 ממהיכלות הקדושה. בִּי "זֶה לְעַמַּת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים" וכו'.¹⁵
 69 – לעומת כל דבר שבקדושה, יש כנגדו בקליפה וסטרא אחרא,
 70 וְהִיכְלוֹת הַסְטָרָא אַחְרָא מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים חַיּוּתָם
 71 מְהַתְּלַבְּשׁוֹת וְהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת הַשְּׁפַעַת דִּי סְפִירוֹת דְּנֻגָה, – איך
 72 השפע בא ויורד ממדרגה למדרגה עד שהשפע יורד
 73 בהיכלות ה"סטרא אחרא", הַכְּלוּלָה – קליפת "נוגה" כלולה,
 74 מְבַחֲנֵת טוֹב וְרַע, הִיא בְּחִינַת "עֵץ הַדַּעַת" וכו', – בחינת

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שע"י מעשה בני אדם יבוא גלות השכינה"? וע"ז מביא ראי' וגם ביאור: (א) ראי' – שכן הוא (ב) ביאור – מפני שהיא אמכם". 6. ישעי' נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד – בנוגע לכללות העולם. בפ"ה – בנוגע לנשמה דכאו"א". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כבכ"א פ"ו". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא ע"י הגלות שבנדוד", כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א)". 10. ב"ר פ"י, ו. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל 'ופושע' ל' יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק מאי מרבה ב"וכו" – ואולי הכוונה ל"וגם אם אינו כו" (שבכ"א פ"א) דל' 'וגם' משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ת), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף 'וכו')". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? והביאור – שאדרבא הוא חידוש גדול, דאף דשולחה אמכם כו' ונתלבשה בי"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחירתו – יכול לקבל מהיכלות דקדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה בי"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש – בטל להמלוכש, מתהפך לטוב ו) נכללת בקדושה – עדמש"כ לעיל נד, סע"ב נ"א"כ – אינו כמש"כ בס' הרר"י שי' קארף. וצ"ע. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרק כשירדו ממדרג' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסט"א, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה". 15. קהלת ז, יד.

1 עץ הדעת טוב ורע, שיש בו טוב ורע, כנודע ליודעי חן. —
 2 ליודעי חכמת הקבלה. הרי, כיוון שיש בו טוב ורע, נמשך משם
 3 אחרי ריבוי השתלשלות, הרע של היכולות ה"סטרא אחרא",
 4 שמשם מקבל האדם שפע כשהוא עושה ענינים של רע
 5 במחשבה, דיבור או מעשה. להלן יסביר רבנו הזקן, מדוע האדם

יום חמישי י"ט תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והנה יעקב חבל... עד עמ' 192, נאמר וכו':

11 ובלשון רבנו הזקן: והנה, "יעקב חבל נחלתו"¹⁶ בתיב¹⁷, —
 12 נשמתו של יהודי היא כמו חבל, על דרך משל, כמו החבל
 13 שראשו אחד למעלה וראשו השני למטה, אם ימשך אדם
 14 בראשו השני - ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה
 15 שאפשר לו להמשך.
 16 וככה ממש בשרש
 17 נשמת האדם ומקורה 1
 18 מן החינת ה"א תתאה - ה' 2
 19 אחרונה של שם הוי', 3
 20 הנקרת לעיל, - שבשעה 4
 21 שהוא עושה עבירה, הוא 5
 22 ממשך ומוריד 6
 23 השפעתה - של "ה' 7
 24 תתאה, משם שרשו 192
 25 ומקורה, על ידי מעשיו 9
 26 הרעים ומחשבותיו עד 10
 27 תוך היכולות הספרא"א 11
 28 אחרא כביכול, שמשם - 12
 29 מהיכולות הסטרא-אחרא, 13
 30 הוא מקבל מחשבותיו 14
 31 ומעשיו. - ולמרות 15
 32 שהסביר לעיל, שבחיבי

אגרת התשובה

והנה יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"מ כמו החבל שראשו
 א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשך אדם בראשו
 השני ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה
 שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם
 ומקורה מבחי' ה"א תתאה הנ"ל הוא ממשך ומוריד
 השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך
 היכולות הסט"א כביכול שמשם מקבל מחשבותיו
 ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשך להם ההשפעה
 לכן הוא נוטל חלק בראש וד"ל. והוא שאמרו רז"ל
 אין בדינו לא משלות הרשעים וכו' בדינו דוקא
 כלומר בזמן הגלות אחר החורבן, וזוהי בחי' גלות
 השכינה כביכול להשפיע להיכולות הסט"א אשר
 שואה נפשו ית'. וכשהאדם עושה תשובה נכונה אזי
 מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו.

33 כריתות נפסק "חבל ההמשכה" משם הוי', כיצד, איפוא, הוא
 34 יכול על ידי חבל זה להמשיך תוספת יניקה לסטרא אחרא? -
 35 מובא, אבלי בחסידות, שרושם מהחבל (חיצוניות החבל) נשאר,
 36 ולכן הוא יכול על ידי כך להמשיך תוספת יניקה ב"סטרא
 37 אחרא". ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה, לכן הוא
 38 נוטל חלק בראש, - חלק גדול יותר. אשר לכן, לא זו בלבד
 39 שהחוטא יכול לקבל השפעתו מקליפות וסטרא אחרא, אלא

16. האזינו לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דדבר חדש קמ"ל - קשה, שהרי כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה! אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם - ועפ"ז מובנים כמה שינוים מפרק לפרק. - שזהו (כסיום הענין דהכתוב - ע"י) שיעקב - חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה (ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעלמ"ט ע"י החבל. בפ"ו - הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין בפ"ע) (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב) (ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו - לא הוסיף "כתיב"). והפכי מהנ"ל - שהלמטה, "ראשו (בנוגע לפעולה) השני", פועל על הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכולות כו') (שבזה ב' פרטים חדשים: דהחבל ממשיך לאחריים (ולא ככפ"ה - ליעקב) - ירידה למטה מיעקב חבל - עד תוך היכולות כו' - שלזה מוכרח לתרץ: איך אפשר לחבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שמשם מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשיע כו')". 18. קונטרס ומעין ע' 77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלשני הפי' (דהרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים צלחה - ה"ז שאלת ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוה דבשביל לטרדן כו' - למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר בפנים - דבזמן הגלות דוקא - הרשע מקבל חיות (וגם יכול לחיות בניעמים - כדלעיל רפ"ד) - ומקבל - בראש (וגם באיכות - היינו - שלוה) ובכ"ז אין בדינו כו' כלומר יצאנו כו'". ראה להלן עמוד 1239.

10	שבה מבחינת גלות,	1	בהן,	במעשיו
11	וכמו שכתוב: "ושב ה' אלקינו" - מקור נשמתך,	2	ומחשבותיו,	כי
12	אלקינו - מקור נשמתך,	3	בתשובתו	מחזיר
13	את שבותך, כלומר עם	4	השפעת	השכינה
14	שבותך, - הוא עצמו	5	למקומה. - והריהו נוטל	את שבותך כלומר עם שבותך וכמאמר רז"ל והשיב
15	ישוב עם שובך, וכמאמר	6	מדין ההשפעה שנמשכה	לא נאמר וכו':
16	רבותינו זכרונם לברכה: "השיב לא נאמר וכו'": - אלא	7	בהן על ידי "גלות השכינה" בתוכן. וזהו - מה שהמלה "תשובה"	
17	"ושב", והכוונה היא שהוא עצמו ישוב מהגלות, על ידי שיהודי	8	היא "תשוב ה'" (כמובא לעיל בפרק ד' מהזוהר הקדוש), ושובה	
18	שב מגלות, - שב "אלקינו" מקור נשמתו, השכינה, מגלות.	9	של "ה' תתאה" היא "תשובה תתאה", תשוב ה"א תתאה -	

יום שישי כ' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 192, פרק ז ואולם דרך... עד עמ' צז, ונרכה וכו'.

52	לא על ידי דרך ישרה, אלא על ידי איזו סיבה שהיא, סיבה	19	פרק ז בפרק הקודם, פרק ו', הסביר רבנו הזקן, ש"תשובה תתאה",
53	שהיא עצמה יכולה להיות דבר שהוא היפך מהכנה לתשובה,	20	שלפי פירוש הזוהר הקדוש הכוונה היא להשיב את ה' תתאה של שם הוי'
54	כפי שהיה בתשובתו של ר' אלעזר בן דורדיא, שהסיבה	21	למקומה - היא השבת השכינה מגלותה, שכן, על ידי חטאים ועונות
55	להתעוררותו לתשובה היתה על ידי ענין לא טוב, ועל ידי	22	נעשה ענין גלות השכינה, שההשפעה של ה' תתאה שמשם הוי' (היא

אגרת התשובה

פרק ז ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה
תתאה ה"א תתאה הנ"ל הם ב'
דברים דרך כלל. הא' הוא לעורר רחמים העליונים
ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקי שנפלה
מאיגרא רמה חיי החיים ב"ה לבירא עמיקתא הן
היכלות הטומאה והסמ"א. ועל מקורה במקור החיים
הוא שם הוי' ב"ה וכמ"ש וישוב אל הוי' וירחמהו.

56	הדברים שאמרו לו אז.	23	בחינת השכינה), מקור
57	לכן אמר כאן רבנו הזקן,	24	הנשמה, נמשכת רחמנא
58	שה"דרך הישר" להגיע	25	ליצלן אל היכלות הקליפה
59	לתשובה היא על ידי	26	וה"סטרא אחרא", ממנה
60	ההכנות שהוא מסביר	27	מקבל האדם חיות בשעה
61	אותן להלן. ושני הדברים	28	שהוא עושה חטאים ועונות,
62	הם: הַאֲחָהּ, - הדבר	29	ועל ידי תשובה מחזיר האדם
63	הראשון להגיע לענין	30	את ההשפעה ומחזיר את
64	התשובה, הוא לעורר	31	השכינה מגלותה.
65	הרחמים העליונים - של	32	ואולם, דרך האמת

66	הקב"ה, ממקור הרחמים - שכן, ישנן שתי בחינות - "אב	33	והישר לבחינת תשובה תתאה, ה"א תתאה הנזכר לעיל -
67	הרחמן" ו"אב הרחמים": "אב הרחמן" היינו האב הרחום, האב	34	הם ב' דברים דרך כלל. - הרבי שליט"א (באחת משיחות
68	שיש בו, כביכול, מדת הרחמים, ואילו "אב הרחמים" היינו האב	35	הקודש) פירש דברי רבינו הזקן "דרך האמת והישר" - שדוקא
69	של רחמים, מקור הרחמים, והכוונה היא, הרחמים שאינם	36	זוהי הדרך האמיתית והישרה לתשובה תתאה - על פי מה
70	מוגבלים ולמעלה ממדת הרחמים שהיא מדודה ושקולה -	37	שלעיל (מיד בפרק א') אמר רבנו הזקן, שעיקר ענין התשובה
71	והפירוש כאן הוא שיעורר את המדה העליונה יותר של רחמים,	38	הוא "עזיבת החטא", שאם האדם מחליט בלב שלם שלא לחזור
72	"רחמים העליונים", על נשמתו ונפשו האלקית, שנפלה	39	יותר על מעשה חטא זה, הרי זו כבר תשובה (הערת כ"ק
73	מאיגרא רמה - מגג גבוה, כלומר ממדרגה עליונה ביותר,	40	אדמו"ר שליט"א: "וכאן - דורש עבודה והכנה ארוכות - אלא
74	מ"אין סוף" שהוא ת"י תחיים פרוץ-הוא - ומשם נפלה הנשמה	41	שאף שעזיבת החטא ה"ז כו"י) אך אין זה "דרך האמת", שכן,
75	לבידא עמיקתא - לבור עמוק. "איגרא" ומדריגה בכלל הן	42	כשתשובה באה שלא בהכנה מתאימה (דבר שרבנו הזקן עומד
76	גבוהות, והנשמה באה לא מ"איגרא" סתם, אלא מ"איגרא	43	להסביר בפרק זה), אפשר אכן שיתעורר בתשובה ויחליט בלב
77	רמה, מדריגה גבוהה ביותר, ונפלה לא בבור סתם, שהוא	44	שלם על עזיבת החטא (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הי"ו
78	מדריגה תחתונה, אלא בבור עמוק, הן היכלות הטמאה	45	תשובה וכו"י), אך לא תהיה לה קיום, וממילא אין זה אמת,
79	והסמ"א אחרא, - כמוסבר בפרק הקודם, שעל ידי חטאים	46	שכן, אמת נקרא דבר שיש לו קיום, כמו שכתוב: "שפת אמת
80	ועונות יורדת הנשמה בהיכלות הטומאה וה"סטרא אחרא",	47	תכון לעד", וכדי שהתשובה תהיה באמת (שיהיה לה קיום)
81	ועל האדם לעורר עליה את הרחמים העליונים, ועל מקורתה -	48	נדרשת ההכנה לתשובה, עליה ידון בפרק זה. לכן אמר רבנו
82	של הנשמה, במקור תחיים, הוא שם הוי"ה פרוץ-הוא; -	49	הזקן, ש"דרך האמת" לתשובה תתאה - היא על ידי ההכנה
83	כאמור לעיל, ששם הוי' הוא מקור הנשמה, ועל ידי ירידת	50	שהוא מסביר אותה להלן. ומה שרבנו הזקן אומר "דרך הישר"
84	הנשמה יורדת גם ההשפעה של שם הוי' בגלות של קליפות	51	הוא, שכן, אפשר שתהיה התעוררות תשובה באמת, אך שתבוא

21. נצבים ל, ג. 22. מגילה כט, א. 1. משלי יב, יט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכב"א ספי"ג". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לקו"ת נשא כג, א. וש"נ". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' הש"ס חגיגה ה, ב. וברש"י שבש"ס נשמטה התיבה גג - ואיתא

44 מקיף כל העולמות, מחיה אותם בחיות שלמעלה מהם, חיות זו
45 היא רק בבחינה של "מקיף" על העולמות, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי
46 שְׁעוֹר שְׁכָלוֹ וְהִבְנִיתוֹ - יתעמק בגדולת "אין סוף" ברוך הוא,
47 יְתַמְרָמֵר עַל זֶה מְאֹד מְאֹד: - שכן, בהבינו גדולתו של הקב"ה,
48 רק אז ירגיש את הרחמנות
49 הגדולה שעל נשמתו ועל

מקורו, ומיהו ה"מלך"
50 שנמצא בגלות ומבייש -
51 הרי זה משפיע עליו
52 מרירות גדולה. זה
53 הראשון משני הדברים
54 שהם "דרך האמת והישר"
55 לתשובה תתאה. וְהֵבֵ, -
56 הדבר השני, הוא: לְבַטֵּשׁ
57 וְלְהַכְנִיעַ הַקְּלִיפָה וְסִטְרָא
58 אֲחֵרָא, אֲשֶׁר כָּל חַיּוֹתָהּ
59 הֵיא רַק בְּחִינַת נְפוֹת
60 וְהַנְּבִיחָה, - וממילא,
61 כשמכניעים ושוברים
62 אותה, נוטלים ממנה את
63 חיותה, כְּמוֹ שְׁבִתוֹב: ¹¹
64 "אם תִּנְבִּיחַ כְּנֶשֶׁר וְגוֹ",
65 ולכן - וְהַכְּפוּשׁ
66 וְהַחֲכִנְעָה עַד עֶפְרַיִם מִמֶּשׁ
67 - זוֹהִי מִיתְתָהּ וְכַפּוּלָהּ.
68 - של הקליפה וה"סטרא
69

אחרא". וְהִינּוּ, - על ידי מה שוברים ומכניעים את הקליפה
70 וה"סטרא אחרא"? עַל יְדֵי - שהאדם פועל בקרב עצמו "לֵב
71 נִשְׁבֵּר וְנִדְבָּח", וְלִחַיּוֹת "נִבְּחָה כְּעֵינָיו נִמְאָם" וכו', - שכן כפי
72 שהוסבר בפרק כ"ט בחלק הראשון, עיקר האדם, גם בבניונו,
73 ובפרט באדם החוטא - הוא נפשו הבהמית, ועל ידי שהוא נשבר,
74 נשברת הרי גם נפשו הבהמית (הבאה מקליפה), הרי שעל ידי
75 כך הוא שובר ומכניע את הקליפה ו"סטרא אחרא". וְכְמוֹ
76 שְׁבִתוֹב בְּזֶה הַקְּדוּשָׁה עַל פְּסוּקֵי: "וְזָכְחִי אֱלֹקִים רוּחַ
77 נִשְׁבָּרָה, לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְבָּח וְכוּ", - מהו הזבח לשם אלקים? -
78 כאשר יש "רוח נשברה", נשברת רוח הסטרא-אחרא, ועל ידי
79 מה נשברת רוח זו? - על ידי "לב נשבר", על ידי כך שיש לאדם
80 לב נשבר, כפי שהוא מפרש מיד להלן, כִּי כָּל קָרְבָּן מִן הַבְּהֵמָה
81 - הוא לְשֵׁם הַיְיָ, הֵיא מִדַּת הַרְרָמִים, - לכן תמיד נזכר
82 בקרבנות שם הוי": "אדם כי יקריב מכם קרבן להוי", "ריח ניחוח
83 להוי" וכדומה, אֲכַל לְשֵׁם אֱלֹקִים, הֵיא מִדַּת הַדִּין - אֵין
84 מְקַרְבִּין קָרְבָּן בְּהֵמָה, כִּי אִם - מהו כן ה"זבח" לשם אלקים
85 (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: דכתב כאן "זבחי אלקים")? לְשֵׁבֵר
86

1 ו"סטרא אחרא", הרי שהרחמנות היא גם על מקור הנשמה, הוא
2 שם הוי, וְכְמוֹ שְׁבִתוֹב: "וַיֵּשֶׁב אֶל הַיְיָ וַיִּרְחַמְהוּ", -
3 "וירחמהו" הכוונה על שם הוי", כלומר שיעורר רחמים על שם
4 הוי, פְּרוּשׁ - מה הכוונה לעורר רחמים על שם הוי? - הרי זה:
5 לְעוֹרֵר רַחֲמִים עַל
6 הַשְּׁפֵעַת שֵׁם הַיְיָ
7 בְּרוּךְ-הוּא, שְׁנִשְׁתַּלְשְׁלָה
8 וַיִּרְדָּה תוֹף הַיִּכְלֹת
9 הַסִּטְרָא-אֲחֵרָא הַמְּמַאִים
10 לְחַיּוֹתָם, - להמשיך
11 בהן חיות, עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה
12 אֲנָשׁ - החטאים,
13 וְתַחְבּוּלוֹתָיו,
14 וּמַחְשָׁבוֹתָיו הַרְעוּתִי; -
15 שכן, גם על ידי מחשבות
16 רעות בלבד, ממשכים
17 חיות ב"סטרא אחרא",
18 וְכְמוֹ שְׁבִתוֹב: "מֶלֶךְ
19 אֲסוּר בְּרַחֲמִים" -
20 הקב"ה, מלך העולם,
21 קשור ברהטים, בְּרַחֲמֵי
22 מְהֵא וְכוּ, פִּירוּשׁ כ"ק
23 אדמו"ר שליט"א: "די
24 קארעטעס - אפטיילונגען
25 פון מוח וואו עס לויפן די
26 מחשבות (ע"ד הרטים

פ' לעורר רחמים על השפעת שם הוי" ב"ה שנשתלשלה
וירדה תוף היכלות הסט"א הטמאים להחיותם ע"י
מעשה אנוש ותחבולותיו ומחשבותיו הרעות וכמ"ש
מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחא וכו' היא בחי'
גלות השכינה כנ"ל. וזמן המסוגל לזה הוא בתיקון
חצות כמ"ש בסידור בהערה עש"ב. וז"ש שם נפלה
עטרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו. ולכן נקרא
הקדב"ה מלך עלוב בפרקי היכלות כמ"ש הרמ"ק ז"ל
כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט כאשר יתבונן
המשכיל בגדולת א"ס ב"ה ממכ"ע וסכ"ע כל א' וא'
לפי שיעור שכלו והבנתו יתמרמר ע"ו מאד מאד:
והב' לבטש ולהכניע הקליפה וסט"א אשר כל חיותה
היא רק בחי' גסות והגבהה כמ"ש אם תגביה כנשר
וכו'. והביטוש וההכנעה עד עפר ממש זוהי מיתתה
וביטולה. והיינו ע"י לב נשבר ונדכה ולהיות נבזה
בעיניו נמאם וכו'. וכמ"ש בזוה"ק ע"פ זבחי אלקי'
רוח נשברה לב נשבר ונדכה וכו'. כי כל קרבן מן
הבהמה הוא לשם הוי' היא מדת הרחמים. אבל
לשם אלקים היא מדת הדין אין מקריבין קרבן בהמה

27 שרצים בס המים), כלומר, במחשבות החולפות של המוח. שגם
28 על ידי המחשבות החולפות במוח, אם הן מחשבות רעות, הנה
29 על ידי זה המלך אסור, זה מביא גלות להשפעה שמשם הוי',
30 הֵיא בְּחִינַת גְּלוּת הַשְּׁבִינָה, - שהשכינה, בחינת מלכות
31 דאצילות, באה על ידי כך בגלות, כְּנִזְכָּר לְעִיל. - בפרק
32 הקודם. ⁸ וְזֶמַן הַמְּסַגֵּל לָזֶה - שיוכל האדם להרגיש ברחמנות
33 שעל נשמתו ועל מקורה, ולעורר רחמים העליונים, הזמן
34 המסוגל לכך, הוּא בְּתִקּוּן חַצוֹת, כְּמוֹ שְׁבִתוֹב בְּסִדוֹר
35 בְּהַעֲרָה, עֵינַי שָׁם בְּאֵרִיכוֹת. וְזוֹהוּ שְׁבִתוֹב שָׁם: - ב"תיקון
36 חצות" "נְפִלָה עֲמֻרַת רֵאשֵׁנו, אוי נא לנו כי חטאנו". - שעל
37 ידי החטאים, נופלת ה"עטרה", מקור הנשמה. וְלִבְנֵי נְקָרָא
38 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא "מֶלֶךְ עֵלּוּב" בְּפִרְקֵי הַיִּכְלֹתִי, כְּמוֹ
39 שְׁבִתוֹב הַרְמִ"ק ז"ל, - רבי משה קורדבירו זכרונו לברכה. כִּי
40 אֵין לָךְ עֲלֵבוֹן גְּדוֹל מִזֶּה¹⁰. - מגלות השכינה בהיכלות
41 הטומאה וה"סטרא אחרא". וּבְפִרְטָא כְּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן הַמְּשַׁכֵּל
42 בְּגִדְלַת אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא, מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין - מחיה כל
43 העולמות בחיות פנימית מותאמת לנברא, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, -

ברשי" דע"י". 5. ישעיה נה, ז. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שה"ש ז, ו. ועיין הצ"צ שם. וצ"ע". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוס' לתקו"ז ת"ו". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויש לעיין בכ"ז בח"א פמ"ה (ובהגהות לשם - להצ"צ איכה ע' 22 נאוה"ת נ"ך ח"ב ע' א' נגן) בהשניינים וכו'". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פי"ח". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נקרא כו' גדול מזה (ר"ח ש' היראה ספ"י - בשם "מורי" היינו הרמ"ק - הובא בשל"ה ש' האותיות מע' הלל, ובס' משנת חכמים לר"מ חאגיז סי' קעג)". 11. ירמיה מט, טז. עובדיה א, ד. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויקרא ה, א". 13. תהלים נא, יט.

1 ולהעביר רוח הטמאה
 2 והסמרא אחרא, וזהו
 3 רוח נשברה" – זהו "זבחי
 4 אלקים", זבח לשם אלקים.
 5 והאיך נשברה רוח
 6 ה"סמרא אחרא"?
 7 פשה"לב נשבר
 8 ונדכה" וכו'.¹⁴

אגרת התשובה

כ"א לשבר ולהעביר רוח הטומאה והסט"א וזהו רוח
 נשברה. והאיך נשברה רוח הסט"א. כשהלב נשבר
 ונדכה וכו'.

יום שבת קודש כ"א תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והאיך נשבר הלב... עד עמ' 194, כנודע).

9 והאיך נשבר הלב ונדכה? הנה, מעט מועיר הוא על ידי
 10 סגופים ותעניות, בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות
 11 הרבה בדרך הקלה, – שצם הרבה, ועל ידי כך, הסיר לגמרי את
 12 נפשו הבהמית שמצד הקליפה, כמאמר רבותינו זכרונם –
 13 לברכה¹⁵ על פסוק:
 14 "ולבי חלל בקרבי" –
 15 שהרגו בתענית – שהרג
 16 את היצר הרע בתענית,
 17 ואילו אנו, שאין בכוחנו
 18 לצום הרבה, רק מעט
 19 מזעיר בא על ידי תענית
 20 וסגופים. אף עיקר
 21 התענית הלב, להיות
 22 נשבר ונדכה והעברת
 23 רוח הטמאה וסמרא"
 24 אחרא, הוא להיות
 25 מ"מארי דחשכנא"
 26 בעמק תדעת, – לעשות
 27 חשבון צדק, כפי שעושה
 28 בעל החשבון, הבעל הבית
 29 עצמו, שנוגע לו החשבון
 30 ביותר, להעמיק דעתו
 31 ובינתו שעה אחת¹⁷ בכל
 32 יום או לילה לפני תקון
 33 חצות, להתבונן במה
 34 שפעל ועשה בחטאיו בחינת גלות השכינה בנזכר לעיל, –
 35 שעל ידי חטאים גורמים לגלות השכינה, וגם [גרים] לעקר
 36 נשמתו ונפשו האלקית מחיי חיים ברוך-הוא, – מהקב"ה
 37 שהוא חיי החיים, והורידה למקום הטמאה והמות, הן
 38 היכלות הסמרא-אחרא, ונעשית – הנשמה, בבחינת מרכבה
 39 אליהם – כמו שמרכבה בטלה לרוכב המנהיג אותה, כך בטלה
 40 נשמתו לטומאה ולקליפות מהן היא מושכת את חיותה, לקבל
 41 מהם שפע וחיות להשפיע לגופו, בנזכר לעיל. – שהשפע
 42 והחיות לגוף החוטא, באים מקליפה ו"סטרא אחרא". וכשהוא
 43 מתבונן ומתעמק בכל זה, נוצרת בו הכנעת הלב ולב נשבר, שכפי

אגרת התשובה

והאיך נשבר הלב ונדכה. הנה מעט
 מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין
 לנו כח להתענות הרבה כדוד המלך כמאמר רז"ל
 ע"פ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית. אך עיקר
 הכנעת הלב להיות נשבר ונדכה והעברת רוח הטומאה
 וסט"א הוא להיות ממארי דחושבנא בעומק הדעת
 להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת בכל יום או לילה
 לפני תקון חצות להתבונן במה שפעל ועשה בחטאיו
 בחי' גלות השכינה כנ"ל וגם [גרים] לעקור נשמתו
 ונפשו האלקי' מחיי החיים ב"ה והורידה למקום הטומאה
 והמות הן היכלות הסט"א ונעשית בבחי' מרכבה
 אליהם לקבל מהם שפע וחיות להשפיע לגופו כנ"ל.
 וזהו שאמרו רז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים כלומר
 שחייהם נמשכים ממקום המות והטומאה (וכן מ"ש
 לא המתים יהללו כו' אינו כלועג לרש ח"ו אלא
 הכוונה על הרשעים שבחייהם קרויים מתים שמבלבלים
 אותם במחשבות זרות בעודם ברשעים ואינם חפצים
 בתשובה כנודע).

שנאמר לעיל זהו הזבח¹⁸ לשם אלקים. וזהו שאמרו רבותינו
 זכרונם לברכה¹⁹: "רשעים בחייהם קרויים מתים", כלומר –
 "בחייהם", הכוונה בתוך החיות שלהם, שהחיות עצמה היא ענין
 של מיתה, שחייהם נמשכים ממקום המות והטמאה, –
 מהיכלות ה"סטרא
 אחרא", ענין של טומאה
 ומות, היפך החיות של
 קדושה. (וכן מה
 שכתוב²⁰: "לא המתים
 יהללו גו'", אינו כ"לעג
 לרש" חסד ושלום²¹, – אין
 הכוונה למתים ממש, שכן,
 כשאומרים על מתים ממש
 שאין הם יכולים להלל את
 ה' יש בכך משום לעג
 להם, אלא התבונה על
 הרשעים שכתביהם
 קרויים מתים, – ועליהם
 אומרים, שאין הם יכולים
 להלל את ה', שמבלבלים
 אותם במחשבות זרות
 בעודם ברשעים, ואינם
 חפצים בתשובה,
 כנודע). – שגם בשעה
 שהרשע רוצה להלל את
 ה', מבלבלים אותו במחשבות זרות, שההלול לא יאה כדבעי,
 ומשום כך אומרים עליהם "לא המתים יהללו גו'". הנה כל
 האמור, צריך להביא אותו להיות "לב נשבר", כשהוא מתבונן
 שהוא כרת את נשמתו ונפשו האלקית, מחיי החיים ברוך הוא,
 והורידה למקום מיתה וטומאה – זאת במי שעבר על איסור שיש
 בו כרת ומיתה בידי שמים, שכפי שהוסבר לעיל, נכרתת על ידי
 כך הנפש משרשה. להלן, מוסיף רבנו הזקן, שגם מי שלא עבר על
 איסור שיש בו כרת או מיתה בידי שמים – יכול גם הוא למצוא
 את עצמו, שכרת את נפשו האלקית מחיי החיים, בדוגמא כפי
 שהדבר הוא בכרת או במיתה בידי שמים:

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"כ – מהמובן מזה"ק". 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ירושלמי ברכות בסופה. וכנזכר גם בח"א פ"א". 16. תהלים קט, כב. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שבדוחק י"ל שהכוונה שעה אחת וע"ד השעה" קודם התפלה". 18. על מה שרבנו הזקן משתמש כאן במלה "זבח" (ולא "קרבת") מעיר הרבי שליט"א: "ראה בזה"ק שם – קרבן אלקים לא כתיב". 19. ברכות יח, ב. 20. תהלים קטו, יז. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאיסור גמור הוא ועד כ"כ שאחז"ל לא יהלך כו' (ברכות יח, א)".

יום ראשון

יום ראשון **טו תמוז** **ה'תש"ג**
 שיעורים. חומש: פנחס, פרשה ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: עז-עח.
 תניא: אכן כל . . . 184 תענית.

אֲדַנִּי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב] כּוֹתֵב בְּאֶחָד מִמְאָמְרָיו: בְּתַעֲנוּג נִפְשִׁי עַל אֱלֻקוֹת יְכוּל לְהִיּוֹת מִזֶּה שְׂמֻנוּנִית בְּגוּף. אוֹמְרִים עַל הָרֵב נְחוּסִים מִטְּשָׁרְנָאֲבִיל, שְׁהִיָּה שְׁמֵן בְּגוּפוֹ מִעֲנִית "אָמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא".

יום שני

יום שני **טז תמוז** **ה'תש"ג**
 שיעורים. חומש: פנחס, שני עם פירש"י.
 תהלים: עט-פב.
 תניא: ומ"מ . . . צג בהצדקה.

אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב - אֵין לְשַׁעַר. הָרַב הַמְּגִיד אָמַר: הַלְוֹאֵי הָיוּ נוֹשְׁקִים הַסֵּפֶר תּוֹרָה בְּאוֹתָהּ הָאֶהְבָּה שְׁהִיָּה מוֹרֵי מִנְשַׁק אֶת הַיְלָדִים בְּהוֹלִיכּוֹ אוֹתָם אֶל הַ"חֲדָר" כְּשֶׁהִיָּה "בְּאֶהְעֵלְפֶּעַר" [=עוֹזֵר (לְמַלְמַד)].

יום שלישי

יום שלישי **יז תמוז** **ה'תש"ג**
 תענית. סליחות. אבינו מלכנו.
 שיעורים. חומש: פנחס, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: פג-פז.
 תניא: אכן מספר . . . לא תמנו.

חֲלוּק [=הַהֶבְדֵּל שְׁבִין] לוֹחֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת וְלוֹחֹת הָאֶחָרוֹנוֹת: בְּלוֹחַ עֲצָמָן - הָרֵאשׁוֹנוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֻקִּים, הַשְּׁנִיּוֹת פֶּסֶל לָהּ. הַמְּכַתֵּב - תְּרוֹת עַל הַלְּחוֹת, שְׁכַדְרֵשֶׁת רַז"ל עִירוֹבִין (נד, א) הוּא רַק בְּלוֹחַת הָרֵאשׁוֹנוֹת. בְּמַעֲלַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - בְּלוֹחַת הָרֵאשׁוֹנוֹת צְדִיקִים, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי פֶּסְקָה זֶה־מֵתָן, בְּשָׁנִיּוֹת בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. בְּמַעֲלַת מִשָּׁה - כְּמֵתָן תּוֹרָה נִתְּן לְמִשָּׁה אֶלֶף אוֹרוֹת בְּמִתְנָה, וּבַחֲטָא הֶעֱגַל נִטְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא חָזְרוּ בְּלוֹחַת שְׁנִיּוֹת (רַק בְּשִׁבְתּוֹתָם לוֹ, כְּדֹאִיתָא [כְּמוֹ שְׁכַתּוּב] בְּפָרִי עֵץ חַיִּים). מַעֲלַת לוֹחֹת הַשְּׁנִיּוֹת שְׁנָתָן גַּם כֵּן הַלְּכוֹת מְדַרְשׁ אֲגָדוֹת כּו', כְּפֻלִּים לְתוֹשִׁיָּה כְּדֹאִיתָא [כְּמוֹ שְׁנַמְצָא] בְּשִׁמְר' מ"ו [בְּמְדַרְשׁ שְׁמוֹת רַבָּה תַּחֲלַת פְּרָשָׁה מו], וְקִירוֹן עוֹר פְּנֵי מִשָּׁה.

יום רביעי

יום רביעי **יח תמוז** **ה'תש"ג**
 שיעורים. חומש: פנחס, רביעי עם פירש"י.
 תהלים: פח-פט.
 תניא: פרק ד. ואולם . . . בנעימים.

דַּעַר אֲלֵטְעַר רַבִּי הָאֵט גַּעְזָאֲגַט אוּיָף ר' מִשָּׁה ווִילְעֵנְקֶעַר: מִשָּׁה הָאֵט מוֹחִין דַּגְדּוֹלוֹת, אוֹן אֵין דִּי צַעַן יָאָר וואס ער הָאֵט גַּעְהָאָרְעוּוֹעַט, הָאֵט עַר אוֹיסְגַּעְהָאָרְעוּוֹעַט מוֹחִין רַחֲבִים.

דְּרִי יָאָר הָאֵט ר' מִשָּׁה ווִילְעֵנְקֶעַר זִיךְ מַכִּין גַּעוּוֹעַן צו יַחֲדוֹת בָּאם אֲלֵטְעַן רַבִּין, אוֹן נֶאֱכַדְעַם אֵיו עַר גַּעְבֵּלִיבְעַן זִיבְעַן יָאָר אֵין לִיאֲזֵנָא אוּיָף בְּרִינגַעַן דִּי יַחֲדוֹת אֵין עַבּוּדָה בַּפוֹעַל.

אדמו"ר הזקן התבטא על ר' משה ווילענקער: למשה יש מוחין דגדלות, וכעשׂר השנים שהתיגע הוא יגע [=השיג] מוחין רחבים.
שלוש שנים הכין ר' משה ווילענקער את עצמו ליחידות אצל אדמו"ר הזקן, ואחר כך נשאר שבע שנים בליאזנא כדי לישם את היחידות בעבודה בפעל.

יום חמישי

יום חמישי י"ט תמוז
ה'תש"ג
שיעורים. חומש: פנחס, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: אך הענין . . . צד החי' וכו'.
מהנהגות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כשנסע מביתו, אף שנשאר במקום אחד כמה חדשים, היה אומר בכל יום אחר התפלה תפלת הדרך - בלא שם ומלכות.

יום שישי

יום שישי כ"ת תמוז
ה'תש"ג
שיעורים. חומש: פנחס, ששי עם פירש"י.
תהלים: צו"קד.
תניא: ככה ממש . . . צד האותיות.
שלשה מיני התבוננות הם: א) התבוננות למודית, אחר שמבין הענין על בריו, הוא מתבונן בעומק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב) שקודם התפלה, ענינה הרגש חיות הענין שלמד ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות למודית. ג) שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד. שלש אלה הם שליבות סולם ההרגשה ורק בחסדי השי"ת עמנו מרגישים לפעמים - דערהערט מען - ג-טליכקייט בלי שום עבודה כלל, והוא מפני מעלת העצמות שיש בנשמה, אבל מצד העבודה שבכח עצמו מוכרחים שלש הנ"ל.

שלשה מיני התבוננות הם: א) התבוננות למודית, אחר שמבין הענין על בריו, הוא מתבונן בעמק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב) שקודם התפלה, ענינה הרגש חיות הענין שלמד, ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות למודית. ג) שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד. שלש אלה הם שליבות סולם ההרגשה, ורק בחסדי השי"ת עמנו מרגישים לפעמים - דערהערט מען [קולטיס] - אלקות בלי שום עבודה כלל, והוא מפני מעלת העצמות שיש בנשמה, אבל מצד העבודה שבכח עצמו מוכרחים שלש הנ"ל.

שבת קודש

שבת כא תמוז
ה'תש"ג
שיעורים. חומש: פנחס, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: וביאור הענין . . . הוי' כו'.
אין מברכים שהחיינו בין המצרים ואפלו בשבת.
כתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מישראל, שבכל אחד ואחד מישראל תוכיות נקדת פנימית לכבו הוא מקדש לשבתו יתברך. והנה מקום המקדש, גם בזמן הגלות והשמום, קדוש הוא. וכדאיתא בשמות רבה פרק ב', "אמר רבי אבהו, לעולם אין השכינה זזה מכתל המערבי". וכל ענין השמום הוא בהבנינים, וכן הוא גם במקדש הפרטי שבכל אחד ואחד מישראל, דהיסוד הוא שלם זך וטהור, וכמו שכתוב "אני ישנה ולבי ער", ואיתא [וישנו] במקדש רבה "אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן", דכל ענין השמום, רחמנא לצלן, שישנו בישראל, הוא רק בדגמת הבנינים שמחוץ להיסוד, אבל היסוד דמקדש הפרטי הוא בקדשתו.

יום ראשון ט"ו תמוז ה'תשע"ג

ביכורים בשנת השמיטה

הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתת לי – דהא לא לו נתן, ואיך שייך שחייב בביכורים?
 טעם נוסף לפטור ביכורים בשנה השביעית העלה האור החיים' (ר"פ תבא): לא יתכן שבשנת השמיטה תהיה בה הבאת ביכורים, הרי 'אינה שלו אלא מופקרת לכל'. וכמו המוכר את פירות שדהו והשדה נשאר בידו ש"אינו מביא פירות, שהרי אין לו פירות" (להלן הי"ד). ואף כאן, בעל השדה אינו יכול להביא ביכורים, כי כיון שהפירות הן הפקר נחשב ש"אין לו פירות" ופטור.
 אך על נימוק זה העיר בספר 'תורת הארץ' (פ"א, סכ"א): הדין הוא שאם "חזר מוכר ולקח הפירות מן הלוקח – הרי זה מביא, שהרי יש לו קרקע ופירותי" (להלן הי"ד). ואף כאן, כשבעל השדה יזכה בפירות שדהו מן ההפקר, יתחייב בהבאת ביכורים.

הלכות בכורים פרק ב, הלכה א: מצות עשה להביא בכורים למקדש.
 האם מצות ביכורים נוהגת אף בשנה השביעית, שנת השמיטה?
 ה'מנחת-חינוך' (מצוה צא) דייק מכך שהרמב"ם כתב כאן בסתם "מצות עשה להביא ביכורים" ש"נראה דאין חילוק בין שנה לשנה, דאפילו בשמיטה חייב בביכורים".
 לכאורה הדבר מפורש ברש"י על התורה (משפטים כג, ט): "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוך וגו'" – אף השביעית חייבת בביכורים, לכך נאמר אף כאן בפרשת שמיטה (פסוק יא) בכורי אדמתך".
 ואולם מפרשי רש"י (רא"ם, גור-אריה) כתבו שאין זו הנוסחא הנכונה ברש"י: "בודאי טעות סופר הוא דאין שייך דתהיה השביעית חייבת בביכורים? שאיך קורא אני כאן ועתה

יום שני ט"ז תמוז ה'תשע"ג

שיעור הפרשת חלה בימינו

לפי זה יש ליישב ענין נוסף:
 להלן (ה"ט) כתב הרמב"ם שבימינו "מפני טומאת המת מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל אחד מארבעים ושמונה ושורפין אותה", הרי שגם כאשר אין החלה ניתנת לכהן יש להפריש לכתחילה שיעור מסוים, ולכאורה דבריו סותרים למה שכתב לגבי תרומה (הל' תרומות פ"ג ה"א) שבזמן הזה מאחר והתרומה עומדת לשריפה מפני הטומאה מפריש לכתחילה כל שהוא!
 ולפי האמור יש לחלק:
 בתרומה שיעור הנתינה הוא מדרבנן, ומאחר שבימינו הכהנים לא יכולים ליהנות מהתרומה ויש לשורפה, אין טעם להפריש כשיעור וכדי להתיר את הטבל די בכל-שהוא, אך בחלה מדאורייתא יש להפריש כשיעור נתינה (אף שבדיעבד העיסה ניתרת גם בכל-שהוא) ולכן יש לנהוג כך לכתחילה אף בימינו (בנין אב ח, מט).
 למעשה, ה'בית יוסף' (יו"ד סי' שכח בתחילתו) כתב כדברי הרמב"ם שבימינו יש להפריש חלה אחד מארבעים ושמונה, אך הרמ"א (דרכי משה סי' שכח, א בשם הכל בו ותרו"ד, ובהגהה לשו"ע סי' שכח, ה) כתב שהמנהג הוא שאין צורך בשיעור ומכל מקום נוהגים להפריש כזית.

הלכות בכורים פרק ה, הלכות א - ב: מצות עשה להפריש תרומה מן העסה לכהן... וראשית זו אין לה שיעור מן התורה... ומדברי סופרים, שמפרישין אחד מארבעה ועשרים מן העסה, כדי שיהיה בה כדי מתנה לכהן; שנאמר: תתן לו – תן לו דבר תראוי לתנו מתנה.
 ולכאורה, הרמב"ם סותר את עצמו מיניה וביה: בתחילה כותב שמהתורה אין שיעור לחלה, ורק מדברי סופרים יש שיעור של אחד מארבעה ועשרים, אך מיד מוסיף שמהכתוב 'תתן לו' לומדים שצריך מתנה ראויה, הרי שהשיעור הוא מהתורה!
 ומבאר ה'נודע ביהודה' (יו"ד תניא סי' רא):
 בהפרשת חלה יש שני עניינים: התרת העיסה מאיסור טבל, ומצות נתינה לכהן. לגבי התרת האיסור אכן אין שיעור מהתורה וגם שיעור קטן ביותר פוטר את העיסה כולה, אך לגבי הנתינה לכהן למדים מהכתוב 'תתן לו' שצריך נתינה ראויה. ובזה מהתורה צריך מתנה ראויה, אחד חלקי עשרים וארבעה מעשרון בכל עיסה, אף בעיסה גדולה שהרי הכהן קיבל מתנה ראויה, אך חכמים תיקנו לתת לכהן תמיד אחד חלקי עשרים וארבעה מהעיסה כדי שירוויח בהתאם לגודל העיסה.

יום שלישי י"ז תמוז ה'תשע"ג

בעלות האדם על מעשר שני

חכמים מעשר שני ממון הדיוט ועיסה זו חייבת בחלה. ותמהו האחרונים (כסף משנה, שער המלך הל' חו"מ פ"ו ה"ח ועוד): הרמב"ם פסק בהלכות מעשר שני (פ"ז הי"ט) שמעשר שני ממון גבוה ואם כן, איך פסק כאן שעיסת מעשר שני חייבת בחלה?
 וביאר ה'כסף משנה' בשם הר"י קורקוס, שהרמב"ם

הלכות בכורים פרק ו, הלכה ד: עשה של מעשר שני בירושלים, ועפת שביעית... תבין בתלה.
 בגמרא (פסחים לו, א) נחלקו תנאים בעיסה של מעשר שני: לדברי רבי מאיר מעשר שני ממון גבוה ופטורה מן החלה שנאמר (במדבר טו, כ) "ראשית עריסותיכם חלה תרימו" ודרשו "עריסותיכם - משלכם" ולא עיסה של גבוה, ואילו לדברי

כיון שמעשר שני הוא ממון גבוה הרי מה שיש לו היתר אכילה הוא זכות לאכול מ'שולחן גבוה' ואיך נחשיבו ל'עריסותיכם'? והביאור:

גם אם מעשר שני הוא ממון גבוה, הזכות שניתנה לבעלים לאכלו בירושלים משמעה שהתורה נתנה לו בעלות גמורה לענין זה, והרי זו נחשבת 'עריסותיכם' לענין חלה, ולכם' לענין אתרוג

פוסק כרב חייא בר אבין (סוכה לה, א) הסוכר שגם לדעת רבי מאיר שמעשר שני ממון גבוה עיסת מעשר שני נחשבת 'עריסותיכם', אף שאין לו בעלות ממונית עליה, כיון שיש לו בה היתר אכילה. ומטעם זה פסק בהלכות לולב (פ"ח ה"ב) שאתרוג של מעשר שני כשר (אף שבר' מינים נאמר "ולקחתם לכם" - 'משלכם'), כי גם שם אין צורך בבעלות ממונית אלא די בהיתר האכילה שיש לו בה. ועדין צריך להבין:

(שנוני יוסף ש"ז פס"ו).

ראשית הגז ומתנות כהונה בזמן הזה יום רביעי י"ח תמוז ה'תשע"ג

ורוב חז"ל נהגו בו? ואולי מפני שאין כהן מיוחס. ובאמת חתני הרב כשעשה פדיון לבנו לקח בהמה לסעודה ורצה לתת מתנות ואמר הואיל ופודה אני אתן גם מתנות... אח"כ נתן מתנות לחמי שאכל בשביל אשתו."

וכך העיד ה'חתם סופר' על עצמו (יר"ד סי' שא): "וכן דרכי ממש בכל יום טוב לשחוט בהמה ולהפריש ממנה מתנות וכן ראשית הגז, וכך עבד עובדה בפתח."

ובספר 'ארץ ישראל' (להר"מ טוקציניסקי, עמ' קנה) מסופר: בירושלים הנהיגו הגאונים הגאון רבי שמואל סלנטר והגאון רבי לייב דיסקין לקנות מכהן קבוע את המתנות והתנו עמו לשלם לו מכל ראש... ומזכיר ועד בית השחיטה ישב ורשם כל יום מספר כל הראשים ובכל חודש שלמו לו את המגיע לו."

הלכות בכורים פרק י, הלכה א: מִצְוֹת עֲשֵׂה לְתַן לְבָחֵן רִאשִׁית הַגֶּז, שְׁנָאמְר: וְרִאשִׁית גֵּז צֹאנֶךָ תִּתֵּן לוֹ. וְלֵוִים כְּכֹל יִשְׂרָאֵל כְּמִצְוֹה זֹאת... וְאִינָה נִוְהַנְתָּ אֶלָּא בְּאֶרֶץ, בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת בֵּין שְׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּיִת, כְּרִאשִׁית הַדֶּגָן.

מסופר בגמרא (חולין קלב, א) שגם בבבל קיימו מצות מתנות והמתנות ניתנות גם לכהונה הנשואה לישראל, וכמה אמוראים אכלו בשביל נשותיהם שהיו כוהנות.

וכן נפסק להלכה ב'שולחן ערוך' (יר"ד סי' סא): "מתנות כהונה נוהגות בכל מקום... ויש מי שאומר שאינן נוהגות בחו"ל וכן נהגו."

וה'כרתי ופלתי' (יר"ד סי' סא סק"ו) כתב: "הרוצה להחמיר אין בזה יוהרא, ולא ידעתי אנשי מעשה המחמירין בכמה דקדוקי מצות וחומרות, למה אינם מהדרין לקיים מצות עשה דאורייתא אשר לדעת רוב המחברים נוהגת בחו"ל,

שביתת הארץ או שביתת האדם יום חמישי י"ט תמוז ה'תשע"ג

שביתת האדם.

ו'נפקא מינה' בין שני האופנים: האם מותר לשכור פועל גוי שיעבוד בשדהו בשמיטה – אם המצוה היא שהאדמה (של ישראל) צריכה לשבות, אסור לבטל שביתה זו אפילו על ידי גוי; אבל אם חיוב השביתה מוטל על האדם, הרי הגוי אינו מצווה על שביתת הארץ, ולא יהיה בזה איסור מן התורה (לקוטי שיחות יז עמ' 286).

והנה, הגמרא (ע"ז טו, ב) מדמה את שביתת הארץ ש"אדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית", לכך ש"אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת", ומזה מוכיח ה'מנחת חינוך' (מצוה ק"ב) שמצות השמיטה היא על הארץ עצמה, ו"כמו שמצווים על שביתת בהמה ושביתת כלים בשבת, כן מוזהרים על שביתת הארץ בשמיטה.. ואם כן כל הדינים דשביתת בהמתו נוהגים גבי שביתת שדהו בשמיטה, ואם אחר עושה מלאכה בשדהו עובר, וכן המשכיר לגוי וכדומה."

הלכות שמיטה ויובל פרק א, הלכה א: מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׁבְתַּת מַעְבֹּדַת הָאָרֶץ וְעִבְדוֹת הָאֵילָן בְּשָׁנָה שְׁבִיעִית.

יש לחקור: האם המצוה היא על הארץ עצמה שתשבות, "שהשביעית תלה השי"ת קדושה בארץ, דכתיב שבת שבתן יהיה לארץ" (מהרש"ל בבא מציעא ז, ב), כפי שמשמע מהגדרת המצוה בכותרת הלכות אלו - "שתשבות הארץ ממלאכתה בשביעית" או שהמצוה היא על האדם שלא יעבוד עבודת אדמה, כפי שמשמע מהלשון בהלכה זו - "לשבות מעבודת הארץ ועבודת האילן".

ויש לנמק את צדדי הספק:

בטעם מצות שמיטה כתב הרמב"ם (מ"ג ח"ג פל"ט) שהוא בכדי "שתוסיף הארץ תבואתה ותתחזק בעמדה שמוטה" ולפי זה, הגדרת המצוה היא שהארץ תשבות, אבל החינוך (מצוות פד, שכח) כתב שטעם המצוה הוא "לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חידוש העולם כי ששת ימים... הכתיב מנוחה על עצמו" ולפי זה המצוה היא

הסקה ואפייה בתבן ובקש של שביעית יום שישי כ' תמוז ה'תשע"ג

השוב הוא – אָסוּר; שְׁמָא יִפְקוּ בָּהּ דְּכָרִים אַחֲרֵיהֶם. בהלכה הקודמת כתב הרמב"ם שאין לשרוף תבן וקש

הלכות שמיטה ויובל פרק ה, הלכה כ: מִרְחֵץ שֶׁהִפְקָה בְּתַבָּן וּבְקֶשׂ שֶׁל שְׁבִיעִית – מֵתָר לְרַחֵץ בָּהּ בְּשֶׁכֶר. וְאִם אָרְם

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עא

הוצרך הרמב"ם לחדש טעם אחר (שמא יסיקו בשבילו דברים אחרים בשבילו)? אלא מכאן שלדעתו מותר לכתחילה להסיק ולכן נדרש לבאר את איסור הרחיצה באופן אחר.

ולכאורה עדין קשה:

מבואר להלן (הכ"א) שתנור שהסיקוהו בתבן וקש של שביעית יש לצננו כדי שלא ליהנות מהחום הנוצר על ידי הפירות. ומדוע אין דינו כמרחץ שמוותר להשתמש בחום הנוצר מהפירות, והרי לכאורה אם אפילו הנאת רחיצה (שאיננה אכילה) מותרת, כל שכן אכילת פת!

ויש לחלק:

בחימום המרחץ האדם נהנה מעצם החום הנוצר על ידי שריפת התבן והקש ונמצא שנהנה ישירות מהתבואה אך בהסקת התנור, כשהאדם אוכל את הפת אינו נהנה מעצם החום אלא מהתוצאה שלו, היא הפת, ולכן לכתחילה אין להשתמש בתבן וקש לצורך זה

(מנעני ארץ שם).

של שביעית כי אף שאינם ראויים למאכל אדם ראויים הם למאכל בהמה וחלה עליהם קדושת שביעית. ואם כן, קשה: איך מותר להסיק את המרחץ בתבן וקש של שביעית והרי הם ראויים למאכל בהמה?

ומבאר ה'כספ' משנה' בשני אופנים:

א. יתכן שאסור להסיק אלא שאם עברו והסיקו מותר לרחוץ.

ב. אפשר שמוותר להסיק אפילו לכתחילה כי על ידי זה נהנה מהרחיצה, ואף שבדברים הראויים למאכל אדם אין להשתמש לצרכים אחרים, הרי מדברים שאינם מיוחדים למאכל אדם אפשר לעשות תרופה לאדם (כמבואר לעיל ה"א), והוא הדין להסקת מרחץ לצורך האדם.

ובספר 'מעדני ארץ' (שביעית פ"ח מ"א) כתב שלכאורה יש להוכיח מהרמב"ם כתירוץ השני, כי לפי התירוץ הראשון שההסקה נעשתה באיסור, פשוט שאדם חשוב לא ירחץ בה, כי לא ראוי ליהנות מדבר שנעשה בעבירה, כפי שאכן פירשו כמה מהראשונים (הר"ש והרא"ש שביעית שם), ומדוע

טעם הבלוע - לענין ביעור שביעית שבת קודש כ"א תמוז ה'תשע"ג

הכבושים בחבית, אין לומר שהכבישה מוציאה את הטעם מהירק שנתחייב בביעור ומבליעה אותו בשני מיני הירק שעדיין לא חייבים בביעור, כי "אין כח בכבוש להפליט ולהבליע מירק אחד לחבירו".

וה'דבר השמיטה' (שביעית שם) מחלק באופן אחר:

שלושת מיני הירק הכבושים הם של שביעית, שמצד עצמם יש בהם קדושה ומכוחה חלה עליהם חובת הביעור, ולכן כאשר ירק אחד כלה מינו מן השדה לא חלה חובת הביעור על שני האחרים שטעמו בלוע בהם, כי כבר חלה עליהם חובת הביעור מצד עצמם (ויש לבערם בפועל כשיגיע הזמן), ואין בכח הבליעה לשנות את דין הביעור בשני מיני הירק.

ואילו בפירות הכבושים ביין של שביעית (שבהלכה כב), הרי אין ביין קדושת שביעית מצד עצמו, ורק על ידי הכבישה נבלע בו טעם של פירות שביעית וחלה עליו קדושת שביעית וכיון שקדושת היין נובעת מהטעם הבלוע בו, הרי הוא כמותו גם לענין חובת הביעור וצריך לבער את היין בזמן ביעור הפירות שטעמם בלוע בו.

הלכות שמיטה ויובל פרק ז, הלכה ו: הַבּוֹבֵשׁ שְׁלֵשָׁה כְּבָשִׁים בְּחֵבֶת אַחַת – כֹּל שֶׁבָלָה מִיָּנּוּ מִן הַשָּׂדֶה יִבְעַר מִיָּנּוּ מִן הַחֵבֶת.

שלשה מיני ירק הכבושים בחבית אחת והגיע זמן ביעורו של מין אחד - חייבים לבער את אותו המין, ושני המינים האחרים שעדיין לא הגיע זמן ביעורם מותרים באכילה אף שבלוע בהם טעם הירק שכבר הגיע זמן ביעורו - כי בליעת הטעם היתה לפני זמן הביעור, וכיון שאין כאן ממשות, הרי הוא כמבוער (ר"י קורקוס בשם הרמב"ן).

והקשה ה'תוספות יו"ט' (שביעית פ"ט מ"ה):

להלן (הכ"ב) פסק הרמב"ם "חרובין של שביעית שכבשן ביין שישית... חייב לבער היין, לפי שטעם פירות השביעית בו". ואם הטעם הבלוע מלפני זמן הביעור נחשב כמבוער, מדוע חייבים לבער יין שכבשו בו פירות של שביעית?

ומבאר ה'משנה ראשונה' (שם):

בפירות שישית הכבושים ביין שאינו של שביעית, טעם הפירות בלוע ביין ולכן חלים עליו דיני שביעית ובהגיע זמן הביעור חייב לבערו, מה שאין כן בשלושה מיני ירק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ט"ו כ"א תמוז ה'תשע"ג

יום ראשון ט"ו תמוז ה'תשע"ג

הלכות מעשרות

פרק יא

יא. מי שהיו פרוטיו רחוקין ממנו, והגיע יום הבעור -
 42 הרי זה קורא שם [מעשר] למתנות, ומזכה בהן לבעליהן
 43 [כגון לכהן] על גב קרקע, או למי שזוכה בהן [כשליח]
 44 לבעליהן, ומתנדה למחר; שנתנית המטלטלין על גבי
 45 קרקע, אינה אלא מתנה שיש בה חזוק; אבל אינו יכול
 46 להקנות להן המעשרות בחליפין, מפני שנראה כמכירה,
 47 והמעשרות והתרומות, נאמר בהן נתינה לא מכירה.
 48 יב. ומנין שאינו יכול להתודות, עד שיוציא כל המתנות?
 49 שנאמר: "בערתי הקדש מן הבית". "הקדש" - זה מעשר
 50 שני ונטע רבעי, הקרויין קדש; "מן הבית" - זו חלה,
 51 שהיא המתנה של כהנים בבית; "נתתיו ללוי", זה מעשר
 52 ראשון; "וגם נתתיו" - מפלל שקדמתו מתנה אחרת, והיא
 53 תרומה גדולה ותרומת מעשר. "לגר ליתום ולא למנה" -
 54 זה מעשר עני, ולקט שכחה ופאה, אף על פי שאין לקט
 55 שכחה ופאה מעכבין את הודוי.
 56 יג. וצריך להפריש את המתנות על הסדר, ואחר כך יתודה
 57 - שנאמר: "ככל מצותך אשר צויתני", הא אם הקדים
 58 מעשר שני לראשון, אינו יכול להתודות; נשרף טבלו,
 59 אינו יכול להתודות - שהרי לא הפריש מתנות, ולא נתנן
 60 לבעליהן. ובזמן שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים [בזמן
 61 עזרא] - לא היה מתודין, שנאמר: "וגם נתתיו ללוי".
 62 יד. מי שאין לו אלא מעשר שני בלבד - מתודה, שעקר
 63 הודוי במעשר הוא; וכן אם לא היה לו אלא בכורים בלבד
 64 - מתודה, שנאמר: "בערתי הקדש", הקדש הראשון שהוא
 65 הכורים. אבל מי שאין לו אלא תרומה בפני עצמה - אינו
 66 מתודה; שאין התרומה טעונה ודוי, אלא בכלל שאר
 67 המתנות.
 68 טו. "לא עברתי ממצותיך" - שלא הפריש ממין על
 69 שאינו מינו, ולא מן התלוש על המקבר, ולא מן המקבר
 70 על התלוש, ולא מן הקדש על הלשן, ולא מן הלשן על
 71 הקדש. "ולא שכחתי" - שלא שכח מלברכו ולהזכיר שמו
 72 עליו. "לא אכלתי באני ממנו" - הא אם אכלו באנינה
 73 [שמת קרובו וטרם נקבר], אינו מתודה. "ולא בערתי ממנו
 74 בטמא" - הא אם הפרישו בטמאה, אינו מתודה. "ולא
 75 נתתי ממנו למת" - שלא לקח ממנו ארון ותכריכין למת,
 76 ולא נתנו לאוננים אחרים. "שמעתי בקול ה' אלהי",
 77 שהביאו לבית הבחירה. "עשיתי ככל אשר צויתני" -
 78 ששמח ושמח בו, שנאמר: "ושמחת בכל הטוב".
 79 טז. "השקיפה מעזון קדשך מן השמים וכו'" עד "באשר
 80 נשבעת לאבותינו, ארץ זבת חלב ודבש", זו בקשה שיתן
 81 טעם בפרות.
 82 יז. "שאל וממזרים, מתודין; אבל לא גרים ועבדים
 83 משתחררים - מפני שאין להם חלק בארץ, והרי הוא אומר:
 84

1 א. מצות עשה להתודות לפני ה', אחר שמוציאין כל
 2 המתנות [מעשרות וכדומה] שבוטע הארץ; וזה הוא הנקרא
 3 'ודוי מעשר'.
 4 ב. ואין מתודין ודוי זה, אלא אחר השנה שמפרישין בה
 5 מעשר עני - שנאמר: "כי תכלה לעשר ואמרת לפני ה'
 6 אלהיך, בערתי הקדש מן הבית".
 7 ג. אימתי מתודין? במנחה ביום טוב האחרון של פסח של
 8 [שנה] רביעית ושל שביעית - שנאמר: "כי תכלה לעשר",
 9 ברגל שכל המעשרות פלין בו; ואין הפסח מגיע משנה
 10 [=של שנה] רביעית, אלא וכל [=רק כשכל] פרות שלישית
 11 [כבר] נתעשרו, בין פרות האילן בין פרות הארץ.
 12 ד. אין מתודין אלא ביום, וכל היום כשר לודוי המעשר;
 13 ובין בפני הבית [בזמן המקדש] בין שלא בפני הבית, חוב
 14 לבער ולהתודות.
 15 ה. ודוי זה, נאמר בכל לשון - שנאמר: "ואמרת לפני ה'
 16 אלהיך", בכל לשון שאתה אומר. וכל אחד ואחד אומר
 17 בפני עצמו; ואם רצו רבים להתודות כאחד, מתודין.
 18 ו. ומצותו במקדש, שנאמר: "ואמרת לפני ה' אלהיך";
 19 ואם התודה בכל מקום, יצא.
 20 ז. אינו מתודה אלא עד שלא ישאר אצלו אחד מן
 21 המתנות, שכן הוא אומר בודוי: "בערתי הקדש מן הבית
 22 וכו'". וערב יום טוב האחרון, היה הבעור; ולמחר
 23 מתודין.
 24 ח. כיצד הוא עושה? אם נשאר אצלו תרומה ותרומת
 25 מעשר, נותנה לפנה; מעשר ראשון, נותנו ללוי; מעשר
 26 עני, נותנו לעניים; נשאר אצלו פרות מעשר שני של
 27 ודאי, או נטע רבעי [פירות אילן בשנה הרביעית], או מעות
 28 פדיתן - הרי זה מבער אותן, ומשליך לים או שורף; נשאר
 29 אצלו מעשר שני של דמאי [פירות ספק מעושרים], אינו
 30 חוב לבערו. נשאר אצלו בכורים, הרי הן מתבצרים בכל
 31 מקום.
 32 ט. כמה דברים אמורים ששורף ומבער? בשנשאר אצלו
 33 פרות שאינו יכול לאכלן בלן קדם שיכנס יום טוב. אבל אם
 34 נשאר לו תבשיל של מעשר שני ונטע רבעי, אינו צריך
 35 לבערו - שהתבשיל כמבער; וכן יין ותבלין, הרי הן
 36 כמבערין.
 37 י. פרות שלא הגיעו לעונת המעשרות בשעת הבעור -
 38 אינן מעכבין אותו להתודות, ואינו חוב לבער אותן.
 39

44 ז. ומה הן החמש שזוכין בהן הפהנים בכל מקום?
 45 המתנות נדרוע לחיים וקיבה מכל בהמת חולין, ופדיון
 46 הפן, ופטור חמור, וגזל הגר (נמת ואין לו יורשים),
 47 והתרמים [כל דבר שהוחרם לכהן]; ותמשתן חלין לכל
 48 דבר.

49 ח. והמתנה שזוכין בה מן המקדש, היא עורות העולות;
 50 והוא הדין לשאר עורות קדשי קדשים - פלן לפהנים.

51 ט. השמונה מתנות שאין נאכלין אלא במקדש - פלן
 52 קדשי קדשים הן, ואין נאכלין אלא לזכרי כהנה, כמו
 53 שיתבאר במקומו; ובהן נאמר: "כל זכר יאכל אתו וגו'".
 54 י. החמש שבירושלים - קדשים קלין הן, ונאכלין לזכרים
 55 ולנקבות; ובהן נאמר: "לך נתתם ולבניך ולבנותיך אתך
 56 לחק עולם". ואף על פי כן, אין נתתן אלא לזכרי כהנה,
 57 שהרי לאנשי משמר [העובדים באותו שבוע במקדש] הן;
 58 והבכור מקריבין חלבו ודמו, ואין מקריב אלא איש. וכן
 59 עורות קדשי קדשים, ושדה אחזה, והתרמים, וגזל הגר -
 60 אין זוכין בהן אלא אנשי משמר, כמו שיתבאר; וכן פדיון
 61 הבן לזכרי כהנה, שכן נאמר בו: "ונתת הפסח לאהרן
 62 ולבניו". ופטור חמור, לזכרי כהנה - שדין הבכורות פלן
 63 שנה, לזכרים ולא לנקבות.

64 יא. הנה למדת, שהמתנות שנתתן לנקבות פזרים, חמש
 65 מתנות: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, ומתנות כהמה,
 66 וראשית הגז. ומנין אני אומר, שראשית הגז נתנת לכהנה?
 67 שהרי נאמר: "ראשית דגנך תירשך ויצהרך, וראשית גז
 68 צאנך - תתן לו" - מה ראשית דגן נתנת לנקבות פזרים,
 69 אף ראשית הגז נתנת לנקבות פזרים.

70 יב. מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת, ואמרו:
 71 עשרים וארבע מתנות כהנה נתנו לאהרן, ואלו הן - עשר
 72 במקדש, וארבע בירושלים, ועשר בגבולין [חוק
 73 לירושלים]:

74 יג. עשר במקדש - חטאת העוף, אשם ודאי,
 75 ואשם תלוי, זבחי שלמי צבור, ולג שמן של מצרע, שתי
 76 הלחם, ולחם הפנים, שגרי מנחות, ומותר העמר.

77 יד. ארבע בירושלים - הבכורה, והפזרים, ומורם - כל
 78 מה שמונח מתודה ואיל נזיר, ועורות קדשים.

79 טו. עשר בגבולין - תרומה, ותרומת מעשר, וחלה,
 80 וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הפן, ופדיון פטור חמור,
 81 שדה תרמים, ושדה אחזה, וגזל הגר. ולפי חשבון זה,
 82 חשב כל המורם מקדשים קלים מתנה אחת - והן חזה
 83 ושוק המורם מכל זבח שלמים, עם הלחם המורם עמהם
 84 אם הנה תודה, עם הזרוע המורמת מאיל נזיר, עם הלחם
 85 המורם עמה עם חזה ושוק; הואיל ושלשתן שלמים הן,
 86 חשב המורם מהן מתנה אחת.

87 טז. כל המתנות שהן תלויות בקרבנות, תבאר כל אחת
 88 ואחת מהן במקומה מהלכות הקרבנות; וכן גזל הגר
 89 ותבאר בהלכות גזלה. וכבר בארנו דין שדה אחזה ודין
 90 התרמים בהלכות ערכין, ודין תרומה ותרומת מעשר

1 "כאשר נשבעת לאבותינו". פהנים ולויים מתודים, שאף
 2 על פי שלא חלקו בארץ, יש להם ערי מגרש.

3 בריף רחמנא דסייען

4 הלכות בפזרים עם שאר 5 מתנות כהנה שבגבולין

6 יש בכללן תשע מצוות - שמונה מצוות עשה, ואחת
 7 מצוות לא תעשה; וזה הוא פטור: (א) להפריש בפזרים
 8 ולהעלותן למקדש; (ב) שלא יאכל הפהן בפזרים חוץ
 9 לירושלים; (ג) לקרות עליהן; (ד) להפריש חלה לפהן;
 10 (ה) לתת זרוע ולחיים וקבה לפהן; (ו) לתן לו ראשית
 11 הגז; (ז) לפדות בכור הבן, ולתן פדיונו לפהן;
 12 לפדות פטור חמור, ולתן פדיונו לפהן; (ט) לערף
 13 פטור חמור, אם לא רצה לפדותו. ובאור מצוות אלו -
 14 בפרקים אלו.

15 פרק א

16 א. ארבע ועשרים מתנות כהנה נתנו לפהנים, וכלן
 17 מפרשין בתורה; ועל פלן נכרתה ברית לאהרן. וכל כהן
 18 שאינו מודה בהן - אין לו חלק בכהנה, ואין נוהגין לו
 19 מתנה מהן.

20 ב. וכל האוכל מתנה שיש בה קדשה מהן, מברך: 'אשר
 21 קדשנו בקדשתו של אהרן, וצננו לאכל כף וכו'.

22 ג. שמונה מתנות מהן - אין אוכלין אותן הפהנים אלא
 23 במקדש, לפנים מחומת העזרה; וחמש מתנות - אין
 24 אוכלין אותן אלא בירושלים, לפנים מחומת העיר; וחמש
 25 מתנות - אין זוכין בהן מן התורה, אלא בארץ ישראל
 26 בלבד; וחמש מתנות מהן - זוכין בהן בין בארץ בין
 27 בחוצה לארץ; ומתנה אחת - זוכין בה מן המקדש.

28 ד. מה הן השמונה שאין נאכלין אלא במקדש? בשר
 29 החטאת, אחד חטאת העוף ואחד חטאת כהמה, ובשר
 30 האשם, בין [אשם] תלוי בין ודאי, וזבחי שלמי צבור,
 31 ומותר העמר, ושגרי מנחות ישראל, ושתי הלחם
 32 [שמקריבים בשבועות], ולחם הפנים, ולג שמן של מצרע
 33 - אלו אין נאכלין אלא במקדש.

34 ה. ומה הן החמש שאין נאכלין אלא בירושלים? חזה
 35 ושוק של שלמים, והמורם מן התודה, והמורם מאיל נזיר,
 36 ובכור כהמה טהורה, והפזרים - אלו אין נאכלין אלא
 37 בירושלים.

38 ו. ומה הן החמש שבארץ ישראל? התרומה ותרומת
 39 מעשר והחלה, ושלשתן קדש, וראשית הגז [מהצאן]
 40 ושדה אחזה [- שהוקדשה ונמכרה, חוזרת ביובל להקדש
 41 ומתחלקת לכהנים שבמשמר], ושניהן חלין - אלו אין
 42 זוכין בהן מן התורה אלא בארץ ישראל. ואין אוכלין
 43 תרומות וחלות של ארץ ישראל, אלא בארץ ישראל.

מתוך מהדורת חזק

47 שְׁהִיָּה נְטוּעַ בְּשָׂדֵה חִבְרוֹ אוֹ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים, וְהִכְרִיכוּ
 48 בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, אוֹ שְׁהִיָּה עֲקָרוֹ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְהִכְרִיף קִצְתוֹ
 49 בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, וְדָרַךְ הַרְבִּיבִים אוֹ דָרַךְ הַיְחִיד מִפְּסָקַת בְּאֲמֻצֵּעַ
 50 בֵּין הָעֵקֶר וְהַצֵּד הַמְּבָרֵךְ - אֵינּוּ מְבִיא בַּכּוּרִים, לֹא מִמָּה
 51 שְׁהוֹצִיא בְּרִשּׁוֹת זֶה, וְלֹא מִן הַצֵּד שֶׁבְּרִשּׁוֹת הָאֲחֵרֹת,
 52 שְׁנֵאמַר: "בַּכּוּרֵי אֲדָמְתָךְ", עַד שְׁהִיָּה כָּל הַגְּדוּלֵינִי
 53 מֵאֲדָמְתָךְ.
 54 **יא.** נִתֵּן לוֹ חִבְרוֹ רִשּׁוֹת לְהִכְרִיף בְּתוֹךְ שְׂלוֹ, אֲפִלּוֹ לְשַׁעָּה
 55 - הָרִי זֶה מְבִיא. וְאִם הָיָה הָאֵילָן סְמוּךְ לְמִצְרָה [גְּבוּל שְׂדֵה]
 56 חִבְרוֹ, אוֹ נוֹטֵה לְשָׂדֵה חִבְרוֹ - אָף עַל פִּי שֶׁחִיב לְהַרְחִיק,
 57 הָרִי זֶה מְבִיא מִמֶּנּוּ וְקוּרָא: שְׁעַל מִנֵּת כֵּן הַנְּחִיל יְהוֹשֻׁעַ
 58 אֶת הָאֲרֶז.
 59 **יב.** הָאֲרִיסִין, וְהַחֹקְרִין - עוֹבְדִים בְּשֵׂדֵה תַּמּוּרֹת חֶלֶק
 60 מֵהַפְּרוּת, וּבְעֵלֵי זְרוּעַ שְׁאוּנְסִין אֶת הַבְּעָלִים וְלוֹקְחִין
 61 [קוֹנִינִים] אֲרֻצוֹתָם מִקֵּהן בְּפִחוֹת [מִשׁוּוִיּוֹ], וְהַגְּזֵלִין - אֵינִן
 62 מְבִיאִין בַּכּוּרִים, וְאֲפִלּוֹ נִתְּיָאשׁוּ הַבְּעָלִים, שְׁנֵאמַר: "בַּכּוּרֵי
 63 אֲרָמְתָךְ".
 64 **יג.** הַקּוֹנֵה אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵה חִבְרוֹ - אֵינּוּ מְבִיא, לְפִי שְׁאִין
 65 לוֹ קֶרֶע. וְהַקּוֹנֵה שְׁלֹשׁ אֵילָנוֹת, יֵשׁ לוֹ קֶרֶע; וְאָף עַל פִּי
 66 שְׁאִין לוֹ אֶלָּא הָאֵילָנוֹת בְּלִבְדוֹ, הָרִי הוּא כְּמִי שֶׁקָּנָה קֶרֶע.
 67 קָנָה אֵילָן אֶחָד וְקֶרֶעוֹ, הָרִי זֶה מְבִיא.
 68 **יד.** הַלוֹקֵחַ [קוֹנֵה] פְּרוֹת תְּלוּשִׁין, וְלֹקֵחַ הַקֶּרֶע - הָרִי זֶה
 69 מְבִיא בַּכּוּרִים, שֶׁהִרִי יֵשׁ לוֹ קֶרֶע וּפְרוֹתֶיהָ. מִכֹּר לוֹ פְּרוֹת
 70 חוּץ מִן הַקֶּרֶע, אֲפִלּוֹ מִחִבְרִין - מוֹכֵר אֵינּוּ מְבִיא, שֶׁהִרִי
 71 אֵין לוֹ פְּרוֹת; וְלוֹקֵחַ אֵינּוּ מְבִיא, שֶׁהִרִי אֵין לוֹ קֶרֶע. חֲזוֹר
 72 הַמוֹכֵר וְלֹקֵחַ הַפְּרוֹת מִן הַלוֹקֵחַ - הָרִי זֶה מְבִיא, שֶׁהִרִי יֵשׁ
 73 לוֹ קֶרֶע וּפְרוֹתֶיהָ.
 74 **טו.** הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ לְגוּי, וְחֲזוֹר וְלֹקֵחָהּ מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה
 75 מְבִיא מִמֶּנָּה בַּכּוּרִים מִן הַתּוֹרָה; שְׁאִינָה נִפְקָעַת מִן
 76 הַמַּצְּוֹת בְּקִנְיַן הַגּוּי, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
 77 **טז.** אֲשֶׁרָה [עַם לַעֲבוּדָה זָרָה] שֶׁבִטְלָה - אֵין מְבִיאִין מִמֶּנָּה
 78 בַּכּוּרִים; שֶׁהַבַּכּוּרִים קִבְּדוּשִׁי מִקְדָּשׁ הֵן.
 79 **יז.** הַבַּכּוּרִים - אֵין לָהֶן שְׁעוֹר מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל מִדְּבָרֵיהֶם
 80 [שֶׁל חַכְמֵינֵינוּ] צָרִיף לְהַפְרִישׁ אֶחָד מִשְׁשֵׁים; וְהוֹרִיצָה לְעֻשׂוֹת
 81 כָּל שְׂדֵהוּ בַּכּוּרִים, עוֹשָׂה.
 82 **יח.** הַפְּרִישׁ בַּכּוּרֵי, וְחֲזוֹר וְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן, אוֹ עֲטָרָן - הָרִי
 83 הַתּוֹסֵפֶת כְּבַכּוּרִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִבִּיא מֵאֲרֶז
 84 יִשְׂרָאֵל; אֲבָל אִם הִבִּיא מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, אוֹ מִסּוּרֵיהָ [מִקּוּם]
 85 שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד וְלֹא נִתְקַדַּשׁ בְּקֹדֶשׁ הָאֲרֶז - אֵין תּוֹסֵפֶת
 86 הַבַּכּוּרִים כְּבַכּוּרִים. וְאָף עַל פִּי שְׁאִינָה כְּבַכּוּרִים, אֵינָה
 87 נִאֲכָלֶת אֶלָּא בְּטַהֲרָה. וְאֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַבַּכּוּרִים בְּכָל
 88 מְקוֹם, אֶלָּא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים.
 89 **יט.** פִּיצַד מִפְּרִישֵׁין הַבַּכּוּרִים? יוֹרֵד אָדָם לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ
 90 וְרוֹאֵה תְּאֵנָה שֶׁבְּפָרָה, אֲשֶׁכּוֹל שֶׁבְּכֹר, וְרִמּוֹן שֶׁבְּכֹר -
 91 קוֹשֶׁרֶן בְּגָמִי, וְאוֹמֵר: 'הָרִי אֵלוֹ בַּכּוּרִים'; וְהֵן נֶעֱשִׂין
 92 בַּכּוּרִים בְּמַחְבֵּר, מִשְׁקַרְא לָהֶם שֵׁם, וְאָף עַל פִּי שְׁעִדִין לֹא
 93 בְּשָׂלוֹ כָּל צָרְפָן. וּמִשְׁיַגְמְרוֹ וְיִתְלַשׁ אוֹתָן מִן הַקֶּרֶע, אֵינּוּ

1 בְּהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת. וּבְהִלְכוֹת אֵלוֹ, אֲבָרָא מִשְׁפְּטֵי הַמַּתְנֹת
 2 שְׁאֵינִן תְּלוּיִין בְּקַרְבָּנוֹת; וְהֵן - הַבַּכּוּרִים, וְהַמְחֵלָה,
 3 וְהַמַּתְנֹת, וְרֵאשִׁית הַגֹּז, וּפְדִיּוֹן הַבֵּן, וּפְטוֹר חֲמור.
 4 **פָּרָק ב**
 5 **א.** מַצּוֹת עֲשֵׂה לְהִבִּיא בַּכּוּרִים לְמִקְדָּשׁ; וְאֵין הַבַּכּוּרִים
 6 נוֹהֲגִין אֶלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת [בְּזִמְנוֹ הַמִּקְדָּשׁ] וּבְאֲרֶז יִשְׂרָאֵל
 7 בְּלִבְדוֹ, שְׁנֵאמַר: "רֵאשִׁית בַּכּוּרֵי אֲדָמְתָךְ, תְּבִיא בֵּית ה'
 8 אֶלְהֵיךְ". וּמְבִיאִין בַּכּוּרִים מִדְּבָרֵיהֶם [מִתְקַנֵּת חַכְמִינִם] מְעַרֵי
 9 סִיחוֹן וְעוֹג וּמִסּוּרֵיהָ - מִקּוּם שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד וְלֹא נִתְקַדַּשׁ
 10 [בְּקֹדֶשׁ הָאֲרֶז], שֶׁהַקּוֹנֵה בְּסוּרֵיהָ כְּקוֹנֵה בִירוּשָׁלַיִם. אֲבָל
 11 עֲמוּן וּמוֹאָב, וּמִצְרַיִם וּבְכָל - אָף עַל פִּי שֶׁהֵן חִבְרִין
 12 בְּתוֹרְמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם, אֵין מְבִיאִין מִקֵּהן בַּכּוּרִים;
 13 וְאִם הִבִּיא בַּכּוּרִים מִחוּצָה לְאֲרֶז, אֵינִן בַּכּוּרִים.
 14 **ב.** אֵין מְבִיאִין בַּכּוּרִים אֶלָּא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין הָאֲמוּרִים
 15 בְּשַׁבַּת הָאֲרֶז, וְהֵן: הַחֲטִיִּם וְהַשְּׁעוּרִים וְהַעֲנָבִים וְהַתְּאֵנִים
 16 וְהַרְמוּנִים וְהַזֵּיתִים וְהַתְּמָרִים; וְאִם הִבִּיא חוּץ מִשְׁבַּעַת
 17 הַמִּינִין, לֹא נִתְקַדַּשׁוּ.
 18 **ג.** אֵין מְבִיאִין לֹא מִתְמָרִים שֶׁבְּהָרִים, וְלֹא מִפְּרוֹת
 19 שֶׁבְּעֻמְקִים, וְלֹא מִזֵּיתֵי שְׁמֹן שְׁאֵינִן מִן הַמְּבַחֵר; אֶלָּא
 20 מִתְמָרִים שֶׁבְּעֻמְקִים וּמִפְּרוֹת שֶׁבְּהָרִים, לְפִי שֶׁהֵן מִן
 21 הַמְּבַחֵר. וְאִם הִבִּיא שְׁלֹשׁ מִן הַמְּבַחֵר - כְּגוֹן תְּמָרִים
 22 שֶׁבְּהָרִים, וְתְּאֵנִים סְכוּת וּמְרַקְבוֹת, וְעֲנָבִים מְאָבְקוֹת
 23 וּמַעֲשָׂנוֹת - לֹא נִתְקַדַּשׁוּ.
 24 **ד.** אֵין מְבִיאִין בַּכּוּרִים מִשְׁקִין, חוּץ מִזֵּיתִים וְעֲנָבִים
 25 בְּלִבְדוֹ, שְׁנֵאמַר: "פְּרֵי הָאֲדָמָה"; וְאִם הִבִּיא מִשְׁקָה, אֵין
 26 מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ.
 27 **ה.** הַקְּרוֹבִים לִירוּשָׁלַיִם, מְבִיאִין תְּאֵנִים וְעֲנָבִים לַחִים;
 28 וְהַרְחוֹקִים, מְבִיאִין אוֹתָן גְּרוֹגְרוֹת [תְּאֵנִים מִיּוֹבְשׁוֹת]
 29 וְצִמּוּקִין.
 30 **ו.** אֵין מְבִיאִין בַּכּוּרִים קֹדֶם עֲצָרַת, שְׁנֵאמַר: "וְיַחַג הַקְּצִיר
 31 בַּכּוּרֵי מַעֲשֵׂיךְ". וְאִם הִבִּיא, אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ; אֶלָּא יַגִּיחַם
 32 שֵׁם עַד שֶׁתְּבוֹא עֲצָרַת, וְיִקְרָא עֲלֵיהֶן. וְכֵן אֵין מְבִיאִין
 33 בַּכּוּרִים אַחֵר תְּנַכָּה - שֶׁהַבַּכּוּרִים שֶׁבְּפָרוֹ אַחֵר תְּנַכָּה, הֵן
 34 תְּשׁוּבִין מִשְׁנֵה הַבָּאָה; וְיַגִּיחַ אוֹתָן עַד אַחֵר הָעֲצָרַת.
 35 **ז.** אֵין מְבִיאִין בַּכּוּרִים לֹא מִן הַתְּדֵשׁ עַל הַיֶּשֶׁן, וְלֹא מִן
 36 הַיֶּשֶׁן עַל הַתְּדֵשׁ. פִּיצַד? לֹא יְבִיא מִפְּרוֹת שֶׁחֲנָטוּ קֹדֶם
 37 תְּמֻשָׁה עֶשֶׂר בְּשַׁבָּט, עַל פְּרוֹת שֶׁחֲנָטוּ אַחֵר תְּמֻשָׁה עֶשֶׂר
 38 בּוֹ. אֶחָד הַנוֹטֵעַ וְאֶחָד הַעוֹלָה מֵאֵלֵינוּ, שְׁנֵאמַר: "בַּכּוּרֵי כָּל
 39 אֲשֶׁר בְּאֲרָצָם".
 40 **ח.** וּפְרוֹת שֶׁל שְׁתַּפִּין חִבְרִין בַּכּוּרִים, שְׁנֵאמַר: "בַּכּוּרֵי
 41 כָּל אֲשֶׁר בְּאֲרָצָם".
 42 **ט.** הַגְּדֵל בְּעֲצִין, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא נְקוּב, וְהַגְּדֵל בְּסַפִּינָה
 43 - אֵינּוּ מְבִיא מִמֶּנּוּ כָּל עֵקֶר, שְׁנֵאמַר: "בְּאֲרָצָם"; אֲבָל
 44 מְבִיא מִן הַגְּדֵל בְּגַג וּבְחֶרֶבָה.
 45 **י.** הַנוֹטֵעַ אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, וְהִכְרִיכוּ - הַשְּׁחִיל מִמֶּנּוּ עַנֵּף
 46 בְּקֹדֶעַ וְהוֹצִיאָו לְתוֹךְ שְׂדֵה חִבְרוֹ אוֹ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיבִים, אוֹ

46 ז. הבכורים טעונין כלי, שגאמר: "ושמת בטנא". ומצוה
 47 מן המבחר להביא כל מין ומין בכלי בפני עצמו; ואם
 48 הביא בכלי אחד, יצא. ולא יביאם בערבוב - אלא שעורים
 49 מלמטה, וחטים על גביהן, וזיתים על גביהן, ותמרים על
 50 גביהן, ורמונים על גביהן, ותאנים למעלה מן הכל; ויהיה
 51 דבר אחד מפסיק בין מין ומין, כגון הוציאן [עלי דקל]
 52 וחקף [מיו עשב], או עליו וכיוצא בהן. ומקריף לתאנים,
 53 אשכולות של ענבים מבחוץ.
 54 ח. הביאם בכלי מתכות - נוטל הכהן הבכורים, וחוזר
 55 הפלי לבעליו. ואם הביאם בסלים של ערבה [וחלק] {
 56 קלופה} וכיוצא בהן, הרי הבכורים והסלים לפנהיגים; ואם
 57 נטמאו הבכורים, אין הסלים לפנהיגים.
 58 ט. כשהיו מביאין את הבכורים, היו מביאין בידם תורין
 59 ורגלי יונה; וכן היו תולין מצדי הסלים תורין ורגלי יונה,
 60 כדי לעטר את הבכורים. אלו שעם הסלים, היו קרבים
 61 עולות; ואלו שבידיהן, היו נתנין לפנהיגים.
 62 י. מצות עשה להתודות על הבכורים במקדש בשעה
 63 שמביאין. מתחיל וקורא: "הגדתי היום לה' אלהיך, כי
 64 באתי אל הארץ וגו' ארמי אבד אבי", עד שגומר כל
 65 הפרשה, עד "אשר נתת לי ה'". ואין קורין אותה אלא
 66 בלשון הקדש - שגאמר: "וענית ואמר", בלשון הזאת.
 67 יא. בראשונה, כל מי שהיה יודע לקרות, קורא; וכל מי
 68 שאינו יודע לקרות, מקרין אותו. נמנעו אלו שאין יודעין
 69 לקרות מלהביא, כדי שלא יקלמו. התקינו בית דין שהיהו
 70 מקרין את מי שהוא יודע, כמי שאינו יודע.
 71 יב. המביא את הבכורים - יש לו רשות לתנם לעבדו
 72 וקרובו בכל הדרך, עד שמגיע להר הבית. הגיע להר הבית
 73 - נוטל הסל על כתפו הוא בעצמו, ונאפלו היה מלך גדול
 74 בישראל, ונכנס עד שמגיע לעזרה, וקורא ועודהו הסל על
 75 כתפו, "הגדתי היום לה' אלהיך וגו'". ומזויר הסל מעל
 76 כתפו, ואוחז בשפתיו, והכהן מניח את ידיו תחתיו ומניף,
 77 וקורא: "ארמי אבד אבי, וירד מצרימה וגו'" עד שגומר.
 78 ומניחו בצד המזבח בקרן דרומית מערבית, בדרומה של
 79 קרן; וישתתרה ויצא. ומנין שהבכורים טעונין תנופה?
 80 שגאמר: "ולקח הכהן הטנא מידך", לרבות הבכורים
 81 לתנופה. וכשם שטעונין תנופה, כך טעונין קרבן שלמים
 82 ושיר, שגאמר בהן: "ושמתה בכל הטוב", ויהלך הוא
 83 אומר ברגלים: "ושמתה בחגך" - מה שמחת החג
 84 בשלמים, אף פאן בשלמים. ואין הקרבן מעכב.
 85 יג. ואמתי קוראין בשיר עליהן? כשיגיע לעזרה,
 86 מתחילין היו הלויים וקוראין: "ארוממה ה', כי דליתני".
 87 יד. הבכורין טעונים לינה. כיצד? הביא בכוריו למקדש,
 88 וקרא, והקריב שלמיו - לא יצא באותו היום מירושלים
 89 לחזר למקומו, אלא ילין שם ויחזר למחר לעירו, שגאמר:
 90 "ופנית בבקר, והלכת לאהליך" - כל פונות שאתה פונה
 91 מן המקדש לכשתבוא לו, לא יהיו אלא בבקר. נמצאת
 92 אומר, שהבכורים טעונין שבועה דברים: הבאת מקום,

1 צריך לחזר ולקרות להם שם. לא הפרישן במחבר, ולא
 2 קרא להם שם, ותלש את הפרות - הרי זה מפריש אחר
 3 שנתלשו. ואם נטמאו הפרות כלן, אינו מפריש בכורים
 4 בטמאה; אלא מפריש מן הטהור על הטמא, לכתחלה.
 5 ואם אין לו פרות אחרות להפריש מהן - יראה לי שאינו
 6 מפריש בטמאה, שאין מפרישין לאבד. וכן יראה לי,
 7 שהבכורים שנטמאו - אינו מסיק בהן התנור בתרומה
 8 טמאה, מפני שהן פקדשי מקדש.
 9 כ. המפריש בכוריו, ונמקו או נכזו או אבדו או שנגנבו
 10 או שנטמאו - חיב להפריש אחרים תחתיהן, שגאמר:
 11 "תביא בית ה' אלהיך" - מלמד שהוא חיב באחריותו, עד
 12 שיביאם להר הבית.
 13 כא. המפריש בכוריו להעלותן בידו לירושלים, לא
 14 ישלחם ביד שליח; ואם לקטם מכתחלה על מנת לשלחם
 15 ביד שליח, הרי זה מותר לשלחם.

יום שני ט"ז תמוז ה'תשע"ג

פרק ג

17
 18 א. הבכורים נתנין לאנשי משמר [השבועי במקדש], והן
 19 מחלקין אותן ביניהן פקדשי המקדש. וכבר בארנו, שהן
 20 קרויין 'תרומה'; ולפיכך, זר שאכל בכורים בכל מקום,
 21 חיב מיתה בידי שמים - והוא שיאכל אותן מאחר שנקנסו
 22 לחומת ירושלים.
 23 ב. היו מקצתן [של הפירות] בפנים ומקצתן בחוץ - זה
 24 שבפנים, חיבין עליו מיתה; והרי הוא הקדש לכל דבריו.
 25 וזה שבחוץ, הרי הוא כחלין לכל דבריו.
 26 ג. בהן שאכל בכורים חוץ לירושלים מאחר שנקנסו
 27 לפנים מן החומה - לוקה מן התורה, שגאמר: "לא תוכל
 28 לאכל בשעריך וגו' ותרומת ידך", והן הבכורים, כמו
 29 שבארנו בהלכות תרומה. וכן אם אכלן הכהן בירושלים
 30 קדם הנחה בעזרה - לוקה מן התורה כמי שאכלן בחוץ;
 31 לפי שהן טעונין הנחה בעזרה, שגאמר: "והנחתו לפני
 32 מזבח ה' אלהיך".
 33 ד. ומשהניחן המביא אותן בעזרה - התרו לכהן, ואף על
 34 פי שעדין לא התודה עליהן; שאין הקריאה מעכבת
 35 אכילתן. ובכורים שיצאו חוץ למחיצתן [חוץ לירושלים]
 36 ויחזרו, מותרין באכילה.
 37 ה. אכילת בכורים, באכילת תרומה לכל דבר. ויתר
 38 בבכורים - שהן אסורין לאונן [- מי שמת קרובו וטרם
 39 נקבר], וטעונין הבאת מקום [- לירושלים]; וכהן טהור
 40 שאכל בכורים טמאים - לוקה, כשם שלוקה ישראל טהור
 41 שאכל מעשר שני שנטמא; מה שאין כן בתרומה.
 42 ו. ומנין שהבכורים אסורין לאונן? שהרי נאמר בהן:
 43 "ושמתה בכל הטוב" - מפלל שהוא חיב לאכלן בשמחה,
 44 לא באנינות. והאוכלן באנינות, מכין אותו מפת מרדות
 45 [מלקות מדרבנן].

מתוך מהדורת חזק

47 אינו קורא, שנגאמר: "ולקחת . . . ובאת", עד שתהיה
 48 לקיחה והבאה באחד.
 49 ט. הפריש בכוריו, ואבדו קדם שיגיע להר הבית, והפריש
 50 אחרים תחתייהן - מביא השניים, ואינו קורא; לפי שאינו
 51 יכול לומר: "את ראשית פרי האדמה", לפי שאינן
 52 ראשית. ואלו השניים, [זו שיאכלם] אין חזבין עליהן
 53 חמש ככורים.
 54 י. הביא בכוריו, ונטמאו בעזרה - נופץ אותן שם [מוציאם
 55 מהסל, ואינו קורא].
 56 יא. הביא בכוריו מאחד מן המינין, וקרא, וחזר והביא
 57 בכורים ממין אחר - אינו קורא עליהן, שנגאמר: "הגדתי
 58 היום לה' אלהיך" - פעם אחת בשנה הוא מגיד, ואינו
 59 מגיד וחוזר ומגיד בשנה אחת.
 60 יב. הפריש בכוריו, ויבש המעין [המשקה שדחו], או
 61 שנגצץ האיילן - מביא ואינו קורא; לפי שנה כמי שאין
 62 לו קרקע, שהרי אבדה.
 63 יג. המביא בכורים מאחר חג הסוכות, ועד חג הפסח - אף על
 64 פי שהפרישן קדם החג [- סוכות], מביא ואינו קורא,
 65 שנגאמר: "ושמחת בכל הטוב", ואין קריאה אלא בשעת
 66 שמחה, מחג השבועות ועד סוף חג הסוכות. ושאר כל
 67 המביאין חוץ מאלו - מביאין וקוראין.
 68 יד. הבכורים, והתרומות, והחלה, והקרבן והחמש, ומתנות
 69 בהמה - הם נכסי הכהן; יש לו [- רשאי] לקנות מהן
 70 עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, ובעל חוב נוטלן בחובו,
 71 והאשה בכתבתה, וקונה בהן ספר תורה.
 72 (טו). אף על פי שהבכורים והתרומות אסורין להאכל
 73 לזרים.
 74 טו. אף על פי שהבכורים עולין [- בטלים אם נתערבו
 75 בחולין] באחד ומאה, פתומה - אם נתערבו בחלין
 76 בירושלים, אסורין בכל שהן במינן פמער שני; שהוא
 77 מקום אכילתן, עשו אותן כדבר שיש לו מתירין [שאינו
 78 בטל]. ואף על פי שהבכורים אסורין לזרים אף בירושלים
 79 - הרי הן אסורין בכל שהן. אפלו זרע הבכורים אחר
 80 שנקנסו לירושלים - הרי הגדולין אסורין; ואוסרין בכל
 81 שהן, אם נתערבו בירושלים. אבל הזרע בכורים קדם
 82 שיפנסו לירושלים - הגדולין חלין.
 83 טז. כיצד מעלין את הבכורים? כל העירות שבמעמד,
 84 מתפנסות לעירו של מעמד, כדי שלא יעלו יחידים,
 85 שנגאמר: "ברב עם, הדרת מלך". ובאין ולגין ברחובה של
 86 עיר, ולא יפנסו לבתים - מפני אהל הטמאה; ובשחר
 87 הממנה אומר: 'קומו ונעלה ציון, אל ה' אלהינו'. והשור
 88 הולך לפניהם, וקנניו מצפות זהב; וצטרה של זית
 89 בראשו, להודיע שהבכורים משבעת המינין. והחליל מכה
 90 לפניהם, עד שהם מגיעין קרוב לירושלים. והם הולכין
 91 בכל הדרך, וקוראין: "שמחתי באמרים לי, בית ה' גלך";
 92 ולא היו מהלכין כל היום, אלא שתי ידות בלבד [שני
 93 שלישי מהיום]. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפניהן

1 בכלי, וקריאה, וקרבן, ושיר, ותנופה, ולינה שם
 2 בירושלים.
 3 פרק ד
 4 א. כל המביא בכורים, טעון קרבן ושיר ותנופה ולינה;
 5 אבל יהודי אינו שנה בכל - לפי שיש שחזבין להביא
 6 בכורים, ואינן קוראין עליהן.
 7 ב. ואלו מביאין, ולא קוראין: האשה; והטמטום [אטום
 8 ואין ניכר מינו] והאנדורגיגוס [יש בו סימני זכר ונקבה] -
 9 לפי שהם ספק אשה, ואין יכולין לומר "אשר נתת לי ה'".
 10 וכן האפיטרופין [על יתומים] והעבד והשליח אינן
 11 קוראין, לפי שאינן יכולין לומר "אשר נתת לי ה'".
 12 ג. אבל הגר מביא וקורא - לפי שנגאמר לאברהם: "אב
 13 המוזן גוים נתתיך", הרי הוא אב כל העולם כלו שנקנסין
 14 תחת פנפי שכינה, ולאברהם היתה השבועה תחלה,
 15 שיירשו בניו את הארץ. וכן פהנים ולויים מביאין
 16 וקוראין, מפני שיש להן ערי מגרש.
 17 ד. הקונה שני אילנות בתוך של חברו - מביא ואינו קורא,
 18 לפי שהדבר ספק אם יש לו קרקע או אין לו. וכיצד עושה?
 19 מקדיש אותן תחלה לבדק הבית [למקדש] - מפני שהן ספק
 20 חלין, ואין מכניסין חלין לעזרה; והכהן פודה אותן מיד
 21 ההקדש, ואחר כך אוכלן. ומפריש מהן תרומה ומעשרות,
 22 מפני שהן ספק חלין; ונותן מעשרות שלהן לכהנים, שמא
 23 בכורים הן ואסורין לזרים. ואינו מביא אותן בעצמו, אלא
 24 משלח אותן ביד שליח - כדי שלא תעכב אותן הקריאה
 25 מלאכלן; שכל שאינו ראוי לקריאה מפני הספק, הקריאה
 26 מעכבת בו.
 27 ה. הפריש בכוריו, ומכר את שדהו - מביא ואינו קורא;
 28 שאינו יכול לומר: "אשר נתת לי ה'", שהרי אין לו.
 29 והלוקח [הקונה] אינו חייב להפריש בכורים אחרים מאותו
 30 המין, ששכר הפריש ממנו מוכר; ואם הפריש, מביא ואינו
 31 קורא. אבל ממין אחר, מפריש ומביא וקורא.
 32 ו. המוכר את שדהו לפרות - הלוקח מביא ואינו קורא,
 33 שקנן הפרות אינו קנן הגוף. אבל מביא אדם מנכסי
 34 אשתו בכורים, וקורא - אף על פי שאין לו גוף הקרקע,
 35 שנגאמר בהן: "אשר נתן לך ה' אלהיך - ולביתך"; אף על
 36 פי שמתה אשתו אחר שהפריש, והוא בדרך - מביא
 37 וקורא.
 38 ז. המוכר שדהו או שמכר אילנות וקרקעו, בזמן שהיובל
 39 נהג - הרי זה מביא וקורא ביובל ראשון בלבד, שעדין
 40 לא סמכה דעתו של מוכר שמתחזר לו הקרקע; אבל אם
 41 חזר ומכרה ביובל שני, הרי זה מביא ואינו קורא - ששכר
 42 סמכה דעתו שאין לו אלא הפרות, וקנן פרות אינו קנן
 43 הגוף.
 44 ח. הפריש בכורים וחלה, והרי הוא מסכן - זה שראוי
 45 ליורשו, מביא ואינו קורא. הפריש בכוריו, ושלחן ביד
 46 אחר, ומת השליח בדרך - אף על פי שחזר הוא והביאן,

מתוך מהדורת חזק

47 תשתפח תורת חלה מישראל. ואין מביאין חלת חוצה
 48 לארץ לארץ, כשם שאין מביאין תרומה ובכורים משם;
 49 ואם הביא - מניח אותה עד ערב הפסח, ותשרף בתרומה.
 50 ח. שלשה דינין לחלה, בשלש ארצות: כל הארץ
 51 שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב - מפרישין בה חלה אחת
 52 כשעור, והיא נאכלת לכהנים. ושאר ארץ ישראל שהחזיקו
 53 בה עולי מצרים ולא החזיקו בה עולי בבל, שהיא מפזיב
 54 ועד אמנה - מפרישין בה שתי חלות: האחת נשרפת,
 55 והאחת נאכלת. ומפני מה מפרישין בה שתי חלות? מפני
 56 שהחלה הראשונה טמאה - שהרי לא נתקדשה אותה
 57 הארץ בימי עזרא, וקדשה ראשונה בטלה משגלו; והואיל
 58 והיא ארץ ישראל - מפרישין בה חלה אחד מארבעים
 59 ושמונה, ושורפין אותה. ומפרישין חלה שניה, ונותנין
 60 אותה לכהן לאכלה - כדי שלא יאמרו: 'תרומה טהורה
 61 נשרפת', שהרי נשרפה הראשונה, אף על פי שלא נטמאת
 62 טמאה ודועה לכל. וזו השניה, אין לה שעור; אלא כל
 63 [כמות] שרוצה מפריש - מפני שהיא מדבריהם [של
 64 חכמים]. וכל הארץ שמאמנה ולחויץ, בין בסוריה [מקומות
 65 שכבש דוד ולא נתקדשו בקדושת הארץ] בין בשאר
 66 הארצות - מפרישין שתי חלות: אחת לשרפה, כדי שלא
 67 יאמרו: 'ראינו תרומה טמאה נאכלת', ואחת לאכילה, כדי
 68 שלא תשתפח תורת חלה מישראל. והואיל וזו וזו
 69 מדבריהם, מוטב לרבות בנאכלת; לפיכך, של שרפה, אין
 70 לה שעור אלא כל שהוא, ושל אכילה, אחד מארבעים
 71 ושמונה. וזו של אכילה, מתרת לזבים ולזבות; ואין צריך
 72 לומר, לשאר טמאים.
 73 ט. בזמן הזה, שאין שם עסה טהורה, מפני טמאת המת
 74 - מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל, אחד מארבעים
 75 ושמונה, ושורפין אותה, מפני שהיא טמאה, ויש לה שם
 76 עקר מן התורה. ומפזיב עד אמנה - מפרישין שניה לכהן
 77 לאכילה, ואין לה שעור; כשהיה הדבר מקדם.
 78 י. חלת חוצה לארץ - אף על פי שהיא טמאה, הואיל
 79 ועקר חיובה מדבריהם - אינה אסורה באכילה, אלא על
 80 כהן שטמאה יוצאה עליו מגופו, והם: בעלי קראין, וזבים,
 81 וזבות, ונדות, ויולדות, ומצרעין. אבל שאר הטמאים
 82 במגע שאר הטמאות, אפלו טמאי מת - מתרים לאכלה.
 83 לפיכך, אם היה שם כהן קטן בחוצה לארץ, בין בסוריה
 84 בין בשאר ארצות, ורצה [אחד] להפריש חלה אחת -
 85 מפריש אחד מארבעים ושמונה, והיא נאכלת לקטן שעדין
 86 לא ראה קרי, או לקטנה שעדין לא ראתה גדה; ואינו צריך
 87 להפריש שניה לאש.
 88 יא. וכן אם היה שם כהן גדול ששטבל משכבת זרעו, או
 89 מזיבתו - אף על פי שלא העריב שמשו, ואף על פי שהוא
 90 טמא מת - הרי זה מותר לאכל חלה הראשונה, ואינו
 91 צריך להפריש שניה בחוצה לארץ. כל המפריש חלה,
 92 מקברף תחלה: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש
 93 חלה', בין בארץ, בין בחוצה לארץ; כשם שהוא מקברף על

1 שלוחין להודיע לאנשי ירושלים. ועטרו את בכוריהם,
 2 ופרסו אותם; ואם היה להם לח ויבש, מראין את הלח
 3 מלמעלה. והפחות [טגני הכוהנים] והסגנים [של הלויים]
 4 והגזברים, יוצאין לקראתם מירושלים. לפי הפאים הן
 5 יוצאין: אם באו אנשים הרבה, יוצאין לקראתם רבים;
 6 ואם מעט, מעט. וכשיכנסו בלן בשערי ירושלים, יתחילו
 7 לקרות: 'עמדות היו רגלינו בשעריך, ירושלים.'
 8 יז. כל בעלי אמניות שבירושלים, עומדין לפניהם
 9 ושואלין בשלומם: 'אחינו אנשי מקום פלוני, באתם
 10 בשלום?' והם מהלכין בתוך ירושלים, והחליל מכה
 11 לפניהם, עד שהם מגיעים להר הבית. הגיעו להר הבית,
 12 נטל כל אחד ואחד סלו על כתפו, ואמרין: "הללו יה,
 13 הללו אל בקדשו וכו'", עד "כל הנשמה תהלל יה, הללו
 14 יה"; והם מהלכים בהר הבית, וקוראין עד שמגיעין
 15 לעזרה. הגיעו לעזרה, דברו הלויים בשיר: "ארוממך ה',
 16 פי דליתני וגו'".

פרק ה

17
 18 א. מצות עשה להפריש תרומה מן העסה לכהן, שנגאמר:
 19 "ראשית ערסותכם - חלה, תרימו תרומה". וראשית זו, אין
 20 לה שעור מן התורה - אפלו הפריש כשעורה, פטר את
 21 העסה; והעושה כל עסתו חלה, לא עשה כלום - עד
 22 שישיר מקצת.
 23 ב. ומדברי סופרים [חכמים], שמפרישין אחד מעשרים
 24 וארבעה מן העסה, כדי שיהיה בה כדי מתנה לכהן -
 25 שנגאמר: "תתן לו", תן לו דבר הראוי לתנו מתנה.
 26 והנחתום העושה למכר בשוק, מפריש אחד מארבעים
 27 ושמונה - לפי שעסתו מרבה, יש בשעור זה כדי מתנה.
 28 ג. העושה עסה למשתה בנו - אף על פי שהיא מרבה -
 29 מפריש אחד מעשרים וארבעה, שלא לחלק בעסת בעל
 30 הבית. והנחתום שעשה עסה קטנה - מפריש אחד
 31 מארבעים ושמונה, שלא לחלק בעסת הנחתום.
 32 ד. נטמאת העסה בשוגג או באנס - מפריש אחד
 33 מארבעים ושמונה; ואם טמאה בזדון - מפריש אחד
 34 מעשרים וארבעה, כדי שלא יהיה חוטא נשפר. וחלה
 35 טמאה - לכהן להסקה, בתרומה טמאה.
 36 ה. אין חיבין בחלה מן התורה, אלא בארץ בלבד,
 37 שנגאמר: "והיה באכלכם מלחם הארץ וגו'"; ובוזמן שכל
 38 ישראל שם, שנגאמר: "בבאכם אל הארץ" - ביאת כלכם,
 39 ולא ביאת מקצתכם. לפיכך, חלה בזמן הזה, אפלו בימי
 40 עזרא, בארץ ישראל - אינה אלא מדבריהם, כמו שבארנו
 41 בתרומה.
 42 ו. פרות חוצה לארץ שנוכנסו לארץ, חיבין בחלה; ופרות
 43 הארץ שיצאו לחוצה לארץ, פטורין, שנגאמר: "אשר אני
 44 מביא אתכם שמה" - שמה אתם חיבין, בין על פרות
 45 הארץ בין על פרות חוצה לארץ.
 46 ז. מפרישין חלה בחוצה לארץ מדברי סופרים, כדי שלא

מתוך מהדורת חזק

45 בַּחֲלָה; אֲבָל הַמְדַמֵּעַ [תרומה מעורבת בחולין], פֶּטוּר מִן
 46 הַחֲלָה.
 47 ה. חֲלוֹת [הבאות עם קרבן] תּוֹדָה וְרִיקֵי נִזְרוּ - עֲשֵׂה
 48 אוֹתָן לְעֲצָמוֹ - פֶּטוּרִין מִן הַחֲלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קֹדֶשׁ; עֲשֵׂאֵן
 49 לְמַכְרָן בַּשּׁוּק לְנֹזְרִים וְלַמְקַרְבֵי תּוֹדָה - חֲבִיבֵי בַּחֲלָה, לְפִי
 50 שְׂבֻדְעָתוֹ שֶׁאִם לֹא תִמְכַּר יֵאָכְלָה.
 51 ו. עֶסֶת הַשֶּׁתֶּפִּין, וְהַעוֹשֶׂה עֶסֶת לְרֵבִים - חֲבִיבֵי בַּחֲלָה.
 52 ז. הַעוֹשֶׂה עֶסֶת מִן הַטֶּבֶל [תבואה לא מעושרת] - בֵּין
 53 שֶׁהַקָּדִים חֲלָה לְתְרוּמָה, בֵּין שֶׁהַקָּדִים תְּרוּמָה לְחֲלָה - מֵה
 54 שְׂעִשְׂהָ, עֲשׂוּי; וְאִם הַחֲלָה הִפְרִישׁ תְּחִלָּה, לֹא תֵאָכֵל עַד
 55 שְׂיֻצֵיא עֲלֶיהָ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר; וְאִם תְּרוּמָה הִפְרִישׁ
 56 תְּחִלָּה, לֹא תֵאָכֵל עַד שְׂיֻצֵיא עֲלֶיהָ חֲלָה.
 57 ח. הַעוֹשֶׂה עֶסֶת לְהֶאֱכִיל הַפֶּת שֶׁלָּה לְבִתְמָה אוֹ לְחִיָּה,
 58 פֶּטוּרָה; עֶסֶת הַפְּלִבִּים - בְּזִמְנֵי שֶׁהָרוּעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה,
 59 חֲבִיבֵי בַּחֲלָה. עֶסֶת הַנֶּכְרִי, פֶּטוּרָה.
 60 ט. הָיוּ יִשְׂרָאֵל וְנִכְרֵי שֶׁתֶּפִּין בְּעֶסֶה - אִם הָיָה בַּחֲלָק
 61 יִשְׂרָאֵל שְׂעוֹר עֶסֶה הַחֲבִיבֵי בַּחֲלָה, הָרִי זֶה חֲבִיבֵי.
 62 י. נִכְרֵי שֶׁהִפְרִישׁ חֲלָה, אֲפֹלוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - אֵינָה חֲלָה;
 63 אֲלָא מוֹדִיעִין אוֹתוֹ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ, וְתֵאָכֵל לְזֶר. וְלִמָּה לֹא
 64 חֲשָׁשְׁנוּ לָהּ שֶׁמָּא עֶסֶה שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא, וְתִלָּה אוֹתָהּ בְּיַד
 65 גוֹי כְּדִי לְפִטְרָה? שֶׁאִם יִרְצֶה יִשְׂרָאֵל, יִפְטֹר עֲצָמוֹ וְיַעֲשֶׂה
 66 עֶסֶתוֹ פְּחוֹת מִשְׂעוֹר חֲלָה.
 67 יא. הַמְעַרֵב קֶמַח חֲטִים וְקֶמַח אֲרָז, וְעֲשֵׂה מִהֶן עֶסֶה - אִם
 68 יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן, חֲבִיבֵי בַּחֲלָה; וְאִם לֹאוֹ, פֶּטוּרָה. אֲפֹלוּ
 69 הָיָה הַשָּׂאוֹר חֲטִים לְתוֹף עֶסֶת אֲרָז - אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן,
 70 חֲבִיבֵי; וְאִם לֹאוֹ, פֶּטוּרָה.
 71 יב. עֶסֶה שֶׁנְּלוּשָׁה בַּיִן, אוֹ שֶׁמֶן, אוֹ דָּבֵשׁ, אוֹ מִים
 72 רוֹתְחִין, אוֹ שֶׁנִּתְּנָן לְתוֹכָהּ תְּבַלִּין, אוֹ שֶׁהִרְתִּיתִּים הַמִּים
 73 וְהִשְׁלִיךְ הַקֶּמַח לְתוֹכוֹ וְלָשׁוֹ - אִם אֲפִיָּה, בֵּין בְּתַנּוּר, בֵּין
 74 בְּקַרְקַע, בֵּין עַל הַמַּחְבֵּת וְהַמְרַחֶשֶׁת [מִין מַחְבַּת], בֵּין
 75 שֶׁהִדְבִּיק אֶת הַבָּצֵק בַּמַּחְבֵּת וּבְמַרְחֶשֶׁת וְאַחַר כֵּן הִרְתִּיתִּין
 76 בְּאֵשׁ מְלֻמָּטָה עַד שֶׁנֶּאֱפַת הַפֶּת, בֵּין שֶׁהִרְתִּיתִּין וְאַחַר כֵּן
 77 הִדְבִּיק הַבָּצֵק - כָּל אֵלוֹ חֲבִיבֵי בַּחֲלָה. אֲבָל הַעוֹשֶׂה עֶסֶה
 78 לְיִבֻשָׁה בַּחֲמָה בְּלֶבֶד, אוֹ לְבִשְׁלָה בְּקִדְרָה - הָרִי הִיא
 79 פֶּטוּרָה מִן הַחֲלָה; שֶׁאִין מַעֲשֵׂה חֲמָה לְחֵם, בֵּין שֶׁלְשָׁה
 80 בְּמִים בֵּין בְּשָׂאֵר מִשְׁקִין. וְכֵן קָלִי [קַמַּח קְלוּי] שֶׁלְשִׁין אוֹתוֹ
 81 בְּמִים אוֹ בְּדָבֵשׁ, וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּלֹא אֲפִיָּה - פֶּטוּר; שֶׁאִין
 82 חֲבִיבֵי, אֲלָא עֶסֶה שֶׁסּוּפָה לְהֶאֱפוֹת לְחֵם לְמֵאֵל אֲדָם.
 83 יג. עֶסֶה שֶׁלְשָׁה תְּחִלָּה לְעִשׂוֹתָהּ מַעֲשֵׂה חֲמָה, וְהִשְׁלִימָה
 84 לְעִשׂוֹתָהּ פֶּת, אוֹ שֶׁהִתְחִיל בָּהּ לְאַפְתָּהּ פֶּת, וְהִשְׁלִימָה
 85 לְעִשׂוֹתָהּ מַעֲשֵׂה חֲמָה, וְכֵן קָלִי שֶׁלְשׁוֹ לְאַפְתּוֹת פֶּת - חֲבִיבֵי
 86 בַּחֲלָה.
 87 יד. לְחֵם הַעֲשׂוּי לְכַתַּח [- תַּעְרוּבֵת מִי חֶלֶב וְלַחֵם], מַעֲשִׂיָּה
 88 מוֹכִיחִין עֲלֶיהָ: עֲשִׂיָּה כְּעִכּוּן, חֲבִיבֵי בַּחֲלָה; עֲשִׂיָּה כְּלַמּוּדִין
 89 [- עֵיסָה עֵבָה שֶׁאֵפָה אוֹתָהּ כֹּדֵךְ בְּלִילָה רַכָּה], פֶּטוּרָה מִן
 90 הַחֲלָה.

1 הַטְּהוֹרָה, כִּף הוּא מְבָרַךְ עַל הַטְּמֵאָה. לְפִיכֵף, אֵין הָאִישׁ
 2 הַעֲרֵם מִפְּרִישׁ חֲלָה, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרֵךְ; אֲבָל הָאִשָּׁה
 3 הַעֲרָמָה שֶׁיֻּשְׁבָּה וְכָל פְּנִיָּה [שֶׁל מִטָּה] טוּחוֹת בְּקַרְקַע,
 4 מְבָרַכֶת וּמְפָרֶשֶׁת חֲלָה.
 5 יב. הַנֶּהֱדָה וְכִיּוּצָא בָּהּ, מְבָרַכֶת וּמְפָרֶשֶׁת חֲלָת חוּצָה לְאַרְץ
 6 - שֶׁאֵינָה מְזַהֶרֶת עַל מַגָּעָה, אֲלָא עַל אֲכִילְתָּהּ. וְאִם הָיָה
 7 שָׁם כֶּהֵן קֶטֶן, אוֹ כֶּהֵן שֶׁטְּבֵל, שֶׁהִיא מְתַרֵת לוֹ לְאַכִּילָה,
 8 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ - הָרִי זֶה מְתַר לְאַכִּילָה עִם הַזֶּר עַל שֶׁלְחָן
 9 אָחֵד; לְפִי שֶׁאֵינָה מְדַמֵּעַ [אֵינָה אוֹסֶרֶת אִם מִתְעַרְבֶּבֶת
 10 בְּאַחֲרוֹת], וְאֲפֹלוּ נִתְעַרְבָה שׁוּהָ בְּשׁוּהָ. וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ לְכֶהֵן
 11 עִם הָאֲרָץ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא טְמֵאָה בְּאַוִיר אֲרָץ הָעַמִּים. וְאֵין
 12 בָּהּ מִשׁוּם כֶּהֵן הַמְסִיעַ כְּמִתְנוּתִיו, שֶׁהוּא אֶסוּר [- אֵין אִיסוּר
 13 עַל הַכֶּהֵן לְסִיעַ לִיטְלוֹם]. וְאִם יִרְצֶה לְאַכֵּל תְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן
 14 יִפְרִישׁ הַחֲלָה בְּחוּצָה לְאַרְץ - מְתַר, שֶׁאִין עֲקָרָה אֲלָא
 15 מְדַבְּרֵיהֶם [שֶׁל חַכְמִים].
 16 יג. הַחֲלָה נִקְרָאת 'תְּרוּמָה'. לְפִיכֵף, אֵינָה נִטְלָת אֲלָא מִן
 17 הַמְקַף [- מִמָּה שֶׁנִּמְצָא בְּמִקּוּם אַחַד], בְּתְרוּמָה; וְאֵינָה נִטְלָת
 18 מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמָא לְכַתְּחִלָּה.
 19 יד. וְכָל שֶׁאֲמַרְנוּ בְּתְרוּמָה 'לֹא יִתְרֵם, וְאִם תֵּרֵם אֵינָה
 20 תְּרוּמָה' - כִּף בַּחֲלָה. וְכָל שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל תְּרוּמָה, אֵינוֹ אוֹכֵל
 21 חֲלָה; וְכָל הָאוֹכֵל תְּרוּמָה, אוֹכֵל חֲלָה.
 22 טו. הַסּוּמָא וְהַשְּׂכוּר, מִפְּרִישֵׁין חֲלָה לְכַתְּחִלָּה - שֶׁאִין
 23 בְּעֶסֶה רַע וְיָפָה, כְּדִי שֶׁיִּכְוֶנוּ וְיִפְרִישׁוּ מִן הַיָּפָה.

יום שלישי י"ז תמוז ה'תשע"ג

פֶּרֶק ו

26 א. הַלּוֹקַח מִן הַנִּחְתּוּם - מִפְּרִישׁ מִן הַחֲמָה עַל הַצּוֹנֵנֶת
 27 וּמִן הַצּוֹנֵנֶת עַל הַחֲמָה, אֲפֹלוּ מִדְּפוּסִין הִרְבָּה [צוּרוֹת
 28 שׁוֹנוֹת].
 29 ב. אֵין חֲבִיבֵי בַּחֲלָה אֲלָא חֲמֵשׁ מִיָּגִי תְּבוּאָה בְּלֶבֶד, וְהֵן:
 30 הַחֲטִים, וְהַשְּׂעוּרִים, וְהַכְּסָמִין, וְשִׁבְלֵת שׁוּעַל, וְהַשְּׁפוֹן,
 31 שְׁנַאָמֵר: "בְּאַכְלֶכֶם מִלְחֵם הָאֲרָץ", וְאֵין קְרוּי לְחֵם אֲלָא
 32 פֶּת הַנַּעֲשִׂית מֵאֵלוֹ. אֲבָל הַעוֹשֶׂה פֶּת אֲרָז אוֹ דָּחַן, וְכִיּוּצָא
 33 כֶּהֵן מִן הַקְּטָנִיּוֹת - אֵינֶן חֲבִיבֵי בַּחֲלָה כָּלֵל.
 34 ג. הַלֶּקֶט וְהַשְּׂכָחָה וְהַפָּאָה, וְהַתְּפִקָּה, וְהַתְּבוּאָה שֶׁלֹּא
 35 הִבִּיאָה [גְּדֻלָּה] שְׁלִישׁ - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן פֶּטוּרִין מִן
 36 הַתְּרוּמָה, הָרִי הֵן חֲבִיבֵי בַּחֲלָה. וְכֵן מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן
 37 שֶׁהַקָּדִימוֹ בְּשִׁבְלִים [- הַקָּדִים הַלּוּי לִיטוּל מַעֲשֵׂר לִפְנֵי
 38 שְׂקִיבֵל הַכֶּהֵן תְּרוּמָה גְּדוּלָּה] שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ [תְּרוּמַת
 39 מַעֲשֵׂר], אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲלָק תְּרוּמָה גְּדוּלָּה, וּמַעֲשֵׂר
 40 שְׁנִי וְהַקָּדֵשׁ שֶׁנִּפְדוּ, וּמִתַּר הַעֲמֹר וְשִׁתֵּי הַלְחָם [הַקְּרֹבִים
 41 בְּשִׁבּוּעוֹת] וְלְחֵם הַפְּנִים כְּשִׁפְדוּ כָּל אוֹתָן הַמוֹתְרוֹת - הַפֶּל
 42 חֲבִיבֵי בַּחֲלָה.
 43 ד. עֶסֶה שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם, וְעֶסֶת שְׁבִיעִית, וְסַפֵּק
 44 מְדַמֵּעַ [עֵיסַת חוּלִין סוּפֵק אִם נִפְלָה בָּהּ תְּרוּמָה] - חֲבִיבֵי

מזטרפין וחיבות בחלה; ואם היו שני מינין, אין
מזטרפין; שסתם אָהד אינו מקפיד. ואם היה מקפיד שלא
תגע עֶסָה זו בזו, ולא תתערב עֶמָה - אָפְלוּ היו מין אָהד,
אין מזטרפות.
ג. וכיצד מזטרפות אם היו של אָהד ממין אָהד? עֶסָת
החטים שנגעו בעֶסָת הכֶּסְמִין, מזטרפות; נגעה בשָאָר
המינין, אין מזטרפות. וכן עֶסָת שעורין שנגעו בעֶסָת
הכֶּסְמִין, או שבלת שועל, או שפון, וכן עֶסָת כֶּסְמִין וְשֵׁל
שבלת שועל וְשֵׁל שפון שנגעו כָּל אחת משלשתן
בחקרחה - הרי אלו מזטרפות.
ד. עֶסָת חֶדֶשׁ (מיבול השנה החדשה) אינה מזטרפת לְשֵׁל
יֶשֶׁן, אף על פי שהן ממין אָהד - כָּדִי שְׁלֵא יאמרו:
'תורמין מן החֶדֶשׁ על היֶשֶׁן'; ולא יתרום מאמצע שתייהן
- אֶלֶּא יביא עֶסָה אַחֶרֶת חֶדֶשׁ או יֶשֶׁן, ויצרף להן להשלים
השעור. במה דברים אמורים? בעֶסָה שנגעו בעֶסָה
אַחֶרֶת; אָבֵל הבולל קמח חמשות המינין, ועֶסָה מֵהֶן עֶסָה
אחת - הרי חמשותן מזטרפין לשעור עֶסָת חֶלָה, כִּמוֹ
שבאָרְנוּ.
ה. עֶסָה שהיא פחותה מפשעור מכאן, ועֶסָה פחותה
מפשעור מכאן, ועֶסָה שאינה חיבת בחלה באמצע, כגון
עֶסָת אָרְזו או עֶסָת תְּרוּמָה או מְדַמֵּעַ (תרומה שנתערבה
בחולין) או עֶסָת גוי - אף על פי שנגועות זו בזו - אינן
מזטרפות; שהרי דבר הפטור מן החלה מבדיל באמצע.
ו. היה באמצע עֶסָה שהורמה חלטה - מזטרפות;
שהעֶסָה שביניהן כָּבֵד היתה מחיבת בחלה. וכן אם היה
ביניהן עֶסָת הקדש - מזטרפות; מפני שראויה לפדותה,
ותחייב בחלה. וכן אם היתה ביניהן עֶסָת מין אַחֵר, או
עֶסָת איש אַחֵר, או עֶסָת חֶדֶשׁ - הרי שתי העֶסָוֹת שבצדדין
מזטרפות לחלה.
ז. שתי עֶסָוֹת שֶׁכָּל אחת מהן פחותה מפשעור, שהפריש
מזו חלה ומזו חלה, וְחִזְרוּ ונגעו זו בזו, וְהָרִי בשתייהם
כשעור - חיבין להפריש מהן חלה; שהחלות הראשונות
אינן כלום.
ח. שני גוים שעשו עֶסָה כשעור, וחלקו אותה, ואחר כֶּף
נתגירו, והוסיף כָּל אָהד על חלקו אַחֵר שנתגירו עד
שהשלימו לשעור - הרי זו חיבת; שלא היתה לה שֶׁעַת
חובָה כִּשְׁהִיו גוים, שהרי פחות מפשעור היה כָּל אָהד
מֵהֶן.
ט. אָבֵל שני ישראלים שעשו כֶּן, וחזר כָּל אָהד אַחֵר
שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשעור - הרי זו
פטורה; שֶׁכָּבֵר היתה לה שֶׁעַת חובָה, והיו פטורין באותה
שֶׁעַה, מפני שעשו אותה לחלק.
י. היתה העֶסָה בין הגוי והישראלי בשתפוח, וחלקו,
ואחר כֶּף נתגיר הגוי, והוסיף הגר על שלו והישראלי על
שלו עד שהשלים כָּל אָהד עֶסָתו לשעור - שֵׁל יִשְׂרָאֵל
חיבת, וְשֵׁל גוי פטורה.
יא. הנוטל שאור מעֶסָה שלא הורמה חלטה, ונתנו לתוף

טו. כמה שעור העֶסָה שחיבת בחלה? מלא העמר קמח
- בין מאָהד מחמשת המינים, בין מחמשתן - בלן
מזטרפין לשעור. וכמה הוא שעור העמר? שני קבין
פחות חמש; והקב ארבעת לגיון, והלג ארבע רביעיות.
והרביעית ארבעים על ארבעים ברום ארבעים וחצי ארבע
וחמש ארבע; וְכָל האַרְבָּעוֹת, הם רחב גודל של יָד.
נמצאת למד, שהמדה שיש בה עֶשָׂר אַרְבָּעוֹת על עֶשָׂר
אַרְבָּעוֹת ברום שלש אַרְבָּעוֹת ותשיע אַרְבָּע בקרוב, הוא
העמר; וכן מדה שיש בה שבע אַרְבָּעוֹת פחות שני תשיעי
אַרְבָּע על שבע אַרְבָּעוֹת פחות שני תשיעי אַרְבָּע ברום
שבע אַרְבָּעוֹת פחות שני תשיעי אַרְבָּע, היא מדה העמר.
ושתי המדות - כאָהד הן עולין. וכמה מכילה מדה זו?
כמו שלש וארבעים ביצים בינוניות וחמש ביצה; והן
משקל ששה ושמנים סלעים ושני שלישי סלע מקמח
החטים שבמזרים, שהן משקל חמש מאות וזו ועשרים וזו
מזויזי מזרים בזמן הזה. ומדה שהיא מכילה פמשקל הזה
מקמח החטים הזה, בה מודדין לחלה בכל מקום.
טז. אסור לאדם לעשות עֶסָתו פחות מפשעור, כָּדִי
לפְטֹרָה מן החלה; והמפריש חלה מעֶסָה שהיא פחותה
מפשעור - לא עֶשָׂה כלום, וְהָרִי היא חלין כשהיתה. עֶשָׂה
עֶסָה פחותה מפשעור, ואֶפְיָה ונתן הפת לסל, וחזר ואֶפְה
פת אַחֶרֶת ונתן לסל - אם נתקבץ בפל שעור חלה, הסל
מזרפן לחלה, ומפריש החלה מן הפת - שָׁנְאָמֵר: "וְהָיָה
בְּאֶכְלֵכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ", מלמד שהוא מפריש מן האֶפְיָה.
ואין התפורן מזרפן לחלה.
יז. היה הפירות נושכות זו בזו (בעודן עיטוח), ונתקבץ מן
הכל שעור חלה - חיבין בחלה, אף על פי שאינן בסל.
אֶפְה מַעַט מַעַט, וקבץ הכל על הלוח שאין לו תוף - הרי
זֶה סֶפֶק; ואם חלה של דבריהם היא - אינו חיב להפריש,
עד שיצרף אותן כלי שיש לו תוף.
יח. קמח שלא רָקְדוּ (- ניפח), אֶלֶּא לָשׁוּ בסבין שלו -
הואיל ויש בכל הקמח עמר, חיב בחלה; אָבֵל אם נטל
המָרְסָן (קליפות) מן הקמח, וחזר והשלים שעור העֶסָה
במָרְסָן שהחזירו לקמח - אינו חיב בחלה.
יט. נחתום שעשה עֶסָה לעֶשׂוֹתָה שאור (שמרים) לחלקו,
חיבת בחלה - שאם לא תמכר, יעשה אותה פת. אָבֵל
העוֹשֶׂה עֶסָה לחלקה בצֶקַח (לכמה אנשים), פטורה.
כ. נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור - אם אין בשל
אחת מהן כשעור - אף על פי שיש בכללן כשעור, פטורה.
פרק ז
א. שתי עֶסָוֹת שיש בשתייהן שעור החיב בחלה, ואין
באחת מהן כשעור, שנגעו זו בזו, ונשכו זו את זו - אם
היו של שנים - אָפְלוּ הן ממין אָהד, פטורין מן החלה;
שסתם שנים מקפידין. ואם רדע שאינן מקפידין על ערוב
העֶסָוֹת, הרי אלו מזטרפות.
ב. היו שתייהן של איש אָהד - אם היו ממין אָהד,

מתוך מהדורת חזק

47 אם היתה העסה חִיבַת בְּחֵלָה מִן הַתּוֹרָה, הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה
48 לֹחֵק כָּכֵל אוֹכֵל טָבֵל; וְאִם הִיְתָה חִיבַת בְּחֵלָה מִדְּבָרֵיהֶן,
49 מִפִּינֵי אוֹתוֹ מִפֶּת מְרִידוֹת [מִלְּקוֹת מְדוּבָנִין].
50 ו. עֶסֶה שֶׁנִּדְמָעָה [שֶׁנִּתְעַרְבָה בַּה תְּרוּמָה] עַד שֶׁלֹּא
51 תִּתְגַּלְגֵּל,
52 פְּטוּרָה; וּמִשְׁנֵתִּגְלָגְלָה, חִיבַת. וְכֵן הַמְּקַדֵּשׁ עִסְתּוֹ אוֹ
53 הַמְּפָקִיר אוֹתָהּ קָדָם שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל, וּפְדִיָּה אוֹ זָכָה בָּהּ, וְאַחַר
54 כֶּף גִּלְגָּלָה, אוֹ שֶׁהִקְדִּישָׁה אוֹ הַפְּקִיר אוֹתָהּ אַחַר
55 שֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה, וּפְדִיָּה וְזָכָה בָּהּ - הָרִי זוֹ חִיבַת בְּחֵלָה.
56 ז. הַקְּדִישָׁה קָדָם שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל, וְנִתְגַּלְגְּלָה בְּיַד הַהַקְדָּשׁ,
57 וְאַחַר כֶּף פְּדִיָּה - פְּטוּרָה; שִׁבְשֻׁעַת חוֹבָתָהּ, הִיְתָה פְּטוּרָה.
58 ח. וְכֵן נִכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסֶה, וְנִתְּנָה לוֹ
59 בְּמִתְּנָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגָּלָה - חִיבַת; וְאִם נִתְּנָה לוֹ אַחַר
60 שֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה, פְּטוּרָה.
61 ט. גֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהִיְתָה לוֹ עֶסֶה - אִם נִתְגַּלְגְּלָה עַד שֶׁלֹּא
62 נִתְגַּיֵּר, פְּטוּרָה; וְאִם מִשְׁנֵתִּגְרֵי נִתְגַּלְגְּלָה, חִיבַת. וְאִם סָפַק
63 - חִיבַת בְּחֵלָה, לְפִי שֶׁהוּא עֹזֵן מִיְתָה; וְזֶר שֶׁאֵכֵל חֶלֶת
64 סָפַק זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, אֵין חִיבַת עֲלֶיהָ [קִנְס -] חֵמֶשׁ.
65 י. עֶסֶה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סָפַק טְמָאָה קָדָם שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל - יַעֲשֶׂנָה
66 בְּטְמָאָה, לְפִי שֶׁמִּתֵּר לְטִמְאָה חֶלֶין שֶׁבְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל; וְתִשְׂרָף
67 חֶלֶתָהּ. נוֹלַד לָהּ אַחַר שֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה סָפַק טְמָאָה, שְׁוֹדָאָה
68 מְטֵמָא אֶת הַחֶלֶין מִן הַתּוֹרָה - יִגְמַרְנָה בְּטְהוֹרָה; שֶׁכֵּל
69 שְׁוֹדָאוֹ מְטֵמָא אֶת הַחֶלֶין - גְּזוּרֵי עַל סָפַקוֹ בְּחֶלֶין
70 הַטְּבוּלִים לְחֶלֶה, שֶׁלֹּא יִטְמָאוּ אוֹתָם הוֹאֵיל וְנִטְבְּלוּ לְחֶלֶה.
71 וְתִהְיֶה הַחֶלֶה הַזֶּה תְּלוּיָהּ, לֹא נֶאֱכַלְתָּ וְלֹא נִשְׂרַפְתָּ.
72 יא. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם עִסְתּוֹ בְּטְמָאָה לְכַתְּחֵלָה, אֲלֵא יִהְיֶה
73 וְיִשְׁתַּדַּל; וְיִטְהַר הוּא וְכִלְיֵוֹ, כְּדֵי לְהַפְרִישׁ חֶלֶה בְּטְהוֹרָה.
74 הִיָּה בֵּינוֹ וּבֵין הַמַּיִם יָתֵר מֵאַרְבַּעַת מִלִּין - יַעֲשֶׂנָה
75 בְּטְמָאָה, וְיַפְרִישׁ חֶלֶה טְמָאָה.
76 יב. אֵין עוֹשֵׂין חֶלֶת עִם הָאֶרֶץ [- עֵיסָה שְׁלִימָה שֶׁתִּהְיֶה
77 חֶלֶה עִבּוֹר הַרְבֵּה עֵיסוֹת] בְּטְהוֹרָה, אֲבָל עוֹשֵׂין עִסְתַּת הַחֶלֶין
78 בְּטְהוֹרָה. בְּיַצֵּד? מִגְּבֹל הָעֶסֶה זֶה הַחֶבֶר [- נֶאֱמַן עַל
79 מַעֲשֵׂרוֹת], וּמִפְּרִישׁ מִמֶּנָּה כְּדֵי חֶלֶתָהּ; וּמִיְמִיחָה בְּכִלֵּי
80 גִּלְלִים אוֹ כְּלֵי אֲבָנִים אוֹ כְּלֵי אֲדָמָה, שְׂאִין מְקַבְּלִין
81 טְמָאָה. וְכִשְׂיָבוֹא עִם הָאֶרֶץ - נוֹטֵל אֶת שְׂתִיחָהּ, אֶת הָעֶסֶה
82 וְאֶת הַחֶלֶה; וְאוֹמְרִין לוֹ: 'הִזְהָר, שֶׁלֹּא תִגַּע בְּחֵלָה, שֶׁלֹּא
83 תִּחַזֵּר לְטְבֵלָה'. וּמִפְּנֵי מָה הִתִּירוּ לוֹ זֶה? מִשּׁוֹם כְּדֵי חֵייו
84 [פְּרִנְסוֹתָן] שֶׁל מִגְּבֹל [- לֶשׁ, שִׁיּוּכֵל לְלוֹשׁ עֵיסוֹת שֶׁל עִם
85 הָאֶרֶץ].
86 יג. אִשְׁתַּת חֶבֶר, מְרַקְדָת [מִנְפָּה] וּבִזְרָרְתָ עִם אִשְׁתַּת עִם
87 הָאֶרֶץ; אֲבָל מִשְׁתַּטִּיל מַיִם לְעֶסֶה - לֹא תִסַּע אוֹתָהּ, מִפְּנֵי
88 שֶׁהִיא עוֹשָׂה עִסְתָּה בְּטְמָאָה. וְכֵן הַנְּחֻתוֹם שֶׁהוּא עוֹשָׂה
89 בְּטְמָאָה - לֹא לְשֵׁין וְלֹא עוֹרְכִין עִמּוֹ, שְׂאִין מְחַזְּקִין דְּרֵי
90 עוֹבְרֵי עֲבָרָה; אֲבָל מוֹלִיכִין עִמּוֹ פֶת לְפִלְטֵר [מוֹכֵר].
91 יד. הַלּוֹקֵחַ מִנְּחֻתוֹם עִם הָאֶרֶץ בְּסוּרָה [- מִקוּמוֹת שֶׁכִּבַּשׁ
92 דוּד וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ בְּקֹדֶשׁ הָאֶרֶץ], וְאָמַר לוֹ: 'הַפְּרִשְׁתִּי
93 חֶלֶה' - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ חֶלֶה מִסָּפַק; כִּשְׁם שֶׁלֹּא

1 עֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֶלֶתָהּ - הָרִי זֶה מִבִּיא עֶסֶה שְׁנִיָּה שִׁיְהִיָּה
2 בָּהּ עִם שְׂאוֹר זֶה שְׂעוֹר עֶסֶה שֶׁחִיבַת בְּחֵלָה, וְנוֹתֵן אוֹתָהּ
3 בְּצַד הָעֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֶלֶתָהּ, וּמִפְּרִישׁ מִן הָעֶסֶה הַשְּׁנִיָּה
4 שְׂעוֹר חֶלֶה עֲלֶיהָ וְעַל הַשְּׂאוֹר, כְּדֵי שִׁיטֵּל מִן הַמְּקָרָן [-
5 כַּשְׂכּוּלִים בַּמְּקוֹם אַחַד]. וְאִם אֵין לוֹ עֶסֶה שְׁנִיָּה - נַעֲשֵׂת זֶה
6 כְּלָה טָבֵל, וּמִפְּרִישׁ חֶלֶה עַל הַכֵּל; שֶׁהַטָּבֵל בְּמִינוֹ אוֹסֵר
7 בְּכָל שֶׁהוּא.
8 יב. עֶסֶה הַטְּבוּלָה לְחֶלֶה [- שֶׁלֹּא הוֹפְרֵשׁ מִמֶּנָּה חֶלֶה] אֵינָה
9 כְּחֵלָה, וְהָרִי הִיא כְּחֶלֶין לְעִנְיַן טְמָאָה - שְׂאִין הַשְּׁנִי עוֹשָׂה
10 שְׁלִישֵׁי כְּחֶלֶין, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקוּמוֹ; וּמִתֵּר לְגֵרִם טְמָאָה
11 לְחֶלֶין שֶׁבְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל. לְפִיכֵף, שְׂתִי עִסוֹת, אַחַת טְמָאָה
12 וְאַחַת טְהוֹרָה - נוֹטֵל כְּדֵי חֶלֶת שֶׁתִּהְיֶה מַעֲסָה שֶׁלֹּא
13 הוֹרְמָה חֶלֶתָהּ, וְנוֹתְנָה בְּאֶמְצַע סְמוּךְ לְעֶסֶה הַטְּהוֹרָה,
14 וּמוֹשֵׁף מִן הַטְּמָאָה לְטְהוֹרָה כְּדֵי בְּיַצָּה, כְּדֵי לְתַרֵּם מִן
15 הַמְּקָרָף.
16 יג. עוֹשָׂה אָדָם עֶסֶה טְהוֹרָה, וְאֵינוֹ מִפְּרִישׁ חֶלֶתָהּ,
17 וּמִיְמִיחָה אוֹ מִנִּיחַת מִקְצָתָהּ לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עֲלֶיהָ וְהוֹלֵךְ
18 חֶלֶת שֶׁל עִסוֹת אַחֲרוֹת, וְאֶפְלוּ נְטִמָּאוּ הָעִסוֹת - עַד
19 שֶׁתַּעֲשֶׂה הָעֶסֶה שֶׁהֵנִיחַ בְּלָה חֶלֶה, וְיִתְּנָה לְכַהֵן; וְהוּא,
20 שֶׁלֹּא תִפְסֵל מֵאֲכָל אָדָם; אֲבָל מִשְׁתַּסְּרַח, אֵינוֹ מִפְּרִישׁ
21 עֲלֶיהָ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁהְיֵו אוֹתָן הָעִסוֹת
22 שֶׁמִּפְּרִישׁ עֲלֶיהֶן סָפַק אִם הוֹרְמָה מִהֵן חֶלֶה אוֹ לֹא
23 הוֹרְמָה - שֶׁחֶלֶת דְּמָאֵי [- עִסוֹת] נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
24 הַטְּמָא לְכַתְּחֵלָה, וְשֶׁלֹּא מִן הַמְּקָרָף.

פֶּרֶק ח

25
26 א. הַמְּפָרִישׁ חֶלֶתוֹ קִמַּח - אֵינָה חֶלֶה, וְגִזַּל בְּיַד כֶּהֵן, וְשֶׂאֵר
27 הָעֶסֶה חִיבַת בְּחֵלָה; וְאוֹתוֹ קִמַּח שֶׁהַפְּרִישׁ לְשֵׁם חֶלֶה -
28 אִם יֵשׁ בּוֹ עֵמֶר, וְעֶשְׂוֹה עֶסֶה - הָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ חֶלֶה,
29 כִּשְׂאֵר כֵּל קִמַּח חֶלֶין.
30 ב. אֵימְתִי מִפְּרִישֵׁין חֶלֶה? כְּשִׁיתֵן הַמַּיִם, וְיִתְעַרֵב הַקִּמַּח
31 בַּמַּיִם - מִפְּרִישׁ חֶלֶה מִמֶּנּוּ מִתְּחֵלַת דְּבַר שְׁנֵלוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר:
32 'רֵאשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם'. וְהוּא, שֶׁלֹּא יִשְׂאֵר שֵׁם קִמַּח בְּעֲרֵבָה
33 [קַעֲרָה] שֶׁלֹּא נִתְעַרֵב בַּמַּיִם, שְׂעוֹר עֵמֶר; וְאִם אִמֵר: 'הָרִי
34 זֶה חֶלֶה עַל הָעֶסֶה וְעַל הַשְּׂאוֹר וְעַל הַקִּמַּח שֶׁנִּשְׂתִּיר,
35 וְלִכְשֶׁתַּעֲשֶׂה בְּלָה עֶסֶה אַחַת תִּתְקַדֵּשׁ זֶה שֶׁבִּידוֹ לְשֵׁם חֶלֶה'
36 - הָרִי זֶה מִתֵּר.
37 ג. הֵנִיחַ הָעֶסֶה עַד שֶׁלֵּשׁ הַכֵּל וְעֲרָבָהּ, וְאַחַר כֶּף הַפְּרִישׁ -
38 אֵין בְּכֶף כְּלוֹם; וְאִם לֹא הַפְּרִישׁ חֶלֶה בְּצֵק, אֲלֵא אָפָה
39 הַכֵּל - הָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִן הַפֶּת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.
40 ד. מֵאֵימְתִי תִתְחַיֵּב הָעֶסֶה בְּחֵלָה? מִשְׁתַּתְּגַּלְגֵּל בְּחֵטִים
41 וְיִתְעַרֵב הַקִּמַּח בַּמַּיִם, אוֹ שֶׁתִּטְמָטֵם בְּשְׂעוּרִים [- שִׁדְבָקוּ
42 אַחַד לְשׁוּיָן] וְתַעֲשֶׂה כְּלָה גוֹף אָחַד; וְאוֹכְלִין עֲרָאֵי מִן
43 הָעֶסֶה, עַד שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל בְּחֵטִים וְתִטְמָטֵם בְּשְׂעוּרִים. וְהַפְּסָמִין
44 כְּחֵטִים, וְשֶׁבֶלֶת שְׂעוּלָה וְהַשְּׂפוּן כְּשְׂעוּרִים.
45 ה. נִתְגַּלְגְּלָה בְּחֵטִים וְנִשְׁמָטָה בְּשְׂעוּרִים - הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה
46 קָדָם הַפְּרִישַׁת חֶלֶה חִיבַת מִיְתָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא טָבֵל. לְפִיכֵף,

46 אלא מוציאין ממנו מיד; ואם נמנע מלתן, מנדין אותו עד
47 שיתן.
48 י. השוחט לנכרי ולכהן [- בהמות שלהם], פטור מן
49 המתנות. והמשתתף עם הכהן - צריך שיירשם [יסמון]
50 חלקו, כדי שיניח המתנות בחלק הכהן; שאם לא עיין
51 [צייין] חלקו - חייב במתנות, מפני שאין הכל יודעין
52 שהכהן שתף לו. לפיכך, אם היה הכהן עומד עמו
53 במטבחים, ונושא ונותן עמו - אינו צריך לרשם.
54 והמשתתף עם הנכרי - אינו צריך לרשם; שסתם גוי
55 מרבה דברים, ומודיע לכל שהוא שתף, ואף על פי שאינו
56 עמו בשעת מכירה.
57 יא. התנה עמו הכהן שהוא שתף חוץ מן המתנות, הרי
58 המתנות לכהן; כיון שאמר לו 'חוי', הרי שיר לו הכהן
59 חלק במתנות, ולפיכך הן שלו. אבל אם אמר לו הכהן:
60 'על מנת שהמתנות שלי' - הרי המתנות של זה הישראל, ו
61 ונותן לכל כהן שירצה; אף על פי שהתנה עמו שהן שלו,
62 לא נפטר מן המתנות - שהאומר 'על מנת', לא שיר לו
63 בעצמן של מתנות כלום, והואיל ולא שיר לו כהן שתפות,
64 לא קנה אותן בתנאי זה.
65 יב. היה הכהן שתף בראש, פטור מן הלחי; שתף ביד,
66 פטור מן הזרוע; שתף בבגדי מעים, פטור מן הקבה. אמר
67 לו הכהן: 'הרי בהמה פלה שלי והראש שלך' - חייב
68 בלחי; שדבר החיב, הרי הוא של ישראל.
69 יג. גר שנתגיר, והיתה לו בהמה שחוטא - אם נשחטה
70 עד לא נתגיר, פטור; ואם נשחטה אחר שנתגיר, חייב. ואם
71 ספק - פטור, שהמוציא מחברו עליו הראיה.
72 יד. בהמה שלא הורמו מתנותיה - מתר לאכל ממנה;
73 שאינה דומה לטבל [פירות לא מעושרים], שהרי מתנות
74 כהנה מכדליו. והמתנות עצמן, אסור לישראל לאכלן אלא
75 ברשות כהן. עבר ואכלן, או הזיקן, או מכרן - אינו חייב
76 לשלם, מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע. והקונה
77 אותן - אף על פי שאינו רשאי - הרי זה מתר לאכלן,
78 מפני שמתנות כהנה נגזלות [- שהגזל על המוכר, והקונה
79 כאוכלם ברשות].
80 טו. אמר לטבח: 'מכר לי בני מעים של פרה', והיו בה
81 מתנות - נותן לכהן, ואינו מנכה לו מן הדמים; לקחן
82 ממנו במשקל - נותן לכהן, ומנכה לטבח מן הדמים.
83 טז. המשלח בשר לחברו, והיו בו מתנות - אינו חושש
84 שפא עבר זה יגזלן. מקום שאין בו כהן - מעלה המתנות
85 בדמים, ואוכלן, מפני הפסד כהן. ויתן הדמים לכל כהן
86 שירצה.
87 יז. הרוצה לתן המתנות לכהן אחד, נותן; ואם רצה לחלק
88 אותן - לא יתן חצי קבה לאחד או חצי זרוע לאחד, אלא
89 נותן זרוע לאחד וקבה לאחד ולחיים לשנים, שגאמר:
90 "תתן לו", שיהיה בה כדי מתנה. ואם היו של שור, חולק
91 אותן חתיכות חתיכות - והוא שיהיה בכל חתיכה כדי
92 מתנה.

1 נחשדו כל ישראל בארץ על תרומה גדולה, כף לא
2 נחשדו בסוריה על החלה.
3 טו. אבל הלוקח בחוצה לארץ מן הנחתום, צריך
4 להפריש חלה מספק; אבל הלוקח מבעל הבית, ואין
5 צריך לומר המתארת אצלו - אינו צריך להפריש מספק.
6 יום רביעי י"ח תמוז ה'תשע"ג
7 פרק ט
8 א. מצות עשה לתן כל זובח [שוחט לאכילה] בהמה
9 טהורה לכהן הזרוע וללחיים והקבה, שגאמר: "וזה יהיה
10 משפט הכהנים וכו'"; ואלו הן הנקראין 'מתנות' בכל
11 מקום. ומצוה זו נוהגת תמיד, בין בפני הבית [בזמן
12 המקדש] בין שלא בפני הבית; ובכל מקום, בין בארץ בין
13 בחוצה לארץ; ובחלין, אבל לא במקדשין.
14 ב. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ונפדו - חייבין
15 במתנות; ואם קדם מום עובר להקדשן, או שהקדישן
16 תמימים ואחר כך נולד בהן מום, ונפדו - הרי אלו פטורין
17 מן המתנות.
18 ג. ספק בכור, חייב במתנות מכל צד: אם בכור הוא, פלו
19 לכהן; ואם אינו בכור, מתנותיו לכהן. ואם נסתפק בשנים,
20 ולקח הכהן האחד מספק - הרי השני פטור מן המתנות;
21 עשו אותו כמי שזכה בו הכהן, ונתנו במומו לבעליו. אבל
22 ספק המעשר - פטור מכל מקום, שהמוציא מחברו עליו
23 הראיה.
24 ד. בהמת קדשים שנפסלה במומה ואינה חייבת במתנות,
25 שנתערבה בבהמות אחרות, אפלו אחת במאה - בזמן
26 שכל בהמה מהן [שייכת] לאחד [אחר], בלן פטורין; שכל
27 אחד ואחד ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה. היה אחד
28 הוא השוחט את בלן, פוטר מתנות אחת מהן בלבד.
29 ה. אין חייב במתנות אלא בהמה טהורה בלבד, שגאמר:
30 "אם שור אם שה". כלאים הבא מן כבש ועז, חייב במתנות;
31 והכוי - אף על פי שהוא ספק [חיה או בהמה], מפרשין
32 ממנו פל המתנות. צבי הבא על העז וילדה, הולך חייב
33 בחצי מתנות - שגאמר: "אם שה", אפלו מקצת שה; אבל
34 תיש הבא על הצביה, הולך פטור מן המתנות.
35 ו. אחד השוחט לאכילת אדם, או לאכילת גוים, או
36 לאכילת הפלבים, או לרפואה - חייב במתנות.
37 ז. בהמת השתפין חייבת, שגאמר: "זבחי הזבח".
38 ח. הלוקח [קונה] בהמה מפרות שביעית, חייבת במתנות.
39 כהנים ולויים פטורין מן המתנות, שגאמר: "מאת העם";
40 וספק הם הלויים, אם הם בכלל העם או אינן; לפיכך, אין
41 נוטלין מהן - ואם נטל הכהן, לא יחזיר.
42 ט. במה דברים אמורים? בשוחט לעצמו. אבל כהן טבח
43 ששוחט ומוכר בשוק - ממתינין לו שמים שלש שבטות;
44 מכאן ואילך, מוציאין ממנו המתנות, ונותנין אותן לכהנים
45 אחרים. ואם קבע בית מטבחים למכר - אין ממתינין לו,

מתוך מהדורת חזק

- 1 יח. אינה הוא הַזְרוּעָה? זֶה זְרוּעַ שֶׁל יָמִין מִן הַפָּרֶק שֶׁל
2 אֲרֻכָּבָה עַד פֶּךָ שֶׁל יָד [מהברר עד הכתף], שֶׁהֵן שְׁנֵי אֲבָרִים
3 זֶה מֵעֵרָה בְּזֶה. וְהַלְחִימִים - מִן הַפָּרֶק שֶׁל לְחִי וְעַד פִּיקָה
4 שֶׁל גְּרָגְרָתָה, שֶׁהִיא טַבַּעַת גְּדוּלָה, עִם הַלְשׁוֹן שֶׁבִינֶיהֶן; הַפֶּל
5 לְכַהֵן.
6 יט. אֵין מוֹלְגִין [- מֵרַחֲמֵיחִים] אוֹתָן [כַּדִּי לְהַסִּיר צַמְרוֹן], וְאֵין
7 מִפְּשִׁיטֵין אוֹתָן - אֲלָא יִתְנַנוּ לוֹ בְּעוֹרֵן וּבְצַמְרָן. וְהַקְּבָה,
8 בַּחֲלָב שֶׁעָלֶיהָ; וּכְבָר נִהְיָו הַפְּתָנִים לְהַנִּיחַ חֲלָב הַקְּבָה
9 לְבַעְעֵלִים.
10 כ. הַפְּתָנָה אוֹכֵלֶת הַמִּתְנַנּוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נְשׂוּאָה
11 לְיִשְׂרָאֵל - מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן קִדְשָׁה; וְלֹא עוֹד, אֲלָא הַבַּעַל
12 אוֹכֵל מִתְנַנּוֹת בְּגִלְלֵי אִשְׁתּוֹ. אֲכָל חֲלָלָה [- שֶׁנִּבְעֵלָה לְפִסְטוֹל
13 לַה] אֵינָה אוֹכֵלֶת, שֶׁאֵין חֲלָלִים בְּכָלֵל פְּתָנִים. וְאִם רָצָה
14 הַכֹּהֵן לְמַכֵּר הַמִּתְנַנּוֹת, אוֹ לְתַנּוֹן בְּמִתְנַה אֶפְלוֹ לְגוּי, אוֹ
15 לְהַאֲכִילָן לְכֹלְכִים - מֵאֲכִיל, שֶׁאֵין בָּהֶן קִדְשָׁה כָּלֵל.
16 כא. כֹּהֵן שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבָרִים שְׂנוֹתָנִין לוֹ הַמִּתְנַנּוֹת - אִם רָצָה
17 לְזַכּוֹת בָּהֶן לְיִשְׂרָאֵל חֲבָרוֹ - הָרִי זֶה מִזְכָּה לוֹ בָּהֶן, וְאֵף
18 עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּאוּ לְיָדוֹ; וְהָיוּ אוֹתָם הַחֲבָרִים זוֹבְחִים
19 וְנוֹתְנִין הַמִּתְנַנּוֹת לְזֶה הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁזָּכָה בָּהֶן; וְהוּא, שִׁיְהִיָּה
20 הַיִּשְׂרָאֵלִי זֶה בְּדַחַק, וְאֵין לוֹ לְקַנּוֹת בְּשָׂר, וְיִהְיֶה הַכֹּהֵן
21 שֶׁזָּכָה לוֹ חֲבָרוֹ. אֲבָל אִם הָיָה הַכֹּהֵן שֶׁמָּשׂוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל זֶה,
22 אוֹ שְׂכִירוֹ וְלִקְיִטּוֹ - אֵינוֹ מִזְכָּה לוֹ, עַד שֶׁיָּבֹאוּ לְיָדוֹ; שֶׁמָּא
23 יִזְכָּה בַּעַל כְּרַחֵו.
24 כב. לֹא יִחַטֵּף הַכֹּהֵן בְּיָדוֹ מִתְנַנּוֹתָיו, וְלֹא יִשְׂאֵל בְּפִיו; אֲלָא
25 אִם נִתְּנוּ בְּכֹבֵד, נוֹטֵל. וּבְזִמְנָן שֶׁהֵם רַבִּים בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים
26 - הַצְּנוּעִים מוֹשְׁכֵין יְדֵיהֶם, וְהַגְּרָגְנִים נוֹטְלִין; וְאִם הָיָה
27 כֹּהֵן צְנוּעַ, וְאֵין מִכִּירִין אוֹתוֹ שֶׁהוּא כֹּהֵן - הָרִי זֶה נוֹטֵל,
28 כְּדִי שִׂידִיעַ לְכָל שֶׁהוּא כֹּהֵן. וְאֵין הַפְּתָנִים אוֹכְלִין הַמִּתְנַנּוֹת
29 אֲלָא צְלִי בַּחֲרָדֵל - שְׁנֹאמֵר: "לֵךְ נִתְמִים לְמִשְׁחָה", כְּדָרָךְ
30 שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִין.
31 פָּרֶק י
32 א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לִתֵּן לְכַהֵן רֵאשִׁית הַגֵּז, שְׁנֹאמֵר: "וְרֵאשִׁית
33 גֵּז צֹאנֶךָ - תִּתֵּן לוֹ"; וְהַלּוּיִם בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְוָה זוֹ. וְאֵין
34 לְרֵאשִׁית הַגֵּז זוֹ שְׂעוֹר מִן הַתּוֹרָה; וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שֶׁלֹּא
35 יִפְחוֹת מֵאֲחַד מִשְׁשִׁים. וְאֵינָה נוֹהֶגֶת אֲלָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
36 בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת [בְּזִמְנָן הַמִּקְדָּשׁ] בֵּין שֶׁלֹּא בְּפָנֵי הַבַּיִת -
37 כְּרֵאשִׁית הַדָּגָן [- תְּרוּמָה]. וְנוֹהֶג בְּחֵלְדִין, אֲבָל לֹא
38 בְּמִקְדָּשֵׁין.
39 ב. כִּיצַד? הָרִי שֶׁהַקֹּדֶשׁ בְּהַמּוֹת לְכַדֵּק הַבַּיִת [לְהוֹצֵאוֹת
40 הַמִּקְדָּשׁ], וּגְזוּן - כֹּלֵל יְהִיָּה חֵיב לְפָדוֹת וְלִתֵּן לְכַהֵן? אוֹ
41 אִם הַקֹּדֶשׁ בְּהַמָּה חוּץ מִגְזָתָה - יְכוֹל יְהִיָּה חֵיב כְּרֵאשִׁית
42 הַגֵּז? תְּלַמּוֹד לּוֹמֵר: "צֹאנֶךָ", אֵין אֵלּוֹ צֹאנּוֹ.
43 ג. כָּל הַקֹּדְשִׁים שֶׁקֹּדֶם מוֹם קְבוּעַ לְהַקְדִּישׁ, וּנְפָדוּ - חֵיבִין
44 כְּרֵאשִׁית הַגֵּז; אֲבָל אִם קֹדֶם הַקְדָּשׁן אֶת מוֹמָן, אוֹ שֶׁקֹּדֶם
45 מוֹם עוֹבֵר לְהַקְדִּישׁן, וְאַחַר כֵּן נוֹלַד לָהֶן מוֹם קְבוּעַ, וּנְפָדוּ
46 - פְּטוּרִין מֵרֵאשִׁית הַגֵּז.
- ד. אֵין חֵיבִין כְּרֵאשִׁית הַגֵּז אֲלָא הַכְּבָשִׁים בְּלִבְד, זְכָרִים
כְּנֻקְבוֹת - שֶׁהַצֹּמֵר שֶׁלָּהֶן, הוּא הָרֵאשִׁי לְכַנְדִּים. הִיָּה צֹמֵרוֹ
קִשָּׂה, וְאֵינוֹ רֵאשִׁי לְלִבִּישָׁה - פְּטוּרִין מֵרֵאשִׁית הַגֵּז; שֶׁאֵין
מִתְנָה זוֹ לְכַהֵן, אֲלָא כְּדִי לְלַבֵּשׁ מִמֶּנָּה.
ה. כִּינּוֹן שֶׁזָּכָה לוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתְרוּמוֹת, שֶׁהֵן לְחֵמוֹ
וְכִינוֹ, וְזָכָה לוֹ בְּמִתְנַנּוֹת בְּהַמָּה וְקֹדְשֵׁי מִקְדָּשׁ, שֶׁהֵן הַבְּשָׂר
שֶׁלוֹ - זָכָה לוֹ כְּרֵאשִׁית הַגֵּז לְלִבְיוֹשׁ, וּבְגִזְל [וּשְׁנֹאמֵר:]
הָרִי [וּמֵת בְּלִי יוֹרְשִׁים] וְהַחֲרָמִים [שֶׁהַחֲרָמִים אֲדָם לְכַהֵן]
וּשְׂדֵה אֲחִזָּה [- שֶׁהוּא קֹדֶשׁה וְנִמְכְּרָה, חוּצוֹת בְּיּוֹבֵל לְהַקְדֵּשׁ
וּמִתְחַלְקָת לְכּוֹהֲנִים שֶׁבְּמִשְׁמַרְן] וּפְדִיּוֹן כְּבוֹרוֹת לְהוֹצֵאוֹתָיו
וּשְׂאָר צְרָקִיו, שֶׁהָרִי אֵין לוֹ חֵלֶק בְּנִחְלָה וּבְכַנּוּה.
ו. הִיָּה הַצֹּמֵר שֶׁלָּהֶן אָדָם, אוֹ שָׁחַר, אוֹ שָׁחוּם - חֵיבוֹת
כְּרֵאשִׁית הַגֵּז; אֲבָל אִם גְּזוֹ הַצֹּמֵר, וּצְבָעוֹ קֹדֶם שִׁיתָן -
נְפָטֵר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. הַלְבִּינוֹ קֹדֶם שִׁיתָן, חֵיב לְהַפְרִישׁ אַחַר
שֶׁלְבָנוֹ. הַתּוֹלֵשׁ צֹמֵר וְחֵלְיוֹ בְּיָדוֹ, וְלֹא גִזְזוֹן - חֵיב כְּרֵאשִׁית
הַגֵּז.
ז. וְרֵאשִׁית הַגֵּז נוֹהֶג בְּכָלֵאִים, וּכְבוּי [- פֶּקַע בְּהַמָּה אוֹ
חִיָּה], וּבְטֶרְפָּה; אֲבָל הַגְּזוּז אֶת הַמִּתְנָה, פְּטוּר.
ח. הַמִּפְרִישׁ רֵאשִׁית הַגֵּז, וְאָבֵד - חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתוֹ, עַד
שִׁיתָן לְכַהֵן. הָאוֹמֵר: 'כָּל גְּזוֹתֵי רֵאשִׁית', דְּבָרָיו קִיָּמִין.
ט. הַלּוֹקֵחַ [קוֹנֵה] גֵּז צֹאנּוֹ שֶׁל נְכָרִי - אֵף עַל פִּי שֶׁגְּזוּן,
פְּטוּר מֵרֵאשִׁית הַגֵּז. לְקַח הַצֹּאן לְגִזְזוֹן, חֵיב - אֵף עַל פִּי
שֶׁגְּדָלָה הַגֵּזָה בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי, וְאֵף עַל פִּי שֶׁחֹזְרִין הַצֹּאן לְגוֹי
אַחַר הַגֵּזָה; הוּאֵיל וְהַגְּזוּז יִשְׂרָאֵל וְהַגְּזוֹת שֶׁלוֹ - חֵיב,
שֶׁאֵין חֲחִיב אֲלָא בְּשַׁעַת הַגֵּזָה.
י. הַלּוֹקֵחַ גֵּז צֹאנּוֹ שֶׁל חֲבָרוֹ - אִם שִׁיר הַמּוֹכֵר מַעֲט
מִצֹּאנּוֹ לְהַגְּזוֹ, הַמּוֹכֵר חֵיב לְהַפְרִישׁ מִן הַמִּשְׁאָר עַל הַכֹּל,
וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְחִיל הַמּוֹכֵר לְגִזּוֹ; וְזָקָה, אֵין אָדָם
מוֹכֵר מִתְנַנּוֹת כְּהִנֵּה. וְאִם לֹא שִׁיר כְּלוּם, הַלּוֹקֵחַ חֵיב
לְהַפְרִישׁ.
יא. הָיוּ שְׁנֵי מִיָּנֵי גֵזָה, כְּגוֹן גֵּזָה לְכַנּוּה וְגֵזָה שְׁחוּמָה, אוֹ
גֵזָת זְכָרִים וְגֵזָת נְקֻבוֹת, וּמְכָר מִיָּן זֶה וְהַנִּיחַ הַמִּין הָאַחַר
- זֶה נוֹתֵן לְעֲצָמוֹ עַל מַה שֶׁלָּקַח, וְזֶה נוֹתֵן לְעֲצָמוֹ עַל מַה
שֶׁהַנִּיחַ.
יב. גֵּר שֶׁנִּתְגַּדֵּר וְהָיוּ לוֹ גֵזוֹת, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא
נִתְגַּדֵּר נִגְזָזוֹ אוֹ מִשְׁנִתְגַּדֵּר - הָרִי זֶה פְּטוּר; הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ
עָלָיו הָרֵאשִׁיָּה.
יג. כְּמָה צֹאן יְהִיָּו לוֹ, וְהָיוּ חֵיבוֹת כְּרֵאשִׁית הַגֵּז? אֵין
פְּחוֹת מִחֲמַשׁ; וְהוּא, שִׁיְהִיָּה בְּגֵזָה שֶׁלָּהֶן, אֵין פְּחוֹת
מִמִּשְׁקַל שְׁשִׁים סָלַע, וְתִהְיֶה גֵזָת כָּל אַחַת מֵהֶן, אֵין פְּחוֹת
מִמִּשְׁקַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה סָלַע. הִתְהָ אַחַת מֵהֶן גּוֹזְזוֹת פְּחוֹת
מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה סָלַע - אֵף עַל פִּי שֶׁחֲמַשְׁתָּן גּוֹזְזוֹת שְׁשִׁים
סָלַע אוֹ יֵתֵר, הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין מֵרֵאשִׁית הַגֵּז.
יד. הַשְּׁתַּפֵּינ, חֵיבִין כְּרֵאשִׁית הַגֵּז - וְהוּא שִׁיְהִיָּה בַּחֲלֶק
כָּל אֶחָד מֵהֶן כְּשַׁעוֹר; אֲבָל חֲמַשׁ צֹאן בְּלִבְד שֶׁל שְׁנֵי
שְׁתַּפֵּינ, פְּטוּרִין.
טו. רֵאשִׁית הַגֵּז, מִצְוָתָה בְּתַחֲלָה; וְאִם הַפְרִישׁ בֵּין

לו, ודעתו שיתחזיר; ואם עשה כן, והחזיר לו - אין בנו
 פדוי, עד שיגמר בלבד לתן לו מתנה גמורה; ואם רצה
 הפהן אחר כך להחזיר, יחזיר. וכן אם פרש, ונתן לו על
 מנת להחזיר - הרי בנו פדוי.
 ט. כהנים ולוויים פטורין מפדיון הבן, מקל וחמר - אם
 פטרו של ישראל במדבר - שהתמנו במקום בכורות
 ישראל, דין הוא שיפטרו עצמן.
 י. ישראל הבא מן הפהנת ומן הלוי, פטור - שאין הדבר
 תלוי באב אלא באם, שנאמר: "פטור רחם בישראל".
 יא. לוי המעברת מגוי, בנה פטור; וכהנת המעברת מן
 הגוי - בנה חייב, שהרי נפסלה אמו מן הפהנה בבטילת
 הגוי.
 יב. כהן שנולד לו בן חלל - (פסול לכהונה), מת האב
 בתוך שלשים יום - הבן חייב לפדות את עצמו; שלא זכה
 האב בפדיונו. מת האב אחר שלשים יום - אין הבן חייב
 לפדות את עצמו, שהרי האב זכה בפדיונו.
 יג. השפחה שנשתתרה ונכרית שנתגירה פשה מעברות,
 וילדו - אף על פי שהורתו שלא בקדשה - הואיל ונולד
 בקדשה, חייב, שנאמר: "פטור רחם בישראל", והרי פטור
 רחם בישראל. אין ידוע אם קדם שנתגירה לדה, או אחר
 שנתגירה - המוציא מחברו עליו הראיה.
 יד. הנכרית והשפחה שילדו, ואחר כך נתגירו ונשתתרו,
 וילדו ולד אחר - הרי זה פטור, שנאמר: "פטור רחם",
 ואין זה פטור רחם. וכן הבא אחר הנפלים - כל נפל שאמו
 טמאה לדה, הבא אחריו אינו פטור רחם; וכל נפל שאין
 אמו טמאה לדה - כגון המפלת מין דגים וחסידים, או
 המפלת יום ארבעים, וכיוצא בהן - הבא אחריו בכור
 לכהן, וחייב לפדות.
 טו. חתף העבר במעיה, והוציא אבר אבר - הבא אחריו
 אינו פטור רחם. בן שמונה חדשים שהוציא ראשו והוא
 חי, והחזירו ומת, וכן בן תשעה שמת, ויצא ראשו והחזרו,
 ואחר כך יצא אחיו, וילדה - זה שילדה, אינו פטור רחם,
 שהרי נפטר בראשו של ראשון; ומשתצא פדתו, פוטר
 הבא אחריו.
 טז. יוצא דפן (נולד בניחוח קיסרין), והבא אחריו פדורו
 (בלידה רילה) - שניהן פטורין; הראשון - לפי שלא יצא
 מן הרחם, והשני - מפני שקדמו אחר.
 יז. מאימתי יתחייב בפדיון? משישלים שלשים יום,
 שנאמר: "ופדויו, מבן חודש תפדה". מת הבן בתוך
 שלשים, ואפלו ביום שלשים, וכן אם נעשה טרפה -
 שסופו למות תוך שנה) - אינו חייב בתמם סלעים; ואם
 הקדים ונתן לכהן, יחזיר לו הפדיון. מת אחר שלשים יום,
 חייב בפדיון; ואם לא נתן, יתן.
 יח. מי שפדה בנו בתוך שלשים יום - אם אמר לו
 'מעכשיו' - (כעת יחול הפדיון), אין בנו פדוי; ואם אמר
 לו [שיחול הפדיון] 'לאחר שלשים יום' - בנו פדוי, ואף
 על פי שאין המעות קימין (בידי הכהן) לאחר שלשים יום.

באמצע בין בסוף, יצא. היו לו חמש צאן, וגזז אחת
 בלבד, ומכר גזתה, ואחר כך גזז שניה ומכרה, ואחר כך
 גזז שלישית ומכרה - הכל מצטרפות לראשית הגז, וחייב
 אפלו לאחר כמה שנים. ויש לו להפריש מן התדש על
 הישן, וממין גזה על מין גזה אחר. אבל אם היתה רחל
 אחת, וגזזה והניח גזתה, ואחר כך קנה שניה, וגזזה והניח
 גזתה - אינן מצטרפות.
 טז. מי שהיו לו גזות רבות של ראשית הגז, והוא רוצה
 לחלק לכהנים - לא יתן לכל אחד ואחד פחות ממשקל
 חמש סלעים מלבן, כדי - (מספיק ל: בגד קטן. לא
 שילבנו, ואחר כך יתן לו - אלא יתן לו מצמר הגזה
 כשהוא צואי [לא מלובן]), כדי שיהיה בו אחר הלבון חמש
 סלעים או יותר, שנאמר: "יתן לו", שיהיה בו כדי מתנה
 המועלת.
 יז. ראשית הגז, חלין לכל דבר. לפיכך אני אומר, שנותנין
 אותו לכהנת, אף על פי שהיא נשואה לישראל - כמתנות
 בהמה; ונראה לי, שדין שניהן אחד הוא.

פרק יא

א. מצות עשה לפדות כל איש מישראל, בנו שהוא בכור
 לאמו הישראלית - שנאמר: "כל פטור רחם - לי", ונאמר:
 "אף פדה תפדה את בכור האדם".
 ב. ואין האשה חייבת לפדות את בנה - שהחייב לפדות
 את עצמו, הוא שחייב לפדות את בנו. עבר האב ולא פדהו
 - כשיגדיל, יפדה את עצמו.
 ג. היתה הוא לפדות ובנו לפדות - יפדה את עצמו תחלה,
 ואחר כך יפדה בנו; ואם אין לו אלא כדי פדיון אחד,
 יפדה עצמו.
 ד. היתה בנו לפדות, והגיע עת לעלות לרגל, ואין לו כדי
 לזה ולזה - פודה את בנו, ואחר כך עולה לרגל, שנאמר:
 "כל בכור בניה תפדה", ואחר כך "ולא יראו פני ריכם".
 ה. הפודה את בנו - מברך 'אשר קדשנו במצוותי וצונו
 על פדיון הבן', וחוזר ומברך 'שהחנינו', ואחר כך נותן
 הפדיון לכהן. ואם פדה עצמו - מברך 'לפדות הבכור',
 ומברך 'שהחנינו'.
 ו. מצוה זו נוהגת בכל מקום ובכל זמן. ובכמה פודה?
 בתמם סלעים, שנאמר: "ופדויו, מבן חודש תפדה" - בין
 בכסף, בין בשנה כסף מן המטלטלין שגופן ממון פנעין
 השקלים. לפיכך, אין פודין בקרקעות; ולא בעבדים, מפני
 שהן קרקעות; ולא בשטרות, לפי שאין גופן מומן. ואם
 פדהו בהן, אינו פדוי.
 ז. כתב לכהן שטר חוב שהוא חייב לו חמש סלעים - חייב
 לתן לו, ובנו אינו פדוי. נתן לו כלי שאינו שוה בשוק
 חמש סלעים, וקבלו הפהן בתמם סלעים - הרי בנו פדוי.
 ח. נתן חמש סלעים לעשרה כהנים, בין בכת אחת בין בזה
 אחר זה - יצא.
 ט. רצה הפהן להחזיר לו הפדיון, מחזיר. ולא יתן הוא

מתוך מהדורת חזק

47 **כט.** שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אָנָשִׁים, אַחַת בַּכֶּרֶה וְאַחַת שְׁלֵא
 48 בַּכֶּרֶה, יִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים - זֶה שְׁלֵא בַּכֶּרֶה אֲשֶׁתּוֹ, נוֹתֵן
 49 חֶמֶשׁ סְלָעִים לַכֶּהֵן; וְיִלְדוּ זָכָר וּנְקֵבָה, אֵין פֶּאֵן לַכֶּהֵן כְּלוּם.
 50 **ל.** יִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים וּנְקֵבָה - זֶה שְׁלֵא בַּכֶּרֶה אֲשֶׁתּוֹ, נוֹתֵן
 51 חֶמֶשׁ סְלָעִים; שְׂאִינוּ נִפְטָר אֲלָא בְּשֵׁתֵי סִפְקוֹת - אִם אֲשֶׁתּוֹ
 52 יִלְדָה זָכָר בְּלִבָּד חֵיב, וְאִם הִיא יִלְדָה זָכָר וְהִנְקֵבָה חֵיב
 53 אֲלָא אִם כֵּן יִלְדָה נְקֵבָה תַּחֲלָה. וְהוֹאִיל וְהִדְבָּר רַחוּק, יִתֵּן
 54 פְּדִיוֹנוֹ.

יום חמישי י"ט תמוז ה'תשע"ג

פְּרָק יב

57 **א.** מִצְוֹת עֲשֵׂה לַפְדוֹת כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, פֶּטֶר [בכור]
 58 חֲמור בְּשָׂה; וְאִם לֹא רָצָה לַפְדוֹתוֹ, מִצְוֹת עֲשֵׂה לְעָרְפוֹ,
 59 שְׁנֵאַמֵּר: "וּפֶטֶר חֲמור תִּפְדֶּה בְּשָׂה, וְאִם לֹא תִפְדֶּה
 60 וְעִרְפֹתוֹ." וּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלוֹ - נוֹהֲגוֹת כְּכֹל מְקוּם וּבְכֹל
 61 זְמַן; וּמִצְוֹת פְּדִיָה קוֹדֶמֶת לַמִּצְוֹת עֲרִיפָה.
 62 **ב.** הִשָּׂה שְׁפוֹדִין בּוֹ - נוֹתְנוּ לַכֶּהֵן, שְׁנֵאַמֵּר: "כֹּל פֶּטֶר
 63 רָחֵם וְגו' וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה, תִּפְדֶּה".
 64 **ג.** בְּהֵמָה טְמֵאָה הֶאֱמַנְרָה פֶּאֵן, הִיא חֲחֲמור בְּלִבָּד.
 65 **ד.** פֶּטֶר חֲמור אֲסוּר בְּהֵנָא, עַד שִׁיפְדָה; וְאִם מְכָרוּ קֹדֶם
 66 פְּדִיין, דְּמִי אֲסוּרִים. וְאִם מֵת קֹדֶם פְּדִיין, אוּ שְׁעָרְפוֹ -
 67 הָרִי זֶה יִקְבֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲסוּר בְּהֵנָא אִף לְאַחַר
 68 עֲרִיפָתּוֹ, הוֹאִיל וְלֹא נִפְדָה. לְפִיכָף, אִם לֹא פְדָהוּ, וְנָתַן
 69 פֶּטֶר חֲחֲמור בְּעֶצְמוֹ לַכֶּהֵן - אֲסוּר לַכֶּהֵן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, עַד
 70 שִׁיפְדֶהוּ בְּשָׂה, וְיִקַּח הִשָּׂה לְעֶצְמוֹ; אוּ יַעֲרֵף אוֹתוֹ וְיִקְבֵּר.
 71 וְהַכֹּהֲנִים חֲשׂוּדִים עַל דְּבַר זֶה; לְפִיכָף, אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן
 72 פֶּטֶר חֲחֲמור לַכֶּהֵן, אֲלָא אִם כֵּן פְדָהוּ הַכֶּהֵן בְּכִנְיֹו.
 73 **ה.** הַפְּרִישׁ פְּדִיין פֶּטֶר חֲחֲמור, וּמֵת הִשָּׂה קֹדֶם שִׁתְּנִינוּ
 74 לַכֶּהֵן - אֵינוּ חֵיב בְּאַתְרֵיהֶוּ; וְיִתֵּן הַנְּבִלָה לַכֶּהֵן לְהַנּוֹת
 75 בָּהּ. מֵת פֶּטֶר חֲחֲמור אַחַר שִׁפְדָהוּ, יִתֵּן הַטְּלָה לַכֶּהֵן;
 76 וּמֵתָר בְּהֵנָתּוֹ, שְׂכָבָר נִפְדָה.
 77 **ו.** מֵאִמְתִּיתִי תַחֲבִיב לַפְדוֹתוֹ? מִשְׁיֹלֵד וְעַד שְׁלֵשִׁים יוֹם.
 78 וּמֵאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם - אִם רָצָה לְעָרְפוֹ, עוֹרְפוֹ; וְאִם רָצָה
 79 לַפְדוֹתוֹ, פּוֹדָה; וְאֵין פֶּאֵן אֲלָא עֹכּוּב מִצְוָה בְּלִבָּד.
 80 **ז.** לֹא רָצָה לַפְדוֹתוֹ - עוֹרְפוֹ בְּקוֹפִיס [סכין גדול]
 81 מֵאַחֲרָיו, שְׁנֵאַמֵּר: "וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפֹתוֹ." וְאֵין מִמִּיתִין
 82 אוֹתוֹ לֹא בְּמַקְל, וְלֹא בְּקִנְיָה, וְלֹא בְּקוֹרֶם, וְלֹא בְּמַגְרָה
 83 [מסור] - אֲלָא בְּקוֹפִיס; וְלֹא יִכְנִסְנוּ לְחֻדְרָה, וְיִנְעַל הַדֶּלֶת
 84 בְּכִנְיֹו עַד שִׁימּוֹת, שְׁנֵאַמֵּר: "וְעִרְפֹתוֹ".
 85 **ח.** אֵין פּוֹדִין לֹא בְּעִגְלָה, וְלֹא בְּחִיָּה, וְלֹא בְּשָׂה שְׁחוּט, וְלֹא
 86 בְּטָרְפָה, וְלֹא בְּכִלְאִים, וְלֹא בְּכוֹי [- ספק בהמה או חיה] -
 87 שְׁנֵאַמֵּר: "תִּפְדֶּה בְּשָׂה"; וְאֵין קְרוֹי שָׂה, אֲלָא כְּבָשִׁים
 88 וְעֹזִים חֲיִים בְּלִבָּד.
 89 **ט.** אֵין פּוֹדִין בְּשָׂה הַדּוּמָה לְמִין אַחַר; וְאִם פְדָה, פְּדוּי.
 90 וּפְדִיין בְּכֵן פְּקוּעָה [עובר שנמצא בבטן אימו אחר

1 **יט.** מִי שֶׁהוּא סִפְקָ אִם הוּא חֵיב בַּפְּדִיָה אוּ אֵינוּ חֵיב -
 2 הָרִי זֶה פֶּטוּר, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה. מֵת הָאָב
 3 בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם - הָרִי הֵבֵן בְּחֻזְקָת שְׁלֵא נִפְדָה, עַד
 4 שִׁבְיָא רְאָיָה שְׂאָבִיו פְדָהוּ קֹדֶם שִׁימּוֹת; מֵת הָאָב לְאַחַר
 5 שְׁלֵשִׁים יוֹם - הָרִי הוּא בְּחֻזְקָת פְּדוּי, עַד שִׁיודִיעוּהוּ שְׁלֵא
 6 נִפְדָה.
 7 **כ.** מִי שְׁלֵא בַּכֶּרֶה אֲשֶׁתּוֹ [- לֹא יִלְדָה מֵעוֹלָם], וְיִלְדָה זָכָר
 8 וּנְקֵבָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה מֵהֶם יֵצֵא רֵאשׁוֹן - אֵין פֶּאֵן לַכֶּהֵן
 9 כְּלוּם. יִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים - אִף עַל פִּי שְׂאִין יָדוּעַ אֵיזָה מֵהֶם
 10 הַבְּכוֹר, נוֹתֵן חֶמֶשׁ סְלָעִים לַכֶּהֵן; מֵת אֶחָד מֵהֶם בְּתוֹף
 11 שְׁלֵשִׁים יוֹם - פֶּטוּר, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה. מֵת
 12 הָאָב - בֵּין בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם בֵּין לְאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם, בֵּין
 13 שְׁלֵא חָלְקוּ הָאֲחִים בֵּין שְׁחֻלְקוּ - יִתֵּן מִן הַנְּכַסִּים חֶמֶשׁ
 14 סְלָעִים לַכֶּהֵן; שְׂכָבָר נִתְחַיְבוּ הַנְּכַסִּים.
 15 **כא.** שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁלֵא בַּכֶּרֶה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים - נוֹתֵן עֶשֶׂר
 16 סְלָעִים לַכֶּהֵן. נָתַן עֶשֶׂר סְלָעִים לַכֶּהֵן, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם בְּתוֹף
 17 שְׁלֵשִׁים יוֹם - אִם לַכֶּהֵן אֶחָד נָתַן, יִחְזִיר לוֹ חֶמֶשׁ סְלָעִים;
 18 וְאִם לְשְׁנֵי כֹהֲנִים נָתַן, אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהֶם - שְׁחָרִי לֹא
 19 עֵין פְּדִיין זֶה עַל בֶּן זֶה, וְכֹל אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לומר: 'הַחֲזוּר
 20 מִחֲבָרִי'.
 21 **כב.** שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁלֵא בַּכֶּרֶה, שִׁיִּלְדוּ זָכָר וּנְקֵבָה, אוּ שְׁנֵי
 22 זָכָרִים וּנְקֵבָה - נוֹתֵן חֶמֶשׁ סְלָעִים לַכֶּהֵן; שְׂאִי אֶפְשֵׁר שְׁלֵא
 23 יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶם זָכָר פֶּטֶר רָחֵם.
 24 **כג.** יִלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר, אוּ שְׁנֵי זָכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת,
 25 וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה נוֹלַד רֵאשׁוֹן - אֵין פֶּאֵן לַכֶּהֵן כְּלוּם; שְׂאֵנִי
 26 אוֹמֵר, נְקֵבָה נוֹלַדָה תַּחֲלָה וְאַתְרֵיהּ זָכָר.
 27 **כד.** שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת בַּכֶּרֶה וְאַחַת לֹא בַּכֶּרֶה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי
 28 זָכָרִים וְנִתְעָרְבוּ - נוֹתֵן חֶמֶשׁ סְלָעִים לַכֶּהֵן. מֵת אֶחָד מֵהֶם
 29 בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם, הָאָב פֶּטוּר; מֵת הָאָב, יִתֵּן מִן הַנְּכַסִּים
 30 חֶמֶשׁ סְלָעִים.
 31 **כה.** יִלְדוּ זָכָר וּנְקֵבָה, אוּ שְׁנֵי זָכָרִים וּנְקֵבָה - אֵין פֶּאֵן
 32 לַכֶּהֵן כְּלוּם; שְׂאֵנִי אוֹמֵר, זֶה שְׁלֵא בַּכֶּרֶה יִלְדָה נְקֵבָה תַּחֲלָה
 33 וְאַתְרֵיהּ זָכָר, וְזוֹ שְׂבַכְרָה יִלְדָה זָכָר.
 34 **כו.** שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אָנָשִׁים שְׁלֵא בַּכֶּרֶה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי
 35 זָכָרִים וְנִתְעָרְבוּ - זֶה נוֹתֵן חֶמֶשׁ סְלָעִים וְזֶה נוֹתֵן חֶמֶשׁ
 36 סְלָעִים. נִתְנֵנוּ, וְאַחַר כֵּף מֵת אֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים
 37 יוֹם - אִם לְשְׁנֵי כֹהֲנִים נִתְנֵנוּ, אֵין יָכוֹלִין לְהוֹצִיא מֵיָדָם;
 38 וְאִם לַכֶּהֵן אֶחָד נִתְנֵנוּ - פּוֹתֵב אֶחָד מֵהֶם לְחַבְרוֹ הִרְשָׁאָה,
 39 וְיִלְף זֶה בְּהִרְשָׁאָה וְיִחְזִיר מִן הַכֶּהֵן חֶמֶשׁ סְלָעִים.
 40 **כז.** יִלְדוּ זָכָר וּנְקֵבָה, וְנִתְעָרְבוּ - הָאֲבוֹת פֶּטוּרִין, וְהֵבֵן חֵיב
 41 לַפְדוֹת אֶת עֶצְמוֹ. וְכֵן מִבְּכֻרָת [- יִלְדָה בכור] שְׁלֵא שִׁקְתָה
 42 אַחַר בְּעִלָּה שְׁלֵשָׁה חֳדָשִׁים, וְיִלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם כֵּן
 43 תִּשְׁעָה לְרֵאשׁוֹן אוּ כֵן שְׂבָעָה לְאַחֲרוֹן - שְׁנֵיהֶם פֶּטוּרִין,
 44 וְהֵבֵן חֵיב לַפְדוֹת אֶת עֶצְמוֹ.
 45 **כח.** יִלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר, אוּ שְׁנֵי זָכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת
 46 - אֵין פֶּאֵן לַכֶּהֵן כְּלוּם.

48 תחלה, וטלה זה שהפריש - לבעלים, ואינו לכהן;
 49 שהמוציא מחברו עליו הראיה.
 50 כ. שתי תמוריו שלא בכרו, וילדו שני זכרים - נותן שני
 51 טלאים לכהן; זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה - נותן
 52 טלה אחד לכהן.
 53 כא. ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות
 54 - אין כאן לכהן כלום. ואינו צריך להפריש טלה לעצמו,
 55 לפי שיש כאן ספקות הרבה - שמא האחת ילדה זכר
 56 והשניה שתי נקבות, או שמא ילדה נקבה והאחרת זכר
 57 ואחריו נקבה, או נקבה ואחריה זכר; וכן ספקות הרבה
 58 יש בשני זכרים ושתי נקבות. אחת בכרה ואחת שלא
 59 בכרה, וילדו שני זכרים ונתעברו - נותן טלה אחד לכהן;
 60 זכר ונקבה, מפריש טלה אחד לעצמו ואינו לכהן - מפני
 61 שהוא ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה.
 62 כב. וכן הלוקח תמור מן הנכרי, ואין ידוע אם בכרה או
 63 לא בכרה, וילדה זכר - פודה אותו בשה, והוא לבעלים,
 64 מפני שהוא ספק.
 65 כג. מי שהיו לו עשר טלאים, כל אחד מהן הפרישו על
 66 ספק פטר תמור - הרי בלן חלין לכל דבר, ומתעשרין
 67 [במעשר בהמה] כשאר בהמה; ומפריש אחד מהן
 68 מעשר, והשאר שלו כשהיו.
 69 כד. ישראל שהיו לו עשרה פטרי תמורים ודאין בתו
 70 ביתו, שנפלו לו מבית אבי אמו כהן, ואותו אבי אמו
 71 הפכה נפלו לו מבית אבי אמו ישראל - הרי זה מפריש
 72 עליהם עשרה שיין, והם שלו; ויחביבן במעשר.
 73 בריך רחמנא דסייען

הלכות שמיטה ויובל

75 יש בכללן שתיים ועשרים מצוות - תשע מצוות עשה,
 76 ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
 77 (א) שתשבת הארץ ממלאכתה בשביעית; (ב) שלא
 78 יעבד עבודת הארץ בשנה זו; (ג) שלא יעבד עבודת
 79 האילן בשנה זו; (ד) שלא יקצר הספיח כנגד הקוצרים;
 80 (ה) שלא יבצר הגזירים כנגד הבוצרים; (ו) שישמיט
 81 מה שתוציא הארץ; (ז) שישמיט כל הלואות; (ח) שלא
 82 יגש ולא יתבע הלואה; (ט) שלא ימנע מלהלוות קדם
 83 השמיטה כדי שלא יאבד ממונו; (י) לספר השנים שבע
 84 שבע; (יא) לקדש שנת חמשים; (יב) לתקע בשופר
 85 בעשירי לתשרי כדי לצאת עבדים חפשי; (יג) שלא
 86 תעבד אדמה בשנה זו; (יד) שלא יקצר ספיחיה כנגד
 87 הקוצרים; (טו) שלא יבצר גזיריה כנגד הבוצרים;
 88 (טז) לתן גאלה לארץ בשנה זו, וזהו דין שדה אחזה
 89 וישדה מקנה; (יז) שלא תמכר הארץ לצמיתות; (יח) דין
 90 בתי ערי חומה; (יט) שלא ינחל כל שכט לוי בארץ
 91 ישראל, אלא נותנין להם ערים מתנה לשבת בהן;
 92 (כ) שלא יקח שכט לוי חלק בבזה; (כא) לתן ללוים

1 שחיטתה]; ואין פודין בפסולי המקדשין, שהרי נאמר
 2 בהן: "בצבי וכאיל" - מה צבי ואיל אין פודין בו, אף
 3 הן אין פודין בהן.
 4 י. פודין בשה - בין זכרים בין נקבות, בין תמימים בין
 5 בעלי מומין, בין קטנים בין גדולים.
 6 יא. שזה שלקחו מדמי שביעית, אין פודין בו את הנדאי;
 7 אכל פודין את הספק. אם אין לו שיה לפדותו - פודהו
 8 בשויו [של פטר חמור], ונותן דמיו לכהן; לא אמרה תורה
 9 'שה' להחמיר עליו, אלא להקל עליו - שאם היה לו פטר
 10 חמור ששנה עשר סלעים, יש לו לפדותו בשה שנה דינר;
 11 ולא יהיה זה חמור מן ההקדש, שנפדה בכסף.
 12 יב. במה דברים אמורים? בשהיו דמי פטר חמור
 13 משלשה זוזים ומעלה; אבל אם היו דמיו פחות משלשה
 14 זוזים, אין פודין אותו אלא בשה או בשלשה זוזים. ועין
 15 יפה, לא פחות מסלע; ועין רעה, בחצי סלע; ובינונית,
 16 בשלשה זוזים.
 17 יג. והפודה פטר חמור של חברו - הרי זה פדוי, והחמור
 18 לבעליו.
 19 יד. כהנים ולויים פטורים מפטר חמור, שנאמר: "בכור
 20 האדם, ואת בכור בהמה הטמאה, תפדה", כל שישנו
 21 בכור אדם, ישנו בכור בהמה טמאה; והפטור מבכור
 22 אדם, פטור מבכור בהמה טמאה.
 23 טו. הלוקח [קונה] עבר תמורו של נכרי, או המוכר עבר
 24 תמורו לנכרי - אף על פי שאינו רשאי, הרי זה פטור מן
 25 הפכורה; ואין קונסין אותו על דבר זה. היה הנכרי שתף
 26 באם או בכבור, אפלו לא היה לו אלא אחד מאלה בו -
 27 הרי זה פטור. היה לו בו או באמו אבר אחד, כגון ידו
 28 או רגלו אפלו אגנו - כל שאלו יחתך יהיה בעל מום,
 29 הרי זה פטור מן הפכורה; ואם כשיחתך חלק הנכרי לא
 30 יהיה בעל מום למזבח, הרי זה חייב. וכן המקבל חמור
 31 מן הגוי להיות מטפל בה, והולד ביניהם [לשניהם], או
 32 נכרי שקבל מישראל - הכל פטור מן הפכורה, שנאמר:
 33 "פטר כל רחם בבני ישראל - באדם ובבהמה", עד שיהיה
 34 הכל בישראל.
 35 טז. גר שנתגר, ואין ידוע אם עד שלא נתגר ילדה
 36 תמורו או אחר שנתגר - הרי זה חייב לערף או לפדותו;
 37 ואם פדה בשה - השה של גר, שהמוציא מחברו עליו
 38 הראיה.
 39 יז. גוי שהפריש פטר חמור, מודיעין אותו שאינו חייב;
 40 והרי הוא מתר בגזיה ועבודה.
 41 יח. פרה שילדה כמין חמור, או חמור שילדה כמין סוס
 42 - פטור, שנאמר: "ופטר חמור תפדה בשה" ו"פטור
 43 חמור", שתי פעמים - עד שיהיה הילד חמור והנולד
 44 חמור. ואם יש בו מקצת סימני חמור, חייב בפכורה.
 45 יט. תמורו שלא בכרה, וילדה שני זכרים - נותן טלה
 46 לכהן. ילדה זכר ונקבה - מפריש טלה אחד כדי להפקיע
 47 קדשה ממנו עד שיהיה מתר בהנהיה, שמא הזכר נולד

47 זה מזה יתר מעשר לבית סאה - מושכין את המים מאילן
 48 לאילן, אבל לא ישקו את כל השדה; ואם היו מקרבין זה
 49 לזה עשר לבית סאה, משקין כל השדה בשבילן. וכן עפר
 50 הלבן - מרביצין אותו במים בשביעית, בשביל האילנות
 51 שלא יפסדו.

ט ועושין עוגיות לגפנים [גומות מסביבם שיאספו שם
 מיים]; ועושין [חופרים] את אמת [תעלת] המים פתחלה,
 וממלאין את הנקעים מים.

י. ומפני מה התירו כל אלו? שאם לא ישקה, תעשה
 הארץ מלחה, וימות כל עץ שבה; והואיל ואסור הדברים
 האלו וכיוצא בהן מדבריהם - לא גזרו על אלו; שאין
 אסור מן התורה, אלא אותן שני אבות ושתי תולדות
 שלהן, כמו שבארנו.

יא. משרבו האנסיין, והטילו מלכי גוים על ישראל לעשות
 מזונות לחילותיהם - התירו לזרע לזרע בשביעית דברים
 שאריכין להן עבדי המלך בלבד; וכן מי שפפה אותו אנס
 לעשות בשביעית בחנם, כמו עבודת המלך וכיוצא בה -
 הרי זה עושה.

יב. הנוטע בשביעית, בין בשוגג בין במזיד - יעקר; מפני
 שישפאל חשודין על השביעית - אם תאמר בשוגג:
 'קנים', יאמר המזיד: 'שוגג הייתי'.

יג. החורש את שדהו, או נרה, או זבלה, בשביעית, כדי
 שתהיה פרה לזריעה במוצאי שביעית - קונסין אותו, ולא
 יזרעהו במוצאי שביעית; ואין חוכרין אותה ממנו כדי
 לזרעה, אלא תהי בורה לפניו. ואם מת, יזרעה בנו.

יד. המעביר קוצים מארצו בשביעית, כדי לתקנה למוצאי
 שביעית, או שסקל ממנה אבנים - אף על פי שאינו רשאי
 - לא קנסו אותו, ומתיר לו לזרעה למוצאי שביעית.

טו. הטומן לפת וצננות וכיוצא בהן בשביעית - אם היו
 מקצת העליון מגליו, אינו חושש; ואם לאו, אסור. הטומן
 את הלוח [מין בצל] וכיוצא בו - לא יפחות מארבעת קבין
 על גבה טפח, וטפח עפר על גביו; וטומנו במקום דריסת
 האדם, כדי שלא יצמח. ומתיר למרס בארז ולהשקות עפרו
 ולערבבו במים בשביעית, אבל לא יכסה.

טז. בראשונה היו אומרין: 'מלקט אדם עצים ואבנים
 ועשבים מתוך שדהו - והוא שיטל הגס הגס, כדי שלא
 יתפזר לנקות הארץ; אבל משדה חברו, נוטל בין דק בין
 גס'. משרבו עובדי עברה שמתפזרין לנקות, ואומרין:
 'הגס הגס אנו לוקטין' - אסרו שיטל אדם כלום משדהו,
 אלא מתוך שדה חברו - והוא שלא ילקט בטובה, שלא
 יאמר לו: 'ראה כמה טובה עשיתי לך, שהרי נקיתי שדך'.
 יז. היתה בהמתו עומדת בתוך שדהו - מלקט ומביא
 לפניו; שבהמתו מוכחת עליו. וכן אם היתה שם פירתו
 - מלקט הפל ומדליק; שפירתו מוכחת עליו.

יח. הקוצץ אילן או שתים לעצים, הרי זה מתיר לשרש
 [להוציאן עם השרשים]. קצץ שלשה או יתר זה בצד זה
 - לא ישרש, שהרי מתקן את הארץ; אלא קוצץ מעם

1 ערים לשבת ומגרשהו; (כב) שלא ימכר מגרש עריהם,
 2 אלא גואלין לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל.
 3 ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצות עשה לשבות בשנה שביעית מעבודת הארץ
 ועבודת האילנות - שנגאמר: "ושבתה הארץ שבת לה",
 ונגאמר: "בחריש ובקציר תשבת". וכל העושה מלאכה
 מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו, בטל מצות עשה,
 ועבר על לא תעשה, שנגאמר: "שדך לא תזרע, וכרמך לא
 תזמר".

ב. אינו לוקה מן התורה, אלא על הזריעה או על הזמירה,
 ועל הקצירה או על הבציר; ואחד ביום, ואחד שאר
 האילנות.

ג. וזמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה. ולמה פרטין
 הכתוב? לומר לך - על שתי תולדות אלו בלבד הוא שחייב.
 ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ, עם שאר האבות
 שלא נתפרשו בענין זה - אינו לוקה עליהן, אבל מפני
 אותו מפת מרדות [מלקות מדרבנו].

ד. כיצד? החורש או החופר לצרף הקרקע, או המסקל, או
 המזבל, וכיוצא בהן משאר עבודת הארץ, וכן המבריק
 [משחיל בקרקע ענף מחובר], או המרכיב [מחבר אילן
 באילן אחר], או הנוטע, וכיוצא בהן מעבודת האילנות -
 מפני אותו מפת מרדות מדבריהם.

ה. אין נוטעין בשביעית אפלו אילן סרק, ולא יחתך
 היבלת מן האילנות, ולא יפרק העליון והבדיון [ענפים]
 היבשים, ולא יאבק את צמרתו באבק, ולא יעשן תחתיו
 כדי שתמות התולעת, ולא יסוף את הנטיעות בדבר שיש
 לו זקמה כדי שלא יאכל אותו העוף כשהוא רך, ולא יסוף
 את הפגיו [תאנים שלא בשלון], ולא יקב אותן, ולא יכרף
 את הנטיעות, ולא יקטם אותן, ולא יפסג [יתמוך] את
 האילנות, וכן שאר כל עבודת האילן. ואם עשה אחת מאלו
 בשביעית, מפני אותו מפת מרדות.

ו. אין מציתין את האור באישת [בסבר] הקנים, מפני
 שהיא עבודת קרקע [שענין מכינה לזריעה]. ואין מלמדין
 את הפרה לחרש אלא בחול. ואין בודקין את הנזעים
 בעציץ מלא עפר; אבל בודקין אותו בעציץ מלא גללים.
 ושורין את הנזעים בשביעית, כדי לזרעם במוצאי
 שביעית. ומקמיין [שומרם שלא יזוק] את האלוני [מין
 בשמים] בראש הגג, אבל אין משקין אותו.

ז. סוקרין [צובעים] את האילן [שנושרים פירותיו] בסקרא
 [אדום], וטוענין אותו באבנים, ועוזרין תחת הגפנים.
 והמקשקש בזיתים [להסיר - מהן פטולת] אם להברות
 [לשבח] את האילן, אסור; ואם לסתם את הפצימים
 [סדקים], מתיר.

ח. משקין בית השלהין בשביעית, והיא שדה הנזעים
 שהיא צמאה ביותר. וכן שדה האילנות - אם היו מרתקין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום המישי י"ט תמוז - ספר זרעים - הלכות שמיטה ויובל פז

מתוך מהדורת חזק

45 ו. לא יפתח אדם מחצב פתחלה לתוף שדהו בשביעית -
46 שמא יאמרו: 'לתקן שדהו נתפנו, שיסיר ממנה הסלע';
47 ואם התחיל מקדם שביעית, ופצל ממנו שבע ועשרים
48 אבנים ברבוע שלש על שלש על רום שלש, כל אבן מהן
49 אמה על אמה ברום אמה או גדולות מזו - הרי זה מתר
50 לנגר ממנו בשביעית כל שירצה.
51 ז. גדר של אבנים ישיש בגבהו עשרה טפחים או יתר,
52 ורצה לטל כל אבניו - אם היו בו עשר אבנים או יתר,
53 כל אחת מהן משוי שנים או גדולות מזו - הרי זה נוטל;
54 שהרואה יודע, שלצורך האבנים הוא נוטל. הנה פחות
55 מעשרה, או שהיו בו פחות מעשר אבנים, או שהיו אבניו
56 קטנות ממשוי שנים שנים - נוטל עד שנייה טפח סמוך
57 לארץ.
58 ח. במה דברים אמורים? בשנתפנו לתקן שדהו, והתחיל
59 לטל בשביעית; אבל אם לא נתפנו לתקן שדהו, או
60 שהתחיל מקדם שביעית - נוטל בשביעית כל מה שירצה
61 מכל מקום [אפילו גדר שפחות מ' טפחים], וגודר [נוטל]
62 עד לארץ. וכן אם הנה נוטל משדה חברו - אף על פי
63 שהוא קבלן, גודר עד לארץ.
64 ט. אבנים שראויין שתועזע אותן המתרשה, או שהיו
65 מכסות ונתגלו - אם יש בהן שמים של משוי שנים שנים,
66 הרי זה מתר לטל אותן; היו קטנות מזה, לא ינטלו.
67 י. המסקל שדהו בשביעית, מפני שהוא צריך לאבנים -
68 נוטל את העליונות, ומניח את הנוגעות בארץ. וכן אם
69 הנה לו בשדהו גרגש [ערימה] של צורות, או גל של
70 אבנים - נוטל את העליונות, ומניח את הנוגעות בארץ.
71 ואם יש תחתיהן סלע, או קש - יטל את כלן.
72 יא. לא ימלא אדם גיא עפר, או יתקנו בעפר - מפני
73 שהוא מתקן את הארץ. אבל עושה הוא חין [מחיצה] על
74 פי הגיא; וכל אבן שיכול לפשט את ידו [כשעומד אחר
75 המחיצה] ולטלה, והוא עומד על שפת הגיא - הרי זה
76 תנטל.
77 יב. אבני כתר, והם הנטלות שמים שלש על הכתר - מתר
78 להביאן מכל מקום, בין משדה חברו בין משדהו; וכן
79 הקבלן מביא מכל מקום, ואפלו אבנים קטנות, בין משדה
80 שקבלה, בין משדה שלא קבלה.
81 יג. פרצה שהיא סוגה [סתומה] בעפר - אם אינה מכשלת
82 את הרבים, אסור לבנותה; ואם היתה מכשלת את הרבים,
83 או שלא היתה סוגה בעפר אלא פתחה לרשות הרבים -
84 הרי זה מתר לבנותה.
85 יד. אסור לו לבנות גדר בשביעית בין שדהו לשדה חברו,
86 אבל בונה גדר בינו ובין רשות הרבים; ומתר להעמיק עד
87 הסלע. ומוציא את העפר, וצוברו בתוף שדהו כדרך כל
88 מעמידי זבל. וכן אם חפר בוד ושיח ומערה בשביעית,
89 צובר העפר בתוף שדהו כדרך כל החופרים.

1 הארץ, ומניח שרשיו בארץ. במה דברים אמורים? בקוצץ
2 מתוף שלו; אבל משדה חברו, מתר לשרש.
3 יט. המבקע בזית לטל עצים - לא יחפה מקום הבקוע
4 בעפר, מפני שהיא עבודה; אבל מכסה באבנים או בקש.
5 כ. המזנב בגפנים [כורת קצת ענפים], והקוצץ קנים - הרי
6 זה קוצץ כדרכו, בקרדם ובמגל ובמגרה [מסור] ובכל מה
7 שירצה.
8 כא. אין קוצצין בתולת שקמה [מין תאנים] בשביעית,
9 כדרך שקוצצין בשאר השנים - מפני שקציצתה עבודת
10 אילן, שבקציצה זו תגדל ותוסיף; ואם צריך לעציה, קוצץ
11 אותה שלא כדרך עבודתה.
12 כב. כיצד קוצצה? מעם הארץ [סמוך לקרקע] או למעלה
13 מעשרה טפחים. אילן שנפשח [נבקע] - קושרין אותו
14 בשביעית; ולא שיעלה, אלא שלא יוסיף [להיבטע].

פרק ב

15
16 א. לא יוציא אדם זבלים מחצרו, וימתן בתוף שדהו
17 בשביעית - מפני שגראה כמזבל שדהו כדי שתהיה יפה
18 לזריעה; ואם הוציא והעמיד ממנו אשפה, מתר. ולא
19 יעשה אשפה בתוף שדהו, עד שיעבר הזמן שמוזבלין בו
20 לעבודת הארץ - והוא משיקשר [שיעשה קשרים] המתיק
21 [פרי מר - ונקרא מתוק בלשון סגי נהור]. ולא יעשה אשפה
22 פחותה ממאה וחמשים סאה של זבל, כדי שתהיה נפרת
23 שהיא אשפה; ואם ירצה להוסיף, מוסיף. הנה לו דבר
24 מועט, מוסיף עליו והולף. ולא יעשה בכל בית סאה, יתר
25 משלש אשפות.
26 ב. והרוצה לעשות כל שדהו שלש שלש אשפות לתוף
27 בית סאה, עושה; והרוצה לעשות זבלו אוצר [אשפה אחת
28 ובה יותר מג' אשפות של ק"ג סאה], עושה.
29 ג. הנה מעמיד הזבל על הסלע, או שהעמיק בארץ שלשה
30 טפחים והערים הזבל, או שכנה על הארץ גבה שלשה
31 והעמיד עליו הזבל - אינו צריך שעור. אפלו עשה בן כמה
32 אשפות לתוף בית סאה, בין גדולות בין קטנות - מתר;
33 שהרי הדבר נפר, שאינן לעבודת הארץ, אלא לכניסת
34 הזבל.
35 ד. מתר לאדם להוציא זבל מן הסהר [דיר] של צאן, ונתן
36 לתוף שדהו כדרך כל מכניסי זבל. והעושה דיר בתוף
37 שדהו בשביעית, לא יעשהו יתר על בית סאתים; ויכניס
38 הצאן לתוכו. וכשיזבלו את כל הדיר - מניח דפן אחד
39 מדפני הדיר, ועושה דיר אחר בצדו; נמצא מזבל בתוף
40 שדהו בית ארבעת סאין.
41 ה. היתה כל שדהו בית ארבעת סאין - משייר ממנה
42 מקצת, מפני מראית העין; כדי שידעו הכל, שהצאן
43 הטילו בה ונדירה, ולא יאמרו: זבל זה כל שדהו
44 בשביעית.

פָּרָק ג

46 כָּל עֲבוֹדוֹת אֵלוֹ מִתְּרוֹת בְּעָרֵב שְׁבִיעִית עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל
 47 שְׁבִיעִית, וְאִפְלוּ בְּזִמְנֵי הַמִּקְדָּשׁ.
 48 י. פָּגַי עָרֵב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית, וְשֶׁל שְׁבִיעִית
 49 שִׁיבְּאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - לֹא סָכִין וְלֹא מְנַקְבִּין. וּבְזִמְנֵי
 50 הַמִּקְדָּשׁ, אֵין בּוֹנִין מִדְּרוֹגוֹת עַל פִּי הַגִּיאֹת עָרֵב שְׁבִיעִית,
 51 מִשִּׁיפְּסִקוֹ הַגָּשָׁמִים - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְשְׁבִיעִית.
 52 יא. אַף בְּזִמְנֵי הַזֶּה, אֵין נוֹטְעִין אֵילָנוֹת, וְאֵין מְרַפְּיָבִין [עֲנַף
 53 מֵאֵילָן אֶחָד עַל אֵילָן אֶחָד], וְאֵין מְבָרְכִין [מִשְׁחִיל בִּקְרַע
 54 עֲנַף בְּעוֹדוֹ מִחוּבָר] עָרֵב שְׁבִיעִית - אֲלֹא כְּדֵי שֶׁתִּקְלַט
 55 הַנְּטִיעָה, וְתִשְׁקֶה אַחַר הַקְּלִיטָה שְׁלֹשִׁים יוֹם קִדְּם רֹאשׁ
 56 הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית; וְסִתָּם קְלִיטָה - שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת. וְדָבָר
 57 זֶה אֲסוּר לְעוֹלָם, מִפְּנֵי מְרָאֵת הָעֵין - שֶׁמָּא יֵאמֵר הַרֹאֵה:
 58 'בְּשְׁבִיעִית נָטְעוּ. נִמְצְאתָ אוֹמֵר, שֶׁהִנְטִיעַ אוֹ הַמְבָרֵךְ אוֹ
 59 הַמְרַפֵּיב עָרֵב שְׁבִיעִית קִדְּם רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאֶרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים
 60 יוֹם, וְיָגִים; פְּחוֹת מִזֶּה, יַעֲקֹר. וְאִם לֹא עָקַר, הַפְּרוֹת מִתְּרִין.
 61 וְאִם מֵת קִדְּם שִׁיעָקֹר, מִחִיבִין אֶת הַיּוֹרֵשׁ לְעָקֹר.

פָּרָק ד

62 א. כָּל שְׂתוּצֵי הָאֶרֶץ בְּשָׁנָה שְׁבִיעִית - בֵּין מִן הַזֶּרַע שֶׁנִּפְּלַ
 63 בָּהּ מִקִּדְּם שְׁבִיעִית, בֵּין מִן הַעֲקָרִים שֶׁנִּקְצְרוּ מִקִּדְּם וְחִזְרוּ
 64 וְעָשׂוּ, שְׁנִיחֵן נִקְרְאוּ 'סְפִיחִ', בֵּין מִן הַעֲשָׂבִים וְהַיִּרְקוֹת
 65 שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן וְאֵין לָהֶן זֶרַע - הַכֹּל מִתֵּר לְאֲכָלוֹ מִן
 66 הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִיִּתָּה שְׁבַת הָאֶרֶץ לְכֶם לְאֲכֹלָה". אִפְּלוּ
 67 שָׂדֵה שְׁנִטְיָבָה [שְׁנַחֲרֻשָׁה] בְּשְׁבִיעִית, וְצִמְחָה - פְּרוּתֶיהָ
 68 מִתְּרִין בְּאֲכִילָה; וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵת סְפִיחַ קִצְרֵךְ לֹא
 69 תִּקְצַר", שֶׁלֹּא יִקְצַר כְּדָרְךָ שֶׁקּוֹצֵר בְּכָל שָׁנָה. וְאִם קִצַּר
 70 כְּדָרְךָ הַקּוֹצְרִין, לוֹקָה. כִּיצַד? כִּגוֹן שֶׁעָקַר כָּל הַשָּׂדֵה
 71 וְהִעֲמִיד כְּרִי [עֲרַמַת תְּבוּאָה] וְדָשׁ בְּכָר, אוֹ שֶׁקָּצַר לְעֲבוֹדַת
 72 הָאֶרֶץ, כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. אֲלֹא קוֹצֵר מְעַט מְעַט, וְחוֹבֵט אוֹכֵל.
 73 ב. וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים [חֲכִימִים], שִׁיחֵיו כָּל הַסְּפִיחִים אֲסוּרִין
 74 בְּאֲכִילָה. וְלָמָּה גִזְרוּ עֲלֵיהֶן? מִפְּנֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה - שֶׁלֹּא יִלָּךְ
 75 וְיִזְרַע תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וְזֶרַעוֹנֵי גֵנֶה תוֹף שֶׁדָּהוּ בַּסֶּתֶר,
 76 וְכִשִּׁיעֲמָחוּ יֵאכֵל מֵהֶן וְיֵאמֵר 'סְפִיחִין הֵן'; לְפִיכָף אֲסוּרוֹ כָּל
 77 הַסְּפִיחִין הַצּוֹמְחִין בְּשְׁבִיעִית.
 78 ג. הָא לְמִדְתָּ, שֶׁאֵין אוֹכְלִין מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית אֲלֹא פְּרוֹת
 79 הָאֵילָנוֹת, וְהַעֲשָׂבִים שֶׁאֵין זוֹרְעִין אוֹתָן רַב הָאֲדָם, כִּגוֹן
 80 הַפִּיגִם וְהַיִּרְבּוּזִין הַשּׁוֹטִים וְכֹל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן; אֲבָל הַיִּרְקוֹת
 81 שֶׁדָּרְךָ רַב הָאֲדָם לְזַרַע אוֹתָן בִּגְנוֹת, וּמִיגֵי תְבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת
 82 - כָּל הַצּוֹמְחִים מֵהֶן, אֲסוּר מִדְּבָרֵיהֶם; וְהַמִּלְקָט אוֹתָן, מִפְּנֵי
 83 אוֹתוֹ מִכַּת מְרָדוֹת [מִלְקוֹת מִדְּבַרְנָן].
 84 ד. סְפִיחִים הַעוֹלִין בְּשָׂדֵה בּוֹר [שֶׁלֹּא מִיעוּדַת לזריעה],
 85 וּבְשָׂדֵה נִיר [הַעוּמַדַת לְחִירֻשָׁה], וּבְשָׂדֵה פְּרָם, וּבְשָׂדֵה זֶרַע
 86 - מִתְּרִין בְּאֲכִילָה. וּמִפְּנֵי מָה לֹא גִזְרוּ עֲלֵיהֶן? לְפִי שֶׁאֵין
 87 אֲדָם זוֹרַע מִקוֹמוֹת אֵלוֹ; שָׂדֵה בּוֹר, אֵין אֲדָם נִפְגֵּה לְשֵׁם
 88 [- אֵין מִתְעַנִּיין בָּהּ]; וּשְׂדֵה נִיר, רוֹצֵה הוּא בְּתוֹקְנָה; וּשְׂדֵה
 89 פְּרָם, אֵינוֹ אוֹסֵר כְּרָמוֹ [שֶׁאִם יוֹרַע יֵאסְרוּ מִדִּין כְּלֵאִים];

1 א. עֲבוֹדַת הָאֶרֶץ בְּשָׁנָה שְׁשִׁית, שְׁלֹשִׁים יוֹם סְמוּךְ
 2 לְשְׁבִיעִית - אֲסוּרָה הַלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 3 מִתְקַנֵּה לְשְׁבִיעִית; וְדָבָר זֶה בְּזִמְנֵי שְׁבִיעִית הַמִּקְדָּשׁ קִדְּם הוּא
 4 שֶׁנֶּאֱמַר מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מִסוּרַת מִמִּשְׁנֵי רַבִּינוּ]. וְגִזְרוּ חֲכָמִים,
 5 שֶׁלֹּא יִהְיֶה חוֹרְשִׁין שָׂדֵה הָאֵילָן עָרֵב שְׁבִיעִית בְּזִמְנֵי הַמִּקְדָּשׁ,
 6 אֲלֹא עַד הַעֲצָרָת; וּשְׂדֵה הַלְבָן [- חִיטָּה], עַד הַפְּסוּחַ. וּבְזִמְנֵי
 7 שֶׁאֵין הַמִּקְדָּשׁ קִדְּם - מִתְּרִין בְּעֲבוֹדַת הָאֶרֶץ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
 8 כְּדִין תּוֹרָה.
 9 ב. אֵיזוֹ הִיא שְׂדֵה הָאֵילָן? כָּל שֶׁלְּשָׁה אֵילָנוֹת לְבֵית סָאָה.
 10 אֶחָד אֵילָן סָרֵק, וְאֶחָד אֵילָן מֵאֲכַל, וְאֶפְלוּ הֵן שֶׁל שֶׁלְּשָׁה
 11 אֲנָשִׁים - רוֹאִין אוֹתָן כְּאֵלוֹ הֵן תְּאֵנִים; אִם רְאוּיִין לְעִשׂוֹת
 12 כְּפֶר דְּבָלָה שֶׁל שְׁשִׁים מְנָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן;
 13 וְהוּא, שִׁיחֵיהָ רְחוּק בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כְּדֵי שִׁיחֵיהָ הַבָּקָר
 14 יִכּוֹל לְעַבֵּר בְּכֵלָיו.
 15 ג. הֵיוּ פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה לְבֵית סָאָה, אוֹ שֶׁהָיוּ שֶׁלְּשָׁה, וְאֶחָד
 16 רְאוּי לְעִשׂוֹת שְׁשִׁים מְנָה אוֹ יִתֵּר, וְהַשְּׂנִיגִים אֵינֶם רְאוּיִין
 17 לְעִשׂוֹת, אוֹ שְׁנַיִם רְאוּיִין לְעִשׂוֹת אֶפְלוּ מֵאָה מְנָה, וְאֶחָד
 18 אֵינוֹ עוֹשֶׂה - אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶן אֲלֹא צָרְפָן, וְהוּא מֵלֵא
 19 הָאֹרֶה [- שִׁיטְפִיק הַמַּעֲבֵר לְקוֹטֵף] וְסִלּוֹ חוֹצֵה לוֹ.
 20 ד. הֵיוּ מִשְׁלֹשָׁה וְעַד תְּשַׁעָה, וְרְאוּיִין לְעִשׂוֹת שְׁשִׁים מְנָה -
 21 חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן, וְאֵף עַל פִּי שְׁנַיִם בָּהֶן מָה
 22 שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְעִשׂוֹת.
 23 ה. הֵיוּ עֲשָׂרָה אֵילָנוֹת לְתוֹף בֵּית סָאָה אוֹ יִתֵּר, בֵּין עוֹשִׁין
 24 בֵּין שֶׁאֵינֶן עוֹשִׁין - חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן. עֲשֹׂר
 25 נְטִיעוֹת מִפְּזוּרֹת לְתוֹף בֵּית סָאָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה
 26 בְּשִׁבְלֵן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה; וְדָבָר זֶה, הַלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי.
 27 ו. הֵיוּ עֲשׂוּיּוֹת שׁוּרָה אַחַת, { או } מִקְּפוֹת עֲטָרָה [כַּקְשָׁת] -
 28 אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶן אֲלֹא צָרְפָן לְכָל אַחַת וְאַחַת. וְהַדְּלוּעִין עִם
 29 הַנְּטִיעוֹת, מְצִטְרְפוֹת לְעֲשָׂרָה.
 30 ז. אֵיזוֹ הִיא נְטִיעָה? זֶה הָאֵילָן הַקָּטָן, כָּל זִמְנֵי שֶׁקּוֹרְאִין לוֹ
 31 'נְטִיעָה'.
 32 ח. אֵילָן שֶׁנִּקְצַץ וְהוֹצִיא חֲלִיפִין - אִם נִקְצַץ מִטְּפַח
 33 וְלִמְעָלָה, הֵרִי הוּא כְּאֵילָן; מִטְּפַח וְלִמְטָה, הֵרִי הוּא
 34 כְּנְטִיעָה.
 35 ט. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ - בְּזִמְנֵי הַמִּקְדָּשׁ, כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ; אֲבָל
 36 בְּזִמְנֵי הַזֶּה, מִתְּרִין בְּעֲבוֹדַת הָאֶרֶץ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אַף בְּזִמְנֵי
 37 הַמִּקְדָּשׁ, מִתֵּר לְסַקֵּל וְלִזְבֹּל הַשָּׂדֵה וְלְעַדֵּר הַמִּקְשָׁאוֹת
 38 וְהַמְדֻלְעוֹת וּבֵית הַשְּׁלֵהִין [- שְׁדוֹת הַזְּקוּקִים לְהַשְׁקָאָה] - עַד
 39 רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּמִזְבָּלִין וּמְפָרְקִין וּמְאָבְקִין וּמְעִשְׂנִין
 40 וּמְקַרְסְמִין וּמְזוֹרְדִין [כְּרִיתַת עֲנָפִים] וּמְפַסְלִין [כְּרִיתַת עֲנָפִים
 41 יְבֻשִׁים] וּמְזוֹהֲמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת, וְכוּרְכִין וְקוֹטְמִין אוֹתָן,
 42 וְעוֹשִׁין לָהֶן בְּתִים [סַכְכוֹת], וּמְשַׁקֵּין אוֹתָן, וְסָכִין אֶת
 43 הַפְּגִין [פִּירוֹת שֶׁלֹּא בְּשִׁלּוֹן], וּמְנַקְבִין אוֹתָן [לְמַחֵר בִּישְׁלוֹן];

- 1 ושדה זרע, הספיחין מפסידין אותה. וכן התבן של
- 2 שביעית מתר בכל מקום, ולא גזרו עליו.
- 3 ה. ספיחין של שביעית שיצאו למוצאי שביעית, אסורין
- 4 באכילה; ואין תולשין אותן ביד - אלא חורש בדרךפו,
- 5 ובהמה רועה בדרךפה.
- 6 ו. ועד מתי אסורין ספיחי שביעית, במוצאי שביעית?
- 7 מראש השנה ועד חנוכה; ומתחנה ואילף, ספיחין מתרין.
- 8 והזרע ספיחי שביעית אחר שביעית, הגדולין מתרין.
- 9 ז. בצלים שיצאו משיעית למוצאי שביעית - אם עשו
- 10 פיצא בהן - אם גדלו בצלים של מוצאי שביעית באותו
- 11 גודל, מתרין - שאין מראית העין; ואם לאו, אסורין. וכן
- 12 שאר הפרות - אין לוקחין אותן במוצאי שביעית, אלא
- 13 משיעשו פיצא בהן מפרות מוצאי שביעית. עשה הפכיר
- 14 [גדל הראשון ממוצאי שביעית], התר האפיל [האחרון]
- 15 שגדל בשביעית]. ומתר לקח [לקנות] ירק במוצאי
- 16 שביעית, מיד.
- 17 ח. ומאימתי מתר אדם לקח לוף [מין בצל] במוצאי
- 18 שביעית? משיבחה החדש.
- 19 ט. באחד בתשרי, ראש השנה לשמיים וליוכלות. פרות
- 20 ששית שנקנסו לשביעית - אם היו תבואה או קטניות או
- 21 פרות האילן, והגיעו לעונת המעשרות קדם ראש השנה -
- 22 הרי אלו מתרין; ואף על פי שאוסף אותן בשביעית, הרי
- 23 הן כפרות ששית לכל דבר. ואם לא באו לעונת המעשרות
- 24 אלא אחר ראש השנה, הרי הן כפרות שביעית.
- 25 י. התבואה והקטניות אסורין באכילה, משום ספיחין;
- 26 ופרות האילן, אוכלין אותן בקרשת שביעית.
- 27 יא. הארז, והדחן, והפרגין, והשמשמן, ופול המצרי
- 28 שזרעו לזרע - הולכין בהן אחר גמר פרי: אם נגמר פרנן
- 29 קדם ראש השנה, הרי אלו מתרין בשביעית כפרות ששית;
- 30 ואם נגמרו אחר ראש השנה - אף על פי שהשרישו קדם
- 31 ראש השנה - הרי אלו אסורים משום ספיחים.
- 32 יב. הירק, בשעת לקיטתו. והאתרוג - אפלו היה כפול -
- 33 שאז מתחייב במעשר] קדם ראש השנה, ונעשה ככד
- 34 בשביעית - חייב במעשרות כפרות ששית; ואפלו היה ככד
- 35 בששית - הואיל ונלקט בשביעית - הרי הוא כפרות
- 36 שביעית, ומתעשר כפרות ששית להחמיר.
- 37 יג. וכן פרות שביעית שיצאו למוצאי שביעית - בתבואה
- 38 וקטניות ואילנות, הולכין אחר עונת המעשרות; והפרגין
- 39 והשמשמן והארז והדחן ופול המצרי שזרעו לזרע, אחר
- 40 גמר הפרי; והירק, אחר לקיטתו.
- 41 יד. פול המצרי שזרעו לזרע בששית, ונגמר פרוי קדם
- 42 ראש השנה של שביעית - בין ירק שלו בין זרע שלו, מתר
- 43 בשביעית. ואם זרעו לירק, ונקנסה עליו שביעית - בין
- 44 ירקו בין זרעו, אסור כספיחי שביעית; וכן אם זרעו לזרע
- 45 ולירק, הרי הוא אסור.
- 46 טו. עבר וזרעו בשביעית, ויצא לשמינית - אם זרעו לזרע
- 47 - בין זרעו בין ירקו, אסור במוצאי שביעית כשאר

- 48 הספיחים; ואם זרעו לירק - הואיל ונלקט בשמינית - בין
- 49 ירקו בין זרעו, מתר. זרעו לזרע ולירק - זרעו אסור משום
- 50 ספיחים, וירקו מתר.
- 51 טז. בנות שוח [תאנים לבנות] - הואיל והן נגמרין לאחר
- 52 שלש שנים - אם באו לעונת המעשרות קדם ראש השנה
- 53 של שמינית, הרי הן נאכלין בשנה שניה מן השבוע בתורת
- 54 שביעית.
- 55 יז. הבצלים הסריסים [שאינם מוציאים עליים] ופול
- 56 המצרי, שמנע מהן מים שלשים יום קדם ראש השנה, ושל
- 57 בעל [- הסריסים, שנזרעו במקום גשמים], שמנע מהן שלש
- 58 עונות [של השקאה] לפני ראש השנה - הרי אלו מפרות
- 59 ששית; פחות מכאן, הרי הן כספיחי שביעית.
- 60 יח. הדלועין שקימן לזרע - אם הקשו לפני ראש השנה
- 61 ונפסלו מלאכל אדם - מתר לקימן בשביעית; שהן מפרות
- 62 ששית. ואם לא הקשו, אסורין כספיחי שביעית. וכן
- 63 הירקות בלן שהקשו לפני ראש השנה, מתר לקימן
- 64 בשביעית; ואם היו רכים, אסור לקימן משום ספיחים.
- 65 ואין מחיבין אותו לשרש את הלוף, אלא מניחו בארץ
- 66 כמות שהוא; אם צמח למוצאי שביעית, מתר. ואין
- 67 מחיבין אותו לשרש את הקנבס [מין קופ], אלא גזזו
- 68 בעלין; ואם צמח למוצאי שביעית, מתר.
- 69 יט. לוף של ערב שביעית, וכן בצלים הקיצונים ופואה
- 70 [עץ לצבע אדום] שנגמרו לפני שביעית - מתר לעקר אותן
- 71 בשביעית בקרדמות של מתכת, ואין בזה משום עבודת
- 72 הארץ.
- 73 כ. הבצלים שירדו עליהן גשמים בשביעית, וצמחו - כל
- 74 זמן שהעלין שלהן ירקין, הרי אלו מתרין. ואם השחירו,
- 75 הרי אלו כנטועין בארץ; ואותן העלין, אסורין משום
- 76 ספיחין. וביין קף וביין קף, הבצלים עצמן בהתן עומדין.
- 77 כא. בצל שעקרו בשביעית, ונטעו בשמינית, ורבו גדוליו
- 78 על עקרו - העלו גדוליו את עקרו, והתר הכל; הואיל
- 79 ושביעית אסורה על ידי קרקע, קף בטלחה על ידי קרקע.
- 80 כב. הפרות שיוצאי האילן בשביעית - לא יאספו אותן
- 81 בדרך שאוסף בכל שנה, שנאמר: "את ענבי נזירך לא
- 82 תבצר"; ואם בצר לעבודת האילן, או שבצר בדרך
- 83 הבוצרים - לזקה.
- 84 כג. וכיצד עושה? תאנים של שביעית - אין קוצין
- 85 [מייבשין] אותן במקצה, אבל מיבש אותן בחרבה; ולא
- 86 יררף ענבים בגת, אבל יוררף הוא בערבה [קערה]; ולא
- 87 יעשה זיתים בתוך הבד, אבל כותש הוא ומקניס לבד קטן
- 88 ביותר; וטוחן בבית הבד, ומקניס לבד קטנה. וכן בשאר
- 89 הדברים - כל שיכול לשנות, משנה.
- 90 כד. מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ
- 91 בשביעית, שנאמר: "והשביעית, תשמיטה ונטשתה". וכל
- 92 הנזעל פרמו או סג [גודל] שדהו בשביעית - בטל מצות
- 93 עשה; וכן אם אסף כל פרותיו לתוך ביתו; אלא נפקיר
- 94 הכל, ויד הפל שוין בכל מקום - שנאמר: "ואכלו אביגי

- 1 עמך". ויש לו להביא מעט לתוך ביתו, כדרך שמביאין מן
2 ההפקר - חמש פדי שמן, חמש עשרה פדי זין; ואם הביא
3 יתר מזה, מתר.
4 כה. אין שביעית נוהגת אלא בארץ ישראל בלבד,
5 שנאמר: "כי תבאו אל הארץ וגו'" - בין בפני הבית [בזמן
6 המקדש], בין שלא בפני הבית.
7 כו. כל שהחזיקו בו עולי בבל עד קזיב, אסור בעבודה;
8 וכל הספיחין שצומחין בו, אסורין באכילה. וכל שלא
9 החזיקו בו אלא עולי מצרים בלבד, שהוא מקזיב ועד
10 הנהר ועד אַמְנָה - אף על פי שהוא אסור בעבודה
11 בשביעית, הספיחין שצומחין בו מתרין באכילה. ומהנהר
12 ומאַמְנָה וְהַלְאָה, מתר בעבודה בשביעית.
13 כז. סוּרְיָה [מקומות שכבש דוד] - אף על פי שאין שביעית
14 נוהגת בה מן התורה, גזרו עליה שתינה אסורה בעבודה
15 בשביעית בארץ ישראל; פדי שלא יניחו ארץ ישראל,
16 וילכו וישתקעו שם. אבל עמוז ומאב ומצרים ושנער -
17 אף על פי שהן חִבְיִין במעשרות מדבריהם, אין שביעית
18 נוהגת בהן.
19 כח. עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, שביעית נוהגת בה מדבריהם. וספיחי
20 עֵבֶר הַיַּרְדֵּן וספיחי סוּרְיָה - מתרין באכילה; לא יהיו
21 ארצות אלו חמורין מארץ ישראל שהחזיקו בה עולי
22 מצרים.
23 כט. גוי שקנה קרקע בארץ ישראל, וזרעה בשביעית -
24 פרוֹתֶיהָ מתרין; שלא גזרו על הספיחין, אלא מפני עוברי
25 עברה, והגוים אינן מצוין על השביעית פדי שנגזר עליהן.
26 ל. עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר - מושיבין עליהן
27 שומר, כדי שלא יפוצו גוים ויבזו פרות שביעית.
- פָּרָק ה**
- 28
29 א. פרות שביעית נתנו לאכילה, ולשתיה, ולסיכה,
30 ולהדלקת הנר, ולצביעה; מפי השמועה [מסורת ממש
31 רבינו] למדו: "תהיה", אף ההדלקת הנר ולצבע בה צבע.
32 ב. לאכילה ולשתיה ביצד? לאכל דבר שדרכו לאכל
33 ולשתות דבר שדרכו לשתות, כדן תרומה ומעשר שני.
34 ג. ולא ישנה פרות מבריתן, כדרך שאינו משנה בתרומה
35 ומעשר; דבר שדרכו להאכל חי, לא יאכל אותו מבשל;
36 ודבר שדרכו להאכל מבשל, אין אוכלין אותו חי. לפיכך,
37 אין שולקין אכלי בהמה. אינו מטפל לאכל תבשיל שנוסף
38 והפת שעפשה, כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר.
39 ד. ואין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה, שלא
40 יביאנו לידי פסול; ואם בשל מעט ואכלו מיד - מתר,
41 שהרי לא הניחו כדי לבוא לידי פסול.
42 ה. פרות המיחדים למאכל אדם, אין מאכלין אותן
43 לבהמה לחיה ולעופות; הלכה הבהמה מאליה לתחת
44 התאנה, ואכלה - אין מחיבין אותו להחזירה, שנאמר:
45 "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה
46 לאכל".
1. לסיכה ביצד? לסוף דבר שדרכו לסוף; לא יסוף זין
2 ושמן [וחמץ], אבל סוף הוא את השמן. ולא פטם את
3 השמן [בבשמים], ולא יסוף במרחץ; אבל סוף הוא מבחון,
4 ונקנס.
5 ז. ושמן של שביעית - אין חוסמין [נותנים] בו [חורים
6 של] תנור וכירים, ואין סבין בו מנצל וסנדל. ואין סבין
7 אותו בידים טמאות; נפל על בשרו, משפשו בידים
8 טמאות. ולא יסוף רגלו בתוך המנצל, אבל סוף הוא רגלו
9 ולובש המנצל. וסך גופו ומתעגל על גבי קטבולא [טבלה
10 לסיכה].
11 ח. להדלקת הנר ביצד? שמדליק את הנר בשמן שביעית
12 עצמו; מכרו ולקח בו שמן אחר, או שהחליף שמן בשמן
13 - שניהן אסורין בהדלקה; שאין מדליקין בדמי שביעית.
14 ולא יתן השמן לתוך המדורה, אלא מדליקו בגר.
15 ט. לצביעה ביצד? דברים שדרכן לצבע בהן - אף על פי
16 שהן מאכלי אדם, צובעין בהן לאדם; אבל לא צובעין
17 לבהמה מפרות שביעית, אפלו מאכלי בהמה - שאין
18 קדשת שביעית חלה על צבעי בהמה.
19 י. מיני בקסים, כגון ברית ואהל [מיני צמחים] - קדשת
20 שביעית חלה עליהן, ומכבסין בהן, שנאמר: "והיתה שבת
21 הארץ לכם" - לכל צרכיכם. אבל אין מכבסין בפרות
22 שביעית, ואין עושין מלוגמה [תרופה] - שנאמר: "והיתה
23 שבת הארץ לכם לאכלה", לא מלוגמה, ולא לזרף, ולא
24 להקיא [מין משקה שעי מקיא], ולא למשרה [לשרות
25 פשתן ביון], ולא לכביסה.
26 יא. פלל גדול אמרו בפרות שביעית: כל שהוא מיחד
27 למאכל אדם, כגון חטים ותאנים וענבים וכיוצא בהן -
28 אין עושין ממנו מלוגמה או רטיה וכיוצא בהן ואפלו
29 לאדם, שנאמר: "לכם לאכלה", כל שהוא מיחד לכם,
30 יהיה לאכלה ולא לרפואה; וכל שאינו מיחד למאכל אדם,
31 כגון קוצים ודרדרים הרפים - עושין מהן מלוגמה לאדם,
32 אבל לא לבהמה. וכל שאינו מיחד לא לאדם ולא לבהמה,
33 כגון הסיאה והאזוב והקרנית - הרי הוא תלוי במחשבתו;
34 חשב עליו לעצים, הרי הוא פֵּעִים; חשב עליו לאכילה,
35 הרי הוא פְּרוֹת; חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה
36 - נותנין עליו חמרי מאכל אדם, שאין עושין מהן
37 מלוגמה, וחמרי מאכל בהמה, שאין שולקין אותן.
38 יב. מתר למכר אכלי אדם ואכלי בהמה, ולקח בהם אכלי
39 אדם. אבל אין מוכרין אכלי בהמה, לקח בהם אכלי
40 בהמה אחרת, ואין צריך לומר שאין מוכרין אכלי אדם,
41 לקח בהם אכלי בהמה; ואם לקח בהן, או החליף אכלי
42 אדם באכלי בהמה - הרי הם כאכלי אדם, שאין עושין
43 מהם מלוגמה לאדם.
44 יג. פרות שביעית - אין מוציאין אותן מהארץ לחוצה
45 לארץ, ואפלו לסוּרְיָה [מקומות שכבש דוד]. ואין מאכלין
46 אותן לגוי, ולא לשכיר; ואם היה שכיר שבת, או שכיר
47 שנה, או שכיר חדש, או שקצץ מזונותיו עליו - הרי הוא

48

יום ש"ק כ"א תמוז ה'תשע"ג

49

פָּרָק ו

א. אין עושין סחורה בפרות שביעית; ואם רצה למכור מעט מפרות שביעית, מוכר. ואותן הדמים, הרי הן כפרות שביעית: ילקח בהן מאכל, ויאכל בקדשת שביעית. ואותו הפרי הנמכר, הרי הוא בקדשתו כשהיה.

ב. לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר, ולא יצבע מקלפי שביעית בשכר - מפני שזה עושה סחורה בפרות שביעית. לקח ירקות לאכל, והותיר - מותר למכר המותר, והדמים שביעית; וכן אם לקט ירקות לעצמו, ולקח מהם בנו או בן בתו ומכר - הרי זה מותר, והדמים דמי שביעית.

ג. כשמוכרין פרות שביעית - אין מוכרין אותן לא במדה ולא במשקל ולא במנזן, כדי שלא יהיה כסוחר בפרות שביעית; אלא מוכר המעט שמוכר אכסרה [על פי השערה], להודיע שהוא הפקר, ולקחת הדמים לקנות בהן אכל אחר.

ד. ואוגד דברים שדרךן להאגד לבית, למכר בשוק אכסרה, כדרך שאוגרין להביא לבית, לא כדרך שאוגרין לשוק - כדי שלא יהיה כמוכר בצמצום; ודברים שאין דרךן להאגד אלא לשוק, לא יאגד אותן.

ה. פרות חוצה לארץ שנכנסו לארץ - לא יהיו נמכרים במדה, או במשקל, או במנזן, אלא בפרות הארץ אכסרה; ואם היו נמכרים שהן מחוצה לארץ, מותר.

ו. חמר בשביעית מבהקדש: שהפודה את הקדש - יצא הקדש לחלין, ויתפשו הדמים תחתיו. והשביעית אינה כן; אלא המוכר פרות שביעית - תפשו הדמים ויעשו כפרות שביעית, והפרות עצמן לא נתחללו ויעשו כפרות שאר השנים, שנאמר בה: "תהיה", בהיותה תהי לעולם. ולפי שנקראת 'קדש', תופשת את דמיה. נמצאת אומר: האחרון נחפש בשביעית, והפרי עצמו הרי הוא כמו שהיה.

ז. כיצד? לקח בפרות שביעית או בדמיהן בשר - נעשה הבשר באותן הפרות, ואוכלו בפרות שביעית; וצריך לבער שניהן בשעת בעור שביעית. לקח באותו בשר או בדמיו דגים - יצא הבשר, ונתפשו הדגים. לקח בדגים או בדמיהן שמן - יצאו דגים, ונתפש שמן. לקח בשמן או בדמיו דבש - יצא שמן, ונתפש דבש. וצריך לבער הפרות הראשונות עם הדבש האחרון, כדרך שמבצרים פרות שביעית; ואין עושין משניהן מלוגמה [תורפה] ולא מפסידין אותן, כשאר פרות שביעית.

ח. אין שביעית מתחללת [- להתפיס קדושה על הכסף -] אלא דרך מקח [- באמצעות מכירה]. במה דברים אמורים? בפרי ראשון; אבל בפרי שני [שנקנה תמורת פירות שביעית או דמיו] - מתחלל בין דרך מקח בין דרך חלול. ט. וכשמחללין פרי הנלקח שנית [- 'פרי שני'], אין מחללין אותו על בהמה חיה ועוף חיים - שמא יניחם,

1 כאנשי ביתו, ומאכילין אותו. ומאכילין את האכסניא [- חיל המלך] פרות שביעית.

2 יד. אין בית דין פוסקין לאשה פרות שביעית, מפני שזה כמשלם חוב מפרות שביעית; אבל נזונת היא משל בעלה. טו. אין אוספין פרות שביעית כשהן בסר - שנאמר: "תאכלו את תבואתה", אינה נאכלת עד שתעשה תבואה; אבל אוכל מהן מעט בשדה כשהן פגין, כדרך שאוכל בשאר שני שבוע. ולא יכנס לאכל בתוך ביתו, עד שיגיעו לעונת המעשרות.

טז. ומאימתי יהיה מותר לאכל פרות האילן בשדה בשביעית? הפגין של תאנים - משנירחו [יבהיקו], אוכל בהן פתו בשדה; וכן כל פיוצא בהן. והבסר - משיוציא מים, אכלו בשדה; וכן כל פיוצא בו. הזיתים - משייכניסו סאה של זיתים רביעית שמן, פוצע ואוכל בשדה; הכניסו חצי לג, כותש וסוף בשדה; הכניסו שלישי - מותר להכניס לביתו, שהרי הגיעו לעונת המעשרות.

יז. מותר לקץ אילנות לעצים בשביעית, קדם שיהיה פרי. אבל משיתחיל לעשות פרי - לא יקץ אותו, שהרי מפסיד האכל, ונאמר: "לכם לאכלה", ולא להפסד. ואם הוציא פרות והגיעו לעונת המעשרות - מותר לקץ אותו; שהרי הוציא פרותיו, ובטל דין שביעית ממנו.

יח. ומאימתי אין קוצצין האילן בשביעית? החרובין - משישלשלו [שיגדלו הנענפים], והגפנים - משייגרעו [שהיו בהם גרעינים], והזיתים - משיינצו [שיראו הניצנים], ושאר כל האילנות - משיוציאו בסר. ואין קוצצין את הפגניות [תמרים שלא בשלן] בשביעית, מפני שהוא הפסד פרי; ואם אין דרךן להעשות תמרים אלא שיצין, מותר לקץ אותן בפגיות.

יט. אין שורפין תבן וקש של שביעית, מפני שהוא ראוי למאכל בהמה; אבל מסיקין בגפת ובזוגין [- פסולות ענבים] של שביעית. כ. מרחץ שהסקה בתבן וקש של שביעית, מותר לרחץ בה בשכר; ואם אדם חשוב הוא, אסור לרחץ בה - שמא יסיקו בה דברים אחרים כדי להיות ריחה נודף בשבילו, ונמצאו מפסידין פרות שביעית.

כא. הקלפין והגרעינין שמתרין בתרומה לזרים, אין קדשת שביעית חלה עליהם; והרי הן כעצים, אלא אם בן ראויין לצביעה. והקור [ראש הדקל ובעודו רך ראוי לאכילה], קדשת שביעית חלה עליו.

כב. הצורך תכלין של שביעית, ונתנן לתוף התבשיל - אם בטל טעמן, הרי אלו מתרין לכל דבר; ואם נשאר בהן טעם, צדין הן בקדשת שביעית.

כג. אין נוטנין תבן וקש של שביעית לא לתוף הפר, ולא לתוף הטיט; ואם נתן, הרי זה כמבצר. תנור שהסיקהו בתבן ובקש של שביעית, יוצן; ומשתרר רביעה [- גשמים] שניה במוציאי שביעית, נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית.

47

צב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"א תמוז - ספר זרעים - הלכות שמיטה ויובל

מתוך מהדורת חזק

47 ב. כיצד? הרי שהיו לו גרוגרות [תאנים מיובשות] של
48 שביעית בתוך ביתו - אוכל מהן כל זמן שהתאנים
49 באילנות בשדה. פלו התאנים מן השדה - אסור לאכל מן
50 הגרוגרות שבבית, אלא מבער אותן.
51 ג. היו לו פרות מרבין, מחלקן מזון שלש סעודות לכל
52 אָחָד וְאָחָד. וְאָסוּר לְאָכַל אַחַר הַבַּעוּר, בֵּין לְעֵנִיִּים בֵּין
53 לְעִשְׂרִים; וְאִם לֹא מִצָּא אוֹכְלִין בְּשַׁעַת הַבַּעוּר - שׂוֹרֵף
54 בָּאֵשׁ, אוּ מְשַׁלֵּף לֵים, אוּ מַאֲבֵד בְּכָל דְּבַר שְׂמַאֲבֵד.
55 ד. היו לו צמוקין של שביעית, וכלו הענבים מן הגנות
56 והפרדסים שהן הפקר - אף על פי שעדין יש ענבים
57 בגפנים שבתוך החצרות - אינו אוכל מן הצמוקין מפני
58 ענבים אלו שבחצר, לפי שאינם מצויין לחיה. אכל אם
59 יש ענבים קשים ביותר שאינם נגמרים אלא בסוף השנה,
60 הרי זה אוכל מן הצמוקין בשבילם. וכן כל פיוצא בזה.
61 ה. אילן שהוא עושה פרות שתי פעמים בשנה, והיה לו
62 מפרותי הראשונות - הרי זה אוכל מהן כל זמן שפרות
63 שניות מצויות בשדה, שהרי מאותו המין בשדה; אכל
64 פרות הסתו - אין אוכלין בשבילן, מפני שהן דומין לפרות
65 של שנה אחרת.
66 ו. הכובש שלשה [מיני] ככשים בחבית אחת [שכל אחד
67 זמן ביעורו שונה] - כל שפלה מינו מן השדה, יבער מינו
68 מן החבית; ואם התחיל בה [- לאכול מהחבית], הרי הכל
69 כמבער. וכשם שמבער אכלי אדם, כך מבער אכלי בהמה
70 מן הבית; ואינו מאכיל לבהמה, אם פלה אותו המין מן
71 השדה.
72 ז. וכשם שמבערין את הפרות, כך מבערין את הדמים.
73 כיצד? הרי שמכר רמונים של שביעית, והרי הוא אוכל
74 בדמיהן, וכלו הרמונים מן האילן שבשדה, ונשאר אצלו
75 מן הדמים שמכר בהן - חזב לבער.
76 ח. כיצד עושה? קונה בהן מאכלות, ומחלקן מזון שלש
77 סעודות לכל אָחָד וְאָחָד; או ישליף המעות לים המלח,
78 אם לא מצא אוכלין.
79 ט. שלש ארצות לבעור: ארץ יהודה בלה - החר והשפלה
80 והעמק, ארץ אחת; עבר הירדן פלו - שפלת לד והר
81 שפלת לד ומבית חורון עם הים, ארץ אחת; והגליל פלו
82 - גליל העליון וגליל התחתון ותחום טבריה, ארץ אחת.
83 ואוכלין בכל אחת ואחת משלשתן, עד שיכלה האחרון
84 שבה.
85 י. כיצד? היו לו פרות בארץ יהודה - אוכל מהן כל זמן
86 שיש מאותו המין בכל ארץ יהודה בלה; וכן אם היו לו
87 פרות גליל - אוכל מהן כל זמן שיש מאותו המין בכל
88 ארץ הגליל בלה; וכן בעבר הירדן.
89 יא. ושלש ארצות אלו, פלן חשבות בארץ אחת לתרובין
90 ולציתים ולתמרים. ואוכלין בתמרים, עד שיכלה האחרון
91 שבו; ואימתי הוא כולה? עד הפורים. וכן אוכלין בצייתים
92 עד העצרת, ובענבים עד הפסח של מוצאי שביעית,
93 ובגרוגרות עד התנפה.

1 ויגדל מהם עדרים; ואין צריך לומר שביעית עצמה. אכל
2 מחלקין אותן הפרות על השחוטין.
3 י. דמי שביעית - אין פורעין מהם את החוב, ואין עושין
4 בהן שושבינות [דמי תמיכה מידידים למשיא בניו], ואין
5 משלמין מהן תגמולין, ואין פוסקין מהן צדקה לעניים
6 בבית הפנסת; אכל משלחין מהן דברים של גמילות
7 חסדים, וצריך להודיע (שישמרו על קדושתן). וכן אין
8 לוקחין מהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה; ואם לקח,
9 [קנסהו ש:] יאכל כנגדן [פירות אחרים] כדרך שעושה
10 במעשר שני. ואין מביאין מהן קני זבים וזבות וילדות,
11 חסאות ואשמות; ואם הביא, יאכל כנגדן. ואין סכין פלים
12 ועורות בשמן של שביעית; ואם סף, יאכל כנגדן.
13 יא. אין נוטנין מהן לא לבפן, ולא לספר, ולא לספן, ולא
14 לשאר האמנין; אכל נתן הוא למי שדולה מים מן הבור
15 להשקות אותו מים. ומתיר לתן מפרות שביעית או מדמיהן
16 לאמנין, מתנות חנם.
17 יב. האומר לפועל: 'הא לך אפר זה, ולקט לי ירק היום'
18 - שכרו מתר; ואינו פדמי שביעית - אלא מוציא בל מה
19 שירצה, ולא קנסו את הפועל להיות שכרו פדמי שביעית.
20 ואם אמר לו: 'לקט לי בו היום ירק' - הרי זה פדמי
21 שביעית; ואינו מוציא אלא באכילה ושתייה, כפרות
22 שביעית.
23 יג. החמרים העושים בפרות שביעית מלאכת שביעית
24 האסורה, כגון שהביאו יותר מדי - הרי שכרן פדמי
25 שביעית; ודבר זה קנס להם. ומפני מה קנסו בשכר
26 החמרין, ולא קנסו בשכר הפועל? מפני ששכר הפועל
27 מעט - לא קנסו בו, משום כדי חייו [פרנסתו].
28 יד. הלוקח מן הנחתום כפר בפונדיון, ואמר לו בשעת
29 לקיחה: 'בשאלקט ירקות שדה, אביא לך' - הרי זה מתר;
30 ואותו הפקר, הרי הוא כפרות שביעית. ואם לקח ממנו
31 סתם - לא ישלם מדמי שביעית; שאין פורעין חוב מדמי
32 שביעית.
33 טו. אוכלין פרות שביעית בטובה [להקיר טובה לבעלים,
34 ואין בזה משום טחורה], ושלל בטובה [שלא ברצונם
35 כהפקר]. כיצד בטובה? שיתן לו פרות שביעית, כמי
36 שעשה עמו טובה שנתן לו, או שיכניסו לגנתו לאכל, כמי
37 שעשה עמו טובה. ומי שנתנו לו פרות שביעית במתנה,
38 או שנפלו לו בירשה - הרי זה אוכלם, כדרך שאוכל פרות
39 שאוסף אותן הוא בעצמו מן השדה.
40 פרק ז
41 א. פרות שביעית - אין אוכלין מהן אלא כל זמן שאותו
42 המין מצוי בשדה, שנאמר: "ולבהמתך ולחיה אשר
43 בארצך תהיה", כל זמן שחיה אוכלת ממין זה מן השדה,
44 אמה אוכל ממה שבבית; בלה לחיה מן השדה - חזב
45 לבער אותו המין מן הבית, וזה הוא בעור של פרות
46 שביעית.

47 הַנֶּדֶר, וְהִשְׁמָן מִתֵּר. כִּכְשֵׁי בְשֵׁמֶן שֶׁל מוֹצְאֵי שְׂבִיעִית -
 48 חֵיב לְבַעַר הַשְּׂמָן; שֶׁהָרִי הַנֶּדֶר יָבֵשׁ הוּא, וְיִכָּבֵר נִתְחַיֵּב
 49 בִּבְעוּר.
כב. הַרֹבֵבִין שֶׁל שְׂבִיעִית שֶׁכִּבְּשָׁן בֵּינָן שְׂשִׁית, אוּ בֵּינָן
 50 מוֹצְאֵי שְׂבִיעִית - חֵיב לְבַעַר הַיֵּין, שֶׁהָרִי טַעַם פְּרוֹת
 51 שְׂבִיעִית בּוֹ. זֶה הַכֹּלֵל: פְּרוֹת שְׂבִיעִית שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּפְרוֹת
 52 אַחֲרוֹת - מִיָּן בְּמִינוֹ, בְּכֹל שֶׁהוּא; וְשֵׁלֵא בְּמִינוֹ, בְּנוֹתָן
 53 טַעַם.
 54

פָּרָק ח

55
 56 א. כִּדְרָף שְׂאֵסוּר לְעַבֵּד הָאֶרֶץ בְּשְׂבִיעִית - כִּף אֲסוּר לְחֻזֵּק
 57 יָדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹבְדִין אוֹתָהּ, אוּ לְמַכֵּר לָהֶן כְּלֵי עֲבוּדָה;
 58 לְפִי שְׂאֵסוּר לְחֻזֵּק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה.
 59 ב. וְאֵלּוּ פְּלִים שְׂאִין הָאֵמָן רִשְׁאֵי לְמַכְרָן בְּשְׂבִיעִית, לְמִי
 60 שֶׁהוּא חֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית: מִחֲרֻשָּׁה וְכֹל כְּלִיָּה, הָעֵל
 61 וְהַמְזוּנָה [לזרות התבואה] וְהַדְּקָר [מעדר]. זֶה הַכֹּלֵל: כֹּל
 62 שֶׁמְּלֹאכְתּוֹ מִיְחָדָת לְמִלְאכָה שְׂאֵסוּרָה בְּשְׂבִיעִית, אֲסוּר
 63 לְמַכְרוֹ לְחֲשׂוֹד; וְלְמִלְאכָה שֶׁאֲפָשֵׁר שֶׁתְּהִיָּה אֲסוּרָה וְתִהְיֶה
 64 מִתְּרַת, מִתֵּר לְמַכְרוֹ לְחֲשׂוֹד.
 65 ג. כִּיצַד? מוֹכֵר הוּא לוֹ הַמְּגַל, וְהַעֲגֵלָה וְכֹל כְּלִיָּה - שְׂאֵם
 66 יִקָּצֵר בּוֹ מְעַט וְיִבְיֵא עַל הַעֲגֵלָה מְעַט, הָרִי זֶה מִתֵּר; וְאֵם
 67 יִקָּצֵר כִּדְרָף הַקּוֹצְרִין אוּ יִבְיֵא כֹל פְּרוֹת שְׂדֵהוּ, אֲסוּר.
 68 ד. וּמִתֵּר לְמַכֵּר סֵתֵם לְמִי שְׂאִינוֹ חֲשׂוֹד, אֶפְלוּ דָּבָר
 69 שֶׁמְּלֹאכְתּוֹ מִיְחָדָת לְמִלְאכָה הָאֲסוּרָה בְּשְׂבִיעִית - שֶׁהָרִי
 70 אֲפָשֵׁר שֶׁקָּנָה בְּשְׂבִיעִית, לְעֲשׂוֹת לוֹ מְלֹאכָה לְאַחֵר
 71 שְׂבִיעִית.
 72 ה. הַיּוֹצֵר מוֹכֵר חֲמִשָּׁה כִּדֵּי שְׂמֹן, וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה כִּדֵּי יֵין.
 73 וּמִתֵּר לְמַכֵּר לְגוֹי יְתֵר מִזֶּה, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא יִמְכֹּר
 74 לְיִשְׂרָאֵל; וּמוֹכֵר פְּדִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְאִינוֹ
 75 חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא יִבְיֵא לְאֶרֶץ.
 76 ו. וּמוֹכֵר לְחֲשׂוֹד פְּרָה חוֹרְשֵׁת, שֶׁהָרִי אֲפָשֵׁר לְשִׁחְטָהּ.
 77 וּמוֹכֵר לוֹ שְׂדֵהוּ, שֶׁהָרִי אֲפָשֵׁר שְׂיִוְבִירָה [שלא יעבוד בה].
 78 אֲבָל לֹא יִמְכֹּר לוֹ שְׂדֵה הָאֵילָן, אֲלֵא אִם כֵּן פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל
 79 מְנַת שְׂאִין לוֹ בְּאֵילָן. וּמִשְׂאֵילוֹ סָאָה [כלי מדידה] לְמִדָּה
 80 כֶּה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֵׁישׁ לוֹ גֵּרָן - שֶׁהָרִי אֲפָשֵׁר
 81 שְׂיִמְדוֹד כֶּה בְּחוּף בֵּיתוֹ. וּפּוֹרֵט לוֹ מְעוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא
 82 יוֹדֵעַ שֵׁישׁ לוֹ פּוֹעֲלִין. וְכֵלָן בְּפִרוּשׁ, אֲסוּרִין.
 83 ז. וְכֵן מִשְׂאֵלֵת אִשָּׁה לְחִבְרָתָהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׂבִיעִית,
 84 נִפְּה וּכְבִּרָה רַחִים וְתַנּוּר; אֲבָל לֹא תְּבוּר וְלֹא תִּטְחָן עִמָּה.
 85 ח. מִחֻזְקֵין יָדֵי גוֹיִם בְּשְׂבִיעִית, בְּדָבָרִים בְּלִבָּד - כִּגוֹן
 86 שֶׁרָאָהוּ חוֹרֵשׁ אוּ זוֹרֵעַ, אוֹמֵר לוֹ: 'תִּתְחַזֵּק', אוּ 'תְּצַלִּיחַ',
 87 וְכִיּוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ; מִפְּנֵי שְׂאִינָם מְצוּיִן עַל שְׂבִיתָת
 88 הָאֶרֶץ. אֲבָל לֹא יִסְעִדְנוּ כִּידֵי. וּמִתֵּר לְרֹדוֹת עִמָּהֶן הַפְּרוֹת,
 89 וְחוֹכְרִין מֵהֶם גִּירִין [- קרקע שנחרשה בשביעית] - לְפִי
 90 שְׂאִינָן כִּנְי חֵיב כִּדֵּי לְקַנְסֵי אוֹתָם.
 91 ט. מִתֵּר לְעֲשׂוֹת בְּתוֹלוֹשׁ בְּסוּרְיָה [מקומות שכבש דוד],

1 יב. הַמּוֹלִיף פְּרוֹת שְׂבִיעִית מִמָּקוֹם שֶׁכָּלוּ לְמָקוֹם שֶׁלֹּא
 2 כָּלוּ, אוּ מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא כָּלוּ לְמָקוֹם שֶׁכָּלוּ - חֵיב לְבַעַר; לְפִי
 3 שְׁנוֹתֵנִין עָלָיו חֲמָרֵי מָקוֹם שֶׁיִּצְאָ מִשָּׁם, וְחֲמָרֵי מָקוֹם
 4 שֶׁהִלֵּךְ לְשָׁם. וּפְרוֹת הָאֶרֶץ שֶׁיִּצְאָו לְחוּצָה לְאֶרֶץ -
 5 מִתְּבַעְרִין בְּמָקוֹמָן, וְלֹא יַעֲבִירֵם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.
 6 יג. כֹּלֵל גְּדוֹל אֲמָרוֹ בְּשְׂבִיעִית: כֹּל שֶׁהוּא מֵאֲכָל אָדָם, אוּ
 7 מֵאֲכָל בְּהֵמָה, אוּ מִמִּין הַצּוֹבְעִין - אִם אִינוֹ מִתְּקַיֵּם בְּאֶרֶץ
 8 - יֵשׁ לוֹ שְׂבִיעִית וְלִדְמִיו שְׂבִיעִית, וְחֵיב בְּבַעוּר וְיֵשׁ לְדְמִיו
 9 בַּעוּר. כִּגוֹן עָלֵי הַלוֹף הַשּׁוֹטֵה וְעָלֵי הַדְּגוּנָה [נענע, מנטה]
 10 וְהַעֲלָשִׁין, מֵאֲכָל אָדָם; וּכְגוֹן הַחוֹחִים וְהַדְּרֹדֵרִין, מֵאֲכָל
 11 הַבְּהֵמָה; וּכְגוֹן אֲסֵטֵס וְקוֹצָה, מִמִּין הַצּוֹבְעִין. וְאִם הִיָּה
 12 מִתְּקַיֵּם בְּאֶרֶץ, כִּגוֹן הַפּוֹאָה וְהַרְכָּפָה מִמִּין הַצּוֹבְעִין - אִף
 13 עַל פִּי שֵׁישׁ לוֹ שְׂבִיעִית וְלִדְמִיו שְׂבִיעִית - אִין לוֹ בַּעוּר
 14 וְלֹא לְדְמִיו בַּעוּר, שֶׁהָרִי מִתְּקַיֵּם בְּאֶרֶץ. אֲלֵא נִהְיִין וְצוֹבְעִין
 15 בּוֹ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה.
 16 יד. וְכֹל שְׂאִינוֹ מִיְחָד לֹא לְמֵאֲכָל אָדָם וְלֹא לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה,
 17 וְאִינוֹ מִמִּין הַצּוֹבְעִין - הוֹאִיל וְאִינוֹ לְעֵצִים, יֵשׁ לוֹ שְׂבִיעִית
 18 וְלִדְמִיו שְׂבִיעִית. אֲבָל אִין לוֹ בַּעוּר וְלֹא לְדְמִיו בַּעוּר, אִף
 19 עַל פִּי שְׂאִינוֹ מִתְּקַיֵּם בְּאֶרֶץ; אֲלֵא נִהְיִין בּוֹ אוּ בְּדְמִיו עַד
 20 רֹאשׁ הַשָּׁנָה; כִּגוֹן עַקֵּר הַלוֹף הַשּׁוֹטֵה, וְעַקֵּר הַדְּגוּנָה
 21 [נענע], וְהַעֲקָרְבָנִין [מיו עשב].
 22 טו. קְלָפֵי רִמּוֹן וְהַגֵּץ [הפרח] שְׁלוֹ, קְלָפֵי אֲגוּזִים,
 23 וְהַגֵּרְעִינִין - יֵשׁ לָהֶם שְׂבִיעִית וְלִדְמִיהֶם שְׂבִיעִית; אֲבָל אִין
 24 לָהֶם בַּעוּר וְלֹא לְדְמִיהֶם. לּוֹלְבֵי יְרֵדִים [ראשי ענפים
 25 שחכתו מהחרס], וְהַחֲרוּבִים - יֵשׁ לָהֶם שְׂבִיעִית וְלִדְמִיהֶם
 26 שְׂבִיעִית, וְיֵשׁ לָהֶן וְלִדְמִיהֶן בַּעוּר. לּוֹלְבֵי הָאֵלֶּה, וְהַבְּטָנָה,
 27 וְהַטְּרִיִין [סוג קורן] - יֵשׁ לָהֶן וְלִדְמִיהֶם שְׂבִיעִית, וְאִין לָהֶן
 28 וְלֹא לְדְמִיהֶן בַּעוּר; אֲבָל לְעֵלִים שֶׁלָּהֶן יֵשׁ בַּעוּר.
 29 טז. אִיזוֹ הִיא שְׂעַת בַּעוּר הָעֲלִין? בְּעַת שְׂיִבּוּלוֹ מִן
 30 הָאֵילָנוֹת שֶׁלָּהֶן; עָלֵי זֵיתִים, וְעָלֵי קַנִּים, וְעָלֵי חֲרוּבִין - אִין
 31 לָהֶם בַּעוּר, לְפִי שְׂאִינָן נּוֹבְלוֹת וְכֹלוֹת.
 32 יז. וְעַד מִתִּי יִהְיֶה אָדָם מְלַקֵּט עֲשָׂבִים לְחִין בְּשְׂבִיעִית?
 33 עַד שְׂיִיבֵשׁ הַמִּתִּיק [פרי מר, ונקרא כן בלשון סגי נהור];
 34 וּיִגָּבֵב עֲשָׂבִים יְבִשִׁים, עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה [- גשמים] שְׁנִיָּה
 35 בְּמוֹצְאֵי שְׂבִיעִית.
 36 יח. וְעַד מִתִּי יִהְיֶה הַעֲנִיִים מִתְּרִין לְהַכְּנֵס לְפָרְדֵּסוֹת
 37 בְּמוֹצְאֵי שְׂבִיעִית, לְאַסֵּף פְּרוֹת שְׂבִיעִית? עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה
 38 שְׁנִיָּה.
 39 יט. הַנֶּדֶר וְהַכֹּפֵר וְהַלְטָם, יֵשׁ לָהֶן שְׂבִיעִית וְלִדְמִיהֶן
 40 שְׂבִיעִית. הַקֶּטֶף, וְהוּא שֶׁרֶף הַיּוֹצֵא מִן הָאֵילָנוֹת וּמִן
 41 הָעֲקָרִין [גזעים], אִין לוֹ שְׂבִיעִית; וְהַיּוֹצֵא מִן הַפְּגִין
 42 [פירות שלא הבשילו], יֵשׁ לוֹ שְׂבִיעִית וְלִדְמִיו שְׂבִיעִית.
 43 כ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֵילָן מֵאֲכָל; אֲבָל בְּאֵילָן סֶרֶק
 44 - אִף הַיּוֹצֵא מִן הָעֲלִין וּמִן הָעֲקָרִין - כִּפְרֵי שֶׁלָּהֶן, וְיֵשׁ לוֹ
 45 שְׂבִיעִית וְלִדְמִיו שְׂבִיעִית.
 46 כא. הַכּוֹבֵשׁ וְרַד שְׂבִיעִית בְּשֵׁמֶן שֶׁל שְׂשִׁית - יִלְקֵט אֵת

צד שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ראשון ט"ו תמוז - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת חזק

- 1 אָבֵל לֹא בַמִּחְבֵּר. בִּיצֵד? דְּשִׁין וְזוּרִין וְדוּרְכִין וּמַעֲמָרִין.
2 אָבֵל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא מוֹסְקִין; וְכֵן כָּל בִּיצֵא
3 בְּאֵלֹ.
4 י. כֶּשֶׁם שֶׁאֶסוּר לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּפִרוֹת שְׂבִיעִית, או לְשַׁמֵּר
5 אוֹתָן - כִּי אֶסוּר לְקַח אוֹתָן מֵעַם הָאָרֶץ; לְפִי שֶׁאֵין מוֹסְרִין
6 דְּמֵי שְׂבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, וְאֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא - שֶׁמָּא לֹא
7 יֵאכַל אוֹתָן בְּקִרְשֵׁת שְׂבִיעִית.
8 יא. הַלּוֹקֵחַ לְזֶלֶב מֵעַם הָאָרֶץ בְּשְׂבִיעִית, נוֹתֵן לוֹ אֶתְרוּג
9 מִתְּנָה; וְאִם לֹא נִתַּן, מְבַלֵּעַ לוֹ דְּמֵי אֶתְרוּג בְּדְמֵי הַלּוֹלֵב.
10 יב. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנֵי שֶׁהֵיָה מוֹכֵר פְּרוֹת
11 שְׂפָמוֹתָן בְּשִׁמּוֹר, כְּגוֹן תְּאֵנִים וְרִמּוֹנִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; אָבֵל
12 אִם הֵיָה מוֹכֵר פְּרוֹת שְׂחוּזָתָן מִן הַהֶפְקֵר, כְּגוֹן הַפִּיגִם,
13 וְהַיִּבְרוּזִין הַשּׁוֹטִים, וְהַחֲלָלָאוֹת, וְהַפְּסָבֵר שֶׁל הַרִים,
14 וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - הֲרֵי זֶה מִתֵּר לְקַח מִמֶּנּוּ מַעֲט בְּדְמֵי שְׁלֵשׁ
15 סְעוּדוֹת בְּלֶבֶד, מִשּׁוּם כְּדֵי חֲטִיּוֹ [פִּרְנֻסָתוֹ] שֶׁל מוֹכֵר.
16 יג. וְכֵן כָּל דְּבַר שֶׁאֵינוֹ חַיֵּב בְּמַעֲשְׂרוֹת, כְּגוֹן שׁוּם בַּעַל
17 בְּכִי, וְבָצֵל שֶׁל רֶכְפָּה, וְגִרְסִין הַקְּלָקִיזִת, וְעֵדְשִׁים
18 הַמְצִרְיֹת, וְכֵן זֵרְעוֹנֵי גֶגֶה שֶׁאֵין גָּאָלִין כְּגוֹן זֵרַע לֶפֶת
19 וְצִנּוֹן, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - הֲרֵי אֵלֹו נִלְקָחִין מִכָּל אֶדָם בְּשְׂבִיעִית.
20 יד. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ סֶתֶם; אָבֵל מִי
21 שֶׁהוּא חֹשֵׁד לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּפִרוֹת שְׂבִיעִית, או לְשַׁמֵּר
22 פְּרוֹתָיו וְלֶאֱצֹר מֵהֶן - אֵין לּוֹקָחִין מִמֶּנּוּ דְּבַר שֵׁשׁ עֶלְיוֹ
23 זָקַת שְׂבִיעִית, כָּלֵל. וְאֵין לּוֹקָחִין מִמֶּנּוּ פֶּשֶׁתָן, אֶפְלוּ סְרוּק;
24 אָבֵל לּוֹקָחִין מִמֶּנּוּ טוּי וְשׁוֹזֵר.
25 טו. הַחֹשֵׁד עַל הַשְׂבִיעִית, אֵינוֹ חֹשֵׁד עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת;
26 וְהַחֹשֵׁד עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, אֵינוֹ חֹשֵׁד עַל הַשְׂבִיעִית. שֶׁאֵף

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - ט"ו כ"א תמוז ה'תשע"ג

- 53 יום ראשון ט"ו תמוז ה'תשע"ג
54 הלכות מעשה הקרבנות
55 פָּרָק ד
56 א. כָּל הַקְּרָבָנוֹת אֵין מְקַרְבִּין אוֹתָן אֶלָּא בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר:
57 "בַּיּוֹם צִוִּיתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב" - "בַּיּוֹם" וְלֹא
58 בְּלַיְלָה. לְפִיכֵף אֵין שׁוֹחֲטִין זְבָחִים וְאֵין זוֹרְקִין דָּמִם אֶלָּא
59 בַּיּוֹם הַשְּׁחִיטָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּיּוֹם הַקְרִיבוּ אֶת זְבָחוֹ", בַּיּוֹם
60 הַזְבִּיחָה תִּהְיֶה הַהַקְרָבָה; וְכִינֵן שֶׁשֶׁקֶצֶה הַחֲמָה, נִפְסַל
61 הַדָּם.
62 ב. כָּל שֶׁקָּרְבוּ מִחֲטָאֵי בַּיּוֹם, מַעֲלִין אוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל
63 הַלַּיְלָה. בִּיצֵד? זְבָחִים שְׁזָרְקוּ דָּמָם בַּיּוֹם - מְקַטְרִין
64 אֲמוּרֵיהֶם [אֲבֵרֵיהֶם] בְּלַיְלָה עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשֶּׁחֵר; וְכֵן
- 65 אֲבָרֵי הָעוֹלוֹת - מְקַטְרִין אוֹתָן בְּלַיְלָה עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד
66 הַשֶּׁחֵר. וְכֵדֵי לְהַחֲחִיק מִן הַפְּשִׁיעָה, אֲמָרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין
67 מְקַטְרִין הָאֲמוּרִין וְאֲבָרֵי הָעוֹלָה אֶלָּא עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה.
68 ג. אֵף עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר לְהַקְטִיר אֲמוּרִין וְאֲבָרִים בְּלַיְלָה, אֵין
69 מֵאֲחָרִין אוֹתָן לְדַעַת [בַּמְכוּוֹן], אֶלָּא מִשְׁתַּדְּלִין לְהַקְטִיר
70 הַכֹּל בַּיּוֹם; חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעֲתָהּ, שֶׁהֲרֵי הַקְטִיר אֲמוּרִין
71 וְאֲבָרִים - אֵף עַל פִּי שֶׁשְּׂשֵׁרִים בְּלַיְלָה - דּוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת
72 בְּזִמְנֵן, וְאֵין מֵאֲחָרִין אוֹתָן לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת.
73 ד. כָּל דְּבַר שֶׁאֵינוֹ קָרֵב אֶלָּא בַּיּוֹם - כְּגוֹן הַקֶּמֶץ, וְהַלְבוּנָה,
74 וְהַקְטֹרֶת, וּמִנְחוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת - מִתֵּר לְהַקְרִיב עִם מְבוֹא -
75 מַעֲט לְפָנֵי שְׁקִיעַת הַשָּׁמֶשׁ; וְהֵן מִתְּאֶפְלִין וְהוֹלְכִין כָּל
76 הַלַּיְלָה, כְּאֲבָרֵי עוֹלָה.
77 ה. הַנִּסְכִּים הַבָּאִים עִם הַזְּבַח, אֵין קָרְבִּין אֶלָּא בַּיּוֹם,
78 שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְנִסְכֵיכֶם, וְלִשְׁלֵמֵיכֶם" - מְקִישׁ נִסְכִּים

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שני ט"ז תמוז - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צה

מתוך מהדורת חזק

46 ביד כהן. אבל מקום שחטתו ומקום קבול דמן - אינו
47 שונה בכלל.
48 ב. כיצד? קדשי קדשים - אין שוחטין אותן ואין מקבלים
49 את דמן אלא בצפון המזבח, בכל המקום שבארנו
50 גבולותיו בתחלת ספר זה; וקדשים קלים - שחטתו
51 וקבול דמן בכל מקום מן העזרה.
52 ג. ומנין שאין שוחטין קדשי קדשים אלא בצפון? שהרי
53 נאמר בעולה: "ושחט אותו על ירך המזבח צפנה",
54 ובחטאת הוא אומר: "במקום אשר תשחט העולה תשחט
55 החטאת"; וכשם שהחטאת נקראת 'קדש קדשים', כך
56 העולה נקראת קדש קדשים. ובאשם הוא אומר: "במקום
57 אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם". ושלמי צבור
58 הקשו לחטאת, שנאמר: "ועשיתם שעיר עזים אחד
59 לחטאת, ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים"; ולפיכך
60 הם קדשי קדשים כחטאת, ונשחטין במקום שחטתה.
61 ומקום שחטתה הוא מקום הקבלה [של הדם].
62 ד. ומנין ששוחטין קדשים קלים בכל העזרה, אפלו
63 אחורי היכל? שהרי נאמר בשלמים: "ושחטו פתח אהל
64 מועד" - להקשיר כל הרוחות [צדדים], שהרי לא יחד
65 להם רוח. והוא הדין לשאר קדשים קלים. ואם שחטם
66 בהיכל - כשרים; אבל אם שחטו בגגו של היכל - פסולין,
67 שאין הגגות ראויין לשחטתה כלל, אלא בקרקע העזרה.
68 ה. שלמים ששחטו קדם שיפתחו דלתות היכל -
69 פסולין, שנאמר: "פתח אהל מועד" - בזמן שפתוח. אפלו
70 היו דלתותיו מוגפות [סגורות], הרי זה כנעול; אבל
71 הפרכת שעליו אינה פוסלת.
72 ו. העולה והאשם והשלמים, בין של יחיד בין של צבור
73 - זריקת דם שלשופן על גבי המזבח שונה לעולם. וכיצד
74 הוא עושה? כשלוקח הפהן הדם במזרק, זורק ממנו
75 במזרק שתי זריקות על שתי זויות המזבח באלכסון -
76 מחצי המזבח ולמטה, על גרן מזרחית צפונית ועל גרן
77 מערבית דרומית. ומתפזר כשזורק הדם על הגרן, שהיה
78 הדם מקיף על הזויות כמין גם [אות יוונית כמו - ך], כדי
79 שימצא הדם של שתי מתנות [זריקות] על ארבעה כהלי
80 המזבח, לפי שנאמר בעולה ובשלמים "סביב"; והוא הדין
81 לאשם. ושגרי הדם, נשפכים על גג הסוד הדרומי.
82 ז. חטאות הנאכלות - דמן טעון ארבע מתנות על ארבע
83 קרנות המזבח החיצון מחצי מזבח ולמעלה, לפי שנאמר
84 בה: "על קרנת המזבח". וכיצד הוא עושה? כשלוקח
85 הכהן הדם במזרק, מוליכו אצל המזבח; וטובל אצבעו
86 הימנית הסמוכה ל[א]גודל בדם, וסומך באצבעו הגדולה
87 [אחיה] מכאן ובגודל מכאן, ומחטא [זורק] ויורד כנגד
88 חדה של גרן, עד שיכלה כל הדם שבאצבעו. וכן הוא
89 עושה בכל גרן וגרן. ואם נתן סמוך לגרן, באמה אחת
90 מכאן או מכאן - כפר.
91 ח. וצריך לטבל אצבעו על כל גרן וגרן; וכשגומר
92 הניתנה על הגרן, מקנח אצבעו בשפת המזרק, ואחר כך

1 לשלמים: מה שלמים ביום, אף נסכים ביום. אבל הנסכים
2 הבאים בפני עצמן - [בלא קרבן] מתקדשין בליה
3 וקרבין בליה. לפיכך, אם נודמנו לו נסכים הבאים בפני
4 עצמן, מקדישין ומקריבין בליה; ועלות השחר פוסלת
5 בהן, כאברי העולה.
6 ו. כל היום פשוט לסמיכה [סמיכת ידי], ולשחיטה,
7 ולמליקה [- שחיטה מיוחדת בעוף], ולהקטרה [- קומץ
8 מנחה], להגשה [- מנחה למזבח], ולהזיה [- זריקת דם],
9 ולהנופה [הנופה], ולקמיצה, ולקרבן המוספין; וכל הליה
10 פשוט להקטיר אמורין ואברים. זה הכלל: דבר שמצותו
11 ביום, פשוט כל היום; ודבר שמצותו בליה, פשוט כל
12 הליה. ואף על פי כן, ורזין מקדימין למצוות.
13 ז. כל הזבחים - אין שוחטין אותם לכתחלה אלא בספין
14 מקלי שרת; ואם שחט בדבר ששוחטין בו החלין, אפלו
15 בקרומית [צלע] של קנה - כשרים.
16 ח. וכל הזבחים שקבל מדמם פחות מקדי הזיה, לא
17 נתקדש הדם; וצריך להתפזר לקבל כל הדם. כיצד הוא
18 עושה? אוחז הסימנין [קנה וושט] בידו, ומוציא הסימנין
19 והזרידין לתוך המזרק [כלי], ושוחט שנים או רב שנים,
20 כדי שיתקבל הדם בלו בכלי. ומגביה הספין למעלה, כדי
21 שלא ירד הדם מעליה אלא מן הצואר; ודם שבספין,
22 מקנחו בשפת המזרק.
23 ט. אור הליה הרי הוא כפלי. היה מקבל הדם, ונפתחו
24 [נשברו] שולי [תחתית] המזרק קדם שיגיע הדם לאור
25 המזרק, ואחר כך הגיע הדם לאור המזרק הנפתח - לא
26 נתקדש הדם; שהאור שאין סופו לנוח אינו כמנח.
27 י. כל הזבחים, צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח
28 ולשם בעליו - בשעת זביחה [שחיטה], ובשעת קבלת
29 הדם, ובשעת הולכת הדם, ובשעת זריקתו על המזבח,
30 שנאמר: "ובשר זבח תודת שלמיו" - שתהיה הזביחה עם
31 שאר העבודות הארבע, לשם שלמיו; וכן שאר הקרבנות.
32 ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם, ולא חשב כלל בעולה
33 ובשלמים - הרי הן כשרים.
34 יא. וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה, לשם
35 ששה דברים: לשם הזבח, ולשם הזבח, ולשם הזבח לה'
36 ברוך הוא, ושיקטירו לאשים [- להקרבה ולא לאכילה],
37 ושהקטרתו לריח בלבד [- שלא יצלה ויקריבם אח"כ -
38 שאז אין בהם ריח], ושגרי זה נחת רוח לפני הקדוש ברוך
39 הוא; ואם שחט סתם - פשוט, כמו שבארנו. והשוחט
40 חטאת ואשם, צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא
41 שבאו עליו.

יום שני ט"ז תמוז ה'תשע"ג

פרק ה

42
43
44 א. כבר בארנו ששחיטת הקדשים פשוטה ביום, ומקבלה
45 ואילוף מצות כהנה; וכל הזבחים, קבול דמן בכלי שרת

48 לה יסוד, כמו שבארנו. ומנין שאין טעונון אלא מתנה
 49 אחת? שהרי נאמר בבכור: "את דמם תזרק על המזבח"
 50 - מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שהוא הדין
 51 במעשר ובפסח, שנותן דמם מתנה אחת בכבור.
 52 יח. כל הזבחים - מקטירין אמוריהן על גבי המזבח, אחר
 53 שזרקין דמם תחלה. וכל הזבחים - מפשיטין אותן
 54 [מעורס], ואחר כך מוציאין את אמוריהן [אבריהם], ואין
 55 מפשיטין אותן עד שיזרק הדם; חוץ מחטאות הנשפכות
 56 - שאין מפשיטין אותן כלל, שנאמר: "את עורם ואת
 57 בשרם". נמצאת אומר: זרק הדם תחלה, ואחר כך
 58 מפשיט; וקורע ומוציא האמורין, ומקטירן.
 59 יט. כל עורות קדשי הקדשים לכהנים, בין בקרבנות
 60 צבור בין בקרבנות יחיד - שנאמר: "עור העלה אשר
 61 הקריב"; אבל עורות קדשים קלים, לבצלים. וכל עולה
 62 שלא זכה המזבח בבשרה [שנפסלה], לא זכו הכהנים
 63 בעורה, שנאמר: "עולת איש", עולה שעלתה לאיש.
 64 כ. כל קדשי קדשים שארע בהן פסול - קדם הפשטן, אין
 65 עורותיהן לכהנים; לאחר הפשטן, עורותיהן לכהנים. וכל
 66 העורות - מחלקין אותן אנשי משמר ביניהן מערב שבת
 67 לערב שבת [אחת לשבוע].
 68 כא. המתפיש [מקדיש] עולתו לבדק הבית [להוצאות
 69 המקדש], וכן המקדיש נכסיו והיו בהן זכרים שדין
 70 שיקרבו עולות - אין עורותיהן לכהנים, שנאמר: "עלת
 71 איש", פרט לעולת הקדש. אלא ימכרו העורות ויפלו
 72 לבדק הבית. אחד עולת איש, או אשה, או גוי, או עבד
 73 - עורותיהן לכהנים; לא נאמר "איש", אלא להוציא
 74 ההקדש.

יום שלישי י"ז תמוז ה'תשע"ג

פֶּרֶק ו

76 א. מצות עשה לעשות העולה כמשפטה הכתוב בתורה.
 77 וכיצד מעשה העולה? שוחט וזרק הדם כמו שבארנו,
 78 ומפשיט, ומנתח; ומקטיר כל הנתחים על גבי המזבח,
 79 שנאמר: "והקטיר הבהן את הכל המזבחה".
 80 ב. צמר שבראשי כבשים, ושער שבזקן התישים,
 81 והעצמות, והגידים, והקרניים, והטלפים - בזמן שהן
 82 מחברין [לבשר] - מקטירין הכל, שנאמר: "את הכל";
 83 ואם פרו - לא יעלו, שנאמר: "ועשית עליהם הבשר
 84 והדם". וכלן שפקעו [הועפו מהאש] מעל המזבח, לא
 85 יחזיר; וכן גחלת שפקעה מעל המזבח, לא יחזיר.
 86 ג. אברים שפקעו מעל המזבח - אם יש בהן ממש -
 87 חלקים לשריפה, אפלו פקעו אחר חצות הלילה, יחזיר,
 88 שנאמר: "על מוקדה על המזבח כל הלילה". ואם אין בהן
 89 ממש - אפלו פקעו קדם חצות, לא יחזיר. נתחרף הבשר,
 90 ויבש עליהן פצע, ופקעו קדם חצות - יחזיר; לא יחזיר
 91 חצות, לא יחזיר.
 92

1 טובל פעם שניה - ששירי הדם שבאצבע, פסולין לתן
 2 מהן על קרן אחרת.
 3 ט. אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזית הדם באצבע
 4 אלא החטאת בלבד, שנאמר בה: "וטבל הבהן את אצבעו
 5 בדם"; וצריך שיהיה שם דם כדי טבילה, לא שישפג
 6 [שינגב] אצבעו בדם.
 7 י. ומנין הוא מתחיל? עולה בכבש, ופונה לימינו, ומהלך
 8 על הסוכב [- בערך באמצע גובה המחבת], ונותן בקרן
 9 דרומית מזרחית תחלה, ואחר כך בקרן השניה שהיא
 10 סמוכה לה, שהיא מזרחית צפונית, ואחר כך בקרן
 11 שלישית הסמוכה לה, שהיא צפונית מערבית, ואחר כך
 12 בקרן רביעית הסמוכה לה, שהיא מערבית דרומית. ועל
 13 יסוד אותה הקרן שהשלים בה המתנות, הוא שופך שירי
 14 הדם - שנאמר: "ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח
 15 העלה", זה יסוד דרומי.
 16 יא. כל החטאות הנשפכות - דמן נכנס לפנים להיכל,
 17 ומזין ממנו שם כאשר מפרש בתורה; ושירי הדם שופך
 18 אותן על יסוד מערבי של מזבח החיצון, שהוא פוגע
 19 [פוגע] בו תחלה פשיצא מן ההיכל.
 20 יב. והיכן מזין מדמן, וכמה מזה מהן? פר ושעיר של
 21 יום הכפורים - דם כל אחד מהן טעון שמונה הזיות על
 22 בין הבדים [- בין מוטות הארון], ושמונה על הפרכת;
 23 ומערב דם הפר ושעיר, ומזה משניהם ארבע הזיות על
 24 ארבע קרנות מזבח הזהב שבהיכל, ושבע הזיות על
 25 אמצעו של מזבח זה, כמו שיתבאר בהלכות עבודת יום
 26 הכפורים. ואם לא פון בהזיות שבפנים, כשרות.
 27 יג. פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין - זרק מדם כל
 28 אחד מהן שבע הזיות על הפרכת המבדלת בין הקדש ובין
 29 קדש הקדשים, וארבע הזיות על ארבע קרנות מזבח
 30 הזהב.
 31 יד. וכל הדמים הנתנין על מזבח הזהב - כשהוא נכנס,
 32 עומד בין המזבח למנורה והמזבח לפניו, ונותן על קרנות
 33 המזבח מבחוץ [- מצדה החיצונית של הקרן]: מתחיל מקרן
 34 מזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית דרומית,
 35 לדרומית מזרחית.
 36 טו. פר כהן משיח הבא על [- כשחטא באחת מ:] כל
 37 המצוות - הבהן המשיח עצמו מקבל דמו, ומזה ממנו
 38 בפנים; ואם קבל והזה להן הדיוט, כשר.
 39 טז. שעירי עבודה זרה [- אם עבדו הציבור בהוראת בית
 40 הדין בשוגג], והם שעירים הנשרפין - לא נתפרש בהן
 41 בתורה כיצד נותנין דמן, ולא היכן הוא נותן; אלא לפי
 42 שהן חטאת הקהל - דינן כדיון פר העלם שהוא חטאת
 43 הקהל לכל [הדיינים] האמור בענין, למתן דמים ולשרפה
 44 ולטמא את השורף.
 45 יז. הבכור והמעשר והפסח - דם כל אחד מהם טעון
 46 מתנה אחת בשפיכה כנגד היסוד, באיזו רוח שירצה
 47 משלש זויות המזבח; שהרי קרן מזרחית דרומית לא היה

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי י"ז תמוז - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צו

מתוך מהדורת חזק

47 [חלב] עֲלֶיהָ; וְהִרְגֵל שֶׁל יָמִין בְּשִׂמְאָלוֹ, וּבֵית עוֹרָה לַחוּץ
48 [-] הַצַּד הַחִיצוֹנִי שֶׁשֶׁם הִיּהוּ עוֹר.
49 **יב.** הַשְּׁנֵי בִשְׂתֵי הַיָּדִים - שֶׁל יָמִין בִּימִינוֹ, וְשֶׁל שְׂמָאל
50 בְּשִׂמְאָלוֹ; וּבֵית עוֹרָן לַחוּץ.
51 **יג.** הַשְּׁלִישִׁי בְּעֵקֶץ וּבְרִגְלָה - הַעֲקֵץ בִּימִינוֹ, וְהָאֵלֶּה
52 מְדַלְדֵּלֶת בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו, וְאֲצָבָע הַכַּבֵּד וְשְׂתֵי הַכַּלְיוֹת עִמּוֹ;
53 וְהִרְגֵל שֶׁל שְׂמָאל בְּשִׂמְאָלוֹ, וּבֵית עוֹרָן לַחוּץ.
54 **יד.** הַרְבִּיעִי בְּחִזָּה וּבִגְרָה - הַחִזָּה בִּימִינוֹ, וְהַגְרָה בְּשִׂמְאָלוֹ
55 וְצִלְעוֹתֶיהָ בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו.
56 **טו.** הַחֲמִישִׁי בִשְׂתֵי דְפָנוֹת - שֶׁל יָמִין בִּימִינוֹ, וְשֶׁל שְׂמָאל
57 בְּשִׂמְאָלוֹ; וּבֵית עוֹרָן לַחוּץ.
58 **טז.** הַשְּׁשִׁי בְּקַרְבֵּים; תְּנוּיָן בְּכַזָּב [כף גדולה], וּבְרַעֲעִים עַל
59 גְּבִיחָן מְלֻמְעָלָה - אִם הִיָּתָה הָעוֹלָה כְּבֶשֶׂת אוֹ עֹז; אֲכָל אִם
60 הִיָּתָה אֵיל - מוֹלִיכִין הַקְּרָבִים שְׁנַיִם. וְכִן הַסֵּלֶת שֶׁל נִסְכֵּיהָ
61 בְּיַד אַחֵד, וְהַיֵּין בְּיַד אַחֵד; וְאִם הָיָה אֵיל - הַסֵּלֶת בְּשְׁנַיִם
62 וְהַיֵּין בְּשְׁנַיִם.
63 **יז.** נִמְצְאָתָה לְמַד, שֶׁהַכְּבֶשֶׂת אוֹ הָעֹז - מוֹלִיכִין אוֹתוֹ שְׂמוּנָה
64 לְמִזְבֵּחַ; וְהָאֵיל - מוֹלִיכִין אוֹתוֹ אַחַד עֶשֶׂר.
65 **יח.** הַשּׁוֹר - מוֹלִיכִין אוֹתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה: הָרֵאשׁוֹן
66 מוֹלִיף אֶת הָרֵאשׁ, וְהַשְּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי מוֹלִיכִין הִרְגֵל שֶׁל
67 יָמִין, וְהַרְבִּיעִי וְהַחֲמִישִׁי מוֹלִיכִין אֶת הָעֵקֶץ, וְהַשְּׁשִׁי
68 וְהַשְּׁבִיעִי מוֹלִיכִין אֶת הִרְגֵל שֶׁל שְׂמָאל, וְהַשְּׁמִינִי מוֹלִיף
69 אֶת הַחִזָּה; וְהַגְרָה מוֹלִיכִין אוֹתָהּ שְׁלֹשָׁה, תְּשִׁיעִי וְעֶשְׂרִי
70 וְאַחַד עֶשֶׂר; שְׂתֵי הַיָּדִים בְּשְׁנַיִם, וְשְׂתֵי הַדְּפָנוֹת בְּשְׁנַיִם,
71 וְהַקְּרָבִים וְהַסֵּלֶת וְהַיֵּין בְּשִׁלְשָׁה שְׁלֹשָׁה - הָרִי עֶשְׂרִים
72 וְאַרְבָּעָה.
73 **יט.** וְלָמָּה לֹא יִחַלְקוּ הָאֲבָר שֶׁל שׁוֹר לְחֻלְקִים? שֶׁהָרִי
74 נֶאֱמָר: "לְנִתְחִיָּה", וְלֹא נִתְחִיָּה לְנִתְחִים. בְּמָה דְבָרִים
75 אֲמֹרִים? בְּעוֹלַת הַצִּבּוֹר; אֲכָל עוֹלַת הַיָּחִיד - אִם רָצוּ
76 לְהוֹלִיף נִתְחִיָּה בְּפָחוֹת מֵאֵלוֹ אוֹ בְּיוֹתֵר, מוֹלִיכִין.
77 **כ.** עוֹלַת הָעוֹף, בִּיצַד הִיָּתָה נֶעֱשִׂיתָ? עוֹלָה לְכַבֵּשׂ וּפְנוּנָה
78 לְסוּבָב [-בערך באמצע גובה המזבח], וְכֹא לֹא לְקַרְןֵי דְרוֹמִית
79 מְזֻרְחִית, וְהִזָּה מוֹלֵק [שחיטה מיוחדת בעוף] שֶׁם אֶת
80 רֵאשָׁה מְמוֹל עֶרְפָּה [העורף], וּמְבַדֵּיל [חותך קנה וּשְׁט];
81 וְאִם לֹא הִבְדִּיל, פְּסוּלָה. וּמְמַצָּה [סוחט] דָּם הָרֵאשׁ וְדָם
82 הַגּוֹף עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ, לְמַעַלָּה מִן הַחוּט שֶׁבְּאֲמָצַע הַמִּזְבֵּחַ.
83 וְאִם מִצָּה דָּם הָרֵאשׁ וְלֹא מִצָּה דָּם הַגּוֹף - פְּסוּלָה; מִצָּה
84 דָּם הַגּוֹף וְלֹא מִצָּה דָּם הָרֵאשׁ - כְּשֶׁרָה.
85 **כא.** וְנוֹטֵל אֶת הָרֵאשׁ, וּמְקִיף [לוחץ] בֵּית [מקום] מְלִיקָתוֹ
86 לְמִזְבֵּחַ; וְסוּפְגוֹ בְּמַלַח, וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבִי הָאֲשִׁים. וְכֹא לֹא
87 [נוטל ה:]: לְגוֹף, וְהִסִּיר אֶת הַמְרָאָה [99 - מקום האוכל]
88 וְהַעוֹר שֶׁעָלֶיהָ בְּיָדוֹ עִם הַנוֹצָה, וְאֶת בְּנֵי מַעֲיִם הַיּוֹצֵאִין
89 עִמָּה, וְהַשְּׁלִיכֵן לְבֵית הַדֶּשֶׁן [אשפת האפר].
90 **כב.** "וְשִׁסַּע אוֹתוֹ בְּכַנְפָיו" - בְּיָדוֹ בְּלֹא סָפִין. וְאֵינִי צָרִיף
91 לְהַבְדִּיל [לקדוּע הגוף], שְׂנֵאָמַר: "לֹא יִבְדִּיל"; וְאִם
92 הַבְדִּיל, כְּשֶׁר. וְסוּפְגוֹ בְּמַלַח, וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבִי הָאֲשִׁים. לֹא

1 **ד.** כְּשִׂמְנַתֵּחַ אֲבָרֵי הָעוֹלָה, מוֹלִיכִין כָּל הַנִּתְחִים לְכַבֵּשׂ,
2 וּמוֹלִחִין אוֹתָן שָׁם. וְאַחַר כֵּן מַעְלִין כָּל הָאֲבָרִים לְרֵאשׁ
3 הַמִּזְבֵּחַ, וּמְסִיר גִּיד הַנֶּשֶׁה בְּרֵאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּמְשַׁלְּכִיו עַל
4 הַדֶּשֶׁן [199] שֶׁבְּאֲמָצַע הַמִּזְבֵּחַ; וְזוֹרֵק כָּל הָאֲבָרִים עַל
5 הָאֵשׁ, שְׂנֵאָמַר: "הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם" - כְּשֶׁם שֶׁהָדָם בְּזוּרְקָה, כֵּן
6 כָּל הָאֲבָרִים בְּזוּרְקָה. וְאַחַר שׁוֹזְרָקוֹן, חוֹזֵר וְעוֹרֵף אוֹתָן עַל
7 הָאֵשׁ, שְׂנֵאָמַר: "וְעוֹרֵף הַכֶּהֵן אִתְּם". וְאַבְרָם שֶׁצִּלְזָן וְאַחַר
8 כֵּן הֶעֱלָן לְמִזְבֵּחַ - אֵין בָּהֶן מִשּׁוֹם 'רִיחַ נִיחֹחַ'.
9 **ה.** בִּיצַד מִנִּתְחִין אֶת הָעוֹלָה? לֹא הִזָּה שׁוֹבֵר אֶת הִרְגֵל,
10 אֲלֹא נוֹקֵב, וְתוֹלָה [הבהמה] בּוֹ [- ברגלה], וּמְפָשִׂיט; וְאִם
11 הִזָּה שׁוֹר, מְפָשִׂיטוּ בְּלִי תְלִיָּה. וּמְפָשִׂיט עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ
12 לְחִזָּה, חֲתֵף אֶת הָרֵאשׁ, וְנוֹתְנוֹ לְכַהֵן; וְחֲתֵף אֶת הַכַּרְעִים,
13 וְנָתַן לְאַחַר; וְהַשְּׁלִים אֶת הַהַפְּשֵׁט. וְקָרַע אֶת הַלֵּב וְהוֹצִיא
14 אֶת דָּמוֹ, וְחֲתֵף אֶת הַיָּדִים וְנָתַן לְאַחַר. עֲלָה לְרִגְלָה הַיְמָנִית
15 - חֲתֵכָה וְנִתְנָה לְאַחַר, וְשִׁנִּי בִּיעֲצִים עִמָּה. וְאַחַר כֵּן קוֹרַע
16 אֶת הַבְּהֵמָה עַד שֶׁיִּגְלוּ הַמַּעֲעִים, וְנוֹטֵל אֶת הַפְּדָר [חלב]
17 וְנִתְנוֹ עַל הָרֵאשׁ מְלֻמְעָלָה עַל בֵּית [מקום] הַשְּׁחִיטָה, וְנוֹטֵל
18 אֶת הַקְּרָבִים [מעיים] וְנִתְנָן לְאַחַר.
19 **ו.** הוֹלֵף וּמְדִיחֵן בְּמִים, שְׂנֵאָמַר: "וְהַקְּרָב וְהַכַּרְעִים יִרְחֹץ
20 בְּמִים" - לֹא בַיָּין, וְלֹא בַמֶּזֶג [יין מעורב במים], וְלֹא בַשָּׂאֵר
21 מִשְׁקִין; וְכָל הַמִּימּוֹת כְּשִׁרְיָן. בְּמָה מְדִיחִין? הַכֶּרֶס [כרט],
22 מְדִיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית מְדִיחִין כָּל צָרְפָה. הַקְּרָבִים, אֵין
23 [מְדִיחִין] פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה פְּעָמִים. וּמְדִיחִין אוֹתָן עַל
24 שְׁלִחְנוֹת שֶׁל שֵׁשׁ שְׁבִין הַעַמּוּדִים [- של הפשטה].
25 **ז.** נוֹטֵל אֶת הַסֵּפִין וְהַפְּרִישׁ אֶת הָרֵאָה מִן הַכַּבֵּד, וְאֲצָבָע
26 [בליטה מן] הַכַּבֵּד מִן הַכַּבֵּד; וְלֹא מִזִּזוֹ אֶת הַכַּבֵּד
27 מִמְּקוֹמָה. וְנוֹקֵב אֶת הַחִזָּה, וְנוֹתְנוֹ לְאַחַר. וְעֲלָה לְרִפְּן
28 הַיְמָנִית, וְחוֹתֵף וְיוֹרֵד עִם הַשְּׁזָרָה [השדרה], וְלֹא יָגַע
29 לְשְׁזָרָה, עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לְשִׁמְעֵי צִלְעוֹת רַכּוֹת; חֲתֵכָה וְנִתְנָה
30 לְאַחַר, וְהַכַּבֵּד תְּלִוּיָה בָּהּ.
31 **ח.** כֹּא לֹא לְגִרָה [צוואר]; הַיָּנִיחַ בַּהּ שְׂתֵי צִלְעוֹת מִכָּאן
32 וְשְׂתֵי צִלְעוֹת מִכָּאן, חֲתֵכָה וְנִתְנָה לְאַחַר, וְהַקְּנָה וְהַלֵּב
33 וְהָרֵאָה תְּלוּיִין בַּהּ. כֹּא לֹא לְרִפְּן הַשְּׂמָאֵלִית, וְהַיָּנִיחַ בַּהּ שְׂתֵי
34 צִלְעוֹת רַכּוֹת מְלֻמְעָלָן וְשְׂתֵי צִלְעוֹת רַכּוֹת מְלֻמְטָן; וְכֵן
35 הִזָּה מְגִיחַ בְּחֲתָרָתָה. נִמְצָא מְגִיחַ בְּשְׂתֵי הַדְּפָנוֹת אֲרַבַּע
36 צִלְעוֹת בְּזוֹ וְאַרְבַּע בְּזוֹ. חֲתֵכָה וְנִתְנָה לְאַחַר, וְהַשְּׁזָרָה עִמָּה,
37 וְהַשְּׁחוֹל תְּלוּיָה בָּהּ.
38 **ט.** כֹּא לֹא לְעֵקֶץ [י"א זב]; חֲתֵכּוּ וְנִתְנוֹ לְאַחַר, וְהָאֵלֶּה
39 [חלב אחורי] וְאֲצָבָע הַכַּבֵּד וְשְׂתֵי כַלְיוֹת עִמָּה. נוֹטֵל אֶת
40 הִרְגֵל הַשְּׂמָאֵלִית, וְנִתְנָה לְאַחַר. וְכַסְדָּר הִזָּה מְפָשִׂיטִין
41 וּמִנִּתְחִין כָּל עוֹלַת בְּהֵמָה, וְאֵלוֹ הֵם הַנִּתְחִים הָאֲמֹרִין
42 בְּתוֹרָה: "וְנִתְחַ אֹתָהּ לְנִתְחִיָּה".
43 **י.** בְּכִמָּה [כזהנים] מוֹלִיכִין אֶת הָאֲבָרִים לְכַבֵּשׂ? אִם מִן
44 הַצָּאן הִיא הָעוֹלָה, מוֹלִיכִין אוֹתָהּ שֶׁשָּׁה.
45 **יא.** הָרֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁ וּבְרִגְלָה - הָרֵאשׁ בִּימִינוֹ, וְחֲטָמוֹ כְּלָפִי
46 זְרוּעוֹ, וְקַרְנָיו בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו, וּבֵית שְׁחִיטָה לְמַעַלָּה וְהַפְּדָר

צח שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ד'זה' י"ח"ט תמוז - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת חזק

46 הכבדיל - פסל ולזקה, שנאמר: "ומלק את ראשו ממול
 47 ערפו, ולא יבדיל". ומזה מדמה על קיר המזבח למטה
 48 מאמצעו, ושגרי הדם מתמצים [נשפכים] על היסוד,
 49 שנאמר: "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח" - מפלל
 50 שהנתינה על קיר שהשגרין שלו מתמצין אל היסוד, וזה
 51 הוא קיר התחתון.
 52 ז. ומצוי דם חטאת העוף מעכב. ואין למזבח בה אלא
 53 דמה, והשאר - נאכל לזכרי קהנה כבשר חטאת הבהמה.
 54 ח. כיצד אוהז חטאת העוף בשעת מליקה? אוהז שתי
 55 רגליה בין שתי אצבעותיו, ושגרי גפיה [כנפיה] בין שתי
 56 אצבעותיו, ומוחם צנארה אל רחב שתי אצבעותיו, ומולק.
 57 וזו מעבודות קשות שבמקדש. ואם שנה ואחז בכל מקום -
 58 כשרה.

59 ט. וכל מקום מן המזבח כשר למליקתה, ובלבד שיזה
 60 דמה למטה מאמצע המזבח; ואם הנה בכל מקום -
 61 כשרה, והוא שיתן למטה מעט מדם [שביציאתו יוצאת]
 62 הנפש.

63 י. שלשה דברים היתה אותה הקרן דרומית מערבית
 64 משמשת למעלה, ושלשה למטה: למטה - חטאת העוף,
 65 והגשת המנחות, ושגרי הדם של עולות וחסאות הנאכלות
 66 ואשמות ושלמים ששופכים עליה. והשלשה שמלמעלה -
 67 נסוף המים שמונפים בהג [הסוכות], ונסוף היין של
 68 נסכים, ועולת העוף בזמן שהיא רכה [- הרבה עולות] ואין
 69 קרן דרומית מזרחית מכילה אותה - נפנין לקרן דרומית
 70 מערבית ועושין אותה שם.

71 יא. כל העולין למזבח - עולין דרך ימין, ומקיפין,
 72 ויורדין דרך שמאל; חוץ מן העולה לאחד משלשה דברים
 73 אלו שלמעלה בקרן זו, שהן עולין ונפנין על השמאל
 74 לקרן, ועושין מלאכתן, וחוזרין לעקב [- בצד שעלו].
 75 ומפני מה נפנין לשמאל? כדי שיפגעו בקרן מערבית
 76 דרומית תחלה; שאם נפנין על ימין, ומקיפין את כל
 77 המזבח עד שיגיעו לקרן דרומית מערבית - שמא יתעשן
 78 המים והיין, או שמא ימות העוף בפעשן המזבח.

79 יב. לפיכך, המנסף מים או יין - כשהוא מקיף את
 80 המזבח, לא יהיה בידו כלום; ומתחיל ומקיף מקרן
 81 דרומית מזרחית למזרחית צפונית, לצפונית מערבית,
 82 למערבית דרומית, ולא יהיה בידו כלום. וכשמגיע
 83 למערבית דרומית, נותנין לו המים או היין בידו, ומנסף
 84 שם; ואם לא הקיף - עולה ופונה על שמאלו, ועושה
 85 מלאכתו ויורד.

יום חמישי י"ט תמוז ה'תשע"ג

פָּרָק ח

86
 87
 88 א. חמר [חומר] בחטאת הבהמה משאר קדשי קדשים,
 89 שדם חטאת הבהמה שנתו מן הכלי שקבל בו הדם קדם
 90 הזיה, על הבגר - טעון כבוש במים בעזרה, שנאמר:

1 הסיר את המרצה, ולא את הנוצה, ולא את בני מעים, ולא
 2 ספגן במלח - כל ששנה בה מאחר תמצית [לאחר שסחט]
 3 הדם, כשרה.
 4 כג. כיצד מולקין? קוצץ ויורד [דוחק] בצפרן ממול ערף;
 5 אם רצה להוליך ולהביא [כעין שחיטה], מוליך ומביא,
 6 ואם רצה להיות דורס ויורד [לדחוק] בצפרן, דורס. ואם
 7 נעקר הסימנין [קנה ווטט, לפני שסיים], אינו חושש.
 8 וחותר [חוט] שדרה ומפרקת [עצם הצוואר] בלא רב בשר
 9 [שמסביב] - שאם חתף רב בשר, הרי זו כמתה קדם שיגיע
 10 לסימנין; וצריך לחתף שגרי הסימנים בעולה, כשהוא יורד.
 11 והמולק בספין או מן הצדדין - אינה מליקה, אלא כמי
 12 שתנק או נחר. וכל הערף כשר למליקה.

יום רביעי י"ח תמוז ה'תשע"ג

פָּרָק ז

15 א. מצות עשה לעשות החטאות כמצותן האמורה בתורה.
 16 וכיצד מעשה חטאת הנאכלת? שוחט ונותן הדם, כמו
 17 שבארנו. ומפשיט אותה, ומפריש האמורין [אברים]
 18 שאמרה תורה להקטירן, ומולקן, וזורקן על גבי האשים;
 19 ואם רצה לתן את האמורין בכלי כשמוליכין למזבח, נותן.
 20 ושאר בשרה נאכל לזכרי קהנה.

21 ב. וכיצד מעשה חטאות הנשפרות? שוחט וזורק הדם
 22 שלהם, כמו שבארנו; ואחר כך קורצן, ומוציא האמורין,
 23 ונותן אותן בכלי, ומולקן, וזורקן על גבי האשים. ומוציא
 24 שאריתן חוץ לעיר, ומנתחין אותן שם בנתחי העולה
 25 בעזרה, ושורפין אותן שם בבית הדשן.

26 ג. שלשה מקומות לשרפה: אחד בתוך העזרה, ובו
 27 שורפין פסולי המקדשין, ואמורי קדשים קלים שנפסלו,
 28 ופרים ושעירים של חטאות הנשפרות אם ארע בהן פסול,
 29 בין לפני זריקה בין לאחר זריקה - כגון שנטמאו, או
 30 שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמן לצאת, או שלן
 31 הבשר, או לנו האמורין שלקחן.

32 ד. והמקום השני - בהר הבית, ושמו 'בירה'; ובו שורפין
 33 חטאות הנשפרות אם ארע בהן פסול אחר שיצאו מן
 34 העזרה. והמקום השלישי - חוץ לירושלים, והוא הנקרא
 35 'בית הדשן'; ושם שורפין חטאות הנשפרות בזמן שהן
 36 נשפרות כמצותן.

37 ה. ושרפת כל הנשפרין כשרה בנר [- אינו כהן] ובלילה.
 38 וכל הנשפרין חוץ לעזרה - כל העצים כשרין לשרפתן,
 39 אפלו בקש ובגבבא, שנאמר: "על עצים באש" - אש מפל
 40 מקום; ולמה נאמר "עצים"? להוציא [לשולל] את הסיד
 41 ואת הרמץ [אפר חס].

42 ו. חטאת העוף כיצד היתה נעשית? מולק [שחיטה]
 43 מיוחדת בעוף] אותה בקרן דרומית מערבית, כמו
 44 שבארנו; ויורד [דוחק] בצפרנו עד שיתחף הסימנים או
 45 רבו של אחד מהן. ואינו מבדיל הראש מן הגוף; ואם

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי י"ט תמוז - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צט

מתוך מהדורת חזק

46 שְׂבִירַת כְּלֵי חֶרֶשׁ וְשִׁטִּיפַת כְּלֵי מַתְכוֹת וּמְרִיקְתָּן בְּקֶדֶשׁ.
 47 וְאָחַד כְּלֵי שְׂבִשָּׁל בּוֹ, אוֹ כְּלֵי שְׁעָרָה לְתוֹכוֹ רוּחַח.
 48 **יב.** מְרִיקָה בְּחַמִּין, וְשִׁטִּיפָה בְּצוּגָן; בְּמֵיִם - לֹא בְּיֵזֶן, וְלֹא
 49 בְּמִזְגָּג (יֵיזֶן מְעוּרָב בְּמֵיִם), וְלֹא בִשְׂאֵר מִשְׁקִין. וְהִמְרִיקָה
 50 וְהִשְׁטִיפָה, כְּמִרְיַקַת הַכּוֹס וְשִׁטִּיפְתוּהָ [- שְׁטִיפָה רִגִּילָה].
 51 וְהִשְׁפּוֹד וְהִאֲסִפְלָה (רִשְׁתָּ לְצִלְיָה) - מִגְעִילָן (מִכְשִׁירָן)
 52 בְּמֵיִם עַל גְּבֵי הָאֵשׁ, וְאַחַר כֶּף מְדִיחָן.
 53 **יג.** בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׂבִשָּׁל בְּהֵן (הַחֲטָאת) אַחַר
 54 שְׁנוּרָק הַדָּם בְּהִלְכָתוֹ; אֲבָל אִם בִּשְׂאֵל קֹדֶם זְרִיקָה, אוֹ
 55 שְׂבִשָּׁל בְּשֵׁר חֲטָאת הַנִּשְׂרָפֶת - אֵינוֹ טְעוֹן מְרִיקָה וְשִׁטִּיפָה.
 56 בִּשְׂאֵל בְּמִקְצֵת הַכְּלֵי, טְעוֹן [כְּלוּל] מְרִיקָה וְשִׁטִּיפָה.
 57 **יד.** צֶלֶה הַבֶּשֶׂר בְּתַנּוּר שֶׁל חֶרֶשׁ - יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק אִם
 58 יִשְׁבֵּר, הוֹאִיל וְנִתְבַּשְׁלָה בּוֹ, אוֹ לֹא יִשְׁבֵּר, הוֹאִיל וְלֹא נִגְעָה
 59 בּוֹ. וְלֹא בְּחֲטָאת בְּלָבָד [שׁוֹטֵף הַכְּלִין], אֲלֵא כָּל הַכְּלִים
 60 שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁין בְּהֵן בְּמִקְדָּשׁ עַל יְדֵי חַמִּין [- בַּחוּס], בֵּין קֶדְשֵׁי
 61 קֶדְשִׁים בֵּין קֶדְשִׁים קְלִים, טְעוֹנִין מְרִיקָה וְשִׁטִּיפָה עֲקֵב
 62 אֲכִילָה [שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַנִּשְׂאָר בְּכֵלֵי 'נֹתֵר']. וְכֵן הַשְּׁפּוֹד
 63 וְהִאֲסִפְלָה - מִגְעִילָן עֲקֵב אֲכִילָה. וְאֵינוֹ מֵנִיחַן עַד זְמַן
 64 אֲכִילָה שְׁנִיָּה [- שֶׁל קוֹרְבָנוֹת], אֲלֵא כְּשִׁישְׁלִים לְאַכֵּל, יִגְעִיל
 65 הַשְּׁפּוֹד וְהִאֲסִפְלָה, וּמְרַק וְיִשְׁטֵף הַכְּלֵי - בֵּין כְּלֵי מַתְכוֹת,
 66 בֵּין כְּלֵי חֶרֶשׁ; חוּץ מִן הַחֲטָאת, שֶׁהוּא שׁוֹבֵר בָּהּ כְּלֵי
 67 חֶרֶשׁ. וּמִבִּשְׂאֵל, וְשׁוֹנֶה, וּמִשְׁלֵשׁ מִיָּד [- וְחוּד חִלְיָה] - בֵּין
 68 כְּלֵי מַתְכוֹת בֵּין כְּלֵי חֶרֶשׁ, וּמְרַק וְשׁוֹטֵף עַד סוֹף
 69 אֲכִילָה.
 70 **טו.** כְּלֵי [שֶׁנִּעְשׂוּ מִ:] גְּלָלִים, כְּלֵי אֲבָנִים, וְכֵלֵי אֲדָמָה -
 71 אֵינֶם טְעוֹנִין מְרִיקָה וְשִׁטִּיפָה אֲפִלּוּ בְּחֲטָאת, אֲלֵא הַדָּחָה
 72 בְּלָבָד. נֹאמַר בְּחֲטָאת: "כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ",
 73 לְהִיּוֹת כְּמוֹתָ: אִם פְּסוּלָה הִיא, הַנּוֹגֵעַ בָּהּ פְּסוּל; וְאִם
 74 כִּשְׂרָה הִיא, הַנּוֹגֵעַ בָּהּ יִאָּכַל כְּמוֹתָ וּבִקְדָשְׁתָּהּ.
 75 **טז.** בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁנְבֻלְעָה בּוֹ; אֲבָל נִגְיַעָה
 76 בְּלֹא הַבְּלָעָה אֵינָה מְקַדָּשֶׁת. וְאָחַד חֲטָאת וְאָחַד שְׂאֵר
 77 קֶדְשִׁים, בֵּין קְלִים בֵּין חֲמוּרִים, שְׁנֹאמַר: "זֹאת הַתּוֹרָה
 78 לַעֲלֹה לְמִנְחָה".
 79 **יז.** נִגַּע בְּשִׂרָה בְּרִיקָה [וְגוּהָ דַחָה], וְנִבְלַע בְּמִקְצָתוֹ - לֹא
 80 נִתְקַדָּשׁ בְּלוֹ, אֲלֵא חוּתְפָה מְקוֹם הַבְּלָע.
 81 **יח.** כְּלֵי שְׂבִשָּׁל בּוֹ קֶדְשִׁים וְחִלְיָן, אוֹ קֶדְשֵׁי קֶדְשִׁים
 82 וְקֶדְשִׁים קְלִים - אִם יֵשׁ בְּהֵן [בַּחֲמוּר שְׁבַח] בְּנוֹתָן טַעַם
 83 [- שֶׁאִין פִּי שִׁישִׁים בַּקַּל כִּגְדַת הַחֲמוּר] - הִרִי הַכֹּל נֹאכָל
 84 כְּחֲמוּר שְׂבִיחָן [- כְּדִינֵי הַקֹּדֶשׁ בִּיּוֹתֵר], וְטְעוֹן הַכְּלֵי מְרִיקָה
 85 וְשִׁטִּיפָה; וְהַכֹּל כְּחֲמוּר שְׂבִיחָן לְכָל דְּבָר. וְאִם לֹא נִתָּן טַעַם
 86 זֶה בְּזָה - אֵין הַקְּלִים נֹאכָלִין כְּחֲמוּרִים, וְאֵינֶן כְּמוֹתָן לְכָל
 87 דְּבָר [- לְכָלוּם], אֲלֵא הַכְּלֵי טְעוֹן מְרִיקָה וְשִׁטִּיפָה.
 88 **יט.** בְּגֵד שֶׁנִּתְּמוֹ עָלָיו דָּם חֲטָאת וְיָצָא חוּץ לְעִזָּרָה -
 89 מִחֲזִירוֹ לְעִזָּרָה וּמִכְּבֹּסוֹ שָׁם. נִטְמָא חוּץ לְעִזָּרָה, בִּיצֵד
 90 יַעֲשֶׂה? קוֹרְעוֹ כְּדֵי שִׁטְהַר [שֶׁקִּירְעוֹ מִסְתַּהֲרָתוֹ], וּמִכְּנִיסוֹ

1 "וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָה עַל הַבְּגָד, אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיָה, תִּכְבֵּס
 2 בְּמִקְוֹם קֹדֶשׁ".
 3 **ב.** אָחַד הַבְּגָד, וְאָחַד הַשֶּׁק, וְאָחַד הַעוֹר הָרֶף - טְעוֹנִין
 4 כְּבוֹס; אֲבָל הַעוֹר הַקָּשָׁה - הִרִי הוּא כְּעֵץ, וְגוֹרֵד [מִגֵּרָד]
 5 הַדָּם מְעִלּוֹ. וְאָחַד דָּם חֲטָאת הַנֶּאֱכָלֶת, אוֹ דָם חֲטָאת
 6 הַנִּשְׂרָפֶת; אֲבָל לֹא דָם חֲטָאת הַעוֹף, שְׁנֹאמַר: "תִּשְׁחַט
 7 הַחֲטָאת" - בְּנִשְׁחַטְתָּ הַכְּתוּב מְדַבֵּר, לֹא בְּנִמְלָקֶת.
 8 **ג.** חֲטָאת שְׁנִפְסָלָה, אֵין דָּמָה טְעוֹן כְּבוֹס, בֵּין שֶׁהִיָּתָה לָּהּ
 9 שְׁעַת הַכֶּשֶׁר [- זְמַן שֶׁהִיָּתָה כְּשֶׁרָה], בֵּין שֶׁלֹּא הִיָּתָה לָּהּ
 10 שְׁעַת הַכֶּשֶׁר. אֵיזוֹ הִיא שֶׁהִיָּתָה לָּהּ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר? שְׁלֵנָה,
 11 וְשִׁנְטָמָאת, וְשִׁיִּצָּאת חוּץ לְעִזָּרָה; וְאֵיזוֹ הִיא שֶׁלֹּא הִיָּתָה
 12 לָּהּ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר? שְׁנִפְסָלָה בִּשְׁחִיטָה אוֹ בְּזִרְיַקַת דָּמָה.
 13 **ד.** אֵין טְעוֹן כְּבוֹס, אֲלֵא מְקוֹם הַדָּם בְּלָבָד; וְהוּא שֶׁהִיָּתָה
 14 עַל כְּלֵי [אוֹ בַגָּד] שְׂרָאוּי לְקַבֵּל טְמָאָה, וְרָאוּי לְכְבוֹס. אֲבָל
 15 אִם נִתְּמוֹ עַל כְּלֵי עֵץ אוֹ כְּלֵי מַתְכוֹת - אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס, לְפִי
 16 שְׂאֵינֶן רָאוּיִן לְכְבוֹס; אֲלֵא גוֹרְדָן בְּלָבָד.
 17 **ה.** נִתְּמוֹ עַל עוֹר הַדָּג - אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס, לְפִי שְׂאֵינִי רָאוּי
 18 לְקַבֵּל טְמָאָה. אֲבָל אִם נִתְּמוֹ עַל עוֹר בְּהֵמָה - עַד שֶׁלֹּא
 19 הַפֶּשֶׁט, אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס; אַחַר שֶׁהַפֶּשֶׁט, טְעוֹן כְּבוֹס -
 20 שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאֵינִי עֵתָה מְקַבֵּל טְמָאָה, הִרִי הוּא רָאוּי
 21 לְקַבֵּל טְמָאָה לְאַחַר שֶׁתִּעַבַּד.
 22 **ו.** נִתְּמוֹ מִן הַצְּוָאר עַל הַבְּגָד, אוֹ מִעַל קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ
 23 שְׁנִשְׁפָּף הַדָּם עַל הַרְצָפָה וְאֲסָפוֹ וְנִתְּמוֹ מִמֶּנּוּ עַל הַבְּגָד -
 24 אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס, שְׁנֹאמַר: "וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָה", לֹא אֲמַרְתִּי
 25 אֲלֵא בְּדָם שֶׁנִּתְקַבֵּל בְּכֵלֵי שְׂרֵת, וְרָאוּי לְהִזְיָה, וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי
 26 הִזְיָה.
 27 **ז.** נִתָּן אַרְבַּע הַמִּתְנוּת, וְאַחַר כֶּף נִתָּן מִן הַכּוֹס עַל הַבְּגָד
 28 מִשְׁיָרֵי הַדָּם - אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס, וְאֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא זֶרֶק
 29 הַשְּׂיָרִים עַל הַסּוּד; וְכֵן בְּחֲטָאוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת.
 30 **ח.** נִתְּמוֹ מֵאֲצָבָעוֹ אַחַר שִׁיִּצָּאת הִזְיָה מִיָּדוֹ [- שֶׁזָּהָה] - אֵינוֹ
 31 טְעוֹן כְּבוֹס, שְׁשִׁיָּרֵי הַדָּם שֶׁבְּאֲצָבָע פְּסוּלִין לְהִזְיָה.
 32 **ט.** נִתְּמוֹ מִן הַבְּגָד לְבָגֵד שֵׁנִי, אֵין הַבְּגָד הַשֵּׁנִי טְעוֹן כְּבוֹס;
 33 נִתְּמוֹ עַל בְּגָד טְמָא, אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס. נִתְּמוֹ דָם חֲטָאת עַל
 34 הַבְּגָד, וְנִתְּמוֹ עַל דָּם חֲטָאת דָּם חִלְיָן - טְעוֹן כְּבוֹס; אֲבָל
 35 אִם נִתְּמוֹ דָם חִלְיָן תְּחִלָּה, וְנִתְּמוֹ עָלָיו דָּם חֲטָאת - אֵינוֹ
 36 טְעוֹן כְּבוֹס, שֶׁהִרִי לֹא נִבְלַע.
 37 **י.** כְּשֶׁמְכַבְּסִין אֶת מְקוֹם הַדָּם, מְכַבְּסִין אוֹתוֹ בְּמֵיִם יָפָה
 38 יָפָה עַד שֶׁלֹּא יִשְׂאָר לוֹ רֶשֶׁם. וְכֹל שֶׁבָּעַת הַסְּמִנִּין
 39 שֶׁמְעַבְרִין עַל הַפֶּתֶם [שֶׁל נְדָח], מְעַבְרִין עַל דָּם חֲטָאת,
 40 חוּץ מִמֵּי רִגְלִים, שְׂאֵין מְכַנְסִין מִי רִגְלִים לְמִקְדָּשׁ.
 41 **יא.** כְּלֵי חֶרֶשׁ שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בּוֹ חֲטָאת הַנֶּאֱכָלֶת, טְעוֹן
 42 שְׂבִירָה בְּעִזָּרָה, וְכֵלֵי מַתְכוֹת שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בּוֹ, טְעוֹן מְרִיקָה
 43 וְשִׁטִּיפָה בְּמֵיִם בְּעִזָּרָה - שְׁנֹאמַר: "וְכֵלֵי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל
 44 בּוֹ יִשְׁבֵּר וְכוּ'". וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֹאמַר בָּאֵן 'בְּמִקְוֹם
 45 קֹדֶשׁ', הִרִי דִינָן כְּדִין הַכְּבוֹס: מַה כְּבוֹס הַבְּגָד בְּקֶדֶשׁ, אֵף

45 ו. וכיצד מעשה שלשפן? שוחט וזורק הדם כמו שבארנו,
 46 ומפשיט, ומוציא האמורין, ואחר כך מנתח את הבשר.
 47 ומפריש את החזה ושוק הימין, ונותן האמורין עם החזה
 48 והשוק על ידי הבצלים, וכהן מניח ידו תחת ידי הבצלים,
 49 ומניף הכל לפני ה' במזרח. וכן כל הטעון תנופה, במזרח
 50 מניפין אותו.
 51 ז. וכיצד הוא מניף? מוליף ומביא, ומעלה ומוריד. ואם
 52 היה הקרבן תודה - לוקח מן הלחם הבא עמה אחד
 53 מעשרה, ומניחו עם החזה והשוק והאמורין, ומניף הכל
 54 על ידי הבצלים כמו שבארנו.
 55 ח. וכיצד מניחין על ידי הבצלים? נותן את החלבים על
 56 ידי הבצלים, וחזה ושוק למעלה, ושתי הפליות ויותר
 57 הפכד למעלה מהן; ואם יש שם לחם, מניח הלחם
 58 למעלה, ומניף הכל.
 59 ט. היה הקרבן איל נזיר - מוציא האמורין, ומפריש חזה
 60 ושוק, ומבשל שאר האיל בעזרת הנשים. ולוקח הכהן
 61 הנזיר בשלה מן האיל, עם אחד מעשרה מן הלחם הבא
 62 עמו, עם החזה והשוק והאמורין, ומניח הכל על ידי
 63 הנזיר; והכהן מניח ידו תחת יד הבצלים, ומניף הכל כמו
 64 שבארנו.
 65 י. איזה הוא חזה? כל הרוצה את הקרקע, למעלה עד
 66 הצנאר, למטה עד הכרש [כרס]; וחותר עמה שתי צלעות
 67 אילף ואילף. ואיזה הוא זרוע? מן הפרק של ארבעה -
 68 מהברך עד הכף של יד, שהם שני אברים מעריץ זה בזה.
 69 הנזיר האמורה, היא זרוע של ימין; ונגנדה ברגל, הוא
 70 השוק האמורה בכל מקום.
 71 יא. ואחר שמניפין, מולח האמורין ומקטירן על גבי
 72 המזבח; אבל החזה והשוק נאכל לכהנים, שנאמר: "כי
 73 את חזה התנופה ואת שוק התרומה"; ושאר השלמים
 74 נאכל לבצלים. ואין הכהנים זוכין בחזה ושוק, אלא לאחר
 75 הקטר האמורין.
 76 יב. וכן הלחם שמניף עם התודה ועם איל נזיר, והזרוע
 77 הבשלה - נאכלין לכהנים; ושאר הלחם עם שאר הבשר
 78 - נאכל לבצלים. והלחם שמניף עם החזה והשוק, הן
 79 הנקראין 'מורם מתודה'; והזרוע בשלה עם החזה והשוק
 80 עם הלחם שמניף, הן הנקראין 'מורם מאיל נזיר'.
 81 יג. הלחם המורם מן התודה, ספק תרומה הוא; לפיכך
 82 אין חיבין עליו מיתה וחמם כתרומה, ואינו מדמע
 83 כתרומה [-אם נפל לחולין אינם מתקדשים מטפוק].
 84 יד. היה בעל התודה פהן - הרי שאר הלחם נאכל
 85 לבצלים כתודת ישראל, שאין הלחם הבא עם התודה או
 86 עם איל נזיר קרוי מנחה.
 87 טו. שנים שהביאו שלמים בשתפות, האחד מניף ברשות
 88 חברו; אפלו הן מאה, אחד מניף על ידי בלן; מה שאין
 89 בן בסמיכה [- סמיכת ידיים על הקרבן].
 90 טז. היתה אשה בעלת הקרבן - אינה מניפה, אבל הכהן

1 ומכבסו בפנים; וצריך להניח [להשאיר] בו [חלק] שלם
 2 כדי מעפרת [- ברוחב בגד] - לפי שנאמר "בגד", צריך
 3 לכבס בגד. ואף על פי שהוא טמא מדבריהם מפני כדי
 4 המעפרת שנשארה בו - כיון שנקרע רבו, טהר מן התורה
 5 ומתר להכניסו למקדש לכבס הדם.
 6 כ. מעיל [כהן גדול] שנתו עליו דם חטאת, ויצא ונטמא
 7 בחוץ, כיצד הוא עושה? והרי הקורע אותו לוקח כמו
 8 שבארנו! מכניסו [בחלקו, בגודל של] פחות פחות משלש
 9 אצבעות ומכבסו בפנים, ואחר שיתכבס כל הדם מעט
 10 מעט [- בשלבים], מטבילין אותו בחוץ.
 11 כא. כלי חרש שבשל בו החטאת ויצא - מכניסו ושוברו
 12 בפנים. נטמא בחוץ - נוקבו בכדי [גודל של] שרש קטן
 13 כדי שיטהר, ומכניסו ושוברו בפנים; ואם נקבו נקב גדול
 14 מזה, אינו שוברו בפנים - שיהי אינו כלי, ואין שוברין
 15 בפנים אלא כלים. וכן כלי מתכות שבשלה בו, ויצא חוץ
 16 לעזרה - מכניסו, ומורקו ושוטפו בפנים; נטמא שפיצא -
 17 פותחו [שוברו] עד שיטהר ומכניסו, וחוזר ומרדדו עד
 18 שישתם הפחת ויחזר כתבנית הכלים, ואחר כך מורקו
 19 ושוטפו בעזרה - שנאמר: "ואם בכלי נחשת וגו'", אין
 20 מורקין בפנים אלא כלים.

יום שישי כ' תמוז ה'תשע"ג

פרק ט

22
 23 א. מצות עשה לעשות כל האשמות [קרבנות אשם]
 24 כמצותן האמורה בתורה. וכיצד מעשה האשמות? בין
 25 אשם ודאי בין אשם תלוי, שוחט וזורק הדם כמו שבארנו,
 26 ומפשיט, ומוציא האמורין [אבריו], ומולחן, וזורקן על
 27 גבי האשים; ואם רצה להוליכן בכלי, מוליף. ושאר
 28 בשרם - נאכל לזכרי כהנה בעזרה, כחטאת.
 29 ב. אשם מצרע - יש בקבלת דמו שנוי, כמו שיתבאר
 30 בהלכות מחסרי כפרה; ואף על פי כן, שאר מעשיו
 31 וזריקת דמו על המזבח ואכילתו, כשאר האשמות לכל
 32 דבר.
 33 ג. עשית כל שלמים כמצותן, מצות עשה; והם ארבעה
 34 מינין - האחד של צבור, והשלשה שלמי יחיד.
 35 ד. וכיצד מעשה שלמי צבור? שוחט וזורק הדם כמו
 36 שבארנו, ומפשיט, ומוציא האמורין, ומולחן, ומקטירן.
 37 והשאר - נאכל לזכרי כהנה בעזרה כחטאת וכאשם, מפני
 38 שהן קדשי קדשים כמו שבארנו.
 39 ה. שלמי יחיד, שלשה מינין: האחד - הוא הבא שלמים
 40 בלא לחם, כגון שלמי חגיגה ושמחה; וזה הוא הנקרא
 41 'שלמים'. והשני - שלמים הבאים עם הלחם, כגור או
 42 נדבה; וזה הוא הנקרא 'תודה', ואותו הלחם נקרא 'לחם
 43 תודה'. והמין השלישי - שלמים שמקריב הנזיר ביום
 44 מלאה, והם באים עם לחם; וזה הוא הנקרא 'איל נזיר'.

45

יום ש"ק כ"א תמוז ה'תשע"ג

46

פָּרָק י

47 א. אכילת החטאת והאֵשֶׁם - מצות עשה, שִׁנְאַמַּר:
 48 "וְאָכְלוּ אוֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם" - הכהנים אוכלים ובעלים
 49 מתפפרים. והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלין הכהנים,
 50 שאכילתן מצוה.

51 ב. וכן אכילת שְׂרֵי מנחות - מצות עשה, שִׁנְאַמַּר:
 52 "וְהִנּוּתַרְתָּ מִמֶּנָּה, יֹאכְלוּ אֹהֶרָן וּבְנָיו".

53 ג. ואין חטאת ואֵשֶׁם ושְׂרֵי מנחות נאכלין אלא לזכרי
 54 כהנה בעזרה; ואם נאכלו בהיכל - נאכלו, שִׁנְאַמַּר: "לְכָל
 55 מִנְחָתָם וְלְכָל חֲטָאתָם וְלְכָל אֲשָׁמָם . . . בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים
 56 תֹּאכְלוּ, כָּל זָכָר יֹאכַל אוֹתוֹ". וכן שלמי צבור, הרי הם
 57 פחטאת וכאֵשֶׁם כמו שבארנו.

58 ד. חזה ושוק של שלמים - נאכלין לכהנים זכרים
 59 ונקבות, שִׁנְאַמַּר בהם: "לֶךָ נִתְּתִים וְלִבְנֵיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ"; וכן
 60 המורם [המופדש] מתודה והמורם מאיל נזיר, שִׁנְאַמַּר:
 61 "כֹּל תְּרוֹמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ל' - נִתְּתִי
 62 לָךְ וְלִבְנֵיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ".

63 ה. וכן הבכור, שהרי נאמר בו: "וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ, כַּחֲזֵה
 64 הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק הַיָּמִין". וכל אלו הנאכלים לכהנות -
 65 נאכלים לעבדי הכהנים ולנשיהם, כתרומה. וכלן נאכלין
 66 בכל העיר, שִׁנְאַמַּר: "אֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׂוֹק הַתְּרוּמָה
 67 תֹּאכְלוּ בְּמִקוֹם טְהוֹר"; לא נאמר בהן 'במקום קדוש',
 68 שהיא העזרה, אלא 'טהור', שהוא כל מחנה ישראל,
 69 שִׁכְנֵגְדוֹ לְדוֹרוֹת - יְרוּשָׁלַיִם. והוא הדין למעשר ופסח,
 70 שהם קדשים קלים פשלים. והחלונות ועבי החומה -
 71 כלפנים.

72 ו. השלמים - נאכלים ביום הזביחה, וכל הלילה, וכל יום
 73 המנחת עד שתשקע החמה, שִׁנְאַמַּר: "בְּיוֹם הַקְּרִיבוֹ אֵת
 74 זְבַחַו יֹאכַל, וּמִמֶּנָּה . . . וְאִם הָאֵל יֹאכַל מִבְּשַׂר זֶבַח
 75 שְׁלָמֵיו בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְגו'". נמצאת למד, שהן נאכלין
 76 לשני ימים ולילה אחד, בין חלק הכהנים בין חלק
 77 הבעלים; והוא הדין לבכור ומעשר, שהרי הם קדשים
 78 קלים פשלים.

79 ז. אכל התודה - אף על פי שהיא קדשים קלים, אינה
 80 נאכלת אלא ביום הזביחה עם הלילה, שִׁנְאַמַּר בה: "בְּיוֹם
 81 קָרְבָּנוּ יֹאכַל, לֹא יֵנִיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר". וכן איל הנזיר.
 82 והלחם הבא עִמָּהּ פיוצא בהן - בין חלק הכהנים, בין
 83 חלק הבעלים. והוא הדין לחטאת ולאֵשֶׁם ושלמי צבור
 84 ולשְׂרֵי מנחות, שהכל נאכל ליום ולילה, שִׁנְאַמַּר: "בְּיוֹם
 85 קָרְבָּנוּ יֹאכַל", כל הקרבנות במשע; חוץ מן השלמים,
 86 שפרש בהן הכתוב, ובכור ומעשר הדומים להם.
 87 ח. כל אלו הנאכלין ליום ולילה, דין תודה שהן נאכלין

1 מניף, שִׁקְרָבָנָה טעון תנופה, והיא פסולה לתנופה.
 2 ולעולם אין אשה מניפה אלא השוטה והנזירה בלבד, כמו
 3 שבארנו; והתנופה קודמת להגשה בכל מקום.

4 יז. כיצד הוא הלחם שמביא עם התודה? לוקח עשרים
 5 עשרון סלת, ועושה מהן עשרה עשרונים חמץ ועשרה
 6 מצה; העשרה של חמץ, עושה אותן עשר חלות.

7 יח. וכיצד מחמץ? מביא שאור [- חומר התפחה] כרי
 8 [מספיק ל:] חמוץ, ונותן לתוך המדה, וממלא את המדה.
 9 אף על פי שסופה להיות חסרה או יתרה [- מעשרון], מפני
 10 השאור, שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים רף - אין
 11 משיחין אלא על מדתה עתה, והרי הוא מודד עשרון
 12 עשרון שלמים. והעשרה עשרונים של מצה - עושין מהן
 13 שלשים חלות שוות, עשר חלות מפל מין: עשר חלות
 14 מאפה תנור, ועשר חלות ריקקים [רכות ודקות], ועשר
 15 חלות מרִבֶּכֶת [שקועה בשמן].

16 יט. וכיצד היא המרִבֶּכֶת? חולט אותה ברותחין, ואופה
 17 אותה, ואחר כך קולה אותה בשמן על הלפס [- כעין
 18 מחבת] וכיוצא בו, כדרך שקולין הספגנין; ומרבין
 19 בשמנה. וזה הוא הרבוף האמור בכל מקום.

20 כ. ובכמה שמן הוא עושה השלשים חלות? בפי' לג
 21 שמן. ושעור זה הלכה למשה מסיני. רביעית ממנו
 22 לרבוכה, ושמינית לחלות, ושמינית לרקיקין.

23 כא. החלות, לוחת [מחטיב] הסלת שלהן בשמינית של
 24 שמן, ואחר כך לש ואופה אותם. והרקיקין, מושחין
 25 בשמינית שלהם אחר אפיתן. והכהן לוקח מן הכל ארבע
 26 חלות, אחת מפל מין, שִׁנְאַמַּר: "אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן".

27 כב. ולחמי תודה שאפה אותם ארבע חלות, יצא; לא
 28 נאמר 'ארבעים' אלא למצוה. והוא שפירש החלה שלהן
 29 אחת מפל קרבן פשה בצק - שאין מפרישין פרוסה
 30 [חתיכה], שִׁנְאַמַּר: "אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן", שלא יטל פרס.

31 כג. וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזיר? לוקח פשה
 32 עשרונות ושני שלישי עשרון, ועושה מהן עשרים חלות
 33 שוות; וכלן מצה - עשרה ריקין מושחין בשמן, ועשר
 34 חלות לוחת הסלת שלהן בשמן, והכל מאפה תנור, ושמן
 35 שלהן רביעית. ושעור זה הלכה למשה מסיני. והכהן
 36 לוקח מהן שתי חלות, אחת מפל מין.

37 כד. שני מיני לחם שבנזיר, וארבעה מיני לחם שבתודה
 38 - מעכבין זה את זה. ומעשה הלחם של שניהן חוץ
 39 לעזרה.

40 כה. כיצד מעשה הבכור והמעשר והפסח? אחר שזרק
 41 דמן כמו שבארנו, מפשיט, ומוציא האמורים, ומולחם,
 42 ומקטירם. ושאר בשר הבכור נאכל לכהנים, ושאר בשר
 43 המעשר נאכל לבעליו. והפסח - נאכל למנוייו בהלכתו,
 44 כמו שיתבאר בהלכות הפסח.

קב שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק כ"א תמוז - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת חזק

46 אָבֵל לַעֲגִין חֶלְקָה, הַכֹּל לְאַנְשֵׁי בֵּית אָב שֶׁמְקַרְבִּין בְּאוֹתוֹ
 47 הַיּוֹם; וְכֻלָּם חוֹלְקִים בְּכָל קֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ אִישׁ כְּאָחִיו - בֵּין
 48 זֶה שֶׁהִקְרִיב, בֵּין אָחִיו שֶׁעָמַד בְּמִקְדָּשׁ שְׁלֵא הִקְרִיב.
 49 **טו.** וְלָמָּה חֶלֶק הַכְּתוּב בַּמִּנְחוֹת, בֵּין מִנְחוֹת הָאֶפֶסֶת
 50 וּמִנְחַת הַסֶּלֶת? שֶׁהָרִיב בְּאֶפֶסֶת הוּא אוֹמֵר: "כָּל הַמִּנְחָה
 51 אֲשֶׁר תִּצְאֶה בַּמִּנְחָה בַּמִּנְחָה, לֹא תִהְיֶה",
 52 וּבְמִנְחַת הַסֶּלֶת הוּא אוֹמֵר: "כָּל מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן,
 53 וְחֶרֶבָה - לְכֹל בְּגֵי אֶהְרֵן תִּהְיֶה, אִישׁ כְּאָחִיו! שֶׁהָאֶפֶסֶת,
 54 כְּשֶׁחוֹלְקִין אוֹתָהּ אֲנָשֵׁי בֵּית אָב (מִשְׁמֵרֵת הַיּוֹמִית) - כֹּל
 55 שֶׁיֵּצֵא לוֹ חֶלְקוֹ, אֶפְלוּ בְּנֵי פֶת, הָרִי הוּא רְאוּי לוֹ, שֶׁהָרִי
 56 אוֹכְלוּ מִיָּד; אָבֵל הַסֶּלֶת, אִם יִחְלְקוּ אוֹתָהּ בִּינֵיהֶן - נִמְצָא
 57 מִגֵּיעַ לְזֶה מְלֵא כֶּפֶז סֶלֶת אוֹ פָּחוֹת, שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לֹא לְלוֹשׁ
 58 אוֹתוֹ וְלֹא לְאֶפְסוֹתוֹ, לְפִיכֶף הִיָּה עוֹלָה עַל הַדַּעַת שֶׁיִּחְלְקוּ
 59 מִנְחָה כְּנֶגֶד מִנְחָה, וְלֹא יִחְלְקוּ זֶה בְּפָנָי עֲצָמָה עַל כָּל אֲנָשֵׁי
 60 בֵּית אָב - הַצֶּרֶף הַכְּתוּב לוֹמֵר בָּהּ "לְכֹל בְּגֵי אֶהְרֵן תִּהְיֶה,
 61 אִישׁ כְּאָחִיו", לוֹמֵר שֶׁיִּחְלְקוּ אוֹתָהּ בְּפָנָי עֲצָמָה. מִכָּאן
 62 אָמְרוּ חֻכְמִים: אֵין חוֹלְקִין מִנְחָה כְּנֶגֶד מִנְחָה, אֶפְלוּ מַעֲשֵׂה
 63 מַחְבֵּת כְּנֶגֶד מַעֲשֵׂה מַחְבֵּת, אוֹ סֶלֶת כְּנֶגֶד סֶלֶת; אֲלֵא כָּל
 64 אַחַת וְאַחַת חוֹלְקִין שְׁיָרִיבָה בְּפָנָי עֲצָמָה.
 65 **טז.** וְכֵן אֵין חוֹלְקִין עוֹף כְּנֶגֶד עוֹף, וְלֹא חֲטָאֵת כְּנֶגֶד
 66 חֲטָאֵת, וְלֹא חִזָּה וְשׁוֹק כְּנֶגֶד חִזָּה וְשׁוֹק; אֲלֵא כָּל חֶלֶק
 67 וְחֶלֶק חוֹלְקִין אוֹתוֹ בִּינֵיהֶן בְּשֶׁנָּה.
 68 **יז.** אֵין הַקֶּטֶן חוֹלֵק אֶפְלוּ בְּקֹדֶשִׁים קָלִים, אִף עַל פִּי
 69 שֶׁמֶתֵר לְהַאֲכִילוֹ קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים; וְכֵן אִשָּׁה וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס -
 70 אֵין חוֹלְקִים לְהֵם בְּקֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ כָּלֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִישׁ
 71 כְּאָחִיו". אָבֵל בְּעַל מוֹם - בֵּין קְבוּעַ בֵּין עוֹבֵר, בֵּין שְׁנוּלֵד
 72 בְּמוֹמוֹ בֵּין שֶׁהִיָּה תָמִים וְנִפְסָל - חוֹלֵק וְאוֹכֵל, שֶׁנֶּאֱמַר:
 73 "לְחֵם אֱלֹהֵי מִקְדָּשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים"; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה רְאוּי לְאָכֵל,
 74 אָבֵל אִם הִיָּה טָמֵא, אֵינוֹ חוֹלֵק לְאָכֵל לְעֶרֶב.
 75 **יח.** וְכֵן כֶּהֱן גְּדוֹל - אוֹכֵל שְׁלֵא בְּחֶלְקָה, אֲלֵא נוֹטֵל כָּל
 76 מֵה שֶׁיִּרְצֶה.
 77 **יט.** כָּל הָרְאוּי לְאָכִילֵת קֹדֶשִׁים בְּשַׁעַת הַקֶּרְבָּן, חוֹלֵק
 78 לְאָכֵל; וְכֹל שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְאָכֵל בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה - אִף עַל
 79 פִּי שֶׁהוּא רְאוּי לְעֲבוּדָה, וְהָרִי הוּא רְאוּי לְאָכֵל לְעֶרֶב -
 80 אֵינוֹ חוֹלֵק כְּדִי לְהַנִּיחַ חֶלְקוֹ לְעֶרֶב. בִּיצֵד? טְבוּל יוֹם -
 81 טָמֵא שִׁטְהָר בְּעֶרְבֹ, וּמְחַסֵּר כְּפוּרִים - (טָהוֹר שֶׁטָּרַם הִבִּיא
 82 קֶרְבָּנוֹ, וְהֵאֱוָן -) שְׁמַת קֶרְבָּנוֹ בַּיּוֹם הַקְּבוּרָה, בֵּין כֶּהֱן
 83 גְּדוֹל בֵּין כֶּהֱן הַדְּיוֹט - אֵין חוֹלְקִין לְאָכֵל לְעֶרֶב.
 84 **כ.** כָּל שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְאָכֵל, אֵינוֹ רְאוּי לְעֶבֶד - חוּץ מִכֶּהֱן
 85 גְּדוֹל, שֶׁהוּא עוֹבֵד וְאֵינוֹ אוֹכֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְכָל אִישׁ
 86 שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְעֶבֶד, אֵינוֹ רְאוּי לְאָכֵל - חוּץ מִבְּעַל מוֹם,
 87 שֶׁכֶּבֶר נִתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה.
 88 **כא.** כָּל שֶׁאֵין לוֹ חֶלֶק בְּבִשְׂרָה, אֵין לוֹ בְּעוֹרוֹת. אֶפְלוּ טָמֵא
 89 בְּשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים וְטָהוֹר בְּשַׁעַת הַקֶּטֶר חֲלָבִים - אֵינוֹ
 90 חוֹלֵק בְּבִשְׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמִּקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת

1 עַד שֶׁיַּעֲלֶה עִמּוֹד הַשֶּׁחֶר; וְכִדִּי לְהַרְחִיק מִן הָעֲבֹרָה, אָמְרוּ
 2 חֻכְמִים שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָלִין אֲלֵא עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה.
 3 **ט.** כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת, בֵּין קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים בֵּין קֹדֶשִׁים קָלִים, אֵין
 4 אוֹכְלִין אוֹתָם אֲלֵא הַטְּהוֹרִין הַמּוּלִין [-שְׁנַמּוּלוֹ]. אֶפְלוּ
 5 [טְבוּל 1:] הָעֶרֶב שֶׁמָּשׁוּ [שִׁקְעָה הַשֶּׁמֶשׁ - וְטָהַר] וְלֹא הִבִּיא
 6 כְּפָרְתוֹ - אֵינוֹ אוֹכֵל בְּקֹדֶשִׁים. וְהַטְּמֵאִים [שֶׁאֵין יֹכֵר בּו
 7 טִימָן זָכַר וְנִקְבָּה] אֲסוּר לְאָכֵל בְּקֹדֶשִׁים, לְפִי שֶׁהוּא סֶפֶק
 8 עָרַל. אָבֵל הָאֲנְדְּרוֹגִינוֹס [יֵשׁ בּו טִימָן זָכַר וְנִקְבָּה יַחַד],
 9 יִרְאֶה לִי שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּקֹדֶשִׁים קָלִים.
 10 **י.** וּמִתֵּר לְאָכֵל אֶת הַקֹּדֶשִׁים כְּכֹל מֵאָכֵל [- צְלוּי מְבוּשֵׁל
 11 וְכַדּוּמָה]; אֶפְלוּ הַכְּהֵנִים מִתֵּרִין לְאָכֵל חֶלְקָם - בֵּין
 12 מִקְדָּשִׁים קָלִים בֵּין מִקְדָּשֵׁי קֹדֶשִׁים - כְּכֹל מֵאָכֵל, וְלִשְׁנוֹת
 13 בְּאֲכִילָתָן, וְלְאֲכִלְסָם צְלוּיִים שְׁלוּקִים וּמְבֻשָׁלִים; וְלִתְת
 14 לְתוֹכָן תְּכָלִין שֶׁל חֶלְקֵן, אָבֵל לֹא תְּכָלִי תְרוּמָה, שְׁלֵא יִבִּיאוּ
 15 אֶת הַתְּרוּמָה לְיָדֵי פְּסוּל [- שֶׁאֵם יוֹתִירוּ תִּשְׂרֹף עִם הַקֶּרְבָּן].
 16 וְהַעֲצָמוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִתְּרוֹת, וְעוֹשִׁין מֵהֶן כָּל בָּלִים שֶׁיִּרְצוּ.
 17 **יא.** הִיָּתָה לְהֵם אֲכִילָה מוֹעֲטָה - אוֹכְלִין עִמָּה חֶלְקֵן
 18 וְתְרוּמָה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה נֶאֱכָלֵת עִם הַשֶּׁבַע [לְשׁוּבַע]; הִיָּתָה
 19 לְהֵן אֲכִילָה מְרֻבָּה - אֵין אוֹכְלִין עִמָּה חֶלְקֵן וְתְרוּמָה, כְּדִי
 20 שְׁלֵא תִהְיֶה נֶאֱכָלֵת אֲכִילָה גְּסָה [בְּלֵא תֵאבּוּן]. וְכֵן בְּשִׁירֵי
 21 הַמִּנְחוֹת.
 22 **יב.** אֵין מְבַשְׁלִין חֲטָאֵת אוֹ אֶשֶׁם, עִם מוֹרָם מִתּוֹדָה אוֹ
 23 מֵאֵיל נִזִּיר - מִפְּנֵי שֶׁמִּמַּעַט בְּאוֹכְלֵיהֶם [שֶׁאֵין נִשִּׁים אוֹכְלוֹת
 24 חֲטָאֵת] וּבְמִקּוֹם אֲכִילָתָן [שֶׁאֵין נֹאכֵלֵת בְּכֹל הַעִיר]; וְלֹא
 25 מוֹרָם מִתּוֹדָה וְאֵיל נִזִּיר, עִם בְּכוֹר אוֹ עִם חִזָּה וְשׁוֹק שֶׁל
 26 שְׁלָמִים - מִפְּנֵי שֶׁמִּמַּעַט בְּזִמְן אֲכִילָתָם [שְׁלָמִים זֶמֶן
 27 אֲכִילָתָם אֲרוּךְ מֵאֵיל נִזִּיר וְתוֹדָה]. וְלֹא מוֹרָם מִשְׁלָמִים שֶׁל
 28 אֶמֶשׁ, עִם חֲטָאֵת וְאֶשֶׁם שֶׁל יוֹם - מִפְּנֵי שֶׁמִּמַּעַט
 29 בְּאוֹכְלֵיהֶן, וּבְזִמְן אֲכִילָתָן, וּבְמִקּוֹם אֲכִילָתָן. אָבֵל חֲטָאֵת
 30 וְאֶשֶׁם מִתְּבַשְׁלִין זֶה עִם זֶה, וְתוֹדָה וְאֵיל נִזִּיר זֶה עִם זֶה,
 31 וְהַבְּכוֹר וְחִזָּה וְשׁוֹק זֶה עִם זֶה. חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים,
 32 אוֹ שֶׁל פְּגוּל [- קֶרֶבן שְׁנוּפְסֵל] אוֹ נוֹתֵר, שֶׁנִּתְּבַשְׁלָה עִם
 33 חֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת - אוֹתָן הַחֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת לְזָרִים וּמִתְּרוֹת
 34 לְכֶהֱנִים.
 35 **יג.** בִּשְׂרָה קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים אוֹ בִּשְׂרָה קֹדֶשִׁים קָלִים שֶׁנִּתְּבַשְׁלָה
 36 עִם בִּשְׂרָה תֵאָוָה [- חוֹלִין] - הָרִי בִּשְׂרָה הַתֵּאָוָה אֲסוּר
 37 לְטָמְאִים וּמִתֵּר לְטְהוֹרִים.
 38 **יד.** נֶאֱמַר בְּעוֹלָה: "עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב, לְכַהֵן לוֹ
 39 יִהְיֶה", וְנֶאֱמַר בְּחֲטָאֵת: "הַכֶּהֱן הַמִּחְטָא אוֹתָהּ יִאֲכֹלָנָה",
 40 וְנֶאֱמַר בְּאֶשֶׁם: "לְכַהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ, לוֹ יִהְיֶה", וְנֶאֱמַר
 41 בְּשְׁלָמִים: "לְכַהֵן הַזֶּרֶק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים, לוֹ יִהְיֶה", וְנֶאֱמַר
 42 בְּמִנְחָה: "הַמִּקְרִיב אוֹתָהּ יִאֲכֹלָנָה" - אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר
 43 בְּכָל אֵלוֹ אֲלֵא בְּרְאוּי, שֶׁהַכֶּהֱן הָרְאוּי לְעֲבוּדָה, זֶה הוּא
 44 שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֶלֶק לְאָכֵל; וּמִי שֶׁאֵינוֹ רְאוּי בְּשַׁעַת הַקֶּרְבָּן, כְּגוֹן
 45 שֶׁהִיָּה טָמֵא - אֵין לוֹ חֶלֶק לְאָכֵל, אֶפְלוּ בְּשִׁטְהָר לְעֶרֶב.

7 כג. קרפן צבור שבא בטמאה [כגון שהיו רוב הציבור
8 טמא] - אף על פי שהטמאים מקריבין אותו, אין חולקין
9 עם הטהורין לאכל לערב, מפני שאין ראויין לאכילה.

1 החלב מבני אהרן - לו תהיה שוק הימין למנה" - עד
2 שיהיה טהור וראוי לעבודה משעת זריקה עד אחר הקטר
3 חלבים.

4 כב. נטמא אחר זריקה וטבל, והרי הוא טהור אף בשעת
5 הקטר חלבים - הדבר ספק אם חולק או אינו חולק;
6 לפיכך אם תפשו, אין מוציאין מידו.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ו-כ"א תמוז ה'תשע"ג

42 (פרשת ראה שם): "לא בא הפתוב אלא לאוכל בכורים
43 שלא קרא עליהם (ראה מצות עשה קלב מה שיש לקרוא עם
44 הבאת הבכורים), שהוא עובר בלא-תעשה". וכבר נתבאר
45 בסוף מכות (יט). שאינו חייב עליהם אלא קדם שניחם
46 בעצרה; אבל משניחם בעצרה — הרי הוא פטור עליהם,
47 אף-על-פי שלא קרא. וגם בכורים אותו התנאי
48 שבמעשר שני, כלומר שאין כל-מי שאכלם בחוץ חייב
49 עליהם, עד שיראו פני הבית; ואם אכל מהם מי שיאכל
50 אחר שראו פני הבית קדם הנחה בעצרה — חייב מלקות
51 בלבד אם הוא פה; אבל הישראלי — הרי הוא מחייב
52 מיתה בידי שמים, אם אכל בכורים, אפלו אחר קריאה.
53 ובפרוש אפרו (בכורים פרק ב משנה א): התרומה
54 והבכורים חייבין עליהן חמש ומיתה ואסורין לזרים. אם
55 אכלם בזדון — חייב מיתה בידי שמים ובשגגה מוסיף
56 חמש כדין התרומה. לפי שבין שיקראם תעלה תרומת
57 ידך, חלו עליהם כל-דיני התרומה. וראוי לך להבין פאן
58 היטב כדי שלא ישתבשו לך העניינים והוא: שהכהן אם
59 יאכל הבכורים משראו פני הבית קדם הנחה בעצרה —
60 לוקה, ואזהרתיה מ"לא תוכל לאכל בשעריך וגו' ותרומת
61 ידך", כמו שנתבאר בגמרא מכות, כמו ישראל במעשר
62 שני שלוקה על אכילתו חוץ למקום אף-על-פי שהוא
63 שלו; אבל הישראלי שאכל בכורים אחר שראו פני הבית
64 בכל-מקום שיאכלם (בין בירושלים ובין מחוצה לה) — חייב
65 מיתה בידי שמים, ואזהרתיה מן "וכל-זר לא-יאכל
66 קדש" (שם י, ט), כמו שבארנו במצנה קל"ג ממצות אלו.
67 וכבר נתבאר דיני מצנה זו בגמרא מכות.

יום ראשון ט"ו תמוז ה'תשע"ג

10 **מצות עשה קלא.**
11 **קכה.**
12 המצנה הקל"א — הצווי שנוצטוינו להתודות לפניו
13 ותעלה, שהפרשנו את חובת המעשרות והתרומות
14 ולהתנקות מהם (מכל אשמה של התנהגות בלתי ראויה
15 במעשרות, ולהכריז זאת) גם בדבור, כדרך שהתנקינו
16 מלהחזיק בהן בפעל, וזהו הנקרא: "ודוי מעשר". והצווי
17 בזה הוא אמרו ותעלה: "ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי
18 הקדש מן-הבית וגם נתתיו ללוי ולגר לתום ולא למנה
19 וגו'" (דברים כו, יג). וכבר נתבאר דיני מצנה זו ואפן
20 הבעור וענינו בפרק אחרון ממעשר שני.
21 המצנה הקכ"ה — הצווי שנוצטוינו להפריש את-
22 הבכורים (ראשוני פרות ארץ-ישראל משבעת המינים)
23 ולהביאם למקדש, והוא אמרו ותעלה: "ראשית בכורי
24 אדמתך תביא בית ה' אלהיך" (שמות כג, יט). ופשוט,
25 שמצנה זו אינה נהגת אלא בפני הבית, ואינם באים
26 אלא מפרות ארץ ישראל וסוריא ועבר הירדן —
27 ומשבעת המינים בלבד. וכבר נתבאר דיני מצנה זו
28 במסכת בכורים. ושם (פרק ג משנה יב) נתבאר שהם,
29 כלומר: הבכורים, נכסי כהן (שייכים לכהן).

יום שני ט"ז תמוז ה'תשע"ג

68 המצנה הקל"ב — הצווי שנוצטוינו לספר חסדיו
69 ותעלה אתנו, ואיך הצילנו מאז ראשית מצבו של יעקב
70 אבינו ומשעבוד המצרים וענוים לנו, ולהודות לה' על
71 כל-זה, ולבקש ממנו שיתמיד הברכה — (כל זאת אנו
72 אומרים) בזמן שאנו מביאים את-הבכורים. והוא אמרו
73 ותעלה: "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אבד אבי"
74 (דברים כו, ה) ושאר כל-אותה הפרשה. ומצנה זו נקראת
75 "מקרא בכורים". וכבר נתבאר דיניה במסכת בכורים
76 ובפרק ז' מסוטה" (לב): ואינה חובה לנשים.

31 **מצות לא תעשה קמט (קמח*).**
32 **מצות עשה קלב.**
33 המצנה הקמ"ט — האזהרה שהזהר הכהן מלאכול את
34 הבכורים בחוץ (מירושלים) והוא אמרו: "לא-תוכל לאכל
35 בשעריך וגו' ותרומת ידך". בא בשבילה (מכות יז):
36 "ותרומת ידך" — אלו הבכורים. לפי שלא הניח —
37 בפסוק זה דבר הטעון הבאת מקום (לירושלים) שלא
38 הזכירו בפרוש, ואמר בכללם "ותרומת ידך" — הרי אלו
39 הבכורים בלי ספק, שבאר בהם שהם טעונין הבאת
40 מקום, והיאף זהיר על אכילתה בשעריך! ולשון ספרי

42 (של) פטר חמור. אם אינו רוצה לפדותו, והוא אמרו
 43 יתעלה: "ואם-לא תפדה וערפתו" (שמות לד, ב), וכבר
 44 נתבארו גם דיני מצוה זו במסכת בכורות (פרק א) אפשר
 45 למקשה להקשות עלי ולומר: מדוע אתה מונה פדיתו
 46 וערפתו בשתי מצות, ואיך מונה אותן כמצוה אחת,
 47 ותהיה צריפתו מהלכות המצוה, כמו שבארנו בפלל
 48 השביעי? ה' יודע ועד שהדין היה מחייב כן, לולא מצאנו
 49 בענין זה לשון המורה על היותן שתי מצות, והוא אמרם
 50 (בכורות ג): "מצות פדיה קודמת (עדיפה) למצות צריפה,
 51 ומצות יבום קודמת למצות חליצה". הניו: כמו שהיבמה
 52 עומדת או ליבום או לחליצה — והיבום מצוה כמו
 53 שהזכיר והחליצה מצוה בפני עצמה — כך פטר חמור
 54 עומד או לפדיה או לצריפה, וזו מצוה כמו שאמרנו.

55 המצוה הקל"ה — הצווי שנוצטוינו להשביית עבודת
 56 האדמה בשנה שביעית, והוא אמרו יתעלה: "בחריש
 57 ובקציר תשבת" (שמות לד, כא) וכבר נכפל הצווי בענין
 58 זה כמה פעמים ואמר: "שבת שבתוך יהיה לארץ" (ויקרא
 59 כה, ד), וכבר הזכרנו מקדם (מצות עשה ז) — (להלן
 60 שיעור קעד) את דברייהם זכרונם לברכה (שבת כד: ועוד):
 61 "האי שבתוך — עשה הוא". ואמר יתעלה עוד:
 62 "ושבתה הארץ שבת לה" (שם, ב). וכבר נתבארו דיני
 63 מצוה זו במסכת שביעית; ואינה חובה מן-התורה אלא
 64 בארץ ישראל.

65 המצוה המשלימה מאתיים ועשרים — האזהרה
 66 שהזכרנו מלעבוד את הארץ בשנה שביעית, והוא אמרו
 67 יתעלה: "שדך לא תזרע" (שם, ד). והעובר על זה —
 68 לוקה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת שביעית.

69 המצוה הרכ"א — האזהרה שהזכרנו מלעבוד
 70 את-האילן בשנה שביעית, והוא אמרו יתעלה: "וכרמך
 71 לא תזמר" (שם). וגם העובר על זה — חייב מלקות.
 72 ולשון ספרא (תחילת פרשת בהר): "הזרע והזמיר בפלל
 73 היו (מלאכות הזריעה והזמירה כבר כלולים באיסור הכללי
 74 שלא לעבוד בשביעית), ולמה יצאו? להקיש אליהם, מה
 75 זרע וזמיר מיתדים שהם עבודה בארץ ובאילן, אף אני
 76 אין לי אלא דבר שהוא עבודה בארץ ובאילן". וכבר
 77 נתבארו גם דיני מצוה זו במסכת שביעית.

78 המצוה הרכ"ב — האזהרה שהזכרנו מלקצור מה-
 79 שהצמיחה האדמה מעצמה בשנה השביעית בדרך שאנו
 80 קוצרים כל-שנה. ופרוש דבר זה, שאנו הזכרנו מעבודת
 81 האדמה ועבודת השמטה, כמו שהזכרנו לעיל. והדבר
 82 שהצמיחה האדמה ממה-שנזרע בה בשנה הששית והוא
 83 הנקרא: ספיח מתר לאכלו (מן התורה) בשנה שביעית,
 84 אבל אין מתר לקצרו אלא בשנוי מן-הרגיל. והוא אמרו
 85 יתעלה: "את ספיח קצירך לא תקצור" (שם, ה), אין

יום שלישי י"ז תמוז ה'תשע"ג

מצות עשה קלג. קמג. קמד.

3 המצוה הקל"ג — הצווי שנוצטוינו להפריש חלה
 4 מכל-עשה ולתנה לכהן, והוא אמרו יתעלה: "ראשית
 5 ערסתכם חלה תרימו תרימה" (במדבר טו, ב). וכבר
 6 נתבארו כל-דיני מצוה זו במסכת חלה ובמסכת ערלה
 7 (פרק ב משנה א) ואינה חובה מן-התורה אלא בארץ
 8 ישראל בלבד.

9 המצוה הקמ"ג — הצווי שנוצטוינו לתן לכהן את
 10 הזרוע והלחיים והקבה מכל-בהמה טהורה שאנו
 11 שוחטים, והוא אמרו יתעלה: "וזה יהיה משפט הכהנים
 12 מאת העם מאת זבחי הנזבח אם שור אם ש"ה" (דברים יח,
 13 א). וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק י' מחלין (קל) ואין
 14 הלויים חייבים במצוה זו.

15 המצוה הקמ"ד — הצווי שנוצטוינו להפריש ראשית
 16 הגז (חלק מהצמר הגנוז מהצאן) ולתנו לכהן, והוא אמרו
 17 יתעלה: "ראשית גז צאנך תתן-לו" (שם, ד), ומצוה זו
 18 אינה נוהגת אלא בארץ וכבר נתבארו כל-דיני מצוה זו
 19 בפרק י"א מחלין (קלה).

יום רביעי י"ח תמוז ה'תשע"ג

מצות עשה פ. פא.

22 המצוה המשלימה שמנים — הצווי שנוצטוינו לפדות
 23 בכור אדם ולתן אותו הפדיון לכהן, והוא אמרו יתעלה:
 24 "בכור בניך תתן-לי" (שמות כב, כח). ופרש איה תהיה
 25 נתינה זו: שנפדנו מן-הכהן וכאלו כבר זכה בו, ונקגהו
 26 ממנו בחמשה סלעים. והוא אמרו יתעלה: "אך פדה
 27 תפדה את בכור האדם" (במדבר יח, טו), ומצוה זו היא
 28 מצות פדיון הבן, ואין הנשים חייבות בה; אלא היא
 29 מצות (של) הבן (המוטלות) על האב, כמו שנתבאר
 30 בקדושין (כט). וכבר נתבארו כל-דיני מצוה זו במסכת
 31 בכורות (מו).

32 המצוה הפ"א — הוא הצווי שנוצטוינו לפדות פטר
 33 (בכור של) חמור בשה דוקא ושלא יפדה בזולתו — אם
 34 לא יפדה אותו בשויו — ויתן אותו הש"ה לכהן, והוא
 35 אמרו יתעלה: "ופטר חמור תפדה בשה" (שמות לד, ב).
 36 וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת בכורות (פרק א) וגם
 37 היא אין הלויים חייבים בה.

יום חמישי י"ט תמוז ה'תשע"ג

מצות עשה פב. קלה.

מצות לא תעשה רכ. רכא. רכב.

41 המצוה הפ"ב — הוא הצווי שנוצטוינו בצריפת (ראשו

מתוך מהדורת חזק

45 מצוה זו במסכת שביעית, ואינה חובה מן-התורה אלא
46 לפרות ארץ ישראל בלבד.

47 המצוה הקמ"א — הצווי שנוצטוינו להשמיט כספים,
48 כלומר כל-המשאות (החובות) בשנת השמיטה, והוא אמרו
49 ותעלה: "ואשר יהיה לך את-אחיד השמיט ירך" (דברים טו,
50 א) וכבר נכפל הצווי במצוה זו ואמר: "ונה דבר השמיטה
51 שמוט כל-בעל משה ידו" (שם, ב), ולשון התוספתא:
52 "בשתי שמיטות הכתוב מדבר: אחת שמיטת קרקע ואחת
53 שמיטת כספים; ושמיטת כספים זו אינה נוהגת מן-התורה
54 אלא בזמן ששמיטת קרקע נוהגת, ואז היא נוהגת מן-
55 התורה בכל-מקום". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסק
56 אחרון ממסכת שביעית.

57 המצוה המשלימה מאתים ושלושים — האזרה
58 שהזרנו מלתבע את החובות בשנת השמיטה, אלא
59 ישמטו לגמרי, והוא אמרו ותעלה: "שמוט כל-בעל
60 משה ידו אשר ישנה ברעהו לא יגש את-רעהו ואת-
61 אחיו" (שם), וזה אינו חובה מן-התורה אלא בארץ
62 ישראל בזמן שיש שם שמיטת קרקע, כלומר: היובל.
63 אבל מדרבנן דבר זה חובה בכל-מקום ובכל-זמן ואסור
64 לתבוע החוב שעברה עליו שביעית אלא ישמט. וכבר
65 נתבאר דיני מצוה זו בסוף מסכת שביעית.

66 המצוה הרל"א — האזרה שהזרנו מלהמנע
67 מלהלות זה לזה בגלל השמיטה שלא ישמט החוב, לפי
68 שהכתוב הזהיר מזאת המחשבה ואמר: "השמר לך
69 פן-יהיה דבר וגו'" (שם, ט), ולשון ספרי (שם): "השמר
70 — בלא-תעשה, פן-יהיה — בלא-תעשה", כלומר: שני
71 לאוין אלו באו בענין זה, זה אחר זה לחזוק.

יום שבת קודש כ"א תמוז ה'תשע"ג

72 מצות עשה קמ. קלו. קלו.

73 מצות לא תעשה רכד. רכה. רכו.

74 המצוה הק"מ — הצווי שנוצטוינו לספור את-השנים
75 מעת משלנו על הארץ והחזקנו בה — שבע שבע שנים
76 עד שנת היובל. ומצוה זו, כלומר: ספירת שני שמיטה, היא
77 מסורה לבית דין, כלומר: סנהדרי גדולה, שהם הם
78 שסופרים שנה שנה מחמשים השנים, כדרך שכל-אחד
79 ואחד ממנו מונה מי העמר, והוא אמרו ותעלה: "וספרת
80 לך שבע שבת שנים וגו'" (ויקרא כה, ח). ולשון ספרא
81 (פרשת בהר): "יכול: ספר שבע שמיטים זה אחר זה (בלי
82 לספור שנים בודדות) ויעשה יובל? תלמוד לומר: "שבע
83 שנים שבע פעמים" (שם), הא עד שיאמרו שני כתובים (עד
84 שישלימו שני הכתובים אחד את השני, שכל אחד יוסיף פרט
85 אחר במצוה); ואם לאו לא שמענין", כלומר: מצוה זו לא
86 תשג איכות עציתה אלא משני כתובים, הינו שנמנה
87

1 פונתו שלא יקצרונו כלל לפי שכבר אמר: "והיתה שבת
2 הארץ לכם לאכלה" (שם, ו), אלא פונתו: לא תקצרונו
3 כדרך שקוצרים תבואת שאר שנים, כי אם כמי שקוצר
4 דבר שהוא הפקר, בלי הכנה ובלי התכוננות, כמו
5 שנקאר.

יום שישי כ' תמוז ה'תשע"ג

6 מצות לא תעשה רכג.

7 מצות עשה קלד. קמא.

8 מצות לא תעשה רל. רלא.

9 המצוה הרכ"ג — האזרה שהזרנו מלאסוף גם
10 מה-שמצמיחים האילנות מן-הפרות בשנה שביעית כדרך
11 שאנו אוספים פרות כל-שנה, אלא נעשה ככך שנוי כדי
12 להראות שהוא הפקר, והוא אמרו ותעלה: "ואת-ענבי
13 נזירך (מלשון הפקר, ואלו פרות שביעית) לא תבצר" (ויקרא
14 כה, ה). בא הפרוש (ספרא פרשת בהר): "לא תבצר כדרך
15 הבוצרים. מכאן אמרו: תאנים של שביעית אין קוצין
16 אותן במקצה (אין שוחזין אותן לייבש במקום המיועד לכך),
17 אבל קוצה הוא בחרבה: ואין דורכין ענבים בגת (להוציא
18 יין), אבל דורך הוא בערבה; ואין עושין זיתים כבד
19 ובקטבי (מקומות שרגילין לכתוש בהן זיתים): אבל כותש
20 הוא ומכניס לבדודה" (מסחטה קטנה). וכבר נתבאר דיני
21 מצוה זו עם שלפניה במסכת שביעית.

22 המצוה הקל"ד — הצווי שנוצטוינו להפקיר כל מה-
23 שהצמיחה האדמה בשנת השמיטה, ולהתיר (להפקיר)
24 כל-צמחי שדותינו והוא אמרו ותעלה: "והשביעת
25 תשמטנה ונטשתה וגו'" (שמות כג, יא), ולשון המכלתא:
26 "והלא הפקם והזית בכלל היה ולמה יצא? להקיש אליו:
27 מה פרם מיחד שהוא בעשה, עוברין עליו בלא-תעשה,
28 כך כל שהוא בעשה עוברין עליו בלא-תעשה". וענין
29 דבר זה כמו שאסביר לך: שאמרו "והשביעת תשמטנה
30 ונטשתה" כולל הפקרת כל-הצומח בשנה השביעית:
31 ענבים ותאנים ואפרסקים ורמונים וחסים ושעורים
32 וזולתם. יוצא, שהשמיטת הכל — מצות עשה אחר-כך
33 פרט ואמר: "בן-תעשה לךרמך לזיתך". והרי אלו הם
34 בכלל כל מה-שצומח מן-האדמה — אלא לא בא הצווי
35 הזה בכרם וזית במיוחד, אלא מפני שהזהיר בהם הכתוב
36 במיוחד על אספת תבואת הכרם והוא אמרו: "ואת-ענבי
37 נזירך לא תבצר" (ויקרא כה, ה). הגה כמו הכרם
38 שהפקרתו — מצות עשה, מניעתו (מלהפקיר) —
39 לא-תעשה, כך כל מה-שתצמיח שנה שביעית שנתבאר
40 שהפקרתו בעשה — תהיה מניעתו בלא-תעשה. אם כן
41 יהיה דין הזית כדין הכרם בעשה ולא-תעשה, ודין זית
42 ודין שאר פרות שנה. הגה נתבאר מכל מה-שקדם —
43 שהשמיטת גדולי שביעית מצות עשה. וכבר נתבאר דיני

מתוך מהדורת חזק

33 ארצנו על חרות לעבדים ויציאת כל-עבד עברי להפשי,
 34 בלי דמים, ביום זה, כלומר: עשרה בתשרי, והוא אמרו
 35 ותעלה: "והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור
 36 לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל-ארצכם" (שם,
 37 ט), ואמר: "וקראתם דרוור בארץ לכל-ישיבה" (שם, י),
 38 וכבר נתבאר (ראש השנה כו): ש'שנה היובל לראש השנה
 39 לתקיעה ולברכות'. וכבר נתבארו דיני תקיעות ראש
 40 השנה במסכת ראש השנה. וידוע, שתקיעה זו ביובל
 41 אינה אלא לפרסום החרות, ושהיא חלק מן-התקנה,
 42 והוא אמרו: "וקראתם דרוור בארץ": ואין ענינה פענן
 43 תקיעות ראש השנה, שהן "זכרון לפני ה'", ואלה
 44 לשחרור העבדים, כמו שבארנו.

45 המצוה הרכ"ד — האזהרה שהזהרנו על עבודת הארץ
 46 בשנת היובל, והוא אמרו בה: "לא תזרעו" (שם, יא), כמו
 47 שאמר בשמטה: "שדך לא תזרע". וכשם שאסורה
 48 בשמטה בין עבודת הארץ בין עבודת האילן, כך היובל,
 49 ולפיכך אמר "לא תזרעו", בלשון כללי (לשון זריעה היא
 50 הן בעבודת הארץ והן בעבודת האילן), לכלול הארץ
 51 והאילן. וגם העובר על זה — לוקה.

52 המצוה הרכ"ה — האזהרה שהזהרנו מלקצור ספיחי
 53 שנת יובל פשאר השנים, כדרך שבארנו (לא תעשה רכב)
 54 בשנה שביעית, והוא אמרו ותעלה: "ולא תקצרו את-
 55 ספיחיה" (שם, יא).

56 המצוה הרכ"ו — האזהרה שהזהרנו גם כן מלאסוף
 57 פרות האילן בשנת היובל כדרך שאנו אוספים בשאר
 58 השנים, והוא אמרו: "ולא תבצרו את-נזריה" (שם,
 59 כד). שבארנו (לא תעשה רכב) בשנה שביעית. ובספרא
 60 (פרשת בהר שם) אמרו: "לא תקצרו ולא תבצרו — כשם
 61 שנגאמרו בשביעית, כך נאמר ביובל", כלומר: שהדין
 62 בכל-הלאוין האלה שנה. ודיני השמטה והיובל כלם
 63 אינם חובה אלא בארץ ישראל.

1 השנים לבדן ונמנה גם השמטין עמהן. בין שאמר, שענן
 2 זה לא ישג אלא משני כתובים, משמע שהיא בהחלט
 3 מצוה אחת. כי אלו היו שתי מצוות, כלומר: מנין שנים
 4 ומנין שמטין — לא היה אמר 'עד שיאמרו שני כתובין',
 5 כי כך (בדרך כלל) — משני כתובים נלמדות כל-שתי
 6 מצוות, וכן כל-מצוה ומצוה מכתוב שלה. ולעולם אין
 7 אומרים "הא עד שיאמרו שני כתובים" אלא במצוה אחת,
 8 שלא נשלמת ידיעת דיניה אלא משני כתובים, כמו הבכור
 9 שאמר בו הכתוב: "כל-פטור רחם לי" (שמות לד, ט), כי
 10 כתוב זה לבדו מורה, שהבכור לה' — בין זכר בין נקבה
 11 — וכא כתוב אחר, "הזכרים לה'" (שם יג, יב), ופסוק זה
 12 לבדו מורה, שכל-זכר לה' — בין בכור בין פשוט. אבל
 13 משני הכתובים השג ענין המצוה, שהיא בכור זכר בלבד
 14 כמו שבארו במכילתא.

15 המצוה הקל"ו — הצווי שנגצטוינו לקדש את שנת
 16 החמשים, כלומר: להשבית בה עבודת האדמה כמו
 17 בשמטה. והוא אמרו ותעלה: "וקדשתם את שנת
 18 החמשים שנה" (ויקרא כה, י), ובפרוש אמרו (ספרא
 19 פרשת בהר): "כשם שנגאמר בשביעית, כך נאמר
 20 ביובל", כלומר: השנה ביניהם בעשה, כשם שהשנה
 21 הכתוב ביניהם בלאו, כמו שאבאר (לא תעשה רכד).
 22 ודיני שנת יובל ושנת שמטה בהשבת עבודת האדמה
 23 והפקרת כל-הצומח — שוים. ואת-שני הדברים האלה
 24 (השבת העבודה, והפקרת הצומח) כולל אמרו: "וקדשתם
 25 את שנת החמשים שנה". וכבר באר הכתוב, שענן
 26 הקדשה בהן, שיהיו פרותיהן ויתבואתן הפקר. ואמר:
 27 "כי יובל היא קדש תהיה לכם מן-השדה תאכלו
 28 את-תבואתה" (שם, יב). יובל זה אינו נוהג אלא בארץ,
 29 ובתנאי שהיא כל-שכט ושכט יושב במקומו, כלומר:
 30 בחלק שלו מארץ ישראל ולא יהיו מערבין זה בזה.

31 המצוה הקל"ז — הצווי שנגצטוינו לתקע בשופר
 32 בעשרה בתשרי של שנה זו (של יובל) ולהכריז בכל-

מלכים א טז חכג

ח בשנת עשרים ושש שנה לאסא מלך יהודה מלך אלה בן-בעשא על-ישראל בתרצה שנתים:
 ט ויקשר עליו עבדו זמרי שר מחצית הרכב והוא בתרצה שתה שפור בית ארצא אשר על-הבית
 בתרצה: י ויבא זמרי ויבחו וימיתוהו בשנת עשרים ושבע לאסא מלך יהודה וימלך תחתיו: יא ויהי
 במלכו בשבתו על-פסאו הפה את-פל-בית בעשא לא-השאיר לו משתין בקור וגאליו ורעהו:
 יב וישמד זמרי את פל-בית בעשא פדבר יהוה אשר דבר אל-בעשא ביד יהוה הנביא: יג אל
 פל-חטאות בעשא וחטאות אלה בנו אשר חטאו ואשר החטיואו את-ישראל להכעים את-יהוה אלהי
 ישראל בהבליהם: יד ויתר דברי אלה וכל-אשר עשה הלווא-הם פתובים על-ספר דברי הימים למלכי
 ישראל: טו בשנת עשרים ושבע שנה לאסא מלך יהודה מלך זמרי שבעת ימים בתרצה והעם חנים
 על-גבתון אשר לפלשתים: טז וישמע העם החנים לאמר קשר זמרי וגם הפה את-המלך וימלכו
 כל-ישראל את-עמרי שר-צבא על-ישראל ביום ההוא במחנה: יז ויעלה עמרי וכל-ישראל עמו מגבתון
 ויצרו על-תרצה: יח ויהי פראות זמרי פי-גלפדה העיר ויבא אל-ארמון בית-המלך וישרף עליו
 את-בית-מלך באש וימת: יט על-(חטאתו) חטאתו אשר חטא לעשות הרע בעיני יהוה ללכת בדרך
 ירבעם ובחטאתו אשר עשה להחטיא את-ישראל: כ ויתר דברי זמרי וקשרו אשר קשר הלא-הם
 פתובים על-ספר דברי הימים למלכי ישראל: כא אז יחלק העם ישראל לחצי חצי העם היה אחרי
 תבני בן-גינת להמליכו והחצי אחרי עמרי: כב ויחזק העם אשר אחרי עמרי את-העם אשר אחרי
 תבני בן-גינת וימת תבני וימלך עמרי: כג בשנת שלשים ואחת שנה לאסא מלך יהודה מלך עמרי
 על-ישראל שתים עשרה שנה בתרצה מלך שש-שנים:

רש"י

(יא) וגואליו ורעהו. (תרגום:) וקריבוהי ורחמוהי: ושבע לאסא, עד שלשים ואחת: שתים עשרה
 (כב) וימת תבני. כשנשא אסא בתו של עמרי ליהושפט בנו, הרגו את תבני, כשראו חשיבותו של
 עמרי, בסדר עולם: (כג) בשנת שלשים ואחת שנה לאסא וגו' מלך עמרי. מלכות שלימה,
 וחמש שנים היתה מחלוקתו של תבני, מעשרים

מצודת ציון

(יח) ארמון. היכל.

מצודת דוד

(ח) בשנת עשרים ושש. כי בעשא מלך בג' לאסא, ועם השנה
 ההיא מלך כ"ד שנים, ומת ומיד מלך אלה, והרי היא בשנת
 כ"ו לאסא: שנתים. ומקוטעות היו: (ט) שר מחצית הרכב. שני שרים היו לאלה על אנשי הרכב, והיה זמרי לשר על החצי:
 והוא בתרצה. בעת שקשר עליו זמרי, היה אלה בתרצה, בבית ארצא אשר היה ממונה על בית המלך אשר בתרצה, ושם שתה
 היין עד אשר נשתכר, ולזה לא היה בו דעת להיות נשמר מזמרי: (י) בשנת עשרים ושבע. כי בשנת כ"ו לאסא מלך, וימי
 מלכותו שנתים, והם מקצת הכ"ו מאסא והכ"ז, והם ב' שנים מקוטעות: (יא) משתין בקיר. הוא הזכר, העושה קלוח למרחוק:
 וגאליו. קרוביו, כמו (ויקרא כח כה): ובא גאלו על כי להקרוב היא משפט הגאולה לגאול שדהו מיד הקונה: ורעהו. מיוחד היה
 להם איש לשבת תמיד עם המלך, וכמו שנאמר (לעיל ה): וזבוד וכר' רעה המלך: (טו) בשנת עשרים ושבע. כי מלך מיד כשהרג
 לאלה: והעם חונים. כשהומלך בתרצה היו העם חונים בגבתון: (טז) כל ישראל. אותם שהיו במחנה, המליכו את עמרי, ולא
 חפצו בזמרי: (יח) וישרף עליו. עמרי שרף על זמרי: (יט) אשר חטא. בעוד היה שר מחצית הרכב, חטא והחטיא את הנתונים
 תחת ממשלתו: (כא) לחצי. לשני חצאים: חצי העם. אותם שלא היו בהמחנה, היו אחר תבני: (כב) וימת תבני. בסדר עולם
 יש, כיון שהשיא אסא בתו של עמרי ליהושפט בנו לאשה, הרגו את תבני: (כג) שלשים ואחת. אף כי זמרי הלא מלך בכ"ז
 לאסא, והומת אחר שבעה ימים, ומיד מלך עמרי, אבל לפי שחצי העם היו אחרי תבני, לא היתה מלכות עמרי מלכות שלימה,
 עד כי הומת תבני בשנת ל"א לאסא, כי אז מלך על כל ישראל: שתים עשרה שנה. ומקוטעות היו וחושב מעת שהומלך מהעם
 אשר במחנה, ומלך אם כן חמש שנים עם תבני כאחת, ושבע שנים אחר שמת תבני, ולפי שבסוף מלך על כל ישראל, חזר
 לחשוב למלכותו גם אלו חמשת השנים:

תהלים פה היד.

ה שובנו אלהי ישענו והפר בעסך עמנו: ו הלעולם תאנף בנו תמשך אפך לדר ודר: ז הלא אתה תשוב תחיינו ועמך ישמחו בך: ח הראנו יהוה חסדך וישעך תתן לנו: ט אשמעה מה ידבר האל ו יהוה פי ו ידבר שלום אלעמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה: י אך קרוב לראיו ישעו לשפן כבוד בארצנו: יא חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו: יב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף: יג גם יהוה יתן הטוב וארצנו תתן יכולה: יד צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו:

תהלים פו א-ד.

א תפלה לרוד הטה יהוה אונך ענני פיעני ואביון אני: ב שמרה נפשי ביה חסיד אני הושע עבדך אתה אלהי הבורח אליך: ג חנני אדני פיאליך אקרא כל היום: ד שמח נפש עבדך פיאליך אדני נפשי אשא: ה פיא אתה אדני טוב וסלח ורכח חסד לכל קראיך: ו האזינה יהוה תפילתי והקשיבה בקול תחנונותי: ז ביום צרתי אקראך פי תענני: ח אין פמאך באלהים ו אדני ואין פמעשיך: ט פלגוים ו אשר עשית יבואו וישתחו לפניך אדני ויכבדו לשמך:

רש"י

יפתח אוצרו את השמים לתת מטר כדי לעשות ארצו את יכולה: (יד) וישם לדרך פעמיו. וישם הקב"ה את הצדק בדרכי פעמיו שיתנהג בהם את בניו: (ב) כי חסיד אני. שאני שומע גדופי וחרפתי ויכולת בידי להנקם ואני שותק, כך הוא באגדת תהלים, ד"א פירשו רבותינו בברכות ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבין בכבודן ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא וכו': (ג) כל היום. כל הגלות שהוא יום לאומות ולילה לישראל כך מפורש באגדת תהלים: (ד) נפשי אשא. לבי אכזב: (ח) ואין כמעשיך. המקדים עליונים לתחתונים:

(ה) שובנו. שוב אתה והשיבנו: (ז) הלא אתה. סופך שתשוב תחיינו שהרי הבטחתנו כן על ידי נביאך: (ט) אשמעה מה ידבר. אזכה לשמוע מה ידבר הקב"ה כשידבר שלום אל עמו: לכסלה. לשטות לחטוא לפניו: (יא) חסד ואמת נפגשו. שיהיו ישראל דוברי אמת ומן השמים יפגוש בהם החסד: צדק ושלום נשקו. הצדקה שהיו ישראל עושים והשלום מאת הקב"ה יהיו נושקין זה לזה כלומר והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיה ל"ב): (יב) אמת מארץ תצמח וגו'. כשהיו ישראל דוברים אמת וישקפו מן השמים צדקה שהם עושים בארץ: (יג) גם ה' יתן הטוב.

מצודת ציון

(ו) תאנף. מלשון אף וחמה: (ז) לכסלה. מל' כסיל ור"ל לחטוא: (יא) נפגשו. ענין פגיעה: נשקו. מלשון נשיקה: (יב) נשקף. ענין הבטה: (יג) יכולה. תבואתה ופריה: (יד) פעמיו. צעדיו כמו פעמי הכן (לקמן קי"ט): (ו) האזינה. הטה אוזן לשמוע: והקשיבה. ענין שמיעה:

מצודת דוד

(ה) שובנו. כן שובנו מגלות אחרון והפר כעסך אשר עמנו: (ו) הלעולם. וכי עד עולם תכעוס בנו וכי תמשוך אפך לסוף כל הדורות: (ז) הלא אתה. הלא סוף הדבר תשוב תחיינו מן הצרות וישמחו עמך בישועתך: (ח) הראנו. לזה הראה לנו חסדך במהרה בימינו: (ט) אשמעה. הן שומע אני מה ידבר האל אשר ידבר שלום אל עמו ומבטיחם שלא ישובו לחטוא

עוד: (י) אך קרוב. ר"ל אין הדבר קשה כי קרוב לפני ה' וקלה בעיניו להביא לראיו ישעו ולשכון כבוד בארצנו: (יא) חסד ואמת. החסד והאמת פוגשים זה בזה ר"ל האחד תלוי בחבירו כשנדבר אמת תבוא חסד אל: נשקו. פגשו זה בזה ונשקו יחד ר"ל תלויים המה זה בזה כשנעשה צדק תבוא השלום: (יב) אמת. כשתתברכה האמת בארץ אז יהיה הצדק נשקף מן השמים להראות ע"פ הארץ: (יג) גם ה' וגו'. ר"ל מלבד גמול המעשה יתן גם את הטוב מה שהבטיח בחסדו: (יד) צדק. כל איש יהלך לפניו הצדק ר"ל שיהיה הצדק תמיד נוכח עיניו וישם פעמיו לדרך הצדק ללכת אחריה וכפל הדבר לחזוק: (א) הטה. לשמוע תפילתי וענני: כי עני. אני מוכנע כעני: (ב) כי חסיד אני. וזהו במה ששומע חרפתו ובידו לנקום נקם ומעביר על מדותיו: הושע וגו'. מקרא מסורס והוא כמו אתה אלהי הושע עבדך הבורח עליך: (ד) נפשי אשא. אני נושא נפשי להטעין עליך ולהשען בך: (ז) כי תענני. בטוח אני שתענה לי: (ח) באלהים. הם שרי מעלה: ואין כמעשיך. אין בעולם מעשה נפלא כמעשיך: (ט) יבואו וגו'. כי לעתיד יאמינו הכל בה':

יהל אור

יד צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. פ"ב דברכות ד"ד ע"א. זח"א פ' בראשית דמ"ט סע"ב ודנ"ח סע"ב ע"ב:

מ נפל הבית עליו ועל אשתו, יורשי הבעל אומרים: האשה מתה ראשונה, ואחר כך מת הבעל; יורשי האשה אומרים: הבעל מת ראשון, ואחר כך מתה האשה – בית שמאי אומרים: יחלקו; ובית הלל אומרים: נכסים – בחזקתו; כתבה – בחזקת יורשי הבעל, נכסים הנכנסים והיוצאים עמה – בחזקת יורשי האב. י נפל הבית עליו ועל אמו – אלו ואלו מודים שיחלקו. אמר רבי עקיבא: מודה אני פה שהנכסים בחזקתו. אמר לו בן עזאי: על החלוקין אנו מצטערין, אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין.

פ ר ק ע ש י ר י

א גט פשוט – עדין מתוכו, ומקשר – עדין מאחריו. פשוט שפכתו עדין מאחריו, ומקשר שפכתו עדין פירוש ברטנורא

ט האשה מתה תחילה. ואין לירשי האשה כלום, שהרי הבעל מת אחרון וירש את אשתו: נכסים בחזקתו. נכסי צאן ברזל בחזקתו. ולא פירשו בית הלל אי בחזקת יורשי האשה שהיו שלה, אי בחזקת יורשי הבעל שאחריותו עליו, הלכך נכסי צאן ברזל יחלקו: וכתובת אשה. שהם מנה מאתים ותוספת, נשארים בחזקת יורשי הבעל: ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה. הם נכסי מלוג. שבשעה שהיא נכנסת נכנסים עמה וכשהיא יוצאת יוצאים עמה. אם פחתו פחתו לה ואם הויתרו הויתרו לה. אלו הם בחזקת יורשי האשה. נמצאו יורשי האשה נוטלים כל נכסי מלוג וחצי נכסי צאן ברזל: י נפל הבית עליו ועל אמו. ואין לה בן אחר אלא זה. יורשי הבן אומרים האשה מתה תחלה וירש הבן נכסיה ואנו יורשים הבן, יורשי האשה ממשפחת בית אביה אומרים הבן מת תחלה ואנו יורשים את האשה: אלו ואלו מודים. ב"ש וב"ת: שיהלוקו. דכיון ששניהם באים מכה ירושה היו ספק וספק ויחלקו. ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אשתו, הרי הם שני מיני נכסים, יש שהבעל מוחזק ויש שהאשה מוחזקת, אבל הכא הכל בחזקת האשה כיון שהיתה אלמנה, ושניהם באים מכה ירושה לירש הכל, הלכך יחלקו: מודה אני בזה. לדבריו בית הלל הכא נמי אמרנו נכסים בחזקתו, בחזקת יורשיה מן האב, שהרי בחייה משמת בעלה אחר שבט אביה היא מתיחסת, וממונה נמי בחייה היה בחזקת שבט אביה. הלכך יורשיה מן האב יורשים אותה. ותלכה כר"ע: על החלוקין אנו מצטערין. כלומר, על מחלוקת דלעיל רב"ש ובה"א אנו מצטערים שלא השוו דעתן, ואתה אומר שגם בזה חלוקין ובאת לחלוק על ת"ק שאומר שהם שוין: י א גט פשוט. שטר פשוט, כעין שלנו שאינן תפורים ומקושרין. וכל שטר קרוי גט: עדין מתוכו. מבפנים כעין שאנו עושים: מקושר מאחריו. כתב

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ט

הלל, שהנכסים בחזקתו – בגמרא מבואר; בחזקת יורשי האם, שהרי משעה שנתאלמנה היו הנכסים בחזקתה, ונמצא שהחזקה הנחלה בשבט בית אביה, הלכך יורשיה מבית אביה יורשים אותה. אמר לו בן עזאי: על החלוקין אנו מצטערין – כלומר על המחלוקות שבין בית שמאי ובית הלל שבמשניות הקודמות אנו מצטערין, אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין – ועוד באת להוסיף מחלוקת ביניהם אף במקום שדעותיהם שוות. ומכל מקום הלכה כרבי עקיבא.

הרשב"ם מפרש, שמדובר במשנתנו כגון שאותו בן שמת עם אמו תחת המפלות הוא בן יחיד שלה; אבל אם יש לה עוד בן מבעל אחר, שהוא אחיו מן האם, והאח מן האב אומר: האם מתה תחילה וירש אחי חצי נכסיה ואתה התצי, והרי אני יורש את חלקו של אחי; והאח מן האם אומר: לא כן, אלא אחי מת תחילה ואחר כך מתה אמי, והרי אני יורש כל נכסיה של אמי, הדין הוא שהאח מן האם יורש הכל, לפי שהוא יורש ודאי של מחצית הנכסים, והאח מן האב הוא ספק יורש, ואין ספק מוציא מיר ודאי. מכאן מבארים רוב מפרשי המשנה, כפירושו של הרשב"ם, שאין לה בן אלא זה. אבל בעלי התוספות חולקים על כך וכותבים, שזויה הלכה בלא טעם, שמפני שהוא יורש ודאי בחלק של הנכסים יאה נחשב כרואי אף בשאר הנכסים, ועוד הקשו מסוגיות הגמרא; ומסיקים בעלי התוספות, שההלכה שבמשנתנו נוהגת אפילו כשיש לה בנים אחרים מאיש אחר (עיי' סוד חושן משפט סימן רפ: בית יוסף סס).

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה עוסק דיני שטרות. וכבר הזכרנו (בתחילת מסכת גיטין). שלא רק גיטי נשים אלא אף שטרי ממונות נקראים במשנה בשם "גט" סתם; שכן הלשון "גט" משמעו שטר. משנתנו דנה בשני סוגי שטרות, השונים זה מזה מבחינת צורתם, והם: שטר פשוט ושטר מקושר, או בלשון המשנה: "גט פשוט" ו"גט מקושר". שכן כל השטרות, בין גיטי נשים ובין שאר שטרות, היו נעשים מלבד בצורה הרגילה, ונקראים "גט פשוט", אף בצורה מיוחדת שתיקנו חכמים, ונקראים "גט מקושר". ואופן כתיבתו של "גט מקושר" (לדעת רוב המפרשים) היה כדלקמן: היו כותבים בראשו שורה אחת או כמה שורות של תורף השטר, וכופלים את הכתב על החלק שתחתיו ותופרים, ותחורים וכותבים שורה או כמה שורות, וכופלים את הכתב השני על החלק שתחתיו ותופרים, וכן תחורים וכותבים, וכופלים ותופרים, פעמים אחדות, עד גמר הכפלים. כל כפל וכפל קרוי "קשר", מכאן השם "גט מקושר". בגמרא מבואר, שעיקר תקנת "גט מקושר" היה בגיטי נשים, שתיקנהו חכמים משום כהנים קפדנים, שהיו באים מהר לירי כעס ומגרשים את נשותיהם, וכשהם נהיים מרוגזים שוב אינם יכולים לתהויר גרושותיהם, שהיו כהן אסור בגרושה, ולפיכך תיקנו לעשות גט מקושר, שאינו נוה לכתבו מהר, כדי שבינתיים ינוח

נפל הבית עליו ועל אשתו – ואין לה בנים ממנו (רשב"ם). יורשי הבעל – אביו או אחיו או בניו מאשה אחרת – אומרים: האשה מתה ראשונה, ואחר כך מת הבעל – ונמצא שבשעת מיתת האשה ירש הבעל את נכסיה, שהרי הבעל יורש את אשתו, והרי אנו יורשים מכוחו את הכל, ואין ליורשי האשה בנכסים כלום. יורשי האשה – קרוביה ממשפחת אביה – אומרים: הבעל מת ראשון, ואחר כך מתה האשה – והרי אנו יורשים את כל נכסי האשה. בית שמאי אומרים: יחלקו – שמומן המוטל בספק חולקים. ובית הלל אומרים: נכסים בחזקתו – כלומר "נכסי צאן ברזל", היינו הנכסים שהנכסיה לו בנדוניה וקיבל אחריותם עליו, הרי הם בחזקת שני היורשים, יורשי הבעל ויורשי האשה, הלכך בנכסים אלו יחלקו, כתבה – סכום הכסף שכתב לה הבעל בכתובה, בחזקת יורשי הבעל – שהרי אחריות הכתובה על הבעל, נכסים הנכנסים והיוצאים עמה – היינו "נכסי מלוג" שהביאה מבית אביה, שלא קיבל הבעל אחריותם עליו, אלא שהוא אוכל פירותיהם, הואיל והם באחריות האשה, הרי הם בחזקת יורשי האב – כלומר יורשי האשה ממשפחת אביה (עיי' "תוספות יוס טוב", שמבואר שם. שאגב נוסח המשנה ביבמות ד. ג נקטה המשנה גם כאן, "יורשי האב"). נמצאו יורשי האשה נוטלים כל "נכסי מלוג" וחצי "נכסי צאן ברזל".

ב א ו ר מ ש נ ה י

נפל הבית עליו ועל אמו – ולא היו לו בנים, ואין ידוע מי מת ראשון; יורשי הבן, כגון אחיו מאביו, אומרים: האם מתה ראשונה ואחר כך בנה, ונמצא שבשעת מיתת האם ירש אותה בנה, ואנחנו יורשים אותו; יורשי האם, היינו קרוביה ממשפחת אביה, אומרים: הבן מת ראשון ולא ירש את אמו, שאין הבן יורש את אמו כשהוא בקבר כדי להנחיל לאחיו מן האב, ולפיכך אנחנו יורשיה; אלו ואלו מודים – בית שמאי ובית הלל מודים, שיהלוקו – לפי ששניהם באים מכוח ירושה, ושניהם מוחזקים באופן שווה. אמר רבי עקיבא: מודה אני בזה – כלומר אומר אני גם בזה (ונקט לשון "מודה" אגב לשונו של תנא קמא). שחולקים בית הלל על בית שמאי, וסוברים בית

מתוכו – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶן גַּמְלִיאֵל אָמַר: מְקַשֵּׁר שֶׁכֶּתְבוּ עֲדָיו מֵתוּכּוֹ – כָּשֶׁר, מִפְּנֵי שְׂכִיבֹל לְעִשׂוֹתוֹ פְּשׁוּט. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: הַכֹּל כַּמְנַהֵג הַמְדִינָה.

ב גַּם פְּשׁוּט – עֲדָיו בְּשֵׁנִים, וּמְקַשֵּׁר – בְּשִׁלְשָׁה. פְּשׁוּט שֶׁכֶּתוּב בּוֹ עַד אֶחָד, וּמְקַשֵּׁר שֶׁכֶּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֲדִים – שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. כֶּתֵב בּוֹ: זִוּוּן מֵאָה דְאֵנּוּן סְלֵעִין עֲשָׂרִין – אֵין לוֹ אֶלָּא עֲשָׂרִין; וְזִוּוּן מֵאָה דְאֵנּוּן תְּלָתִין סְלֵעִין – אֵין לוֹ אֶלָּא מְנָה. כֶּסֶף זִוּוּן דְאֵנּוּן, וְנִמְחַק – אֵין פְּחוֹת מִשְׁנַיִם. כֶּסֶף סְלֵעִין דְאֵנּוּן, וְנִמְחַק – אֵין פְּחוֹת מִשְׁתַּיִם. דְרַבְּנֹת דְאֵנּוּן, וְנִמְחַק – אֵין פְּחוֹת מִשְׁנַיִם. כֶּתוּב בּוֹ מְלֻמְעָלָה מְנָה וּמְלֻמְעָלָה מֵאֲתַיִם, מְלֻמְעָלָה

פירוש ברטנורא

שטה אחת או שתיים וכו' על החלק ותופר, ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ, וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וכו' על החלק, וחותם עד שני על הכרך מבחוץ, וכן עד שלישי. ותקנו רבנן גט מקושר, משום כהנים קפדנים שהיו כותבים גט פתאום לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולין להחזיר, והתקינו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה, שמה בתוך כך יתפייס. וכשם שתיקנו מקושר בגט, כך תיקנו בשאר שטרות, שלא חילקו חכמים: שניהם פסולין. שלא נעשו כתיקון חכמים; שכיבול לעשותו פשוט. שאם יקרע התפירות ופתח השטר יהיה פשוט: רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה. פלוגתא דתנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל באתרא דנהוני בפשוט ובמקושר ואמר ליה עבד לי מקושר ואויל ועבד ליה פשוט, או פשוט ועבד ליה מקושר, ת"ק סבר מקפד קפיד ופסול. ורבן שמעון בן גמליאל סבר הואיל ומנהג המדינה בתרווייהו, לא קפיד וכשר. והלכה כת"ק:

ב פשוט שכתוב בו עד אחד. הכי קאמר, כשם שפשוט שכתוב בו עד אחד פסול מדאורייתא, כך מקושר שכתוב בו שני עדים פסול מדאורייתא: אֵין לוֹ אֶלָּא עֲשָׂרִים. ואע"ג דזוויס מאה, חמשה ועשרים סלעים הם, יד בעל השטר על התחנות. והכי מפרשין ליה לשטרא, מאה זוויס גרועים שאינם שוין אלא עשרים סלעים: אֵין לוֹ אֶלָּא מְנָה. עשרים וחמשה סלעים. והכי מפרשין לשטרא, מאה זוויס דאנון תלתין סלעים קלים וגרועים, שהם עשרים וחמשה מן הטובים; ונמחק. שנמחק המנין שנכתב אחריו: ומלמטה מאתיים. כשכופל את דבריו בשטר: הכל הולך אחר התחתון. ובלבד שלא יהיה כתוב בשטה

משניות מבוארות – קהתי

וכורכים אותו בשני חלקי הרצועה הקיצונה, ואחר כך קושרים אותו, וחוזר וכו' ובשאר מחלקי הרצועה היא וקושרו שנית קשר בצדו של ראשון, וחוזר וכו' הגט בשני חלקי הרצועה השניה וחוזר וכו' וקושר, כדרך שעשה ברצועה הראשונה, וכן יעשה לכל רצועה ורצועה (יד רמ"ה).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

גַּט פְּשׁוּט, עֲדָיו בְּשֵׁנִים – אֵין צָרִיכִים לְהַחֲתִים בּוֹ אֶלָּא שְׁנֵי עֲדִים, וּמְקַשֵּׁר, בְּשִׁלְשָׁה – אַבְל בִּשְׂטֵר מְקוּשֵׁר צָרִיכִים לְהַחֲתִים לְפַחוֹת שְׁלוּשָׁה עֲדִים, שֶׁכֶּן תִּקְנוּ חֲכָמִים (רשב"ם). פְּשׁוּט שֶׁכֶּתוּב בּוֹ עַד אֶחָד, וּמְקַשֵּׁר שֶׁכֶּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֲדִים, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין – כְּלוֹמַר כֶּסֶם שֶׁגַט פְּשׁוּט שֶׁחֲתוּם בּוֹ עַד אֶחָד בְּלִבְד הִרְהוּ פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה, כִּי גַט מְקוּשֵׁר שֶׁחֲתוּמִים בּוֹ שְׁנֵי עֲדִים בְּלִבְד דִּינוֹ כְּפְסוּל מִן הַתּוֹרָה (גמרא; רשב"ם). כֶּתֵב בּוֹ – בִּשְׂטֵר הַהֲלוּאָה, זִוּוּן מֵאָה – שֶׁהַלוּוָה לְחֵבְרוּ מֵאָה זִוּוּס, דְאֵנּוּן סְלֵעִין עֲשָׂרִין – שֶׁהֵם עֲשָׂרִים סְלֵעִים, וְהָיָה מֵאָה זִוּוּן הֵם עֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ סְלֵעִים, אֵין לוֹ אֶלָּא עֲשָׂרִין – אֵין הַלוּוָה צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לְמִלוּהָ אֶלָּא עֲשָׂרִים סְלֵע, לְפִי הַהוֹלְכִים אַחַר הַפְּחוֹת שֶׁבְלִשְׁנוֹת, וְאֵינוֹ אוֹמְרִים, שֶׁנִּתְּכַוֵּן הַמְלוּהָ לְמֵאָה זִוּוּס גְּרָעִים שְׁאִינֵם שׁוּוּים אֶלָּא עֲשָׂרִים סְלֵע. זִוּוּן מֵאָה דְאֵנּוּן תְּלָתִין סְלֵעִין – כֶּתֵב בִּשְׂטֵר, שֶׁהַלוּוָה מֵאָה זִוּוּס שֶׁהֵם שְׁלוּשִׁים סְלֵע, וְהָיָה שְׁלוּשִׁים סְלֵע הֵם מֵאָה וְעֲשָׂרִים זִוּוּ, אֵין לוֹ אֶלָּא מְנָה – מֵאָה זִוּוּ שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ סְלֵע, מֵהַטֵּעַם שֶׁבָּאֵרְנוּ לְעִיל, שֶׁהוֹלְכִים אַחַר הַפְּחוֹת שֶׁבְלִשְׁנוֹת, וְאֵינוֹ אוֹמְרִים שֶׁנִּתְּכַוֵּן לְסְלֵעִים גְּרָעִים, שֶׁשְׁלוּשִׁים מֵהֵם אֵינֵם אֶלָּא מֵאָה זִוּוּ. כֶּסֶף זִוּוּן דְאֵנּוּן – הִיָּה כֶּתוּב בִּשְׂטֵר, שֶׁהַלוּוָה כֶּסֶף זִוּוּס שֶׁהֵם... וְנִמְחַק – הִסְכּוֹם שֶׁהִיָּה כֶּתוּב אַחֲרֵי "דִּיאֵינוּן", אֵין פְּחוֹת מִשְׁנַיִם – אֵין הִסְכּוֹם פְּחוֹת מִשְׁנֵי זִוּוּס, שֶׁמִּיעוּט "זִוּוּן" שְׁנֵיִם. כֶּסֶף סְלֵעִין דְאֵנּוּן – הִיָּה כֶּתוּב בִּשְׂטֵר שֶׁהַלוּוָה לְפְלוּנִי כֶּסֶף סְלֵעִים שֶׁהֵם... וְנִמְחַק – הִסְכּוֹם, אֵין פְּחוֹת מִשְׁתַּיִם – מִשְׁחֵי סְלֵעִים. דְרַבְּנֹת דְאֵנּוּן – הִיָּה כֶּתוּב בִּשְׂטֵר: דְרַבְּנֹת (הֵינִי מְסֻבֵּי יוֹסֵב) – מִשְׁנֵי דְרַבְּנֹת (זֶהוּ) שֶׁהֵם... וְנִמְחַק – הִסְכּוֹם, אֵין פְּחוֹת מִשְׁנַיִם – מִשְׁנֵי דְרַבְּנֹת (עֵינִי שְׁקִילִים ב. א.); מִשְׁנֵי בָּאָה לְלַמֵּד, שֶׁדִּין זֶה נִהְיָ בֵּין בְּמִטְבְּעוֹת קִטְנִים וּבֵין בְּמִטְבְּעוֹת גְּדוּלִים (עֵינִי "תּוֹסְפוֹת יוֹסֵב"; "תּוֹפְרֹת יִשְׂרָאֵל").

כֶּתוּב בּוֹ מְלֻמְעָלָה מְנָה – בְּרֵאשׁ הַשְּׂטֵר כֶּתוּב שֶׁהַלוּוָה מֵאָה זִוּוּ, וּמְלֻמְעָלָה – בְּסוֹף הַשְּׂטֵר, כִּשְׁחֹזֵר עַל דְּבָרָיו, מֵאֲתַיִם – כֶּתוּב מֵאֲתַיִם זִוּוּ; וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים: מְלֻמְעָלָה – כִּשְׁמֹכִיר אֶת הַסֵּךְ שֶׁהַלוּוָה, כֶּתוּב מִנְּהָ, וּלְמִטָּה – כִּשְׁמֹכִיר אֶת יִשְׁעֵבֶד נִכְסֵיו עַל אוֹתוֹ הַסֵּךְ, כֶּתוּב בּוֹ מֵאֲתַיִם (הַמְאִירִי), מְלֻמְעָלָה מֵאֲתַיִם וּמְלֻמְעָלָה מְנָה – אוֹ

כֶּסֶם וְיִתְפַּיִסוּ. וְאֵבֵן גִּיטִי נִשִּׁים הִתְקִינוּ אִף בְּשֵׂאֵר שְׁטֵרוֹת, בֵּין בִּשְׂטֵר חוֹב וּבֵין בִּשְׂטֵר מִקָּח וּמְכֻר, שִׁיכּוּלִים לְעִשׂוֹת שְׂטֵר מְקוּשֵׁר לְכָל מִי שִׁרְצָה, כְּדִי שֶׁלֹּא לְחַלֵּק בֵּין גִּיטִין לְשְׁטֵרוֹת (בְּבֵא בְּתוֹרָא קַט. ב. רַבְּשִׁ"ס תּוֹסְפוֹת). – מִשְׁנֵנוּ בָּאָה לְלַמֵּד, שֶׁגַט מְקוּשֵׁר שׁוֹנֵה מְגַט פְּשׁוּט אִף בְּעֵינֵי חֲתוּמֹת הָעֲדִים.

גַּט פְּשׁוּט – הֵינִי כֹל שְׂטֵר פְּשׁוּט, שְׁאִינוֹ "שְׂטֵר מְקוּשֵׁר", עֲדָיו מֵתוּכּוֹ – הָעֲדִים חֲתוּמִים בְּתוּכּוֹ, הֵינִי בְּגוֹף הַשְּׂטֵר בְּסוֹפוֹ, וּמְקַשֵּׁר וְשֵׂטֵר מְקוּשֵׁר, כְּמוֹ שֶׁבָּאֵרְנוּ לְעִיל (בְּהַקְדָּמָה לְמִשְׁנֵנוּ). עֲדָיו מְאֻחָרְרִין – הָעֲדִים חֲתוּמִים מִבְּחוּץ, בֵּין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר (לְדַעַת רַב הוֹנָא בְּגִמְרָא). הֵינִי בֵּין כָּפַל לְכָפַל. פְּשׁוּט שֶׁכֶּתְבוּ עֲדָיו מְאֻחָרְרִין – שְׂטֵר פְּשׁוּט שֶׁחֲתָמוּ עֲלָיו הָעֲדִים מִבְּחוּץ, וּמְקַשֵּׁר שֶׁכֶּתְבוּ עֲדָיו מֵתוּכּוֹ – וְשֵׂטֵר מְקוּשֵׁר שֶׁחֲתָמוּ הָעֲדִים בְּתוּכּוֹ, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים – לְפִי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ כְּתִיקוֹן חֲכָמִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: מְקַשֵּׁר שֶׁכֶּתְבוּ עֲדָיו מֵתוּכּוֹ כָּשֶׁר, מִפְּנֵי שְׂכִיבֹל לְעִשׂוֹתוֹ פְּשׁוּט – שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהַתִּיר אֶת תְּפִירוֹ וְיִהְיֶה שְׂטֵר פְּשׁוּט; וְאִף עַל פִּי שֵׁשׁ רוּחִים בֵּין שׁוֹרוֹת הַכֶּתֵב, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, לְפִי שֵׁשׁ סוֹפְרִים הִרְבֵּה שְׁאִינֵם אוֹמְנִים לְסוֹד כְּתִיבְתָם וּמִנִּיחִים רוּחַ הִרְבֵּה בֵּין הַשׁוֹרוֹת (קִידוּשִׁין מַט. א. רַבִּי תּוֹסְפוֹת). בְּרַם, יֵשׁ לְמַדִּים מִכֶּאֵן, שְׁאִף בְּגַט מְקוּשֵׁר הִיוּ כּוֹתְבִים כְּמוֹ בְּגַט פְּשׁוּט, וְלֹא הִיוּ מִנִּיחִים רוּחַ שֶׁל חֶלֶק בֵּין הַשׁוֹרוֹת, אֶלָּא הִיוּ מְכוֹנְנִים וְקוֹשְׂרִים שְׁתֵּי שׁוֹרוֹת זֶו לְזֶו, הֵינִי שֶׁהָיוּ כּוֹפְלִים שׁוֹרָה עַל שׁוֹרָה וְתוֹפְרִים (תּוֹסְפוֹת בְּבֵא בְּתוֹרָא קַט. ב; דְּמַבִּי; שִׁיטָּה מְקוּבָצָה בְּשֵׁם הַר"ו). רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: הַכֹּל כַּמְנַהֵג הַמְדִינָה – בְּגִמְרָא מְבֹאֵר, שֶׁבְּמִקּוֹם שׁוֹנֵהִים בְּגַט פְּשׁוּט, וְאֵמַר לְסוֹפֵר לְעִשׂוֹת לּוֹ פְּשׁוּט, וְהֵלֶךְ וְעִשָּׂה לּוֹ מְקוּשֵׁר, אוֹ בְּמִקּוֹם שׁוֹנֵהִים בְּגַט מְקוּשֵׁר, וְאֵמַר לְסוֹפֵר לְעִשׂוֹת לּוֹ מְקוּשֵׁר, וְהֵלֶךְ וְעִשָּׂה לּוֹ פְּשׁוּט, לְדַבְּרֵי הַכֹּל הִגַּט פְּסוּל, שֶׁהָיָה הַקְּפִיד שִׁיעֵשָׂה לּוֹ הַשְּׂטֵר דּוּקָא כְּמוֹ שׁוֹנֵהִים; לֹא נִחְלָקוּ חֲכָמִים וּרְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֶלָּא בְּמִקּוֹם שׁוֹנֵהִים בֵּין בְּפִשׁוּט וּבֵין בְּמְקוּשֵׁר, וְאֵמַר לְסוֹפֵר לְעִשׂוֹת פְּשׁוּט וְעִשָּׂה לּוֹ מְקוּשֵׁר, שֶׁרְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סוֹכֵר, שְׁאִינוֹ מְקַפִּיד דּוּקָא עַל פְּשׁוּט, אֶלָּא מֵרָאָה מִקּוֹם הוּא לּוֹ, שֶׁרוּצָה לְמַעַט טַרְחָתוֹ שֶׁל הַסּוֹפֵר וְאוֹמַר, שְׁדִי לּוֹ גַם בְּפִשׁוּט, וּמְכַל מִקּוֹם אִם יַעֲשֶׂה מְקוּשֵׁר נוּחַ לּוֹ יוֹתֵר, שֶׁהָיָה מְנַהֵג הַמְדִינָה בְּשֵׁנֵיהֶם, וְהַכֹּל כַּמְנַהֵג הַמְדִינָה. וְחֲכָמִים סוֹבְרִים, שֶׁהוּא פְּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּפִיד דּוּקָא עַל הַפְּשׁוּט. וְהַלְכָה כַּחֲכָמִים.

בֵּאֵרְנוּ עֵינֵינוּ גַט מְקוּשֵׁר לְפִי רֹב הַמְּפָרְשִׁים, אַבְל הַרְמִ"ה מְפָרֵשׁ שֶׁהַגַּט הַמְּקוּשֵׁר הִיָּה מְקוּשֵׁר מִמַּשׁ בְּרִצּוּעוֹת, וְלִדְעוֹתָ הִיוּ כּוֹתְבִים אֶת הַשְּׂטֵר כְּדֶרֶךְ שֶׁכּוֹתְבִים אֶת הַפְּשׁוּט, אֶלָּא שֶׁרִצּוּעוֹת יוֹצְאוֹת מֵרֵאשׁ הַשְּׂטֵר, וְכֹל רִצּוּעָה וְרִצּוּעָה חִלּוּקָה לְשֵׁתִיִּים, וְכוּפְלִים אֶת הַשְּׂטֵר מְסוֹפֵר לְתַחִילָתוֹ פְּעַמִּים אוֹ שְׁלוֹשׁ לְפִי אֲרִכּוּ.

מאתנים ומלמטה מנה – הפל הולך אחר התחתון; אם כן, למה פותבין את העליון? שאם תמחק אות אחת מן התחתון, ילמד מן העליון.

ג פותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו; והשובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה; ובלבד שיהא מפירן; והפעל נותן שֶׁכָּר. פותבין שֶׁמֶר לְלוּהָ אף על פי שאין מלוה עמו; ואין פותבין לְמַלוּהָ, עד שיהא לוה עמו; והלוה נותן שֶׁכָּר. פותבין שֶׁמֶר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו; ואין פותבין ללוקח, עד שיהא מוכר עמו; והלוקח נותן שֶׁכָּר.

ד אין פותבין שְׁטָרֵי אַרְוִיסִין וְנִשְׂוֵאֵי, אֲלָא מִדְּעַת שְׁנֵיהֶם; וְהַתָּתָן נֹתֵן שֶׁכָּר. אין פותבין שְׁטָרֵי אַרְוִיסוֹת וְקַבְלָנוֹת, אֲלָא מִדְּעַת שְׁנֵיהֶם; וְהַמְקַבֵּל נֹתֵן שֶׁכָּר. אין פותבין שְׁטָרֵי בְרוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין, אֲלָא מִדְּעַת שְׁנֵיהֶם;

פירוש ברטנורא

אחרונה: למה פותבין את העליון. הואיל ובסוף השטר חזר וכופל, ואחרות ממון זה כך וכך קבלתי עלי:

ג פותבין גט לאיש. והותמין, והוא יגרש מתי שירצה, ואע"פ שאין אשתו עמו. שהרי היא מתגרשת בעל כרחיה: ושובר לאשה. שהיא עושה לבעלה על כתובתה. דחוב הוא לה וכות לבעלה, וכן לאדם שלא בפניו: ובלבד שיהא מכירן. שיהא הסופר והעדים מכירין האיש והאשה. בין בגט בין בשובר. שאם אינו מכירן, שמא יכתוב גט על שם אשת אחר ששמו כשמו ותוציא אותו הגט אשה שאינה מגורשת בו, וכן בשובר: והלוה נותן שֶׁכָּר. ואפילו היא עסקא דפלגא מלוה ופלגא פקדון, אפילו הכי מקבל העיסקא הוא נותן כל השכר לסופר:

ד שטרי אריסות. הוויר לקרקע לעבדה ולשמרה למחצה לשליש ולרביע: קבלנות. בכך וכך כורין לשנה, בין עשתה בין לא עשתה: שטרי בירוירין. זה ברור לו אחד שידון לו זה ברור לו אחד, וכותבין בכתב, פלוני בירר דין פלוני ומענותיו כך וכך, כדי שלא יהיו חוזרים ומענינים: פותבים שנים. לכל אחד

משניות מבוארות – קהתי

של המלוה הוא, ואין פותבין לְמַלוּהָ, עד שיהא לוה עמו – שהשטר לחובתו של הלווה. בגמרא (בבא מציעא יג, א) מבואר: במה דברים אמורים? בשטר שיש בו קנין, שהרי משעה שקנו מידו נשתעברו נכסיו, אבל שטר שאין בו קנין, אין פותבין אפילו ללווה עד שיהיה מלוה עמו ויתן השטר ביד המלוה בפנינו, שחוששים שמא יכתוב ללוות ממנו בניסן ולא יהיה ממנו עד תשרי, ונמצא המלוה טורף מהלקוחות בשטר זה מניסן שלא כדין, מאחר שלא הגיע לידו עד תשרי (רמב"ם הל' מלוה וזוה כג, ה). והלוה נותן שֶׁכָּר – לסופר, דמי כתיבת השטר. פותבין שֶׁמֶר למוכר – שטר מכירה על הקרקע, אף על פי שאין לוקח עמו – שהרי אין כאן כל חובה ללוקח; ואף כאן מדובר בשטר שיש בו קנין, כמו שבארנו הטעם בשטר הלוואה, ואין פותבין ללוקח, עד שיהא מוכר עמו – שהרי השטר לחובתו של המוכר. ואף על פי שדין זה ברור ופשוט הוא, מכל מקום נישנה כאן משום רישא, וכן למעלה במלוה ולווה (ענין "תוספות יום טוב" שמבאר דין זה בדרך של חיזוש). והלוקח נותן שֶׁכָּר – לסופר, דמי כתיבת השטר. בגמרא מבואר, שאפילו קנה שדה גרועה חייב הוא לשלם שכר כתיבת השטר, שהלוקח הוא הנהנה, שנותן כספו בדבר הקיים, ואילו הכסף מתבזבז, כמו שאומרים הבריות: זבנת – קנית, זבין – אוביד (קנית – רכשת, מכרת – הפסדת).

באור משנה ד

אין פותבין שְׁטָרֵי אַרְוִיסִין – כעין ה"תנאים" שכותבים בימינו ("שטרי פסיקתא"). כמה יתן זה לבנו וכמה זה לבתו (גמרא קידושין ט. ב: המפרשים). וְנִשְׂוֵאֵין – ושטרי נישואין, היינו שטר הכתובה והנדרוניה, אֲלָא מִדְּעַת שְׁנֵיהֶם – אבי החתן ואבי הכלה (רמב"ם), וְהַתָּתָן נֹתֵן שֶׁכָּר – לסופר, דמי כתיבת השטר, שהרי הוא הקונה את האשה. אין פותבין שְׁטָרֵי אַרְוִיסוֹת – שמקבל שדה מחברו לעבדה על מנת להתחלק עם בעליה, לפי המוסכם, בתבואה שתהא עושה, וְקַבְלָנוֹת – ושטרי קבלנות, שחוכר שדה מחברו על מנת ליתן לבעליה מידה קצובה של תבואה לשנה, בין שתעשה השדה הרבה ובין שתעשה מעט, אֲלָא מִדְּעַת שְׁנֵיהֶם – בעל השדה והאריס, או בעל השדה והחוכר, וְהַמְקַבֵּל – האריס או החוכר, נותן שֶׁכָּר – לסופר, דמי כתיבת השטר, ואפילו בכגון שצריך להוכיח את השדה שנה או שנתיים, ואין עכשיו רווח למקבל (גמרא). אין פותבין שְׁטָרֵי בְרוּרִין – שבעלי הדין ביררו להם דיינים פלוני ופלוני, והתחייבו לקבל עליהם

להיפך, שבראש השטר כתוב מאתיים ובסופו מאה, הפל הולך אחר התחתון – אחר הסכום הכתוב למטה, בין שהוא פחות בין שהוא יותר, שאנו אומרים שחזר בו ממה שכתב למעלה. ואין אומרים כאן, כמו ברישא, שהולכים אחר הפחות שבלשונות, לפי שרחוקים הם זה מזה ואין האחד תלוי בחברו כמו בכתב "מאה זוזים שהם כך וכך סלעים" (רמב"ם הל' מלוה וזוה כז, יז). אם כן, למה פותבין את העליון – מאחר שחוזר על הדברים למטה, ואין סומכים על מה שלמעלה אלא על מה שלמטה? שאם תמחק אות אחת מן התחתון, ילמד מן העליון – ברם, אם נמחקו שתי אותיות מן התחתון, אין לומדים אותן מן העליון (גמרא).

באור משנה ג

פותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו – מותר לסופר לכתוב שטר גירושין לאיש שלא בנוכחות האשה, ועדים חותמים עליו, שהרי האשה מתגרשת אף בעל כורחה, ואין הגירושין תלויים אלא בדעתו של הבעל (וכבר הוזכרנו. שירבו גרשום מאור הגולה תיקון שלא יגרש איש את אשתו על כורחה) והשובר לאשה – וכותבים לאשה שובר, שהיא נותנת לבעלה לראיה שנפדע שטר כתובתה, אף על פי שאין בעלה עמה – שהרי השובר לזכותו של הבעל הוא, ובלבד שיהא מפירן – שיהיו העדים והסופר מכירים את האיש והאשה, שאם לא כן יש חשש שמא יאמר לסופר לכתוב שם אשה אחרת ששם בעלה כשמו, ויתן לה את הגט; וכן בשובר יש חשש שמא תמסור האשה את השובר ליד איש אחר ששם אשתו כשמה. אבל כשמכירים את שניהם, אין חוששים שמא נמצא בעיר עוד זוג ששמו כשמו ושמה כשמה, שאין זה מצוי ("תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"); ויש מבארים שאין חוששים לכך, לפי שההלכה היא, ששני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת (כלומר ששמותיהם ושמות נשותיהם שווים). אין מגרשים נשותיהם אלא זה בפני זה (גמרא; רמב"ם הל' גירושין ב, ג). והפעל נותן שֶׁכָּר – לסופר, היינו שכר כתיבת הגט ושכר כתיבת השובר. בגמרא מבואר הטעם, שנאמר בגט (דברים כד, א): "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ובשכר שובר הטעם הוא, לפי שנכתב לזכותו, כדי שלא תחזור לגבות ממנו. ברם, חכמים תיקנו בגט, שהאשה תכתוב אותו ותשלם שכר כתיבתו, כדי שלא ישהנו הבעל ביד הסופר. פותבין שֶׁמֶר לְלוּהָ אף על פי שאין מלוה עמו – כותבים שטר הלוואה ללווה ועדים חותמים עליו, אף על פי שאין המלוה עמו, שהרי לזכותו

וְשִׁנְיָהֶם נֹתְנִים שְׂכָר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם כּוֹתְבֵין שְׁנִים, לְזוֹה לְעַצְמוֹ וְלְזוֹה לְעַצְמוֹ.
 הַ מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ, וְאָמַר לוֹ: אִם לֹא נִתְתִי לְךָ מִכָּאן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי, תָּן לוֹ שְׁטָרוֹ;
 הַגֵּיעַ הַזְּמַן וְלֹא נָתַן – רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִתֵּן; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן.
 וּ מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטָרוֹ חוֹבוֹ – מְעִידִין עָלָיו עֵדִים, וְכֹא לִפְנֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם: אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי
 נִמְחַק שְׁטָרוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדִיו. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחְלִיף; רַבִּי יוֹסֵי

פירוש ברטנורה

מבעלי דינים שטר בפני עצמו שיהיו מענותו סדורים בו. ואין הלכה כרשב"ג, אלא בשטר אחד כותבין מענות של שני בעלי דינים, ושפלוני בורר פלוני דין שידון לו ופלוני בורר פלוני דין אחר שידון לו:

ה והשליש את שטריו. המלוה והלוה מסרו השטר ביד שלישי. שטורה היה להם לכתוב שובר וסמכו על השלישי: ר' יוסי אומר יתן. דסבירא ליה אסמכתא קניא. המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה לו דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים וכשהגיע הזמן אינו יכול לקיים, זו קרויה אסמכתא ולדברי ר' יוסי קניא. ולענין פסק הלכה, אסמכתא לא קניא, אלא א"כ קנו מידו כב"ד חשוב, והתפוס זכויותו באותו ב"ד שמסר שטרותיו וראיותיו, ואמר אי לא אתינא מכאן ועד שלשים יום ליבטלן זכויותי. ורבותי מפרשים שכל בית דין שבקאיא ויודעים בדניו אסמכתא נקראים בית דין חשוב לענין זה. אבל הרמב"ם אומר שאין בית דין חשוב אלא ב"ד הסמוך בארץ ישראל:

ו מי שנמחק שטר חובו. יש עדים שראו כשנמחק מעצמו או נמשמש על ידי מים: מעמיד עליו עדים. שיודעים מאימתי נכתב ומה היה כתוב בו, והן עושין לו קיום בפני בית דין וכותבין לו כל מה שהיה כתוב באותו שטר: יחליף. יקרא אותו שטר ויכתבו לו אחר כפי החשבון הנשאר: נמצא זה. הלוה

משניות מבוארות – קהתי

על הבטחתו שיפרע את השטר בזמנו, אבל לא חשב שישלם שנית מה שכבר שילם, כי סבור היה שודאי יקיים את תנאו, ותנאי כזה שאינו אלא כדי שיסמוך חברו על דבריו נקרא "אסמכתא" (רש"י; תוספות: הדא"ש); ונחלקו התנאים בענין זה במשנתנו, שרבי יוסי סובר: אסמכתא קונה. הלכך צריך השליש להחזיר את השטר למלוה כדי התחייבותו של הלווה; ואף על פי שאין כאן במה יקנה, מכל מקום הרי זה כאילו אמר, שאותן המעות שפרע יהיו בתורת מתנה, וממילא כל השטר בקיומו (המאירי; תוס' רבי עקיבא אגרו); ורבי יהודה סובר: אסמכתא אינה קונה, לפי שלא גמר הלווה להקנות, ולא התנה כן אלא לפי שחשב שיוכל לשלם כשיגיע זמן הפירעון, ואילו היה יודע שלא יוכל לשלם לא היה מתחייב; או שלא נתכוון אלא לפייס את חברו שיסמוך על דבריו, כמו שבארנו לעיל, הלכך לא יתן השליש את השטר למלוה. והלכה נרבי יהודה.

באור משנה ו

מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטָרוֹ חוֹבוֹ – שִׁישׁ לוֹ עַל חֲבֵרוֹ, כִּגוֹן שֶׁנִּפְלוּ עָלָיו מִים, מְעִידִין עָלָיו עֲדִים – הַיּוֹדְעִים כֹּל מֵהָ שִׁהָה כְּתוּב בְּשֵׁטֶר, וְאִימְתִי נִכְתַּב, וְשֹׁהוּ הַשֵּׁטֶר שֶׁהָיָה לוֹ עַל פְּלוֹנִי, וְכֹא לִפְנֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם – אִישׁוֹר הַשֵּׁטֶר, וְהוּוּ נוֹסְחוֹ: אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׁטָרוֹ – עַל סְכוּם כֵּךְ וְכֵךְ, שְׁזִמְנוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדִיו – יֵשׁ גּוֹרְסִים בְּמִשְׁנַתְנוּ: מִי שֶׁנִּמְחַק שֵׁטֶר חוֹבוֹ מִעֲמִיד עָלָיו עֲדִים, וּמִפְרָשִׁים, שֶׁלֹּא נִמְחַק הַשֵּׁטֶר לְגַמְרִי אֲלֵא שְׂרִישְׁמוֹ נִכְרַ עֲדִין, אֲבָל בְּעַל הַשֵּׁטֶר מִתִּירָא שְׂמָא יִימַחַק לְגַמְרִי, בְּכִגוֹן זֶה בָּאָה הַמִּשְׁנָה לְלַמְדֵנוּ, שֶׁמְעִיד עָלָיו עֲדִים, שִׁיקְרָאוּהוּ וַיִּדְעוּ מֵהַ כְּתוּב בּוֹ וּמִי הֵם עֲדִיו, וְהֵם בָּאִים לִפְנֵי בֵּית דִּין וּמְעִידִים שֶׁרָאוּ בִיד פְּלוֹנִי שֵׁטֶר שֶׁהִתְחִיל לְהִימַחַק וְהִכִּירוּ הַחֲתִימוֹת, וְעוֹשִׂים לוֹ בֵּית דִּין קִיּוּם הַשֵּׁטֶר עַל סִמְךָ עֲדוֹתָם (רַבְנוּ גֵרְשׁוֹן; הַסוֹר בְּשֵׁם הַרְי"ם). וְכֵן כּוֹתֵב הַרְמַבְ"ם: "מִי שֶׁבִלָּה שֵׁטֶר חוֹבוֹ, וְהָרִי הוּא הוֹלֵךְ לְהִימַחַק, מִעֲמִיד עָלָיו עֲדִים, וְכֹא לְבֵית דִּין, וְהֵם עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם. כִּיצַד מְקִימִין שֵׁטֶר זֶה? כּוֹתְבִין שֵׁטֶר אַחֵר: אֲנַחְנוּ בֵּית דִּין פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, הוֹצִיא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שֵׁטֶר נִמְחַק לִפְנֵינוּ, וּזְמַנּוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדִיו" (ה' מ'לוה וְלוֹ כָּג. יב-יג. עֵינִין וּמְגִיד מִשְׁנָה" שֵׁם. עֵינִין בְּרִייתָא בְּגַמְרָא בְּעֵינִין נוֹסַח הַקִּיּוּם). וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים, שֶׁאִפְלוּ נִמְחַק לְגַמְרִי, כִּיּוֹן שִׁיּוֹדְעִים הָעֲדִים מֵהָ שִׁהָה כְּתוּב בּוֹ וּמִתִּי נִכְתַּב, וְשֹׁהוּ הַשֵּׁטֶר שֶׁהָיָה לוֹ עַל פְּלוֹנִי, הָרִי הֵם עוֹשִׂים לוֹ קִיּוּם בְּפְנֵי בֵּית דִּין, וְכוֹתְבִים לוֹ מֵהָ שִׁהָה כְּתוּב בְּאֹתוֹ שֵׁטֶר, וְחוֹתְמִים אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם בְּסוֹף (הַרְשָׁב"ם; בְּרַסְנוּדָא). בְּרַם, בְּעַלִּי הַתּוֹסְפוֹת כּוֹתְבִים, שְׁקִיּוּם הַשֵּׁטֶר עוֹשִׂים בֵּית דִּין, וְלֹא כְּפִירוֹשׁ הַרְשָׁב"ם,

את פסק דינם, כמו ששינונו (סנהדרין ג, א): "דיני ממונות בשלושה, זה בורר לו אחד זה בורר לו אחד. ושני הדיינים בוררים להם עוד אחד." ויש מפרשים (בגמרא). ש"שטרי בירורין" שבמשנתנו היינו "שטרי טענות", שכותבים בהם את טענות בעלי הדין לשם בירורין על ידי הדיינים. ויש מבארים, שכוללים הם גם ברירת הדיינים וגם טענות בעלי הדין, והיינו שכותבים בהם: פלוני בירר לו דין פלוני וטענותיו כך וכך, ופלוני בירר לו דין פלוני וטענותיו כך וכך, וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין – כֹּל תְּעוּדָה הַיּוֹצֵאת מִיַּד בֵּית הַדִּין, כִּגוֹן "שֵׁטֶר חוֹבָא". שְׁכוֹתְבִים לְמַלּוֹה שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ נִכְסֵי הַלוּוֹה לְגַבִּיית חוֹבוֹ, או "שֵׁטֶר אֲדֻרְכַתָּא". שְׁכוֹתְבִים לְמַלּוֹה, בּוֹמֵן שֶׁלֹּא מִצְאוּ נִכְסֵים אֲצֵל הַלוּוֹה, שֶׁרְשָׁאֵי הוּא לְחַזוֹר עַל נִכְסֵי הַלוּוֹה, וְאֵם יִמְצָא יִגְבֵה חוֹבוֹ, אֶלְלֵא מְדַעַת שְׁנֵיהֶם – שְׁנֵי הַצְדִּים, וְשִׁנְיָהֶם נֹתְנִים שְׂכָר – לְסוֹפֵר, הֵינּוּ בְּשֵׁטֶר בִּירוּרִין (רַשְׁב"ם). רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם – וְיֵשׁ גּוֹרְסִים: לְשִׁנְיָהֶם. הֵינּוּ לְשֵׁנֵי בְּעַלִּי הַדִּין, כּוֹתְבִין שְׁנֵים – שְׁנֵי שְׁטֵרֵי בִירוּרִין, לְזוֹה לְעַצְמוֹ וְלְזוֹה לְעַצְמוֹ – לְכֹל אֶחָד מִבְּעַלִּי הַדִּין כּוֹתְבִים שֵׁטֶר בְּפְנֵי עַצְמוֹ. וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים דְּבָרֵי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דּוֹקָא בְּ"שְׁטֵרֵי טִעְנוֹתָא" אוּ בְּשְׁטֵרֵי בִירוּרִין הַכּוֹלְלִים גַּם אֶת טִעְנוֹת בְּעַלִּי הַדִּין (עֵינִין "תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב"); וּבְגַמְרָא מְבֹאֵר טִעְמוֹ, לְפִי שִׁיכּוֹל אֶחָד מֵהֶם לומר, שֶׁלֹּא נוֹחַ לוֹ שִׁיחַא לוֹ וּלְבַעַל דִּינוֹ כְּתַב (שֵׁטֶר) אֶחָד, שֶׁכֵּן אִינוֹ רוצֵה שִׁיחַא לוֹ שׁוּם עֶסֶק עִם אִישׁ רִיבּוֹ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל (רַמְבַּ"ם).

באור משנה ה

מִי שֶׁפָּרַע מִקְצַת חוֹבוֹ – שֶׁהָיָה חַיִּב לְחֲבֵרוֹ עַל שֵׁטֶר שֶׁבִידוֹ, וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ – וּמָסַר חֲבֵרוֹ (הַמְלוּה) אֶת הַשֵּׁטֶר בִּיד אָדָם שְׁלִישִׁי, שֶׁלֹּא רָצוּ לְכַתּוּב שׁוֹבֵר עַל הַסְּכוּם שְׁשׁוּלָם, וּסְמָכו עַל הַשְּׁלִישִׁי, וְאָמַר לוֹ – הַלוּוֹה לְשִׁישִׁי: אִם לֹא נִתְתִי לְךָ מִכָּאן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי – אִם לֹא אֲתָן לְךָ אֶת שֵׁטֶר הַחוֹב בְּשִׁבִיל הַמְלוּה מֵהִיּוֹם וְעַד תֵּאָרֵךְ פְּלוֹנִי, תָּן לוֹ שְׁטָרוֹ – חֲזוֹר אֶת הַשֵּׁטֶר לְמַלּוֹה וַיִּגְבֵה אֶת כּוֹלוֹ, שֶׁלֹּא אֲנַכָּה מִמֶּנּוּ אֶת הַחֶלֶק שֶׁפָּרַעְתִּי; הַגֵּיעַ הַזְּמַן וְלֹא נָתַן – הַלוּוֹה לְשִׁישִׁי אֶת שֵׁטֶר הַחוֹב בְּשִׁבִיל הַמְלוּה, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִתֵּן – הַשְּׁלִישִׁי לְמַלּוֹה אֶת הַשֵּׁטֶר, כְּמוֹ שֶׁהִתְנַה עִמּוֹ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן – אֶת הַשֵּׁטֶר לְמַלּוֹה. בְּגַמְרָא מְבֹאֵר טִעַם הַמְחִלּוֹקָה, לְפִי שֶׁהִתְחַיְיְבוּתוֹ שֶׁל הַלוּוֹה אִינֵה אֲלֵא "אִסְמַכְתָּא", שֶׁכֵּן טוֹמֵךְ הִיָּה בְּלָבוֹ שִׁיכּוֹל לְקִיּוּם אֶת הַתְּנָאֵי, לְפָרוּעַ אֶת הַשֵּׁטֶר בְּזִמְנוֹ, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְקִיּוּם אֶת הַהִתְחַיְיְבוּת, לְשִׁלְם כֹּל הַשֵּׁטֶר (רַשְׁב"ם; בְּרַסְנוּדָא); וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים, שֶׁלֹּא נִתְכוּוֹן הַלוּוֹה בְּהִתְחַיְיְבוּתוֹ אֲלֵא כְּדִי שִׁיִּסְמוֹךְ הַמְלוּה

אומר: יכתב שזכר. אמר רבי יהודה: נמצא זה צריך להיות שומר שזכרו מן העכברים; אמר לו רבי יוסי: כך יפה לו, ולא יורע כחו של זה.

ז שני אחין, אחד עני ואחד עשיר, והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד, עשאן לשכר – השכר לאמצע; עשאן לעצמן – הרי העשיר אומר לעני: קח לך עבדים וירחצו במרחץ, קח לך זיתים ובא ועשם בבית הבד. שנים שהיו בעיר אחת, שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון – אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב. נמצא לאחד בין שטרותיו שטר של יוסף בן שמעון פרוע – שטרות שניהן פרועין. כיצד יעשו? ישלשו; ואם היו משלשים – יכתבו סימן; ואם היו מסמנין – יכתבו כהן. האומר לבנו: שטר בין שטרותי פרוע, ואיני יודע איזהו – שטרות בלן פרועין. נמצא לאחד שם שנים – הגדול פרוע והקטן אינו פרוע. המלוה את חברו על ידי ערב – לא יפרע מן הערב; ואם אמר: על מנת

פירוש ברטנורא

צריך לשמור שזכרו מן העכברים, שאם יאבד יגבה המלוה את כל חובו: אמר רבי יוסי וכן יפה לו. למלוה, שהוא הלוה צריך לשמור שזכרו ומהר לפרוע לו, ולא ירע כחו של מלוה לכתוב שטר אחר, שהיה זמן חובו מוקדם וישב עתה מאוחר ולא יוכל למרוץ לקוחות אלא מומן השטר השני. והלכה כרבי יוסי שכתבין שזכר:

ז קח לך עבדים. שיחממו לך המרחץ, דכמו שהניחה אבינו כן תהיה לעולם. ואע"ג דאית לן בפ"ק דבמזרי דלית בה דין חלוקה יכול למימר גוד או אגוד, כלומר מכור לי חלקך או אני אמכור לך חלקך, שאני העני יכול לומר אגוד, שאין לו במה לקנות: אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה. רכל אחד מהם יכול לטעון זה השטר שבידך אני החורתי לך כשפרעת לי המעות שהלויתך; ולא אחר יכול להוציא שטר חוב עליהם. רכל אחד מצי מדחי ליה לגבי חבריה: ישלשו. יכתוב שם אבי אביו: ואם היו משולשים. ששמותן ושמות אבותיהן ואבות אבותיהן שווין: יכתבו סימן. פלוני. שהוא גיחור או ארוך או גוף. ואם הן שוין בסמנין, יכתבו כהן, אם אחד כהן ואחד ישראל: נמצא. ללוה אחד שם שתי שטרות משתי הלוואות שלהו ממנו:

משניות מבוארות – קהתי

שישכירו אותם לאחרים ויחלקו את השכר ביניהם; עשאן לעצמן – ויש גורסים: לעצמו היינו עשעה אביהם את בית המרחץ ואת בית הבד לשימוש בני ביתו בלבד, הרי העשיר אומר לעני: קח לך עבדים וירחצו במרחץ, קח לך זיתים ובא ועשם בבית הבד – כלומר אין אתה רשאי להשכיר אותם אלא להשתמש בהם כדרך שאבינו היה משתמש בהם; ונמצא העני מפסיד בעניו, שאין הוא יכול לכופ את אחיו להשכירם לאחרים. ואף על פי שההלכה היא שבדבר שאין בו דין חלוקה יכול אחד השותפים לומר לחברו: מכור לי חלקך או אני אמכור לך חלקך, שונה הדבר במשנתנו, שאין העני יכול לומר: מכור לי חלקך, לפי שאין לו במה לקנות. שנים שהיו בעיר אחת, שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון – שמו של כל אחד מהם היה יוסף בן שמעון, אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה – שכל אחד מהם יכול לטעון: שטר זה בידי היה, שאני הלוויתך עלי, ולאחר שפרעת לי החזרתיו לידך, ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב – שכל אחד מהם יכול לטעון: יוסף בן שמעון האחר הוא שלוח ממך ולא אני. נמצא לאחד בין שטרותיו שטר של יוסף בן שמעון פרוע – מי שלוח כסף משני יוסף בן שמעון, ונתן להם שטרות, ונמצא בידי הלווה שזכר שהיה כתוב בו, שהשטר של יוסף בן שמעון פרוע, שטרות שניהן פרועין – ואינם יכולים לגבות ממנו. כיצד יעשו – שלא יחליפו ביניהם? ישלשו – יכתבו שלושה דורות, כגון יוסף בן שמעון בן יעקב; ואם היו משלשים – ששמות שלושת הדורות שווים, יכתבו סימן – כגון יוסף בן שמעון הארוך, או יוסף בן שמעון השחור, ואם היו מסמנין – שווים בסמניהם, יכתבו כהן – אם היה אחד מהם כהן; בגמרא מובאת ברייתא, שאם היו שניהם כהנים, יכתבו את הדור הרביעי, כגון יוסף בן שמעון בן יעקב בן יצחק. האומר לבנו – בשעת מיתתו: שטר בין שטרותי פרוע – שטר חוב אחד שנמצא בין שטרותי הוא פרוע, ואיני יודע איזהו – והלווה האמיני, ולא החזרתי לו שטר, ואיננו רוצה להעניש (רשב"ם). שטרות בלן פרועין – שיכול כל לווה לטעון ששטר פרוע. נמצא לאחד שם שנים – היו בידו שני שטרות על לווה אחד, שלוח ממנו שתי הלוואות, הגדול פרוע – השטר שסכמו גדול יותר הוא פרוע, והקטן אינו פרוע – שלא אמר אלא על שטר אחד שהוא פרוע, ולא על שניים. המלוה את חברו על ידי ערב – שקיבל עליו

שהעדים עושים אותו (ענין טור סימן מא; וענין "בית יוסף", שלדעתו בעיקר הדין אין חולקים. שלדברי הכל אם יודעים העדים אימתי נכתב ומה כתוב בו. בית דין עושים לו קיום. אלא שהלשון "מעמיד עליו עדים" הביא את ה"ו והרא"ש והרמב"ם לפרש את המשנה כנגון שלא נמחק כולו). מי שפרע מקצת חובו – שהיה חייב לחברו על שטר שבידו, ואין המלוה מסכים להשליש את השטר (כמו למעלה במשנה ה), רבי יהודה אומר: יחליף – את השטר בשטר אחר על הסכום שנשאר מן החוב, ואת השטר הראשון יקרע. רבי יוסי אומר: יכתב – המלוה ללווה, שזכר – קבלה, על הסכום שנפרע. אמר רבי יהודה: נמצא זה – הלווה – צריך להיות שומר שזכרו מן העכברים – שאם יאכלוהו העכברים, יגבה המלוה ממנו את כל החוב שבשטרו, אמר לו רבי יוסי – רבי יהודה: כך יפה לו – כך ראו לו ללווה לשמור על שזכרו שלא יאבד, כדי שיודרו לשלם את שאר החוב (תפארת ישראל; ברם, הרשב"ם וברטנורא מפרשים: כך יפה לו למלוה; וענין "מלאכת שלמה" מה שמביא מחידושי הרשב"א), ולא יורע כחו של זה – של המלוה, על ידי כתיבת שטר אחר, שזמנו יהא מיום שפרע מקצת חובו, ולא יוכל לטרוף מן הלקוחות שלקחו נכסים מן הלווה בין זמן השטר הראשון לזמן השטר השני. בגמרא מובא: אמר רב הונא אמר רב: אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא בית דין מקרעין השטר וכותבין לו שטר מומן ראשון, ברם, בברייתא בגמרא מובא, שאף לדעת רבי יהודה כותבין לו שטר אחר מומן ראשון, אלא שרבי יהודה סובר, שאין זקוקים בענין זה לבית דין, ודי בעדים שיקרעו את השטר הראשון ויכתבו שטר אחר, לפיכך בא רב ואמר, שאין הלכה בזה כרבי יהודה, אלא דווקא בית דין כותבים למלוה שטר אחר. ומה שאמר רבי יוסי: "ולא יורע כחו של זה" (של המלוה, לגבות מן הלקוחות מומן השטר הראשון, כפי שבארנו לעיל), היינו משום שרבי יוסי סבור היה, שלדעת רבי יהודה כותבים את השטר האחר מומן שני.

באור משנה ז

שני אחין, אחד עני ואחד עשיר, והניח להן אביהן – כירושא, מרחץ ובית הבד – שסוחטים בו זיתים לשמן; עשאן לשכר – אם אביהם עשה את המרחץ ובית הבד כדי להשכירם לאחרים, השכר לאמצע – כלומר יכול העני לכופ את העשיר

שֶׁאֵפְרַע מִמִּי שְׂאֲרֵצָה – יִפְרַע מִן הָעֶרֶב. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אִם יֵשׁ נִכְסִים לְלוֹהָ, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף – לֹא יִפְרַע מִן הָעֶרֶב. וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: הָעֶרֶב לֹאֲשֶׁה בְּכַתְּבֹתָהּ וְהָיָה בְּעֵלָה מִגְרֵשָׁה – יִדְיָנָה הַנְּאֻהָ, שְׂמָא יַעֲשׂוּ קִנּוּיָא עַל נִכְסִים שְׁל זָה, וְיַחְזִיר אֶת אֲשֶׁתּוֹ.

ח המלוה את חברו בשטר – גובה מנכסים משועבדים. על ידי עדים – גובה מנכסים בני חרין. הוציא עליו פתב ידו, שהוא חיב לו – גובה מנכסים בני חרין. ערב היוצא לאחר חתום שטרות – גובה מנכסים בני חרין. מעשה פא לפני רבי ישמעאל ואמר: גובה מנכסים בני חרין. אומר לו בן ננס: אינו גובה לא מנכסים

פירוש ברטנורא

הקטן אינו פרוע. דשטר אחד בין שטרותיו קאמר, ולא שנים: לא יפרע מן הערב. תחלה, עד שיתבע את הלוה לדין ויחייבו אותו בית דין, ואם אין לו מה לשלם או יפרע מן הערב: רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה. לא מכלל דתנא קמא סבר אפילו אם יש נכסים ללוה יפרע מן הערב, אלא מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, המלוה את חברו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה, יפרע מן הערב. כמה דברים אמורים כשאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. וקבלן, אע"פ שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן. רשב"ג אומר אחד ערב ואחד קבלן אם יש נכסים ללוה לא יפרע מהן. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ערב, הוא שאומר תן לו ואני ערב. קבלן, הוא שאומר תן לו ואני ערב ואחד קבלן אם יש נכסים ללוה לא יפרע מהן. ואין לבעל נכסים וצריך הערב לפרוע כתובתה. לא יפרע הכתובה עד שידרינה הבעל תחלה הנאה על דעת רבי, נדר שאין לו התרה, שלא יוכל להחזיר אותה, דחיישין שמא דעתו להחזירה ולאכול כתובתה לאחר שתגבנה מן הערב. ולענין דינא, ערב דכתובה לא משתעבד ואינו חייב לפרוע, ואפילו אין לו נכסים לבעל. מאי טעמא, דמצוה עבד ולאוי מירי חיסרה. ואי ערב כתובתא דבריה הוא, משתעבד, דאבא לגביה בריה שעבודי שעביד נפשיה. וקבלן דכתובה משתעבד ויכולה האשה שתתבע ממנו תחלה, ואפילו יש לו נכסים לבעל. והוא שידרינה הבעל הנאה תחלה על דעת רבי:

ח המלוה את חברו בשטר. אף על פי שאין כתוב בו אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים, דקיימא לן אחריות טעות סופר הוא אם לא כתבו בשטר, והרי הוא כאילו נכתב: הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו. ואין שם עדות אחר: גובה מנכסים בני חרין. ולא ממשועבדים. דכיון דאין בו עדים לית ליה קלא ולא ידעי ביה לקוחות כי היכי דלדודהו: אחר חיתום שטרות. אחר שחתמו העדים בשטר, כתב אני פלוני בר פלוני ערב: גובה. מן הערב, מבני

משניות מבוארות – קהתי

המלוה את חברו בשטר – אף על פי שאין בו אחריות נכסים. היינו שלא כתוב בו ששיעבד הלווה את קרקעותיו למלוה, גובה – המלוה את חובו, מנכסים משועבדים – אפילו מן הקרקעות שמכרם הלווה לאחר שנכתב השטר, שכן ההלכה היא ש"אחריות טעות סופר הוא" היינו שהסופר הוא שטעה ולא כתב אחריות בשטר, הלכך דינו כאילו נכתב בו (עיי' משנה בבא מציעא א. ו). הלשון "משועבדים" יש מפרשים: מכורים, ונקראים "משועבדים". לפי משועבדים הם ללקוחות (רשב"ם; בי"ח); ויש מפרשים, שנקראים "משועבדים". לפי שאף על פי שהם ברשות הלקוחות, משועבדים הם לבעל חוב (בית יוסף; סמ"ע; על ידי עדים – המלוה את חברו בפני עדים, בלא שטר, גובה מנכסים בני חרין – מנכסים שהם בידי הלווה, אבל לא מנכסים משועבדים. בגמרא מבואר (לדעת עולא, שהלכה כמותו). ששיעבוד נכסי הלווה למלוה מן התורה הוא, שנאמר (דברים כד, יא): "האיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבדו", והוא הדין לקרקעות; ומכאן, דבר תורה, בין מלווה בשטר ובין מלווה על פה גובה מנכסים משועבדים, ומה טעם אמרו: מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חרין, לפי שאין לו קול (= רטורס). וחששו חכמים להפסד הלקוחות שלא באשמתם, שהרי לא ידעו על המלווה כדי להיזהר מלקנות את הקרקעות. ברם, מלווה בשטר, שעדים חתומים עליו, יש לו קול, והיו הלקוחות צריכים לחקור בדבר ולהניח נכסים בידי המוכר, שיוכל המלוה לגבות מהם חובו, וכיון שלא עשו כן ולא נזהרו מלקנות קרקעות המשועבדים למלוה, הרי הם שהפסידו לעצמם. הוציא עליו פתב ידו – של הלווה, שהוא חייב לו – מעות, כלומר שטר בחתימת ידו של הלווה בלבד, בלא חתימת עדים, גובה – המלוה, מנכסים בני חרין – שכל שטר שאין בו עדים אינו שטר, ודינו כמלווה על פה. ויש מדייקים מלשון משנתנו "הוציא עליו כתב ידו" – שאם כתב לו הלווה בכתב ידו: אני פלוני בן פלוני חייב לפלוני בן פלוני כך וכך, אפילו לא חתם למטה את שמו, הריהו גובה מנכסים בני חרין (עיי' סוד סימן ט"ט). ערב היוצא לאחר חתום שטרות – שלאחר שחתמו העדים בשטר ההלווה, כתב הערב: אני פלוני בן פלוני ערב ללווה, גובה – המלוה, מנכסים בני חרין – של הערב, שהואיל ולא חתמו העדים על הערבות, דין הערבות כמלווה על פה. מעשה פא לפני רבי ישמעאל – בערב

אחריות ההלווה, לא יפרע מן הערב – אין המלוה רשאי להפרע מן הערב עד שיתבע את הלווה לדין ויחייבו אותו בית דין לשלם, ואם אין ללווה מה לשלם, יתבע את הערב ויפרע ממנו (גמרא). נאם אומר – המלוה: על מנת שאפרע ממי שארצה – שהתנה בשעת ההלוואה שיוכל להיפרע ממי שירצה, בין מן הלווה בין מן הערב, יפרע מן הערב – הרי הוא רשאי להיפרע מן הערב, ואינו צריך לתבוע תחילה את הלווה לדין. בגמרא מבואר, שכאן יש להוסיף במשנתנו (חסורי מחסרא והכי קתני): במה דברים אמורים? כשאין נכסים ללווה, אבל אם יש נכסים ללווה, לא יפרע מן הערב. וקבלן (היינו האומר: תן לו הלוואה ואני אשלם לך), אף על פי שיש נכסים ללווה, יפרע מן הקבלן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללווה, בין כף ובין כף – בין שהוא ערב סתם בין שהוא ערב קבלן, לא יפרע מן הערב – אלא יגבה מן הנכסים של הלווה. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל (גמרא). וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הערב לאשה בכתיבתה – מי שקיבל עליו ערבות לשלם לאשה את הכתובה שכתב לה בעלה, אם לא היא בידי הבעל לשלם, והיה בעלה מגרשה – ואין לו נכסים, וצריך הערב לשלם לה כתובתה, ידינה הנאה – אין הערב משלם לה את הכתובה עד שידיר אותה בעלה בנדר שלא תיהנה ממנו, כדי שלא יוכל להחזיר אותה, שחוששים אנו, שמא יעשו – האיש ואשתו, קנוניא – הסכם של רמאות, על נכסים של זה – של הערב, שיגרשנה בעלה, כדי שתגבה את הכתובה מן הערב, ויחזיר את אשתו – ויאכלו שניהם דמי הכתובה שתקבל מן הערב. נמצא רבן שמעון בן גמליאל דואג לערב של הכתובה שלמי יפסיד, כשם שמקל למעלה על הערב של בעל חוב שלא יפסיד (ינימוקי יוסף). בגמרא אמרו, שערב סתם של כתובה אינו משתעבד, לפי שלא נתכונן אלא לעשות מצוה, ואין בדעתו לשלם הערבות. ברם, אם לגבי בנו הרי הוא משתעבד, ואם הוא ערב קבלן לכתובה, כגון שאמר לה: הנשאי לזה ואני לך כתובתך, נחלקו בגמרא אם הוא משתעבד או לא (הרמב"ם פוסק שרוא משתעבד). מכאן, שרבן שמעון בן גמליאל מדבר באב הערב לכתובת בנו, או בערב קבלן.

מסכת סנהדרין פרק ראשון משנה א

קטו

מְשַׁעְפְּדִים וְלֹא מְנַכְסִים בְּנֵי חַרְיִן. אָמַר לֹא: לְמָה? אָמַר לֹא: הָרִי הַחֹזֵק אֶת אֶחָד בְּשׂוֹק, וּמִצְאֵוּ חֲבָרוֹ וְאָמַר לֹא: הִנֵּחַ לוֹ – פְּטוּר, שְׁלֵא עַל אֲמוּנָתוֹ הַלְוָה; אֵלֶּא אִיזְהוּ עֵרֵב שֶׁהוּא חֵיב? הַלְוָהוּ וְאִנִּי נוֹתֵן לָךְ – חֵיב, שָׁפֵן עַל אֲמוּנָתוֹ הַלְוָה. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: הַרוּצָה שֵׁיחִיבִים, יַעֲסֵק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, שְׂאִין לָךְ מְקַצְוֵעַ בַּתּוֹרָה גְּדוּל מִהֶן, שֶׁהֵן פְּמַעֵן הַנוֹבֵעַ. וְהַרוּצָה שֵׁיַעֲסֵק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, יִשְׁמַשׁ אֶת שְׁמַעוֹן בֶּן נָנִס.
ס לִי ק מ ס כ ת נ ב א ב ת ר א

מסכת סנהדרין

פרק ראשון

א דִּינֵי מְמוֹנוֹת – בְּשִׁלְשָׁה. גְּזוּלוֹת וְחֻבְלוֹת – בְּשִׁלְשָׁה. נֶזֶק וְחֻצֵי נֶזֶק, תְּשִׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְתְשִׁלוּמֵי אֲרֻבָּעָה וְחֻמְשָׁה – בְּשִׁלְשָׁה. הָאוֹנֵס וְהַמְּפָתֵה וְהַמוֹצִיא שֵׁם רַע – בְּשִׁלְשָׁה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר; וְחֻכְמֵים אוֹמְרִים: מוֹצִיא שֵׁם רַע פִּירוּשׁ בִּרְטוּרָא

חרין כלבד. רכין דלא חתימי סהדי על הערבות הוא לה מלוה על פה: אמר ליה בן ננס וכו'. דקסבר כל ערב שאחר מתן מעות לא הוי ערב, שלא על אמונת הערב והבטחתו הלווה. ואע"פ שקולם ר' ישמעאל את בן ננס, הלכה כרבי ישמעאל. וערב דלאחר מתן מעות בעי קנין, ואי לא לא משתעבד. ושלפני מתן מעות לא בעי קנין:

מסכת סנהדרין

א דִּינֵי מְמוֹנוֹת. דהיינו הודאות והלוואות: בשלשה. הדיוטות. ולא אצרכוהו רבנן לשלשה מומחין, שלא תנעול דלת בפני לוי, שמא יכפור הלוה ולא ימצא מומחין לכופו לדין אלא או יחיד מומחה או שלשה הדיוטות. אבל גזלות וחבלות בשלשה מומחין, דאלהים כתיב בפרשת שומרים בואלה המשפטים שלש פעמים. ומינה ילפינן שלשה מומחין: נזק, ארם או שור המועד שהזיקו דמשלמים נזק שלם: חצי נזק, שור תם שהזיק. ואע"ג דהיינו חבלות, אידי דבעי למיתני תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה שאינו משלם כמו מה שהזיק, שמשלם יותר, תנא נמי חצי נזק שאינו משלם כמו שהזיק שהרי משלם דבעי למיתני תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה שאינו משלם כמו מה שהזיק, שמשלם יותר, תנא נמי חצי נזק שאינו משלם כמו שהזיק שהרי משלם

משניות מבוארות – קהתי

הדין הגדול היה דן את השבט שעבד עבורה זרה, את נביא השקר ואת הכהן הגדול, כפי שנלמד להלן בפרקנו; כן היה ממנה את הסנהדראות הקטנות, ומכריע בספקות שבהלכה, כפי שיבואר במסכתנו. השם "סנהדרין" הוא מלשון יוונית, ומוכרז: מועצת זקני העם, לפי ברטנורא (סוטה ט, יא) נקראים כך הדיינים על שם הנוטריקון: "סנהדרין" – שונא הדרת פנים בדין (שי"ן מתחלף בסמ"ך). מסכת סנהדרין באה ללמדנו פרטי הלכות בענייני בתי הדין וסמכותם; בענייני עדים ואופן חקירתם; כיצד הדיינים נושאים ונותנים בעניינים המובאים לפניהם; כיצד פוסקים את הדין; כיצד מבצעים ארבע מיתות בית דין, ועוד. – משנתנו פותחת בדינים הנידונים על ידי שלושה דיינים.

דִּינֵי מְמוֹנוֹת – כגון בירורי תביעות בענייני הלוואות או הודאות, דהיינו שתובע אדם חוב מחברו, ויש לו עדים שהלווהו בפניהם, או שהודה הלווה בפניהם על החוב הזה, בְּשִׁלְשָׁה – משפטים אלה מתבררים ונידונים על ידי שלושה דיינים; גְּזוּלוֹת – דיני גזלות, כגון שלקח אדם מיד חברו בחזקה כסף או כלים, או שכפר בפקידון שחברו הפקיד אצלו; וְחֻבְלוֹת – דיני חבלות, היינו החובל בחברו שחייב עליו משום חמישה דברים: בנזק, בצער, בריפור, בשבת ובבזושת (עיין בבא קמא ח. ח. א). בְּשִׁלְשָׁה – דיינים. בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "גזלות וחבלות בשלושה", ולא כללה אותן בפיסקה: "דיני ממונות בשלושה". כדי להשמיענו, שיש הברל בין דיני הלוואות והודאות לדיני גזלות וחבלות, שבדיני הלוואות והודאות אין צריכים לדיינים מומחים, ודי בשלושה הדיוטות, ואילו בגזלות וחבלות צריכים שלושה דיינים מומחים, שכן בפרשת השומרים (שמות כב) נקראים הדיינים "אלוהים", ושלוש פעמים נזכרים בפרשה: א. "ונקרב בעל הבית אל האלוהים"; ב. "עד האלוהים יבוא דבר שניהם"; ג. "אשר ירשיעו אלוהים ישלם שנים לרעהו"; ומכאן למדים שצריכים בדיני ממונות שלושה דיינים מומחים, אלא שבהלוואות ובהודאות הקלו חכמים, שדי ביחיד מומחה או בשלושה הדיוטות, כדי שלא תינעל דלת בפני לווי, שאם יודק המלוה לשלושה מומחים יימנע מלהלוות, שמא יכפור הלווה ולא ימצא מומחים לכופו לדין. נֶזֶק – דיני תשלומי נזק, כגון בשור המועד שהזיק, שבעל השור משלם נזק שלם, וְחֻצֵי נֶזֶק – בשור תם שהזיק (עיין בבא קמא א, ד), תְּשִׁלוּמֵי כֶּפֶל – בדיני של גנב (עיין שמות כב, ג). וְתְשִׁלוּמֵי אֲרֻבָּעָה וְחֻמְשָׁה – במי שגנב שור או שה וטבחו או מכרו, שאמרה תורה (שמות כא, לז): "חמשה בקר ישלם תחת השור ורבע צאן תחת השה", בְּשִׁלְשָׁה – דיינים מומחים. הָאוֹנֵס וְהַמְּפָתֵה – נערה בתולה, שדינים לשלם קנס של חמישים כסף (עיין

שכתב ערבותו אחרי חתימת העדים, וְאָמַר – רבי ישמעאל: גֹּבְהָ – המלוה, מְנַכְסִים בְּנֵי חַרְיִין – של הערב, כמו ששינו לעיל. אָמַר לֹא בֶּן נָנִס – הרבי ישמעאל: אִינוּ גֹבְהָ לֹא מְנַכְסִים מְשַׁעְפְּדִים וְלֹא מְנַכְסִים בְּנֵי חַרְיִין – שלדעת בן ננס אין דינו כערב, כמפורש טעמו להלן. אָמַר לֹא – רבי ישמעאל לכן ננס: לְמָה – אינו גובה אפילו מנכסים בני חורין? אָמַר לֹא – בן ננס לרבי ישמעאל: הָרִי הַחֹזֵק אֶת אֶחָד בְּשׂוֹק – שמחזיק בו ותובעו בתוקף שישלם לו את חובו, וּמִצְאֵוּ חֲבָרוֹ וְאָמַר לֹא – לתובע, הִנֵּחַ לוֹ – ואני אתן לך, פְּטוּר – מליתן לו, שְׁלֵא עַל אֲמוּנָתוֹ הַלְוָהוּ – לא מפני שהאמין לערב זה וסמך על אחריותו הלוה לו ללווה, כלומר הואיל וקיבל את הערבות אחרי ההלוואה, אין זה ערב כלל, אֵלֶּא אִיזְהוּ עֵרֵב שֶׁהוּא חֵיב – לשלם? הַלְוָהוּ וְאִנִּי נוֹתֵן לָךְ – האומר למלוה לפני ההלוואה: "הלווהו ואני אשלם לך", הרי זה ערב שהוא חֵיב – לשלם, שָׁפֵן עַל אֲמוּנָתוֹ הַלְוָהוּ – שמפני שהאמין לו וסמך על אחריותו הלוה לו ללווה. בָּרַם, רבי ישמעאל חולק על בן ננס אף בחנוק, שלדעתו אפילו מי שנעשה ערב לאחר ההלוואה, ערב הוא, ומשתעבד למלוה. והלכה כרבי ישמעאל, אלא שאם נעשה ערב לאחר ההלוואה אינו משתעבד אלא אם כן קנו מידו, ואילו בשעת ההלוואה משתעבד הערב אפילו בלא קנין (גמרא). אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: הַרוּצָה שֵׁיחִיבִים – לקנות חכמה ודעת ולחדד שכלו, יַעֲסֵק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, שְׂאִין לָךְ מְקַצְוֵעַ – פינה – בַּתּוֹרָה גְּדוּל מִהֶן – מדיני ממונות, שֶׁהֵן פְּמַעֵן הַנוֹבֵעַ – של הבחנות שכליות ושיקול דעת, וְהַרוּצָה שֵׁיַעֲסֵק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, יִשְׁמַשׁ אֶת שְׁמַעוֹן בֶּן נָנִס – ילמד אצלו. בגמרא אמרו: אף על פי שקילס רבי ישמעאל את בן ננס, הלכה כרבי ישמעאל (כמו שנכר הבאנו לעיל).

מסכת סנהדרין

באור משנה א

מצוה מן התורה למנות בתי דין בכל ערי ישראל, שנאמר (דברים טז, יח): "שופטים ושוטרים תתן לך בכל עריך". ושלושה סוגים של בתי דין היו: א. בתי דין של שלושה דיינים, שהיו דיני ממונות ודיני קנסות, כמבואר בתחילת פרקנו. ב. בתי דין של עשרים ושלושה דיינים, הנקראים "סנהדרין קטנה", והם היו דינים דייני נפשות. ג. בית הדין הגדול של שבעים ואחד, הנקרא "סנהדרין גדולה" או "הסנהדרין" סתם, ומקום מושבו היה בלשכת הגזית שבמקדש. בית

— **בְּעֵשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, מִפְּנֵי שֵׁישׁ בּוֹ דִּינֵי נַפְשׁוֹת.**
בַּמְּכּוֹת — בְּשִׁלְשָׁה; מִשּׁוּם רַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל אָמְרוּ: בְּעֵשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. עֵבֹר הַחֹדֶשׁ — בְּשִׁלְשָׁה. עֵבֹר הַשָּׁנָה —
בְּשִׁלְשָׁה; דְּבַרֵּי רַבֵּי מֵאִיר; רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמְרוּ: בְּשִׁלְשָׁה מִתְחִילִין, וּבְחֻמְשָׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִין
בְּשִׁבְעָה; וְאֵם גָּמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה — מְעַבְּרִת.

פירוש ברטנורא

פחות. ואידי דתנא חצי נוק תנא נמי נוק; ומוציא שם רע. לא מצאתי לכתך בתולים וענשו אותו מאה כסף; דיני נפשות. דאם אמת היה הדבר וזנתה תחתיו וסקלתי. ודיני נפשות בעשרים ושלשה כולקמן. והלכה כחכמים:

בַּמְּכּוֹת. מלקות ארבעים: **בְּשִׁלְשָׁה.** דכתיב (דברים כ"ה) ונגשו אל המשפט ושפטום, שנים, ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד, הרי כאן שלשה: **רבי ישמעאל אומר בעשרים ושלשה.** אתיא רשע רשע, כתיב הכא (שם) והרשעו את הרשע, וכתיב התם (במדבר ל"ה) אשר הוא רשע למות. מה להלן בעשרים ושלשה אף כאן בעשרים ושלשה: **עֵבֹר הַחֹדֶשׁ.** קידוש החדש. ואידי דבעי למתני עיבור שנה תנא נמי עיבור החדש: **בְּשִׁלְשָׁה מִתְחִילִין.** לראות אם יש להושיב ב"ד על כך. אם אחר מהשלשה אומר צריך ב"ד לישב ולעוין אם צריכה [ה]שנה לעבר, מפני התקופה והאביב והפירות, ושנים אומרים אין צורך, שאין כאן ספק דודאי אינה צריכה עיבור, כמל יחיד במיעוטו. שנים אומרים לישב ואחד אומר שלא לישב, הולכין אחר השנים, ומוסיפין עוד שנים אחרים שישאו ויתנו בדבר, והרי כאן חמשה. שנים אומרים צריך לעבר ושלשה אומרים אין צורך, כמלו שנים במיעוטן. שנים אומרים אינה צריכה ושלשה אומרים צריכה, הולכים אחר הרוב, ומוסיפין עוד שנים שיהיו שבעה ומעברין אותה. ובגמרא מפרש, דהני שלשה חמשה ושבעה כנגד ברכת כהנים, שיש בפסוק ראשון שלש תיבות, ובשני חמשה, ובשלישי שבעה. והלכה כרבן שמעון ב"ג:

משניות מבוארות – קהתי

יום השלושים – ראשון לחדש הבא. וכיצד היו מקדשים את החדש? שנינו (ראש השנה ב, ז): "ראש בית דין אומר: מקודש! וכל העם עונין אחריו: מקודש, מקודש!" – מכאן שקידוש החדש ביום השלושים תלוי באמירת בית דין, ולפיכך צריך בית דין של שלושה. ברם, אם לא נראתה הלבנה כליל שלושים לחדש, נעשה החדש שעבר "מעובר" (זמא). כלומר: בן שלושים יום, ויום שלושים אחד היה מתקדש כ"ראש-חודש" מאליו, כדעת רבי אלעזר בר צדוק (עין שם). שהלכה כמותו. **עֵבֹר הַשָּׁנָה** – הוספת חודש שלוש עשר על השנה, שיהיו שני אדרים, **בְּשִׁלְשָׁה** – נעשה על ידי שלושה מומחים; **דְּבַרֵּי רַבֵּי מֵאִיר** – שכן בזמן שהיו מקדשים את החדש על פי הראייה, כמבואר לעיל, היה גם עיבור השנה נקבע על ידי בית הדין, לפי מה שהיו רואים באותה שנה, אם חג הפסח יחול בזמן אביב אם לאו, שהרי התורה אומרת (דברים טו, א): "שמור את חודש האביב ועשית פסח..." או לפי גורמים אחרים, כמבואר בגמרא (סנהדרין יא, ב), וסובר רבי מאיר, שעיבור השנה – כמו קידוש החדש – אינו צריך אלא לבית דין של שלושה בלבד. **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמְרוּ:** **בְּשִׁלְשָׁה מִתְחִילִין** – לדון, אם צריך להושיב בית דין שיעיין בדבר עיבור השנה. אם שניים מהם אמרו, שאין צורך להושיב בית-דין ולעיין בדבר, לפי שלדעתם אין השנה צריכה עיבור, ואחד אמר שצריך להושיב בית דין, כמל יחיד במיעוטו, ואין דנים עוד בדבר. אבל אם שניים אומרים, שצריך להושיב בית דין, מוסיפים עליהם עוד שני דיינים, **וּבְחֻמְשָׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין** – ביניהם, אם השנה צריכה עיבור, אם לאו. אם שלושה אמרו, שלא צריכים לעבר את השנה, הולכים אחר הרוב ואין מעברים; ואם שלושה אמרו, שצריכים לעבר את השנה, מוסיפים עוד שניים, **וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה** – ומעברים את השנה בבית דין של שבעה ברוב דעות. בגמרא מבואר, שאלו "שלושה, חמישה, שבעה" כנגד ברכת כהנים, שכן בפסוק ראשון – שלוש מלים: "ברכך ה' וישמרך"; בפסוק שני – חמש מלים: "יאר ה' פניו אליך ויהתן"; ובפסוק שלישי – שבע מלים: "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום". כוונת הענין: כדי שתוכר ברכת כהנים על קביעות השנה ופירוטיה ("תפארת ישואל"; ועין "תוספות יום טוב"). **וְאֵם גָּמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה** – אם שלשת הראשונים גמרו, כלומר שהסכימו בישיבתם הראשונה שהשנה צריכה עיבור, ועיבורה, הרי השנה **מְעַבְּרִת** – כדעבד, ושוב אין צריכים להושיב חמישה ושבעה. והלכה כרבן שמעון ב"ג גמליאל.

דברים כב, כח-טו: שמות כב. כב. טו-טז: משנה כתובות ג, ד), **וְהַמּוּצִיא שֵׁם רַע** – שלא מצא לאשתו בתולים, שדינו לשלם קנס של מאה כסף (עין דברים כב, יג-ט), **בְּשִׁלְשָׁה** – דיינים מומחים; **דְּבַרֵּי רַבֵּי מֵאִיר** – הסובר, שאף המוציא שם רע נידון בשלושה. **וְנִחְכְּמֵם אֲוֹמְרִים: מוּצִיא שֵׁם רַע, בְּעֵשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה** – דיינים, **מִפְּנֵי שֵׁישׁ בּוֹ דִּינֵי נַפְשׁוֹת** – שאולי יתברר שאמנם זינתה תחתיו בהיותה מאוסה ודינה בסקילה (כמפורש בדברים כב, כ-כא). וכפי שנלמד להלן (משנה ד): "דיני נפשות – בעשרים ושלשה". ברם, רבי מאיר סובר, שאם ימצא שיש כאן דיני נפשות, אפשר להוסיף לשלשת הדיינים עוד עשרים. וחכמים סוברים, שאין ראוי להוסיף דיינים אחר כך, שמה יצא לעז על שלשת הראשונים שאינם מומחים (עין "תוספות יום טוב"). והלכה כחכמים.

באור משנה ב

מְכּוֹת, בְּשִׁלְשָׁה – אדם שעבר על "לא תעשה" שבתורה, ודינו עונש מלקות (ארבעים חסר אחת). הרי הוא נידון על ידי בית דין של שלושה דיינים מומחים. **מִשּׁוּם** – משמו של **רַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל אָמְרוּ: בְּעֵשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה** – כמו בידינו נפשות. בגמרא מבאר אב"י טעמו של רבי ישמעאל: לפי שלמדים בגזרה שווה של "רשע, רשע" מחייבי מיתות, שכן במלקות כתוב (דברים כה, ב): "והיה אם בן הכות הרשע", ובחייבי מיתות כתוב (במדבר לה, לא): "ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות", מה חייבי מיתות בעשרים ושלשה, אף חייבי מלקות בעשרים ושלשה. רבא אומר: לפי שמלקות במקום מיתה עומדת (שכיון שעבר על אזהרת בודאו ראוי הוא למות, ומיתה זו קנס עליו הכתוב, והרי היא כאחת מן המיתות – רש"י), והרי שמלקות בכלל דיני נפשות הן. ברם, הלכה כתנא קמא. וטעמו של תנא קמא: לפי שכתוב בחייבי מלקות (דברים כה, א): "ונגשו אל המשפט ושפטום" – שניים, ואין בית דין שקול, כלומר שאין בית דין יכול להיות מורכב ממספר זוגי של דיינים, שיהא לפעמים שקול בדעותיו ללא אפשרות של הכרעה, לכן מוסיפים עליהם עוד אחד, הרי כאן שלושה. **עֵבֹר הַחֹדֶשׁ** – בגמרא מבואר: קידוש החדש. **בְּשִׁלְשָׁה** – מומחים, שכן בתקופת המשנה היו בית הדין מקדשים את החדש על פי ראיית הלבנה בחידושה, וכשבאו עדים ואמרו, שראו את הלבנה כליל שלושים לחדש, היו בית דין – לאחר שבדקו את העדים ומצאו עדותם נכונה – מקדשים את יום השלושים וקובעים אותו "ראש חודש", כלומר שהיו עושים את החדש שעבר "חסר" (בן עשרים ותשעה יום), ואת

ג סמיכת זקנים ועריפת עגלה – בשלשה; דברי רבי שמעון; ורבי יהודה אומר: בחמשה. החליצה והמאונן – בשלשה. נטע רבעי, ומעשר שני שאין דמיו ידועין – בשלשה. ההקדשות – בשלשה. הערכין המוטלטלין – בשלשה; רבי יהודה אומר: אחד מהן כהן. והקרקעות – תשעה וכהן. ואדם – פיוצא כהן.

פירוש ברטנורה

ג סמיכת זקנים. על ראש פר העלם דבר של צבור. ויש במשמעות הדברים גם מניו הרין, שהגדול הסמוך צריך שיצטרף עמו שנים כשרוצה לסמוך חכם כדי שיקרא רבי וידון דיני קנסות. ולשון סמיכה, משום דכתיב (במדבר כ"ו) ויסמוך את ידיו עליו. ולאו דבעי מסמך ידיה עליה אלא בשמא קרו ליה רבי. ואין סמיכה בחוצה לארץ, אלא צריך שהסמוך והנסמך יהיו כולן בארץ ישראל, ואז יהיה לו רשות לדון דיני קנסות ואפילו בחוץ לארץ, לפי שסנהדרין נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ, אחר שנשמכו בארץ. וכתיב רמב"ם שנראה לו שבנומן הזה שאין לנו סמוך איש מפי איש עד משה רבינו, אם היו מסכימים כל החכמים שבא"י לסמוך יחד או רבים, הרי אלו סמוכים ויכולים לדון דיני קנסות ויש להן לסמוך לאחרים. והדבר צריך הכרע: ועריפת העגלה בשלשה. דכתיב (ויקרא ד) זקני העדה, מיעוט זקני שנים, ואין כ"ד שקול, הוסיף עליהם עוד אחד הרי שלשה: רבי יהודה אומר בחמשה. וסמכו, שנים. זקני, שנים. ואין בית דין שקול, הוסיף עליהם עוד אחד, הרי חמשה. והלכה כרבי יהודה: מצות חליצה בשלשה. דכתיב (דברים כ"ה) ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים, זקנים, שנים. ואין כ"ד שקול, הוסיף עליהם עוד אחד, הרי שלשה. ושנים אחרים שמוסיפין אינו אלא לפרסומי מילתא: מיואנין, קמנה יתומה שהשיאה אמה ואחיה לדעתה ויוצאה במיאון שממאנת בבעלה, צריך שיהיה בשלשה. ובכמות מוכח דמאון בפני שנים מספיק: נטע רבעי. אם בא לחלו על המעות, וכן מעשר שני, ואין דמיהו ידועים. כגון פירות והרכיבו שאין להם שער ידוע: וההקדשות. הבא לפדותן צריך שלשה לשומן: הערכין המוטלטלין. הרי שאמר ערך פלוני עלי, ואין לו מעות ליתן כפי הרמים הקצובים בפרשה ובא ליתן מוטלטלין, צריך שלשה לשום אותן מוטלטלים: אחד מהן כהן. דבערכין כהן כתיב (ויקרא כ"ו) כערכך כהן: והקרקעות. ואם אין לו מיטלטלין ובא ליתן קרקע, צריך שישומו עשרה אנשים ואחד מהן כהן אחרה קרקע שיהיה כפי

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו מוסיפה ללמד בדברים הטעונים בית דין של שלושה.

סְמִיכַת זְקֵנִים וְעֵרִיפַת עֵגְלָה, בְּשִׁלְשָׁה; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן – הדין הוא ברוב קרבנות היחיד שטעונים סמיכה, והיינו שבעל הקרבן סומך בכל כוחו בשתי ידיו על ראש הבהמה, בעודה בחיים, ומתורדה על קרבנו. אבל קרבנות הציבור אינם טעונים סמיכה, מלבד שניים, והם: א. השעיר המשתלח ביום הכיפורים, שטעון סמיכה ככהן הגדול; ב. פר העלם דבר של ציבור, והיינו שאם שגגו הסנהדרין בהוראה והתירו בטעות דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו הטהא, ורוב העם הלך ועשה על פי הוראתם זו, ואחר כך נודע לסנהדרין שטעו, אומרת התורה (ויקרא ד, יז): "והקריבו הקהל פו בן בקר לחטאת". קרבן זה נקרא "פר העלם דבר של ציבור", והוא טעון סמיכה בסנהדרין, שנאמר בפרשה (שם שם, טז): "וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר". סמיכה זו קרויה במשנתנו – על שם אותו הכתוב – "סמיכת זקנים". וסובר רבי שמעון, שאינה אלא בשלושה בלבד מתוך הסנהדרין, שמיעוט "זקני" – שניים, ואין בית דין שקול, מוסיפים עוד אחד, והרי כאן שלושה. לפי הגמרא יש במשמעות לשון המשנה "סמיכת זקנים" אף מינוי דיינים, שכן מינוי דין נקרא "סמיכה" על שם הכתוב (במדבר כז, כג): "ויסמוך את ידיו עליו". ברם, בדין אין צריכים סמיכה ביד, כדרך שסמך משה ליהושע, אלא "סמיכה" בדיבור, כלומר שקוראים לו "רבי", ונותנים לו רשות לדון אף דיני קנסות. "סמיכה" זו אינה נעשית אלא בארץ ישראל, ואין אדם נסמך אלא מפי סמוך. והרי למדים ממשנתנו, ש"סמיכה" זו אינה אלא בשלושה דיינים, שאחד מהם לפחות הוא סמוך (עיין במפורשי המשנה). ועריפת עגלה. בשלושה – כלומר שאם נמצא חלל בשדה ולא נודע מי הכהן, כתוב בתורה (דברים כא, ב): "ויצאו זקנין ושופטין, ומדרו אל הערים אשר סביבות החלל", והעיר הקרובה אל החלל מביאה עגלה ועורפים אותה (עיין שם). וסובר רבי שמעון, שהמדידה האמורה בעגלה ערופה היא על ידי שלושה מהסנהדרין; ומה שנקטה המשנה "עריפת עגלה", לאו דווקא הוא, שכן העריפה היתה בזקני העיר, כמפורש בתורה, ואין בה צורך בשלושה (תוספות). וְרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: בְּחֲמִשָּׁה – בין סמיכת זקנים על פר העלם דבר של ציבור, ובין המדידה בעגלה ערופה צריכה להיות על ידי חמישה מהסנהדרין, שכן בסמיכת זקנים כתוב: "וסמכו זקני העדה" ודורש רבי יהודה: "וסמכו" – שניים, – "זקני" – שנים, הרי ארבעה, ואין בית דין שקול, מוסיפין עוד אחד, הרי חמשה. וכן בעגלה ערופה כתוב: "זקנין ושופטין" – שניים שנים, ואין בית דין שקול, מוסיפים עליהם עוד אחד (עיין

משנה סוטה ט. א). החליצה והמאונן, בשלשה – אשה שמת בעלה בלא בנים, ואחי בעלה אינו רוצה לייבמה כמצוות התורה, נאמר בה (דברים כה, ט): "ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחליצה נעלו"... ומלמדת משנתנו, שהחליצה היא בפני בית דין של שלושה, שהרי כתוב: "לעיני הזקנים", ומיעוט "זקנים" – שניים, ואין בית דין שקול, מוסיפים עליהם עוד אחד, הרי שלושה. ברם, מצוה להוסיף עוד שניים אחרים, לשם פירסום החליצה (עיין משנה יבמות יב, א). והמאונן בשלושה – יתומה קטנה שהשיאה אמה או אחיה יכולה למאן בבעלה ולומר שאינה רוצה בו, והיא יוצאת ממנו בלא גט (עיין משנה יבמות יג, א-ב): ובאה משנתנו ללמד, שהמאונן הללו צריכים להיות בפני שלושה, ואף על פי שמן התורה אין קידושה כלום, והמאונן אינם אלא תקנת חכמים, מכל מקום צריך שיהיו בפני שלושה, שכל מה שתיקנו חכמים כעין של תורה תיקנו (רש"י): ועיין תוס' רבי עקיבא אגרו. נטע רבעי, ומעשר שני שאין דמיו ידועין, בשלשה – נטע רבעי, היינו פירות האילן בשנה הרביעית לנטיעתו, וכן פירות מעשר שני, חייבים הבעלים לאכלם בירושלים, או לפדותם ולהעלות את דמיהם לירושלים, ובאה המשנה ללמד, שהבא לפדות נטע רבעי, פודה אותו על פי שלושה, הבקאים בשומת ההוצאות, שכן צריכים לנכות משווי את ההוצאות ולקבוע את דמי הפדיון (עיין משנה מעשר שני ט, ד): וכן הבא לפדות פירות מעשר שני שאין דמיהם ידועים, כגון פירות שהקריבו, שאין להם מחיר ידוע, הריהו צריך לפדותם על פי שלושה היודעים לשום את הפירות. ברם, אם מחירים ידוע, אינו צריך שלושה (עיין מעשר שני ט, ד). לפי שבמעשר שני אין מנכים כבנטע רבעי את ההוצאות, אלא פודים אותם במחירם המלא. ההקדשות, בשלשה – הבא לפדות את ההקדשות, היינו דברים שהוקדשו לבדק הבית, צריך לשלושה בקאים שישומו את שוויים של ההקדשות. הערכין המוטלטלין, בשלשה – אמר אדם: "ערך פלוני עלי", צריך הוא לתת מעות להקדש כפי השיעור הקצוב בתורה בהתאם לשנותיו של פלוני (ויקרא כז, א-ח), ואם אין לו מעות, והוא נותן מיטלטלים, שמים את המיטלטלים בשלושה, ששכס שצריך שומה בהוצאה מן ההקדש כך צריך שומה בהכנסה להקדש. רבי יהודה אומר: אחד מהן כהן – אחד משלשת השמאים צריך להיות כהן, שנאמר (שם שם, יב): "כערכך כהן". והקרקעות – אם הווקע לגבות את ה"ערך" מן הקרקעות שלו, וכן מי שהקדיש קרקעות והוא בא לפדותם (עיין תוספות יום טוב), צריך תשעה וכהן – כלומר עשרה אנשים ואחד מהם כהן צריכים לשום את שוויים של הקרקעות. ואדם – אם צריך לקבוע את דמי שווי

ד דיני נפשות – בעשרים ושלשה. הרובע והנרבע – בעשרים ושלשה, שנאמר (ויקרא כ, טו): "והרגת את האשה ואת הבהמה", ואומר (שם שם, טו): "ואת הבהמה תהרגו". שור הנסקל – בעשרים ושלשה, שנאמר (שמות כא, כט): "השור יסקל וגם בעליו יומת", כמיתת הבעלים, כך מיתת השור. הזאב והארי, הדב והנמר והפרדלם והנחש – מיתתן בעשרים ושלשה; רפי אליעזר אומר: כל הקודם להרגו זכה; רפי עקיבא אומר: מיתתן בעשרים ושלשה.

פירוש ברטנורה

הערך שיש עליו ליתן: ואדם כיוצא בהן. ואם אמר דמי פלוני עלי ששמון אותו כמה הוא יפה לימכר בשוק ונתן דמיו, צריך גם כן שהיו עשרה ואחד מהן כהן בשומא זו:

ד והרגת את האשה ואת הבהמה. היינו רובע. ואתקש לאשה, מה אשה בעשרים ושלשה אף בהמה בעשרים ושלשה: ואומר ואת הבהמה תהרגו. בנרבע כתיב. למדנו רובע ונרבע: כמיתת הבעלים. כלומר כמו שהיה הבעל נדון בעשרים ושלשה, אם היה חייב מיתה: כל הקודם להורגו זכה. כשהמיתו את האדם. ואין צורך להביאם לב"ד: רבי עקיבא אומר וכו'. בגמרא מפרש דאיכא בין תנא קמא לרבי עקיבא, נחש. דלת"ק נחש מיתתו בכ"ג, ולרבי עקיבא [הואב] הארי והדוב והנמר והברדלם מיתתן בעשרים ושלשה, אבל נחש, הקודם להרגו זכה, שסילק המזיק מן העולם. והלכה כר"ע:

משניות מבוארות – קהתי

ואת הבהמה תהרגו – והרי אף כאן הקיש הכתוב את מיתת הבהמה למיתת האיש, שגם הבהמה נידונה לסקילה בעשרים ושלשה. שור הנסקל – שור שהמית אדם, שדינו להיסקל, בעשרים ושלשה – הרי הוא נידון בעשרים ושלשה דיינים, שנאמר: "וכי יגזו שור את איש או את אשה ונתן סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי. ואם שור נגח הוא מתמול ששלושם והועד בבעליו ולא ישמרו והמית איש או אשה, השור יסקל וגם בעליו יומת" – למה נאמר "וגם בעליו יומת"? והלא הלכה היא שאין הבעלים חייבים מיתת בית דין על רציחת שורם, שנאמר (במדבר לה, כא): "מות יומת המכה, רוצח הוא" – על רציחתו אתה הורגו, ואי אתה הורגו על רציחת שורו, ולמה נאמר כאן "יומת"? אלא בא הכתוב ללמד: כמיתת הבעלים, כך מיתת השור – מה הבעלים נידונים, על עבירה שחייבים עליה מיתה, בבית דין של עשרים ושלשה, אף השור נידון לסקילה בעשרים ושלשה. הזאב והארי, הדב והנמר והפרדלם והנחש – שהמיתו אדם, מיתתן בעשרים ושלשה – נידונים לסקילה על ידי בית דין של עשרים ושלשה. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בחיות שהן בני תרבות ויש להן בעלים. רפי אליעזר אומר: כל הקודם להרגו זכה – עשה מעשה טוב, שמנע אסונות נוספים, ואין צורך להביא דינם לבית הדין. רפי עקיבא אומר: מיתתן בעשרים ושלשה – בגמרא מבואר, שרבי עקיבא מבדיל בין כל החיות ובין הנחש, שכל החיות מיתתן בעשרים ושלשה, ואילו נחש – כל הקודם להורגו זכה, שסילק המזיק מן העולם. ברם, תנא קמא סובר, שאף הנחש מיתתו בעשרים ושלשה. והלכה כרבי עקיבא. שכן שינוי (בבא קמא א, ד): "הנחש מועד לעולם".

של אדם בשביל ההקדש, היינו כמי שאמר: "דמי פלוני עלי", ששמים את פלוני כמה הוא שווה להיות נמכר בשוק כעבד, ואת דמי שוויו יש לו לשלם להקדש, פליצא בהן – דין שומת האדם כדין שומת הקרקעות, בעשרה ואחד מהם כהן. הטעם מבואר בגמרא, שהרי שמים את האדם כעבד, כפי שבארנו לעיל, ועבד הושווה לקרקעות, שנאמר (ויקרא כה, טו): "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה". שומת הקרקעות בתשעה וכהן מבואר בגמרא, לפי שעשר פעמים כתוב "כהן" בפרשת הקדשות (ויקרא כז), בענייני הערכה – "והעריך אותו כהן", "כערכך הכהן", "וחשב לו הכהן" ועוד – "כהן" אחד בא גופו, והשאר "מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, שאפילו תשעה ישראלים ואחד כהן" (עיין גמרא טו, א).

באור משנה ד

משנה זו באה ללמדנו, שכל דיני נפשות, בין דיני נפשות של אדם ובין דיני נפשות של בהמה, אינם נידונים בפחות מעשרים ושלשה דיינים, שהן "סנהדרין קטנה". דיני נפשות – דיני עבירות חמורות שיש בהם עונש מוות, בעשרים ושלשה – נידונים על ידי בית דין של עשרים ושלשה דיינים. הטעם מבואר להלן במשנה ו בפרקנו. הרובע – שור שרבע אשה, והנרבע – בהמה שנרבעה לאיש, בעשרים ושלשה – הבהמה נידונה לסקילה על ידי עשרים ושלשה דיינים, שנאמר: "ואשמה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה. והרגת את האשה ואת הבהמה" – הקיש הכתוב בענין הרובע דין הבהמה לדין האשה, מה אשה נידונה בעשרים ושלשה, אף הבהמה נידונה בעשרים ושלשה, ואומר – הכתוב בענין נרבע: "ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' ב

1 ואין ידוע לאיזו קופה נפלה כל אחת מהסאין, הפירות שבקופת
2 החולין מותרין לזרים כבתחילה. משום שאני אומר, שפירות החולין
3 לתוך קופת החולין נפלו, וסאת התרומה לתוך קופת התרומה נפלה.
4 הרי שיש לתלות לקולא ולומר שההיתר נמצא בהיתר והאיסור
5 באיסור, ואפילו שמצד המציאות יתכן שהאיסור נפל לתוך
6 ההיתר. והוא הדין בספק האמור בשני בתים, שיש לתלות לקולא,
7 ולומר שהעכבר שחמץ בפיו הכניסו לבית שאינו בדוק, והעכבר
8 השני שמצה בפיו הכניסה לבית הבדוק, ואין צריך לחזור ולבדוק.
9 מקשה הגמרא: אימור – הלא יש לנו לומר, דאמרין [שמה שאנו
10 אומרים] שאני אומר שההיתר נפל להיתר והאיסור לאיסור,
11

1 שפירשה מרוב ציבורי המצה.
2 הגמרא מביאה נידון נוסף בספק חמץ: היו לפנינו שני ציבורין, אחד
3 של מצה ואחד של חמץ, ולפניהם שני בתים, אחד בדוק ואחד שאינו
4 בדוק, ואתו [ובאר] שני עבדיהם, אחד שקל [ו-נטל] מצה ואחד שקל
5 חמץ, וכל אחד מהם הכניס את הככר שנטל לאחד הבתים, ולא
6 ידעין הי' להאי עייל ותי' להאי עייל – ואין אנו יודעים איזה מהם
7 נכנס לבית הבדוק, ואיזה נכנס לבית שאינו בדוק, היינו [הרי זה]
8 כדין ששינוי בברייתא בענין שתי קופות. (דתנן) [דתניא] שתי
9 קופות [תיבות], אחת מהן של פירות חולין ואחת של פירות
10 תרומה, ולפניהם שני סאין, אחד של פירות חולין ואחד של פירות
11 תרומה, ונפלו סאין אלו לתוך קופת אלו, כל סאה לקופה אחרת,

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

כבין שני הכדים, כאילו היו שם ונותנה ביניהם: **תנן**. מתני' כמ"ד בברייתא דלעיל [דף מט:]: צבורה כדי שיהא עשנה שוהה לבא: **תני חדא צבורה פנימה שהיא חוצה לו**. מתחיל לצבורה בראש המחטה של צד פנים שאותו ראש המחטה אינו לצד ידו והולך ומושך ידו אליו וצובר תמיד במשיכה עד ראש המחטה השני אשר אצל בית ידה: **ותניא אידך**. מתחיל לצבורה בראש הפונה חוצה לצד ההיכל שהיא פנימה לו בצד גופו והולך וצובר תמיד הלאה עד ראש המחטה השני:

דף נג עמוד א. **שלא תתחיל מפניך**. לצבור ולילך הלאה: **שמא תכוח**. שהקטורת שצברת לצדך בוערת תמיד וזרועך המתפשט והולך להלך נכודה בתימור העולה: **כי בענין**. אל יבא כי אם בענין של עשן הקטורת: **מעלה עשן**. שם עשב שגורם לעשן לעלות זקוף כמקל: **ומנין שנותן בה וכו'**. לקמן פריך ל"ל הא נפקא ליה: **הא אם לא נתן וכו'**. הא למדנו מכאן שנאמר ולא ימות שאם לא נתן וכו': **או שחיסר**. דכתיב הקטורת שלימה ולא חסירה: **תיפוק ליה**. דאי נמי לא כתב הכא ולא ימות מיחייב מיתה אקטורת חסירה דאשכח דעייל ביאה ריקנית שלא לצורך וכתוב ואל יבא בכל עת ולא ימות: **ששנג בביאה**. ריקנית אבל ידע שיש מיתה במקטיר קטורת חסירה ואין עונש מיתה על השוגג:

דף נב עמוד ב: שואלת הגמרא: **והא קתני נתן את המחטה לבין שני הכדים**, ובבית שני לא היה בדים. מתרצת הגמרא: **אימא** - אמור לפרש את המשנה שהיה נותן את המחטה על הרצפה במקום שהיה נותן בבית ראשון ופאלו נותנה אף עתה **בין שני הכדים**.

שנינו במשנה: **צבר את הקטרת על גבי גחלים**. אומרת הגמרא: **התנן** במשנתנו **כמאן דאמר ברייתא (מט:)** **צוברת** - שמערים את הקטורת שבתוך חפניו על גבי הגחלים. ולא כסובר שמפזר את הקטורת על כל המחטה.

מביאה הגמרא ברייתות סותרות בענין סדר צבירת הקטורת על המחטה: **תני חדא, צוברת** - הכהן מתחיל לצבור את הקטורת בראש המחטה שהוא **פנימה** לקודש הקדשים, **שהיא** [-ראש המחטה] **חוצה לו** - רחוקה ממנו, ומושך את ידו אליו תוך שהוא צובר את הקטורת עד ראש המחטה לבית יד שלה שסמוך לגופו. **ותניא אידך** - ברייתא אחרת, **צוברת** מצד המחטה שהוא **חוצה** לבית קדשי הקדשים, דהיינו מראש בית ידה, **שהיא** - צד זה **פנימה לו** - פנימית ביחס אליו, שצד זה סמוך לגופו, ומושיט את ידו הלאה תוך שהוא צובר את הקטורת עד ראש המחטה השני.

אמר אביי, אין זו סתירה, אלא מחלוקת **תנאי היא**.

ואמר אביי, מסתברא כמאן דאמר שמתחיל לצבור פנימה שהיא חוצה לו, דתנן במשנה לענין הקטורת שבכל יום (תמיד פ"ו מ"ג), **מלמדיו אותו** את הכהן שמקטיר, **הזוהר**

דף נג עמוד א. **שלא תתחיל לצבור מפניך** מצד גופך **שפא** כשתפשוט זרועך לצבור ממך והלאה **תפנה** מהקטורת שבערת על הגחלים. ומכך שבכל ימות השנה היה הכהן מתחיל לצבור מהצד שכלפי חוץ, מסתבר שגם ביום הכיפורים היה צריך לזוהר, והיה צבורה מחוצה לו וממשיך כלפי גופו.

תנו רבנן, נאמר בתורה (ויקרא טז יג) **'ונתן את הקטרת על האש לפני ה'**, למדים מכאן, **שלא יתקן** את הקטורת על הגחלים **מפחוץ**, ויבנים כן לקודש הקדשים, אלא בקודש הקדשים יבעיר את הקטורת על הגחלים. ודרשה זאת באה **להוציא מלבן של הצדוקין שהיו אומרים יתקן הכהן את הקטורת על הגחלים מפחוץ** - בהיכל, ויבנים כשהיא כבר בוערת.

מבררת הגמרא: **מאי דרש** - מהיכן דרשו הצדוקים את שיטתם. מפרשת הגמרא: למדו כן מהפסוק (שם ב) **'ואל יבוא בכל עת וגו' כי בענין אראה על הפפרת'**, ודרשו שכניסתו לקודש הקדשים תהא בענין של הקטורת, **מלמד שיתקן מפחוץ ויבנים** כשהיא בוערת ועולה כענין. **אמרו להם חכמים, והלא כבר נאמר ונתן את הקטורת על האש לפני ה'** שמשמע שנותן את הקטורת על הגחלים בקודש הקדשים בפנים שהוא לפני ה', **אם בן מה תלמוד לומר 'כי בענין אראה על הפפרת'** שמשמע שלא יבוא אלא בענין, **מלמד שנותן בה בשעה שרוקח את הקטורת**, מלבד אחד עשר סמניה גם עשב הנקרא **מעלה עשן** שגורם לקטורת להעלות עשן זקוף כמקל. **ומניין שנותן בה מעלה עשן, ששנג נאמר ויבנים ענין הקטרת את הפפרת'** וגו', משמע שצריך שיהא בה דבר שעושה ענין. ומאחר ונאמר 'ולא ימות', יש ללמוד **הא אם לא נתן בה מעלה עשן, או שחיסר אחת מקל סמניה והקטירה כשהיא חסירה, חייב מיתה בידי שמים**.

שואלת הגמרא: מדוע צריך לימוד לחייב מיתה על המקטיר קטורת חסירה, **ותיפוק ליה** שיש לחייבו מיתה משום **דקא מעייל** - שנכנס לקודש הקדשים **ביאה ריקנית** שלא לצורך, שהרי לא מקיים בכך מצות הקטורת, וחייב מיתה על כניסתו.

מתרצת הגמרא: **אמר רב ששת, הכא כמאי עסקינן, בגון ששנג פאיסור ביאה ריקנית**, שלא היה יודע שיש בה חיוב מיתה, ומשום כך אינו חייב על כניסתו מיתה, **והויד פאיסור הקטרה של קטורת חסירה**, שהיה יודע שיש בה חיוב מיתה, ועל ההקטרה נתחייב מיתה וכללם לעיל.

בשחרית של יום הכיפורים מתפלל שבע ומתודה, וכן במוסף
 60 מתפלל שבע ומתודה, וכן במנחה מתפלל שבע ומתודה. ובערבית
 61 של מוצאי יום הכיפורים מתפלל שבע מעין שמונה עשר ברכות של
 62 תפילת כל השנה, ולא את כולן. רבי חנינא בן גמליאל אומר משום
 63 אבותיו, מתפלל אדם שמונה עשר ברכות שלמות במוצאי יום
 64 הכיפורים כמו בכל השנה, מפני שצריך לומר הכדלה בברכת הזון
 65 הדעת, ובתפילת מעין שמונה עשרה אין מזכירים הבדלה. מסיקה
 66 הגמרא את קושייתה: אלמא – מכאן מוכח ש'אור' אורתא – [לילה]
 67 הוא, שהרי מכנה הברייתא את ליל יום הכיפורים 'אור יום
 68 הכיפורים'. מסיקה הגמרא: שפע מינה – אכן מוכח ש'אור' הוא
 69 לילה.
 70 עוד מוכיחה הגמרא: תא שפע בוא ושמע ראייה לדבר זה, ממה
 71 דתני רבי שמואל – ששינו בברייתא שנשנתה בבית מדרשו של
 72 שמואל, לילי ארבעה עשר בניסן בוקרין את החמין לאור הגר. הרי
 73 שהבדיקה היא בלילה, אלמא – [ומוכח] ש'אור' לארבעה עשר
 74 ששינו במשנה שבודקים בו את החמין, אורתא – [ליל יד] הוא.
 75 מכח כל ההוכחות האלו חוזרת בה הגמרא ממה שסברה תחילה
 76 בבבאור דברי רב הונא: אלמא בין רב הונא ובין רב יהודה, דבולי
 77 עלמא – [שניהם] מודים ש'אור' אורתא – [לילה] הוא, ולא פליגי –
 78 ולא נחלקו על כך שבודקים את החמין בליל ארבעה עשר. אלא
 79 מר קרא ללילה כי ארתיה – כלשון הנהוגה במקומו, ומר קרא
 80 ללילה כי ארתיה – כלשון הנהוגה במקומו. באתריה – [במקומו]
 81 דרב הונא קרו ללילה 'ערת' ועל כן אמר ש'אור' הוא נגהי, ובאתריה
 82 – [ובמקומו] דרב יהודה קרו לו 'לילי', ועל כן אמר ש'אור' הוא
 83 לילי.
 84 שואלת הגמרא: ותנא דידן מאי מעמא לא קתני 'לילי' – מדוע תנא
 85 משנתנו לא נקט 'לילי' ארבעה עשר, כלשון הברייתא שהובאה
 86 לעיל. משיבה הגמרא: תנא משנתנו לישנא מעליא – [לשון נקיה]
 87 הוא דנקמ, ועל כן קרא ללילה 'אור'. שכן מצוה היא לדבר בלשון
 88 נקיה, וכן היא דרך נקיי הדעת, וברבי יהושע בן לוי. דאמר רבי
 89 יהושע בן לוי, לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם
 90 תתוב את לשונו והוסיף שמונה אותיות, ולא הוציא דבר מגונה
 91 כ'טומאה' מפיו. שכן נאמר (בראשית 1 ח-ט), 'מן תהמה תהורה ומן
 92 תהמה תאמר מהורה וגו' שנים שנים באו אל נח אש המהבה,
 93 כדי להינצל ממי המבול. ובמקום 'הטמאה' שהן שלש אותיות,
 94 נכתב 'אשר איננה טהורה' שהן שלש עשרה אותיות, ויש בכך
 95 תוספת שמונה אותיות.
 96 הגמרא מביאה מקורות נוספים לדיבור בלשון נקיה: רב פפא אמר,
 97 תשע אותיות הוסיף הכתוב כדי שלא להזכיר לשון טומאה. שכן
 98 נאמר בבעל קרי (דברים כג א), 'כי יהיה בך איש אשר לא יהיה מהור
 99 מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה',
 100 ובמקום לכתוב 'טמא' שהן שלש אותיות כתב 'אשר לא יהיה
 101 טהור'. רבינא אמר, עשר אותיות הוסיף כתוב זה, שכן יש להחשיב
 102 גם את הניוו' דתיבת 'טהור' שכתובה בכתוב מלא ולא חסר. רב
 103 אחא בר יעקב אמר, מצינו שהוסיף הכתוב שש עשרה אותיות בכדי
 104 שלא להשתמש בלשון טומאה. שכן נאמר (שמואל א' כ כו) 'כי אמר
 105 מקרה הוא, בלתי מהור הוא כי לא מהור', שדוד נעדר מסעודת
 106 ראש חודש אצל שאול המלך, ותלה שאול את סיבת היעדרותו
 107 בטומאה שאירעה לו. ולא אמר 'מקרה טמא הוא', אלא האריך
 108 כלשון האמור, והוסיף בכך שש עשרה אותיות בכדי שלא להוציא
 109 לשון מגונה מפיו.
 110 הגמרא מביאה מקורות נוספים לדין האמור: תנאי רבי ישימעאל
 111 – שינו בברייתא שנשנתה בבית מדרשו של רבי ישימעאל, לעולם
 112 יספר אדם בלשון נקיה. שהרי בנב קראו הכתוב לכלי שהוא רוכב
 113 עליו 'מרכב', שנאמר (ויקרא טו ט) 'וכל המרכב אשר ירכב עליו הוב
 114 יטמא', ואילו באשה זבה קראו 'מושב', שנאמר (שם טו כג) 'או על
 115 הקלי אשר הוא ישבת עליו, בנגעו בו יטמא עד הערב'. ואפילו
 116 שדיני איש ואשה שוים לענין מרכב ומושב, מכל מקום כלל
 117 הכתוב את דין מרכב האשה בדין מושב, ולא כתבו בפירוש, משום

1 אשה היולדת נקבה מביאה לאחר מלאת שמונים ימי טהרתה
 2 קרבנות עולה וחסאת. וכן אשה שהפילה את עובריה חיבת
 3 בקרבנות אלו. ושנינו במסכת כריתות (טו), שאם ילדה נקבה, ושוב
 4 התעברה והפילה בתוך שמונים יום מלידתה, הרי היא יוצאת ידי
 5 חובתה בעולה וחסאת אחת לשתי הלדות, משום שבזמן שהפילה
 6 עדיין לא הגיעה שעת חיוב הקרבן של הלידה הראשונה. אך אם
 7 הפילה מיום השמונים ואחד ואילך, מאחר שכבר התחייבה בקרבן
 8 הראשון הרי היא צריכה להביא שני קרבנות לאחר שימלאו
 9 שמונים ימי טהרה של הלידה השניה, ואינה יוצאת בקרבן אחד
 10 לשתי הלדות.
 11 שנינו במשנה (שם ט): המפלת אור לשמונים ואחד – [בליל השמונים
 12 ואחד] ללידתה, בית שמאי פוקרין אותה מקרבן שני, לפי שעדיין
 13 אינה ראויה להבאת הקרבן על לידתה הראשונה עד לבוקר
 14 השמונים ואחד, שכן אין קרבנות קרבים בלילה. ובית הלל מתייבם
 15 אותה בשני קרבנות, לפי שכבר שלמו ימי טהרה של לידתה
 16 הראשונה. אמרו להן בית הלל לבית שמאי, מאי שנא – [במה שונה]
 17 המפלת לאור שמונים ואחד מהמפלת ביום שמונים ואחד, שבה אתם
 18 מודים שהיא חיבת, והלא לכל דבר היו והלילה שוים, ואם כן
 19 אף המפלת בלילה תחייב. עוד אמרו להם בית הלל, אם שויה
 20 – [מאחר שהשתווה] לו הלידה ליום לענין מומאה שאינו בכלל ימי
 21 טהרתה, וכי לא ישוה לו גם לענין קרבן, וכשם שהמפלת ביום
 22 שמונים מתחייבת בקרבן נוסף, כמו כן אם הפילה בלילו יש לה
 23 להתחייב בו.
 24 מסיק מר זוטרא את קושייתו: מדקאמרי – [ממה שאמרו] בית הלל
 25 לבית שמאי 'מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד', שפע
 26 מינה – מוכח שאור ויום הם שני זמנים נפרדים, 'אור' אורתא
 27 – [לילה] הוא, ולא דברי רב הונא שהוא יום. מסיקה הגמרא: אכן
 28 שפע מינה ש'אור' הוא לילה.
 29 הגמרא מוסיפה להקשות על רב הונא: מיתיבי – הקשו בני
 30 הישיבה, שלמים נאכלים ביום הקרבתם ובלילה שלאחריו וליום
 31 המחרת, ואילו תורה נאכלת רק ביום הקרבתה ובלילה שלאחריו.
 32 ושואלת הברייתא: יבול – [שמוא] 'הא נאכל בשר שלמים גם אור
 33 לכניסתו של היום השלישי מהקרבתו, ומשום שדין הוא – שיש
 34 לתמוד כן בבנין אב מתודה. שהרי זבחים של תודה נאכלים ליום
 35 אחר, ושלמים נאכלים לשני ימים. מה להלן בתורה, הלידה שלאחר
 36 היום הראשון נמשך אחר היום הראשון ומותר באכילת התודה,
 37 אף כאן בשלמים יש לומר שלילה שלאחר היום השני נמשך אחר
 38 היום השני וידיה מותר באכילתם. משיבה הברייתא: תלמוד לומר
 39 – מלמדנו הכתוב בשלמים (ויקרא טו), 'ביום זבחתם יאכל וימקחרה,
 40 והנותר עד יום השלישי באש ישרף. וממה שנאמר 'וממחרת
 41 והנותר עד יום' יש לדרוש, שרק למחרת ביום השני מענין יום
 42 הוא נאכל, ואולם אינו נאכל לאור היום השלישי שאחר שיחשך
 43 היום השני. שואלת הברייתא: יבול – [שמוא] ישרף הנותר מבשר
 44 השלמים מיד בתחילת ליל היום השלישי שהוא סוף זמן אכילתו,
 45 ומשום שדין הוא – שיש לתמוד כן בבנין אב מפסח. שהרי זבחים
 46 של פסח נאכלין ליום ולילה אחר, ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה
 47 אחר, מה להלן בפסח תיבף לסוף זמן האכילה הוא זמן השריפה של
 48 הנותר, אף כאן בשלמים יש לומר שתיבף לסוף זמן האכילה
 49 בתחילת הלילה השלישי יהיה זמן השריפה של הנותר. משיבה
 50 הברייתא: תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (ויקרא טו), 'הנותר מבשר
 51 הזבח ביום השלישי באש ישרף, ביום אהה שורף, ואי אהה שורפו
 52 בלילה, ומכאן שאין שריפת קדשים פסולים בלילה.
 53 מסיקה הגמרא את קושייתה: מדקאמרי – מכך שאמרה הברייתא
 54 'הא נאכל אור לשלישי', ובדאי כוונתה לליל שלישי ולא ליומו,
 55 אלמא – [מוכח] ש'אור' אורתא – [לילה] הוא. מסיקה הגמרא: אכן
 56 שפע מינה – יש להוכיח ש'אור' הוא לילה.
 57 הגמרא מוסיפה להוכיח ש'אור' הוא לילה: תא שפע – בא ושמע
 58 ראייה לדבר זה. שנינו בברייתא, אור – [לילה] של יום תפילת
 59 מתפלל אדם תפילה של שבע ברכות, ולאחריה מתודה. וכן

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכא רש"י

1 **המפלת אור לשמונים ואחד** – בכריתות בפרק קמא. דקימא לן "זאת תורת היולדת" –
 2 מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה. יכול שתביא על הלידה שלפני מלאות ועל
 3 הלידה שלאחר מלאות קרבן אחד ולא יותר – תלמוד לומר: "זאת". שאם ילדה לאחר
 4 מלאות, כגון שטבלה לסוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה, אם תוך מלאות הפילה
 5 – נפטרת בקרבן אחד, ואם לאחר מלאות
 6 הפילה – כבר נתחייבה בקרבן הראשון קודם
 7 לידה שניה, ולבסוף מלאות של לידה שניה
 8 תביא שתי קרבנות. ואם הפילה ליל של כניסת
 9 שמונים ואחד, שכבר עברה מלאות שלה אבל
 10 עדיין אינה ראויה להבאת קרבן, שאין קרבן
 11 נשחט בלילה. בית הלל מתייב – שתי קרבנות,
 12 דלאחר מלאות קרינא ביה, ובית שמאי פוטרין
 13 אותה בקרבן אחד, כדמפרש טעמיהו. **מאי שנא**
 14 **אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד** – הלא
 15 אתם מודים לנו שאם לא הפילה הלידה והפילה
 16 למחר – שחייבה, אף כשהפילה אור לשמונים
 17 ואחד – תתחייב, שהרי לכל דבר זמן היום
 18 והלילה שוים. **אם שיה לו לזממא לא ישות לו**
 19 לקרבן – בתמיהה. ועוד ראיא אחרת: והואיל
 20 ושהו לו לזממא, שעד שקיעת החמה של
 21 שמונים דמיה טהורים, ואם תראה לאדר
 22 שקיעת החמה דמיה טמאין, כאילו היא רואה
 23 למחר. ולמה לא ישוה לו אף לקרבן? שכשם
 24 שאם תפיל למחר תתחייב – כך תתחייב על
 25 הוולד של לילה. ותשובת בית שמאי במסכת
 26 כריתות היא שניה: לא, אם אמרתם ביום
 27 שמונים ואחד – שכן יצתה לשעה הראויה
 28 להביא בה קרבן, ופיכך נתחייבה בקרבן
 29 הראשון ושוב אין לידה השניה נפטרת בו.
 30 תאמרו במפלת אור לשמונים ואחד, שלא יצתה
 31 מידי וולד הראשון לשעה הראויה לקרבן.
 32 והדמים שאתם אומרים אינן מוכיחים – שהרי
 33 הפילה תוך מלאות דמיה של לילה טמאין,
 34 ופטורה מן הקרבן. **אור שלישי** – לאור כניסתו
 35 של שלישי. הכי נמי גרסינן **אור שלישי**,
 36 ואשלמים קאי, דכתיב בו: "ביום זבחכם יאכל
 37 וממחרת", וצוה לשורפו לבוקרו של שלישי.
 38 יכול היא נאכל ליל שלפניו. וזכים נאכלים ליום
 39 אחד – תודה. דכתיב "ביום קרבנו יאכל",
 40 ושלמים נאכלים לשני ימים. מה להלן לילה
 41 אחר היום, דכתיב גופיה דקרא "לא ינח ממנו
 42 עד בוקרו", והיא כל הלילה – אוכל. וכן פסח ולא
 43 תותיר ממנו עד בוקר". אף כאן – לילה אור
 44 הימים הכתובים בה. תלמוד לומר וממחרת
 45 והנותר עד יום – בעוד שהוא יום "ממחרת" –
 46 אבל, ולא משתחשך. מה להלן תיכף לאכילה
 47 שריפה – כשכלה זמן אכילתו מתחיל זמן
 48 שריפתו, כדכתיב "והנותר ממנו עד בקר באש
 49 תשרוף". **אף כאן** – זמן אכילתו כלה ערבית,
 50 כדאמר, וישרף בלילה. תלמוד לומר – ב"צ את
 51 אהרן, "ביום השלישי באש ישרף". כאן לא
 52 נאמר "עד יום", אלא "ביום", משום דהאי קרא

1 **אם שיה לו לזממא** – חזרו בית הלל מזה הטעם מתשובתם של בית שמאי, וטעמיהו
 2 כדנתיא פרק קמא דכריתות "או לבת" – לרבות אור לשמונים ואחד.
 3 **תלמוד לומר ביום** – תימה: אמאי איצטרך "עד יום" תיפוק ליה דאינו נאכל אור
 4 לשלישי מדאיצטרך ביום, דאי סלקא דעתך דנאכל – פשיטא דאינה נשרפת
 5 באותו לילה, דתיכף לאכילה שריפה ויש לומר:
 6 דאי לאו עד יום הוה אמנא נאכל, ואיצטרך
 7 "ביום" למעוטי שלא ישרף בלילה של אחרי כן.
 8 **שהרי** מוב קראו מרכב וכו' – מרכב ומושב אין
 9 דינו שוה, דנוגע במרכב אין טעון כבוש בגדים,
 10 כדמוכח בתורת כהנים ובריש מסכת כלים.
 11 חשתיא קשה לרבינו יצחק: היכי קאמר דבאשה
 12 קרי מושב? אם רצה לומר אפילו אוכף שיש לו
 13 דין מרכב, אף באשה שניה הכתוב לקרותו מושב,
 14 לדבר דרך כבוד, דהא לקמן משני משום
 15 בעשתתא דגמלא אורחא הוא. אלמא: לשנת
 16 הדבר ממה שהוא אין לכתוב דרך כבודו ונראה
 17 לרבינו יצחק דהכי פירושו: ובאשה קראו מושב –
 18 מרביא דקרא דמושב, דהכי איתא בתורת כהנים:
 19 "אשר היא יושבת עלי" – זה מושב, "כל" – זה
 20 מרכב, לימדנו הכתוב לספר בלשון נקיה שלא
 21 כתבו בהדיא כמו בוב.

כל

1 **תיכף לאכילה שריפה** – תיכף לאכילה שריפה, אף כאן – תיכף לאכילה שריפה
 2 **תלמוד לומר: "והנותר כבשר היבב ביום השלישי באש ישרף"** – ביום אתה שורף,
 3 **ואי אתה שורפו בלילה. מדקאמר: "היא נאכל אור לשלישי"**, אלמא: אור אורחא הוא!
 4 **שמע מינה. הא שמע: אור של יום הפפורים מתפלל שבע ומתודה, שחרית מתפלל**
 5 **שבע ומתודה, במוסף מתפלל שבע ומתודה, במנחה מתפלל שבע ומתודה, בערבית**
 6 **מתפלל מעין שמונה עשר. רבי חנינא בן גמליאל אומר, משום אבותיו: מתפלל שמונה**
 7 **עשר שלמות, מפני שצריך לומר הכדלה בחוגן הדעת. אלמא: אור אורחא הוא! שמע**
 8 **מינה. הא שמע, דתני דבי שמואל: לילי ארבעה עשר בודקין את החמין לאור הנה, אלמא:**
 9 **אור אורחא הוא! אלא: בין רב הונא ובין רב יהודה, דכילי עלמא: אור אורחא הוא. ולא**
 10 **לילי, ותנא דידן מאי מעמא לא קתני "לילי"? לישנא מעליא הוא דנקט. וכדרכי יהושע בן**
 11 **לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב**
 12 **שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר: "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה**
 13 **אשר איננה טהורה". רב פפא אמר: תשע, שנאמר: "כי יהיה כף איש אשר לא יהיה**
 14 **טהור מקרה לילה". רבינא אמר: עשר, וי' דטהור. רב אחא בר יעקב אמר: שש עשרה,**
 15 **שנאמר: "כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא פי לא טהור". תניא דבי רבי ישמעאל: לעולם**
 16 **יספר אדם בלשון נקיה, שהרי בוב קראו "מרכב" ובאשה קראו "מושב" ואומר: "ותבחר**
 17 **לשון ערומים", ואומר: "ודעת שפתי ברור מללו". מאי "ואומר"? וכי תימא: הני מילי –**
 18 **בדאורייתא, אבל בדרבנן לא – הא שמע: ואומר "ותבחר לשון ערומים". וכי תימא: הני מילי**
 19 **בה מרכב? והכתיב: "ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים!" הנה משום בעיתותא**
 20 **דיגמלים אורחא היא. והכתיב: "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור!" הנה**
 21 משום

1 לא איירי בזמן אכילה אלא בשריפה, והנותר שביום הוא נשרף ולא בלילה. וקרא דלעיל ב'קדושים תהיר'. באתריה דרב הונא קרו – לאורחא נהוי. **מאי מעמא לא תני לילי** –
 2 כדנתיא דבי שמואל? ומשני: אישנא מעליא קא מיהדר. שמצוה, ודרך נקייה דעת, לספר בלשון נקייה. דבר מגונה – לאו משום דלילי דבר מגונה הוא. והא דרבי יהושע בן לוי –
 3 בעלמא איתמר. ומיהו, שמעתינ מיהו לשון חכמים לחזר אחר לשון צח ונקי. **אשר איננה טהורה** – ולא כתיב "הבהמה הטמאה" כי אורחיה. הרי שמונה אותיות עקם: "הטמאה" חמש
 4 אותיות הן, "אשר איננה טהורה" שלש עשרה אותיות. ואף על גב דבאורייתא כתיב טמא – שני אורחיה בחד דוכתא, כלמרח לחזר על לשון נקייה. **אשר לא יזיה טהור** – הזה ליה
 5 למיכתב "איש טמא". וכי נמי משיית ל"טהור" חסר ו' – איכא עיקום תשע. שהרי שתיים עשרה יש. וטמא אינו אלא שלש. ו' דטהור – דהא לא חסר הוא. **כי אמר מקרה** – טמא
 6 הוא לכתוב ולשתוק, ויש כאן עיקום י"ו אותיות: בוב כתיב (ויקרא טו) "ובל המרכב אשר ירכב", ובאשה כתיב (שם) "או על הכלי אשר היא יושבת", לפי שאין הגון להזכיר רכיבה
 7 ופיסקו גרלים באשה, ואף על פי שהמרכב והמושב שוין בשניהם. ותבחר לשון ערומים – מצוה עליך כך. ברור מללו – ל' נקי ומבורר. **מאי ואומר** – למח לו "ואומר", הא נפקא
 8 ליה מקמא: הכי קאמר וכי תימא הני מילי בראורייתא – תורה הקפידה בלשונה, שיצאתה מפיו הגבורה. אבל חכמים במשנה וברייתא אין להקפיד על לשונם. **הא שמע ותבחר לשון**
 9 ערומים – שמענו שהערומים בוחרי לשון הם. משום בעיתותא דגמלים – שהוא גבוה, ומתיירא שלא תפול, אורחא דאשה לרכוב, כדי שתהא מחוקת בו בדידים ורגלים.
 10 משום

קכב פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
 תוספות

1 משום בניו — שחן זכרים, כתב לשון רכיבה. דכי הרדי ניהו — שאין אורך בלשון צח
 2 מן המגונה — משתעי בלשון כבוד. וכל היכא בו' — והני דלעיל עיקם — ללמודך
 3 שצריך לחזור אחר לשון נקי. ובשאר מקומות כתיב לשון מגונה וקצר — ללמודך שישנה
 4 אדם לתלמידו לשון קצרה, לפי שמתקיימת גירסתא שלה יותר מן הארוכה. רכבת כתיב
 5 — ואף על גב דמציע למיכתב נמי "ישבת" חסר,
 6 מיהו: כל חסירות בשבועה דדרוש חן באין,
 7 וכאן למודך בחסרון זה שחתפתוס לשון קצרה
 8 ואפילו הוא מגונה, שהרי כאן תפס לשון מגונה
 9 וקצר. כגרי מסנקן — כגרי עיף. סינקן לשון
 10 עייפות, ודומה לה גר גדי וסינקן לא, בגמרא
 11 דשבת בפרק "במה אשה יוצאה" (סז,ב) =
 12 התגבר מזלי ואל תדי עיף. מפני מה בוצרים
 13 במתרה — בכללים שטוריים. ואין מוסקין במתרה
 14 — בזיתים קא קרי מסיקה. ואין צריך למוסקן
 15 בטהרה, כדאמר במסכת שבת ב"ציאות שבת"
 16 (ד, יז,א) דלא חשיב מוחל היוצא מן להכשיר,
 17 שאינו שמן גמור אלא היוצא על ידי הבד, אבל
 18 יין הוב על הענבים — מכשירן, דניחא ליה ביה.
 19 הניעני כפול — מלחם הפנים, לחלקי. שמין
 20 פסול — פסול כהונה, חלל. אין בודקין — לענין
 21 יחסין, לישא אשה. מן המזבח ולמעלה — אם
 22 שימש במזבח — אין צריך לבדוק למעלה הימנו,
 23 דאם לא היה ראוי לכהונה לא היו מניחין אותו
 24 לשמש, כדתנן במסכת מדות (פרק חמישי משנה
 25 ד): לשבת הגוי, שם היו יושבים בית דין מיחסי
 26 כהונה ולויה, כל כהן שנמצא בו פסול כשהיה
 27 רוצה להתחרך לעבודה — לובש שחורים ויוצא.
 28 שחין פסול — הוא עצמו היה גס רוח ומבזה
 29 קדשי שמים, ואין ראוי לשמש. כדקיימא לן
 30 (במנחות) (יח,ב): עבודה המסורה לבני אהרן,
 31 כהן שאינו מודה בבולן, אף במגונה שבחן — אין
 32 לו חלק בכהונה. דרע אפשיה — והצריך
 33 בדיקה אחריו, וגלה שלא בודקו יפה מתחלה.
 34 מי קא ספו לך — כלום נותנין לך מן האליה
 35 לאכול? אין נותנין לך אלא מן הכחוש שבו.
 36 ונתכוון להטעותו, לכשילך עוד ישאל מן
 37 האליה, ובדי רבי יוחנן בן בתירא לא היה
 38 להורגו. ספו לי מאליה — הלעטוני מן האליה.
 39 וכבש היה, ואלייתה קריבה לגבוה, דכתיב
 40 בכבש (ויקרא ג) "ואליה תממה". יבי יהודה בן
 41 בתירא — קאמר לי שאין אתם נותנים לי חלק
 42 יפה, אלא מן הכחוש, ואני נתתי דמים כמו בן.
 43 מאי דקפן — מה הדבר הזה שבא לפנינו. נציבין
 44 — שם עירו. האי עובדא נקט הכא משום ההוא
 45 דלעיל, דגרמו שניהם לבדוק אתריהם. וההוא
 46 נקט משום לשון מגונה. ברוך מאי דיניה — ברוך
 47 ודע מה נהייתה בו. אתרויה לקרעיה לאתרויה
 48 — שלא יבינו מחר להדיא ויצא לבס. חקוקאה
 49 כינוי השם. לקרייתא — לכפרים, לראות
 50 בתבואות. שעורין נעשו יפות — ומכלל דבריו
 51 משמע שחשבים לא נעשו יפות. ולא היה רוצה
 52 להוציא דבר קללה מפיו. עדישים נעשו יפות —
 53 מאכל אדם.

רב

1 ויחנן חקוקאה נפק לקרייתא,
 2 כי אתא אמרו ליה: חיופין נעשו יפות? אמרו ליה: צא ובשר לפוסים ולחמורים!
 3 דכתיב: "השערים והתבן לפוסים ולרכש". מאי הוי ליה למימר? אשתקד נעשו חיופין יפות. אי נמי: עדישים נעשו יפות.

רב

1 כל היכא דכי הרדי וכו' — ולכך עקם הכתוב, ללמדנו שלעולם יספר אדם בלשון נקי. ואם
 2 לא היה עקם — אם כן מהיכא תיתי, אפילו היכא דכי הרדי ניהו. רכבת כתיב —
 3 ואם תאמר: לכתוב נמי ישבתו ואומר רבינו יצחק: דלא מציע למיכתב ישבת, דכל היכא דכתב
 4 ישב בלא וי' אתא לדרשה, כדרשינן "ולוט ישב בשער סדום" — אותו היום מניחו שופט
 5 (בראשית רבה פרשה ג).

6 אין מוסקין בטהרה — מפרש הרב רבינו יוסף;
 7 דטעמא דבצירה דפרק קמא דשבת (יז,א)
 8 (ושם) לא שייכי במסיק, דשמא יבצרנו בקוה
 9 מוופת. והיא נמי פעמים שאדם הולך לברנו
 10 ורואה אשכול שביכרה — שחטו ומולפו על גבי
 11 ענבים, ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהן.
 12 דבזיתים אינו רגיל לעשות כן, שאינו משקה ואינו
 13 חשוב, כדאמר התם, ואינו רוצה בקימנה.
 14 שמין פסול — פירש רבינו חננאל: דבר עבודת
 15 כוכבים, כדכתיב (שמות לב) "לשמנה
 16 בקימיהם". ופסול לכהונה, כדתנן במסכת מנחות
 17 (קט"א): כהנים ששמשו בבית חנוני לא ישמשו
 18 במקדש, ואין צריך לומר לדבר אחר. פירוש:
 19 לעבודה זרה, שנאמר "אך לא יעלו כהני הכמות
 20 אל מזבח ה'".

21 ואנא אכילנא משופרי שופרי — מכאן אין
 22 ראייה שדאמינא לכל הבא לפנינו ואומר
 23 ישראל אני — והשני הבא דרוב ישראל היה,
 24 ואוליין בתר רובא. אך יש להביא ראייה מפרק
 25 "החולין" (מה,א ושם) דאמר ליה: זיל גלי, או נסיב
 26 בת מינך. וכן מההוא דאתא לקמיה רבני יהודה
 27 ואמר: נתגייירתי ביני לבין עצמי, אמר ליה: נאמן
 28 אתה לפסול את עצמך, ואי אתה נאמן לפסול את
 29 בניך. והיינו משום דמציע למימר ישראל אני. והא
 30 דאמר ב"החולין" (מג,ב): מי שבא ואמר גר אני,
 31 יכול נקבלנו — תלמוד לומר "אתך" במחוק לך.
 32 התם מיירי במחוק לן באבהותיה שהם גרים, דאי
 33 לאו הכי — נאמן במינהו, דאי בעי אמר ישראל
 34 אני. מאליה מי ספו לך? — אף על גב דגדי אין
 35 אליהו קריבה — רוב פסחיהם היה טלה. או שמא
 36 הגיד לו. רבי יהודה בן בתירא שלא עלה לרגל —
 37 יש לומר שלא היה לו קרקע, או זקן היה שאינו
 38 יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראיה. אי
 39 נמי: נציבין חוץ לארץ היא, כדמוכח בספרי
 40 בפרשת "ראה". ועוד בתרגום ירושלמי (בראשית
 41 ט) "וארץ ואכד וכלנה" בארץ שנער מתרגם: והדס
 42 ונציבין וקטיסי.
 43 חקוקאה, פירוש רבינו חננאל: סופר. ורבינו
 44 יצחק פירש: מעיר חקוקה היה.
 45 בספר יהושע (ט).

אבא

34 ליה: ספו לי מאליה. פי סליק אמר ליה: מאליה ספו לי. אמרו ליה: אליה לגבוה
 35 סלקא. אמרו ליה: מאן אמר לך הכי? אמר ליה: רבי יהודה בן בתירא. אמרו: מאי
 36 האי דקפן? ברוך בתריה ואשכחיהו דארמאה הוא, וקטלוהו. שלחו ליה לרבי יהודה
 37 בן בתירא: שלם לך רבי יהודה בן בתירא, דאת ננציבין וימצודתך פרוסה בירושלים!
 38 רב פהנא חלש, שדרוהו רבנן לרבי יהושע בריה דרב אידי, אמרו ליה: זיל ברוך
 39 מאי דיניה. אתא אשכחיהו דנה נפשיה. קרעיה ללבושיה, ואהדריה לקרעיה לאתרויה,
 40 וככי ואתי. אמרו ליה: נה נפשיה? אמר ליה: אנא לא קאמינא, "ומוציא דבה הוא כסיל". יוחנן חקוקאה נפק לקרייתא,
 41 כי אתא אמרו ליה: חיופין נעשו יפות? אמר להם: שעורים נעשו יפות. אמרו ליה: צא ובשר לפוסים ולחמורים!
 42 דכתיב: "השערים והתבן לפוסים ולרכש". מאי הוי ליה למימר? אשתקד נעשו חיופין יפות. אי נמי: עדישים נעשו יפות.

פסחים דף ג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכג

שדיבר בלשון מגונה, וּמְצָאוּ בוּ שְׁמֵיךְ פְּסוּל. הגמרא סברה שהכוונה לפסול כהונה של חללות, ועל כן הקשתה: וְהָא (תניא) [תָּנִין] בְּקִדּוּשֵׁיךְ (עג). שאף שהנושא אשה צריך לבדוק בכשרות יחוס אמהות משפחתה עד כמה דורות, מכל מקום אִין בּוּדְקִין מִן הַמְּזַבְּחִים וּלְמַעַלָּה. שאם נמצא אחד מאבותיה כהן המשמש במזבח, אין צריך לבדוק בדורות שלמעלה ממנו, שכן אם היה בו פסול לא היו מניחים לו לשמש במזבח. ואם כן מדוע בדקו אחרי כהן זה לאחר שכבר שימש במזבח. מתרצת הגמרא: לֹא תִּימָא –אל תאמר] שמצאו שְׁמֵיךְ פְּסוּל בדורות שקדמו לו, וְאָמַר –אמר] –אמר] שמצאו בו עצמו שְׁמֵיךְ פְּסוּל, שגילו שיש בו גסות הרוח והוא מבזה קדשי שמים, והרי הוא פסול לכהונה. עוד מתרצת הגמרא: וְאִי פְּעִית אִימָא – ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך, אמנם אין בודקין מהמזבח ולמעלה, אך שְׁאֵינָא הָתָם – שונה הדין שם בכהן זה, דְּאִיהוּ דְּאָרְעָה נְפִישָׁה – שהוא עצמו הרע את חזקתו בכך שדיבר בלשון מגונה, ועל כן בדקו אחריו על אף ששימש במזבח, ואכן התגלה שלא בדקוהו יפה בתחילה ונמצא בו פסול.

אגב המעשה הקודם מביאה הגמרא מעשה נוסף, שגם בו עמדו על טיבו של אדם מתוך דבריו: הוּא אֲרַמְיָא דְהוּוּ פְּלִיג וְאָבִיל פְּסָחִים בְּיְרוּשָׁלַיִם – מעשה באותו ארמי [נכרי] שהיה עולה לירושלים ואוכל מקרבן פסח על ידי ששיקר ואמר שהוא מישראל, ומינהו על חבורת הפסח. וכשחזר אותו נכרי למקומו התפאר ואמר, כְּתִיב (שמות יב מג) 'אֵת חֶקֶת הַפֶּסַח, כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכַל בו', וכן נאמר (שם יב מח) 'כֹּל עֶרְלָא לֹא יֹאכַל בו', וְאִנְיָא הָא כְּאֲבִילָנָא מְשׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי – ואילו אני אוכל מהחלק המובחר שבמזבח של הפסח אפילו שהנני נכרי. אָמַר לֵיה – שאל אותו רבי יהודה בן בתירא, מַי קָא סָפּוּ לָךְ –האם האבילון [בני חבורתך גם מאלה] של הפסח. אָמַר לֵיה – השיב לו הנכרי, לֹא נִתְּנוּ לִי מִנְהָ. אמר לו רבי יהודה בן בתירא, הרי לא נתנו לך אלא מהחלק הכחוש ולא מהאליה המשוחבת. כִּי פִלְקַת לְהָתָם אִימָא לְהוּ – כשתעלה בפעם הבאה לירושלים תאמר להם, סָפּוּ לִי –[האבילוני] מאלה של הכבש. ורצה רבי יהודה בן בתירא להכשילו בכך, שהרי אליית הכבש קריבה על גבי המזבח ואסורה באכילה. ומתוך שיבקש לאכול ממנה יכירו בו שאינו מישראל, ויתפסוהו של שקרן. כִּי פְּלִיג – כאשר עלה הנכרי שוב לירושלים, אָמַר לְהוּ –להם לבני חבורתו, מְאֵלֵיהָ סָפּוּ לִי – האבילוני מאליית הפסח. אָמְרוּ לֵיה, הלא אלה לְבִנְיָה פִלְקָא –[היא עולה], וקריבה על גבי המזבח. והוסיפו ואמרו לֵיה, מֵאֵן אָמַר לָךְ הִכִּי – מי אמר לך לבקש מהאליה. אָמַר לְהוּ – השיב להם, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אִמַר לִי שְׂאִין אַתְּמֵן נִתְּנִים לִי חֶלֶק יְפָה אֵלָא כְּחוּשׁ, והרי נתתי דמים על הפסח כמותכם, ומדוע יגרע חלקי. אָמְרוּ זֶה לְזֶה, מֵאֵן הָא דְקָפְּנֵן – מה פשר דבר זה שלפנינו, ואיך אמר לו רבי יהודה בן בתירא לבקש מהאליה שקריבה למזבח. בְּדַקְוֵהוּ בְּתִירָא וְאִשְׁפָּחוּהוּ דְאִמְרָא הוּא וְקָטְלוּהוּ – בדקו אחריו ומצאו שהוא ארמי, והרגוהו. שְׁלָחוּ לֵיה לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא, שָׁלֵם –[שלום] לָךְ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא, דְּאֵת –[שאתה] יושב בעיר נְצִיבִין, וּמְצַוְדָתְךָ פְּרוּסָה בְּיְרוּשָׁלַיִם, ונלכד בה אותו נכרי ונתפס בשקרן.

אגב הנידון שהובא לעיל בענין דיבור בלשון נקיה, מביאה הגמרא מעשה המורה על הצורך בזהירות בדיבור: רַב פְּהֵאָה חֵלֶשׁ –[חלה]. שְׁדִירָה –[שלחו] רַבְּנֵן לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיהַ דְרַב אִידִי שִׁדְקָא לְבַר אַת רַב כְּהֵנָא. וְאָמְרוּ לֵיה, וַיֵּל בְּדוּק מֵאֵי יְדִיעָה – לך שילוק מה מצבור. אָתָּא, אִשְׁפָּחִיתָ דְּנָח נְפִישָׁה – הגיע רבי יהושע בריה דרב אידי לרב כהנא, ומצא שנפטר. קָרְעִיתָ לְלִבּוּשִׁיתָ וְאִתְּרִיתָ לְקָרְעִיתָ לְאִתְּרִיתָ וְכַכִּי וְאִתִּי – קרע את לבושו והחזיר את הקרע לאחור כדי להסתירו, וחזר ובא לפני חכמים כשהוא בוכה. אָמְרוּ לֵיה – שאלו אותו חכמים, הָאֵם נַח נְפִישָׁה –[נפטר] רב כהנא. אָמַר לְהוּ – השיב להם, אֲנָא לֹא קָאָמִינָא – אני לא אמרתי דבר זה, אלא מעצמכם הבנתם כן. ונמנעתי מלומר זאת בפירושו, משום שנאמר (משלי י יח) 'וּמְצָאוּ דְבָרָה הוּא כְּפִילִי', ואין לו לאדם להוציא בשורה רעה מפיו.

מִשׁוּם כְּנִיז הַזְכָּרִים שֶׁל מִשָּׁה שֶׁנִּתְּלוּ לְאִמָּם, אֲוִרְחָא –[הדרך] הוּא בְּרִיבֵיהּ, ועל כן הזכיר שם הכתוב לשון רכיבה.

עוד מקשה הגמרא: וְכִי לֹא מִצָּאנוּ לְשׁוֹן רִכִּיבָה בְּאִשָּׁה, וְהִתְיַבַּב בְּאִבְגִּיל אִשֶׁת נָבֵל הַכְּרַמְלִי (שמואל א' כה ב) 'וְהִיָּה הִיא רוֹכֶבֶת עַל הַחֲמֹר וְיִרְדַּת בְּסֶתֶר הָהָר, וְהָיָה דָוָד וְאֶנְשָׁיו יֵרְדוּ לְקִרְאתָהּ וְתַפְגַּשׁ אֹתָם'. מתרצת הגמרא: הָתָם –[שם] רכבה בלילה, וּמִשׁוּם בְּעִתּוֹתָא דְלֵילָא אֲוִרְחָא הוּא – ומשום פחד הלילה דרך האשה לרכב בפסוק רגלים על החמור, כדי לאחוז בו היטב. עוד מתרצת הגמרא: וְאִיפְעִית אִימָא – ואם תרצה תוכל לתרץ כך, מִשׁוּם בְּעִתּוֹתָא דְלֵילָא לִיבָא – אמנם לא היה לאבגיל פחד מן הלילה, אך מכל מקום מִשׁוּם בְּעִתּוֹתָא דְדָוִד אִיבָא – משום הפחד שפחדה מדוד שמה יהרוג את כל בית נבל משום שסירב לתת לו מנחה, רכבה על החמור כדי להחזיק בו היטב, ולא ישבה עליו. עוד מתרצת הגמרא: וְאִיפְעִית אִימָא, בְּעִתּוֹתָא דְדָוִד נְמִי לִיבָא – אף פחד מדוד לא היה לה לאבגיל, אך מִשׁוּם בְּעִתּוֹתָא דְהָרַי אִיבָא – פחד מן ההר היה לה, ומחמתו רכבה ולא ישבה, שהרי רכבה במורד ההר.

הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי יהושע בן לוי שהובאו לעיל (ע"א), שיעקם הכתוב והוסיף שמונה אותיות בכדי שלא לכתוב 'טמא'. מקשה הגמרא: וְכִי לֹא נִמְאָר בְּתוֹרָה 'טמא', והרי במקומות רבים נזכרה תיבה זו בכתובים. מתרצת הגמרא: אֵלָא כֹּל הִיכָא דְכִי הָרְדִי נִינְהוּ – כל אימת ששתי הלשונות שוות באורכן, מְשַׁתְּעִי –[מדבר] הכתוב בְּלִשׁוֹן הַנְּקִיָּה יוֹתֵר. ואולם כֹּל הִיכָא דְנִפְיִשׁוּן מִיָּלָא – בכל מקום שהלשון הנקיה ארוכה יותר, מְשַׁתְּעִי –[מדבר] הכתוב בְּלִשׁוֹן קְצָרָה, אפילו שאינה נקיה. בְּדָאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, וְאָמְרֵי לֵה –[ויש אומרים] שְׁאָמַר רַב הוּנָא שְׁאָמַר זֵאת רַב מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, לְעוֹלָם יִשְׁנָה אָדָם לְתַלְמִידוֹ דְרַבִּי קְצָרָה, משום שהיא מתקיימת וזכורה יותר מדרך ארוכה.

שוב מקשה הגמרא: וְכִי כֹּל הִיכָא –[כל היכן] דְשִׁתִּי הַלְשׁוֹנוֹת כִּי הָרְדִי נִינְהוּ –[שוות הן באורכן מְשַׁתְּעִי –[מדבר] הכתוב בְּלִשׁוֹן כְּבוֹד, וְהָא 'רוֹכֶבֶת' וְ'רוֹכֶבֶת' דְכִי הָרְדִי נִינְהוּ –[שוות הן באורכן, ומכל מקום קָאָמַר הַכְּתוּב בְּאִבְגִּיל 'רוֹכֶבֶת' עַל הַחֲמֹר' וְלֹא 'יוֹשֶׁבֶת'. מתרצת הגמרא: 'רוֹכֶבֶת' בְּלֹא וְאִי' כְּתִיב, ויש בה אלת אחת פחות מאשר ביישובת.

הגמרא מביאה מעשה בענין דיבור בלשון נקיה: הִנְהוּ תְרִי תְלִמִידֵי דְהוּוּ יְתִבִי קָמִיהַ דְרַב – מעשה בשני תלמידים שישבו לפני רב ולמדו מפיו, חד אָמַר, שְׁוִיתִינָא הָאִי שְׁמַעְתָּא בְּדָבָר אַחַר מְסַנְּקֵן – אחד מהם אמר, שמועה זו עשתה אותי כחזיר עיף מרוב יגיעתי בה, וְחַד אָמַר, שְׁוִיתִינָא הָאִי שְׁמַעְתָּא בְּגֵדִי מְסַנְּקֵן – ואחד אמר, שמועה זו עשתה אותי כגדי עיף. וְלֹא אִישְׁתְּעִי רַב בְּתֵרֵי דְהָאִידֵי – ולא דיבר רב עם התלמיד הראשון שדיבר בלשון מגונה.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זהירות הלשון: הִנְהוּ תְרִי תְלִמִידֵי דְהוּוּ יְתִבִי קָמִיהַ דְהֵלֵל – מעשה בשני תלמידים שישבו לפני הלל הזקן, וְחַד מִיְנֵיהוּ –[ואחד מהם] היה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְבַדִּי. וְאָמְרֵי לֵה –[ויש אומרים] שהיה מעשה זה בשני תלמידים שישבו קָמִיהַ –[לפניו] דְרַבִּי, וְחַד מִיְנֵיהוּ היה רַבִּי יוֹחָנָן. חַד –[אחד] מתלמידים אלו אָמַר, מְפִנֵי מַה בּוֹצְרִין אֶת הַעֲבִיבִים בְּתַהֲרָה – בכלים טהורים, וְאִין מוֹסְקִין –[ואין צריך לקטוף] אֶת הַזֵּיתִים בְּתַהֲרָה. וְחַד מִהֶם אָמַר כֵּן בְּלִשׁוֹן אַחֲרָת, מְפִנֵי מַה בּוֹצְרִין מְתַהֲרָה וּמוֹסְקִין בְּטוֹמְאָה. אָמַר הַלֵּל וְלִפְנֵי הַלְשׁוֹן הַשְּׂנֵיהַ אִמַר כֵּן רַבִּי, מוֹבְבָתָא אֲנִי בְּזָה שֶׁאִמַר 'זָאֵן מוֹסְקִין בְּטַהֲרָה' ודיבר בלשון נקיה, שִׁיְהִיהַ מוֹרְתָ הַזֵּיתָא בְּיִשְׂרָאֵל. וְאִכְּן לֹא תִּיהַ –[לא עברו] יָמִים מוֹעֲטִים עַד שֶׁהוֹרָה תְלִמִיד זֶה הַזֵּיתָא בְּיִשְׂרָאֵל.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: הִנְהוּ תְלָתָא כְּהֵנִי – מעשה בשלשה כהנים ששימשו בבית המקדש, חַד –[אחד] מהם אָמַר לְהוּ –[להם, לחבריו], הִנְעִנִי –[הגיע לחלקי] מִלַּחַם הַפְּנִים שִׁיעוֹר קֶטֶן בְּגוֹדֵל פּוֹל –[מִין קֶטְנִית], וְחַד אָמַר הִנְעִנִי מִמְּנָה כְּזֵיתָא, וְחַד אָמַר הִנְעִנִי מִמְּנָה בְּשִׁיעוֹר קֶטֶן בְּזָבֵב הַתְּלָמָה. בְּרִקִּי אַחֲרָיו וְאֶחָר הָאֲחָרִין

הגמרא מתרצת את קושייתה. מדוע יש לבדוק בליל י"ד: אָמַר רב
 נחמן בר יצחק, תיקנו חכמים לבדוק את החמץ בלילה משום
 שהיא שְׁעָה שְׁנֵי אָדָם מְצוּיִן בְּבֵיתָהֶם, אבל ביום רוב בני אדם
 אינם מצויים בבתיהם, ויש לחשוש שמא יתשללו ולא יבדקו. וכן
 משום שבלילה אור הַנֵּר יָפֵה לְבִדּוּקָה, אבל ביום אין ניכר אורו,
 והבדיקה צריכה להיעשות דווקא לאור הנר ולא לאור החמה,
 כמבואר להלן (א).

הגמרא מביאה דין שנקבע מחמת תקנה זו: אָמַר אַבְיִי, הִילְכֵךְ –
 מאחר שתיקנו לבדוק את החמץ בקל ארבעה עשר משום הטעם
 האמור, ולא משום זריזות בעלמא, הֲאִי צוּרְבָא מְרַבְּנִי לֹא לְפִתְחָא
 בְּעֵדְיָנִיהּ – תלמיד חכם לא יתחיל בלימודו הקבוע לשעה זו,
 בְּאַוֲרֵתָא דְתַלְפִּיסַר דְנִנְהִי אַרְבָּסַר – בליל מוצאי שלשה עשר שהוא
 אור לארבעה עשר, עד שיבדוק. הֲלָמָּא מְשַׁבָּא לִיהּ שְׁמַעְתִּיהּ –
 שמא ימשך אחר לימודו וישכח לבדוק בלילה, וְאַתִּי לְאַיְמֻנְעִי
 מְפָזְזָה – ויבוא להימנע מקיום מצוה זו כהלכתה.

הגמרא מביאה ספק בדיון בית מושכר לענין חיוב בדיקה: בְּעֵז מִיָּנִיהּ
 – שאלו בני הישיבה מִרְבֵּי נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, הַמְשַׁבֵּיר בֵּית לְחֶבְרֵי
 בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר בְּנִיסָן, עַל מִי הִטִּילוּ חֲכָמִים לְבִדּוּק אֵת הַבֵּית מִצּוּתָא.
 האם הטילו על המשכיר לבדוק משום דְּהַמְיָרָא דִּיהִיָּהּ הוּא –
 שהחמץ הנמצא בבית הוא שלו, שהרי עד עתה הוא גר בבית. או
 דְּלָמָּא, הִטִּילוּ עַל הַשּׁוֹכֵר לְבִדּוּק אֵת הַבֵּית, מִשּׁוּם דְּאִיסּוּרָא
 בְּרִשְׁוֵתֵיהּ קָאִי – שהחמץ נמצא ברשותו, שכן עתה הבית שלו.

הגמרא מבקשת לפשוט ספק זה מחיוב מוזוה: הָא שְׁמַע – בא ושמע
 ראייה לפשוט את הספק ממה ששינוי בברייתא, הַמְשַׁבֵּיר בֵּית
 לְחֶבְרֵי, עַל הַשּׁוֹכֵר לְעִשׂוֹת לֹא מוֹזוּהָ. הרי לנו שחיוב מצוות הבית
 מוטל על השוכר ולא על המשכיר, ואם כן יש לחייב את השוכר
 גם במצות בדיקה. דווחה הגמרא: הָנֵם בְּמוֹזוּהָ הָא אָמַר רַב
 מִשְׁרָשָׁיָא, מוֹזוּהָ חוֹבַת הַדֵּר הִיא וְלֹא חוֹבַת הַבֵּית, וְעַל כֵּן הַשּׁוֹכֵר
 חַיִּיב בָּהּ וְלֹא הַמְשַׁכֵּר. אבל הָמָּא בְּבִדּוּק חֻמֵּץ שְׁאִינָה אֵלָּא
 מִדְּרַבְנָן, עֵדִינָן יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק מֵאִי דִּינָהּ. על מי הטילו חכמים את
 טורח הבדיקה, האם על המשכיר משום שהחמץ שלו, או שמא על
 השוכר משום שהוא נחשב לבעל הבית לענין הבדיקה.

הגמרא מביאה את הכרעת ההלכה בספק זה: אָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן
 בְּרִי יִצְחָק, תִּנְיָנָא – שנינו בברייתא, הַמְשַׁבֵּיר בֵּית לְחֶבְרֵי, אִם עַד
 שְׁלֹא מִסַּר לֹא הַמְשַׁכֵּר לְשׁוֹכֵר אֵת מִפְתַּחוֹת הַבֵּית בְּכַדִּי לְהַקְנוֹתוֹ
 לוֹ כִּבְרֵי הָל – ונכנסו ליל אַרְבַּעַה עָשָׂר, עַל הַמְשַׁבֵּיר לְבִדּוּק אֵת
 החמץ, ואפילו שמסר לו את המפתחות ביום י"ד, שכן כבר
 התחייב בבדיקה בתחילת הלילה קודם שחלה השכירות, ולאחר
 שנתייבב שוב אין פוקע חיובו. וְאִם מְשַׁבֵּס – לאחור שמסרו לו את
 המפתחות הַל אַרְבַּעַה עָשָׂר, וְקִנְיַן הַשְּׂכִירוֹת הִיא בִּי"ג בְּנִיסָן, עַל
 הַשּׁוֹכֵר לְבִדּוּק אֵת החמץ. שכן חיוב הבדיקה חל על בעל הבית,
 ומאחר שבשעת חלות החיוב כבר נקנה הבית לשוכר, נמצא
 שמעולם לא חל חיוב על המשכיר אלא על השוכר.

הגמרא מביאה ספק נוסף בדיון בדיקת בית מושכר: בְּעֵז מִיָּנִיהּ מִרְבֵּי
 נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, הַמְשַׁבֵּיר בֵּית לְחֶבְרֵי בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר בְּנִיסָן בִּשְׁחֵרִית,
 האם הִזְקִתּוּ בְּדוּק, שמאחר שהמשכיר חייב בבדיקתו כמבואר
 לעיל, יכול השוכר לסמוך על כך שהמשכיר קיים את מצות
 חכמים. או שמא אֵין הִזְקִתּוּ בְּדוּק, ועל השוכר לבדוק. שואלת
 הגמרא: לָמָּא נִפְקָא מִיָּנִיהּ האם הבית בחזקת בדוק או לא, לִישְׁוִלִיָּהּ
 – הלא יכול השוכר לשאול את המשכיר האם בדק או לא. משיבה
 הגמרא: הַסַּפֵּק הוּא בְּאוֹפֵן דְּלִיתִיהּ לְהָא דְלִישְׁוִלִיָּהּ – שהמשכיר
 אינו נמצא לפנינו בכדי שנשאלנו, לְאַמְרוּחֵי לְהָא מֵאִי – האם יש
 להטריח את השוכר לבדוק מספק או לא.

פושטת הגמרא: אָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, תִּנְיָתוּהָ – שנינו
 בברייתא, הַכֵּל נֶאֱמָרִים לְהַעֲדִי בְּיוֹם י"ד עַל פְּעוּרֵי חֻמֵּץ – שהבעלים
 בדקו בליל אמש את החמץ, אִפִּילוּ נְשִׁיִם, וְאִפִּילוּ עֲבָדִים, וְאִפִּילוּ
 קְטַנִּים. ומוכיח רב נחמן בר יצחק: מֵאִי מְעַמָּא מְהִימְנִי כֵּל אֵלּוּ
 להעיד על בדיקת החמץ וביעורו, והרי אינם בני עדות,

הגמרא מביאה מעשה נוסף שבו גם רב נמנע מלהוציא בשורה
 רעה מפיו: רַב בְּרִי אַחוּהָ דְרַבִּי חִיָּא וְרַב אַחֵתִיהּ – רב היה בנו של
 אייבו שהיה אחיו של רבי חייא מן האב, וכן היה בנה של אימא
 שהיתה אחותו של רבי חייא מן האם. בִּי סְלִיק לְהָתָם – כשעלה
 רב מבבל לארץ ישראל, אָמַר לִיהּ – שאל אותו רבי חייא שישב
 בארץ ישראל, האם אביך אֵיבּוֹ קָיָים – עודנו בחיים. אָמַר לִיהּ –
 השיבו רב בשאלה, האם אִימָא קָיָיָת – כלומר, עד שאתה
 שואלני האם אבי קיים, שאלו אותי האם אמי קיימת. ומתוך כך
 הבין רבי חייא, שאחיו אייבו נפטר. שׁוּב אָמַר לִיהּ רַבִּי חִיָּא, האם
 אִימָא קָיָיָת. ואָמַר לִיהּ רַב, וכי כבר השבתי לך על שאלתך
 הקודמת האם אֵיבּוֹ קָיָים. ומתוך כך הבין רבי חייא שגם אמו של
 רב נפטרה. אָמַר לִיהּ רַבִּי חִיָּא לְשִׁמְעוּהָ – לשמשו, הִלּוּזִי לִי מְנַעְלִי
 כַּמְנַהֵג אֲבִילוֹת, וְהוֹלִיךְ אֵת פְּלִי – ובגדין – אַחֲרֵי לְבֵית הַמְּרֻחָן, כִּי
 ברצוני ללכת לרחוץ שם. ובסמוך יבואר מדוע אמר כן.

הגמרא מוכיחה מהנהגת רבי חייא כמה הלכות בדיני אבילות:
 שְׁמַע מִיָּנִיהּ תֵּלַת – יש להוכיח מכאן שלש הלכות: א. שְׁמַע מִיָּנִיהּ
 מכך שאמר לשמשו לחלוץ מנעליו, שגם אָבֵל על שמועה רחוקה
 ושהגינה לאזניו רק לאחר שלשים יום ממותת קרובו אִיסוּר
 בְּנַעֲלֵית הַסַּנְדֵּל. ב. וְשָׁמַע מִיָּנִיהּ מכך שאמר לשמשו שיולוך את כליו
 לבית המרחץ, שאבילות על שְׁמוּעָה רְחוּקָה אֵינָה נוֹהֶגֶת אֵלָּא יוֹם
 אֶחָד בַּלְבַּד. ג. וְשָׁמַע מִיָּנִיהּ שִׁמְקַצַּת הַיּוֹם כְּבוֹלוֹ, ודי באבילות של
 מקצת אותו היום. ומשום כן הלך רבי חייא לבית המרחץ מיד ולא
 המתין עד למחר, כדי להורות הלכה לתלמידים, שאבילות על
 שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא שעה קלה בלבד.

הגמרא מביאה מעשה שבו עמדו על מוצאו של אדם מתוך דבריו:
 הוּא אָדָם דְּאָמַר תַּמִּיד 'וּזְנוּ דִּינִי' – שבכל משא ומתן שהיה לו
 עם הבריות היה אומר לבעל דינו בא עמי לבית דין, ולא היה
 נשמע לשום אדם אלא לדיינים בלבד. אָמַר הַבְּרִיּוֹת, שְׁמַע מִיָּנִיהּ
 שאדם זה מְשַׁבֵּט בְּן קָאֵתִי – הוא בא, משום דְּבִתְרֵיב (בראשית מט טז)
 בברכת יעקב קודם מותו לְדוֹן, 'דִּן דִּין עִמּוֹ בְּאַחַד שְׁבַעֵי יִשְׂרָאֵל'.
 הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: הוּא אָדָם דְּהוּוּ קָא אָוִיל
 וְאָמַר – שהיה הולך תמיד ואומר, אֲבִיָּהּ יָמָא אִסְיָסִנִּי בְּיִרְאָתָא –
 אילו הייתי מקים לי ארמון הייתי מקימו – על חוף הים, ותמיד היה
 משתבח בחוף הים. בְּקִדּוֹ וְאַשְׁכַּחוּהוּ – וימצאו דְּאָדָם הוּא מְשַׁבֵּט
 זְבוּלָן קָאֵתִי – הוא בא, משום דְּבִתְרֵיב בברכת יעקב קודם מותו
 לזְבוּלָן (שם מט יא), 'זְבוּלָן לְחוּף יַמִּים יִשְׁכֵּן'.
 הגמרא חוזרת לדון בדיון בדיקת חמץ השנוי במשנתנו. מקשה
 הגמרא: וְהִשְׁתָּא דְקִיָּמָא לָן – ועתה לאחר שנתברר לנו, דְּלְבוּלִי
 עַלְמָא אִוֵּר אִוֵּרְתָא הוּא – שלדברי הכל 'אור' הוא לילה, ובדוקים
 את החמץ בליל ארבעה עשר בניסן, מְכַדִּי – (הרי"ן) בִּין לְרַבִּי יְהוּדָה
 וְכִּי לְרַבִּי מֵאִיר שֶׁנֶּחֱלַקוּ בְּמִשְׁנֵה הַלֵּל (א) מאיזו שעה עשו חכמים
 הרחקה לאיסור חמץ ביום ארבעה עשר, מכל מקום לדברי הכל
 הַחֻמֵּץ אֵינּוּ אִסוּר מִן הַתּוֹרָה וְחַיִּיב בְּהַשְׁתָּה אֵלָּא מִסּוּף שֵׁשׁ שְׁעוֹת
 וְלִמְעַלָּה שֶׁל יוֹם זֶה. וְאִם כֵּן נְבִדּוּק אֵת החֻמֵּץ בְּשֵׁית – בתחילת
 השעה הששית, ולכשיגיע זמן איסורו בסוף שעה זו יבערנו, ומדוע
 יש לבדוק בליל ארבעה עשר. מחזקת הגמרא את קושייתה: וְכִי
 הִימָא – (ואם תאמר) שיש להקדים את הבדיקה לליל י"ד משום
 שוֹרְיִזוֹן מְקַדְמִין לְמַצּוֹת, הלא משום כך די שנבדוק מִצְפָּרָא –
 בבוקר יום ארבעה עשר. דְּבִתְרֵיב – שהרי נאמר במצות מילה (ויקרא
 יב א), 'זְכוּרִים הֵשְׁמִינִי יְמוֹל בְּשֵׁר עֲרֻלָּתוֹ, וְתִנְיָא – ושנינו בברייתא, כֹּל
 הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי כּוֹלֵז בְּשֵׁר לְמַצּוֹת מִילָה, אֵלָּא שְׁמַכְל מְקוּם הַזְּרִיזוֹן
 מְקַדְמִים וּמְמַהֲרִים לְקִיּוּם הַמַּצּוֹת, וּמְלִין בְּתַחֲלֵיל הַיּוֹם. שְׁכֵן נֶאֱמַר
 בַּפְּרָשָׁת וּמֵעֻקְדָה (בראשית כב א) 'וַיִּשְׁבַּם אֶבְרָהָם בְּבִקְרֵי, שְׁהוּדָר
 אַבְרָהָם כְּדִי לְהַקְדִּים לְקִיּוּם אֵת מַצּוֹת ה' וְלְהַקְרִיב אֵת יִצְחָק בְּנוֹ
 לְעוֹלָה, וְאִף שְׁהוּדָרֵי לְצַאת בְּעֻלּוֹת הַשְּׁחָר קוֹדֵם נֶץ הַחֲמָה, מְכַל
 מְקוּם לֹא הַקְדִּים לְצַאת בְּלִילָה. הרי שמצינו במילה ובהשכמת
 אַבְרָהָם שוֹרְיִזוֹת אֵינָה אֵלָּא מְהוּבָרַךְ.

קבו פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
 תוספות

1 דקסבר – האי תנא. הכל חבירין אצל בדיקה – ואפילו עם הארץ. וברבר שהוא מוחזק
 2 חבר מוחזקין ליה שלא עבר זמנו עד שעשאוהו. תניא חבר – הנאמן על המעשרות
 3 ומת, והניח מגורה מלאה פירות, אפילו הן בני יומן, שנתמרחו היום – הרי הן בחזקת
 4 מתוקנים, דודאי לא יצא מתחת ידו עד שגמר כל מצותו. והכא נמי, כיון דאף עמי הארץ
 5 חבירין הן על הבדיקה – חזוקין שבדקוהו.
 6 ומפאי – דהא דקתני גאמנין, טעמא משום
 7 הדכל חבירים הם אצל בדיקה, דלמא אין עמי
 8 הארץ חבירים על כל, וטעמא משום דקאמרי
 9 הני אנו ראינו שבדקו. כל הבתים בחזקת ברוקים
 10 מיבעי ליה למיתני – ולא הוה למתליה

11 באמירה דהני. ומקשינן: אלא מדרתא באמירה
 12 – ודאי איבא למידק, דהא לא אמרי – לא. אם
 13 כן. מאי קא מיבעיא לך? תיפשוט מינה דאין
 14 חזוקת ברוקו ומשני: מהא ליכא למידק למיפשוט
 15 מידי, דאיכא לאוקמא להא כגון דמוחזק לן
 16 בהאי דלא בדק, כגון שראינוהו טרוד או יצא
 17 מבעד יום לדרך, ואמרי הני: אנתנו בדקיננהו.
 18 כביישול בעלמא – דכתבי "תשבית" ולא כתיב
 19 "תבערו". והשבתה דלב היא השבתה. ברבנן
 20 – הימננהו רבנן בחיובא דליתא אלא מדרבנן,
 21 דהם הצריכו והם התירו לסמוך באמירתן של
 22 אלו. וכח ביהדים להאמנאם במידי דלאו
 23 דאורייתא. מי הוי פקח פעות – ואם בא השוכר
 24 לחזור בו על ידי עלילותיו, ולומר: לא כך
 25 שכתב, ואין תנאי שלנו קיים, מהו לחזור? לא
 26 מבעיא היכא דלא יתבי ארמא – לאחריים ובדק,
 27 אלא כל איש ואיש בודק את ביתו – דלא מצי
 28 למימר ליה מקח טעות, דאם הייתי יודע שאינו
 29 ברוק לא הייתי שוכרו – דודאי ניתא לאניש
 30 למעבד מצוה בגופיה. ואי נמי הוה ידע דלא
 31 בדיק – לא היה מניחו בכך. אלא אפילו באתרא
 32 – דנהיגי כל בני העיר לשכור בודקין כל איש
 33 בביתו, דאיכא השתא חסרון כיש – אפילו הכי
 34 אי ידע ביה אתמול דלא בדיק – לא הוי הדר
 35 ביה, דניתא ליה כו'. והאי דקא הדר ביה –
 36 משום מלתא אחריתי היא. דאשכח בותא
 37 אחריתי דשפירא מינה. תני התם – גרסינן. ויא
 38 על גב דבפירקין היא. ושושפין בתחלת שש –
 39 ולא ימתין עד תחלת שבע שהוא אסור מן
 40 התורה, לפי שאדם טועה בשעות. רבי יהודה
 41 אומר – טועה אדם יותר מכאן, וצריך להתרחק
 42 מן העבירה יותר, ולא יאכל מסוף ארבע
 43 ולמעלה. תולין – לא אוכלין ולא שורפין.
 44 כלומר: אין צריך לשרוף, ומאכיל הוא לבהמתו
 45 כל חמש – אבל הוא לא יאכל. דבולי עלמא
 46 מיהא חמין משש שעות ולמעלה אסור – מן
 47 התורה, דאי לא מיתסר עד אורתא – לא הוה גורי ביה, דבין ימנא לליליא לא טעו
 48 איניש. שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם – אפילו שעה אחת בתוך השבעת ימים,
 49 וכתבי "אך ביום הראשון תשביתו" – הרי שהו בו שעה אחת. הא כיצד לרבות בו? –
 50 דעל ברוחין האי "הראשון" – ראשון קודם לבל שבעה קאמר, דהיינו ארבעה עשר.
 51 ואיפא לרבות ליל חמשה עשר – שלא ימתין עד הבוקר, דכתיב קאמר: אך בבניסת יום
 52 הראשון – מיד תשביתו, דאי מ"שבעת ימים" – הוה אמנאי: ימים – אין, לילות – לא.

השבתה

פריך. ועתה מדכתבי "אך" ודרשינן לקמן "אך" – חלק, פריך.
 ואימא לרבות ליל חמשה עשר לביעור – הוי מצי לשנוי "ביום" כתיב, כדמשני בסמוך. וכי נמי משני דאיתקש השבתה שאור לאכילת חמץ – לא צריך לקרא דמיימי "שבעת ימים שאור
 לא ימצא" ומדאיתקש השבתה שאור לאכילת חמץ – יכול לדרוש הכל כמו שדרוש רבי יוסי (הגלילי) לקמן.

1 לאו משום דחוקתו ברוק – תימה: מאי סלקא דעתך, דאי בחזקתו ברוק – אם כן מה צריך
 2 לאמירה דהני כולל? ואומר רבינו יצחק: דמיירי כגון שבעל הבית בעיר. אף על גב
 3 דחוקתו ברוק, כיון דאיתיה בעיר – צריך לישאל הימנו. ולחכי מהני אמירה דהני – דלא
 4 שאלינן. אף על גב דגבי טבל סמכין אחזקת חבר, ואין צריך אפילו לישאל – היינו משום
 5 דכיון ששולח לו לאכול – מסתמא תיקנה שלא
 6 יבא לידו מכשול. אבל גבי בדיקה, אפילו לא יהיה
 7 ברוק – לא יהיה כל כך מבשול, לכך צריך
 8 לישאל אם הוא בעיר. ומסיק: אי חזוקתו ברוק –
 9 כל הבתים חזוקת ברוקין מיבעי ליה, וממילא
 10 ידעינן דאמירה דהני מהני, ואין צריך לישאל
 11 הימנו אפילו אם הוא בעיר. ועוד פירש רבינו
 12 יצחק: וסלקא דעתך דאיירי דאמרי הני לא היה
 13 ברוק ואנן בדקנו. דאי חזוקתו ברוק – מהמיני, מו
 14 דאי בעי שתקי. אבל אי אין חזוקתו ברוק – אמאי
 15 מהמיני ופריך: אי הכי כל הבתים חזוקת ברוקין
 16 מיבעי ליה, דממילא ידעינן דמהמיני כמגו.
 17 מדאורייתא בבטול בעלמא סגי – פירש
 18 בקונטרס: מדכתבי "תשבית" ולא כתיב "תבערו"
 19 – אלמא: השבתה לבב היא. וקשה לרבינו יצחק:
 20 דהאי השבתה הבערה היא, ולא בטול. דתניא
 21 בשמעתין, רבי עקיבא אומר: אין צריך, הרי הוא
 22 אומר "תשביתו" ומצינו להבערה שהיא אב
 23 מלאכה. ועוד: ד"תשביתו" אמרינן לקמן מ"א" –
 24 חלק, שהוא משש שעות ולמעלה, ואחר איסורא
 25 לא מהני בטול! ואומר רבינו יצחק: מדאורייתא
 26 בבטול בעלמא סגי, מטעם דמאתר שביטלו הוי
 27 הפקר ויצא מרשותו, ומותר. מדקאמרינן: אבל
 28 אתה רואה של אחרים ושל גבוה. והא דאמרינן
 29 בנדרים (א, ג) הפקר בפני שלשה – מדאורייתא
 30 אין צריך. הימננהו רבנן בדרבנן – אף על גב
 31 דכל דבר שהוא ביום מהמינין להו לנשים
 32 ועבדים, ואפילו מדאורייתא. דמעשים בכל יום
 33 שאנו מאמינים לאשה ועבד על השחיטה ועל
 34 הניקור, ובפרק "המדר" (כתובות עבא, ושם) גבי:
 35 מאכילתו שאינו מעושר – משמע שסומך עליה
 36 לניען חלה ומעושר. מכל מקום, גבי בדיקת חמץ
 37 אף על גב דבידים, מכל מקום אי הוי מדאורייתא
 38 – לא מהמינינן להו, משום דאיכא טירחא
 39 יתירתא וצריך דקדוק גדול. כדמוכח בירושלמי
 40 שפירש מפני שגשים עצלניות הן. ותומוין דרבנן
 41 מהמינינן להו לאשה ועבד, ולא קטן, מדרתניא
 42 בפרק "כיצד מעברין" (עירובין נחב, ושם): אפילו
 43 עבד ואפילו שפחה נאמנת לומר עד כאן תחום
 44 שבת, אבל קטנים – לא דריעי טפי, מחדשיב
 45 להו בשמעתין בסוף. ובפרק שני דכתובות (כחא,
 46 ושם): אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו

1 לאו משום דחוקתו ברוק? דקסבר: הכל חבירים
 2 הם אצל בדיקת חמץ. דתניא: חבר שמות והניח
 3 מגורה מלאה פירות, אפילו הן בני יומן – הרי
 4 הן בחזקת מתוקנים. ומפאי? דילמא שאני הכא
 5 משום דקאמרי הני. אטו אמירה דהני מידי מששא
 6 אית ביה? אלא מאי – דחוקתו ברוק, האי "הכל
 7 נאמינים"? "כל הבתים בחזקת ברוקין פארבעה עשר"
 8 מיבעי ליה! אלא מאי – משום אמירה דהני, הא
 9 לא אמרי הני – לא, תפשוט מיניה דאין חזוקתו
 10 ברוק! לא, לעולם אימא לך חזוקתו ברוק, והכא
 11 במאי עסקינן – דמוחזק לן דלא בדיק! קאמרי
 12 הני בדיקניה. מהו דתימא: לא להימנינהו רבנן,
 13 קא משמע לן: כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא,
 14 דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי ליה – הימננהו
 15 רבנן בדרבנן. איבעיא להו: המשכיר בית לחבירו
 16 בחזקת ברוק, ומצאו שאינו ברוק מהו? מי הוי
 17 במקח טעות, או לא? הא שמעי, דאמר אבין:
 18 לא מיבעיא באתרא דלא יהבי אנרא ובדקו –
 19 דניתא ליה לאניש לקוימו מצוה בגופיה, אלא אפילו
 20 באתרא דיהבי אנרא ובדקו – דניתא ליה לאניש
 21 לקוימו מצוה בממוניה. תנן התם, רבי מאיר אומר:
 22 אוכלין כל חמש ושושפין בתחלת שש. רבי יהודה
 23 אומר: אוכלין כל ארבע, ותולין כל חמש, ושושפין
 24 בתחלת שש. דכולי עלמא מיהא חמין משש שעות
 25 ולמעלה אסור, מנלן? אמר אבין: תרי קראי פתיבו,
 26 פתיב: "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם",
 27 ופתיב: "אך ביום הראשון תשביתו שאור מפתיתכם".
 28 הא כיצד? לרבות ארבעה עשר לביעור. ואימא:
 29 לרבות לילי חמשה עשר לביעור, דסלקא דעתך
 30 ואימא: ימים פתיב, ימים – אין, לילות – לא, קא
 31 משמע לן: אפילו לילות. והוא לא איצטריך ליה,
 32 דהא

היינו משום דתומוין אין בידם משמע: אבל בקוטנן לא. היינו משום דתומוין אין בידם
 כלל, לכך אין נאמנים כמו בבדיקת חמץ.

1 המשכיר בית לחבירו בחזקת שהוא ברוק – נראה לרבינו שמשוך בן אברהם: דבשלשה
 2 עשר איירי, דבארבעה עשר על המשכיר לברוק, וכתבי אך ביום הראשון
 3 תשביתו – פירש הקונטרס: מנחייב ביום הראשון להשביט – מכלל דמקצתו מותר. ואין
 4 נראה לרבינו יצחק, דהא תשביתו – הבערה היא, ולא צוה הכתוב לשרוף אלא לאור
 5 איסורו. ועוד: אי ממשמעות דיום ראשון משמע מקצת מותר – מה צריך ל"אך" – חלק;
 6 מהו, ללשנא שני שפירש הקונטרס דאין ח"ץ באח"ס בט"ע – אתי שפיר. ונראה לרבינו יצחק: דמיייתורא דקרא קדריש. ועוד: מדכתבי "אך" ודרשינן לקמן "אך" – חלק, פריך.
 7 ואימא לרבות ליל חמשה עשר לביעור – הוי מצי לשנוי "ביום" כתיב, כדמשני בסמוך. וכי נמי משני דאיתקש השבתה שאור לאכילת חמץ – לא צריך לקרא דמיימי "שבעת ימים שאור
 לא ימצא" ומדאיתקש השבתה שאור לאכילת חמץ – יכול לדרוש הכל כמו שדרוש רבי יוסי (הגלילי) לקמן.

פסחים דף ד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קצו

101 היא בְּמִקְחָהּ מְעוֹת וּבִיד הַשׁוֹכֵר לְבַטְלָהּ, אוּלַּא. פּוּשְׁטָה הַגְּמְרָא: תָּא
 102 שְׂמַע – בּוּא וּשְׁמַע מֵה דְאִמְרַי אֲבִי הַבְּכֻרָתָה שְׁאֵלָה זֹ. לֹא מִיִּפְעִיא
 103 בְּאִתְרָא לֹא יִהְיֶה אֲנִי וְנִדְקוּ – אֵין צוֹרֵךְ לֹמַר שְׁבִמְקוּם שְׂאֵין
 104 דְרַךְ לְשֵׁלֶם שְׂכַר עַל הַבְּדִיקָה אֵלֵא כֹל אֶחָד בּוֹדֵק אֶת בֵּיתוֹ בְּעֻצְמוֹ,
 105 אֵין זֶה מִקַּח טְעוּת. מְשוּם דְנִיחָא לִיה לְאִינִישׁ לְקוּיָמִי מְצוּהַ בְּגוּפִיהַ
 106 – לְרַצּוֹן הוּא לְאִדָם לְקִיִּים מְצוּהַ בְּגוּפוֹ, וְאִף אֵילוֹ הִיָּה יוֹדַע
 107 מַלְכַתְחִילָה שְׁהַבִּית אֵינוֹ בְּדוֹק לֹא הִיָּה נִמְנַע מִלְשׁוֹכְרוֹ, וְעַל כֵּן אֵין
 108 זֶה מִקַּח טְעוּת. אֵלֵא אֲפִילוֹ בְּאִתְרָא דִּיִּהְיֶה אֲנִי וְנִדְקוּ – אֲפִילוֹ
 109 בְּמִקּוּם שְׂדֵרֵךְ בְּנֵי אָדָם לְשׁוֹכֵר בְּמִמּוֹן אָדָם אַחַר כִּדֵּי שִׁיבְדוֹק אֵין
 110 בֵּיתָם, וְיֵשׁ לוֹ לְשׁוֹכֵר חֲסֵרוֹן כִּיס מִכָּךְ שְׁהַבִּית אֵינוֹ בְּדוֹק, מְכַל
 111 מִקּוּם אֵין זֶה מִקַּח טְעוּת, מְשוּם דְנִיחָא לִיה לְאִינִישׁ לְקוּיָמִי מְצוּהַ
 112 בְּמִמּוֹנִיהַ – לְרַצּוֹן לוֹ לְאִדָם לְקִיִּים מְצוּהַ בְּמִמּוֹנוֹ, וְאִף אֵילוֹ הִיָּה
 113 יוֹדַע שִׁיבְדוֹק לְשֵׁלֶם עִבּוֹר הַבְּדִיקָה לֹא הִיָּה נִמְנַע מִלְשׁוֹכֵר אֶת
 114 הַבֵּית. וְמָה שְׁעֵתָה הוּא רּוֹצֵה לְבַטֵּל אֶת הַשְּׂכִירוֹת אֵין זֶה מְשׁוּם
 115 שְׁהַבִּית אֵינוֹ בְּדוֹק, אֵלֵא מְסִיבָה אַחֲרָה, וְכַגּוֹן שְׂמַצָּא בֵּית אַחַר נָאֵה
 116 הַיִּמְנוּ.
 117 הַגְּמָרָא מְבַרְרַת אֶת הַמְקוֹר לִזְמַן הַשְּׁבַתָּה הַחֲמִיץ בְּחֻצוֹת יוֹם י"ד:
 118 תְּנֵן הָתָם – שְׁנִינָה שֶׁם בְּמַשְׁנֵה לַהֲלֹךְ (א), רַבִּי מְאִיר אָמַר, אוֹבְלִין
 119 אֶת הַחֲמִץ כֹּל חֶמֶשׁ שְׁעוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר בְּנִסְךְ,
 120 וְשׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּתַחֲלַת שָׁשׁ – בְּתַחֲלִיל הַשְּׁעָה הַשְּׁשִׁית. וְלֹא יִמְתִּין
 121 עִם בִּיעוּר הַחֲמִץ עַד תַּחֲלַת הַשְּׁעָה הַשְּׁבִיעִית, לְפִי שְׁבֵאוֹתָה שְׁעָה
 122 הוּא אִסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְהַקְדִּימוֹ חֲכָמִים אֶת זְמַן הָאִיסוּר מְשׁוּם
 123 שְׂאִדָם טוֹעָה בְּשְׁעָה אַחַת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אוֹבְלִין אוֹתוֹ כֹּל אַרְבַּע
 124 שְׁעוֹת, וְתוֹלִין אוֹתוֹ כֹּל חֶמֶשׁ – בְּמִשְׁךְ כֹּל הַשְּׁעָה הַחֲמִישִׁית אֵין
 125 אוֹכְלִים אוֹתוֹ וְלֹא שׁוֹרְפִים אוֹתוֹ, וְעֵדִין הוּא מוֹתֵר בְּהַנָּאֵה, כַּגּוֹן
 126 לְהַאכִּילוֹ לְבַהֲמָה. שְׂכַן לְעֵנִין אִיסוּר אֲכִילָה הַחֲמוּר יֵשׁ לְחֻשׁוֹשׁ
 127 שִׁטְעוֹנָה בְּשֵׁתֵי שְׁעוֹת, וְיּוֹבֵאוֹ לְהַחֲלִיף בֵּין הַשְּׁעָה הַחֲמִישִׁית לְשְׁעָה
 128 הַשְּׁבִיעִית. וְשׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּתַחֲלַת שָׁשׁ, שְׂכַן יֵשׁ לְחֻשׁוֹשׁ לְטְעוֹת
 129 בְּשְׁעָה אַחַת אִף לְעֵנִין אִיסוּר הַנָּאֵה.
 130 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: דְּכּוּלִּי עֲלֵמָא מִיָּהָ מוֹדִים שְׂחָמִץ מְשִׁשׁ שְׁעוֹת
 131 וְלִמְעַלָּה אָסוּר בְּשִׁוְיָה, וְאֵנוּ מְצוּיִים לְבַעֲרוֹ מִן הַתּוֹרָה, מְנַלְן – מְנִין
 132 לְנוֹ שְׂגָם בְּעֵרֵב פֶּסַח נוֹהַג אִיסוּר זֶה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר אֲבִי, תְּרִי
 133 קְרָאֵי בְּתוּבֵי בַחֲמִץ. בְּתוּבֵי (שְׂמוּתָה יב ט) 'שְׂבַעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא
 134 בְּבַתְיָבָם', וְתוּבֵי (שֶׁם יב ט) 'אִף בְּיוֹם הָרֵאשִׁון אֲשֶׁר תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר
 135 מִבְּתוּבֵיכֶם'. הָא בְּצִדָה, הִרִי לְכַאוּרָה שְׁנֵי כְּתוּבִים אֵלוֹ סוֹתֵרִים זֶה אֶת
 136 זֶה. שְׂכַן בְּכַתּוּב הָרֵאשׁוֹן נִאֲמַר שְׂלֵא יִמְצָא הַחֲמִץ בְּבֵית אֲפִילוֹ
 137 שְׁעָה אַחַת מִתּוֹךְ שְׁבַעַת יָמֵי הַפֶּסַח, וְאֵם נִבְעַר אֶת הַחֲמִץ בְּיוֹם
 138 הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח כְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁל הַכְּתוּב הַשְּׁנַי, נִמְצָא שְׂעַד שִׁיכְלָה
 139 בִּיעוּרוֹ אֵנוּ מְשִׁהִים אוֹתוֹ זְמַן מִהַ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח. אֵלֵא בְּהַכְּרַח שִׁבּוּיִם
 140 הָרֵאשׁוֹן בֹּא לְרִבּוֹת אֶת יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר לְבִיעוּר, וְאֵינוֹ הַיּוֹם
 141 הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, אֵלֵא הַיּוֹם הַקּוֹדֵם לְשְׁבַעַת יָמֵי הַפֶּסַח.
 142 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְאֵימָא – הֵלֵא יֵשׁ לּוֹמַר, שִׁבּוּיִם הָרֵאשׁוֹן בֹּא לְרִבּוֹת
 143 לִילֵי חֶמֶשׁ עֶשֶׂר לְבִיעוּר. מְשׁוּם דְסִלְקָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא – שְׁהִיָּה עוֹלָה
 144 בְּדַעֲתָךְ לּוֹמַר, 'שְׁבַעַת יָמִים' בְּתוּבֵי בֵּית אִיסוּר 'בֵּל יִמְצָא', וּמְשִׁמַּע יָמִים
 145 אֵין – שְׂרַק בִּימִים נִאֲסַר הַחֲמִץ בְּשִׁוְיָה, אֲבַל בְּלִילוֹת לֹא נִאֲסַר. קָא
 146 מְשַׁמַּע לָן – וּמְשִׁמַּעֵנוּ 'בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן', שְׂאֲפִילוֹ בְּלִילוֹת נוֹהַג חֵיּוּב
 147 הַשְּׁבַתָּה, וּמִיד כְּבִנִּיסַת הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן צְרִיךְ לְבַעֲרַת אֶת הַחֲמִץ.
 148 מִתְּרַצָּה הַגְּמָרָא, הֵהוּא לֹא אֵיִצְטְרִיבָא לִיה – לֹא צְרִיךְ הַכְּתוּב
 149 לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין זֶה,

1 וכי לאו נאמנים הם משום דְחֻצְתוֹ של הבית שהוא בְּדוֹק, ומשום
 2 דְקָסְבַר הַתְּנָא של הברייתא, שהכל כְּבִירִים הם אֲצֵל בְּדִיקַת חֶמֶץ.
 3 ואפילו עם הארץ שחשוד על המעשרות, מכל מקום לענין בדיקה
 4 הוא נחשב לחבר, ובכל דבר שהוא מוחזק בו כחבר סומכים עליו
 5 שקיים את מצותו לפני שעבר זמנה, כשם שסומכים על חבר לענין
 6 מעשרות. דְתִנְיָא, חֶבֶר הַנֶּאֱמָר על המעשרות שְׂמָת, וְהַיָּה מְנִירָה
 7 [גורן] מְלִיאָה פִירוּת, אֲפִילוֹ הֵן גְּנֵי יוֹמָן – שְׁבֵאוֹתוֹ יוֹם נִתְמַרְחוּ
 8 בגורן ונתחייבו במעשר, תְּרִי הֵן בְּחֻצְתָה מְתוּקָנִים, לְפִי שְׂאֵין חֶבֶר
 9 מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, והוא הדין בכל אדם לענין
 10 בדיקת חמץ, שאינו חשוד שלא בודק בזמנו. ומאחר שהבית הוא
 11 בחוקת בְּדוֹק, אף עבד ואשה וקטן נאמנים להעיד שהוא בְּדוֹק.
 12 הגמרא דוחה ראייה זו: וּמְנִין [מנין] שהם נאמנים רק משום
 13 שהבית בחוקת בְּדוֹק, דִּילְמָא [שנא] הבית אין חוקתו בְּדוֹק, ואין
 14 כל אדם מוחזק כחבר לענין בדיקה, וְשִׂאֲנֵי קָא – וְהוֹנָה דִּין בֵּית
 15 זֶה שׁוֹפֵט מִבְּדִיקָה, מְשׁוּם דְקָאֲמְרֵי הֵי – שְׂאֵנוּ סוֹמְכִים עַל מָה
 16 שאומרים הנשים והעבדים והקטנים שראו שבדקו בעל הבית,
 17 אבל לולי אמירתם אכן לא היה הבית מוחזק לבדוק. הגמרא
 18 מקשה על דחיה זו: אֵמָו אֲמִירָה דְהֵי מִירֵי מְשַׁשָּׂא אֵית בֵּיה – וכי
 19 אמירתם של הקטנים יש בה ממשות, הלא ודאי אין לסמוך על
 20 עדותם. אלא בהכרח שהבית בחוקת בְּדוֹק אף ללא אמירתם,
 21 ומשום כך הוא נפטר מבדיקה. שוב דוחה הגמרא: אֲלָא מְאִי
 22 תֵאמַר, דְחֻצְתוֹ בְּדוֹק, אֵם כֵּן הֵי – מָה שְׂאֵמְרָה הַבְּרִייתָא 'הַכֹּל
 23 נְאֻמָּנִים', אֵינוֹ מוֹבֵן, הֵלֵא 'כֹּל הַכֹּתִים בְּחֻצְתָה בְּדוֹקוֹן בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר'
 24 מִיִּפְעִי לִיה – היה לה לומר, שהרי לא על נאמנותם אנו סומכים,
 25 אלא על כך שהבית בחוקת בְּדוֹק, וְלֹא הִיָּה לָה לְתַלּוֹת אֶת פֶּטוּר
 26 הבית באמירתם של אלו.
 27 לאחר שהסיקה הגמרא שאנו סומכים על אמירת הנשים והעבדים
 28 והקטנים, היא מבקשת להוכיח מדברי הברייתא שהבית אינו
 29 בחוקת בְּדוֹק. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲלָא מְאִי – אֵלֵא מָה מוֹכַח מִדְּבַרֵי
 30 הַבְּרִייתָא, שְׂדוּקָא מְשׁוּם אֲמִירָה דְהֵי – שֶׁל אֵלוֹ נִפְטַר הַבֵּית
 31 מבדיקה, ויש לדייק הֵא לֹא אֲמִירָה הֵי – אֲבַל אֵם לֹא יֵאמְרוּ שֶׁנִּבְדַּק
 32 הבית, לֹא יִפְטַר, וְאֵם כֵּן תִּפְשׁוּטֵי מִינֵיהּ – יש לך להוכיח מדין
 33 הברייתא, דְאֵין חֻצְתוֹ שֶׁל הַבֵּית כְּבְּדוֹק, וְמָה יֵשׁ לְנוֹ לְהַסְתַּפֵּק
 34 בְּמִשְׁכִּיר אֶת בֵּיתוֹ בִּיד, הָאֵם הַבֵּית בְּחֻצְתָה בְּדוֹק וְהַשׁוֹכֵר פֶּטוּר
 35 מבדיקה. מִתְּרַצָּה הַגְּמָרָא: לֹא רֵאִיָּה הִיָּה זֹ, אֵלֵא לְעוֹלָם אֵימָא לָן
 36 שְׂחֻצְתוֹ שֶׁל הַבֵּית כְּבְּדוֹק, וְהָא מְאִי עֲקוּבִין, דְּמוֹחֲזִין לָן דְּבַעַל
 37 הבית לֹא בְּדָק בְּלִיל אַרְבַּעַה עֶשֶׂר, וְכַגּוֹן שְׂרֵאִינְהוּ שְׁהִיָּה טְרוּד או
 38 שִׁיבְדוֹק לְדֵרֵךְ מְבַעֵד יוֹם, וְקָאֲמְרֵי הֵי בְּדִיקָנִיהַ – וְאֵמְרוּ אֵלוֹ אַנְתּוּ
 39 בְּדַקְנוּ אֶת הַבֵּית. מָהוּ דְתִיבָא – שְׂמָא תֵאמַר שְׂלֵא לְהִימְנִינְהוּ
 40 [ו]יֵאמְנוּ רַבָּנֵן לְעֵדוֹתָם, קָא מְשַׁמַּע לָן הַבְּרִייתָא, שִׁבְנֵין דְבְּדִיקַת
 41 חֶמֶץ מְדַרְבְּנֵי הוּא, דְהִירֵי מְדֻאֲרִיתָא בְּפִישׁוּל הַחֲמִץ בְּעֲלֵמָא סִנֵּי לִיה
 42 – מִן הַתּוֹרָה דֵּי בְּבִטּוּל הַחֲמִץ, וְאֵין צְרִיךְ לְבְדוֹק אַחֲרָיו וּלְבַעֲרוֹ,
 43 הֵיִמְנִינְהוּ וְהֵאֲמִינוּ רַבָּנֵן בְּחֵיּוּב דְרַבָּנֵן זֶה. שְׂכַן יֵשׁ כַּח בִּיד חֲכָמִים
 44 לְהֵאֲמִין עַל דִּין שְׂאֵינוֹ אֵלֵא מִדְּבַרֵיהֶם אִף לְמֵי שְׂאֵינוֹ נִאֲמָן מִן
 45 הַתּוֹרָה.
 46 הַגְּמָרָא מְבִיאָה טַפֵּךְ נוֹסֵף בְּדִין הַמְשַׁכִּיר בֵּית לְחַבְרֵי קוּדָם הַפֶּסַח:
 47 אֵיִפְעִיא לָהוּ – הַסְתַּפְקוֹ בְּנֵי הַיְּשִׁיבָה, הַמְשַׁכִּיר בֵּית לְחַבְרֵי כְּשֵׁהוּא
 48 בְּחֻצְתָה בְּדוֹק, וּמְצָא הַשׁוֹכֵר שְׂאֵינוֹ בְּדוֹק, וְטוֹעֵן שְׂאֵילוֹ יַדַּע שְׁעָלֵיו
 49 לְבוֹדֵק בְּעֻצְמוֹ לֹא הִיָּה שׁוֹכֵר, מָהוּ דִּין שְׂכִירוֹת זֹ. מִי הֵי [ו]הֵאֵם

המשך ביאור למס' פסחים ליום ראשון עמ' ב

8 לאדם, דְתַיָּב (מלכים א' ה ח) וְהַשְּׁעוּרִים וְהַתְּנֵין לְסוּסִים וְלְרִבְשֵׁי.
 9 שואלת הגמרא: מדוע התרעמו בני עירו על תשובתו, וכי מְאִי הֵי
 10 לִיה לְמִיָּר – וכי מה היה לו לומר, הרי אין לו לאדם לבשר בשורה
 11 רעה כמבואר לעיל. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הִיָּה לוֹ לּוֹמַר, אֲשַׁתְּקַךְ
 12 [בשנה שעבר] נְעִשׂוּ חֲמִיץ יָפוּת. אֵי נְמִי – או באופן נוסף היה לו
 13 לומר, נְעִשִׂים [שאף הן מאכל אדם] נְעִשׂוּ יָפוּת.

1 הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: יוֹחֲנָן חֲקוּקָא נִפַּק לְקִרְיָתָא
 2 [לכפרים] לראות במצב התבואות. בֵּי אֵתָא – כאשר שב לעיר
 3 אָמְרוּ לִיה – שאלוהו בני עירו, האם חֲמִיץ נְעִשׂוּ הַשְּׁנָה יָפוּת. אָמַר
 4 לָהֶם, שְׁעוּרִים נְעִשׂוּ יָפוּת, כְּדֵי שִׁיבִינוּ מִכֹּל דְּבַרֵּי שְׁהַחִיטִים נַעֲשׂוּ
 5 רַעוּת. וְלֹא רִצָּה לּוֹמַר לָהֶם כֵּן בְּפִירוּשׁ, כְּדֵי שְׂלֵא לְבַשֵּׁר בְּשׁוּרָה
 6 רַעָה בְּפִיו. אָמְרוּ לִיה בְּנֵי עִירוֹ, צָא וּבְשֵׁר זֹאת לְסוּסִים וְלְחֲמוּרִים,
 7 שְׂכַן כְּשֵׁהַחִיטִים מְצוּיִים מְאִכִּילִים אֶת הַשְּׁעוּרִים לְבַהֲמָה וְלֹא

60 לְמָה לִי. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: ה"א זו באה לְמַעְטָי [למעט] חוּלוֹ שָׁל
61 מוֹעֵד מֵאִסוּר עֲשִׂיית מִלֵּאכָה.
62 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הֲלֵא הֵיטֵר מִלֵּאכָה בַּחוּלוֹ שָׁל מוֹעֵד מִבְּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן
63 שְׁבִתוֹן וּמִבְּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבִתוֹן נִפְקָא, שְׁכָן מִכָּךְ שְׁנֵאמֵר שְׁבִתוֹן
64 רַק עַל יָמִים אֵלּוּ מוֹכַח שְׁחוּל הַמוֹעֵד אֵינוֹ שְׁבִתוֹן. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא:
65 מִכָּל מִקּוֹם אֵיצְמָרִיף [צריך] לְה"א יִתְירָה כַּדִּי לִמְעַט אֵת חוּל
66 הַמוֹעֵד מִשְׁבִּתוֹן. מִשּׁוּם דְּלִפְקָא דְעָקָרָא אֲמַינָא – שְׁהִיָּה עוֹלָה
67 בְּדַעְתָּךְ לּוֹמֵר, הוּאִיל דְּכִתְבָּה רְחֻמְנָא וְבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי בּוִי"ו, וְי"ו מוֹסִיף
68 עַל עֲנִיָּן רֵאשׁוֹן – עַל יְמֵי חוּל הַמוֹעֵד הַקּוֹדֵם לּוֹ, וְכֵן לְרַבּוֹת
69 דְּאֲפִילוּ בַּחוּלוֹ שָׁל מוֹעֵד שֶׁל דִּין שְׁבִתוֹן, קָא מְשַׁמְעֵנוּ מִשְׁמִיעֵנוּ
70 יִיתוּר הַה"א שֶׁל 'רֵאשׁוֹן', שְׁחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אֵינוֹ שְׁבִתוֹן. דוּחָה
71 הַגְּמָרָא תִּירוּךְ זֶה: וְלֹא לְכַתּוֹב רְחֻמְנָא לֹא וְי"ו שֶׁל 'וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי',
72 וְשׁוֹב לֹא יִהְיֶה צוֹרֵךְ בְּה"א שֶׁל 'רֵאשׁוֹן' לִמְעַט חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד
73 מִשְׁבִּתוֹן. עוֹד מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהוּ קְשָׁה, הֲתָם בִּפְסַח דְּכִתְבִּיב (שם כג)
74 וְ'בִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן מִקְרָא קִדְשׁ וְהִיא לְכָם', גַּם שֵׁם תֵּאמֵר שְׂרֵאשׁוֹן
75 דְּמַעֲיָקָא מְשַׁמְעֵנוּ, וְיוֹם י"ד הַקּוֹדֵם לְשִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֵּאכְלוּ
76 שְׁנוֹכְרוּ בְּכַתּוֹב שֶׁלִּפְנֵי הַיָּדִים אִסוּר עֲשִׂיית מִלֵּאכָה.
77 הַגְּמָרָא מִתְרַצַּת אֵת דְּבַרֵּי רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק בֹּאוּפֵן אַחֵר: לְעוֹלָם
78 'רֵאשׁוֹן' הוּא הַיּוֹם הַקּוֹדֵם לְיָמִים שְׁנוֹכְרוּ בְּסוּמָן לּוֹ, וְזֵמָּה שְׁנֵאמֵר
79 'בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ' אִמּוֹר עַל יוֹם י"ד בְּנִיסָן, אֲלֵא הֲנִי [אלו]
80 שְׁלֹשָׁה 'רֵאשׁוֹן' שְׁנֵאמְרוּ בְּלוּלָב, וּבְשִׁבְתוֹן שֶׁל סוּכוֹת, וּבֵאִסוּר
81 מִלֵּאכָה בִּפְסַח, מִיַּעֲבִי לִיח [נצרכים] לְדַרְשָׁה אַחֲרַת כְּדִרְתֵּי דְּבִי רַבִּי
82 יִשְׁמַעְיָאֵל, וְאֵינָם מִתְפַּרְשִׁים כְּמִשְׁמַעוֹתָם, אֲלֵא מִסִּבֵּה אַחֲרַת נִקְרָא
83 בְּשֵׁם 'רֵאשׁוֹן'. דְּהֲנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, בְּשִׁבְרֵי קוּיָם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
84 אֵלּוּ שְׁנִקְרָאוּ רֵאשׁוֹנִים עַל שֵׁם שֶׁנִּצְטוּוּ עֲלֵיהֶם 'בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן', וְכֵן
85 יִשְׂרָאֵל לְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים שְׁקָרוּיָם 'רֵאשׁוֹן', הֲלִבְרִית וְרַעוּ שָׁל עֲשׂוֹ, וְכֵן
86 לְבָנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלִשְׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ. יִזְכּוּ לְהַבְרִית וְרַעוּ שָׁל עֲשׂוֹ,
87 שְׁקָרוּי 'רֵאשׁוֹן', כְּדִכְרִיבִי (בְּרֵאשִׁית כה כח) וְיִצְאָא 'רֵאשׁוֹן אֲדִמּוֹנִי בְּלוֹ
88 כְּאֲדַרְתַּת שְׁעָר'. וְיִזְכּוּ לְבָנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַקְּרוּי 'רֵאשׁוֹן', כְּדִכְרִיבִי בּוֹ
89 (יְרֵמִיָּה ד'ט) 'כִּפְסָא כְּבֹד מְרוֹם מְרֵאשׁוֹן מְקוֹם מְקֻדְשָׁנִי'. וְיִזְכּוּ לִשְׁמוֹ שָׁל
90 מְשִׁיחַ הַקְּרוּי 'רֵאשׁוֹן', כְּדִכְרִיבִי בּוֹ (שִׁיעָה מא כז) 'רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה
91 הָנֶם, וְלִירוּשָׁלַם מְבַשֵּׂר אֲתוֹן'.
92 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִקּוּר אַחֵר לְחִיּוֹב הַשְּׁבִתָּה בִּי"ד רַבָּא אַמְר, מְהֵבָא
93 לְמַדְנּוּ שׁוּמָן בִּיעוּר הַחֲמִץ הוּא בַּחצוֹת יוֹם י"ד בְּנִיסָן, שְׁנֵאמֵר (שְׁמוֹת)
94 לֹד כח) 'לֹא תִשְׁחַט עַל הַחֲמֵץ דָּם וְזִבְחִי, וְיֵשׁ לְדַרוֹשׁ מִכְּתוֹב זֶה, לֹא
95 תִשְׁחַט אֵת קֶרֶב הַפֶּסַח וְעֲדוּיָן הַחֲמֵץ קִיָּם וְלֹא הִגִּיעַ עוֹד בִּיעוּרוֹ.
96 וּמֵאֲחֵר שֶׁשְׁחִיטַת הַפֶּסַח כְּשִׁירָה מִחֲצוֹת יוֹם י"ד, אִף זִמְן הַשְּׁבִתָּה
97 הַחֲמֵץ הוּא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: וְאֵימָא – שְׁמָא נֵאמֵר
98 שְׁכָל חַד וְחַד כִּי שְׁחִיט – כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתְחַיֵּיב בְּהַשְּׁבִתָּה בּוֹזֵן
99 שְׁהוּא שׁוֹחֵט אֵת הַפֶּסַח, שְׁהִי אִפְשָׁר לְשׁוֹחֵט עַד הַלֵּילָה, וּמִנֵּיָן
100 לָנוּ שׁוּמָן חִיּוֹב אֶחָד הוּא לְכוּלָם. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מִסְּתַבֵּר שְׁבוּזָן
101 שְׁחִיטָה אַמְר רְחֻמְנָא [אִמְרָה הַתּוֹרוֹה] שִׁישׁ לְהַשְׁבִּית אֵת הַחֲמֵץ,
102 שְׁכָן לֹא חִילְקָה בֵּין אָדָם אֶחָד לְחֵבֵר, אֲלֵא נִתְנָה זִמְן הַשְּׁבִתָּה אֶחָד
103 לְכוּלָם בַּחצוֹת הַיּוֹם, שְׁהוּא הוֹמָן הַרְאִי לְשׁוֹחֵטָה.
104 הַגְּמָרָא מְבִיאָה סִיעוּ דְּלַדְבִּי רַבָּא מִדְּבַרֵּי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל בְּבֵרִיתָא:
105 תְּנִינָא נְמִי הֲכִי – כִּךְ שִׁנְיָו בְּבֵרִיתָא, מֵה שְׁנֵאמֵר 'אִף בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן
106 תְּשַׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִכְּתִיבָם' הוּא מְעַרְבֵי יוֹם מוֹזַב. או [שְׁמָא תֵּאמְרוּ] אֵינוֹ
107 אֲלֵא בִיּוֹם מוֹזַב עֲצֻמוֹ, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר 'לֹא תִשְׁחַט עַל הַחֲמֵץ דָּם וְזִבְחִי,
108 לֹא תִשְׁחַט אֵת הַפֶּסַח וְעֲדוּיָן הַחֲמֵץ קִיָּם, וּמִכָּאן שׁוּמָן הַשְּׁבִתָּה הוּא
109 בַּחצוֹת יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר שְׁהוּא זִמְן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח. דְּכִרִי רַבִּי
110 יִשְׁמַעְיָאֵל.
111 הַבְּרִיתָא מְבִיאָה שִׁטוֹת אַחֲרוֹת בְּמִקּוּר דִּין זֶה: רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְר, וְאִמְר,
112 אֵינוֹ צָרִיף לִילָל תִּשְׁחַט עַל הַחֲמֵץ כַּדִּי לְלַמְדּוֹ שֶׁהַשְּׁבִתָּה הִיא
113 בִּי"ד, שְׁתֵּרִי הוּא אֹמְר, 'אִף בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִכְּתִיבָם',
114 וְהִי כְּתִיב (שם יב טו) 'וּבִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן מִקְרָא קִדְשׁ וְבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
115 מִקְרָא קִדְשׁ וְהִיא לְכָם, כָּל מְלֵאכָה לֹא (תַעֲשׂוּ) [עֲשׂוּהָ בְּהֵם]',
116 וּמִצִּיּוֹ הַלְּפַעֲרָה שְׁהִיא אֵב מְלֵאכָה הַאִסוּרָה בִּיּוֹם טוֹב כְּשֵׁאִינָה
117 לְצוֹרֵךְ אוֹכֵל נֶפֶשׁ. וְהִי שְׂרִיפַת חֲמֵץ אֵינָה לְצוֹרֵךְ זֶה, וְאֵם כֵּן לֹא
118 יִתְכַּן שְׁצִיּוּתָה הַתּוֹרָה לְשַׂרוּף אֵת הַחֲמֵץ בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח,

1 דְּהָא אֵימָתָךְ [שהרי הוקשה] הַשְּׁבִתָּה שְׂאֵר לְאִכִּילַת חֲמֵץ, וְאִכִּילַת
2 חֲמֵץ הוֹקְשָׁה לְאִכִּילַת מִצָּה. הַשְּׁבִתָּה שְׂאֵר הוֹקְשָׁה לְאִכִּילַת חֲמֵץ,
3 דְּכִתְבִיב (שְׁמוֹת יב ט) 'שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמְצָא בְּכִתְבִיבָם, כִּי כָּל אִכְל
4 מִחֲמִצָּה וְנִבְרַחְתָּ, שְׁמַשְׁעָה שְׁנֵאסֵר הַחֲמֵץ בְּאִכִּילָה נֵאסֵר אִף
5 בְּשִׁהִיָּה. וְאִכִּילַת חֲמֵץ הוֹקְשָׁה לְאִכִּילַת מִצָּה, דְּכִתְבִיב (שם יב ט) 'כָּל
6 מִחֲמִצָּה לֹא תֵאכְלוּ, כָּבֵל מוֹשְׁבֵתִיכֶם תֵּאכְלוּ מִצָּה (וגו'), שְׁמַשְׁעָה
7 שְׁחַל חִיּוֹב אִכִּילַת מִצָּה חַל אִסוּר אִכִּילַת חֲמֵץ. וְהִי כְּתִיב בִּיה
8 כְּחִיּוֹב מִצָּה (שם יב יח) 'כְּעֵרֶב תֵּאכְלוּ מִצָּה', וְאֵם כֵּן כְּשֵׁם שְׁחִיּוֹב מִצָּה
9 הוּא בְּלִיל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר, אִף אִסוּר אִכִּילַת חֲמֵץ שְׁהוֹקֵשׁ לְמִצָּה הִיא
10 גַּם בְּלִיל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר, וְכֵשֶׁם שְׁמַאִסוּר אִכִּילָה מִתְחִיל מִהַלֵּילָה, אִף
11 אִסוּר 'בֵּל יִמְצָא' שְׁהוֹקֵשׁ לוֹ שְׁמַאִסוּר מִהַלֵּילָה. וּמַעֲתָה אֵין צוֹרֵךְ
12 לְרַבּוֹת לִיל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לְבִיעוּר מִבְּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, וּבַהֲכַרְח בֹּא
13 כְּתוֹב זֶה לְרַבּוֹת אֵת יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר לְבִיעוּר.
14 שׁוֹב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְאֵימָא – שְׁמָא נֵאמֵר שְׁבִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן בֹּא
15 לְרַבּוֹת לִיל אַרְבַּעַה עֶשֶׂר לְבִיעוּר, וּמִנֵּיָן לָנוּ שְׁחִיּוֹב זֶה הוּא רַק בִּיּוֹם
16 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: 'בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן כְּתִיב, וְלֹא בְּלִילָה.
17 שׁוֹב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְאֵימָא – שְׁמָא נֵאמֵר שׁוּמָן הַבִּיעוּר הוּא
18 מְצַפְרָא – מְבוקֵר לִיל אַרְבַּעַה עֶשֶׂר, וּמִנֵּיָן שְׁהוּא רַק מִחֲצוֹת הַיּוֹם.
19 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: נֵאמֵר אִךְ בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, וְ'אִף' שְׁמַשְׁמַעוּ מִיעוּט
20 תְּלַךְ יוֹם זֶה לְשִׁנַּיִם, שְׁמַקְצוֹ מוֹתֵר וּמַקְצוֹ אִסוּר, וּמִכָּאן שֶׁרַק
21 חֲצִיּוֹ הַשְּׁנַיִ חִיּוֹב בְּהַשְּׁבִתָּה הַחֲמֵץ וְלֹא כּוּלּוֹ.
22 הַגְּמָרָא מְבִיאָה הוֹכַחָה אַחֲרַת לְכָךְ שׁוּמָן הַשְּׁבִתָּה הוּא בִּיּוֹם
23 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר: בְּבֵרִיתָא שְׁנִשְׁנָתָה דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל תְּנָא [שְׁנִינּוּ],
24 מִצִּיּוֹ לְיוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר בְּנִיסָן שְׁנִקְרָא 'רֵאשׁוֹן', שְׁנֵאמֵר (שם) 'רֵאשׁוֹן
25 כְּאֲרַבְּעָה עֶשֶׂר יוֹם לְחֵדֶשׁ כְּעֵרֶב תֵּאכְלוּ מִצָּה'. אֵם כֵּן אִף מֵה
26 שְׁנֵאמֵר 'בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ' הוּא יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר. הַגְּמָרָא
27 מְבִיאָה מִקּוּר נוֹסֵף לְדִין הָאִמּוּר: רַב נַחֲמָן כִּי יִצְחָק אַמְר, 'רֵאשׁוֹן
28 דְּמַעֲיָקָא [קודם] מְשַׁמְעֵנוּ, וְכִמּוֹ דְּאֵמֵר 'אִיּוֹב טו ו' 'רֵאשׁוֹן אֵדָם
29 תְּנַלְךְ'. שְׁכֵאשֵׁר הַתְּלוּגוֹן אֵיּוֹב עַל עוֹנוֹשׁ אִמּוֹר לוֹ רַעוּ אֲלִפִּי הַתִּימְנִי,
30 וְכִי קוֹדֵם לְאֵדָם הָרֵאשׁוֹן נוֹלַדְתָּ, עַד שִׁדְעַת לְקִיָּים אֵת כָּל מִצּוֹת
31 הַבּוֹרָא. הִי שְׁמַשְׁמַעוֹת 'רֵאשׁוֹן' הִיא 'קוֹדֵם', וְאֵם כֵּן אִף מֵה
32 שְׁנֵאמֵר 'שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֵּאכְלוּ אִךְ בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ',
33 הוּא יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר שְׁקוֹדֵם לְשִׁבְעַת הַיָּמִים שְׁנוֹכְרוּ לְפָנָיו.
34 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲלֵא מְעַתָּה, מֵה שְׁנֵאמֵר בְּמִצּוֹת לּוּלָב (ויקרא כג
35 ט-ט) 'תְּחַגּוּ אֵת חַג ה' שְׁבַעַת יָמִים וְגו' וְלִקְחֶתֶם לְכָם בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן
36 פְּרִי עֵץ הָדָר' וְגו', הֲכִי נְמִי [גם כן] שֵׁם נִפְרַשׁ שְׂרֵאשׁוֹן דְּמַעֲיָקָא
37 [קודם] מְשַׁמְעֵנוּ, וְהִיא זִמְן מִצּוֹה לוֹ עַבְרַעַה עֶשֶׂר בְּתִשְׁרִי הַקּוֹדֵם
38 לְשִׁבְעַת יָמֵי חַג הַסוּכוֹת. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: שְׂאֵנִי הֲתָם בְּמִצּוֹת לּוּלָב
39 שְׁבוּדָאֵי זְמַנָּה הוּא בְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר, מִשּׁוּם דְּכִתְבִיב בַּהּ בְּהַמְשָׁךְ הַכְּתוּב
40 'וְשִׁמְחֶתֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים', מֵה הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל
41 שְׁבַעַת יָמִים אֵלּוּ הוּא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְחַג, אִף 'בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן' שְׁנִכְתַּב
42 לְפָנֵיהֶם הוּא הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן לְחַג, וְלֹא יוֹם י"ד.
43 שׁוֹב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הֲכָא נְמִי כְּתִיב – הֲלֵא גַם כָּאן בְּמִצּוֹת תְּשַׁבִּיתוּ
44 נֵאמֵר 'אִף בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֵּאכְלוּ', וְאִף
45 כָּאן יֵשׁ לּוֹמֵר, שְׁכֵשֶׁם שְׁחִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, אִף
46 הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן הוּא הָרֵאשׁוֹן לְפֶסַח. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵם כֵּן כְּתוּב
47 קָרָא 'אִךְ בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן' ה"א שֶׁל 'רֵאשׁוֹן' לְמָה לִי, אֲלֵא שְׁמַע מִיָּנָה
48 מִיתוּר זֶה לְבִדְאָמְרָן – כֵּאמּוֹר, שְׁהָרֵאשׁוֹן הוּא הַיּוֹם הַקּוֹדֵם
49 לְשִׁבְעַת יְמֵי הַפֶּסַח.
50 שׁוֹב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הֲכִי – אֵם כֵּן הֲתָם בְּלוּב נְמִי יֵשׁ לְשֹׂאֵל,
51 ה"א שֶׁל 'רֵאשׁוֹן' לְמָה לִי, וּמִיתוּר זֶה יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁכוּנוֹת הַכְּתוּב
52 הִיא לְיוֹם י"ד. עוֹד מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהוּ קְשָׁה, הֲתָם בַּחַג הַסוּכוֹת
53 דְּכִתְבִיב (שם כג ט) 'תְּחַגּוּ אֵת חַג ה' שְׁבַעַת יָמִים, בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן שְׁבִתוֹן
54 וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבִתוֹן', אֵימֵר [גם כן] שְׁמַאִסוּר 'רֵאשׁוֹן' דְּמַעֲיָקָא
55 [קודם] מְשַׁמְעֵנוּ, וְיוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר הַקּוֹדֵם לְשִׁבְעַת הַיָּמִים שְׁנִכְתַּבוּ
56 לְפָנָיו יִהְיֶה שְׁבִתוֹן וְיֵאסֵר בְּעֲשִׂיית מִלֵּאכָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא עַל
57 קוּשִׁיתָהּ הַשְּׁנִיָּה: שְׂאֵנִי הֲתָם בְּסוּכוֹת, דְּאֵמֵר קָרָא 'וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי
58 שְׁבִתוֹן', מֵה שְׁמִינִי עֲצַרְתָּ הוּא שְׁמִינִי דְּחַג, אִף רֵאשׁוֹן הוּא רֵאשׁוֹן
59 דְּחַג, וְלֹא אַרְבַּעַה עֶשֶׂר. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: אֵם כֵּן ה"א שֶׁל 'רֵאשׁוֹן'

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכט רש"י

1 השבתת שאור לאכילת חמץ – משעה שהחזיר שלא לאכול חמץ – צוה להשביט
 2 השאור, דכתיב "שאור לא ימצא בבתיכם, כי כל אוכל חמץ". ואכילת חמץ לאכילת
 3 מצה – משעה שחיב לאכול מצה – החזיר שלא לאכול חמץ, דכתיב "כל מחמצת לא
 4 תאכלו, בכל מושבותיכם תאכלו מצות", וכתיב "בערב תאכלו מצות", אלמא: זמן אכילת
 5 מצה ואיסור חמץ והשבתת שאור –
 6 משחשיכה. אך חלק – אבין ורקין מיעטיק, –
 7 אלמא: מקצת היום מותר ומקצתו אסור. –
 8 ומעתה של לנו לחלק: חציו לאיסור וחציו
 9 להיתר. ואיכא דאמר: "אך" הוא חץ בגימטריא
 10 דאח"ס בט"ע ג"ף דכ"ץ, ותופס ח' תחת אלף
 11 וצד"י במקום כ'. ראשון דמיקרא משמע –
 12 בלאו רומיא דקרא אהדי משמע ראשון
 13 במשמעת דקרא, שהוא יום קודם לכל שבעה
 14 דקרא, כיון דכתיב "שבעת ימים מצות תאכלו,
 15 אך ביום הראשון" – ראשון קודם למעשה
 16 קאמר. הראשון אדם תולד – הקודם לאדם
 17 הראשון נולדת. הא נמי הא כתיב – בהאי
 18 קרא גופיה "שבעת ימים", ודרוש נמי ראשון
 19 דומיא דשביעי, התם נמי – גבי לולב, ה'
 20 דהראשון למה לי. מראשון ושמיני נפקא –
 21 מדכתיב בהנהו שבתון – מכלל דאיך לאו
 22 שבתון ניהו. על ענין ראשון – על ימים
 23 הקדומים לו, והיינו חולו של מועד. לא לכתוב
 24 רחמנא לא וי"ו – דמשמע ריבויא, דתו
 25 איצטרך ה"א למעוטי. אלא מהני שלשה ראשון
 26 – דכתיב במקרא קודש דפסח, ומקרא קודש
 27 דסוכות, ומצות לולב – לא תותב לרב נחמך.
 28 דהני ראשון דכתיב בהו לאו למשמעותיהו
 29 קאתו, אלא שמא בעלמא הוא נדקרא ראשון,
 30 וכגון דבי רבי שמעאל. בשכר שלשה ראשון
 31 – שביית הרגל דפסח, ושביית הרגל דחג,
 32 ונטילת לולב שנקראו ראשונים – זכו לשלשה
 33 ראשון. לא תשחט על חמץ וגו' – ושחיתת פסח
 34 זמנה מתחלת שבע, שהוא בין הערבים, שכבר
 35 נטשה חמה לצד שקיעתה. והכי אמרינן בפרק
 36 "אמר לך הממונה" (יומא כח,ב) צלותיה
 37 דאברהם מבי משחיה כותלי – דהיינו מחצות
 38 ואילך, וגמרינן מינה דשחיתת התמיד מתחלת
 39 שבע. וקשיא לן התם מתניתין דתמיד נשחט
 40 בשש שעות ומחצה, ומשני לן: שאני כותלי בית
 41 המקדש ולא מכונני – רחבין תחתיקו מאה,
 42 ולא משתחרי עד שש מחצה. ואיכא כל חד
 43 וחד – יבער סמוך לשחיתתו מעט, ואם שדה
 44 עד תשע – יבערו בהשע, זמן שחייה קאמר
 45 רחמנא – לא חלקה תורה לישראל לזה זמנו
 46 ולזה זמנו, הואיל וקבע לו זמן ואיסורו שיהי בכל
 47 – לכולם זמן אחד קבע. שהיא אב מלאכה –
 48 וזו הבערה שלא לצורך היא, והכתוב אסר
 49 מלאכה ביום טוב, חלק האר ראשון בארבעה
 50 עשר קאמר. אך חלק – התייר לך הכתוב
 51 לשחיתו מקצת יום ביעורו, ואי יום ביעורו ביום
 52 טוב – מי שריי לשהייה כלל: הא איתקש כו'
 53 ואכילת מצה משחשיכה. ועל כרחך השבתת
 54 שאור כשתחשק, ואם כן לא משכחת "אך"
 55 חלק. דאי לאו "אך" – איכא למימר: ביום
 56 הראשון בין השמשות שהוא התחלת היום. אבל
 57 השתא – על כרחך בתוך יום ביעורו שרי ליה
 58 קרא לשהייה.

שמע

94 אינו צריך, הרי הוא אומר: "אך ביום הראשון תשביטו שאור מבתיהם" – מערב יום טוב, או אינו אלא ביום טוב – תלמוד לומר: "אך"
 95 - חלק. ואי ביום טוב עצמו – מי שרי? הא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ, ואכילת חמץ לאכילת מצה! אומר רבא:

1 דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ וכו' – בפרק "כל שעה" (לקמן כח,ב) יליף רבי
 2 יהודה לאכול חמץ מו' שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה, ורבי שמעון פליג עליה.
 3 ומהכא לא מצי למילף מידי, דלא הוקשה אכילת חמץ להשבתת שאור שמשש שעות
 4 ולמעלה, אלא להשבתת שאור של שבעת ימים. וקשה לרבינו שמשון בן אברהם: אמאי לא
 5 יליף כרת להשבתת שאור מדאיתקש לאכילת
 6 חמץ.
 7 **למעוטי** חולו של מועד – אתרווייהו קאי,
 8 דלולב אינו נטיל במדינה אלא יום
 9 אחד.
 10 **ברתנא** דבי רבי ישמעאל – אף על גב
 11 דכתיבי טובא – בהך שלשה מצות
 12 כתיבי כולהו, וכל הכתוב במצוה אחד חשיבי
 13 חדא. ואין להקשות מנלן דמהני שלש ראשון
 14 דרשינן, ויך ביום הראשון" לכדרדשינן. דילמא
 15 ההוא איכתיב לך דרשא? דמסתברא דמהני
 16 דכתיבי במקרא קודש, דרשינן בולוה לך דרשא.
 17 **לא** תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים – הקשה
 18 רבינו שמשון בן אברהם: היכי יליף מהכא דחמץ
 19 אסור משש שעות ולמעלה? והא זמן שחיתת
 20 הפסח אחר התמיד הוי, ותמיד ששחטו לפני חצות
 21 פסול ואם כן זמן שחיטה לא הוי מיד אחר חצות
 22 עד כדי שחיית הקרבנות תמיד! ויש לומר: כיון
 23 דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר, כדתנן
 24 התם – חשיב זמן שחיטה מחצות ואילך. **זמן**
 25 שחיטה קאמר רחמנא – אף על גב דאמת הוא
 26 דלא תשחט על חמץ' כל חד וחד כי שחט,
 27 דאמרינן בפרק "תמיד נשחט" (לקמן סג,א ושם):
 28 השחט את הפסח על החמץ – עובר בלאו. מכל
 29 מקום כיון דאשכחן דהחזיר על ההשבתה, והחזיר
 30 שלא לשחוט פסח על חמץ – כסבר הוא שבזמן
 31 שחיטה החזיר על השבתה.
 32 **דברי** רבי ישמעאל – תימה לרבינו יצחק:
 33 דתנא דבי רבי ישמעאל נפקא ליה מקרא
 34 אחרניא, ובכמה דוכתין פריך מרבי ישמעאל
 35 אנתא דבי רבי ישמעאל.
 36 **(ואומר)** כל מלאכה לא תעשו – אף על גב
 37 דבכשריף ויפה הוה נהלים הנאתו
 38 מותר, כדאמר בפרק "כל שעה" (לקמן כו,ב) גבי
 39 ערלה: בישראל על גבי גזלים – דברי הכל הפת
 40 מותר, והוא הדין חמץ. והא דתנן בפרק "כל שעה"
 41 (כא,א): לא יסיק בו תנור וכיכר – היינו מדרבנן.
 42 אומר רבינו יצחק: דסברא הוא, דקרא דתשבתו
 43 מיירי בכל ענין, אפילו אינו צריך לחתולו. אי נמי,
 44 כיון דמתחלת הבערה אינו יכול לחנות ממנו, אף
 45 על גב שיחא לו הנאה ממנו אחר כך – אסור, כמו
 46 נדרים ונדבות שאין קריבין ביום טוב, למאן דאמר
 47 (ביצה יט,א כ,א) אף על פי שיש בהן מאכל הדיוט
 48 לבסוף, ומאן דשרי – שרי לחתולו.
 49 לחלק

1 לחלק יצאת – מוקדף לה אב מלאכה. ועוד אמור רבינו יצחק בן אשר: לדלמן דאמר
 2 ללאו יצאתה – לא היה אסור ביום טוב, כיון דאין שם מלאכה עליה. לא אמרין
 3 מתוך – דאי אמרין מתוך שרי. אף על גב דבעינן צורך היום קצת – הכא מה שמבער הוי
 4 צורך. אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה – הקשה הרב רבי יעקב דארוליינוש: דהכא
 5 לא מצריך תרי קראי למעוטי גוי וגבוה, דמדח
 6 "לך" ממעטינן תרייהו, אף על גב דתלתא "לך"
 7 כתיבי, ובפרק "כל שעה" (לקמן בגמא) משמע
 8 דצריכי כולהו, ובמנות בפרק "רבי ישמעאל"
 9 (סז,א ושם) קאמר: תרי "עריסותיכם" כתיבי חד –
 10 למעוטי גוי, וחד – למעוטי הקדש. ומיהו, בספרים
 11 מדויקים גרס: חד – כדי עריסותיכם, פירושו:
 12 כשיעור עיטת מדבר, וחד לעיסת הקדש. וכן
 13 נראה, דבראשית הגז' (חולין קלה,ה) דרשינן
 14 מ"עריסותיכם" – כדי עיטתכם.
 15 משום – דכתיב לך לך תרי זמני – פירש
 16 הקונטרס: כיון דמיתר "לך" שדייה
 17 א"לא ימצא", וקשה לרבינו שמשון בן אברהם:
 18 דמיתורא ד"לך" גופיה, אפילו בלא "ולא ימצא"
 19 מצינו למעוטי גוי שכבישתו. ואומר רבינו יצחק:
 20 דאי לאו מ"לא ימצא" מ"לך" לא ממעטינן גוי
 21 שכבישתו – דהוהו נמי "לך" חשיבא, והוה
 22 אמנא דאתי לדרשה אחרנא. אבל השתא
 23 דשדינא א"לא ימצא" ממשמעותיה – ממעטינן
 24 גוי שכבישתו. ד"לא ימצא לך" – משמע אפילו
 25 במצוי בנינא לך. אבל עוד קשה לה: כיון דשדינא
 26 א"לא ימצא", אמאי איצטרך ליה לעיל למדרש:
 27 מה שאור האמור בגבולים וכו' – אף שאור
 28 האמור בבתיים שלף אי אתה רואה וכו'! ותירץ
 29 רבינו יצחק: דאי לאו דרשה דשאר שאור – הה
 30 מוקדף לה למעוטי של אחרים ושל גבוה בבתיים כמו
 31 בגבולים, ולא למעוטי גוי שכבישתו, ודחק.
 32 הקשה רבינו תם: בדשום דוכתא לא מצריכנא תרי
 33 קראי לכבישתו ושלא כבישתו, בראשית הגז'
 34 (חולין קלה,ה) בגי ביתך דגנך שדך, וטובא דמיתיי
 35 התם – בכלוחו לא מצריך אלא חד קרא לכבישתו
 36 ולשלא כבישתו ותירץ רבינו שמשון בן אברהם:
 37 דכיון דגלי לך הכא נכרי שכבישתו לא חשיב שלף
 38 – בשום דוכתא חו לא צריך תרי קראי, וממעטינן
 39 תרייהו מחד קרא. וכן יש לתרץ מה שהקשה הרב
 40 רבינו יעקב דארוליינוש מ"עריסותיכם" התם

1 שמע מינה – מדלא נפקא ליה דהאי יום הראשון ערב יום טוב הוא. אלא משום דאסור
 2 להבעיר ביום טוב – שמע מינה סבירא ליה כרבי יהודה, דאמר לקמן בפרק "כל שעה"
 3 וכא,א וכו,ב) אין ביעור חמץ אלא שריפה. וילף לה מנותר, דאי השבתתו בכל דבר
 4 סבירא ליה – לוקמיה ביום טוב, ובערנו דבר אחר, יאכילו לכלבים או ישלכנו לים,
 5 ושפע מינה – מוקדמא שהוא אב מלאכה –
 6 סבירא ליה כרבי נתן, דאמר: הבערה לחלק
 7 יצאתה. דתניא (שבת ע"א,ה) הבערה ללאו יצאת,
 8 שהיתה בכלל "לא תעשה כל מלאכה", חזר
 9 ודוסיאה מכללו, ופרט בה לאו לעצמה, לומר
 10 לך שאינה במיתת בית דין כשאר מלאכות אלא
 11 בלאו זה לבדו. רבי נתן אומר: לחלק יצאתה,
 12 שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות
 13 מלאכות בשוגג בשבת אינו חייב אלא אחת,
 14 דהא חד לאו איכא בכלוהו וחד כרת – לפיכך
 15 פרט בה בפני עצמה, להקיש אליה. מה היא
 16 מיוחדת שהיא אב מלאכה וחיובין עליה
 17 לעצמה כו'. אלמא: לרבי יוסי לאו אב מלאכה
 18 היא. והלא כבר נאמר ולא יראה לך שאור בכל
 19 גבולך – הרי בתים במשמע. לפי שנאמר ולא
 20 יראה לך – דמכתב "לך" משמע מינה: שלך
 21 אי אתה רואה, אבל אתה רואה גבולין שלך
 22 אחרים, כגון גוי ושל גבוה, אם הקדישם בלבד
 23 הבית. יכול – נלמוד מוקדמא זה שיטמך את
 24 שלו ביד שלא יראנו ריוו, דהא "לא יראה"
 25 כתיב. ויקבל פקדונות מן הגוי – דהא כתיב
 26 "לך". תלמוד לומר לא ימצא – אסר לך
 27 הטמנה, שאף היא בכלל מציאה, ואסר לך של
 28 אחרים, דהכא לא כתיב "לך". אין לי – מ"לא
 29 ימצא" דאסור אלא גוי שלא כבשתו תחת ידיך,
 30 ואינו שרוי עמך בחצר. ולקמיה פריך: איפכא
 31 מסתברא. גוי שכבישתו תחת ידך – דהוי ממנו
 32 כממונך, או שלא כבישתו אבל שרוי בחצרך
 33 מנין, תלמוד לומר: "לא ימצא". לקמיה מפרש
 34 לה. ואין לי אלא בבתיים – כלומר: ואם נאמר
 35 זה ולא נאמר "ולא יראה לך שאור", הייתי
 36 אומר: אין לי שאסור לישות חמץ אחרים בבתיים,
 37 מפני שהוא מצוי אצלנו תמיד. דהא בהאי קרא
 38 בתים הוא דכתיב. תלמוד לומר בכל גבולך –
 39 בקרא ד"לא יראה" כתיב. ועדיין – אף על פי
 40 שנאמר שניהם, יש לי לומר: בבתיים עובר בכל
 41 אלו, דהא "לא ימצא" דמשמע אפילו הטמנה
 42 לא כתב אלא בבתיים, ולא כתב בידו נמי "לך"
 43 להוציא של אחרים. אבל בגבולין כרות שחין
 44 ומערות כתב "לך", ואינו אומה אבל אתה רואה
 45 בהן של אחרים. מנין ליתן קולו של זה בזה
 46 וחומריו של זה בזה – תלמוד לומר כו'. ולקמיה
 47 פריך: מאי קאמר דמיתיי לה של אחרים ושל
 48 גבוה לאיסורא ולהיתירא הכא והכא. כלפי לייא
 49 – שתי מלות. כלפי היכן נוטה דבר זה: הא
 50 איפכא מסתברא: גוי שכבישתו – מסתברא
 51 דאסור טפי. לייא – היכן וחבירו בברכות בפרק
 52 "הרואה" (נח"א): חצבי לנהרא כגני לייא –
 53 חרסים שברים להיכן והולכין. איפוך – אין לי
 54 דאסור אלא בגוי שכבישתו, דהוי דומיא דשלך.
 55 גוי שלא כבישתו מנין? תלמוד לומר "לא
 56 ימצא". ולא כתב לא תמצא, אבל לא ימצא –
 57 לגמרי משמע. ואירישא קאי – להיתירא. אין לי
 58 דמותר לראות של אחרים. בדלא קביל עליה
 59 אחריות כדלקמיה, אלא שלא כבישתו. גוי שכבישתו מנין דמותר? תלמוד לומר: ונסיב לה למליתיה קרא לאיסורא. ומשני: להיתירא
 60 קא נסיב לה, משום שנאמר בגבולין בשאור "לך" תרי זמני. "לא יראה לך שאור בכל גבולך בפרשת בא. ואם אינו ענין להאי "לך" גבולין גבי ראייה, דהא כבר אמור – תניהו ענין ללא ימצא. ודרוש ביה: לא ימצא לך אף במצוי אצלך, והיינו שרוי עמך קאמינא לך,
 61 דאין חמץ אסור אלא אם כן שלך. אבל אתה מוצא את שלו. וההיא לך דחמץ – לא קחשיב, דשאר וחמץ מוצרך צריכי, כדאמר בביצה (ג,ב) דחד מחבריה לא ליקף. מהווא – עירו
 62 של רבא. דבני חילא – גייס של בית המלך, ומטילין תיקון טורח מוונתיהו על העירות. הניחא – הא דאמרין דמשום אחריות אסור. לפאן דאמר כו' – רבי שמעון קאמר ליה בבבא
 63 קמא (ע"א,ב): קדשים שחייב באחריותן – חייב.

שמע מינה מדרבי עקיבא תלת; שמע מינה: אין
 ביעור חמץ אלא שריפה, ושמע מינה: הבערה לחלק
 יצאת, ושמע מינה: לא אמרין הואיל והותרה הבערה
 לצורך הותרה נמי שלא לצורך. הנו רבנן: "שבעת
 ימים שאור לא ימצא בבתיים" מה תלמוד לומר?
 והלא כבר נאמר: "לא יראה לך שאור ולא יראה
 לך חמץ" בכל גבולך. לפי שנאמר: "לא יראה לך
 שאור" – שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של
 אחרים ושל גבוה. יכול ויטמין ויקבל פקדונות מן
 הגוי – תלמוד לומר: "לא ימצא". אין לי אלא בגוי
 שלא כבישתו, ואין שרוי עמך בחצר. גוי שכבישתו
 ושרוי עמך בחצר מנין – תלמוד לומר: "לא ימצא
 בבתיים". אין לי אלא שבבתיים, בפירות בשיחין
 ובמקורות מנין – תלמוד לומר: "בכל גבולך". ועדיין
 אני אומר: פתחים – עובר משום כל יראה וכל ימצא
 וכל ויטמין וכל ויקבל פקדונות מן הגוי. בגבולין – שלף
 אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל
 גבוה. מנין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה
 בזה – תלמוד לומר: שאור שאור לגויה שות. נאמר
 שאור פתחים: "שאר לא ימצא בבתיים", ונאמר שאור
 בגבולין: "לא יראה לך שאור", מה שאור האמור
 פתחים – עובר משום כל יראה וכל ימצא וכל ויטמין
 וכל ויקבל פקדונות מן הגוי, אף שאור האמור בגבולין
 – עובר משום כל יראה וכל ימצא וכל ויטמין וכל
 ויקבל פקדונות מן הגוי. ומה שאור האמור בגבולין
 – שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים
 ושל גבוה, אף שאור האמור פתחים – שלף אי אתה
 רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. אמר
 מר: אין לי אלא בגוי שלא כבישתו ואין שרוי עמך

30 בחצר, גוי שכבישתו ושרוי עמך בחצר מנין – תלמוד לומר: "לא ימצא". כלפי לייא?
 31 אמר אבין: איפוך. רבא אמר: לעולם לא תיפוך, ואירישא קאי. שלף אי אתה רואה
 32 – אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, אין לי אלא בגוי שלא כבישתו ואין שרוי
 33 עמך בחצר, גוי שכבישתו ושרוי עמך בחצר מנין – תלמוד לומר: "לא ימצא". והאי
 34 תנא מיהדר והיתירא ונסיב לה קרא לאיסורא?! משום שנאמר "לך" "לך" תרי זמני.
 35 אמר מר: יכול ויטמין ויקבל פקדונות מן הגוים – תלמוד לומר: "לא ימצא". הא אמרת
 36 רישא: שלף – אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה! לא קשיא; הא
 37 – דקביל עליה אחריות, הא – דלא קביל עליה אחריות. פי הא דאמר לחו רבא לגני
 38 מחוזא: בעירו חמורא דבני חילא מפתויכו, פיון דאילו מיננב ואילו מיתביד – בפרשתייכו
 39 קאי ובעיתו לשלומי – פדילכו דמי, ואסור. הניחא למאן דאמר: דבר הגורם לממון –
 40 כממון דמי. אלא למאן דאמר: לאו כממון דמי, מאי איכא למימר? שאני הכא, דאמר
 41 "לא ימצא". איכא דאמרי: הניחא למאן דאמר: דבר הגורם לממון לאו כממון דמי
 היינו

פסחים ה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלא

60 יִמְצָא בְּתֵיבָם. ולהלן תבואר דרשה זו. עוד שואלת הברייתא:
 61 ממה שנאמר 'לא ימצא בבתיכם' אין לי אלא חמץ שנמצא
 62 בְּתֵיבָם שהוא מצוי אצלכם בכל עת, אבל חמץ הנמצא בְּבוֹדוֹת
 63 בְּשִׁיחֵי וּבְמַעְרֹת שברשותכם מִנֵּן שעוברים עליו. תלמוד לומר
 64 'לא יראה לך שאור בְּכָל גְּבוּלָךְ', בכל מקום שהוא ברשותך.
 65 ממשיכה הברייתא ואומרת: ועדיין אני אומר, שדווקא בחמץ
 66 שֶׁבְּתֵיבָם שנאמר בו 'לא ימצא בבתיכם' עוֹבֵר גם משום 'בל יראה',
 67 וגם משום 'בל ימצא' וגם משום 'בל ימצי' בחמץ טמון שאינו
 68 נראה לעין, וגם משום 'בל יקבל פְּקֻדוֹת מִן הַנֶּהְרָה' אתה עובר על
 69 חמץ של נכרי המופקד בידך, שהרי בבתיים לא נאמר 'לך'. אבל
 70 בחמץ שֶׁבְּגְבוּלָיִן ובבורות שיחין ומערותו שנאמר בו 'לך', עדיין יש
 71 לומר שדווקא חמץ שֶׁלֹּךְ אי אתה רואה, אֲבָל אתה רואה חמץ של
 72 אֲחֵרִים וְשֵׁל גְבוּתָה, ואפילו הוא מופקד בידך יהיה מותר בראייה.
 73 וּמִנֵּיִן לנו ליתן את החומר האמור של חמץ זה שבבתיים, בחמץ זה
 74 שבגבולין, ולאסור גם בגבולין חמץ טמון וחמץ של נכרי. וכן מניין
 75 לנו ליתן את קולתו של חמץ זה שבגבולין, בחמץ זה שבבתיים,
 76 ולהתיר אף בבתיים חמץ שאינו שלו. תלמוד לומר, 'שאויר' 'שאויר'
 77 לְנוֹרָה שְׁנֵה. שהרי נאמר 'שאויר' בְּתֵיבָם ככתוב 'שאויר לא ימצא
 78 בְּתֵיבָם', וְנֶאֱמַר 'שאויר' בְּגְבוּלָיִן ככתוב 'ולא יראה לך שאור בכל
 79 גְבוּלָךְ', מה שאור האמור בְּתֵיבָם עוֹבֵר עליו משום 'בל יראה' וְכֵן
 80 יִמְצָא וְכֵן יִמְצִי' וְכֵן יִקְבַּל פְּקֻדוֹת מִן הַנֶּהְרָה, אף שאור האמור
 81 בְּגְבוּלָיִן עוֹבֵר משום 'בל יראה' וְכֵן יִמְצָא וְכֵן יִמְצִי' וְכֵן יִקְבַּל
 82 פְּקֻדוֹת מִן הַנֶּהְרָה. וכן למדנו מגבולין לבתיים, מה שאור האמור
 83 בְּגְבוּלָיִן דווקא כשהוא שֶׁלֹּךְ אי אתה רואה אותו, אֲבָל אתה רואה
 84 חמץ של אחרים וְשֵׁל גְבוּתָה, אף שאור האמור בְּתֵיבָם דווקא כשהוא
 85 שֶׁלֹּךְ אי אתה רואה אותו, אֲבָל אתה רואה חמץ של אחרים וְשֵׁל
 86 גְבוּתָה. ולהלן יבואר באיזה אופן חמץ של אחרים אסור, ובראייה
 87 אופן הוא מותר.
 88 הגמרא מפרשת את תחילת דברי הברייתא: אֲמַר מֶר – הובא לעיל
 89 בברייתא, אין לי שעובר אף על חמץ של נכרי, אֲלֵא בְּנִכְרֵי שְׁלֵא
 90 כִּיבִישְׁתוּ ואין שְׂרִי עִמָּךְ בְּחֶצֶר, אבל נְכִיר שְׂכִיבִישְׁתוּ וְשְׂרִי עִמָּךְ
 91 בְּחֶצֶר, מִנֵּן שעובר ישראל על חמצו, תלמוד לומר 'לא ימצא'.
 92 מקשה הגמרא: בְּלִפְיָ לִיָּא – (להיכן) פונה דבר זה, הרי מצד
 93 הסטרא יש לומר להיפך, שהרי אם בנכרי שאינו כבוש תחת ידך
 94 ואינו גר יחד אתך אתה עובר על חמצו, כל שכן שאם הוא כבוש
 95 תחת ידך וממונו כממונך, או שגר יחד עמך, שאתה עובר על
 96 חמצו, ומדוע עלה על דעת הברייתא להקל בו. מתרצת הגמרא:
 97 אֲמַר אֲבִי, אִיפֹד – יש להפוך את גירסת הברייתא, וכך יש
 98 לשנותה, 'אין לי אלא נכרי שְׂכִיבִישְׁתוּ וְשְׂרִי עִמָּךְ בְּחֶצֶר, נכרי
 99 שלא כיבשתו ואין שְׂרִי עִמָּךְ בְּחֶצֶר מנין, תלמוד לומר 'לא ימצא'.
 100 שנמה שנאמר 'לא ימצא' ולא נאמר 'לא תמצא', משמע שבשום
 101 אופן לא ימצא.
 102 הגמרא מביאה פירוש אחר בדברי הברייתא: רַבָּא אֲמַר, לְעוֹלָם לֹא
 103 תִּפְיֹד – (לא תהפוך את דברי הברייתא, ואִרְיִישָׁא קָאֵי – ודבריה
 104 מוסבים על מה ששינוי ברישא, חמץ שֶׁלֹּךְ אי אתה רואה, אֲבָל
 105 אתה רואה שֶׁל אחרים וְשֵׁל גְבוּתָה. ועל כך שואלת הברייתא, אין לי
 106 שאין אתה עובר על חמצו של נכרי, אֲלֵא בְּנִכְרֵי שְׁלֵא כִּיבִישְׁתוּ ואין
 107 שְׂרִי עִמָּךְ בְּחֶצֶר, אבל נְכִיר שְׂכִיבִישְׁתוּ וְשְׂרִי עִמָּךְ בְּחֶצֶר, מִנֵּן שאין
 108 אתה עובר על חמצו. תלמוד לומר, 'לא ימצא'.
 109 מקשה הגמרא על התירוץ של רבא: וְהֵאֵי תִנָּא מִיְהִיר אֶהְיִירָא
 110 וְנִסְבִּי לֶה קְרָא לְאִיפֹדָא, הלא לדברי רבא מבקש התנא להביא
 111 מקור להיתר חמץ של נכרי שְׂכִיבִישְׁתוּ, ואיך הוא מביא על כך את
 112 הכתוב 'לא ימצא' שמשמע ממנו איסור. מתרצת הגמרא: כך היא
 113 כוונת התנא בתשובתו, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר באיסור 'לא יראה' האמור
 114 על שאור הנמצא בגבולין 'לך' 'לך' תִּירִי וְיִמְנִי – (שתי פעמים), פעם
 115 אחת בפרשת בא (שמות יג) 'ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור
 116 בכל גְבוּלָךְ', ופעם אחת בפרשת ראה (דברים טז) 'ולא יראה לך
 117 שאור בכל גְבוּלָךְ שבעת ימים'. ומאחר שלך' אחד אינו ענין ללא
 118 יראה', שהרי כבר נאמר במקום אחר, תנהו ענין ללא ימצא. וכך

1 שְׂמַע מִיָּנָה – יש להוכיח מדבריו דְּרַבִּי עֲקִיבָא שאסר ביעור חמץ
 2 ביום טוב משום שהוא אב מלאכה, תֵּלֵת – (שלושה) דינים. שְׂמַע
 3 מִיָּנָה – מוכח מדבריו, שאין ביעור חמץ אֲלֵא בְּשִׂרְיָה. שכן
 4 מחלוקת תנאים היא במשנה להלן (כא) במצות ביעור חמץ, לדעת
 5 חכמים היא מתקימת אף על ידי פירור החמץ וזריתו לרוח או
 6 זריקתו לים, ולדעת רבי יהודה אינה מתקימת אלא בשיריפה.
 7 וממה שאמר רבי עקיבא שלא יתכן שציוותה התורה לבער חמץ
 8 ביום טוב משום שיש בו איסור מלאכה, מוכח שהוא סובר כרבי
 9 יהודה, שהביעור הוא דווקא בשיריפה. שהרי לדברי חכמים אפשר
 10 לבערו ביום טוב על ידי השלתו לים או האכלתו לכלבים,
 11 ובאופנים אלו אין משום איסור מלאכה.
 12 וְשַׂמַע מִיָּנָה – ועוד יש להוכיח מדברי רבי עקיבא, שהִּתְעַרְה לְחַלֵּק
 13 יִצְאָתָה. שכן כל המלאכות האסורות בשבת נכללות במה שנאמר
 14 (שמות כ ט) 'לא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה', ואילו מלאכת הבערה נכתבה
 15 בפני עצמה, שנאמר (שם לה א) 'לא תַבְעִרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם
 16 הַשַּׁבָּת'. ונחלקו תנאים (שבת עז) בטעם הדבר. לדעת רבי יוסי
 17 הבערה ללא יצאת, ללמדנו שאין דינה ככל שאר המלאכות
 18 שחייבים על זדון שקילה ועל עונש גנותן חטא, אלא היא אסורה
 19 באיסור לא בלבד, ויש בה רק עונש מלקות. ורבי נתן סובר, שאף
 20 הבערה היא בסקילה וחטא, ונכתבה בפני עצמה כדי ללמדנו דין
 21 חילוק מלאכות בשבת. שאף על פי שכל שלשים ותשע המלאכות
 22 של שבת כלולות באזהרה אחת של 'לא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה', וכן
 23 בברית אחת של 'כי כל הַעֲשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֵּאת'
 24 (שם לא ד), מכל מקום העושה כמה מלאכות אפילו בהעלם אחד
 25 – (בשגגה אחת) חייב חטאת על כל אחת ואחת. וממה שאמר רבי
 26 עקיבא 'מצינו להבערה שהיא אב מלאכה' מוכח שלשיטתו היא
 27 מלאכה גמורה, וכדברי רבי נתן שלחלק יצאת, ולא כדברי רבי
 28 יוסי הסובר שללא יצאה, ואינה אב מלאכה.
 29 וְשַׂמַע מִיָּנָה – ועוד יש להוכיח מדברי רבי עקיבא, שלא אֲמַרִינָן
 30 – (שאין אומרים) ביום טוב, הוֹאִיל וְהוֹתֵרָה מלאכת הִתְעַרְה לְצוּרָךְ
 31 הוֹתֵרָה נִמְיָ שְׁלֵא לְצוּרָךְ. שכן מלאכת יום טוב הותרה לצורך אוכל
 32 נפש, ככתוב ביום טוב של פסח (שם יב טז) 'אף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ
 33 הוא לבדו יַעֲשֶׂה לָכֶם'. ונחלקו תנאים בדין זה. לדעת בית שמאי
 34 לא הותרה מלאכה אלא כשהיא נעשית לצורך אוכל נפש, אך
 35 לדעת בית הלל כל מלאכה שעיקרה לצורך אוכל נפש מותרת אף
 36 כשנעשית שלא לצורך זה. ואף הבערה היא מלאכת אוכל נפש,
 37 שכן היא צורך הבישול, ולדעת בית הלל יש להתירה אף שלא
 38 לצורך זה. וממה שאמר רבי עקיבא שלא יתכן שזמן הבערת חמץ
 39 הוא בט"ו משום איסור מלאכה שבה, מוכח שהוא סובר בבית
 40 שמאי, שלא הותרה הבערה אלא כשהיא נעשית לצורך בישול,
 41 ולא לצורך אחר.
 42 הברייתא שלפנינו דנה באיסור 'בל יראה' וְכֵן יִמְצָא: תְּנוּ רַבָּנִין,
 43 מה שנאמר (שמות יב ט) 'שְׂבַעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא בְּתֵיבָם' מה
 44 תלמוד לומר – למה נאמר, וְהֵלֵא כְּבָר נֶאֱמַר (שם יג ט) 'ולא יראה לך
 45 חמץ' וְלֹא יִרְאֶה לְךְ שְׂאוֹר בְּכָל גְבוּלָךְ', ואף חמץ שבבתיים בכלל
 46 איסור זה. אלא לְפִי – (ממה) שֶׁנֶּאֱמַר 'ולא יראה לך שאור', משמע
 47 ששאור טמון שאינו נראה לעין אין עוברים עליו. וכן ממה שנאמר
 48 'לך' משמע שדווקא שאור שֶׁלֹּךְ אי אתה רואה, אֲבָל אתה רואה
 49 שאור שֶׁל אחרים – (של נכרים) וְשֵׁל גְבוּתָה – (הקדשו). ואם כן יבול
 50 – (שנא תאמר) שאם ירצה ימצינו בפסח חמץ שלו בביתו באופן
 51 שלא יראה לעינים, וכן אם ירצה יקבל פְּקֻדוֹת של חמץ מן הַנֶּהְרָה
 52 ויחזיקם בביתו אפילו כשהם נראים, משום שאינם שלו. לפיכך
 53 תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב, 'לא ימצא' ברשותך כלל, ואפילו
 54 כשאינו נראה לעין, ואפילו כשאינו שלך אלא הוא פקדון של
 55 נכרי.
 56 ממשיכה הברייתא ואומרת: אין לי לאסור מלא ימצא אֲלֵא בחמץ
 57 של נְכִיר שְׁלֵא כִּיבִישְׁתוּ תחת ידך, וגם אין הנכרי שְׂרִי עִמָּךְ
 58 בְּחֶצֶר, אבל חמץ של נְכִיר שְׂכִיבִישְׁתוּ תחת ידך וממונו כממונך, וכן
 59 של נכרי שְׂרִי עִמָּךְ בְּחֶצֶר, מִנֵּן לנו לאסור. תלמוד לומר, 'לא

59 יאכלנה ללא הפרשת חלה יאמר הרואה שהוא אוכל טבל, ועל כן
60 גזרו חכמים להפריש ממנה חלה משום מראית עין.
61 הגמרא חזרת לדון בחמץ של נכרי, ומביאה ברייתא שדנה בענין
62 זה: תנו רבנן, נכרי ששכנס בפסח לחצירו של ישראל, וציקו
63 המחומץ בידו, אין ישראל זקוק לבער חמץ זה. אבל אם הנכרי
64 הפקירו אצלו, וקיבל עליו ישראל אחריות על חמץ זה, הרי הוא
65 זקוק לבער אותו. ואם יחד לו ישראל לנכרי בית, שאמר לו הרי
66 ביתי לפניך, הנח את חמץך באחת מזויותיו, ולא קיבל עליו
67 אחריות על החמץ, אין הוא זקוק לבער חמץ זה. שנאמר לא ימצא.
68 הגמרא מפרשת את דברי הברייתא. שואלת הגמרא: מאי קאמר –
69 מה אמר התנא בטעם מה שאם ייחד לו בית אינו זקוק לבער, ואיך
70 משתמע דין זה מלא ימצא. משיבה הגמרא: אמר רב פפא, דרשה
71 זו ארשא קאי – מוסבת על תחילת דברי הברייתא, והכי קאמר –
72 וכך אמר התנא. הפקירו אצלו זקוק לבער, משום שנאמר לא ימצא
73 ימצא, ומכתוב זה התרבה אף חמץ של נכרי שקיבל ישראל עליו
74 אחריות, כמבואר לעיל (ה).

75 הגמרא מביאה פירוש אחר בדברי הברייתא: רב אשי אמר, לעולם
76 דרשה זו ארשא קאי – על סוף דברי הברייתא היא מוסבת, והכי
77 קאמר – וכך אמר התנא. אם יחד לו ישראל לנכרי בית אין זקוק
78 לבער, משום שנאמר לא ימצא בתיבתם, שמשמעו דווקא חמץ
79 שמצוי בידך לכל הפער, וכגון שקיבל עליו אחריות ונחשב כשלו,
80 והוא לאו דידה הוא – והרי חמץ זה המונח במקום המושאל לנכרי
81 אינו מצוי תחת ידי ישראל, דנכרי כי קא מעיל לבייתא דנפשיה
82 קא מעיל – שהרי הנכרי מכניס את החמץ לביתו שלו, ואין
83 הישראל מקבל אחריות עליו.

84 הגמרא מקשה על דברי רב אשי: למימרא – וכי יתכן לומר
85 דשכירות קניא וקונה והשובר או השואל נחשבים לבעל הבית,
86 והמקום המושאל לנכרי בבית ישראל נחשב כבית הנכרי, ועל כן
87 אין ישראל עובר עליו. והתנן – והרי שנינו במשנה (ע"ז כא), אף
88 במקום שאמרו שמותר להשכיר בית לנכרי, לא לענין בית דירה
89 שיורו בו הנכרי אמרו כן, מפני שהנכרים מפניסין לתוכו עבודה
90 ודירה, והרי אסור לישראל להניח שתיכנס עבודה וזה לביתו, שכן
91 נאמר (דברים יב) ולא תביא תועבה אל ביתך. על כן לא התירו
92 להשכיר לנכרי בית לדור בו, אלא רק להעמיד בו בהמות או
93 עצים. ואי סלקא דעתך דשכירות קניא – ואם יעלה על דעתך לומר
94 ששכירות קונה והשובר נחשב לבעל הבית, כי קא מעיל לבייתא
95 דנפשיה קא מעיל – הלא כשמכניס הנכרי את עבודת הגלולים
96 לבית הרי הוא מכניסה לביתו ולא לבית ישראל, ומדוע אסרו
97 משום כן להשכיר לו בית לדירה. אלא מכאן ראייה ששכירות
98 אינה קונה, ואין השוכר נחשב לבעל הבית אלא המשכיר, ואם כן
99 מדוע כשייחד את הבית לנכרי אינו עובר על חמץ הנכרי.

100 מתרצת הגמרא: אכן השכירות אינה מקנה לשוכר את הבית, אלא
101 דשאני הבא – שונה הדין כאן בחמץ, שאפילו שהישראל נחשב
102 לבעל הבית, מכל מקום אינו עובר על החמץ הנמצא במקום
103 המושאל לנכרי, משום דאפקיה רתמנא – שהוציאה התורה את
104 איסורו בלשון לא ימצא. ומכך משמע שדווקא על מי – על חמץ
105 שפצו בידך אתה עובר, יצא חמץ זה הנמצא במקום המושאל
106 לנכרי, שאינך עובר עליו משום שאינו מצוי בידך.

107 הגמרא דנה בדין חמץ שנמצא בבית ביום טוב: אמר רב יהודה אמר
108 רב, המוצא חמץ בביתו ביום טוב, בופה עליו את הכלי. שכן לאחר
109 שנאסר החמץ בהנאה ואינו ראוי לכלום, אסור לטלטלו ביום טוב
110 משום איסור מוקצה. ומאחר שכבר ביטלוהו בערב פסח, ושוב אין
111 עוברים עליו מן התורה בביב ימצא, לא הותר איסור טלטול
112 מוקצה לצורך הוצאתו מן הבית וביעורו. אך כדי שלא יבואו
113 להיכשל בו ולאובלו, צריך לכסותו בכלי. אמר רבא, אם החמץ
114 שנמצא ביום טוב של הקדש הוא, אינו צריך לכפות עליו כלי.
115 שואלת הגמרא: מאי מוצא – מהו הטעם שחלוק חמץ הקדש
116 מסתם חמץ. משיבה הגמרא: מיבדל פדילי מיניה – משום שבדלים

1 שלשיתו היינו דאיצטריך – על כן נצרך הלא ימצא לאסור חמץ
2 של נכרי שקיבל הישראל אחריות עליו, שכן בכל מקום דבר
3 הגורם לאדם ריוח או הפסד ממוון אינו נחשב כממונו. אלא לטמן
4 דאמר דבר הגורם לממוון כממוון דמי, לא ימצא למה לי, הלא הוא
5 נחשב כממונו לכל דבר.

6 מתרצת הגמרא: איצטריך – הוצרך הכתוב לרבותו, משום דסלקא
7 דעתך אמינא – שהיה עולה על דעתך לומר, הואיל וכי איתיה תדר
8 בעיניה לאו פרשותיה קאי – מאחר שכל זמן שהחמץ קיים מחזירו
9 הישראל לנכרי כמו שהוא, אין הוא עומד ברשות הישראל. ולא
10 אמר רבי שמעון דבר הגורם לממוון כממוון דמי אלא כשהדבר
11 אינו בעין, כגון בגונב קדשים שהמקדיש חייב באחריותם, שאף על
12 פי שאין חיוב כפל לגונב מהקדש, מכל מקום הוא חייב לשלמו
13 למקדיש. שכן מאחר שהמקדיש מתחייב להביא ממוון אחר
14 תחתיהם וגרם לו הגנב הפסד ממוון, הרי זה כמו שגנב ממונו.
15 קמשמע לן – משמענו הכתוב, שמכל מקום עובר הנפקד בלא
16 ימצא על חמץ שקיבל עליו אחריות, ואפילו שהוא עדיין בעין.
17 בכור בהמה טהורה הוא אחד מעשרים וארבע מתנות כהונה
18 שהישראל חייב ליתנו לכהן, התכונן מקריבו למזבח. וחייב זה אינו
19 נוהג אלא בהמה ששייכת כולה לישראל, אבל אם יש לנכרי
20 שותפות בה הרי היא פטורה מבכורה. אגב דברי רבא לעיל בחמץ
21 של צבא המלך הנמצא ברשות ישראל, הגמרא מביאה ספק בדין
22 בהמת ישראל שצריכה להינתן למלך לענין חיוב בכורה: בעו
23 מיניה פרבא – שאלו בני הישיבה את רבא, בהמת ארנונא – בהמה
24 מתוך עיר בהמות שבעליו מחויב לתת עשירית ממנו מס למלך,
25 האם היא חייבת בכבודה, שאם ילדה בכור חייב הבעלים ליתנו
26 לכהן. אי שמא אין היא חייבת בכבודה, משום שכל זמן שלא
27 הופרש המס מעדו זה למלך, עדיין לא התברר חלקה, והרי הוא
28 נחשב כשותף בכל בהמה ובהמה, ושותפות נכרי פוטרת מבכורה.
29 מפרשת הגמרא את הספק: כל תיבא דמיצי מסלק ליה בווז – היכן
30 שבעל העדר יכול לסלק את חובו למלך בדמים, ואינו חייב לתת
31 מהבהמות עצמן, לא קא מיבעיא לן – אין לנו ספק דתיבת
32 בכורה, משום שכל זמן שלא זכה המלך בהמות, אין זכותו
33 בקובה בהן יותר מאשר בדמים, שהרי יתכן שלבסוף יתן לו
34 הבעלים דמים ולא בהמות. כי קא מיבעיא לן – ונסתפקו רק התיבא
35 דלא מיצי מסלק ליה בווז – באופן שאין בעל העדר יכול לסלק את
36 חובו בדמים, אלא חייב הוא לתת למלך מגוף הבהמות, מאי – מהו
37 דין בהמות אלו לענין בכורה. הגמרא מביאה את הכרעת רבא
38 בספק זה: אמר רבא – להם רבא לבני הישיבה, אם אינו יכול לסלק
39 את חובו בדמים, שפונה בהמה זו מבכורה. מקשה הגמרא: והתנא
40 – והרי שנינו בברייתא שבהמת ארנונא חייבת בכורה. מתרצת
41 הגמרא: התיבא – שם בברייתא מדובר באופן דמיצי מסלק ליה –
42 שיכולים הבעלים לשלם את חובם למלך בדמים.

43 הגמרא מביאה לשון אחרת בשו"ת רבא: איבא דאמרי – יש
44 אומרים שכן אמר רבא, בהמת ארנונא שפונה מן תבבורה, ואף על
45 גב דמיצי מסלק ליה – ואפילו אם בעל העדר יכול לסלק את חובו
46 למלך בדמים, משום שכל זמן שלא סילק בדמים עדיין יש לו
47 למלך חלק בהמות אלו, ושותפות נכרי פוטרת מבכורה. אולם
48 עיפת ארנונא שבעליה חייב לתת עשירית ממנה מס למלך, חייבת
49 בתלה, ואף על גב דלא מיצי מסלק ליה – ואפילו אם אין בעל העיסה
50 יכול לסלק את חובו למלך בדמים. ואם שהלכה בידינו, שעישה
51 השייכת לישראל ונכרי בשותפות, ואם אין בחלק הישראל לבדו
52 כדי שיעור חיוב חלה, הרי היא פטורה מחלה, מכל מקום עיפת
53 ארנונא חייבת. ולפי זה מה ששנינו בברייתא שארנונא חייבת, לא
54 נאמר כלל לענין חיוב בכורה, אלא לענין חיוב חלה בעיסה זו.
55 שואלת הגמרא: מאי מוצא – מהו טעם החילוק שבין בהמה
56 לעיסה. משיבה הגמרא: בהמה אית לה קלא – יש עליה קול שיש
57 למלך חלק בה, והכל יודעים שהיא פטורה משום שותפות נכרי.
58 אבל עיפה לית לה קלא – אין עליה קול שיש למלך חלק בה, ואם

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלג רש"י

1 להכי **איצטריך לא ימצא** — משום דבעלמא לאו כממון דמי, איצטריך קרא למימר
 2 דגבי חמץ מידא מתסר. **הואיל וכי איתיה חדר** — הוא גופיה למריה בעיניה, וזה
 3 עדיין לא נאבד, וכי אמרה רבי שמעון להחוא — היכא דאינו בעין, כגון גבי גונב
 4 קדשים שהיו הבעלים חייבין באחריותן, אמר רבי שמעון אף על פי שאין כפל
 5 להקדש, דכתיב "לרעהו" ולא להקדש —
 6 הכא חייב, דכיון דזה חייב באחריותן —
 7 רעהו קרינא ביה, דהא גרם לו להתחייב —
 8 ממון. **ארנונא** — המלך נוטל עישור מן
 9 הבכמה ומן התבואה. **חייבת בכבורה** —
 10 דקיימא לה כל שיד גוי באמצע — פטורה
 11 מן הבכורה, שנאמר (במדבר ג) "לי כל בכור
 12 בישראל", אבל לא באחרים. ועוד זה
 13 שעישורו של מלך תבונה — חייבת בכבורה
 14 לתת לכותן הבכורות שלהם, או לא? **דמצי**
 15 **מסלק ליה** — לגוי במעות. **לא תבעי לן**
 16 — כיון דאכתי לאי זכה גוי בחן, ודיעו אינו
 17 קבוע בחן יותר ממעות, איכא למימר לא יתן
 18 לו בהמות אלא מעות. **ואף על גב דמצי**
 19 **מסלק ליה** — דכל כמה דלא סלקיה — יד
 20 שייכא בהמות. **עיסת ארנונא חייבת** — ואף
 21 על גב דעיסת גוי פטורה, ואוכל ישראל בלא
 22 חלה, דהוא "עריסותיכם" כתיב — זו חייבת
 23 דלית לה קלא, והרואה אומר שלו היא,
 24 ואוכלה בלא חלה. אבל בבמה — אית לה
 25 קלא. והדתינא חייבת — בעיסה הוא דתינא.
 26 **אין זקוק לבער** — לא הוקדו להוציא את
 27 הגוי מן הבית, כדאמרן: אבל אתה רואה של
 28 אחרים. הפקידו אצלו — וקביל עליה
 29 אחריות, כדמפרש אבול, זקוק לבער. יחד לו
 30 בית — כלומר: לא קיבלו עליו, אלא אמר
 31 ליה "הרי הבית לפניך, הנח באחת מן הוויות"
 32 — אין זקוק לבער. **מאי קאמר** — היכי יליף
 33 מ"לא ימצא"? **לעולם אסיפא** — ו"לא ימצא"
 34 משמע המצוי בידו לכל חפצן, היינו דקביל
 35 עליה אחריות, דהוי כרדיה. **אף במקום**
 36 **שאמרו להשכיר** — בפרק קמא דעבודה זרה תנן:
 37 אין משכירין בתים לגויים בארץ ישראל, אבל
 38 בסוריא משכירין, וכל שכן בחוצה לארץ. ואף
 39 במקום שהתירו להשכיר, לא לבית דירה התייר,
 40 אלא להעמיד בו בהמות ועצים, ולא שידור הוא
 41 בה. **שאין מצוי בידך** — שהרי אותה זוית מסורה
 42 לגוי. **כופה עליו את הכלי** — דהא לא חיו
 43 לטלטולי ואפקו. ומיהו, כ"ב"ל יראה" לא עבר,
 44 דהא בטליה בליביה מאתמול, כדאמרין לקמן:
 45 הבודק צריך שיטבל בלבו. אלא משום שלא
 46 ישכח ויאבדנו — צריך כפיית כלי. **מיבדל בדילו**
 47 **מיניה** — אפילו בחול למוד הוא לפרוש ממנו.
 48 **חמצו של גוי** — המופקד אצלו, ולא קיבל עליו
 49 אחריות, דמותר לשהותו. **עושה לו מחיצה** —
 50 בארבעה עשר, משום היכר, שלא ישכח
 51 ויאבדנו. ולא סגי ליה בכפיית כלי כל שבעה,
 52 שהכלי ניטל לצורך. ומיהו הואא דלעיל, לא
 53 אפשר ליה במחיצה, ומשום חד יומא סגי ליה
 54 בכפיית כלי, ובלילה יבערנו. **המפרש** — מן היבשה לים. כשיירא — למקום רחוק. **קודם שלשים יום** — לפסח, ולקמן מפרש כנגד ששואלין בהלכות הפסח קודם שלשים יום, ומאז חל עליו להיחרט בצרכי הפסח. **דעתו לחזור** — בימי הפסח. **אפילו מראש השנה נמי** — דכי חדר ביה בימי הפסח — עבר עליה, והדיא שענתא לאו ברשותיה היא דליבטליה, שהיא איסור הגאון הוא אינו שלו. **וכשראחו** — עובר עליה. **אויצר** — שהכניס שם תבואה. **ותחתיה חמץ**. **ואמרין לקמן**. **חמץ שנפלה עליו מפולת** — הרי הוא כממטר. **תוך שלשים יום** — דכתיב "ואיך יאמר: ומהו זה? ומהו זה? ומהו זה?" **קודם שלשים יום** — לא חלה חובת ביעור עליו, וכי מטי ההיא שענתא — לא מחוייב, כדאמרן, דהא נפלה עליו מפולת. **שהרי**

1 **התם** דמצי מסלק ליה — הקשה רבינו יצחק: דברק "איחודו נשר" (בבא מציעא עב. עב. וסם)
 2 אמר דהמקבל צאן ברזל מן הגוי — הוולדות פטורים מן הבכורה, אף על גב דמצי
 3 מסלק ליה לגוי בוזי, כדאמר התם: כיון דאלו בעי גוי וזי ולא משכח — שקול בהמה! ותירץ
 4 רבינו יצחק: דשאני התם, שמתחלה היתה הבמה של גוי, וכיון דאי בעי וזי ולא משכח —
 5 שקול בהמה, לא נפקא מרשותיה. אבל
 6 כשהבמה של ישראל ומצי מסלק ליה לגוי בוזי
 7 — לא נבנסה לרשותו.
 8 **בהמת** ארנונא פטורה מן הבכורה אף על גב
 9 דמצי מסלק ליה — דהא דתינא חייבת,
 10 פירש הקונטרס: דגבי עיסה תניא. וקשה לרבינו
 11 שמשוך בן אברהם: דהא גבי בהמה תניא בהדיא
 12 בתוספתא דחייבת בכבורה, וכן גבי עיסה תניא:
 13 עיסת ארנונא חייבת בחלה, אף על גב דלא מצי
 14 מסלק ליה! ואית ספרים דגרסי: בהמת ארנונא
 15 פטורה, והוא דלא מצי מסלק ליה. ולפי זה
 16 מתיישבות שתי הברייתות. **"חד" לו בית** — פירש
 17 הקונטרס: דלא קיבל עליו אחריות, אלא אמר ליה
 18 "הרי הבית לפניך". וק' לרבינו יצחק: מאי איריא
 19 יחד? אפילו לא יחד נמי, והכי נמי מסיק בסמוך
 20 למימר דשכירות קניא! ופירש רבינו תם: דאפילו
 21 באחריות מיירי, ומשום הכי מסיק מ"לא ימצא"
 22 דלא חשיב מצוי, כיון שיחד לו בית. ורב פפא אית
 23 ליה מסברא, כיון שיחד לו בית — הוי כאלו קיבל
 24 עליו אחריות על חמצו של גוי בביתו של גוי.
 25 **כופה עליו כלי** — אף על גב דאיכא למאן
 26 דאמר בפרק "כירה" (שבת מגא.) אין
 27 כלי ניטל אלא לדבר הניטל! איכא לאוקמי בצריך
 28 למקומו, ואי נמי: הכא שרי, משום דלמאן אתי
 29 למיכליה.
 30 **שנאמר**
 31 **לחוכו** **שפכנסין לחוכו**
 32 **עבודה זרה**. ואי סלקא דעתך דשכירות קניא, בי קא מעייל - לביתיה דנפשיה קא מעיילו
 33 **שאני הקא**, דאפקיה רחמנא בלשון "לא ימצא" - מי שפצו בידך, יצא זה שאינו מצוי בידך.
 34 **אמר רב יהודה** **אמר רב**: המוציא חמץ בביתו ביום טוב - כופה עליו את הכלי. **אמר רבא**:
 35 **אם של הקדש הוא** - אינו צריך. **מאי טעמא** - מיבדל בדילי מיניה. **ואמר רב יהודה** **אמר**
 36 **רב**: חמצו של גוי - עושה לו מחיצה עשירה טפחים משום היכר, ואם של הקדש הוא - אינו
 37 **צריך**. **מאי טעמא** - מיבדל בדילי איניש מיניה. **ואמר רב יהודה** **אמר רב**: המפרש והיוצא
 38 **בשפירא**, קודם שלשים יום - אין זקוק לבער, תוך שלשים יום - זקוק לבער. **אמר אביו**: הא
 39 **דאמרת תוך שלשים יום זקוק לבער** - לא אמרן אלא שדעתו לחזור, אבל אין דעתו לחזור -
 40 **אין זקוק לבער**. **אמר ליה רבא**: ואי דעתו לחזור, אפילו מראש השנה נמי?! **אלא אמר רבא**:
 41 **הא דאמרת קודם שלשים יום אין זקוק לבער** - לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור, אבל דעתו
 42 **לחזור** - אפילו מראש השנה זקוק לבער. **ואודא רבא לטעמיה**, דאמר רבא: העושה ביתו
 43 **אוצר**, קודם שלשים יום - אין זקוק לבער, תוך שלשים יום - זקוק לבער. **וקודם שלשים**
 44 **נמי לא אמרן אלא שאין דעתו לפנותו**, אבל דעתו לפנותו - אפילו קודם שלשים יום נמי
 45 **זקוק לבער**. **הני שלשים יום מאי עבדתיהו?** **פדתניא**: שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם
 46 **הפסח שלשים יום**, רבי שמעון בן גמליאל אומר: שתי שבתות. **מאי טעמא דתנא קמא**
 47 **שהרי**

פסחים דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלה

59 בשתי פרשיות, אַבְל פְּחַד עֲנִינִיָּא – במקראות הכתובים בפרשה
 60 אחת, מַאי –[מה] דְּמוֹקְדָם בסדר הכתובים מוֹקְדָם גם במשמעותו,
 61 וּמַאי דְּמֵאוּחַר בסדר הכתובים מֵאוּחַר גם במשמעותו, והקפידה
 62 התורה לכתוב את הדבר המוקדם לפני המאוחר. דַּאי לֹא תִּמְא
 63 הָבִי – שהרי אם לא תאמר כן, איך יתכן לדרוש את מידת 'פָּלַל
 64 וּפְרָט' וללמוד ממנה שאין פָּלַל אֵלָא מַה שְּׁבִפְרָט. הלא דִּילְמָא
 65 ו-שמא פְּרָט וּפְלָל הוּא, אלא שנכתבו בתורה שלא כסדרם, ובא
 66 הכלל להוסיף על הפרט, כמידת 'פרט וכלל' ושתבואר בסמוך,
 67 ואף שהפרט נכתב לאחר הכלל שמא הוא קודם לו בציווי. רב פפא
 68 מביא הוכחה נוספת לדבריו: ותו ו-יעודי יש להוכיח שבפרשה
 69 אחת הקפידה התורה על סדר הכתיבה, שאם לא כן איך יתכן
 70 לדרוש את מידת 'פְּרָט וּפְלָל' וללמוד ממנה שנעֲשֶׂה פָּלַל מוֹסָף
 71 ו-מוסיף על הפְּרָט, הלא דִּילְמָא ו-שמא פָּלַל וּפְרָט הוּא, ואין
 72 בכלל אלא מה שבפרט, ואף שנכתב הכלל לאחר הפרט שמא הוא
 73 קודם לו בציווי.
 74 הגמרא מקשה על חילוק רב פפא בין פרשה אחת לשתי פרשיות:
 75 אִי הָבִי – אם כן, יש להוכיח ממדות אלו שיש מוקדם ומאוחר
 76 בתורה אֶפְּלוּ בְּתָרֵי עֲנִינִיָּא נָמִי – גם בשתי פרשיות, ולעולם נכתבו
 77 הדברים כסדרם, שאם לא כן איך יתכן לדרוש 'כלל ופרט' ו'פרט
 78 וכלל' בשתי פרשיות. מפרשת הגמרא את קושייתו: הֲנִיחָא ו-מובן
 79 הדבר [למֵאן דְּאָמַר 'פָּלַל וּפְרָט תְּמַרְחִקִין זֶה מִזֶּה אִין דְּגִין אוֹתוּ
 80 בְּכָל וּפְרָט', שלשיטתו שִׁפְרִי ו-יפה] אמר רב בשבתי פרשיות אין
 81 מוקדם ומאוחר בתורה. אֵלָא ו-אבל [למֵאן דְּאָמַר שְׂדִין אֵף מְכַלל
 82 ופרט המרוחקים זה מזה, מַאי אֵיכָא לְמִמַּר – מה יש לנו לומר
 83 ביישוב קושיא זו, הלא אם אין מוקדם ומאוחר בתורה, איך ניתן
 84 לדרוש 'כלל ופרט' או 'פרט וכלל' כשהפרט נכתב בפרשה אחת
 85 והכלל נכתב בפרשה אחרת. מתרצת הגמרא: אֶפְּלוּ לְמֵאן דְּאָמַר
 86 דְּגִין כֻּלּוּ ופרט המרוחקים זה מזה, הֲנִי מִיָּלִי – דברים אלו אינם
 87 אלא כששניהם כתובים פְּחַד עֲנִינִיָּא – בענין אחד, אַבְל כשהם
 88 כתובים בְּתָרֵי עֲנִינִיָּא – בשני עניינים שונים, לדברי הכל אִין דְּגִין
 89 אותם במידת כלל ופרט. ואף מה שאמר רב 'אין מוקדם ומאוחר
 90 בתורה', אינו אלא בשני עניינים שונים, אבל בענין אחד אכן
 91 הקפידה התורה על סדר הדברים גם בשתי פרשיות.
 92 הגמרא חוזרת לדון בביעור חמץ, ומביאה תקנת חכמים בדין זה:
 93 אָמַר רב יְהוּדָה אָמַר רב, הַפּוֹדֵק את החמץ, צְרִיף שְׂבִיבֵל בִּלְבוּ את
 94 החמץ לאחר הבדיקה, ויאמר 'כל חמץ שישנו בבית זה יהיה
 95 מבוטל'.
 96 הגמרא דנה בטעמו של רב. שואלת הגמרא: מַאי מְעָמָא – מהו
 97 הטעם שהבודק צריך לבטל, הלא הוא מבער את כל החמץ
 98 הנמצא ברשותו. אִי נִימָא ו-אם נאמר] שהוא מְשׁוּם שיש לחשוש
 99 לִפְרִיזוּן של חמץ שלא נמצאו בבדיקה, הָא לֹא חֲשִׁיבִי – הרי
 100 הפירורים אינם חשובים, והם בטלים מאליהם. וְכִי תִּמְא בִּין
 101 דְּמִינְטַר לְהוּ אַנְבַּ בִּיתֵיהּ – ואם תאמר שמאחר שהם נשמרים אגב
 102 הבית, שכאשר שומר האדם את ביתו ונועלו משום שאר ממונו
 103 הנמצא בו, אף הפירורים נשמרים יחד עם כל מה שבתוכו, ומשום
 104 כן חֲשִׁיבִי ו-הם נחשבים] ואינם בטלים מאליהם, הלא אי אפשר
 105 לומר כן, שהרי אינו משמר את הבית מחמת הפירורים אלא
 106 מחמת שאר ממונו, וכי שמירה כזו שאין דעתו עליו מחשיבו,
 107 וְהִתְנִיָּא – והרי שנינו בתוספתא (מעשרות פ"ג ה"א), אם נמצאים בשדה
 108 סוּפֵי תְּאֵנִים – תאנים שנותרו בסוף הלוקטה, שאינן מתבשרות
 109 לעולם כל צרכן ואינן חשובות בעיני בני אדם, והוא מְשֻׁבָּר את
 110 שְׂדֵהוּ שלא יכנסו לתוכה בני אדם מִפְּנֵי הַעֲנָבִים הטובים שבה ולא
 111 מפני התאנים, וכן אם יש בה סוּפֵי עֲנָבִים – ענבים שנותרו בסוף
 112 עונת הביציר, שאינם חשובים משום שלא יתבשרו לעולם, והוא
 113 מְשֻׁבָּר שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי מְקַשָּׁאוֹת וּמִפְּנֵי מְדַלְעוֹת – מפני נטיעות של
 114 קישואים ודלועים הנמצאים בה ולא מפני הענבים, בִּין שְׂבִיבֵל
 115 תְּפִית מְקַפֵּיד עֲלֵיהֶן [על סופי התאנים והענבים] הרי הם אֶסְרוּן
 116 לכל אדם מְשׁוּם גָּזֵל, וְאִם לִיקֻטְם בעל הבית בעצמו או שנתנם

1 שְׂהָרֵי מִשָּׁה הִיָּה עוֹמֵד בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן שהוא בארבעה עשר בניסן,
 2 וּמְזוּהִיר את ישראל על הפֶּסַח שְׁנֵי שהוא בארבעה עשר באייר,
 3 שְׁנַאמַר (במדבר א' u) וְיַעֲשׂוּ כִּי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, ואחר כך
 4 כְּתִיב (שם ט' u) וְיִהְיֶה אֲנִשִּׁים אֲשֶׁר הָיוּ מְמַאִים לְנַפְשׁ אָדָם, וְלֹא יָכְלוּ
 5 לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח' משום טומאתם, ובאו לפני משה ואמרו לו (שם ט' u),
 6 לְמָה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְּרִיב אֶת קַרְבְּנִי ה' בְּמַעַדִי. ובאותה שעה
 7 נצטוה משה מאת ה' להודיע להם את דיני פסח שני וכמובא
 8 בהמשך הפרשה. הרי שבאותה שעה שעשו כל ישראל את
 9 הפסח, צוה משה לטמאים לעשות פסח שני שלשים יום לאחר
 10 מכן, ומכאן שיש להזוהר על הלכות הפסח שלשים יום לפני.
 11 הגמרא מפרשת מדוע חולק רבן שמעון על גמליאל על הוכחה זו:
 12 וְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַסּוֹבֵר שָׂדֵי לְשֹׂאֵל וּלְדֹרוֹשׁ בְּהַלְכוֹת הַפֶּסַח
 13 שְׁתֵּי שְׁבֻתוֹת לִפְנֵי, אָמַר לֵךְ ו-יאמר [רן] שאין משם ראייה, משום
 14 דְּאִינְדִּי דְּאִינְדִּי בְּמִילֵי דְּפֶסַחָא, מְסִיק לְהוּ לְכָל מִילֵי דְּפֶסַחָא – אגב
 15 מה שפירש להם משה באותה שעה את עיקרי דיני פסח ראשון,
 16 השלים להם אף את הלכות פסח שני, שכן עניינם אחד, ולא משום
 17 שעמדו באותה שעה שלשים יום קודם פסח שני.
 18 הגמרא מבארת את מקור דינו של רבן שמעון בן גמליאל. שואלת
 19 הגמרא: מַאי מְעָמָא ו-מהו טעמו] דְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַסּוֹבֵר
 20 שיש להזוהר על הלכות הפסח שני שבועות לפני. משיבה הגמרא:
 21 שְׂהָרֵי מִשָּׁה הִיָּה עוֹמֵד בְּרֵאשׁ הַחֹדֶשׁ של ניסן, וּמְזוּהִיר עַל הַפֶּסַח שְׁחַל
 22 שְׁנֵי שְׁבֻעוֹת אַחֲרָיו מִכֵּן, שְׁנַאמַר (שמות יב א) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ
 23 הַחֹדֶשִׁים, ופרשה זו נאמרה למשה בראש חודש, ובהמשך הפרשה
 24 כְּתִיב (שם יב ג-א) וְדִבְרוּ אֵל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, בְּעֶשְׂרֵי הַחֹדֶשׁ הַזֶּה,
 25 וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ אִישׁ שֵׁה לְבִית אָבוֹת וְגו', וְהָיָה לְכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד
 26 אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה. דוחה הגמרא ראייה זו: מַמַּאי דְּבִרְשִׁי
 27 יְרֵחָא קָאָ – מנין שעמד משה ואחר לישראל פרשה זו בראש
 28 חודש ניסן, דִּילְמָא בְּאַרְבַּעָה בְּרִיחָא אוּ בְּחַמְשָׁה בְּרִיחָא קָאָ – שמא
 29 בארבעה או בחמשה בחודש עמד משה והזוהרים על הפסח.
 30 הגמרא מביאה מקור אחר לשיטת רבן שמעון בן גמליאל: אֵלָא
 31 אָמַר רַבָּה בְּרִי שְׁמִי מְשִׁמֵּה דְּרִבְנֵיָא – בשם רבינא, רבן שמעון בן
 32 גמליאל למד שיטתו מְהָא ו-מכאן], שְׁנַאמַר (במדבר א' u) וְיִדְבֵר ה'
 33 אֵל מִשָּׁה בְּמִדְבַר סִינַי, בְּשִׁנְהַ הַשְּׁנִית לְצִאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ
 34 הַרֵאשׁוֹן לְאֹמֶר, ואחר כך כְּתִיב (שם א' u) וְיַעֲשׂוּ כִּי יִשְׂרָאֵל אֶת
 35 הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ. הרי שהזוהיר משה את ישראל על הפסח במדבר
 36 בראש חודש ניסן, שהוא שבועיים לפני הפסח. מקשה הגמרא:
 37 הָאָא נָמִי – הלא גם ראייה זו יש לדחות, מַמַּאי דְּבִרְשִׁי יְרֵחָא קָאָ –
 38 מנין שבראש חודש עמד משה ואמר לישראל פרשה זו, דִּילְמָא
 39 בְּאַרְבַּעָה בְּרִיחָא אוּ בְּחַמְשָׁה בְּרִיחָא קָאָ – שמא בארבעה או
 40 בחמשה לחודש עמד משה והזוהרים על הפסח. מתרצת הגמרא:
 41 אָמַר רב נַחְמָן בְּרִי יֶצְהָק, אֲתֵיָא ו-למדנו] 'מְדַבֵּר' מ'מְדַבֵּר' בגזירה
 42 שוה. שכן כְּתִיב הָאָא ו-כאן בפרשת הפסח 'בְּמִדְבַר סִינַי' וְכִתִּיב
 43 יְרֵחָא ו-]שם] בפרשת הפקודים שבה נצטוה משה על מנין בני
 44 ישראל (במדבר א' u), וְיִדְבֵר ה' אֵל מִשָּׁה בְּמִדְבַר סִינַי בְּאַהֲלֵ מוֹעֵד,
 45 בְּאַהֲלֵ לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי. מה להלן – בפרשת הפקודים נאמרו הדברים
 46 בְּרֵאשׁ הַחֹדֶשׁ, שהרי נאמר שם 'באחד לחודש', אֵף קָאָן – בפרשת
 47 הפסח נאמרו הדברים בְּרֵאשׁ הַחֹדֶשׁ.
 48 אגב הבאת פרשיות אלו דנה הגמרא בסדר כתיבתן. מקשה
 49 הגמרא: וְנִקְּטוּב בְּרִישָׁא דְּחֹדֶשׁ רֵאשׁוֹן – הלא היה לה לתורה
 50 לכתוב תחילה את פרשת הפסח שנאמרה בחודש הראשון, וְתִדְר
 51 נִקְּטוּב דְּחֹדֶשׁ שְׁנִי – ואחר כך לכתוב את פרשת הפקודים שנאמרה
 52 בחודש השני, ומדוע נכתבה פרשת הפסח בפרשת 'בהעלותך'
 53 לאחר פרשת הפקודים שנכתבה בתחילת ספר 'במדבר'. מתרצת
 54 הגמרא: אָמַר רב מְנַשֶּׁה בְּרִי תַחְלִיפָא מְשִׁמֵּה דְּרַב, זֹאת אֹמְרִית, אִין
 55 מוֹקְדָם וּמֵאוּחַר בְּתוֹרָה – לא הקפידה התורה לכתוב את הפרשיות
 56 לפי סדר אמירתן למשה.
 57 הגמרא מפרשת את הכלל האמור: אָמַר רב פָּפָא, לֹא אָמְרִין – לא
 58 נאמר כלל זה שאין מוקדם ומאוחר בתורה, אֵלָא בְּתָרֵי עֲנִינִיָּא –

59 בה יותר לחמץ, נמי ניויל בְּתַר בְּתַר – גם כן יש לנו ללכת אחר
 60 השימוש האחרון שנעשה בתיבה זו, ואם בפעם האחרונה הניחו
 61 בה מצה יש לתלות שזו היא הפת המעופשת שעתה נמצאת בה,
 62 אף שברוב הפעמים הקודמות הניחו בה חמץ.
 63 הגמרא מוכיחה כדבריה שהולכים אחר האחרון: מִי לֹא תֵּן – וכי
 64 לא שנינו במשנה בשקלים (פ' מ"א), מַעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ לִפְנֵי כוֹחֵי
 65 בְּהֵמָה – בשוק של מוכרי בהמות בירושלים, לְעוֹלָם יֵשׁ לַחֲשׂוֹשׁ
 66 עליהן שהן קדושות בקדושת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, משום שרוב הבהמות
 67 בירושלים נקנות כל ימות השנה ממעות מעשר שני. ואם נמצאו
 68 המעות בְּהַר הַפִּית, הרי הן בחזקת חוֹלֵין, משום שהולכים אחר רוב
 69 המעות המצויות שם הן של חולין. ואף שבשעת הרגל רוב
 70 המעות המצויות שם הן של מעשר שני, מכל מקום יתכן שהן
 71 נמצאות שם מלפני הרגל, ויש לנו ללכת אחר רוב מעות שישנן
 72 שם בכל ימות השנה. ואם נמצאו המעות בְּירוּשָׁלַיִם בשאר חלקי
 73 העיר, בְּשַׁעַת הַרְגֵל יש לתלות שהן מעות מַעֲשֵׂר שְׁנִי, משום שרוב
 74 המעות שביד עולי רגלים הן של מעשר שני. אבל בְּשָׂאֵר יְמוֹת
 75 הַשָּׁנָה הרי הן בחזקת חוֹלֵין, משום שרוב המעות שביד אנשי העיר
 76 הן חוֹלֵין. וְאָמַר רַב שְׁמַעֲיָה בְּרַי זִרְא, מֵאֵי מַעְמָא – מהו הטעם
 77 שברגל אנו תולים שהן של מעשר, ואיננו תולים שהן נמצאות שם
 78 עוד מלפני הרגל, כשם שבמעות שנמצאו בהר הבית אנו תולין כן.
 79 והשיב, הוֹאֵל וְשׁוֹבֵי יְרוּשָׁלַיִם עֲשׂוּיִן לְהַתְּכַד כְּכֹל יוֹם, מכיון
 80 ומטאטאים אותם מפני הטיט, על כן אין לתלות שהמעות נמצאות
 81 שם מלפני הרגל.
 82 מסיקה הגמרא את קושייתנו: אֲלֵמָא אֲמַרְיִין – הרי שאנו אומרים,
 83 קָמָא קָמָא אֲוֵלֵי לִיָּה – שהמעות הראשונות כבר נסתלקו משוקי
 84 ירושלים, וְהֵי אֲחֵרֵינִי נִינְהוּ – ואלו שנמצאות עתה אחרות הן
 85 ונפלו שם בתוך הרגל, ואם כן הֲבֵא נָמִי נִימָא – גם כאן בפת יש לנו
 86 לומר, דְּקָמָא קָמָא אֲוֵל – שהכברות הראשונות שהונחו בתיבה
 87 כבר נסתלקו משם, וְהֵאֵי דְהֵאֲדִינָא הוּא – וזו שנמצאת בה עתה
 88 היא מצה שהונחה באחרונה ויש להתירה, ומדוע התירה רב רק
 89 משום שרבתה מצה. מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי הֲבֵא בפת שנמצאה
 90 מעופשת, דְּעִיפּוּשָׁה מוֹכִיחַ עֵלְיָה – שעיושה מוכיח עליה שהיא
 91 פת ישנה, ואין היא מצה שהונחה שם באחרונה, ועל כן לולי
 92 שרבתה המצה שהניחו בתיבה זו על החמץ שהניחו בה לא היה
 93 לנו להתירה. דוחה הגמרא תירוץ זה: אֵי עִיפּוּשָׁה מוֹכִיחַ עֵלְיָה
 94 – על הפתו שהיא פת ישנה של חמץ, כִּי רְבִתָּה מִצָּה מֵאֵי הוּי – מה
 95 בכך שרוב השתמשויות התיבה היו במצה, הלא מוכח מתוך
 96 עיושה שהונחה שם לפני זמן רב, בזמן שעדיין הניחו בה חמץ.
 97 משום קשיא זו מפרשת הגמרא את דברי רב באופן אחר: אָמַר
 98 רַבָּה, לֹא תִימָא – אל תשנהו בדברי רב שְׂרָבְתָה הַמִּצָּה שהניחו
 99 בתיבה על החמץ שהניחו בה, אֲלֵא אִימָא – תשנה בדבריו, שְׂרָבוּ
 100 יְמֵי מִצָּה עֵלְיָה – על הפת, כלומר, שכבר עברו ימים מרובים
 101 מתחילת הפסח, והיתה ראויה מצה זו להתעפש במשך זמן זה.
 102 מקשה הגמרא: אֵי קָבִי – אם מדובר לאחר שכבר נכנסו ימי הפסח,
 103 שְׂשִׁימָא – הלא פשוט שמצה היא, שהרי בודאי בדק את התיבה
 104 קודם הפסח ופינה ממנה את החמץ, ומה בא רב להשמיענו
 105 בדבריו אלו. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך רב להתיר
 106 את הפת אלא באופן דְּעִיפּוּשָׁה מְרֻבָּה. שכן מהו דְּתִימָא – שמא
 107 תאמר, כִּינֵן דְּעִיפּוּשָׁה מְרֻבָּה אֵינְלֵא מִלְּתָא דְּדֹאֵי חֲמֵץ מְעֵלְיָא
 108 הוּא – שעיושה המרובה מוכיח שחמץ גמור הוא שנשאר שם
 109 מלפני הפסח, לפי שאין די בימים שעברו מתחילת הפסח כדי
 110 להביאה לידי עיופוש מרובה כל כך. קָא מְשַׁמְעֵן לָן – משמיענו רב,
 111 שְׂבִינֵן שְׂרָבוּ יְמֵי מִצָּה עֵלְיָה – שכבר עברו עליה ימים מרובים
 112 מתחילת הפסח, אֲמַרְיִין – אנו תולים ואומרים, כֹּל יוֹמָא וְיוֹמָא
 113 נִהְיָא מִימָא אַפָּה – שבכל יום ויום אפה הבעלים פת חמה של
 114 מצה, וְשָׂרָא עֵלְיָה וְעִפּוּשָׁא מִפִּי – והניחה על הפת של אתמול,
 115 ומתוך כך נתעפשה ביותר, ועל כן יש ללכת אחר האחרון ולתלות
 116 שהונחה שם הפת בפסח, והרי היא מצה.

1 שוב ושאלת הגמרא: וְנִבְטְלָה בְּשִׁית – הלא היה להם לחכמים
 2 לתקן שכל אחד יבטל את החמץ בתחילת השעה הששית, שהרי
 3 בשעה זו הכל עסוקים בשריפת החמץ, ואין לחשוש שמא ישכחו
 4 באותה שעה לבטלו, ומדוע הוצרכו לקובעו בשעת הבדיקה.
 5 משיבה הגמרא: כִּינֵן דְּבַתְחִילת שֵׁשׁ יֵשׁ אִיסוּרָא – (איסור) דְּרַבְּנִין
 6 עֵלְיָה – על החמץ, כְּאִיסוּרֵי הַנָּהָה דְּאִיסוּרָא דְּמֵא – (הוא דומה),
 7 וְלֹא כְּרִשׁוּתֵיהּ קְיָמָא – ובאותה שעה החמץ כבר אינו עומד
 8 ברשותו, ואם ימצא גלוסקא יפה לֹא מִצֵּי מְכַטִּיל – שוב לא יוכל
 9 לבטלה, שכן אף איסורי הנאה דרבנן אינם נחשבים לממון
 10 בעליהם. הגמרא מוכיחה מדברי רב שאף איסורי הנאה דרבנן
 11 אינם ברשותו של הבעלים: דְּאָמַר רַב גִּידֵל, אָמַר רַבִּי הֵיִיא בְּרַי יוֹסֵף,
 12 אָמַר רַב, הַמְּקַדֵּשׁ אֵשֶׁה בַּחֲמֵץ בְּעֶרְבַּ פֶּסַח מִתְחִילת שֵׁשׁ שְׁעוֹת
 13 וְלִמְעֵלָה, אֲפִילוּ אִם קִידְשָׁה בְּחִיפֵי קוֹדֶשֶׁתָא – חטים קשות
 14 הגדילות בהרי אררט שנפלו עליהן מים, וספק הוא שמא החמיצו,
 15 אִין הוֹשִׁינן לְקוֹדֶשֶׁת אֵלו. הרי שאף בשעה שאין החמץ אסור
 16 אלא מדרבנן אין הוא נחשב לממונו, ואינו יכול לקדש בו, ומטעם
 17 זה אף אינו יכול לבטלו בשעה זו.
 18 הגמרא מקשה מהמבואר בברייתא שאפשר לבטל גם בתוך הפסח:
 19 וְלִבְתַר אִיסוּרָא לֹא מִצֵּי מְכַטִּיל לִיָּה – וכי לאחר זמן האיסור אי
 20 אפשר לבטל את החמץ, וְהֵא תִינָא – והרי שנינו בברייתא, מִי
 21 שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ, וְנִזְכַּר שֵׁשׁ לוֹ חֲמֵץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, הרי הוא
 22 מְכַטִּיל בְּלִבּוֹ, אֲחֵר – (בין) בְּשַׁבַּת וְאֲחֵר – (ובין) בְּיוֹם מוֹצֵי שַׁבַּת.
 23 מפרשת הגמרא את קושייתנו: בְּשַׁבַּתָא – הברייתא מובנת במה
 24 ששנינו בה שמבטל את החמץ בְּשַׁבַּת, דְּמִשְׁבַּחַת לָה – שמצינו אופן
 25 שיהא ביטול זה קודם זמן האיסור, כִּינֵן שְׁחָל אֲרַבְעָה עָשָׂר בְּנִיסַן
 26 לְהֵיוֹת בְּשַׁבַּת, שֶׁמִּבְטְלוּ קוֹדֶם הַשְּׁעָה הַשְּׁשִׁית. אֲלֵא מַה שֶּׁשְׁנִינוּ בַּה
 27 שֶׁמִּבְטְלוּ בְּיוֹם מוֹצֵי שַׁבַּת – (לאחר) זמן אִיסוּרָא – (איסור)
 28 החמץ הוּא, ואם כן מוכח מכאן שאפשר לבטלו אף לאחר זמן
 29 איסורו.
 30 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אֲחָא בְּרַי יַעֲקֹב, הֲכָא בְּתַלְמִיד הוֹיִשֵׁב
 31 בַּפֶּסַח לִפְנֵי רַבּוֹ עֶסְקִינּוּ, וְנִזְכַּר שֵׁשׁ לוֹ עִיסָה מְגוֹלְגֶלֶת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ
 32 שעדיין לא החמיצה, וְמִתְיַרָא שְׂמָא תְּחִימִין, ומפני אימת כבוד רבו
 33 אינו יכול לחזור לביתו ולאפותה, ועל כן קָרִים וְמְכַטִּיל לִיָּה מִימֵי
 34 דְּתְחִימִין – עליו להקדים ולבטלה בלבו לפני שתחמץ. ותיאטר
 35 בהנאה, ונמצא שבשעה שמבטלה עדיין היא ברשותו. הגמרא
 36 מוכיחה מדברי הברייתא שאכן מדובר בעיסה שלא החמיצה:
 37 דְּקָא נָמִי – יש לדייק גם מעצם דברי הברייתא שמדובר בעיסה
 38 שעדיין לא החמיצה, דְּהֵי קָתֵין – (שנינו) בה, 'הֵיָּה יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּית
 39 הַמְּדֻרָשׁ, ומשמע שדווקא משום שאינו יכול לשוב לביתו מחמת
 40 כבוד רבו די לו בביטול, אבל אם אינו יושב לפני רבו אין די לו
 41 בביטול. ואם מדובר בעיסה שכבר החמיצה, ואפשר לבטל אף
 42 לאחר זמן האיסור, מדוע נקטה הברייתא 'יושב בבית המדרש'
 43 דווקא, הלא אף אם הוא בביתו אין בידו לעשות כלום מלבד
 44 ביטול, שהרי ביום טוב אסור לבער את החמץ, כמבואר לעיל (ו).
 45 מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִיָּה – אכן מוכח מכאן שהברייתא מדברת
 46 בעיסה שעדיין לא החמיצה, שאילו לא היה בבית המדרש היה
 47 חייב לאפותה ביום טוב קודם שתחמץ.
 48 הגמרא דנה בפת שהיא ספק חמץ ספק מצה: אָמַר רַבָּה בְּרַי רַב הוֹנָא
 49 אָמַר רַב, הַפֶּת שְׁעִיפּוּשָׁה שֶׁנִּמְצְאָה בְּתוֹךְ תִּיבָה, כִּינֵן שְׂרָבְתָה מִצָּה
 50 מוֹתֶרָת. והבינה עתה הגמרא בכונת רב, שאם נשתמשו בתיבה זו
 51 במצה פעמים רבות יותר ממה שנשתמשו בה בחמץ, הפת מתררת.
 52 שואלת הגמרא: הִכִּי דָמִי – במה מדובר דין זה, אֵילִימָא – אם
 53 נאמר] דִּידַע קָה בַּפֶּת זוֹ דְּחֲמֵץ הוּא, כִּי רְבִתָּה מִצָּה מֵאֵי הוּי – מה
 54 בכך שרוב השתמשויות התיבה היו במצה, הלא סוף סוף חמץ
 55 היא. אֲלֵא בודאי מדובר בפת לֹא יִדְעִין – (שאינן יודעים) קָה אֵי
 56 חֲמֵץ הוּא אֵי מִצָּה הוּא, ואין צורתה ניכרת מחמת עיופשה. ולפי
 57 זה מקשה הגמרא: אִם כֵּן מֵאֵי אִימָא – (מדוע התיר רב) דווקא כִּי
 58 רְבִתָּה מִצָּה, הלא אֲפִילוּ כִּי לֹא רְבִתָּה מִצָּה בתיבה זו אלא נשתמשו

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלז רש"י

1 וניבטליה בשית – ליתקנו רבנן לכל אדם ליבטל בלבו בתחלת שש, והשתא לא פשע,
 2 דאיכא זכרון טובא, שהרי עסוק בשריפתו. כיון דאיסורא דרבנן – דמשעברו חמש אסור
 3 בחמץ לרביי הכל – כדאורייתא דמי, ואינו שלו ולא מצי מבטל ליה בלבו. וכיון דחס
 4 עליה ומשהי ליה פורתא – עבר עליה. המקדש – אשה. משש שעות ולמעלה – מתחלת
 5 שש, דאיסורא דרבנן הוא. אפילו בחישי
 6 קורדייתא – הצומחים בהרי אררט קשין הם
 7 מאר, ואפילו הכי אין חוששין לקדושתן אם באו
 8 עליהם מים. ואף על גב דאתי איסור הנאת חמץ
 9 דרבנן דשש ומפקע קדושי תורה ושרי אשת
 10 איש לעלמא, הא מתריצין בכמה דוכתי: כל
 11 דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, והפקר בית דין
 12 הפקר, והם הפקירו ממונו. עיפה מנוגלת –
 13 שלא החמיצה, ומפני אימת כבוד רבו אין יכול
 14 לקום ולילך ולאפותה. דקים ומבטל לה –
 15 בלבו, דעדיין היא ברוטתה, שלא נאסרה עליה.
 16 דיקא נמי – דעדיין לא החמיצה, דקתני: היה
 17 יושב בבית המדרש, דמשמע מפני שאין יכול
 18 לקום ולילך משם הוא מבטלה בלבו. ואי בחמץ
 19 גמור – למה לי יושב בבית המדרש? ואפילו אם
 20 היה פנוי, מה בידו לעשות יותר? השתבה בלב
 21 וזו ביעורו אלא ודאי כשיש בידו לתקן קאי,
 22 ובידו לאפותה אם היה פנוי, והואיל ולא
 23 החמיצה עדיין. ומשום יום טוב נקט יושב בבית
 24 המדרש. והשתבה מתוקמא בחמץ גמור,
 25 ובארבעה עשר שחל להיות בשבת. כיון שרבתה
 26 מצה – קא סלקא דעתך: אם שנתמשו בתיבה
 27 זו מצה יותר מחמץ, אולינן בתר רובא –
 28 ומותרת: רוב אמת בשר בירושלים כל ימות
 29 השנה ממועת מעשר שני קן, לפי שלא היו
 30 מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן
 31 ברגל, ותונחין אותם לבני העיר בטובת הנאה,
 32 והן אוכלים אותם בקדושתן, ועיקר אכילת
 33 מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן, כדקימא
 34 לן במנחות (פב.א). הלכך לוקחין מהן בהמות,
 35 דכל זמן שיש לו מעות מעשר – אינו מוציא
 36 מעות חולין, ואף על גב דאיכא למימר שמא
 37 מיד המוכר נפלו, ומעות חולין הן – ספק
 38 איסורא לחומרא. בתר הבית לעולם חולין –
 39 ואפילו בשעת הרגל שיש מעות מעשר מרובין
 40 בירושלים ממעות חולין – לא מספקין להו
 41 במעשר, דאולינן בתר רובא דשתא, ואמרינן:
 42 לאו האינדא נפול אלא קודם הרגל. ובירושלים
 43 בשאר ימות השנה חולין, דרוב מעות העיר
 44 חולין. ובשעת הרגל מעשר, כדמפרש טעמא
 45 מה טעם בשעת הרגל מעשר ולא אמרינן קודם
 46 הרגל נפול, כדאמרן בנמצאין בחר הבית, והואיל
 47 ושוקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום מפני
 48 הטיט. ואי נפול קודם הרגל – הוה משתכחי
 49 בשעת כיבוד. אבל הר הבית, מתוך שהוא
 50 משופע והרוח מכבדתו מעפרו, ועוד שאין אדם
 51 נכנס באבק שעל גבי רגליו ואינו עשוי להתכבד,
 52 אלמא: בכל דבר העשוי להתכבד אמרינן קמאי

1 **לפני** סחריי בהמה לעולם מעשר – פירש הקונטרס: אף על פי דאיכא למתל במוכר כמו
 2 בלוקח – מספיקא תלינן לחומרא. ואין נראה לרבינו יצחק, דסמך מיעוטא דחולין
 3 דשאר מעות לפלגא דמוכר, והוה ליה רובא להיתר. ואומר רבינו יצחק: דלוקחין הוו רובא,
 4 דכמה בני אדם עומדים על בהמה אחת לקנות. **בהר** הבית לעולם חולין – מקשה רבינו
 5 יצחק היאך נמצאו שם? הא אמר בפרק "הרהרא"
 6 (ברכות סב.ב) לא יכנס בהר הבית במעות
 7 הערות בסדינו ואומר רבינו יצחק: דאינו אסור
 8 אלא היבא דנושאן בפרהסא בסדינו, דגנאי הוא,
 9 הנראה בהולך שם לטוהרה. אבל בצניעא – לא.
 10 **עשויין** להתכבד בכל יום – קשה לרבינו יצחק
 11 דמסקינן בפרק "דם הניד" (נה נ.ג)
 12 (ושם) גבי שרץ שנמצא במימי – אין חוקתו
 13 מתכבד אלא על ידי בדיקה! ותיקין: דשרץ שהוא
 14 בכעדרה – אין חוקתו כל כך מתכבד כמו
 15 במעות.
 16 **בלבער** כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע
 17 – נמאן היה מצריך רבינו שמשון בן
 18 אברהם לברך לפני המילה "להבניסו", דאי לאחר
 19 המילה – ישקר בברכתו, ד"להבניסו" – להבא
 20 משמע. ועוד: שצריך לברך עובר לעשייתו. ולא
 21 נראה לרבינו תם, דבפרק "רבי אליעזר דמילה"
 22 (שבת קל"ב ו"ש) תניא: המל אומר: "אשר קדשנו
 23 במצוותיו וזנונו על המילה". אבי הבן אומר:
 24 להבניסו. משמע: לאחר המילה מקומו. אף על גב
 25 דלהבניסו משמע להבא – לא קשה, דלא על זאת
 26 הנעשה עכשיו מברך, אלא משבח ומודה
 27 להקדוש ברוך הוא שזנונו על המילה כשתבא
 28 ליה. ותיקנה באן – לגלות ולהודיע שזו המילה
 29 נעשה לשם רצונו, ולא לשם עבודת זרה, ולא
 30 לשם מורא, ולא לשם הר גרוים. ואין צריך לברך
 31 עובר לעשייתו אלא במקום שהעשייה המצוה הוא
 32 מברך, אבל כשמברך אחר – לא. ותדע: שהרי
 33 ברכת אירוסין אינו מברך אלא אחר אירוסין.
 34 **כי**

הואיל וְשוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום. אֵלמָא אֶמְרִינן: קָמָא קָמָא אֵוִלִי לִיה, וְהִנֵּי
 אַחֲרֵינוּ נִיגְהוּ. הֵכָא נִמְוֵי – נִימָא: קָמָא קָמָא אֵוִלִי, וְהִנֵּי דִהָאֵי דִהָאֵי דִהָאֵי! שְׁאֵנִי הֵכָא, דִּיעֵיפֹשְׂהָ
 מוֹכִיחַ עֵלְיוּהִי, אִי עֵיפֹשְׂהָ מוֹכִיחַ עֵלְיוּהִי – כִּי רְבַתְהָ מִצָּה מָאִי הוּי? אָמַר רַבְהִי: לֹא תִימָא
 שְׂרַבְתָּהּ מִצָּה, אֵלָא אִימָא: שְׂרַבְוּ יְמֵי מִצָּה עֵלְיוּהִי. אִי הִכִּי פְשִׁיטָא! לֹא צְרִיכָא, דִּיעֵיפֹשְׂהָ
 מְרֻבָּה. מַהוּ דְתִימָא: כִּינֵן דִּיעֵיפֹשְׂהָ מְרֻבָּה – אִיגְלִיא מִילְתָא דְרִדְאִי חֲמִין מַעֲלִיא הוּא, קָא
 מְשַׁמְעֵ לֵן: כִּינֵן שְׂרַבְוּ יְמֵי מִצָּה עֵלְיוּהִי, אֶמְרִינן: כִּל יוֹמָא וְיוֹמָא נְהָמָא חֲמִימָא אָפְה, וְשְׂרָדָא
 עֵלְיוּהִי וְעַפְשָׂא טַפֵּי. וְכִי אֵוִלִינן כְּתֵר כְּתֵרָא? וְהָא תִנְיָא, רַבִּי יוֹסִי כִּי הוֹרְדָה אֹמְרִי: תִּיבָה
 שְׁנַשְׁתַּמְשׁוּ כִּי מְעוֹת חוֹלִין וּמְעוֹת מַעֲשֵׂר, אִם רֹב חוֹלִין – חוֹלִין, אִם רֹב מַעֲשֵׂר – מַעֲשֵׂר.
 וְאִמָּאִי? לִיזִיל כְּתֵר כְּתֵרָא! אָמַר רַב נַחֲמָן כִּי יִצְחָק: הֵכָא בְּמָאִי עֶסְקִינן – כִּינֵן שְׁנַשְׁתַּמְשׁוּ
 כִּי מְעוֹת חוֹלִין וּמְעוֹת מַעֲשֵׂר, וְאִין יוֹדַע אִיזָה מִהֵן כְּפֹסֵף. רַב זְבִיד אָמַר: כִּינֵן שְׁנַשְׁתַּמְשׁוּ
 כִּי צִיבּוּרִין צִיבּוּרִין, רַב פֶּפְא אָמַר: כִּינֵן דְּאִישְׁתַּבַּח בְּגוּמָא. אָמַר רַב הוֹרְדָה: הַבּוֹרֵךְ צְרִיף
 שְׂיִבְרֵךְ. מָאִי מְבָרֵךְ? רַב פֶּפִּי אָמַר מְשֻׁמֵּה דְרַבָּא: אֹמְרִי "לְבַעַר חֲמִין". רַב פֶּפְא אָמַר
 מְשֻׁמֵּה דְרַבָּא: "עַל בַּעוֹר חֲמִין". בְּ"לְבַעַר" – כּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגי דְּרִדְאִי לְהֵבָא מְשֻׁמֵּה,
 34 **כי**

53 קמאי אודו. וסתם תיבות משמשותמין בהן אוכלין נוטלין ראשון ראשון כדי שלא יתעפשו. וכל שכן דמסתמא ברקה זה אור לארבעה עשר, והאי דבתרא היא – ומצה היא. מוכיח
 54 עליה – שהרי הוא זה ימים רבים, וחמץ הוא. שרבו ימי המצה – ורואי להיות מעופש משכונס הפסח. אי הכי פשיטא – אפילו ספק ליכא. דמסתמא ודאי בדקה, והא מצה היא. אם
 55 רוב חולין – נשתמשו בה חולין, אלמא: בתר רובא אולינן, ולא בתר בתרא. ציבורין ציבורין – של מעשר בויתו זו, ושל חולין בויתו זו, וביום אחד. כגומא – דליכא למימר זל בתר
 56 בתרא. דקמאי הא שקליהו. משום דיש לחוש שמא בגומא נטמן, ולא ראדוה. בלבער כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע – ושפיר דמי, דברכה קודם עשיית המצוה בעינן. כדלקמן. מיעיקרא

1 כ"י פליגי בעל ביעור מר סבר לשעבר משמע – פירש רבינו תם: לשעבר משמע טפי מלחבא,
2 אבל מכל מקום משמע נמי קצת להבא. דאי לא משמע כלל להבא אלא לשעבר – אם
3 כן היכי קאמר בסמוך נימא "למול" לא סגי דלא אידו מהילי? וכי בשביל שאן אנו יודעין
4 לתקן יאמר שקר.
5 לא סגי דלאו אידו מהילי – דעל האב מוטל,
6 כדפירש הקונטרס. אבל המל גרים מברך
7 "למול את הגרים" שהמברך חייב למול כמו האב
8 המל. **בעידנא** דאגבהה נפיק ביה – ואם
9 תאמר: כיון דנפק היאך יברך? והלא צריך לברך
10 עובר לעשייתו! ואומר רבינו יצחק: אף על גב
11 דנפק אכתי עוסק במצוה. שצריך לנענע בקריאת
12 הלל (סוכה לוב). **לצאת** יצא מיבעי ליה –
13 לצאת משמע שלא יצא עדיין באותה נטילה,
14 ומשכחת לה כשהפכו כדאמרין בסוכה (מב,א)
15 דאינו יוצא אלא דרך גדילותו, או שנטול שלא
16 לצאת בו באותה נטילה. וכשאדם נוטל לולב אין
17 צריך להוסיף כדפירש רבינו יצחק. כיון שצריך
18 לנענע בהלל, או משום שאינו רוצה לצאת
19 באותה נטילה.
20 **והלכתא** על ביעור חמץ – יכול הוא לומר
21 כן, שאף זה הלשון משמע להבא,
22 או שמא דוקא "על ביעור חמץ". ויש טעם
23 בברכות. ורבינו יצחק לא מצא טעם לכל הברכות:
24 **על הטבילה** – אומר רבינו חננאל בשם הגאון:
25 דוקא בטבילת גר דלא חוי קודם טבילה, דלא מצי
26 למימר "וצונן" – דאכתי גוי הוא. אבל שאר חיבי
27 טבילה, כגון בעל קרי וכיוצא בו – מותר לברך,
28 כדאמרין בפרק "מי שמת" (בב,א): נהוג עלמא
29 כתלתא סבי, כרבי יהודה בבעל קרי שיכול
30 להתפלל ולברך וללמוד קודם טבילה. אף על פי
31 כן אומר רבינו יצחק דאין לנענע בנשים שמברכות
32 אחר הטבילה, כיון דאיכא טבילת גר דלא מצי
33 לברך – לא חילקו. וכן בנטילת ידים – לא חילקו
34 בין נטילה של אחר בית הכסא. דלא מצי לברך
35 קודם. מיהו, בנטילה יש טעם אחר לברך אחר
36 נטילה קודם ניגוב, כדאמרין (טוטה ד,ב): האוכל
37 לחם בלא ניגוב ידים – כאילו אוכל לחם טמא.
38 ויש מפרשים: דבכל טבילות קאמר, דגברא לא
39 חוי, דקודם שירד למים אינו צריך לברך – דילמא
40 משום ביעותא דמיא מימנע ולא טביל, ואחר
41 שיורד או הוא ערום ואסור לברך משום דלבו
42 רואה את הערות. **ונרות** מנר – וקשה: דהוה
43 ליה למימר חיפוש מנר, ולא נרות מנר! ויש לומר:
44 החיפוש לא קאי אבר. לך יש לפרש דיליק חיפוש
45 דנר מחיפוש דירושלים שהיא בנרות, ואותן נרות
46 מנר. ואתי שפיר, דהשתא צריך לאתויי קרא
47 דחיפוש נרות, ולא סגי בקרא דנר ה' נשמת אדם
48 וכו'.

1 **פי פליגי** – ב"על ביעור". **מר סבר**: **מעיקרא משמע**,
2 **וקר סבר**: **להבא משמע**. **מיתבי**: "ברוך אשר קדשנו
3 **במצותיו וצוננו על המילה!**! **התם היכי נימא? נימא**
4 **"למול"** – **לא סגי דלאו אידו מהילי? אבי הני**
5 **מאי איכא למימר? אין הכי נמי. מיתבי**: "ברוך...
6 **אשר קדשנו במצותיו וצוננו על השחיטה**". **התם נמי**,
7 **היכי נימא? נימא "לשחוט"** – **לא סגי דלאו אידו**
8 **שחט? פסח וקדשים מאי איכא למימר? אין הכי**
9 **נמי. מיתבי**: **העושה לולב לעצמו מברך "שהחינו**
10 **וקימנו והגיענו לזמן הזה"**. **ומלו לצאת בו אומר**
11 **"אשר קדשנו במצותיו וצוננו על נטילת לולב"**. **שאני**
12 **התם, דבעידנא דאגבהה נפק ביה. אי הכי, "לצאת**
13 **בו"?! "יצא בו" מוכיע ליה; אין הכי נמי, ומשום**
14 **דקא בעי למיתנא סיפא "לישב בסוכה" תנא רישא**
15 **נמי "לצאת בו"**. **דקתני סיפא: העושה סוכה לעצמו**
16 **אומר**: "ברוך... אתה ה' שהחינו וקימנו והגיענו לזמן
17 הזה". **ונכנס לישב בה אומר**: "ברוך... אשר קדשנו
18 **במצותיו וצוננו לישב בסוכה"**. **והלכתא**: "על ביעור
19 חמץ". **דכולי עלמא מיהא, מעיקרא בעינן לברוכי,**
20 **מנן? דאמר רב יהודה אמר שמואל: כל**
21 **המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. מאי משמע**
22 **דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא? אמר רב**
23 **נחמן בר יצחק, דאמר קרא**: "גירן אחימען
24 **דרך הפקר ויעבר את הכושי"**. **אביו אמר,**
25 **מהכא**: "והוא עבר לפניהם". **ואי בעית אימא, מהכא**:
26 **"ויעבר מלכם לפנייהם וה' בראשם"**. **בי רב אמרי**:
27 **חזין מן הטבילה ושופר. בשלמא טבילה** – **דאפתי**
28 **גברא לא חזי, אלא שופר מאי טעמא? וכי תימא**:
29 **משום דילמא מיקלקלא תקיעה. אי הכי אפילו שחיטה**
30 **ומילה נמי! אלא אמר רב חסדא**: "חזין מן הטבילה"
31 **בלבד איתמר. תניא נמי הכי: טבל ועלה, בעליתו אומר**: "ברוך... אשר קדשנו במצותיו
32 **וצוננו על הטבילה"**. "לאור הגר וכו'". **מנא הני מילי? אמר רב חסדא**: **למדנו מציאה**
33 **מציאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר. מציאה מציאה**
34 **– פתיב הקא**: "שבעת ימים שאר לא ימצא בכתביכם", **וכתיב התם**: "ויהפש בגדול החל
35 **ובקטן פלה ומציאה**". **ומציאה מחיפוש דידיה, וחיפוש מנרות** – **דכתיב**: "בעת ההיא אחפש
36 **את ירושלים בנרות**", **ונרות מנר, דכתיב**: "נר (אלהים) [ה'] נשמות אדם חופש
37 **ארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הגר, אף על פי שאין ראה לדבר** – **וכר לדבר, שנאמר**: "שבעת ימים שאר לא ימצא",
38 **ואומר**: "ויהפש בגדול החל ובקטן פלה", **ואומר**: "בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות", **ואומר**: "נר (אלהים) [ה'] נשמות
39 **אדם הפש"**. **מאי "ואומר"?** **וכי תימא**: האי "בעת ההיא" קולא הוא, **דקאמר רחמנא**: **לא גדיקנא לה בירושלים בנהורא**
40 **דאבוקה, דנפיש נהורא טובא, אלא בנהורא דשרגא, דוטר נהורא טפי, דעון רבה משתבח ועון וטר לא משתבח** – **תא**
41 **שמע**: "נר ה' נשמת אדם". **תנו רבנן**: אין בודקין לא לאור החמה, ולא לאור הלכנה, ולא לאור האבוקה, אלא לאור הגר,
מפני

59 כרב פפא, שאפשר לברך על הבדיקה 'על ביעור חמץ', כי גם לשון
60 זו היא במשמעות להבא.
61 הגמרא מבררת את המקור להקדמת הברכה למצוה. שואלת
62 הגמרא: 'דבולי עלמא' – בין רב פפי ובין רב פפא מיהא – [מכל מקום]
63 מודים דמעיקרא בעינו לברוכי – שיש לומר את הברכה קודם קיום
64 המצוה, ולא נחלקו אלא בנוסח הברכה, ויגלו – ומנין לנו דין זה.
65 משיבה הגמרא: מקור הדבר הוא ממה דאמר רב יהודה אמר
66 שמואל, כל המצות מברך עליהן עובר – [קודם] לעשייתה.
67 הגמרא מבארת את לשונו של שמואל 'עובר לעשייתה'. שואלת
68 הגמרא: 'מאי משמע דהא עובר' לישנא דאקדומי הוא – היכן מצינו
69 בכתובים שתיבת 'עובר' היא מלשון הקדמה. משיבה הגמרא: אמר
70 רב נחמן בר יצחק, מצאנו לשון זו במה דאמר קרא – שאמר הכתוב
71 (שמואל ב' יח ג), 'וירץ אחימעץ דרך הכפר, ויעבר את הכושי',
72 ומשמעות הדברים היא שהקדים אחימעץ את הכושי.
73 הגמרא מביאה מקורות נוספים למשמעות זו: אפני אמר, מקור
74 משמעות 'עובר' היא מהקא – [ומכאן]. ממה שנאמר ביעקב אבינו
75 (בראשית א ג), 'והוא עבר לפניכם', שהקדים יעקב ועבר על פני
76 נשותיו ובניו כדי לפגוש את עשו לפניהם. ואפצית אימא מהקא –
77 ואם תרצה תוכל לומר שמקור משמעות זו הוא מכאן, ממה
78 שאמר מיכה הנביא על זמן הגאולה (מיכה ב ג), 'ויעבר מלכם
79 לפניכם וה' בראשם', שיקדים המלך המשיח לעבור לפני ישראל,
80 והקדוש ברוך הוא יעבור בראש כולם להחזיר את שכנתו לציון.
81 הגמרא חזרת לדון בדין הקדמת הברכה למצוה: פי רב אמרי –
82 תלמידי בית רב אמרו, על כל המצוות מברכים קודם לעשייתה,
83 חוץ מן המצוות וחוץ מתקיעת שופר, שמברכים עליהן לאחר קיום
84 המצוה. שואלת הגמרא: בשלמא – מוכן מדוע במצוות מברכים
85 לאחריה ולא לפניה, משום דבטבילת בעל קרי אמרת ונקרא לא חזי
86 – עדיין אין הבעל קרי ראוי לברכה עד שיטבול, שכן שנינו
87 בברכות (ב) שבעלי קרי אסורים בדברי תורה ובברכות עד שיטבולו
88 ויטהרו מטומאתם, ומשום טבילת בעלי קרי שאינם יכולים לברך
89 לפני הטבילה תיקנו חכמים בכל הטבילות לברך לאחריהן ולא
90 לפניהן. אלא – [ואבל] בתקיעת שופר, מאי מעקא – [מהו הטעם]
91 שמברכים עליה לאחריה ולא לפניה. וכי תימא – [שמא תאמר]
92 שהוא משום שיש לחשוש דילמא מיסקלקא – [שמא תתקלקל]
93 התקיעה ולא תעלה כהלכתה ונמצא שהיתה הברכה לבטלה,
94 הלא אי אפשר לומר כן, שהרי אי הכי – [אם כן] אפילו בשחיטה
95 ומילה נמי – [גם] יש לחשוש שמא לא יעלו יפה, ומדוע ברכתה היא
96 עובר לעשייתה.
97 מכח קושיא זו מסיקה הגמרא שדברי תלמידי בית רב נאמרו
98 באופן אחר: אלא אמר רב חסדא, חוץ מן המצוות בלבד איתמר
99 – [נאמר] שמברכים לאחריה, אבל על תקיעת שופר אכן מברכים
100 לפניה כשאר כל המצוות. מוכיחה הגמרא כדברי תלמידי בית רב:
101 תניא נמי הכי – שנינו כן גם בברייתא, מכל ועלה מהמים. פעליתו
102 הוא אומר, 'ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצוות'.
103 הגמרא חזרת לדון בדין חמץ שנשנה במשנתנו. שנינו
104 במשנה: אור לארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר וכו'.
105 שואלת הגמרא: מנא הני מילי – מנין דבר זה שיש לבדוק דווקא
106 לאור הנר. משיבה הגמרא: אמר רב חסדא, למדנו לשון 'מציתה'
107 שנאמרה בחמץ, מלשון 'מציתה' שנאמרה במקום אחר. ואת
108 ה'מציתה' האחרת למדנו מ'חיוש' שנאמר בסמוך לה, 'חיוש' זה
109 למדנו מ'חיוש' שנאמר במקום אחר. ואת ה'חיוש' האחר למדנו
110 מ'חיות' שנאמרו בסמוך לו, 'חיות' אלו למדנו מ'יר' שנאמר
111 במקום אחר.
112 רב חסדא מפרש את דבריו: למדנו 'מציתה' שנאמרה בחמץ
113 מ'מציתה' שנאמרה בגביע יוסף שנמצא באמתחת בנימין. שכן
114 כתוב הקא בחמץ (שמות יט) 'שבעת ימים שאר לא ימצא בכתבים',
115 וכתוב התם – [ונאמר שם] בגביע יוסף (בראשית מד יב) 'ויחפש בגדול
116 החל ויבטן פלה, וימצא הגביע באמתחת בנימן'. ואתה 'מציתה'

1 כי פליגי – במה נחלקו רב פפי ורב פפא, במשמעות לשון 'על
2 ביעור'. מר – [רב פפי] סבר, מעיקרא משמע – משמעותה היא על
3 הבדיקה שכבר נעשתה מקודם לכן, ומאחר שהברכה צריכה
4 להיאמר לפני עשיית המצוה, לפיכך אין לברך בלשון זו. וזר – [רב
5 פפא] סבר, שאף לשון 'על ביעור' להבא משמע – משמעותה היא
6 על הבדיקה שעתידיה להיעשות, לפיכך אפשר לברך גם בלשון זו.
7 הגמרא מקשה על רב פפי הסובר ש'על' משמע מעיקרא: מיתבי –
8 הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, המל אומר 'ברוך אשר קדשנו
9 במצותיו וצונו על המילה'. והרי גם ברכה זו יש לברך קודם המילה,
10 ואילו לרב פפי 'על' משמע ברכה על המילה שכבר נעשתה,
11 ומדוע תיקנו לברך בנוסח זה. מתרצת הגמרא: התם – [שם] במילה
12 היכי נימא – איך יאמר את הברכה המוחל שמל את כל בני העיר,
13 וכי נימא – [יאמר] 'למול', הלא מלשון זו משמע שהחיוב מוטל
14 עליו, ואיך אפשר לומר כן, וכי לא סניא דלאו איהו מהיל – וכי אין
15 די אם לא ימול הוא עצמו, הלא אין החיוב מוטל עליו אלא על
16 אבי הילך, ומאחר שאין ביד המוחל לברך 'למול' תיקנו לו שיברך
17 'על המילה'. שואלת הגמרא: כשמל אבי הילך בעצמו את בנו מלא
18 איכא למימר – מה יש לנו לומר בטעם מה שהוא מברך 'על
19 המילה', ומדוע לא יברך 'למול' במשמעות להבא. משיבה הגמרא:
20 אין הכי נמי – אכן לשיטת רב פפי כשהאב מל בעצמו הרי הוא
21 מברך 'למול'.
22 עוד מקשה הגמרא על רב פפי: מיתבי – הקשו בני הישיבה, הלא
23 מעשים בכל יום הם שהשוטח מברך 'ברוך אשר קדשנו במצותיו
24 וצונו על השחיטה'. והרי הברכה היא לפני השחיטה, ולדעת רב
25 פפי 'על' משמע שמברך על השחיטה שכבר נעשתה, ואיך תיקנו
26 לברך בנוסח זה. מתרצת הגמרא: התם נמי היכי נימא – גם
27 בשחיטה איך נאמר את הברכה, וכי נימא – [נאמר] 'לשחוט', הלא
28 מלשון זו משמע שהוא מחויב לשחוט, ואיך אפשר לומר כן, וכי
29 לא סניא דלאו איהו שחט – וכי אין די לו אם לא ישחוט הוא, והרי
30 השחיטה אינה חובה עליו, שכן בידו שלא לאכול בשר כלל.
31 ומאחר שאי אפשר לברך 'לשחוט', תיקנו לברך 'על השחיטה'.
32 שואלת הגמרא: בפקח וקדשים ששחיתם היא חובה המוטלת על
33 בעל הקרבן, מאי איכא למימר – מה יש לנו לומר בטעם מה שהוא
34 מברך 'על השחיטה', ומדוע כשהוא שוחט בעצמו לא יברך
35 'לשחוט' במשמעות להבא. משיבה הגמרא: אין הכי נמי – אכן
36 בפסח וקדשים כשהבעלים עצמו שוחט את קרבנו הרי הוא מברך
37 'לשחוט'.
38 הגמרא מוסיפה להקשות על רב פפי: מיתבי, שנינו בברייתא,
39 העושה לולב בערב סוכות לעצמו לצורך נטילתו בחג הסוכות,
40 מברך 'שהחיינו וקיימנו והיעינו לזמן הזה', וכאשר נטלו לצאת בו
41 ידי מצות ארבעה מינים, אומר 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על
42 נטילת לולב'. והרי הברכה היא קודם המצוה, ואילו לדעת רב פפי
43 משמעות 'על' היא שכבר נתקיימה המצוה, ואיך תיקנו לברך
44 בנוסח זה. מתרצת הגמרא: שאני התם דבעידנא דאנפקה נפק ביה
45 – שונה הדין בלולב משום שבזמן שנטל את הלולב בידו כבר קיים
46 את המצוה, ונמצא שמברך לאחר שהתחיל לקיים את המצוה,
47 ועל כן הוא מברך 'על' שמשמעותו על הנטילה שכבר נעשתה.
48 מקשה הגמרא: אי הכי – אם כן מהו לשון 'נטלו לצאת בו' שנקט
49 תנא בברייתא, הלא 'יצא בו' מבעי ליה – [היה לו] לומר, שהרי
50 כבר קיים את המצוה לפני הברכה. מתרצת הגמרא: אין הכי נמי
51 – אכן לשון 'נטלו לצאת בו' הוא לאו בריוקא, ואלוים משום נמי
52 בעי למיתנא סיפא – משום שרצה התנא לשנות בסוף דבריו 'נכנס
53 לישב בסוכה', תנא ברישא נמי – לפיכך שנה גם בתחילת דבריו
54 לגבי מצות לולב 'נטלו לצאת בו'. דקתני בסופא – שכן שנינו בסוף
55 דברי הברייתא, העושה סוכה לעצמו אומר, 'ברוך אתה ה' שהחיינו
56 וקיימנו והיעינו לזמן הזה'. וכאשר נכנס לישב בסוכה, 'ברוך אשר
57 קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה'.
58 הגמרא מביאה את הכרעת ההלכה במחלוקת האמורה: והלקחא

הגמרא חזרת לביאור דברי משנתנו: כָּל מְקוֹם שֶׁאֵין מְכַנְּסִין בוֹ
 בו חמץ אין צריך בדיקה. שואלת הגמרא: כָּל מְקוֹם שֶׁאֵין מְכַנְּסִים
 בו חמץ אין צריך בדיקה לְאֶתְנוּ מֵאֵי – מה בא לרבות, הלא אין
 צורך בכל בבא זו, שהרי כבר שנתה המשנה בהמשך דבריה
 שחובת בדיקה היא רק במקום שמכניסים בו חמץ. משיבה הגמרא:
 כָּל מְקוֹם שֶׁאֵין מְכַנְּסִים בו חמץ אין צריך בדיקה בא לְאֶתְנוּ
 ו-לרבות הָא דְתַנּוּ רַבְּנָן – את מה ששינונו בברייתא, חוֹרֵי כּוֹתֵל
 הַפְּתִית הַעֲלִיזִים שהם גבוהים הרבה ואין יד אדם מגעת לשם, וכן
 החורים הַתְּחַתְּיוֹנִים שהם נמוכים הרבה, ואין דרך להניח בהם חמץ
 משום שאינם נוחים לשימוש, וכן גַּם הַיָּצֵעַ שחמת שיפועו אין
 מניחים עליו חמץ אפילו שאינו גבוה, וכן גַּם הַמְּגוּלָּה ו-הארון
 שמיניחים בתוכו אוכלים וכלים, וכן רֶפֶת בְּקֶרֶת וְלוֹלֵן שֶׁל תְּרַנְּגוּלִים
 שכל חמץ המונח שם נאכל על ידי הבהמות או התרנגולים, וכן
 מִתְּבֵן ו-בית תבון שאין דרך להכניס בו חמץ, וכן אוֹצְרוֹת יָין
 וְאוֹצְרוֹת שֶׁמֶן שאין דרך להכניס בהם חמץ, כל מקומות אלו אין
 צְרִיכִין בְּדִיקָה, משום שאין החמץ מצוי בהם. על כן הוסיפה
 משנתנו תיבת 'כל', כדי לפטור גם מקומות אלו מבדיקה.
 הגמרא מביאה את המשך דברי הברייתא: רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
 אוֹמֵר, מִטָּה הַחֻלְקֶת בְּתוֹךְ הַפֶּתִית – שמעמידים אותה באמצע הבית
 במקום מחיצה, כדי לחלק את הבית לשנים ולהשתמש בכל חלק
 לתשמיש אחר, וּמְפַסְקֶת – שרגליה גבוהות ויש הפסק חלל בין
 תחתיתה לבין הקרקע, צְרִיכָה בְּדִיקָה תַּחְתִּיהָ, שמא הניחו שם
 חמץ.
 הגמרא מקשה סתירה מדברי ברייתא זו לברייתא אחרת: וְרַבִּינְהוּ
 – ויש להקשות, הלא שינונו בברייתא אחרת, חוֹר שֶׁבְּכוֹתֵל עֵבֶה
 המפסיק בין בית אֶדָם אחד לְבֵית חֵבִירוֹ, זֶה בּוֹדֵק מִצַּד בֵּיתוֹ עַד
 מְקוֹם שֶׁיָּרֶד מִנְּעֵת, וְזֶה בּוֹדֵק מִצַּד בֵּיתוֹ עַד מְקוֹם שֶׁיָּרֶד מִנְּעֵת, וְהַשְּׂעָרָה
 – ואת החמץ העלול להמצא באמצע החור במקום שאין ידם
 מגעת, כל אחד מהם מְכַפְּלוֹ בְּלִבּוֹ, ואין מקום זה צריך בדיקה. רַבֵּן
 שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מִטָּה הַחֻלְקֶת ו-החוצצת בְּתוֹךְ הַפֶּתִית
 ומחלקת אותו לשני חלקים, וְעֵצִים וְאֶבְנִים סְדוּרִים תַּחְתֵּיהָ,
 וּמְפַסְקֶת – ויש חלל המפסיק בין תחתיתה לבין העצים והאבנים,
 וְאֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה. מסיקה הגמרא את קושייתה: קִשְׁיָא – בין קשה
 ממה שאמר רבן שמעון בן גמליאל בברייתא הראשונה בדין מִטָּה
 שהיא צריכה בדיקה תחתיה, אֲמַפְּתָה – על מה שאמר בברייתא
 השניה שאינה צריכה בדיקה תחתיה, וכן קִשְׁיָא ו-קשה ממה
 ששינונו בברייתא הראשונה בדין חוֹרֵין שֶׁבְּכוֹתֵל שאינם צריכים
 בדיקה, אַחֲוָרִין – על מה ששינונו בברייתא השניה שצריך לבדוק
 את חורי הכותל עד מקום שירד מגעת.
 מתרצת הגמרא: מדין חוֹרֵין שֶׁבְּכוֹתֵל הראשונה אַחֲוָרִין ו-על דין
 חוֹרִים שֶׁבְּכוֹתֵל השניה לֹא קִשְׁיָא, שכן הָא – הברייתא
 הראשונה שפותרת מבדיקה, מדברת בְּעֵצֵי אֵי וְכִתְּמֵי – בחורים
 גבוהים הרבה ונמוכים הרבה שאינם נוחים להשתמש, וְהָא –
 והברייתא השניה המצריכה לבדוק, מדברת בְּמִיָּצֵעַ – בחורים
 שבאמצע גובה הכותל, שרגלים להשתמש בהם ולהניח בהם
 חמץ. וכן מדין מִטָּה שֶׁבְּכוֹתֵל הראשונה אֲמַפְּתָה ו-על דין מיטה
 שברייתא השניה לֹא קִשְׁיָא, שכן הָא ו-מה שאמר רבן שמעון בן
 גמליאל בברייתא הראשונה שצריך לבדוק תחתיה, מדובר במטה
 הַדְּמִילִיא – שמוגבהת הרבה מהקרקע ונוח להשתמש תחתיה,
 ועל כן יש לחשוש שמא הניחו שם חמץ. ואילו הָא ו-מה שאמר
 רבן שמעון בן גמליאל בברייתא השניה שאין צריך לבדוק תחתיה,
 מדובר במיטה הַדְּמִילִיא – נמוכה, ואף שיש קצת חלל תחתיה
 מכל מקום אין נוח להשתמש בו ולהניח שם חמץ, ועל כן אין צריך
 לבדוק.
 הגמרא דנה בהמשך דברי הברייתא שהובאה לעיל, ואוצרות יין
 ואוצרות שמן אין צריכים בדיקה. מקשה הגמרא: וְכִי בְּאוֹצְרוֹת יָין
 אֵין צְרִיכָה בְּדִיקָה, וְהַתְּנָא – והרי שינונו בברייתא אחרת, אוֹצְרוֹת יָין
 צְרִיכָה בְּדִיקָה, וְאוֹצְרוֹת שֶׁמֶן אֵין צְרִיכָה בְּדִיקָה. מתרצת הגמרא, הָא
 בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן – במה מדובר כאן בברייתא השניה, בְּאוֹצְרוֹת יָין

מִפְּנֵי שֶׁאֵין תֵּנַר יָפֵה לְבִדְיָקָה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאִיָּה לְבִדְיָקָה, וְכִי יֵשׁ
 לְבִדְיָקָה. שְׁנַאמְר (שמות יב ט) 'שְׁכַעַת יָמִים שֶׁאֵין לָא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם',
 וְאוֹמֵר (בראשית מד יב) 'וַיִּחַפֵּשׂ בְּגִדְלוֹ הַחֵל וּבִקְטָן כֻּלָּה, וַיִּמְצָא הַגִּבְעִיעַ
 בְּאִמְתַּחַת בְּנִמְן', וְאוֹמֵר (צפניה א יב) 'בְּעֵת הַיּוֹם אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַיִם
 בְּגִרְוֹת', וְאוֹמֵר (משלי כז) 'עַר ה' נִשְׁמַת אֶדָם חוֹפֵשׂ כָּל חֲדָרֵי בָטָן',
 וממקראות אלו אנו למדים שלשון מציאה שנוכרה בחמץ היא על
 ידי חיפוש בנרות, כמבואר בדברי הברייתא הקודמת שהובאה
 לעיל (ח).
 הגמרא מבררת את תחילת דברי הברייתא 'אין בודקים לאור
 החמה'. שואלת הגמרא: הֲאִי אוֹר תַּחְתָּהּ הֵיכִי רַבִּי – באיזה מקום
 מדובר, אֵי יָנִיטָא ו-אם נאמר שמדובר בְּחֵצֵר שאין לה בתלים,
 וְהָאֵמֵר ו-הרי אמרו רַבָּא, חֵצֵר אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה כֻּלָּה, מִפְּנֵי
 שֶׁהָעוֹרֵבִין מְצוּיִין שָׁם, ויש לחלוק שכן אכלו העורבים את החמץ
 שנמצא בה. אֲלָא – שמא תאמר שמדובר בְּאֶבְסֻדְרָה – חדר שיש
 לו תקרה ושלשה כתלים והדופן הרביעית פתוחה, וְהָאֵמֵר רַבָּא,
 אֶבְסֻדְרָה לְאוֹרָה בְּנִדְקָת – בודקים אותה לאור החמה שמאירה בה,
 ואין צריך לבדוקה בלילה לאור הנר. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא
 ו-לא נצרכה הברייתא ואמר שאין בודקים לאור החמה אלא
 לְאוֹרָה בְּנִדְקָת – לאחר סגור שיש בו חור שהחמה מאירה דרכו.
 שוב שואלת הגמרא: וְהֵיכָא – באיזה מקום בחדר הדברים
 אמורים, אֵי לְבִתְרֵי ו-אם כנגדו הָאֵרִיבָה, הֵינִי אֶבְסֻדְרָה – הלא
 דינה כדין אבסדרה שהיא נבדקת לאור החמה כדברי רבא
 שהובאו לעיל, שכן כנגד הארובה מאירה החמה כמו באבסדרה,
 ומדוע צריך לבדוק שם לאור הנר. משיבה הגמרא: אֲלָא מה
 ששינונו בברייתא שאין בודקים לאור החמה אלא לאור הנר, הוא
 לְצְרִיכֵין – בצידי הארובה, שאין אור החמה מרובה בהם כמו
 באבסדרה.
 הגמרא דנה בהמשך דברי הברייתא, שאין בודקים לאור האבוקה.
 מקשה הגמרא: וְכִי אוֹר אֲבוּקָה לֹא יָפֵה לְבִדְיָקָה, וְהָאֵמֵר ו-הרי
 אמרו רַבָּא, מֵאֵי דְפְתִיב ו-מה שנאמר (חבקוק ג ד) 'וַיִּנְוָה כְּאוֹר תְּהִיָּה,
 קְרָנִים מְרֹד לֹ, וְשֶׁם חֲבִיזֵן עוֹזֵו', משמעות הדברים היא, לְמָה
 צְרִיכִים דוֹמִין בְּפִנֵי ו-לעומתן הַשְּׂכִינָה, כִּי בְּפִנֵי הָאֲבוּקָה, וכן הוא
 פירוש הכתוב, 'וַיִּנְוָה כְּאוֹר תְּהִיָּה', שלעתיד לבוא יהיה האור של
 הצדיקים כאור שבעת ימי בראשית. 'קרנים מידו לו', שזהרורים
 מאור הקדוש ברוך הוא יקרנו את פני הצדיקים. ומכל מקום לא
 דימה אורם לאור השכינה, אלא 'ישם חביון עוֹזו', מוקף האור
 הגדול יהיה אצל הקדוש ברוך הוא בלבד, יותר מאשר אצל
 הצדיקים. וההבדל בין אור הקדוש ברוך הוא לאור הצדיקים,
 יהיה כעין ההבדל שבין אור הנר שאורו מועט לבין אור אבוקה
 שאורה מרובה. נמצא שאור האבוקה יפה יותר מאור הנר. וכן יש
 להוכיח ממה שְׁאָמַר רַבָּא, אֲבוּקָה לְבִדְיָקָה היא מִצְוָה מִן הַמּוֹבְחֵר
 יותר מאור הנר, שאור האבוקה יפה מאור הנר. ואם כן מדוע אין
 בודקים את החמץ לאורה.
 הגמרא מבארת בכמה דרכים מדוע אין בודקים לאור אבוקה: אֲמַר
 רַב נְחֻמֵּן בְּרִ יֶצְחָק, בודקים דווקא לאור הנר ולא לאור האבוקה,
 משום שאת זה ו-את הנר! כֹּל לְהַכְנִיסוֹ לְחוֹרֵין וְלְסַדְקֵין כדי
 לבדוקם מן החמץ, ואילו את זה ו-את האבוקה! אֵינִי כֹּל לְהַכְנִיסוֹ
 לְחוֹרֵין וְלְסַדְקֵין מחמת גודלו. עוד מתרצת הגמרא: רַב יְבִיד אָמַר,
 זֶה ו-הנר! אורו מאיר לְפָנָיו, וְזֶה ו-האבוקה! אורו מאיר לְאֶחָרָיו,
 ומאחר שהאדם האוחז את הנר בידו בודק את המקום שלפניו, על
 כן אבוקה שאינה מאירה אלא רק את המקום שלאחוריה אינה
 כשירה לבדיקה. עוד מתרצת הגמרא: רַב פִּשְׁאָ אָמַר, הֲאֵי – אבוקה
 זו, האדם האוחז בְּעֵת ו-מתירא! שמא תבעיר את הבית, ועל כן
 אינו שם לבו לבדוק כראוי. ואילו הֲאֵי – נר זה, לֹא בְּעֵת ו-אין
 מתיירא! האדם האוחזו שמא יבעיר את הבית, ועל כן דווקא הוא
 כשר לבדיקה. עוד מתרצת הגמרא: רַבִּינָא אָמַר, הֲאֵי מִשְׁעָר הַיָּרֵא
 – הנר אורו נמשך בקביעות במקום אחד ואינו דולק בקפיצות,
 וְהֲאֵי מִיָּקְוָה אִיִּקְוָפִי – ואילו שלהבת האבוקה מפסיקה וקופצת
 כל הזמן, ועל כן אינה כשירה לבדיקה.

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קמא רש"י

1 **מפני שאור הנר יפה לבדיקה** — לקמיה מפרש מאי מעלייתא מאבוקה. לאורה נבדקת
2 — לאור שלה נבדקת, ואין צריך להביא לה אור הנר בלילה, אלא בודקה ביום. ודחיבא
3 — באיזה מקום בחדר לא סגיאל לה לאור הארובה? אי נימא להרי ארובה — נגד החור
4 ממש, אמאי לא? היינו אכסדרה. לצדידין — של חור. ונונה — של עתיד לצדיקים, כאור
5 של שבעת ימי בראשית ידחה. קרנים — מלשון
6 "כי קרן עור פניו" (שמות לד), וחרורין מיד
7 הקדוש ברוך הוא לו לצדיק, מזיו של הקדוש
8 ברוך הוא ילכו וחרורין להקרין פני הצדיקים.
9 ולא יחיה יאדם שיהא לאורו, אלא כנר בפני
10 האבוקה. אורו לאחורו — ואדם האוחזו לפניו
11 הוא בודק, הלכך אין יפה לבדיקה. בעית —
12 מתירא שלא יבעיר את הבית, ואין לבו על
13 הבדיקה יפה. האי משך נחוריה — אור הנר
14 נמשך ומאריך במקומו, ואינו דולק בקפיצת
15 אלא נח במקום אחד. מיקטף איקטופי — נפסק
16 וקופץ יחדה יאדם לשון "הקוטפים מלוח" (איוב לו).
17 כל לאיתויי מאי — דלא תנא מקום שמכניסין
18 בו כר. חורי — שבכותל. העליונים והתחתונים.
19 הגבוהים יותר מדאי והנמוכים יותר מדאי, ואין
20 נוחץ להשתמש — אין צריך לבדוק, ונג היציע
21 — אף על פי שהוא נמוך, הואיל ומשופע — אין
22 צריך לבדוק. אבל שאר גגין שלחן לא היו
23 משופעין, יציע — *אפודיץ, נג המגדל —
24 **משטיייר של עץ, שנותנים להוכי כלים
25 ואוכלים, תוכו צריך בדיקה ולא גגו. ורפת בקך
26 — שאם היה שם חמץ — בהבמות אכלוהו.
27 ולולין — מקום דירת תרגולין, ומתבן — בית
28 התבן. דמה דרכו של חמץ שם; וכן ארצרות יין
29 ושמן. החולקת — מעמידין אותה במקום
30 מרויח לחלק תשמישי הבית, ואורחא דמילתא
31 נקט. ומפסקת — יש הפסק בין שוליה לקרקע,
32 כגון שרגליה גבוהים למטה. עד מקום שידו
33 מנעת — כגון שהכותל עב הרבה. ומפסקת —
34 יש איר בין שוליה לעצים. קשיא חורין אחורין
35 — דקא תנא דבא חורין צריכין בדיקה. הא —
36 דקתני לעיל אין צריכין — בעילאי ותתאי, שאין
37 נוחא תשמישתן, כדקתני בהדיא. והא —
38 באמצע, שנוחים להשתמש. דמדליא —
39 שגובהה הרבה, ויש איר תחתיה הרבה — נוחה
40 תשמישתה. דמתתאי — אף על פי שיש קצת
41 איר — אין נוחה תשמישתה. במסתפק — אוצר
42 שמתפק הימנו יין לשולחנו — צריך בדיקה.
43 פעמים שהשמש נכנס להביא יין כשהוא כלה
44 על השולחן, ופתו בידו. יש קבע לאפילה —
45 יודע הוא כמה שמן צריך לכך וכך בני אדם,
46 ומביא קודם סעודה, ואין צריך לעמוד מן
47 השלחן ולהביא. אבל יין — אין קבע לשתיה,
48 פעמים ששתיית סעודה וזו מרובה משל
49 אתמול, ואין השמש בקי בדבר. עשו אוצרות
50 שבר כנבל — להצריך בדיקה במסתפק,
51 כאוצרות יין בארץ ישראל. דכיון דרגילין בו —
52 אין קבע לשתיתו. הא כרברבי — אין צריך
53 בדיקה, שיש להם קבע ואומד, ואין צריך לעמוד
54 ולהביא באמצע הסעודה. וזמרי — אין להם
55 קבע ואומד, וצריך לעמוד ולהביא. בי מלחי — בית המלח. ובי קירי — שעודה, צריך בדיקה, לפי שעומד מתוך הסעודה להביא מלח ונרות. דנפל — אם נפל הבנן אין מחייבין אותו
56 לבדוק את גל אבנים אלא למראית העין, אבל לא להכניס ידו בניחן. ומתחלה כשהיה הכותל קיים — נשתמש בחוריו, ועכשיו נפל יש שם סכנת עקרבים, שדרך לימצא באשפות
57 ובגולין, בשאין הכלב יכול לחפש אחריו — הכי מפרש לה רבי שמעון בפרק שני. ותניא: כמה חפשת הכלב — שלשה טפחים. שפא תאבד לו מחפ — קודם לכן, ואתי השתא לעוני
58 בתרה, וכיון דמתבין אף למחט — לאו שלח מצוה הוא, וניזוק, ובהאי גונא — דמתבין למצוה ולצרכו, לאו שלח מצוה הוא! בתמיה.

הרי

קמב פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
 תוספות

1 הרי זה צדיק גמור – דבר זה, ולא אמרין שלא לשמה עשה, אלא קיים מצות בורא
 2 שצדו לעשות צדקה, ומתכוין אף להנאת עצמו שיוכה בה לעולם הבא או שיהיו בניו.
 3 בטר דבוק – וגמר את כל המצוה אתי לעיני בטר. כל עצמו אינו בודק – כל עצמו
 4 של חור אינו בודק, שלא יאמר הגוי: כשפים עשה לי. ולא ארעיהו – דגוי, לשום אל
 5 לבו עלילה זו. אך אלך – למשוח את דוד, ואף
 6 על פי ששלחו של מוקם היה – הרי היה ירא.
 7 בני בר – תלמידים הצריכים לרוב עדין
 8 קרו בני בר. דדיי מבאני – בכפרים שבנקעה.
 9 ובלעז *קפניא* מהו למיטי קדומא וחשובא –
 10 השכם והערב קדם עלות השחר ומשתחשך,
 11 כלום יש להם לירא מן המזיקים? ועל צוארי –
 12 יהא עונש היוק, הדואי לא יזוק, שהמצוה
 13 מגינה עליהם. נילי – לאושפיזא משתחשך,
 14 מאי? כלום יכולין לסמוך על המצוה אף בחורה,
 15 או לא? כלפי שאמרה תורה – מתוך שאמרה
 16 תורה כך – אנו למדין שהבטיחו הכתוב שלא
 17 יזוק ממונו, וכל שכן גופו, דאין דרכו לזוק,
 18 דאדם אית ליה מולא ואינו מהיר להיות ניזק
 19 בגופו. כדריבי אמי – קרא קמא לכדריבי אמי
 20 אתא. פירות גיטור – מתוקין מאד, כדאמרין
 21 בברכות (מדא, והיינו כירת, שם מדינה בארץ
 22 ישראל, מרתק מאן דבר שמיה – לפטורו מן
 23 הבדיקה, דקא ממתרם גנא קמא ואמר "ובמה
 24 אמרו". הכי קאמר – דקתני רישא "כל מקום
 25 שאין מבניסין" בו, ואמרין לעיל כל מקום
 26 לאיתויי מאי – לאיתויי אוצרות יין ושמן.
 27 ומשום הכי אמרין ובמה אמרו לקמן צריך
 28 בדיקה. ומפרש: במקום שמבניסין בו חמץ, והיכי
 29 דמי – כגון במסתפק, שתי שורות שאמרו –
 30 בית שמאי (אמרתם) מן הארץ ועד שמי קורה.
 31 דרך האוצרות יין לסדר חביתותן שורות שורות
 32 עד שממלאין כל קרקע המרתק, וחורין ומניחין
 33 חבית על חבית כשורות תחתונות עד הקורה.
 34 ואמרי בית שמאי, שאותן שתי שורות חיצונות,
 35 אותה שרואה את הפתח על פני רוחב כל
 36 המרתק, והשורה שלאחריה – צריך לבדוק מן
 37 הארץ עד התקרה. שמי קורה – כמו "שמי
 38 השמים" (תהלים קמח). ורבי יוחנן אמר – שתי
 39 שורות שאמרו בית שמאי – היא שורה חיצונה
 40 מן הארץ ועד תקרה, ותרו ובודק כל החביות
 41 העליונות על פני כל ארכו ורחבו של מרתק,
 42 שאף היא נקראת שורה אם באת למנות
 43 מלמעלה למטה. נאם – היא גימיל יונית,
 44 ועשויה כמין כף שלנו פתוחה. שורה אחת כמין
 45 גאם היינו שורה בוקיפה, ושורה עליונה
 46 בשכיבה כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג.
 47 הריאה את הקורה – דהיינו כל גג השורות.
 48 שלפנים הימנה – של חיצונה. ושלמטה הימנה
 49 – של עליונה, אינה עריכה בדיקה. בית הלל
 50 – אמרים בו – מתניתין קא נסיב. עליונה
 51 ושלמטה הימנה – האי עליונה – לא כל גג
 52 השורות באורך המרתק קאמר, כדאמר רבי
 53 יוחנן אליבא דבית שמאי, אלא שורת חבית
 54 אחת על פני רוחב כל המרתק, ולא מן הארץ
 55 ועד הקורה – אלא אותה שורה שרואה את
 56 הפתח ואת הקורה. ושלמטה הימנה – ועד

57 שורת חבית אחת למטה מן העליונה היא משורה חוקיפה כנגד הפתח. והאי פתח לאו כנגד ממש קאמר, אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי. עליונה ושלפנים הימנה – בגג החבית
 58 בודק שתי שורות על פני כל המרתק. מאי טעמא דרב – דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין, דהא מתניתין עליונות תני. דייק חיצונות – ואותה שלפנים
 59 לאו חיצונה היא. וקא סבר רב דתנא דמתניתין בחיצונות דק בלישניה, אבל בעליונות – לא דק בלישניה. תתאי דתתייתא – כגון שלישית ותחתיה. ושמואל דייק עליונות – והא
 60 של מטה – לאו עליונה היא.

1 **שיוכה** לעולם הבא הרי זה צדיק גמור – והדרתן (אבות פרק ראשון משנה א): אלא תהיו
 2 כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס – היינו כבכאי גורא שאם לא
 3 תבוא לו אותה הטובה שהוא מצפה – תודא ומתחרט על הצדקה שעשה. אבל מי שאינו
 4 תודא ומתחרט – הרי זה צדיק גמור. וכן משמע בריש מסכת ראש השנה (א, ט), ובפרק קמא
 5 דבבא בתרא (י, ב).

6 **מלמד** שתהא פרתך רועה באפר – ומי'את'
 7 קדריש: "את ארצך" הטפל לארצך.
 8 **לכדריבי** אמי – ואם תאמר: והשתא "את"
 9 למה לי למידרש בהליכה? ואומר
 10 רבינו יצחק: דלא נכתב אלא משום דבר שנתחדש
 11 בה, משום חדוש דארצך – כתב נמי 'את'
 12 למדרש, אף על גב דלא איצטרך.
 13 **רב** דייק חיצונות – נראה לרבינו יצחק: דרב
 14 סבר דאיכא למידק טפי מחיצונות, משום
 15 דתנן ברישא, ושמואל סבר דמעליונות איכא
 16 למידק, כיון דעליונות אחיצונות קאי, ומפרש מה
 17 הן חיצונות.

אין

12 **בקר תקח בידך וגו'.** בעו מיניה מרב: הני בני פי רב דדיירי בבאנא, מהו למיטי
 13 קדמא וחשובא לבי רב? אמר להו: ניתו, עלי ועל צוארי. ניוול מאי? אמר להו: לא
 14 ידענא. איתמר, אמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אינן ניוזקין לא בהליכתן ולא בחיזרתן.
 15 כמאן – כי האי תנא, דתניא, איסי בן יהודה אומר: כלפי שאמרה תורה "ולא יהמוד
 16 איש את ארצך" – מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין היה מניקתה, תרנגולתך
 17 מנקרת באשפה ואין חולדה מניקתה. והלא דברים קל וחומר, ומה אלו שדרבן לזוק –
 18 אינן ניוזקין, בני אדם שאין דרבן לזוק – על אחת כמה וכמה. אין לי אלא בהליכה,
 19 בחורה מנין? תלמוד לומר: "פניה בבקר והלכת לאחריך" מלמד שמתוך ותמצא אהלך
 20 בשלום. וכי מאחר דאפילו בחיורה, בהליכה למה ליה? לכדריבי אמי, דאמר רבי אמי:
 21 כל אדם שיש לו קרקע – עולה לרגל, ושאיין לו קרקע – אין עולה לרגל. אמר רבי
 22 אבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מפני מה אין פרות גינוסר בירושלים – כדי שלא
 23 יהו עולי רגלים אומרים: אלמלא לא עלינו אלא לאכול פרות גינוסר בירושלים – דיינו,
 24 נמצאת עליה שלא לשמה. פיוצא בו אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה אין חמץ
 25 מבריא בירושלים – כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים: אלמלא לא עלינו אלא לרחץ
 26 בחמי טבריא – דיינו, ונמצאת עליה שלא לשמה. "ובמה אמרו שתי שורות וכו'". מרתק
 27 מאן דבר שמיה? הכי קאמר: כל מקום שאין מבניסין בו חמץ – אין צריך בדיקה,
 28 ואוצרות יין ואוצרות שמן נמי אין צריך בדיקה. ובמה אמרו שתי שורות במרתק – מקום
 29 שמבניסין בו חמץ, ובמסתפק. "בית שמאי אומרים שתי שורות וכו'". אמר רב יהודה:
 30 שתי שורות שאמרו – מן הארץ ועד שמי קורה. ורבי יוחנן אמר: שורה אחת כמין גאם.
 31 תניא פותיה דרב יהודה, תניא פותיה דרבי יוחנן. תניא פותיה דרב יהודה, בית שמאי
 32 אומרים: שתי שורות על פני כל המרתק. ושתי שורות שאמרו – מן הארץ ועד שמי
 33 קורה. תניא פותיה דרבי יוחנן: שתי שורות על פני כל המרתק, חיצונה רואה את
 34 הפתח, ועליונה רואה את הקורה. שלפנים הימנה ושלמטה הימנה – אין צריך בדיקה.
 35 "בית הלל אומרים: שתי שורות החיצונות שהן העליונות". אמר רב: עליונה ושלמטה
 36 הימנה, ושמואל אמר: עליונה ושלפנים הימנה. מאי טעמא דרב – דייק "חיצונות".
 37 והא "עליונות" קתני! למעוטי תתאי דתתייתא. ושמואל אמר: עליונה ושלפנים הימנה,
 38 מאי טעמא – דייק "עליונות". והא "חיצונה" קתני! למעוטי גוייתא דגוייתא. רבי
 39 חייא תני פותיה דרב, וכו'להו תנאי תנו פותיה דשמואל. והלכתא פותיה דשמואל.

משנה

60 מה שאמרה תורה בעולי רגלים (שמות לד כד) 'ולא יחמוד איש את
61 ארצו בעלתה לראות את פני ה' אלהיו שלש פעמים בשנה, למלך
62 הכתוב, שתהא פרתו רועה בארץ ואין תהי מוצקתה, ותהיה
63 תרנגולתה מנקרת באשפה ואין חולדה מוצקתה. ותלא דברים קל
64 וחומר, ומה פרה ותרנגולת אלו שרפן לזוק מובטח להם שאין
65 ניווקין, בני אדם שאין רפן לזוק, שכן אדם יש לו מזל, ואינו ממחר
66 להזק כמו ממונו על אחת כמה וכמה שאינם ניווקים. ממישיבה
67 הברייתא: אין לי שלא יזוקו עולי הרגל אלא בזמן ההליכה לבית
68 המדרש, אולם בזמן החזרה משם לבתיהם מנין לנו שאינם ניווקים.
69 תלמוד לומר בעולים לירושלים לזבח את הפסח (דברים יט א) 'ופניו
70 כבקר והלכת לאחריך', ומלמד הכתוב שתלך ותמצא אהלך בשלום,
71 בלא שום נזק.
72 מקשה הגמרא: וכי מאחר שלמדנו מזה הלכת לאחריך דאפילו
73 בחזרה [בזמן חזרתם] אינם ניווקים, מה שנאמר בהליכה 'ולא
74 יחמוד איש את ארצו' למה לו, הלא אם אינם ניווקים בחזרה כל
75 שכן שאינם ניווקים בהליכה. מתרצת הגמרא: כתוב זה נצרך
76 לברבאי אמרי. דאמר רבי אמי, כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל,
77 ושמן לו קרקע אין עולה לרגל. ודין זה נדרש ממה שנאמר 'ולא
78 יחמוד איש את ארצו'.
79 הגמרא מביאה שמועה נוספת בענין עליה לרגל: אמר רב אבין בר
80 רב אדא אמר רבי יצחק, מפני מה אין פירות גינסר גדלים
81 בירושלים, כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים, 'אלמלא לא עלינו
82 לירושלים אלא בשביל לאכול פירות גינסר בירושלים דינו',
83 ונמצאת העליה לרגל שלא לשמה. ביצא בו אמר רבי דוסתאי
84 ברבי ינאי, מפני מה אין חמי מבריא נמצאים בירושלים, כדי שלא
85 יהו עולי רגלים אומרים, 'אלמלא לא עלינו לירושלים אלא בשביל
86 לריוח חמין מבריא דינו', ונמצאת העליה לרגל שלא לשמה.
87 הגמרא חוזרת לבאר את דברי המשנה: שנינו במשנתנו, ובמה
88 אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסים בו חמץ וכו'. שואלת
89 הגמרא: מרתף מאן דבר שמייה - היכן נזכר במשנה עד עתה
90 שמרתף טטור מבדיקה, כדי שתשאל מזה המרתף שחייב בבדיקה.
91 משיבה הגמרא: הכי קאמר - כך אמר תנא המשנה, כל מקום שאין
92 מניסין בו חמץ אין צריך בדיקה, ומכך משתמע שאוצרות יין
93 ואוצרות שמן נמי [גם כן] אין צריך בהם בדיקה, שכן 'כל מקום'
94 שנקטה המשנה בא לפטור גם אותם מבדיקה, כמבואר לעיל (ע"א).
95 ועל כך שואלת המשנה, ובמה אמרו שצריך לבדוק שתי שורות
96 של חביות יין הסודרות במרתף. ומשיבה המשנה, דין זה נאמר
97 במקום שמניסין בו חמץ, ובגון במרתף - במרתף שמסתפקים
98 ממנו יין לצורך הסעודה, שיש לחשוש שמא נכנס לשם השמש
99 בתוך הסעודה כשפיתו בידו, ושכח אותה שם, כמבואר לעיל (ע"ב).
100 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור שיטת בית שמאי
101 במשנתנו: שנינו במשנה, בית שמאי אומרים, שתי שורות על פני
102 כל המרתף וכו'. אמר רב יהודה, שתי שורות אלו שאמרו בית
103 שמאי שצריך לבדוק, אלו הן שתי השורות שעומדות מול הכותל
104 שבו הפתח, החיצונית וזו שלאחריה, מן הארץ ועד שמי קורה
105 [גובה התקרה], לכל גובה ורוחב כל המרתף [ציוור א]. ורבי יוחנן
106 אמר, שתי שורות שאמרו בית שמאי הן שורה אחת מנין גאם -
107 גימ"ל יוונית שהיא בצורת אות כ"ף סופית, שורה אחת בקופה,
108 והאחת בשכיבה. ואלו הן השורה החיצונית שעומדת ממול
109 הפתח, מהארץ עד התקרה לכל גובה ורוחב המרתף, והשכבה
110 העליונה הסמוכה לתקרה ששוכבת לכל אורך ורוחב המרתף
111 [ציוור ב].
112 הגמרא מביאה סיוע מברייתא לכל אחת משיטות אלו: תנא
113 בנותיה דרב יהודה, ותנא בנותיה דרבי יוחנן - שנינו בברייתא אחת
114 כשיטת רב יהודה, ובברייתא אחרת כשיטת רבי יוחנן. תנא
115 בנותיה [שנינו כדבריו] דרב יהודה, בית שמאי אומרים, צריך
116 לבדוק שתי שורות על פני כל המרתף, ושתי שורות אלו שאמרו
117 שיש לבדוק, הן מן הארץ ועד שמי קורה. ותנא בנותיה [ושנינו
118 כדבריו] דרבי יוחנן, בית שמאי אומרים, יש לבדוק שתי שורות על

1 הרי זה צדיק גמור במצוה זו. ואם כן מה בכך שהוא מתכוין
2 בבדיקת החמץ גם למצוא את המחט, הלא מכל מקום מצוה היא,
3 ויש לה להגן עליו מפני סכנת העקרב. מתרצת הגמרא, לא
4 חייבוהו לבדוק במקום סכנה זו, משום שחששו דילמא פתר דברך
5 אתי לעיוני בתרה - שמא לאחר שיגמור לבדוק את החמץ ימשך
6 לחפש אחר המחט, ומאחר שכבר גמר את מצוותו, שוב אין
7 המצוה מגינה עליו מפני הסכנה.
8 הגמרא מביאה ביאור נוסף בסכנה שבבדיקת חורים וסדקים: רב
9 נחמן בר יצחק אמר, מה שנינו בברייתא שלא חייבוהו לבדוק
10 בחורים ובסדקים מפני הסכנה, מדובר בחורים הנמצאים בכותל
11 שבינו ובין הנכרי, והוא משום סכנת הנכרים, וכשיטת פלימו היא.
12 דתנא - שכן שנינו בברייתא, חור שבכותל שפניו בית יהודי לבית
13 ארמאי [ארמאי, נכרי], בודק היהודי את החור מצד ביתו, עד מקום
14 שידו מגעת ולא יותר, ואת השאר - ואת החמץ העלול להימצא
15 במקום שאין ידו מגעת מכלול בלב, ואין צריך לבדוק אחריו.
16 פלימו אמר, כל עצמו [את החור כולו] אינו בודק כלל, מפני
17 הפסגה, ובסמוך ביארו דבריו.
18 שואלת הגמרא: מאי [מה] ספגה יש בבדיקת החור שבינו ובין
19 הנכרי. אי נימא [אם נאמר] שיש בה סכנת בשפים, שהנכרי יעליל
20 עליו שהוא עושה לו כשפים בכותל ויהרגנו, אם כן כי אישתמיש
21 [כשהשתמש] הישראל בחור שבכותל, היכי אישתמיש - איך
22 השתמש בו, הלא היה לו לחשוש שיחשדנו בגוי שהוא עושה לו
23 כשפים. משיבה הגמרא: הים - שם בשעת השימוש בחור, כי
24 אישתמיש ימא ונהורא ולא מסיק אדעתיה - כאשר השתמש בו
25 הישראל היה זה ביום ובשעת האור, ועל כן לא העלה הנכרי
26 בדעתו להעליל עליו שהוא עושה כן לשם כשפים, אבל הים
27 [כאן] בשעת בדיקת החמץ, ליליא ושרגא הוא - הרי בלילה היא,
28 ונעשית לאור הנה, ועל כן מסיק אדעתיה - מעלה הנכרי על דעתו
29 להעליל עליו שעושה כן לשם כשפים.
30 מקשה הגמרא: מדוע פטרוהו מלבדוק משום סכנת הנכרי, והאמר
31 [והרי אמרו] רבי אלעזר, שלוחי מצוה אינן ניווקין, ואין לחשוש
32 לסכנה בזמן עשיית המצוה. מתרצת הגמרא: היכא דשיבית היוקא
33 שאני - היכן שהדבר שביח שיארה לו נזק על ידי קיום המצוה, יש
34 לחשוש לו אף במקום מצוה. שכן קאמר לאחר שצויה את
35 שמואל ללכת ולהמליך את דוד למלך תחת שאול (שמואל א' טו ב),
36 'ויאמר שמואל, איך אלה, ושמע שאול והרגני. ויאמר ה', עגלת בקר
37 תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי וגו', ועל ידי תחבולה זו לא ידע
38 שאול שבאת להמליך את דוד. ואף על גב שמשלח שמואל על ידי
39 ה', מכל מקום חשש מפני שאול שיהרגנו. ומכאן שאף לשליח
40 מצוה יש לחשוש לסכנה שכיחה.
41 הגמרא מביאה נידון בענין 'שלוחי מצוה אינם ניווקין': בעו מיניה
42 גרב - שאלו את רב, הני בני כי רב דרירי בנאנא - אותם תלמידים
43 של בית רב הגרים בכפרים שבבקעה, מהו למיית קרמא והשוקא
44 לבי רב - האם יכולים הם לבוא בבוקר קודם עלות השחר, וכן
45 בערב לאחר שחשיכה לישיבת רב, או שיש להם לחשוש מפני
46 המזיקים המצויים בלילה ולצאת רק לאחר שמאיר היום. אמר להו
47 [להם] רב, ניתו - יבואו בחשיכה, ועלי ועל צוארי יהיה עונש
48 היוקם. כלומר, אני ערב להם שלא יזוקו, משום שמצות תלמוד
49 תורה מגינה עליהם. הוסיפו לשואלו: נייל מאי - האם יכולים הם
50 גם לחזור לאכסנייתם לאחר שישך היום, ולסמוך על המצוה
51 שתגן עליו מפני המזיקים גם בדרך חזרתם, או לא. אמר להו רב,
52 לא דענא - איני יודע האם גם בדרך חזרה המצוה מגינה מפני
53 המזיקים.
54 הגמרא מביאה את ההכרעה בנידון זה: איתמר - נאמר בבית
55 המדרש, אמר רבי אלעזר, שלוחי מצוה אינן ניווקין לא בהליכתן
56 ואף לא בהיותן [בחזרתן].
57 שואלת הגמרא: קמאן - כשיטת מי אמורים דברי רבי אלעזר.
58 משיבה הגמרא: דבריו הם כי האי תנא - כמו שיטת תנא זה
59 שבברייתא שלפנינו. דתנא, איסי בן יהודה אמר, בלפי [מתוך]

משנה

1 המשנה מבארת שאין לחשוש שמא הכניסה חולדה חמץ לתוך
2 בית בדוק; אין חוששין שפמא גיררה חולדה חמץ מפי' שיעדין לא
3 נבדק לבית אחר באותה חצר שכבר נבדק, ויתחייב שוב בבדיקתו.
4 וכמו כן אין חוששים לגרירת חולדה למקום למקום באותו בית,
5 שמא לאחר שבדק זוית אחת והלך לבדוק זוית אחרת, גררה
6 חולדה חמץ ממקום שאינו בודק למקום הבדוק. דאם כן – שהרי
7 אם נחשוש לגרירת חולדה, הלא יש לחשוש לכך גם מבתי חצר
8 אחת לבתי חצר אחרת, שלאחר שנבדקו בתים אלו גררה אליהם
9 חולדה חמץ מבתי חצר אחרת שיעדין לא נבדקו. וכן יש לחשוש
10 שמא גררה חמץ מבתי עיר אחת שיעדין לא נבדקו לבתי עיר אחרת
11 שכבר נבדקו, ואין לדבך סוף, שהרי אין תקנה לחשוש זה עד
12 שיבדקו את כל הבתים בבית אחת. ומאחר שאי אפשר שיעשו כן,
13 בהכרח שלא חששו חכמים כלל לגרירת חולדה, ואף לא ממקום
14 למקום באותו בית.

גמרא

17 הגמרא מבררת מתי ניתן לסמוך על כך שהחולדה אכלה את מה
18 שגררה, ולא הותירה ממנו. מדייקת הגמרא: ממה ששינו במשנה
19 שאין חוששים שמא גררה חולדה חמץ למקום הבדוק, במשנה
20 דמעטמא (ו-שהטעם) שאין צריך לשוב ולבדוק משום חושש גרירת
21 חולדה, הוא רק מבין דלא הוינא דשקל – שלא ראינו שנטלה חמץ
22 והביאתו למקום הבדוק. הא הוינא דשקל הוינא – אבל אם ראינו
23 שנטלתו והביאתו למקום הבדוק, יש לחשוש שמא עדיין החמץ
24 נמצא כאן, ובעי (ו-צריך) מקום זה בדיקה נוספת. מקשה הגמרא:
25 ואמאי – מדוע צריך לחזור ולבדוק, נימא אכלתיה – הלא יש
26 לתלות ולומר שהחולדה אכלתו, ולא נשאר שם חמץ.
27 הגמרא מוכיחה ממשנה שיש לסמוך על תליה זה: מי לא תנן – וכי
28 לא שנינו במסכת אהלות (פ"ח מ"ז) מדורות (דירות) העפ"ה בארץ
29 ישראל, ממיאם בטומאת מת, משום שהם קוברים את נפליהם
30 בבתיהם. וקמה זמן ישקה הנכרי במדור ויהא המדור צריך בדיקה
31 מנפלים לכשיצא ממנו הנכרי ויבוא הישראל לגור בו, ארבעים יום,
32 כשיעור זמן יצירת הולד, שבמשך זמן זה יכולה אשת הנכרי
33 להתעבר ולהפיל נפל שמטמא בטומאת מת. ואם גר שם נכרי
34 כשיעור זה, הבית טמא אף על פי שאין לו אשה, משום שהנכרים
35 חשודים על הזנות, ושמא באה לשם אשה שאינה שלו ונתעברה
36 ממנו, והפילה שם. מוסיפה המשנה (שם מ"ח): וכל מקום שחולדה
37 וחויר יבולין לתוך בו, אין צריך בדיקה, שכן אף אם נקבר שם נפל
38 יש לתלות שחפרו החולדה והחזיר בקרקע ואכלוהו. ולפי זה
39 קשה, הלא כשם שסומכים על כך שנאכל הנפל על ידי החולדה,
40 כמו כן בחמץ יש לתלות שאכלתו החולדה, ומדוע אם ראינו
41 שהביאתו למקום הבדוק צריך לחזור ולבדוק.
42 מתרצת הגמרא: אמר רבי זירא, לא קשיא – אין זו קושיא, שכן הא
43 – המשנה באהלות מדברת בקשר (של הנפלים), והא – ואילו
44 משנתנו מדברת בלחם. ומבאר רבי זירא את החילוק: כפשר לא
45 משיירא (משיירת) החולדה, אלא רביא אוכלת את כולו, ועל כן
46 במקום שהיא מצויה אין לחשוש לבשר נפלים. אבל בלחם משיירא
47 – היא משיירת ממנו, ואינה אוכלת את כולו, ועל כן אם ראינו
48 שהכניסה לחם לתוך הבית צריך לבדוק אחריו.
49 הגמרא מביאה את שיטת רבא הסובר שאין כלל מקום לקושיא
50 האמורה: אמר רבא, האי מאן – מה קושיא היא זו, הלא אפילו אם
51 רגילה החולדה לשירר גם בבשר אין סתירה בין המשנה באהלות
52 למשנתנו. שכן בשלמא ה"ה – מובן הדבר שם במשנה באהלות,
53 שסומכים על אכילת החולדה משום דאימור ה"ה אימור לא ה"ה –
54 שיתכן לומר שהיו נפלים בבית ויתכן לומר שלא היו בו. ומאחר
55 שאינו אלא ספק בלבד, במקום שמצויות חולדות אנו תולים
56 לקולא, ואומרים שאף אם תמצא לומר דה"ה (ו-שהיה) שם נפל,
57 אימור אכלתיה – הלא יתכן לומר שהחולדה אכלה את כולו, וספק
58 אכילה מוציא מידי ספק נפל. אכלתיה – כאן בבית שהכניסה
59 חולדה חמץ לתוכו, דוידא נכנס חמץ לבית, דהוינא דשקל – שהרי

ראינו שנטלתו חולדה והביאתו לכאן, מי יימר דאכלתיה – מגני לנו
לומר בודאות שאכלה אותו. הלא אינו אלא ספק, וה"ה (ו-הרי זה)
כפך אכילה ודאי חמץ, ואין כפך היתר מוציא מידי ודאי איסור,
ועל כן יש לחשוש שמא עדיין החמץ קיים, וצריך לבדוק אחריו.
שנינו במסכת מעשרות (פ"א), שאין הפירות נאסרים משום טבל
ומתחייבים בתרומות ומעשרות מן התורה, עד שתגמר מלאכתם,
כגון בתבואה שגמר מלאכתה הוא במירווח הכרי ו-החלקת
ערימת התבואה בגורן. וכן אין הפירות מתחייבים עד שיראו את
פני הבית, כלומר, שיכנסו לבית דרך פתח הבית. הגמרא מקשה
על תירוצו של רבא מברייתא העוסקת בפירות של חבר שכבר
נגמרה מלאכתם ונכנסו לבית: וכי אין כפך אכילת חולדה שהוא
קרוב לודאי מוציא מידי ודאי איסור, והא תנאי – והרי שנינו
בברייתא, חבר הנאמן על המעשרות שמת, והניח בתוך ביתו מגורה
(גורן) מליאה פירות, ואפילו הן בני יומן – שניכר עליהם שהיום
נתמרחו ונתחייבו במעשר, הרי הן בתוקפת מתוקנין – מעושרים, לפי
שאנו תולים שיעשרם החבר. מסיקה הגמרא את קושייתה: והא
הכא דודאי מבילי הני פירי – והלא כאן שודאי חל שם טבל על
פירות אלו קודם שנתעשרו, שהרי הם ממורחים ונגמרה
מלאכתם, וגם ראו את פני הבית, ואילו עתה הם כפך מעושרין על
ידי החבר קודם שמת וכפך לא מעושרין על ידו, ומכל מקום קאמי
(בא) כפך היתר שמא עישרם החבר ומוציא אותם מידי ודאי
איסור של טבל, משום שרוב חברים מעשרים את פירותיהם מיד
כשהגיע זמן חיובם, קודם שיגיעו מתחת ידם. ואם כן גם ספק זה
שמא אכלה החולדה את החמץ, יש לו להוציא מידי ודאי איסור
של חמץ, משום שבדרך כלל היא אוכלת אותו, ולא כדברי רבא.
מתרצת הגמרא: ה"ה (שם) בחבר שמת, ודאי איסור ודאי היתר
הוא, ואין זה ספק המוכרע על ידי רוב, אלא כשם שברור לנו
שהפירות היו טבל מתחילה, כמו כן ברור לנו בלי פקפוק שעתה
הם מעושרים. והוא משום דחוקת ודאי היא על כל החברים
דמעשרי (ו-שהם מעשרים) את הפירות מיד כשהגיע זמן חיובם,
ולא רובם בלבד, כדבריו דרבי תניא חוואה. דאמר רבי תניא
חוואה, חוקת על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן
מאיסור, כדי שלא יכשלו בו בני אדם. על כן חוקה ודאית זו
מוציאה מידי איסור ודאי של טבל. מה שאין כן בחולדה שראינה
שגררה חמץ לבית, שהחמץ הוא ודאי, ואילו אכילת החולדה
אינה אלא ספק, ועל כן אמר שם רבא שאין ספק היתר מוציא מידי
ודאי איסור.
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף: ואי קשיא אמאי – ואם תרצה תוכל
לתרץ, כפך וכפך הוא, שהרי אף אם אין זה ודאי גמור שיעשר
החבר את הפירות, מכל מקום גם חיוב הפירות במעשר אינו ודאי,
וכשם שאנו מסופקים האם עישרם החבר או לא, כמו כן יש
להסתפק האם חל עליהם שם טבל כלל. שכן דילמא מעיקרא
אימור דלא מבילי – שמא מלכתחילה לא היו הפירות טבל, פאופן
שפטר בו רבי אושעיא ממעשר. דאמר רבי אושעיא, מערים אדם על
תבואתו – יכול אדם לנהוג בעורמה עם תבואתו, ומכניסה לתוך
הבית כפוזין (וק-הן השיבולת העליון) שלה לפני דישתה, ואחר כך
דש וזורה וממרח אותה בבית, כדי שתהא בהמתו אוכלת ממנה
והיה פטורה מן המעשר. שכן בכדי שתתחייב התבואה במעשר
צריכים להתקיים בה שני תנאים, גמר מלאכה שהוא המירווח,
וראית פני הבית (ומעבר דרך פתח הבית), ואין ראית פני הבית
מחייבת אלא לאחר שנגמרה מלאכתה. לפיכך אם הכניסה לבית
קודם מירווחה אינה מתחייבת אפילו לאחר שימרחנה, שכן לאחר
המירווח הרי היא כבר בתוך הבית, ושוב אינה עוברת בפתחו.
נמצא שהתבואה שהניח אחריו החבר בביתו אינה אלא ספק טבל,
שכן יתכן שהכניסה לבית לפני מירווח ונפטרה ממעשר, ועל כן
הספק שמא עישרה החבר מוציא מידי ספק איסור טבל.
הגמרא מוסיפה להקשות על דברי רבא מברייתא: וכי אין כפך
היתר מוציא מידי ודאי איסור, והתנאי – והרי שנינו בברייתא, אמר
רבי יהודה, מעשה בשפחתו הנכענית של מציק (אדם אלים) אחר
מישראל שהיה במקום ששמו ריפון, שהמילה נפל לתוך בור,

פסחים. פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמ"ה רש"י

משנה אין חוששין שמא יגירה חולדה כו' – אין חוששין כשבדק זית וזו ובא לבדוק
 זו שמא בתוך שבא לבדוק זו גיררה חולדה חמץ למקום הבדוק, וצריך לבדוק לחזור
 ולבדוק. **שם כן** – שבאת לחוש לכך – הרי גם מחצר לחצר יש לומר כך: אני בדקתי
 קודם לחביי, ולאחר בדיקתי הביאה חולדה חמץ מחצר חביי לחצרי, ואין לדבר סוף.

ולאו חצר ממש קאמר, אלא כל בתי החצר קרו
 חצר. **גמרא הא חזינן** – שהביאתו לכאן –
 חיישנן שמא עדיין הוא כאן, וצריך לבדוק. 1
 ואמאי נימא: אבלתיה. מי לא תנן – במסכת 2
 אהלול: מדורות הגוים טמאין, מפני שקוברין 3
 נפליהם בבתיהם, והגוים מטמאין במיתתן אף 4
 באהל לרבנן, ולרבי שמעון בן יוחי נמי, דאמר 5
 קברי הגוים אינם מטמאין במגע ומשא – מודה 6
 הוא דלא אימעוט אלא טומאת אהל, דלא 7
 מקרו אדם. וכמה ישעה הני במדור ויהא המדור 8
 צריך בדיקה – לכשיצא הגוי וירצה ישראל 9
 לדור בו. מ' יום. כדי יצירת הולד. ואף על פי 10
 שאין עמו אשה – לפי שחשוד הוא על הזנות, 11
 וכל מקום שחודר וחולדה יכולין להלוך אין 12
 ציבין בדיקה – שאם השקל שם – חטטוהו 13
 ואכלוהו. הא – דאהלות בבשרא מיירי, הלכך 14
 דאי אכלוה, דלא משתיירא. האי מאי – 15
 כלומר: מאי קשיא? אי נמי אורחא דמשיירא 16
 בבשרא – ליבא לן למיחש התם מידי. והתם 17
 חששא בעלמא הוא; אימור הוא אימור לא הוה, 18
 הלכך היכא דשכיחא חולדה – תלינן לקולא, 19
 ואמרינן: אם תמצא לומר הוה – אימור 20
 אבלתיה. וספק אכילה יכול להוציאנו מידי ספק 21
 השלכה. אבל הכא גבי חמץ, דקשיא לך היכא 22
 דחזינן דגיררה נמי נימא אבלתיה, דאי הוה. מי 23
 יימר דאכלתה – הוי ספק ביעור; דאי חמץ 24
 היה כאן, ואין ספק היתר מוציא את הבית הזה 25
 מידי דאי אסור. מגורה – גורן. בני יומן – 26
 דבכין הן, שהיום נתמרורו. והא **הבא** – דכיון 27
 דממורחין הן, ודרי הן בבית, דכל מגורה בבית 28
 היא. **דאי פבילי** – דהא נגמרה מלאכתן, וראו 29
 פני הבית, ואל שם טבל עליהן משעה שראה 30
 פני הבית. ספק עשורן חבר זה, ספק לא עשורן. 31
 ואתי ספק זה מוציא פירות הללו מידי דאי 32
 טבל – משום דרוב חברים מעשורן הם מיד, 33
 קודם שניחם מתחת ידו. התם **דאי ודאי** הוא 34
 – כי היכי דפשיטא לן דטבילי מעיקרא – הכי 35
 נמי פשיטא לן דעשרינהו, ואין נגמור והילוך אחר הרוב דבר, אלא חזקה דאי על כל 36
 החברים. ואי בעית **אימא ספק** ו**ספק הוי** – כי היכי דמספקא לן אי עשרינהו אי לא 37
 עשרינהו – הכי נמי איבא לספוקי אי חל עלייהו שם טבל מעולם אי לא, ומעיקרא 38
 אימור לא טבול. ואף על פי שהן ממורחין ובתוך הבית – אימור עבד להו כדרבי 39
 אושעיא שהכניסה לבית במוץ שלה ואחר כך דש וממרה. וחובת הטבל חלה בראיית 40
 פני הבית, בבבא מציעא "השוכר" (פ.ח.ב), וזה בראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתן 41
 לחול עליו שם טבל, וכשגמר מלאכתן – כבר בתוך הבית הוא, ואין אלו פני הבית 42
 אלא כשנכנס דרך פתחים, כדנתיב: חסידים הורגין הוי מנכניסין פירותיהן דרך 43
 טרקטמן וזי לחזינן **אימא ספק**, עכשיו מנכניסין דרך גגות דרך חצרות וקרפיות לבית 44
 כדי לפוטרין. הלכך לא חייל עלייהו שם טבל, ומותר היורש הזה לאוכלן אכילת קבע. 45
 ולא תימא נדי דלא חייל עלייהו טיבלא לאכילת עראי, אכילת קבע מיהא ליחסרו – 46
 דהא דמיתסרא אכילת קבע קודם קביעות גורן וגמר מלאכה מדרבנן הוא, וגבי איסור 47
 דרבנן סמכנין אהוקת חבר שעשורן. **כדי שתהא בהמתו אוכלת** – ואפילו קבע, דכל 48
 זמן שאין שם גורנו של טבל עליו – אינו אוסר באכילת עראי. וכל אכילת בהמה לא 49
 גזרו עלה משום אכילת קבע, דתנן במסכת פאה (פרק ראשון משנה ו'): ומאכל לבהמה 50
 ולחיה ולעופות ופטור מן המעשר עד שימרוה. אבל למאכל אדם, נדי דלא טבול 51
 מדאורייתא – מידו אפילו קודם מירוח אסרו לאכול קבע בכולי גמרא. **מציע** – איניש 52
 אלמא, וישראל הוה.

אין חוששין שמא יגירה חולדה – ואם תאמר: והא מרישא שמענינן, דתנני: כל מקום שאין
 מכניסין בו חמץ – אין צריך בדיקה! תריץ דהוה מוקמינן בשאין חולדה וברדלס יכולין
 לחלץ שם.

כל מקום שחולדה וברדלס חזיר מצויין שם אין צריך בדיקה – אומר רבינו יצחק: דכתיבם
 מותרין ליכנס בבתי גוים אפילו אין חזיר וחולדה
 מצויין שם, משום דתניא בתוספתא דאין מדורות
 העובדי כוכבים בחוצה לארץ.
בבשר לא משיירא – אומר רבינו תם: דדיינו
 דוקא בשר נפלים דרכין. דהא בפרק
 [שני] דבבא קמא (ט.ב.ש) חשיב חזיר שאכל
 בשר – אכילה על ידי הדיקה, ואם תמצא לומר
 הוה אימור אבלתיה – ואם תאמר: והא מדורות
 הגוים רשות היחיד הן, ותנן במסכת טהרות (פרק
 ששי משנה ד'): כל מקום שאתה יכול להרבות
 ספיקות וספיקי ספיקות – ברשות היחיד טמאו וש
 לומר: דלא דמי דך ספיקא לשאר ספיקי דאמאי
 אית לן למימר שיהא בו נפל; דמי לספק ביאה. אי
 נמי: אימור אבלתיה עדיף משאר ספיקות, דספק
 הרגל הוא, וקרוב לחדא. ותו, דאפילו מידי
 דאי בעי למימר שיוצא זה הספק, **כדי** שתהא
 בהמה אוכלת – ותימא: דמכל מקום הוי דאי
 טבל מדרבנן לענין אכילת קבע, אפילו הכניסה
 במוץ שלה. כדאמר: כדי שתהא בהמה אוכלת,
 משמע: אבל הוא עצמו – אסור. ובתוספתא תניא,
 ומייתי לה בפרק קמא דביצה (י.א.), הכניס לבית
 שבולין לעשות מתוך עיסה – אוכל מתוך עראי,
 ופטור. וקאתי ספק ומוציא מידי דאי דרבנן,
 חשיב להו בחוקת מתוקנים. גבי חמץ, אמאי לא
 אתי ספק ומוציא מידי דאי בדיקה דרבנן,
 דמאורייתא בבטול בעלמא אסור? דאומר רבינו
 יצחק: דמתניתין איירי בשלא בטלו, דהוי דאי
 דאורייתא. ועוד אומר רבינו יצחק: דהא דקאמר
 הרי הן בחוקת מתוקנין – היינו בתוך דלא חזו
 אלא לבהמה. הא דפריך במנחות בפרק "דבי
 ישמעאל" (ט.ב.ש) אמאי דקאמר מירוח הגוי
 אינו פטר משום בעלי בסיק, פירושו: עשירים
 שמוכרין תבואתן לגוי קודם מירוח, וחוזרין וקונין
 מתוך אחרי מירוח – תרומה נמי, אפשר דעביד
 כרבי אושעיא וכו'. משמע דלגמרי פטורו הכי
 פירושו: עביד להו כרבי אושעיא, ובמדי דמאכל
 בהמה – מה העוילוי חכמים בתקנתן?
כדי שתהא בהמה אוכלת – משמע דטבול שראה פני הבית אפילו בהמה נמי לא אכלה.
 ותימא לרבנו יצחק: מאי שנא משאר הגאז דרשי? דלא מצינו טבל שהוא אסור
 בתנאה! ויש לומר: דדרשינן ב"במה מדליקין" (שבת כ.א.ש) גבי אין מדליקין בטבל טמא
 משום דכתיב "את משמרת תרומותי" – בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת טהורה ואחת
 טמאה. מה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה כן, והיינו הדיקה, והדר
 גמר טהורה שטמאה, מה טמאה דמיתסר בהדיקה קודם הרמה – אף טהורה. וכן להאביל
 לבהמה, וכל הגאז של כילוי. ומכאן נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני
 תרומה. ורשי" לא פירש כן נבבה.

בשפתהו של מציק ובא בתוך הדיקן לידע אם זכר אם נקבה – מבאין אף להוכיח דשפחה
 משמאה בלידה – דשמא של גבירתה היה. מיהו, תורות כתיבם אמרינן
 בהדיא: "דבר אל בני ישראל" – אין לך אלא בני ישראל, מנין לרבות גיורת ושפחה
 משוחררת ושאין משוחררת – תלמוד לומר "אשה". והא דפריך בפרק "הערל" (בימות ערב,
 ושם): מי מצית אמרת תרומה כתיב הבא, התניא "דבר אל בני ישראל". גיורת ושפחה
 משוחררת מנין – תלמוד לומר "אשה". הא דנקט התם משוחררת – לאו למעוטי שאין
 משוחררת, אלא קיצר הברייתא, משום דלא פריך אלא ממשוחררת כדמסיק; ואי סלקא
 דעתך לתרומה – משוחררת בנות מיכל תרומה גינתו ושאין משוחררת אכלת שפיר אם
 היא של בתן. ואומר רבינו יצחק: דכון שוטה היה, דאפילו אם נאמר של גבירתה היה, וכן
 זה קרוב היה – לא היה לו ליטמא. דאמרינן ב"תורת כהנים" דאין בתן מטמא לנפלים,
 דרומיא דאביו ואמו בעינן בני קיימא. ועוד: דכאן לא היה לצורך המת.

קמו פסחים פרק ראשון – אור לארבעה עשר דף ט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

1 **ספק** גררוהו הדיא שעטא — ואם תאמר: האי בור היכא קאי? אי ברשות הרבים — אפילו
2 בספיקא אחת טהור, ואי ברשות היחיד — מאי משני שהטילה במין נפל לבור, והתנן
3 (טהרות פרק שמי משנה ד): כל ספיקות וספיקות וספיקות יבול להרבות ברשות היחיד
4 — טמא! ויש לומר: דגרירת חולדה וברדלס היו ספק הרגיל, כדפירשתי לעיל. ואמר רבינו
5 יצחק: דצריך לומר דרגלי הכהן היו ברשות
6 הרבים. דעל ברוך בחוריהו ליכא פותח טפה,
7 דאי איכא פותח טפה — (מפני) מה מועלת גירייה?
8 הא פותח טפה מביא את הטומאה. ואי רגלי
9 ברשות היחיד — נידוש שמא גיררוהו נגד רגליה,
10 וטומאה בוקעת ועולה. ועוד יש לומר: דרגלי כהן
11 ברשות היחיד היו, וגיררוהו ואכלוהו היו ספק
12 הרגיל.
13 **ולא** חיישין לחולדה — הא לא פריך דנידוש
14 לחולדה אפילו מבית לבית דאם כן אין
15 לברב טור, דאי אפשר שלא יבדוק אחד קודם
16 חבירו, ואיכא למינש שמא הביאה חולדה מבית
17 שאין בדוק לבדוק. אלא ממוקם למקום פריה,
18 דהיינו באותו הבית עצמו. כלומר: ולא חיישין
19 לחולדה באותו בית עצמו.
20 **בשלשה** עשר לא משיירא — פירוש: פעם
21 שאינה משיירת. ולהכי, היכא דלא
22 חזינן — לא חיישין, כיון דאפילו גררה פעם —
23 שאין משיירת. אבל היכא דחזינן — חיישין, כיון
24 דפעמים משיירת. ובארבעה עשר לעולם
25 משיירת, ואפילו לא חזינן — חיישין. וגבי בשר —
26 אפילו חזינן לא חיישין, דלעולם לא משיירת.
27 ואתי שפיר אביי כרבי זירא.
28 **היינו** תשע חנויות — לפי מה שפירש הקונטרס:
29 לענין בדיקה — לא נהירא לרבינו יצחק,
30 דהיכי מייתי רביה מתשע חנויות דהוי ספיקא
31 דאורייתא ואולנין לחומרא, דהכא ספיקא דרבנן
32 הוא כדאמרין בסמוך? מיהו יש לומר דאירי כוון
33 שלא ביטל. ועוד קשה: דגבי תשע חנויות ליכא
34 חזקת היתר, אבל הכא — אוקמא אחזקת בדוק,
35 דהא בדוק מיייר. דאי לאו הכי — פשיטא דבעי
36 בדיקה! ונראה לרבינו יצחק: דלענין שהביא עכבר
37 לבית וממצא קבע, אי שרי לאכילה אי לאו. ואם
38 תאמר: כי אתא עכבר ושקל מהני ציבורין, אמאי
39 חשיב ליה קבע? מאי שנא נמצא בפי עכבר,
40 מנמצא ביד גוי, דבפרק "גיד הנשה" (חולין צהא,
41 ושם) פריך לרב דאמר: בשר שנתעלם מן העין
42 אסור, כמנמצא הלך אחר הרוב. ומשני: שנמצא
43 ביד גוי ואומר רבינו יצחק: דהכא מיירי כשראינו
44 חלף קבע מן הקבע, שנגלה הספק במקום קביעות.
45 אבל אם לא ראינו — הנה ליה כפירש, ואולנין
46 בתר רובא. והא דפריך ב"תערובות" (זבחים עגב)
47 גבי זבחים שנתערבו בהטאות המתות או בשר
48 הבסקל, אמאי ימוחו כולם? נכבשניהו וניידיניהו,
49 ונימא: כל דפריש מרובא פריש. אף על פי שכבר
50 נגלה הספק במקום קביעות — שאני התם, דלא
51 הוי קבע גמור, שדאיסור מערב בדיהר ואינו
52 ניכר, ומדרבנן אסור בקבע זה. דמדאורייתא לא
53 חשיב קבע אלא כשהאיסור ידוע במקומו ולהכי
54 נמי גורזין התם טפי שמא יקח מן הקבע מנמצא,
55 כיון שאין האיסור ידוע.
56 **היינו** שתי קופות — הך סוגיא דמדומה בדיקת
57 חמץ לשתי קופות לא אתי כריל דמוקי
58 בשליה "הערל" (בבמות פטא), לךך דשתי קופות
59 כשרבו חולין על התרומה. אלא כרבי יוחנן, דלא
60 בעי התם רבייה. דלדידיה אתי שפיר, דמדמי חמץ להאי. וכולה שמעתא מיירי שהכבר כל כך גדול וליכא למימר אכילתה.

1 **וכא** כהן והצייץ — על שפת הבור. **לידע** אם זכר אם נקבה — וכוון קרוב או מבני הבית
2 היה, ושלחודו שם להגיד לאמו מה טיבו, ותבחין בין טומאת וטהרת זכר לימי טומאת
3 וטהרת נקבה. ולא נזכר אותו כהן על אזהרת "לנפש לא יטמא", והצייץ בו בבור, והנפל
4 לא ראה, וטיהרוהו ממאהיל על המת. שחולדה וברדלס מצויין שם — וסתם חור חולדה
5 וברדלס פותח טפה הוא, וגיררוהו לחורן, ולא
6 האהיל. רוח הפילה — שפיר מלא רוח. ואם
7 תמצא לומר נפל היה, כלומר: לכל אלה הוצרך,
8 שמא רוח הוא ואגיד, ואין כאן לא טומאת זכר
9 ולא טומאת נקבה. ואם אראה שחוא וולד —
10 צריכני לראות אם זכר אם נקבה. ודאי גיררוהו
11 — מוחזקין הן בכך, ולא דמי למתניתין. דקתני
12 הא חזינא חיישין, דנדי דוראי אכלה לא אמר
13 — אבל גיררוהו לחור שלחן אמר. ברדלס —
14 *אלנמס, **פמוטישי. ומה שמשיר — אחר
15 בדיקה מאכילתו — יניחו בצנעה, כשלושה עשר
16 רישא דקתני אין חוששין — בבדוק בשלשה
17 עשר. שמצוי פת הרבה לחולדה בתוך הבתים,
18 ואינה חוששת לשייר. וסיפא בהדיא תנן בה
19 בארבעה עשר, וכיון דלא חזיא החולדה פת
20 הרבה בבתים כמות שהיא רגילה — משיירא.
21 וכי חולדה נביאה היא — לתת לב על כך,
22 ולראות את הנולה, וידעת שלא יאפו עוד היום.
23 ותיטול בפנינו — והיכא דחזינן — על ברוחין
24 חיישין. וימצא תשע — דהכא ודאי איכא
25 למיחש, דהא מוכחא מילתא שנטלה פרסה
26 אחת. תשע ציבורין בו' — פסיקי הלכות הן.
27 ואתא עכבר ושקל — ונכנס לבית בפנינו, ולא
28 ידעינן אי חמץ שקל. וכיון דחזינא — צריכין אנו
29 לבדוק, או דילמא מצה שקל. דיכל תשע חנויות
30 — דקימא לן בהו לקמיה, היכא דבעי שנטלו
31 ממקום קבוע — אין חולכין בו אחר הרוב, אלא
32 הרי הוא כמחצה על מחצה, וספק איסורא
33 לחומרא. פירש — פרסה מאחת מן הציבורין
34 לאח' מן החיות, ולא ידענא מהי מנייהו פירש,
35 ואתא עכבר ושקליה ונכנס לבית. היינו סיפא —
36 דמתניתין תשע חנויות, דהיכא דלא לקחו
37 במקום קבוע — חולכין בו אחר הרוב. ולקח
38 מאחת מהנה — בתוך החנות — ספק אסור,
39 דכל קבוע כמחצה על מחצה נידון, דנפקא לן
40 מן "וארב לו רקם עליו" (בפרק בתרא דיומא)
41 (פדב) ובפרק קמא דכתובות (טא), ו**בנמצא** —
42 בשר הנמצא בקרקע בין החנויות — הלך אחר
43 הרוב, דכל דפריש מרובה פריש, דכיון דפריש —
44 אין כאן תורת קבוע. שתי קופות — דבר זה אנו
45 יכולין ללמדו ממשנת שתי קופות, דתלינן
46 לקולא. ולפניהן שני סאין — של פירות. ונפלו
47 אלו לתוך אלו — הסאין לתוך אלו הקופות,
48 וידוע לנו שהאחד נפל בוז ואחד בוז, ואין ידוע
49 אי זה בוז ואי זה בוז. הרי אלו מותרין — פירות
50 של קופות החולין מותרין לזר כבתחלה, אפילו
51 אין קופה כדי להעלות הסאה באחד ומאה.
52 שאנו אומרים: חולין לתוך חולין נפלו. אלמא:
53 תלינן לקולא היתר בהיתר ואיסור באיסור, ואף
54 על גב דאיכא למימר איפכא. הכא נמי לקולא
55 תלינן, ואמרין: החמץ נכנס לשאינו בדוק,
56 והמצה לבדוק.
בתרומה

פסחים דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמז

לשיר מהחמץ ולהצניעו, ועל כן שנינו במשנתנו שאין חוששים
 שגרה. אבל כיום ארבעה עשר בניסן, ולא שכיחא ריפתא כבולוהו
 קתי – שאין הפת מצויה בכל הבתים ביום זה, וכשאין רואה בהם
 החולדה פת מרובה כמו שהיא רגילה בכל יום, הרי היא חוששת
 שלא יהיה לה מה לאכול לאחר מכן, ומצניעא – ומשום כן היא
 ודאי משיירת מן החמץ ומצניעה אותו, ועל כן הצריכה המשנה
 להלן להצניע את החמץ לאחר הבדיקה ביום ארבעה עשר.
 רבא מקשה על תירוצו של אביי, ומתיר באופן אחר: אמר רבא,
 וכי חולדה נביאה היא לשים לב ולדעת את העתיד, וידעא
 דהאדינא ארביסר ולא אפי עד לאורתא ומשיירא וממטרא – עד
 שתדע שהיום הוא ארבעה עשר בניסן ולא יאפו עוד עד הלילה,
 שמשום כך תשייר מן החמץ ותצניעו. אלא אמר רבא, כך הוא
 פירוש דברי המשנה להלן, מה שמשיר לאחר הבדיקה יניחנו
 בצניעה, שפא תפול חולדה בפנינו, ויהא צריך בדיקה אחריו. אבל
 אם לא נראה שנטלה אותו חולדה, אכן לא נחשוש לכך, וכפי
 שנינו במשנתנו. הגמרא מוכיחה מברייתא כדברי רבא: תניא
 כותיה דרבא – שנינו בברייתא כדבריו של רבא, הריצה לאכול
 חמץ אחר בדיקה, כיצד יעשה, מה שמשיר יניחנו בצניעה, כדי שלא
 תבוא חולדה ותיטול בפנינו, ויהא צריך בדיקה אחריו.
 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רב מרי אמר, מה שהצריכה המשנה
 להלן להצניע את החמץ שמשיר לאחר הבדיקה הוא משום
 גיריה, שפא ניח עשר פרוסות וימצא רק תשע, ואפילו אם לא ראה
 שנטלה חולדה מהן, מכל מקום מכך שחסירה פרוסה אחת, מוכח
 שגרה אותה חולדה, ועל כן יצטרך לבדוק אחריה.
 הגמרא מביאה פסקי הלכות שונים בספק חמץ: היו לפנינו תשע
 ציבורין – ערימות של מצה, וציבור אחד של חמץ, ואתא – ובא
 עכבר ושאקל – ונטל בפנינו פרוסה מאחד מעשרת הציבורים
 והכניסה בפנינו לבית בדוק, ולא ידעין אי מצה שאקל אי חמץ שאקל
 – ואין אנו יודעים אם נטל מציבורי המצה, או שנטל מציבור
 החמץ וצריך לשוב ולבדוק את הבית, היינו – הרי זה כדן שנאמר
 בברייתא שתובא בסמוך בתשע הנויות, שאין סומכים בו על רוב
 היתר, וצריך לשוב ולבדוק אחר פרוסה זו ולבערה. ואולם אם
 פירש – פרשה הפרוטה מאחד מהציבורים לאחת מן הנויות,
 ואינו יודע אם היא מהציבורים היא פרשה, ואתא – ובא עכבר
 ושאקל – ונטל אותה והכניסה לבית, היינו – הרי זה כדן השנוי
 בסיפא של הברייתא האמורה, שיש לסמוך על הרוב, ואין צריך
 לבדוק אחריה.
 (דתני) [דתניא], היו לפנינו תשע הנויות שכולן מוכרין פשר בהמה
 שחוקה שהוא כשר, ונתות אחת מוכרת פשר נבלה, ולקח בשר
 מאחת מהן בתוך החנות, ואינו יודע מאיזה מהן לקח, ספיקא אסור,
 ואפילו שרוב החנויות מוכרות בשר חלוטה, מהטעם שיבואר
 בסמוך. ואולם בגמרא – אם פרשה חתיכת בשר מאחת החנויות
 ונמצאה על הקרקע שבין החנויות, ואין ידוע מאיזו מהן תפוסה,
 הלך אחר הרוב של החנויות, והבשר מותר. שכן הלכה בידינו,
 שהולכים אחר הרוב, ואם ישנו לפנינו דבר שמוטל בספק האם
 הוא מותר או אסור, יש לתלות שהוא מהרוב. אך אין זה אלא
 בדבר שפירש ממקום קביעותו ונולד בו הספק לאחר פרישתו,
 אבל אם נולד בו הספק כשניטל ממקום קביעותו, אין הולכים בו
 אחר הרוב, משום שכל קבוע הוא כמחצה על מחצה, והרי הוא
 כספק איסור שיש ללכת בו לחומרא. לפיכך כשנטלו את הבשר
 מהחנות שהיא מקום קביעותו ושם נולד בו הספק אין הולכים
 אחר רוב חנויות, אבל אם נולד הספק לאחר שפירש הבשר
 מהחנות שוב אין כאן תורת קבוע, ויש לתלות שפירש מאחת מרוב
 החנויות הכשרות. והוא הדין לציבורי מצה וחמץ, שאם ראינו
 שנטל העכבר חתיכה מאחד הציבורים ואינו יודע מאיזה מהם,
 מאחר שנטל הספק בשעה שעדיין היתה במקום קביעותה, אין
 הולכים בו אחר הרוב, אלא ספק שקול הוא שיש להחמיר בו. אבל
 אם נטל העכבר מחתיכה שכבר פרשה מהציבורים הרי נולד
 הספק שלא במקום קביעותה, ועל כן הולכים אחר הרוב ותלבי

1 וכן פתן לשפת הבור והצניעו בו, כדי לידע אם נפל זה וכן הוא ואמו
 2 טמאה בטומאת יולדת זכר, או אם נקבה היא ואמה טמאה
 3 בטומאת יולדת נקבה, ולא ראה את הנפל בתוך הבור. וכן מצניעה
 4 זה לפני חממים, ומיירוהו – את הכהן, ולא חששו שמא האהיל על
 5 הנפל ונטמא בטומאת מת, מפני שהולדה נכדלם – מין היה מצויין
 6 שם, ויש לתלות שגררוהו מהבור לחוריהם שבצידי הבור, ונמצא
 7 שלא האהיל הכהן על הנפל. מסיקה הגמרא את קושיותיה: והא
 8 הךא – והרי כאן במעשה זה, דודאי הפילה השפחה נפל בבור,
 9 וספק הוא האם גררוהו משם חולדה וברדלס וספק לא גררוהו
 10 והיא שעמא – באותה שעה שהצניע הכהן בבור, ומכל מקום קאתי
 11 – ובא ספק גרירה ומוציא מידי ודאי טומאה, והכהן טהור. ואם כן
 12 אף בחמץ שגררה אותו חולדה לתוך הבית, יש לומר שספק
 13 אכילתה יוציא מידי ודאי איסור חמץ, ומדוע יש לבדוק אחריו.
 14 מתרצת הגמרא: לא תימא – אל תאמרן שהפילה השפחה נפל ודאי
 15 לבור, אלא אימא – אמורין שהפילה כמין נפל לבור, וספק הוא האם
 16 היה זה נפל, או שלא היה אלא אפי' – עור העוברן מלא רוח,
 17 שאינו מטמא כולל. ונמצא דהוי – שהיה שם ספק טומאה נפל
 18 וספק גרירת חולדה, ודי בספק זה כדי לטהר את הכהן, שהרי ספק
 19 מוציא מידי ספק במבואר לעיל (ע"כ). אך אילו הפילה נפל ודאי,
 20 אכן היו מטמאים את הכהן, לפי שאין ספק מוציא מידי ודאי.
 21 מקשה הגמרא על תירוץ זה: והא – והרי כדי לידע אם וכן הוא
 22 אם נקבה היא קתינו – שנינו בברייתא, ומשמע מכך שודאי היה
 23 שם נפל, ולא הוצרך הכהן אלא לבדוק האם הוא זכר או נקבה.
 24 מתרצת הגמרא: הכי קאמר – כך היא כוונת הברייתא, הוצרך
 25 הכהן לבדוק את מה שהוטל לתוך הבור כדי לידע אם רוח הפילה
 26 ולהריד לאמו שאינה טמאה כולל, או אם נפל הפילה והרי היא
 27 טמאה בטומאת לידה, ואם תמצא לומר – ואם אראה שנטל
 28 הפילה, עליו לידע אם וכן הוא ואם נקבה היא, כדי להודיע לאמו
 29 כמה ימים עליה לשבת לימי טומאה ימי טהרה.
 30 הגמרא מתרצת את הקושיא מדברי הברייתא על רבא באופן
 31 אחר: ואיבעית אימא – ואם תרצה תוכל לתרץ, אכן מדובר
 32 בברייתא בנפל ודאי, אך הךא – שם ודאי ודאי הוא, מביין
 33 החולדה ונכדלם מצויין שם, ודאי כבר גררוהו לחוריהם שבצידי
 34 הבור כהיא שעמא – באותה שעה שהאהיל הכהן על הבור, שכן
 35 מוחזקים הם בודאות שהם גוררים. ונהי דשיורי משירא, מיגד
 36 מיתת ודאי גררום כהיא שעמא – ואף אם החולדה משיירת ואינה
 37 אוכלת את הכל, מכל מקום ודאי גוררת היא את כל הבשר לתוך
 38 החור באותה שעה, ולא נשאר ממנו כלום בבור עצמו בזמן
 39 שהאהיל עליו הכהן, ועל כן אינו נטמא בטומאת אהל. ומעתה אין
 40 להקשות משם על משנתנו, מדוע אם ראינו שגררה חולדה חמץ
 41 לתוך הבית צריך לבדוק אחריו, שכן אינה אוכלת את כולו.
 42 (לישנא אחריו) שם נהי דודאי אכלום לא אמרינן, ודאי גררוהו
 43 לחוריהו אמרינן).
 44 הגמרא מקשה מדברי המשנה להלן על מה שנינו במשנתנו,
 45 שאין חוששים לגרירת חולדה: ומי אמרינן – וכי אנו אומרין שאין
 46 חוששין שפא גררה חולדה, והא קתינו בסיפא – והרי שנינו במשנה
 47 להלן (ע"כ), שלאחר שברק אדם את חמצו, מה שמשיר ממנו לאכול
 48 למחר יניחנו בצניעה – במקום מוצנע ושמור, כדי שלא יהא צריך
 49 שוב בדיקה אחריו. וסברה הגמרא, שאם לא יצניעו יש לחשוש
 50 הדברים שגררו חולדה למקום אחר בתוך הבית שלא בפנינו, ואם כן
 51 מתרצת הגמרא: אמר אביי, לא קשיא – לא קשה מהמשנה להלן
 52 על משנתנו, שכן הא – מה שנינו שם שחוששים לגרירת חולדה,
 53 הוא כיום ארבעה עשר בניסן, שכן מפורש במשנה זו שמדובר
 54 בבדיקה ארבעה עשר. והא – ומה שנינו במשנתנו שאין חוששים
 55 לכך, הוא כיום שבדוק בשלשה עשר בניסן. מפרש אביי את תירוץ:
 56 בשלשה עשר דשכיח ריפתא כבולוהו קתי – בשלשה עשר בניסן
 57 שמוציא לחולדה הרבה פת בכל הבתים, ואין החולדה חוששת
 58 שמא לא יהיה לה מה לאכול לאחר מכן, לא מצניעא – אין דרכה

18 חולין לא צריך להקפיד על לשון נקיה, ועל כן אומר הכתוב, וידעת
 19 שפתי פרוז מללו, שבכל דיבור שהוא יש לבחור בלשון נקיה.
 20 הגמרא מקשה על מה ששינו בברייתא שלא הזכיר הכתוב לשון
 21 מרכב באשה משום שגנאי הוא לה. מקשה הגמרא: וכי פאשה לא
 22 קתיב ונכתבו פה לשון מרוב, והתיב ו-והרי כתוב ברבקה
 23 בשעה שעזבה את בית אביה והלכה עם אליעזר כדי להינשא
 24 ליצחק (בראשית כד סא), ותיקם רבקה ונערו תיה ותרכנה על הגמלים.
 25 הרי שגם באשה מצינו בתורה לשון רכיבה. מתרצת הגמרא: התיב
 26 ו-שם משום קצותא דגמלים אוקרא היא - משום פחד הישיבה
 27 על הגמל שהוא גבוה והיא יראה ליפול ממנו אף דרך האשה
 28 לרכב עליו, כדי לאחוז בו בידיה וברגליה. אבל על שאר הבהמות
 29 אין האשה רוכבת, אלא יושבת עליהן כששתי רגליה בצד אחד
 30 של הבהמה.
 31 עוד מקשה הגמרא: והתיב - והרי נאמר במשה כששב ממדין
 32 למצרים (שמות ד ט) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על
 33 החמור, ואם כן גם באשה נאמר לשון מרכב. מתרצת הגמרא:
 34 התיב ו-שם

1 שרכיבה שהיא בפסוק רגלים נחשבת לגנאי באשה. ועוד אומר
 2 הכתוב (איוב טו ה), ותבחר לשון צרומים, שאמר אליפו רע איוב
 3 לאיוב, מצוה עליך לבחור בלשון חכמים שהיא נקיה. ועוד אומר
 4 הכתוב שאמר אליהוא לאיוב (שם לג א), וידעת שפתי פרוז מללו,
 5 וברור היא לשון מבוררת ונקיה.
 6 שואלת הגמרא: מאי ואומר - לשם מה מוסיפה הברייתא ראיות
 7 אלו ולא הסתפקה בראיה מזוהה. משיבה הגמרא: כך אמרה
 8 הברייתא, וכי תימא - אם תאמר לדהות את הראיה מזוהה משום
 9 דהני מילי - שדבר זה צריך לבחור בלשון נקיה, נאמר רק
 10 פדאורייתא - בלשון התורה שיצאה מפי הגבורה, ועל כן הקפידה
 11 על לשון נקיה, אבל פדרבנן - בדברי חכמים במשנה ובברייתא לא
 12 צריך להקפיד בזה, תא שמע - בא ושמע ראייה שגם במשנה
 13 ובברייתא יש להקפיד על הדבר, ואומר - הרי אומר הכתוב,
 14 ותבחר לשון צרומים. ומכאן שאף הערומים - החכמים בוחרי
 15 לשון הם, ומשתמשים רק בלשון נקיה. וממשיכה הברייתא: וכי
 16 תימא - ואם תאמר דהני מילי - שדבר זה שיש לבחור בלשון נקיה
 17 הוא רק פדרבנן - בדברי חכמים, אבל פמילי דעלמא - בדברי

אגרות קודש

ב"ה, כ"א תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ו תמוז, בו כותב אודות הצעת הוראה בגמרא בכתה מעורבת בנים ובנות.

והנה מעורבות בזה שתי שאלות: א) לימוד גמרא עם בנות, ב) לימוד בנים ובנות ביחד, והרי כנראה מהשאלה, מדובר בגדולים וגדולות.

במענה לשאלה האי' - בכלל יש להזהר בכגון דא, שלא לפרוץ גדר הנהוג במקום, ובפרט באה"ק ת"ו, אשר עיני האי"א בה מראשית השנה עד אחרית שנה. ובאם אין בזה נוהג קבוע, יש לנהוג מתאים לפסק דין המובא גם בשו"ע לרבנו הזקן הלכות תלמוד תורה סוף פרק א', בהנוגע להלכה, שגם נשים חייבות ללמוד, ולבחור במסכת ששם מובאות הלכות האמורות.

בהנוגע לשאלה השני' - מכמה נקודות חמורה היא משאלה הראשונה. ולכן יש להשתדל ככל האפשר, שילמדו בהפרדה, ואפילו את"ל שבלימודם אצל מורים האחרים לא תהי הפרדה האמורה, הרי עליו להפגין עכ"פ בשטח שלו, נחיצות הפרדה, וזה ישמש בתור מחאה מצדו, ויתן מקום להתבונן בשאלה זו, לאלו שלע"ע אין מסכימים על הפרדה, בראותם ההצלחה במקום שהפרידו, וק"ל.

לפלא שאין מזכיר ע"ד השתתפותו בהתועדות דחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז, ובטח גם עם מושפעי דבר בפרשת המאסר והגאולה בהנוגע להם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג.ב. כבקשתו נשלח המכתב מבלי לחכות על התור.

23 שהגונב קדשי מזבח פטור מכפל ומתשלומי ארבעה וחמשה,
 24 משום שנאמר בחיובים אלו (שמות כב ט) 'וגונב מבית האיש', ומיעטו
 25 חכמים 'מבית האיש' ולא מבית הקדש, שמאחר שקדשים הם
 26 ממון גבוה ואינם ממון הבעלים, אין הגנב מתחייב בתשלומי
 27 גניבה. אבל רבי שמעון אומר, שאם הם קדשים שהמקדיש חייב
 28 באחריותם, ואם נגנבו או אבדו עליו להביא קרבנות אחרים
 29 תחתיהם, חייב הגנב לשלם לו תשלומי כפל ותשלומי ארבעה
 30 וחמשה. שכן אף שהם ממון גבוה, מכל מקום מאחר שאיבודם
 31 גורם למקדיש הפסד ממון משום שיצטרך להביא אחרים
 32 תחתיהם, וקיומם מונע ממנו הפסד זה, הרי הם נחשבים כממונו.
 33 מקשה הגמרא: הניחא – מובנים דברי הברייתא למאן דאמר ו-לרבי
 34 שמעון הסובר ד'דבר הגורם לממון בקמזון דמי', שעובר אדם על
 35 חמץ שנתחייב באחריותו, שכן משום שקיומו גורם לו לריח ממון
 36 הרי הוא נחשב כממונו. אלא למאן דאמר 'דבר הגורם לממון לאו
 37 בקמזון דמי', מאי איכא למימר – מה יש לנו לומר בטעם מה שהוא
 38 עובר עליו. מתרצת הגמרא: שאני הכא – שונה הדין כאן בחמץ,
 39 משום דאמר הכתוב 'לא ימצא', ובכך ריבה אף חמץ שנמצא תחת
 40 אחריותו.
 41 הגמרא מביאה לשון אחרת בנידון זה: איכא דאמר – יש אומרים
 42 שכן יש להקשות, הניחא – מובנים דברי הברייתא למאן דאמר דבר
 43 הגורם לקמזון לאו בקמזון דמי,

1 תדרשנו, אף חמץ של נכרי שכיבשתו והוא מצוי אצלך, מכל
 2 מקום אינך עובר עליו עד שיהיה שלך.
 3 הגמרא מפרשת את המשך דברי הברייתא: אמר רב – הובא לעיל
 4 בברייתא, 'יכול ימין ויקבל פקדונות מן הנכרים, תלמוד לומר 'לא
 5 ימצא', שעובר אף על חמץ שאינו נראה לעין וכן על חמץ של
 6 נכרי, שהופקד אצלו. מקשה הגמרא: הא אמרת ו-הרי אמרת
 7 ברישא, שלף אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה.
 8 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – מה ששנינו שחמץ של נכרי
 9 אסור, הוא באופן דקביל עליה ו-שקבל עליו ישראל אחריות על
 10 החמץ שהופקד אצלו, ועל כן הוא נחשב כממונו. והא – ומה
 11 ששנינו ברישא שאין עוברים עליו, הוא באופן דלא קביל עליה
 12 ו-שלא קיבל עליו ישראל אחריות.
 13 הגמרא מביאה את דברי רבא המבארים את החילוק האמור: כי
 14 הא ו-כמו דאמר ליה ו-להם רבא לבני מהווא עירו, בעירו המירא
 15 דבני חילא מכתייבו – עליכם לבער לפני פסח את החמץ של אנשי
 16 חיל המלך המופקד בידכם כדי לתקנו ולהכינו לאכילה בעבורם,
 17 כיון דאילו מיניב ואילו מיתביד בפרשתייכו קאי ובעיתו לשלומי –
 18 מאחר שאם יגנב או יאבד חמץ זה הרי הוא תחת אחריותכם,
 19 ותחייבו לשלם תמורתו, על כן דקבילון דמי – הרי הוא כממון
 20 שלכם, ואסור הוא עליכם ביביל יראה ויבל ימצא.
 21 הגמרא מקשה על מה שמבואר בברייתא שבקיבל עליו אחריות
 22 חייב כיון שנחשב כממונו: שנינו במשנה במסכת בבא קמא (עד),

31 דעתו לחזור לביתו בפסח, אפילו אם יצא מראש השנה וקוק לבער
 32 את החמץ קודם יציאתו. אבל אם יצא בתוך שלשים יום שלפני
 33 הפסח חייב לבער אפילו כשאין בדעתו לחזור, משום שכבר חלה
 34 עליו חובת ביעור.
 35 הגמרא מביאה שכן היא שיתת רבא גם במקום אחר: ואודא רבא
 36 לטעמיה – רבא המפרש כן בדברי רב הולך לשיטתו. דאמר רבא,
 37 העושה את ביתו אוצר של תבואה קודם פסח שלשים יום, אין הוא
 38 זקוק לבער את החמץ הנמצא שם תחת האוצר, משום שהוא
 39 נחשב כמבוער. אבל אם בא לעשות את ביתו אוצר תוך שלשים
 40 יום לפני הפסח, הרי הוא זקוק לבער קודם לכן את החמץ מהבית,
 41 משום שכבר נתחייב בביעור, ולכתחילה אינו יוצא ידי חובת
 42 ביעור בהטמנת החמץ תחת האוצר. וקודם שלשים נמי לא אמרן
 43 ו-לא אמרנו שאינו זקוק לבער, אלא במקום שאין דעתו לפנותו
 44 (את האוצר) מהבית בתוך הפסח, אבל אם דעתו לפנותו מהבית
 45 בתוך הפסח, אפילו אם עשאו אוצר קודם הפסח שלשים יום, נמי
 46 ו-גם כן זקוק הוא לבער את החמץ ממנו. ומטעם זה מחייב רבא
 47 בביעור גם את המפרש והיוצא בשיירא אף קודם שלשים יום
 48 מהפסח, כל שבדעתו לחזור בתוך הפסח.
 49 שואלת הגמרא: הני שלשים יום מאי עבדיתייהו – שלשים יום אלו
 50 מה משמעותם, ומדוע דווקא מאותו הזמן ואילך חלה עליו חובת
 51 הביעור. משיבה הגמרא: כדתניא, שואלין ודורשין בהלכות תפסח,
 52 קודם תפסח שלשים יום. רבן שמעון בן גמליאל אומר, שתי שבתות
 53 ו-שבעות קודם הפסח שואלים ודורשים בהלכותיו. הרי
 54 שלשית תנא קמא שלשים יום קודם הפסח חלה החובה לדאוג
 55 לצרכיו, ומשום כן מאותה שעה חלה חובת הביעור, ושוב אינו
 56 יכול להיפטר ממנה על ידי יציאה מביתו או עשייתו לאוצר.
 57 הגמרא מפרשת מחלוקת תנאים זו: מאי טעמא ו-מהו טעמן דתנא
 58 קמא הסובר ששלשים יום קודם הפסח שואלים ודורשים
 59 בהלכותיו,

1 בני אדם מחמץ של הקדש אף בכל ימות השנה, שהרי הוא אסור
 2 בהנאה משום איסור מעילה, ועל כן אין חשש שיבואו לאוכלו
 3 בפסח.
 4 הגמרא מבארת האם צריכים לעשות היכר לחמץ של נכרי או של
 5 הקדש הנמצא בבית ישראל: ואמר רב יהודה אמר רב, המצו של
 6 נכרי הנמצא בבית ישראל ולא קיבל עליו ישראל אחריות, ואינו
 7 עובר עליו ביביל יראה, עושה לו ישראל בערב פסח מחיצה של
 8 עשרה תפחים משום היכר, כדי שלא יבוא לאוכלו. ואם הרמץ של
 9 הקדש הוא, אינו צריך לעשות לו מחיצה. שואלת הגמרא: מאי
 10 טעמא – מהו טעם החילוק שבין חמץ של הקדש לחמץ של נכרי.
 11 משיבה הגמרא: מיבדל בדילי אינשי מיניה – משום שבדלים בני
 12 אדם מחמץ של הקדש בכל ימות השנה, ועל כן לא יבואו לאוכלו
 13 בפסח.
 14 הגמרא מביאה בשם רב דין נוסף בביעור חמץ: ואמר רב יהודה
 15 אמר רב, המפרש ו-הפורש מן היבשה ויוצא להפליג בים, וכן
 16 היוצא מביתו ללכת פשיידא למקום רחוק, אם יצא קודם הפסח
 17 שלשים יום, אין הוא זקוק לבער את החמץ מביתו. אבל היוצא
 18 מביתו בתוך שלשים יום שלפני הפסח, הרי הוא זקוק לבער את
 19 החמץ מביתו קודם יציאתו, שכן בתוך זמן זה כבר חל עליו חיוב
 20 להזהר בצרכי הפסח, וכבר נתחייב בבדיקת החמץ וביעורו.
 21 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי רב: אמר אביי, הא
 22 אמרת ו-מה שאמרתן שאם יצא בתוך שלשים יום זקוק לבער, לא
 23 אמרן ו-לא אמרנו כן אלא במקום שדעתו לחזור לביתו בתוך
 24 הפסח, אבל אם אין בדעתו לחזור לביתו בפסח, אין הוא זקוק לבער
 25 את החמץ קודם יציאתו. אמר ליה רבא לאבבי, והרי אי דעתו לחזור
 26 לביתו בתוך הפסח, אפילו אם יצא מראש השנה נמי ו-גם כן יש
 27 לו לבער את חמצו, שכן כשיחזור לביתו ויראה את החמץ יעבור
 28 עליו ביביל יראה. אלא אמר רבא, הא דאמרת ו-מה שאמרתן שאם
 29 יצא קודם הפסח שלשים יום אין זקוק לבער, לא אמרן ו-לא אמרנו
 30 כן אלא במקום שאין בדעתו לחזור לביתו בימי הפסח, אבל אם

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' א

19 שְׁנֵשֶׁת־מִשּׁוֹ בָּהּ בְּתִיבָה בּוֹמֵן אֶחָד בְּצִיפּוֹרִין שֶׁל מַעוֹת חוֹלִין וְצִיפּוֹרִין
20 שֶׁל מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אֵלּוּ בּוֹזִית זֶה וְאֵלּוּ בּוֹזִית אַחֲרָהּ, וְאִין כֵּאֵן
21 רֵאשׁוֹנוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת. רַב פֶּסָא אָמַר, כְּגוֹן דְּאִשְׁתְּכַח וְ-שְׁנִמְצָאוּן
22 הַמַּעוֹת שֶׁאֵנּוּ מְסוּפָקִים עֲלֵיהֶן כְּגוֹמָא שְׁבִיתִיבָה, וְעַל כֵּן אִין לִלְכַת
23 אַחֲרָהּ אַחֲרוֹן, שְׁהֵי יִתְכֵן שֶׁהַמַּעוֹת הַנִּמְצָאוֹת הוֹנְחוּ שֶׁם מִלְּפָנֵי
24 יָמִים רַבִּים, וּמְשׁוּם שֶׁנִּשְׁמַנּוּ בַּגּוּמָא לֹא רָאָה אוֹתָן הַבַּעֲלִים וְלֹא
25 הוֹצִיאָן מִשָּׁם.
26 הַגַּמְרָא דְנָה בְּבִרְכַת בְּדִיקַת חֲמִץ: אָמַר רַב יְהוּדָה, הַבּוֹדֵק אֶת הַחֲמִץ
27 צְרִיךְ שֶׁיִּבְרַךְ קוֹדֵם הַבְּדִיקָה עַל מִצְוֵה זֶה. שׁוֹאֵלֶת הַגַּמְרָא: מָאֵי מְבָרַךְ
28 - אִיזוֹ בְּרַכָּה הוּא מְבָרַךְ עַל הַבְּדִיקָה. מְשִׁיבָה הַגַּמְרָא: רַב פְּפִי אָמַר
29 מְשִׁמִּיָּה דְרַבָּא (אֹמְרִי), מְבָרַךְ 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוּוּנוּ לְבַעַר
30 חֲמִץ'. וְרַב פֶּסָא אָמַר מְשִׁמִּיָּה דְרַבָּא, מְבָרַךְ 'עַל בִּיעוּר חֲמִץ'. הַגַּמְרָא
31 מְפָרֶשֶׁת אֶת מַחְלֻקְתָּם: כְּלָשׁוֹן 'לְבַעַר' בּוֹדֵל 'עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי - כּוֹלֵם
32 מוֹדִים וְאִינָם חוֹלְקִים, דְּיָדְעִי לְהַפָּא מְשִׁמֵּם - שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָהּ הִיא
33 לְהַבָּא, כְּלוֹמֵר, עַל הַבִּיעוּר שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת, וְעַל כֵּן לְדַבְרֵי
34 הַכֵּל רְאוּי לְבָרַךְ בְּנוֹסַח זֶה, שְׁהֵי מְבָרְכִים בְּרַכָּה זֶה קוֹדֵם הַבְּדִיקָה,
35 כְּפִי שִׁבּוּאֵר לְהֵלֵךְ (ע"ג).

1 הַגַּמְרָא מְקַשָּׁה מְבַרְיִיתָא עַל מַה שֶׁשֵּׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה שֶׁהוֹבָאָה לְעֵיל
2 שֶׁהוֹלְכִים אַחֲרָהּ אַחֲרוֹן: וְיָי אֲזֵילִין בְּתַר בְּתַרָא - וְכִי אֵנּוּ הוֹלְכִים
3 אַחֲרָהּ אַחֲרוֹן וְתוֹלִים שֶׁהַדָּבָר הַנִּמְצָא הוּא זֶה שֶׁהוֹנַח אַחֲרוֹן בְּאוֹתוֹ
4 מְקוֹם, וְהָא תְּנִינָא - וְהֵי שֵׁנִינוּ בְּבַרְיִיתָא, דְּרַב יוֹסִי בְּרִי יְהוּדָה אָמַר,
5 תִּיבָה שְׁנֵשֶׁת־מִשּׁוֹ בָּהּ לְהַנִּיחַ מַעוֹת חוֹלִין וּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אִם רֹב
6 הַמַּעוֹת שֶׁהוֹנְחוּ בָּהּ הֵם שֶׁל חוֹלִין, אֵנּוּ תוֹלִים שֶׁכֵּל הַמַּעוֹת
7 שֶׁנִּמְצָאוֹת בָּהּ הֵם שֶׁל חוֹלִין, וְאִם רֹב הַמַּעוֹת שֶׁהוֹנְחוּ בָּהּ הֵם שֶׁל
8 מַעֲשֵׂר, אֵנּוּ תוֹלִים שֶׁהַמַּעוֹת הַנִּמְצָאוֹת בָּהּ הֵן שֶׁל מַעֲשֵׂר. מְסִיקָה
9 הַגַּמְרָא אֶת קוֹשִׁייתָה: וְאִמָּאי הוֹלְכִים אַחֲרָהּ הַרּוּב, לְיִזִּיל בְּתַר בְּתַרָא
10 - הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ לִלְכַת אַחֲרָהּ הַמַּעוֹת שֶׁהוֹנְחוּ אַחֲרוֹנוֹת בְּתִיבָה,
11 וְלִתְלוֹת שֶׁהַמַּעוֹת שֵׁנִיתָנוּ בָּהּ רֵאשׁוֹנוֹת כְּבֵר נִיטְלוּ מִמֶּנָּה. אֲלֹא
12 בְּהִכְרַח שְׁאִין הוֹלְכִים אַחֲרָהּ אַחֲרוֹן, וְלֹא כְּדַבְרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהוֹבָאָה
13 לְעֵיל. מְתַרְצַת הַגַּמְרָא: אָמַר רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, הָכָא כְּמָאֵי עֲסָקִינוּ
14 וְ-כֵאֵן בְּבַרְיָתָא בְּמַה מְדוּבְרָא, כְּגוֹן שְׁנֵשֶׁת־מִשּׁוֹ בָּהּ - בְּתִיבָה זֶה, מַעוֹת
15 חוֹלִין וּמַעוֹת מַעֲשֵׂר, וְאִין יוֹדַע בְּאִיּוֹ מִהֵן נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ כְּפוּתָא, וְלִכְּן
16 הוֹלְכִים אַחֲרָהּ הַרּוּב, אֲבָל כְּשִׁיּוּדַע בְּאֵלּוּ מַעוֹת נִשְׁתַּמֵּשׁ לְבִסּוּף אֲכֵן
17 הוֹלְכִים אַחֲרָהּ הַשִּׁימוּשׁ אַחֲרוֹן.
18 הַגַּמְרָא מְבִיאָה תִירוּצִים נוֹסְפִים עַל קוֹשִׁיא זֶה: רַב זְבִיד אָמַר, כְּגוֹן

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' ב

21 הַצּוֹרוּךְ בְּמַה שֶׁהוֹסִיפָה הַבְּרִייתָא 'אֹמְרִי נֵר ה' נִשְׁמַת אֲדָם חִפְשׁ
22 כֵּל חֲדָרֵי בֵּטָן, וְמַה מוֹסִיף לְלַמְדָנוּ כְּתוּב זֶה, הֲלֹא כְּבֵר לְמַדְנָו
23 מֵאֲחַפְשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת' שְׁחִיפוּשׁ הוּא בְּנֵר. מְשִׁיבָה הַגַּמְרָא:
24 אִין דִּי בְּכַתּוּב הָאֵמּוֹר לְגַבֵּי יְרוּשָׁלַיִם שְׁכֵן יֵשׁ לְדַחּוֹת רֵאִיָּה זֶה. וְכֵן
25 אֹמַרְתָּ הַבְּרִייתָא, וְכִי תִיָּמָא - שְׁמָא תֵּאֵמַר, הָאֵי בְּעֵת הַהִיא אֲחַפְשׁ
26 אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת' קוּלָא הוּא דְקָאֵמַר רַחֲמֵנָא וְ-שְׁאֵמַר ה' לְגַבֵּי
27 חִיפוּשׁ יְרוּשָׁלַיִם, שְׁלַעֲתִיד לְבוֹא לֹא בְּרִיקָנָא לְהַ פִּירוּשָׁלַיִם כְּנִהוּרָא
28 דְּאֲבוּקָה דְנִפְיֵשׁ נִהוּרָא מוּבָא - לֹא אֲבָדוּק אֶת עוֹן יְרוּשָׁלַיִם לְאוּר
29 אֲבוּקָה שְׁאוּרָה רַב מֵאֵד, אֲלֵא כְּנִהוּרָא דְשֶׁרְנָא דְזוּמַר נִהוּרָא מְפִי -
30 אֲלֵא לְאוּר הַנֵּר שְׁאוּרוֹ מוּעֵט יוֹתֵר, וְעוֹן רַבָּה מְשַׁתְּכַח וְעוֹן זוּמַר לֹא
31 מְשַׁתְּכַח - כְּדִי שֶׁרַק עוֹן גְּדוֹל יִמְצָא עַל יָדוֹ וְלֹא עוֹן קָטָן. וְאִם כֵּן
32 אִין לְהוֹכִיחַ מִהַכְּתוּב הָאֵמּוֹר עַל מִצִּיאָה וְחִיפוּשׁ שְׁאֵמַר בְּחֲמִץ,
33 שְׁכֵן יִתְכֵן שֶׁלְגַבֵּי חֲמִץ נִצְרַךְ חִיפוּשׁ מְעוּלָה בְּאֲבוּקָה וְאִין דִּי בְּנֵר.
34 עַל כֵּן נִצְרַכָה הַבְּרִייתָא לְהוֹסִיף, תָּא שְׁמַע - בֵּא וְשִׁמַּע רֵאִיָּה מִמָּה
35 שְׁנֵאֵמַר 'נֵר ה' נִשְׁמַת אֲדָם, חוֹפֵשׁ כֵּל חֲדָרֵי בֵּטָן, שְׁגַם חִיפוּשׁ בְּנֵר
36 הוּא חִיפוּשׁ מְעוּלָה.
37 הַגַּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא נוֹסֶפֶת הַמְחַיֶּבֶת בְּדִיקָה לְאוּר הַנֵּר וְלֹא
38 לְאוּר דְּבָרִים אַחֲרָיִם: תְּנוּ רַבְּנָנֵי, אִין בּוֹדְקִין אֶת חֲמִץ לֹא לְאוּר
39 הַחֲמִץ, וְלֹא לְאוּר הַלְּבָנָה, וְלֹא לְאוּר הָאֲבוּקָה, אֲלֵא לְאוּר הַנֵּר,

1 לְמַדְנָו מִ'חִיפוּשׁ' דִּיָּה וְ-שְׁנֵאֵמַר בְּסוּמוֹךְ לְהַ, שֶׁהִיתָה עַל יָדֵי
2 חִיפוּשׁ. וּמֵאֲחַר שֶׁלְמַדְנָו מִמִּצִּיאָה זֶה עַל לְשׁוֹן מִצִּיאָה שְׁנֵאֵמַר
3 בְּחֲמִץ, אִם כֵּשׁ שְׁמִצִּיאָה הַגְּבִיעַ הִיתָה עַל יָדֵי חִיפוּשׁ, אִף
4 מִצִּיאָת חֲמִץ הִיא עַל יָדֵי חִיפוּשׁ. וְזַמְעָתָה יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁחִיפוּשׁ
5 חֲמִץ הוּא עַל יָדֵי נֵר, מִ'נֵרוֹת' שְׁנִזְכְּרוּ בְּחִיפוּשׁ שְׁנֵאֵמַר בְּמִקוֹם
6 אַחֲרֵי דְכֶתִיב (צַפְנִיָּה א יב) 'בְּעֵת הַהִיא אֲחַפְשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת',
7 וּמִכֵּאֵן שְׁחִיפוּשׁ הוּא עַל יָדֵי נֵרוֹת. וְעַל חִיפוּשׁ בְּנֵרוֹת זֶה לְמַדְנָו
8 מִלְשׁוֹן חִיפוּשׁ שְׁנֵאֵמַר לְגַבֵּי נֵר בְּמִקוֹם אַחֲרֵי דְכֶתִיב (מְשִׁלַּח כ דו) 'נֵר
9 (אֱלֹהִים) [ה'] נִשְׁמַת אֲדָם, חִפְשׁ כֵּל חֲדָרֵי בֵּטָן, וּמִכֵּאֵן שְׁגַם הַחִיפוּשׁ
10 אַחֲרָהּ חֲמִץ צָרִיךְ לְהִיעִשׂוֹת עַל יָדֵי נֵר.
11 הַגַּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַשּׁוֹנָה כְּדַבְרֵי רַב חֲסֵדָא: תְּנָא דְבִי רַבִּי
12 יִשְׁמַעְיָאֵל - שֵׁנִינוּ בְּבַרְיִיתָא שֶׁנִּשְׁנַתָּה בְּבֵית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי
13 יִשְׁמַעְיָאֵל, לִילֵי אֲרֻבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת חֲמִץ לְאוּר הַנֵּר. וְאִף עַל
14 פִּי שְׁאִין רֵאִיָּה מְפוֹרֶשֶׁת מִן הַכְּתוּב לְדַבְּרֵי זֶה שְׁצִרִיךְ לְבִדּוּק דּוּקָא
15 לְאוּר הַנֵּר, וְכֵן בְּכַתּוּבִים יֵשׁ לוֹ לְדַבְּרֵי. שְׁנֵאֵמַר 'שְׁבַעֲת יָמִים שְׁאֵר לֹא
16 יִמְצָא', וְכֵן אֹמְרִי הַכְּתוּב וְ'חִפְשׁ כְּגְדוֹל תַּחַל וּבְקִמָן כְּלָהּ, וְיִמְצָא
17 הַגְּבִיעַ בְּאֲמַתְחַת בְּנִימָן, וְכֵן אֹמְרִי הַכְּתוּב 'בְּעֵת הַהִיא אֲחַפְשׁ אֶת
18 יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת', וְכֵן אֹמְרִי הַכְּתוּב 'נֵר (אֱלֹהִים) [ה'] נִשְׁמַת אֲדָם
19 חִפְשׁ כֵּל חֲדָרֵי בֵּטָן'.
20 הַגַּמְרָא מְפָרֶשֶׁת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא. שׁוֹאֵלֶת הַגַּמְרָא: מָאֵי וְ-מַה

אגרות קודש

[טו"ב תמוז תשי"ט]

... בהנוגע לצירוף ביה"ס, שיהי הכל במקום א' - מובן שאין לזה מקום כלל. וצריך להשתמש
מזה בהחלט, אלא - שבאופן דיפלומטי מבלי לנגוע בכבודו של מי שהוא, ואפילו לא בישות של מי
שהוא. וכמה הסברות לזה: הרי אין דרישה ומקום לבטל קהלתם ח"ו, ולצרפה לקהלתם. ועדיין
בהנ"ל אין להכריח את הצבור על תכנית חינוך אחת לכולם. ואדרבה צ"ל כמה תכניות - מובן שכולן
עטה"ק - בכדי שכאורי"א יבחור בהיותר מתאימה לו (והראי' - שבכפר חב"ד עצמו ייסדו ת"ת, ישיבה,
ביסל"מ, ביי"ס לחקלאות ועוד, אף שכולם חב"דניקעס. ועאכו"כ - בעיר גדולה כ...), והכל מודים
שכמה בתכני"ס אפ"ל בשכונה אחת באם הנוסח שונה, ועדיין בחינוך - יש מבכרים לימוד משנה או
גמרא, בקיאות או חריפות, דינים או תורה לשמה ועוד ועוד. וככל שיקצרו בהשקו"ט בה, ולא יבליטו
את הפרינציפ שבהענין - טוב יותר בשביל שיהיו היחסים להבא טובים יותר ונוחים יותר.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ח. בקצת מקומות נהגו רבים להקל באמירה להנכרי להדליק נרות לצורך סעודה כשנכבו הנרות ואי אפשר
2 לאכל בחשך ויש שלמדו זכות על שלא מיהו בידם חכמים לפי שסומכין על מי שאמר שלא גזרו על
3 שבות של אמירה לנכרי במקום מצוה אפלו לומר לו לעשות מלאכה גמורה של תורה⁵⁶ ומפל מקום אם
4 נר אחד דלוק עדין ויכולים לאכל אצלו אסור לומר לנכרי שידליק עוד שאין פאן מצוה כל כך לדחות
5 בשבילה שבות של אמירה לנכרי (ואם הדליק מעצמו מתר להנות ממנו אף לאחר שפכה הראשון בין
6 שענג שבת תלוי בזה כמו שיתבאר⁵⁸).

7 אכל כל אדם צריך להחמיר לעצמו שלא לומר לנכרי להדליק נר אף על פי שיושב בחשך ואינו יכל לאכל
8 סעדת שבת לפי שרבו האומרים שלא התירו שבות במקום מצוה אלא שבות דשבות כמו שיתבאר בסי'
9 שו⁵⁹ ודבריהם עקר לפיכך אין להקל בלל בזה אפלו לצורך גדול⁶⁰ אלא שאין למחות בהמקילין שמוטב

הלכתא רבנא

שהוא באופן שאין צריך למחות בו כגון שקצצו לו מראש שחר
(מלאכתו) - אף שאסור לעשות זאת - מותר ליהנות
ממלאכתו לדבר מצוה⁶¹.

כז] גמורה של תורה - הדלקת רוב נורות החשמל
המצויים בזמננו נחשבת כהדלקת הנר שהיא מלאכה
גמורה של תורה⁵⁷.
כח] לצורך גדול - מי שסמך על המתירים ואמר לנכרי
לעשות לו מלאכה דאורייתא במקום מצוה - אסור
ליהנות ממלאכתו⁶⁰, אבל נכרי שהדליק מעצמו
התאורה בבית הכנסת (אפילו כשנרמז ע"י ישראל, אלא

שהוא באופן שאין צריך למחות בו כגון שקצצו לו מראש שחר
(מלאכתו) - אף שאסור לעשות זאת - מותר ליהנות
ממלאכתו לדבר מצוה⁶¹.

כז] גמורה של תורה - הדלקת רוב נורות החשמל
המצויים בזמננו נחשבת כהדלקת הנר שהיא מלאכה
גמורה של תורה⁵⁷.
כח] לצורך גדול - מי שסמך על המתירים ואמר לנכרי
לעשות לו מלאכה דאורייתא במקום מצוה - אסור
ליהנות ממלאכתו⁶⁰, אבל נכרי שהדליק מעצמו
התאורה בבית הכנסת (אפילו כשנרמז ע"י ישראל, אלא

ציונים והוספות

מכירה בשבת אם הנכרי הולך לדרכו בשבת ומעלהו
בערכאות שלהם לחתום לו שאמירה לנכרי בשבת אינה
אסורה אלא מדברי סופרים ומשום ישוב ארץ ישראל לא
גזרו אף על פי שגזרו בשאר מצוות.

60) משמע שדעת רבינו להחמיר בזה כאילו אין דעת
המתירים כלל, שהרי הרמ"א התיר במקום צורך גדול, ואילו
רבינו אסר, ועוד שגם המקילים הקילו במקום שאי אפשר
לאכול ללא האור, וכיום הוא דבר שכמעט אינו מצוי.

אלא שכיון שנעשה שלא על דעתו (ואינו צריך למחות
מטעם 'מוטב יהיו שוגגים') אינו צריך לצאת ומותר ליהנות
מרחוק מהאור, ולא נאסר אלא השימוש.

61) כיום ניתן להדליק תאורה חשמלית על ידי שינוי
כלאחר יד (בגב היד) בקלות, ועל פי הכלל שדבר שהנכרי
יכל לעשותו באופן המותר ובחר מעצמו לעשותו באופן
האסור - אינו אסור בהנאה, אם כן יש לומר שמלאכות
שבנקל לעשותם על ידי שינוי כלאחר יד כמו הדלקת הנר
בימינו (חשמל), שיש לדון בהם דין מלאכות האסורות
מדרכנן - ולהתיר ההנאה לדבר מצוה (ע"ד שהתירו לומר
לנכרי שיעשה המלאכה כלאחר יד לצורך חולה שאב"ס
(קצות השלחן סימן קלד ס"ה)), אלא שמוטב שלא לסמוך
על היתר זה שלא יבואו להקל במלאכות שאי אפשר
לעשותם בנקל כלאחר יד.

56) עד"ז בסימן שלא ס"ז: ויש מתירים אמירה לנכרי
במקום מצוה אפילו בדבר האסור מן התורה כמ"ש בסי'
רע"ו ואף שאין לסמוך על דבריהם בשאר מצוה כמ"ש שם
מכל מקום במילה שהיא עצמה דוחה שבת יש לסמוך על
דבריהם אף לענין מכשיריהם אם אי אפשר למול היום בענין
אחר.

57) בפרט הנורות שבתוכם חוט להט שהבערתו נחשבת
כמבעיר או כמבשל. ראה הנסמן באנצ' תלמודית כרך יח
ערך חשמל.

58) לקמן סעיף יד.
59) סעיף יב: דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו
בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו
בשבת. . והוא שיהיה לצורך מצוה אומר ישראל לנכרי
לעלות באילן בראש השנה כדי להביא משם שופר לתקוע
בו או לומר לו שיביא לו חמין בשבת מחצר לחצר שאין
ביניהם עירוב (או דרך כרמלית עיין במ"ש סי' שכ"ה) כדי
להרחיץ בהם המצטער.

ועד"ז בסימן שו ס"ה: אסור לעשות מלאכה על ידי נכרי
אפילו לצורך מצוה אף על פי שאמר לו קודם השבת והוא
הדין לשאר כל דבר שהוא משום שבות לא התירו לצורך
מצוה אלא אם כן הוא שבות דשבות. ובסעיף כ"ד (חילוק
בין מצות ישוב א"י לשאר מצוות): הלוקח בית או שדה
בארץ ישראל מן הנכרי מותר לו לומר לנכרי לכתוב לו שטר

1 שִׁיחֵי שׁוֹגְגִים וְאֵל יְהוָה מְזִידִים⁶⁴:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת טע"ף ח

הלכתא רבתא

בשינוי כלאחר יד⁶², אלא שאין להתיר זאת כי אם במקום שלא יוכל לאכול כלל סעודת שבת ללא האור⁶³.

ציונים והוספות

64) עד"ז לעיל סימן קנו ס"ז: הרואה את חבירו שחטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה עליו להחזירו למוטב. . אפילו אם יודע שלא ישמע לו חייב להוכיחו אלא אם כן הוא חוטא בשוגג שאז אנו אומרים מוטב שיהיה שוגג ואל יהיה מזיד.

62) כמבואר בהערה הקודמת, וע"פ המבואר שם; אם ביקשו מנכרי להדליק כלאחר יד, והדליק בדרך הרגילה - מותר ליהנות מאור זה (ועיין שו"ת מנח"י ח"ח סימן כא שאסר).

63) כן משמע מדברי רבינו שאפילו המקילים יודו לאסור במקום שיש קצת אור.

שולחן ערוך - הלכות שבת

34 הכיס ויביאנו בידו שאין דרך לקשור יפה כיס זה בקשר
35 מהודק ולא תצא פרה בחסום שבפיה שחוסמין פיה שלא
36 תרעה בשדות אחרים שכיון שאינו שמירת גופה הרי זה
37 משוי ולא תצא כל בהמה בסנדל שנועלים ברגליה שלא
38 תנגף גזירה שמא יפול מרגליה ויביאנו בידו אבל יוצאת
39 באגד שעל גבי המכה ובקשקים שעל גבי השכר והם שני
40 לוחות שקושרים סביב עצם הנשכר שלא ינוד אנה ואנה עד
41 שיתחבר ויוצאת בשיליא המדולדלת בה שיצתה מקצתה
42 ותלויה בה:

43 **יך** זוג התלוי בצואר בהמה או כלבים וחתולים ועופות אם
44 פוקקו בצמר או במוכין שלא יקשקש העינבל בתוכו
45 ולא ישמיע קול של שיר כדרך הזוגין מותר שתטייל בזוג
46 זה בחצר אבל לא תצא בו לרשות הרבים אפילו היא עיר
47 המעורבת בין אם הוא בצוארה בין אם הוא ארוג בכסותה
48 (פירוש כגון סוסים מעולים שמכסים אותם בכסות כדי שלא
49 יטנפו ואין כסות זו חשובה משוי כיון שדרכם בכך וכמ"ש
50 למעלה ברחילות הכבונות) מפני מראית העין שנראה כאלו
51 מוליכה לשוק למכור שאז הוא דרך תלות להזוג לנאותה
52 בפני הקונים אבל בחצר אין שם רואים שיחשדוהו ואף שכל
53 דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אסרו אפילו בחדרי
54 חדרים מכל מקום כאן שאף אם יעשה כן במקום רואים לא
55 יחשדוהו באיסור של תורה אלא באיסור מקח וממכר שהוא
56 מדברי סופרים לא החמירו כל כך לאסור אף במקום שאין
57 רואים וכן הדין בכל כיוצא בזה.

58 (חסר כאן. עיין מג"א ואליה זוטא ומרדכי ודרכי משה וצ"ע
59 בס' התרומה):

60 **טו** לא תצא בהמה בחותם בין שהוא בצוארה בין שהוא
61 בכסותה גזירה שמא יפסק ויפול ויביאנו בידו ואפילו
62 הוא ארוג בכסותה שלא חלקו חכמים:

63 **טז** לא יצא הגמל במטולטלת והוא כמו כר קטן מלא
64 מוכין שנותנין תחת זנבו שלא תשחית הרצועה את
65 הבשר גזרה שמא יפול מעליו ויביאנו בידו ואפילו אם הוא
66 קשור לו בזנבו חוששים שמא ישמט ויפול אלא אם כן

1 **יא** מותר ליתן מרדעת על החמור בחצר מפני הצינה
2 ובלבד שלא יצא בה כיון שאסור לקשרה לו אבל על
3 הסוס ושאר הבהמות אסור ליתן מרדעת כלל אפילו בחצר
4 מפני שנראה כאילו רוצה להטעינו משוי וגם הוא טורח
5 שלא לצורך כיון שאין לו צער מהצינה ואף שיש לו תענוג
6 מחימום המרדעת לא התירו לטרוח בשבת בשביל תענוג
7 הבהמה אלא בשביל צערה כמו החמור שיש לו צער מצינה
8 אפילו בתקופת תמוז ובשעה שהקור גדול ואנו רואים שיש
9 צער להסוס וכן בימות החמה אם הזובים רבים ומצערים
10 להסוס דינו כחמור ומותר להניח עליו מרדעת אבל אסור
11 להניח אוכף על גבי החמור כיון שאינו מחממו ואין צריך
12 לומר על גבי סוס ושאר בהמות שאינן צריכות חימום כלל.

13 ובהמה שהיה עליה אוכף או מרדעת אסור להסירן מעליה
14 בין שהיא חמור או סוס או משאר בהמות מפני שזהו טורח
15 שלא לצורך ואפילו אוכף שעל גבי חמור שבא מן הדרך
16 ונתייגע וצריך להסירו מעליו לצננו לא יטלנו מעליו בידו
17 שאף שיש לו קצת צער מחימום המשוי של האוכף מכל
18 מקום מאיליו יצטנן כשינוח שהחמור טבעו קר שאף
19 בתקופת תמוז קר לו אלא אם הוא רוצה לצננו מיד מתיר
20 מתחתיו את החבל שהאוכף קשור בו ומוליך ומביא את
21 החמור בחצר עד שיפול האוכף מאיליו:

22 **יב** אין תולין לחמור טרסקל והוא סל מלא שעורים
23 שתולין לבהמה בצוארה ונותן פיה לתוכו ואוכלת
24 ותענוג בעלמא הוא שלא תצטרך לשוח צוארה לארץ ואסור
25 לטרוח בשבת בשביל תענוג הבהמה אבל עגלים וסייחים
26 שצווארן קצר ומצטערים לשוח לאכול מעל גבי קרקע מותר
27 לתלות להן טרסקל בצוארן בחצר אבל לא יצאו בו שמשוי
28 הוא להן:

29 **יג** לא יצא הסוס בזנב שועל שתולין בין עיניו שלא
30 תשלוט בו עין הרע ולא בזהורית שבין עיניו שעושים
31 לו לגוי שנוי זה אינו רגיל בכל אלא מקצת אנשים עושים
32 כן ולא יצאו עזים בכיס שבדדיהן שקושרים אותו כדי שלא
33 יסרטו דדיהן בקוצים שהיו דדיהן גסים גזרה שמא יפול

6 רגלו אחת למעלה וקושרה שם כדי שלא ילך אלא על ג'
7 רגלים שלא יוכל לברוח (גזרה שמה יפול החבל מעל רגליו
8 ויביאנו בידו):

חלק ב סימן שה במה בהמה יוצאת בשבת סעיפים יא"ז

1 קשור לו בזנבו ובחטוטרתו שכיון שקשור בשניהם אין
2 לחוש שיפול וכן אם קשור בשלייתה יוצאה בו שבוודאי
3 לא תנתחנו שיפול מעליה מפני שיכאב לה אם תנתחנו:
4 יז לא יצא הגמל עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמות
5 ואיזהו עקוד שקושר ידו אחת עם רגלו ורגול שכופף

לקוטי תורה

34 פרטית לכל נברא להחיותו ולקיימו - ולפיכך, לגבי
35 הקב"ה עצמו, כל הנבראים הם בבחינת "רוח
36 שפלים".

37 **בבחינת חיצוניות מלכותו ית' לבד.**
38 חיות אלקית זו המתפשטת ממנו ית' לברוא
39 ולהחיות הנבראים היא רק בחינת "חיצונית"
40 מאלקות - בחינת "מלכותו ית' לבד".

41 **כדבתיב מלכותך מלכות כל עולמים, שהתחוות**
42 **כל עולמים וחיותם אינו אלא מבחינת מלכותו**
43 **ית'.**

44 הפירוש הפנימי בכתוב "מלכותך מלכות כל
45 עולמים" הוא, שחיות כל העולמות כולם, גם של
46 העולם העליון ביותר, אינה אלא ממידת מלכותו
47 ית', שהיא המידה האחרונה (כידוע בענין "עשר
48 ספירות" עליונות, שספירת המלכות היא
49 ה"ספירה" האחרונה).

50 *והולך ומסביר זה שמדת המלכות המחוי'*
51 *העולמות היא רק בחינה חיצונית בלבד (כאמור):*

52 ואינו כדמיון הנשמה המחיה את הגוף,
53 שמתלבשת בתוכו להחיותו, ויש לה התפעלות
54 ממקרי ושנוי הגוף בו'.

55 אף שחיות הנבראים היא חיות אלקית כאמור,
56 והיא מתלבשת בתוך כל הנבראים כמו שאמרו
57 בזהר דהקב"ה "ממלא כל עלמין" (ממלא כל
58 העולמות) כדי להחיותם, מ"מ, "אינו כנשמת
59 האדם תוך גופו שהיא נתפסת תוך הגוף עד
60 שמתפעלת ומקבלת שינויים משינויי הגוף וצערו,
61 מהכאות או קרירות או חמימות האש וכיוצא",
62 וכפי שרואים שצער גופני בא' מאברי הגוף פועל
63 בלבול והעדר המנוחה בכללות הנפש - דזהו רק
64 בנשמה, לפי שגם מהות הנשמה עצמה מתלבשת
65 בתוך הגוף;

1 **תוכן הפרק:** עניינה של "שמירת שבת" - להתקדש
2 בקדושתו ית', "כמוני כמוהם כביכול"
3 **ושמרו בני ישראל את השבת.**

4 מלשון הכתוב, שמדגיש "ושמרו בני ישראל
5 את השבת" - אע"פ שכל המצוות ניתנו לישראל
6 דוקא, ומ"מ דוקא גבי שבת מודגש שבנ"י הם
7 השומרים מצוה זו - משמע, שיש קשר מיוחד בין
8 בני ישראל והשבת, שמחמתו רק הם נצטוו על
9 השבת.

10 **כי הנה ענין השבת שבו שבת ה'.**
11 להבין זה יש להקדים ביאור ענין השבת, שהרי
12 יסודה של שבת הוא - שביתת הקב"ה ביום זה, "כי
13 ששת ימים עשה ה' גו' וביום השביעי שבת
14 וינפש", אשר מזה מובן, שאם נבין ענין שביתת
15 הקב"ה ביום השבת, יובן ג"כ ענין "שמירת"
16 השבת שנצטוו עלי' בני ישראל, וממילא יתבאר גם
17 הקשר המיוחד בין שבת ובני ישראל דוקא.

18 **כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ**
19 **כו', דהיינו שהשפיל את עצמו כביכול וצמצם**
20 **בעשרה מאמרות, יהי רקיע כו', בששת ימי**
21 **המעשה, לברוא ולהוות ולהחיות רוח שפלים.**
22 התוכן הפנימי של שביתת הקב"ה ביום השבת
23 (שאינו ח"ו כפשוטו, שהרי לא בעמל ברא הקב"ה
24 את עולמו) יובן ע"פ ביאור אופן התהוות העולמות
25 והנבראים, וקיומם וחיותם בששת ימי המעשה:

26 דהנה הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא למעלה
27 ונבדל לגמרי מגדר נבראים, ובריאת העולמות
28 וקיומם הוי השפלה (היינו ירידה) עצומה לפניו
29 ית', לפי שהבריאה מוגדרת ומוגבלת, ובכדי
30 שיומשך בה שפע מוגבל זה מאתו ית' צריך להיות
31 צמצום עצום, שהקב"ה צמצם את אורו בעשרה
32 מאמרות פרטיים (שהם עשרה מיני כוחות וחיות
33 אלקיים מצומצמים ומוגדרים) שמהם נשפעת חיות

41 השמש המתפשט ממנו להאיר את העולם, וכשם
42 שאין אור זה חלק מגוף כדור השמש אלא זיו
43 והארה בעלמא ממנו, כך אין החיות האלקית
44 המחיי' העולמות, מהותו ית' בעצמו, כי אם זיו
45 והארה בעלמא ממנו ית'.

46 ולכך אין בריאת העולמות פועלת בו שום
47 שינוי, דכמו במשל הנ"ל מאור השמש, שהיות
48 וגוף השמש עצמו אינו מתפשט כלל לארץ, והאור
49 המתפשט מן השמש לארץ הוא רק זיו בעלמא
50 (שאינו בו מאומה ממהות השמש), לכן אין השמש
51 משתנית במאומה מפעולת האור והזיו, דאין שום
52 נפק"מ ושינוי לשמש אם אור השמש מאיר לארץ
53 ומחמם אותה ומצמיח כו', אם לאו - כך בנמשל
54 למעלה, דהיות שהקב"ה בכבודו ובעצמו "אינו
55 מתלבש בתוך העולמות", והחיות האלקית
56 המתלבשת בעולמות להוותם ולהחיותם היא רק
57 הארה בלבד ממהותו ועצמותו ית', על כן אין
58 בריאת והתהוות העולמות פועלת שום שינוי בו
59 ית'.

שעלה ברצונו להיות מלך עליהם.

60 זהו גם הטעם שהחיות המתפשטת ממנו ית'
61 להחיות העולמות היא מידת מלכותו ית' (כנ"ל,
62 שחיות כל העולמות היא ממלכותו ית'), לפי שענין
63 המלכות (מה "שעלה ברצונו להיות מלך עליהם")
64 מורה על ענין זה - "התפשטות חיצונית", זיו
65 והארה בלבד.
66

67 פירושו: ענין המלכות הוא רק ענין חיצוני
68 במלך, שהרי כל גדר המלכות הוא רק הנהגת
69 הזולת, היינו שאין זו מעלה ושלמות של המלך
70 עצמו (כמו שכלו ומדותיו - שהן מעלות ועניני
71 שלימות של נפש האדם עצמה, היינו האדם כשהוא
72 לעצמו, שהוא איש חכם, חסדן וכיוצא בזה), אלא
73 רק בשייכות לבני אדם שחוץ ממנו.

74 ונמצא, שהמלכות היא בחינה חיצונית, היינו
75 בחינה שהיא רק בשביל מה שמחוץ לאדם.

76 והוא חיותם וקיומם מה שנקרא שמו עליהם,
77 וכמ"ש הודו על ארץ ושמים כו'.

78 זאת ועוד:

79 במדת המלכות גופא, רק בחינה חיצונית ממנה
80 נמשכת בנבראים להחיותם ולקיימם.

1 **משא"כ אני הוי' לא שניתתי כתיב, שאין בו שום**
2 **שינוי ח"ו מצד רבוי הנבראים, ובמאמר אתה**
3 **הוא עד שלא נברא העולם כו'.**

4 אע"פ שהקב"ה מהוה ומחיה ומקיים את
5 העולם, עם כל זה "אינו מתפעל ח"ו ממאורעי
6 העולם ושינוייו ולא מהעולם עצמו, שכולם אינן
7 פועלים בו שום שינוי ח"ו", היינו לא רק שאין
8 הקב"ה מתפעל מהשינויים שבנבראים, אלא גם
9 עצם פעולת הבריאה אינה פועלת שינוי בהקב"ה;
10 דנברא העושה איזו פעולה, הרי בשעת מעשה הוא
11 עסוק בזה, שכוחות נפשו מלובשים בעשי', ונמצא
12 שנפשו מתפעלת ומשתנית ע"י העשי', שאינו דומה
13 מצב הנפש קודם העשי' למצבה בשעת העשי';
14 משא"כ אצלו ית', אע"פ שהוא בורא את העולם,
15 אין פעולה זו עושה בו שום שינוי.

16 וזהו פירוש נוסח התפלה "אתה הוא עד שלא
17 נברא העולם אתה הוא משנברא העולם" - "פירוש
18 הוא ממש בלי שום שינוי" - שבריאת העולם הזה
19 וכן בריאת כל העולמות העליונים אינה פועלת
20 שום שינוי ו"התפעלות" בהקב"ה, כי הוא ית' אינו
21 משתנה כלל מהבריאה.

22 [והטעם לכך:]

23 **לפי שאינו מתלבש בתוך העולמות להחיותם**
24 **בבחינת פנימיות מהותו ועצמותו ית'.**

25 ההבדל בין הנשמה שמתפעלת ממקרי הגוף
26 להקב"ה שאינו משתנה ח"ו מן הבריאה, הוא לפי
27 שהקב"ה בכבודו ובעצמו אינו מתלבש בתוך
28 העולמות, דאע"פ שהוא ית' נמצא בכל מקום, מכל
29 מקום, להיות שאינו "מתלבש" בהם, הוא נשאר
30 ברוממותו והבדלתו מן הנבראים, ולפיכך אינו
31 משתנה מהם.

32 [אך לכאן קשה, הרי סוף-סוף נמשכת מאתו ית'
33 חיות אלקית לברוא ולהחיות את הנבראים, וכיצד
34 אינו משתנה על ידי המשכת החיות מאתו ית'?

35 לזה ממשך:]

36 **אלא רק התפשטות זיו והארה ממנו ית'.**
37 החיות האלקית המתפשטת מאתו ית' אינה
38 אלא "הארה" בלבד ממהותו ועצמותו ית'. משל
39 לדבר מהשמש המאירה לארץ ולדרים עלי': ישנו
40 עצם כדור השמש עצמו (המאור), וישנו אור

30 הוא הוא הקיום והחיות של הנבראים].
 31 והתפשטות זו נחשבת ירידה והשפלה גדולה
 32 לגבי הקב"ה בבחינת פנימיותו.
 33 מאחר שהחיות האלקית המתפשטת ומתלבשת
 34 בעולמות היא רק זיו והארה בלבד מאתו ית' (שאינ
 35 בה מאומה ממהותו ועצמותו ית'), מובן, שגילוי
 36 והמשכת הארה חיצונית זו מאתו ית' היא ירידה
 37 והשפלה עצומה לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו,
 38 מאחר שאין לזיו והארה זו שום תפיסת מקום לגבי
 39 הקב"ה (ה"פנימיות" דלמעלה).
 40 וזהו מה שמלאכת הבריאה היא השפלה גדולה
 41 לפניו ית', וכנ"ל, שהקב"ה "השפיל את עצמו
 42 כביכול וצמצם בעשרה מאמרות", שהן רק זיו
 43 והארה בלבד.
 44 וביום השבת נתעלה בבחינת פנימית אין סוף
 45 ב"ה, והרי זה נק' בחינת שביתה אצלו.
 46 לאחרי שנתבאר תוכן ענין "מלאכת" הבריאה
 47 בששת ימי המעשה, היינו הצמצום והירידה
 48 וההשפלה להמשיך מאתו זיו והארה בלבד לברוא
 49 ולהחיות העולמות - יובן גדר "שביתת" הקב"ה
 50 ביום השבת. דבגמר מלאכת הבריאה, היינו
 51 כשמסתיימים ההשפלה והצמצום בעשרה מאמרות,
 52 אזי היא העלי' כביכול מירידה והשפלה זאת (כמו
 53 שמבאר בסמוך), שהחיות חוזרת ועולה בבחינת
 54 "פנימיות אין סוף ב"ה", כפי שהוא ית' רם ונשא
 55 לגמרי מגדר הבריאה.
 56 - ו"עלי" זו קרוי' "שביתה" אצלו ית'.

ושמרו בני ישראל את השבת פרק ראשון

1 וכפי שאנו רואים במלך בשר ודם להבדיל,
 2 שהמלך מנהיג את המדינה בדרך של התנשאות,
 3 שאין המלך עצמו מתגלה ומתקרב אל העם - שהרי
 4 הוא נשאר "מרום" ובהבדלה מהם; ורק
 5 ש"אימת" המלך היא על העם, ועל ידי אימה זו
 6 המתפשטת מן המלך עליהם, הוא מושל עליהם
 7 ומנהיג אותם.
 8 וזהו גם פירוש המאמר "מלך שמו נקרא" -
 9 שרק "שם" המלך נקרא על העם, לפי שאין
 10 "עצמות" המלך מתפשטת עליהם, אלא רק
 11 "אימתו" לבד. וזה נקרא "שם" המלך, דכמו
 12 ש"שם" המלך אינו חלק ממהות המלך עצמו ורק
 13 חיצוניותו (וערכו של "שם" המלך לגבי המלך
 14 עצמו, הוא כערך הארת השמש לגבי השמש), כך
 15 "אימת המלך" המתפשטת מן המלך על אנשי
 16 מדינתו להנהיג אותם, הוא ענין חיצוני לגבי
 17 עצמות המלך.
 18 וכך בנמשל, שהקב"ה בעצמו רם ונשא
 19 מנבראים, ורק "הארה" מתפשטת ממנו ית' להחיות
 20 העולמות בבחינת "שמו", וזהו "הודו על ארץ
 21 ושמים", רק הוד וזיו בעלמא. וזהו תוכן הענין
 22 "שהתהוות כל עולמים וחיותם אינו אלא מבחינת
 23 מלכותו ית'", דזה מדגיש כיצד בריאת העולמות
 24 וקיומם הם רק מהארה לבד המתפשטת ממנו ית',
 25 כענין שם המלך שנקרא על מדינתו ועמו.
 26 [אלא שבמלך בשר ודם, התפשטות המלך על
 27 המדינה היא רק בשביל הנהגת העם (ולא בשביל
 28 עצם קיומם, שהרי העם קיים בלי המלך), ואילו
 29 למעלה, זה "שעלה ברצונו להיות מלך עליהם" -

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

8 ולכו למעלה פי' עיניו למטה הנה העינים הן בבחי'
 9 החכמה. כידוע דעיני העדה הן בבחי' חכמה כח מה
 10 כו'. ועיניו למטה הוא בבחי' הבטול האמתי דכוח מה
 11 דחכמה לאסתכלא ביקרא דמלכא כו'. אך זהו בחי'
 12 חכמה שבמוח שהוא בבחי' מה. כמו בבחי' משה שא'
 13 ונחננו מה. וע"כ היה עניו מכל כו'. כי הנשמה האלקית
 14 היא במוח. ואמנם בלב הוא בחי' רוח ואש. שעולה

1 (כא) אך בודאי גם בקדושה לעומת זה. יש ג"כ בחי'
 2 המן והוא המן דקדושת אלקית. והיינו בחי'
 3 המן שלאחר הברור כמו שאמרו מב"ב של המן למדו
 4 תורה ברבים כו'. הרי יצאו ממנו נשמות קדושות
 5 שנכללו באור ה' בח"ע דתורה. הפך היש המורגש
 6 בחוצפה כו'. ובחי' המן דקדושה היינו כמו ויגבה לבו
 7 בדרכי ה' כו'. וכמאמר רז"ל שצריך שיהיו עיניו למטה

11 בטול. ולבו למעלה בהגבהה. כי אם לא יגבה לבו
 12 להיות עולה למעלה כו' לא יוכל לעבוד ה' מצד
 13 שפלות עצמותו באומרו מי אנכי כו'. ע"כ צריך חזוק
 14 והגבהת הלב. לעורר בחי' התשוקה והצמאון ומה גם
 15 בהיותו בבחי' הצמאון והתשוקה. שיגבה לבו בהרגשת
 16 האור והחיות כו':
 17 אך גם צריך שיהיה הפך זה בבטול עצמותו ע"י עסק
 18 התורה בהמשכ' ח"ע. דאורייתא מח"ע נפקת כו'
 19 כידוע. לבטל בחי' היש והגבהה דבחי' רצוא שבלב
 20 בתפלה כו':

שנר הפורים

1 למעלה בבחי' הגבהה והתנשאות הפך הבטול דחכמה
 2 שבמוח. וזהו מצד בחי' הצמאון שבלב מבחי' יסוד
 3 האש כי בינה לבא כו'. ע"כ בהתלהבות הלב לה'.
 4 יגבה הלב בהרגשת עצמו. בהגבהה והתנשאות
 5 למעלה. שזהו הפך הבטול העדר ההרגשה מכל וכל
 6 כו'. וכמו מים ואש שהן ב' הפכים. כן המוח והלב הן
 7 ב' הפכים:
 8 **שחכמה** שבמוח היא בחי' בטול וירידה למטה. ובחי'
 9 רוח ואש שבלב הם בבחי' הגבהה כאש כו'.
 10 ע"כ גזרו אומר שיהיה שניהם. עיניו למטה בבחי'

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

25 הרצון יעמיד כרצונו, והוא רק מפני שמלובש ונמצא
 26 מהותו בכל האברים ממש ולפיכך ימשול עליהם
 27 וינהיגם כרצונו, והנה נמצאים ג"כ אברים שהרצון לא
 28 יפעול בהם כלל והם האברי' פנימי' הקרביים
 29 והאצטומכא וכו' שגם אם ירצה להניע אותם לא
 30 יתנועעו כלל, וגם בכל ה' כחות כמו כח הדוחה שלא
 31 יוכל ברצון שבו לעצור אותו או כח המרעיב שאם
 32 ירצה לאכול אין הרצון שליט לכלוא שלא ירצה
 33 לאכול, וכן כולם, והטעם הוא לפי שאין הרצון מלובש
 34 בהם בהלבשה ממש כדמיון כל האברים ולכן לא יוכל
 35 לפעול בהם כלל, אעפ"י שמחי' אותם ג"כ שכל עיקר
 36 החיות נמשך מהרצון ומחי' כולם בפרט מ"מ אינם
 37 דומי' זל"ז שבכל האיברי' מחי' בדרך הלבשה וגילוי
 38 לכן נשמעים לו בביטול גמור, אבל האיברים פנימי'
 39 הוא רק שמחי' אותם אבל הוא בהעלם ולא נמצא בהם
 40 בגילוי ולכן לא ימשול בהם, והן אמת שאנו רואים
 41 שבהיות האדם טרוד מאד אז לא ירגיש בכח הדוחה
 42 שלו ויעצר, וכן ג"כ בכח המרעיב שלא ירצה לאכול
 43 כל היום כולו בהיותו טרוד באיזה דבר שכל, אך הוא
 44 לא מצד גילוי כח הרצון בהם כדמיון שאר האיברים
 45 שלכן יבטלו הכחות אלו לפניו רק שהוא בטול
 46 והתכללות הכחות האלו שנכללים בכח השכל כנר
 47 בפני האבוקה, שכל כח קטן מתבטל לפני גדול ממנו,
 48 אבל לא שהרצון נמצא בהם בגילוי וכנ"ל.

להבין ענין התומ"צ שמבואר בלק"א פכ"ג

1 **להבין** ענין התומ"צ שמבואר בלק"א בגודל מעלת
 2 המצות שנק' רמ"ח פיקודין רמ"ח איברי'
 3 דמלכא. כי ט' פעמים ט' הוא פ"א וכל אחד יש בו
 4 ראש תוך סוף הרי רמ"ג וה' חסדים הרי מספר רמ"ח,
 5 ובמדריגת התורה אמר דאורייתא וקוב"ה כולא חד,
 6 ולהבין ענין ההפרש שלהם, וגם י"ל מה שנק' המצות
 7 בשם איברי' דמלכא, [חסד דרועא ימינא כו' וט'
 8 פעמים ט' כו'], תינה בשורש המצות שגבוה מעלתם
 9 עד שהם בבחי' רצה"ע אבל מצות הגשמי' שלמטה
 10 איך יתכן לקראם בשם איברי' דמלכא, והנה המצות
 11 נק' בשם רצה"ע וכתוב כל אשר חפץ ה' עשה כו'
 12 (ומהו החילוק שביניהם). ומתחלה י"ל ענין הרצון
 13 למטה באדם שאנו רואי' שהרצון מלובש בכל הרמ"ח
 14 איברים שבאדם ביד ורגל וכדומה שמחי' אותם ונמצא
 15 מהותו ג"כ בהאברים, ולפיכך נשמעים כל האיברים
 16 תיכף להרצון שמיד שיעלה כרצונו לנוע א' מהאיברי'
 17 מיד יניע אותו כרצונו, וכן אם ירצה להלוך תומ"י ילך,
 18 ואם ה' הרצון שורה רק במוח ה' צריך שיהיו זמן
 19 מה עד שיבא מהמוח להאבר פרטי ההוא, א"כ מוכרח
 20 לומר שעם שעיקר השראת כח הרצון הוא במוח עכ"ז
 21 מלובש ממש בכל האיברים בגילוי, ולכן ג"כ אנו
 22 רואים שהרצון מושל עליהם אפי' בדבר היפוך הטבע,
 23 כמו שלא להיות לו רצון לדבר ההוא וכן להעמיד את
 24 הרגל במים חמין או קרים שהטבע יכריח להיפוך אבל

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

13 הראשון שהייתי עולה לרגל ג"פ בשנה שנא' שלש
14 פעמים בשנה יראה כל זכורך, א"ל הקב"ה בעוה"ז הי'
15 שלש פעמים, אבל לעתיד בכל חדש וחדש שנא' והי'
16 מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו. ומקשי' האיך
17 אפשר שיבואו בכל שבת, אך ע"ז נא' מי אלה כעב
18 תעופינה וכיונים אל ארובותיהם (ישעי' ס' פסוק ח')
19 שהעננים יביאום כו' כמ"ש בילקוט ישעי' רמז שס"ג,
20 גם משמע שם שזהו כענין ענין יונים והיינו שכמו
21 שדרך היונים להוליד גוזלות זכר ונקבה בכל חדש, כך
22 יעלו ישראל לראות פני השכינה בכל חדש, ולשון
23 ענין הוא כמו אראה פני אלקי' כו', וכמשארז"ל כדרך
24 שבא לראות כך בא לראות כו'.

1 שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', שז"ע מצות
2 ראי' ברגלי' שהיא מדריגה גבוה מאד וכמארז"ל
3 כדרך שבא לראות כך בא לראות, ולכאו' צ"ל הלא
4 שבת גבוה מיו"ט ששבת הוא בחי' קדש, וכמ"ש
5 ושמתם את השבת כי קדש היא, ויו"ט הוא רק מקרא
6 קדש כמ"ש מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם,
7 וגם שבת הוא בחי' מוחין דאבא, ויו"ט הוא בחי' מוחין
8 דאימא, ומדוע לא ניתן מצות ראי' בשבת כמו ברגלי'.
9 והענין הוא דהנה כתי' צמאה נפשי לאלקי' לאל חי
10 מתי אבוא ואראה פני אלקי' וארז"ל בילקוט
11 בשם מדרש תילים, ובמ"א כ' בשם פסיקתא רבתא
12 אמרה כנס"י לפני הקב"ה מתי תחזור לי הכבוד

שלוש פעמים בשנה

בס"ד. (ש"פ משפטים, בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

19 יש גם בן בחינת כי לא אדם הוא כו'. שהרי המדבר הוא
20 מקום שאינו ישוב אדם, ולכן זו הדוגמא להפשטה של
21 הספירות ממציאאותן.
22 ויש לומר שזהו בחינת סודות ורזין דאורייתא שהן
23 למעלה מהשנה כו', והעיקר הכוונה לבחינת רזין דרזין
24 (הסוד שבסודות) שבתורה כלומר לא רק רזין דתורה
25 אלא בחינת רזין דרזין' - שסתום ונעלם לגמרי כו' וכמו
26 שכתוב במקום אחר. וממילא בבחינה זו אין בזה תענוג
27 שהרי אין השגה וממילא אין תענוג, דהתגלות עתיק -
28 עתיק היא דרגת התענוג שבכתר הוא כבינה בהשגה כו'
29 - כשהאדם משיג משהו הרי יש לו בזה תענוג, והרזין
30 דאורייתא שהן למעלה מגדר השגה אין בזה תענוג כו'
31 (וזהו אמיתית בחינת טעמי תורה שיתגלו לעתיד
32 בבחינת תענוג הבלתי מורגש שזה הבחינה של רדל"א
33 - רישא דלא אתיידע, כלומר מעבר לכל תפיסה והשגה
34 כו' וכמו שנתבאר במקום אחר, ויהיה לעתיד בבחינת
35 השגת המהות כו').
36 ובחינת ישוב שבתורה הוא שמשיגים אלקותו יתברך

1 ג' בחינות בתורה וענינים למעלה, וכוונת משה
2 בשילוח המרגלים והטאם.
3 כהקדמה לתירוץ הקושיות שהובאו בתחילת המאמר -
4 בענין שילוח המרגלים לארץ כנען - מבאר הרבי נ"ע:
5 (24) והנה בתורה יש ג' בחינות שהן כנגד שלשת
6 המקומות - מדבר ישוב ושרה, וידוע דתורה בכלל היא
7 בחינת ציור אדם כלומר ציור של אור פנימי וכמו
8 שכתוב²⁵ זאת התורה אדם כו', והיינו - כמה מתבטא
9 שבתורה יש ציור אדם? בזה שהתורה היא בחינת אור
10 פנימי, שזהו הפרש בין תורה למצות שהמצות הן רצון
11 העליון שרצון הוא בחינת מקיף ותורה היא בחינת
12 חכמה שהיא בחינת אור פנימי כו'.
13 וענין בחינת המדבר שבתורה יש לומר שזהו התורה כמו
14 שהיא בשרשה העליון בבחינת עשר ספירות הננוות,
15 דעם היותן עשר ספירות מכל מקום הרי הן לא בבחינת
16 מציאות ולא בבחינת התחלקות, והיינו מה שבבחינת
17 אדם - כלומר אור פנימי, שזה מבטא שהם עשר ספירות
18 דוקא, שהם ההתחלקות של הכוחות הפנימיים שבאדם,

25. במדבר יט, יד.

24. בשולי הגיליון: בגוף כתב יד קודשו חסר סיום החצאי עיגול, ואולי צריך להיות בסיום המאמר.

42 תחלה - כלומר המשכה מלמעלה, שהיא נקראת בלשון
 43 הקבלה "מיין דכורין" כלומר השפעה של זכר, משפיע,
 44 מלמעלה למטה שזוהו בחינת גילוי אור ועל ידי זה יהיה
 45 העלאת מיין נוקבין - כלומר העלאת התחתון, מלמטה
 46 למעלה, הנקרא בלשון הקבלה, מיין נוקבין, העלאת
 47 הנקבה, שהיא בחינת המקבל, וברוחניות זה - דמעשה
 48 המצוות מצד עצמם בו.
 49 על פי זה מתרץ את הדיוקים שדייק בהם בתחילת
 50 המאמר: מהו ענין שליחות המרגלים הלא כללות ענין
 51 כיבוש הארץ לא היה ענין טבעי, וגם מהו ענין ויתורו
 52 את הארץ למה לא נאמר לרגל את הארץ, וגם מהם ג'
 53 ענינים אלו שאמר להם משה לראות (הארץ, הערים
 54 והעם), ומה שנאמר לשון מה בכל אחד ואחד.
 55 וזה היה ענין שילוח המרגלים לתור את ארץ כנען
 56 להמשיך בחינת המשכת מיין דכורין - מלמעלה למטה
 57 לעורר את ההעלאת מיין נוקבין דהארץ - מלמטה
 58 למעלה בו, ותכלית הכוונה הוא העשיה בפועל ממש
 59 שבוה דוקא היתרון אור כנוכר לעיל, וזהו שנקרא ארץ
 60 כנען דתכלית הכוונה היא הכניעה בקיום המצוות
 61 בפועל ממש דוקא רק שלזה צריך להיות תחלה המשכת
 62 מיין דכורין בו.
 63 והנה המרגלים היו בבחינת השנה וגילוי התענוג, וזהו
 64 שכתוב בהם²⁸ איש אחד למטה בו' שלכל מטה היה
 65 נשיא אחר בבחינת התחלקות, דכהשנה הרי יש חילוקי
 66 מדרגות בו' כלומר בענין של שכל יש הבדל בין אחד
 67 לשני, שכל אחד משיג לפי דרגתו (ובדרך כלל הוא
 68 שבחינת הגילוי בא בבחינת התחלקות בו'). ואילו
 69 בהמשכת עצמותו ית' אין חילוקים.
 70 וזה שכתוב ויתורו את הארץ, פירושו ויתורו הוא לשון
 71 יתרון וכמו שכתוב במדרש רבה על פסוק²⁹ ולתור
 72 בחכמה להותיר בחכמה בו', והיינו דהכוונה הוא להיות
 73 מזה היתרון בהארץ על ידי השפעת המרגלים בה, שענין
 74 הכניעה שבארץ הוא בהעלם, ועל ידי שילוח המרגלים
 75 שזה יעורר את הארץ בבחינת ההעלאת מיין נוקבין
 76 שבכח עצמה להיותה בחינת מדבר בו'. וזה היתרון
 77 הנפעל בה.
 78 ומשה רבינו עליו השלום היה בחינת מ"ה - כלומר
 79 ביטול, כמו שאמר³⁰ "ונחנו מה כי תלינו עלינו" שלא
 80 רצה בשום תענוג רק בעבודה תמה הנוכרת לעיל, ורצה
 81 להביאם - את ישראל גם כן למדרגה זו.
 82 וזהו שכתוב וראיתם את הארץ בו', וחשיב ג' ענינים

1 בו', והוא ענין ידיעת התורה בבחינת ידיעה והשגה שיש
 2 בזה מעם ועונג בו'. - כמו ישוב שזה מקום דירת אדם
 3 בהתיישבות ובפנימיות, כך ישוב בתורה מסמל את
 4 ההבנה וההשגה בהתיישבות ובפנימיות.
 5 ושדה הוא הממוצע בין המדבר לבין הישוב ממש, שאין
 6 בה ישוב אדם בפועל ומכל מקום היא לצורך הישוב
 7 ובכלל ישוב יחשב ולא כמו המדבר שאינו מקום אדם
 8 כלל, ויש לומר שהוא ענין כוונת המצוות דעם היות
 9 שזוהו גם כן השגה מכל מקום אין זה כמו ידיעת התורה
 10 שעיקרה השגה בו'. - כי ענין כוונת המצוות זהו חלק
 11 מקיום המצווה ולא השגה כענין לעצמו.
 12 ומבחינת מדבר שבתורה - שזה הדרגה הגבוהה ביותר
 13 ר'זין דרזין' - זהו שבא בעשיה בפועל ממש מבלי
 14 שירצה בהמעם ותענוג רק לעשות רצונו ית', וזהו
 15 שכתוב²⁶ שאמר שמואל לשאול שחמל על הצאן של
 16 עמלק בניגוד לציווי ה', "ויאמר שמואל החפץ לה'
 17 בעולות וזבחים כשמוע בקול ה" (בתמיה), שהפירוש
 18 של החפץ לה' בו' שהוא בחינת המעם בו', - ההבנה
 19 וההשגה, ושמואל אומר לשאול, שה' לא חפץ בהליכה
 20 אחרי הטעם, אלא כשמוע בקול ה' בקיום בפועל ממש
 21 בקבלת עול בלי שום מעם בו', וזהו ענין בחינת ארץ
 22 כנען דארץ סתם הוא ענין מדבר כלומר קבלת הרצון
 23 ללא הבנה והשגה בקבלת עול, ונקרא ארץ כנען כלומר
 24 שמוזה בא בחינת הכניעה לקדוש ברוך הוא, שהיא
 25 עבודה בלי מעם בו'.
 26 וזהו היתרון שיש במצוות מעשיות על התורה שעל ידי
 27 זה דוקא נמשך מבחינת עצמות אין סוף ברוך הוא
 28 שלמעלה מבחינת גילוי בו', דהנה ידיעה והשגה נאלקות
 29 וגם בחינת העונג הכל הוא בחינת גילוי לבד דאור אין
 30 סוף ברוך הוא, ולא עצמותו ממש, אבל המשכת
 31 העצמות הוא על ידי עשיה בפועל ממש דוקא בבחינת
 32 קבלת עול מלכות שמים בו'.
 33 ונודע דמכל מקום צריך להיות גילוי גם כן ואין
 34 להסתפק ב"המשכת העצמות" בלבד וכמו על דרך משל
 35 הצמיחה היא מן הארץ בכח עצמה, ומכל מקום כתיב²⁷
 36 כאשר ירד הגשם בו' והולידה והצמיחה בו' כלומר
 37 שצריך גשם (גילויים) שיגלה את הכוחות (העצמיים)
 38 הטמונים בארץ, (וכמו שהתגלות המצוות הוא על ידי
 39 התורה דוקא בו'), - שהתורה ביחס למצוות נחשב
 40 כגילויים, וכמו כן בכדי שיהיה הגילוי דמעשה המצוות
 41 מצד עצמם צריך להיות מכל מקום המשכת מיין דכורין

29. קהלת א, יג.

30. שמות טז, ז.

26. שמואל א - טו, כב.

27. ישעיה נה, י.

28. במדבר יג, ב.

1 ארץ ערים ועם שהן ג' הבחינות של מדבר ישוב ושדה,
 2 ארץ זה מדבר וערים זה מקום ישוב בני אדם, ועם לשון
 3 עוממות הם מדריגה פחותה שהחשנה היא מעט כו',
 4 וזוהי מדרגת הביניים כנגד שדה, וככולם אומר את
 5 הביטוי מה - שעניינו ביטול, שהכוונה שיהיו כל
 6 הדרגות, כולל אלו שיש בהם 'גילוי' בבחינת ביטול
 7 דמדבר כו'. והמרגלים לא רצו בהכנעה וביטול זה ועל
 8 כן הוציאו דיבת הארץ כו'.
 9 אך בוונת משה בשילוח המרגלים היה לטובה להיות
 10 בחינת ביטול הנזכר לעיל ושילוח המרגלים הוא בבחינת
 11 המשכת מייך דבורין השפעה מלמעלה למטה להיות
 12 העלאת מייך נוקבין התעוררות התחתון דהארץ מצד
 13 עצמה, וזהו ויתורו להיות כזה יתרון כו'. היינו גילוי
 14 הכוחות העצמיים של ארץ כנען.
 15 קיצור.
 16 והנה בתורה יש מדבר ישוב שדה, ויש לומר מדבר
 17 פנימיות התורה בשרשה מבחינת חכמה דעשר ספירות
 18 הגנוזות, והוא ענין תענוג עצמי הבלתי מורגש (עין
 19 לקמן פרק ר"ג³¹ בענין החכמה) וישוב תורה שבהשגה,
 20 ושדה כוונת המצוות.
 21 ושרש מעשה המצוות בקבלת עול מלכות שמים הוא
 22 בבחינת מדבר, וזהו ענין ארץ כנען, רק תחלה צריך
 23 להיות המשכת מייך דבורין בחינת גילוי (והוא ענין

24 תלמוד מביא לידי מעשה כו').
 25 ובוה יתבאר ענין שילוח המרגלים וענין ויתורו לשון
 26 יתרון כו'.
 27 סיכום:
 28 במאמר זה מבאר שדוקא לפי ההסבר [שהוכיח במאמר
 29 הקודם] כי יש התחלקות באורות אף לפני הצמצום
 30 והוא ענין הספירות הגנוזות - תוכן קושיית העץ-חיים
 31 למה הצמצום היה בכל האור ולא השאיר את אור הקו,
 32 שהרי אם לפני הצמצום שרשי האורות היו באופן של
 33 אין סוף ממש לא תתכן העלאת אפשרות לקושיה זו.
 34 ועל פי זה ביאר שהצמצום בספירות הגנוזות לצורך
 35 האצלת הקו הוא באופן של מיעוט ולא סילוק בלבד
 36 (לשיטת האר"י ב'עץ חיים').
 37 והאריך לבאר שאופן הימצאם של הספירות הגנוזות
 38 לפני הצמצום, הוא שמתגלה עצמיות הספירות, ולא רק
 39 ההתפשטות, ולכן הן באופן של עירוב והתאחדות,
 40 והביא משל לזה מיסוד האש והמים, וכוחות הנפש כפי
 41 שהם בעצמיות הנפש.
 42 ובקשר לענין זה, דן בגדר הראיה והשמיעה במתן תורה,
 43 ומסקנת הענין ששם היתה אף החלפת הכוחות ממש
 44 (בחינה של התערבות ממש) ולא רק התאחדות הכוחות
 45 ששוכנים יחד, כפי שזה בספירות הגנוזות.
 46 ועל פי זה ביאר מטרת שילוח המרגלים וחטאם.

שבת פרשת שלח תע"ב

31. על פי שולי הגיליון.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ט

1 המאכל נותן כח לאדם, מפני שרשו בתהו שלמעלה מתיקון. וע"י הברכה, תורה ועבודה,
 2 מעלה את הניצוץ לקדושה. ולכן כתוב ואכלת את כל העמים - העלאת הניצוצות
 3 והמשכת אורות מרובים דתהו בכלים מרובים דתיקון
 4 וּבְזֶה יוֹכֵן מַה שְׁפָתוֹב "וְאָכַלְתָּ אֶת כָּל הָעַמִּים",
 5 דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן מֵהוּ עֲנֵן אֲכִילָה ז', דְּהֵלֵא
 6 לְאוּ בְּנֵי אֲכִילָה נִיְהוּבִי. אִף הָעֲנֵן הוּא, כְּמוֹ הָאָדָם
 7 שְׂאוּכַל אֶת הַמְּאָכֵל, הָרִי עַל יָדֵי זֶה נִתְּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ,
 8 דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן דְּאָדָם הוּא מְדַבֵּר וְאִיף הוּא מְקַבֵּל
 9 חֵיווֹת מְצוּמֹת וְחֵי דְּנִקְא, אֲלֵא שְׁלֵא עַל הַלְחָם לְבַדוּ

10 יְחִיָּה הָאָדָם, פִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי ה' יְחִיָּה הָאָדָם,
 11 דְּהַמּוֹצֵא פִּי ה' שְׂפָלְחָם שְׁהוּא נִיצוּץ דְּתַהוּ הָרִי הוּא
 12 גְּבִיָּה מֵהַנִּיצוּץ שְׂפָאָדָם שְׁהוּא מֵהַתְּקוּן, וְלִכֵּן הוּא נוֹתֵן
 13 כֹּחַ לְהָאָדָם בְּמַעֲלַת תַּהוּ עַל הַתְּקוּן, וְכֹאֲשֶׁר הָאָדָם
 14 מְבַרֵךְ תַּחֲלָה וְסוֹף, וּבְכַח הָאֲכִילָה הוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה
 15 וְעַבּוּדָה, הֵנָּה אֵז הָרִי הוּא מְבַרֵךְ וּמַעֲלָה אֶת הַנִּיצוּץ,

22 יְדֵי עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים לְמִטָּה וּמִשָּׂא וּמִתֵּן בְּאַמוּנָה
 23 מִמְּשִׁיכִים חֲדוּשׁ הַיְשָׁנוֹת בְּדַגְמַת עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים שֶׁל
 24 הַמְּלָאכִים בְּשִׁיר וְזִמְרָה שְׁלֵהֶם לְמַעַלְהָ, וְהַהֲמָשְׁכָּה
 25 דְּחֲדוּשׁ הַיְשָׁנוֹת הָרִי שְׁרִשָּׁה בִּיחוד חִיצוֹנִי דְּאֲבָא־
 26 וְאַמָּא^כ. וְזֶהוּ "גְּדוּל הַנְּהִיגָה מִיָּגִיעַ כִּפּוֹ יוֹתֵר מִיֵּרָא
 27 שְׁמַיִם", דְּאֵלּוּ יֵרָאֵת שְׁמַיִם הִיא יֵרָאֵה תַּתְּאֵה^כ, וְהַגַּם
 28 דְּהַהֲמָשְׁכָּה דְּחֲדוּשׁ הַיְשָׁנוֹת הִיא גַּם כֵּן בְּבַחֲיִנַת
 29 הַמְּלָכוּת^כ, אֲמַנָּם זֶה בְּבַחֲיִנַת מְלָכוּת בְּכַח הַמְּהִיגָה מֵאֵין
 30 לְיֵשׁ, דְּכַח הַמְּהִיגָה מֵאֵין לְיֵשׁ הוּא בְּחִינַת כְּתוּר מְלָכוּת
 31 דְּנִעוּץ תְּחִלְתָּן בְּסוּפֵן וְסוּפֵן בְּתַחֲלִתָּן, וְזֶהוּ "וְאֶכְלֶתְ אֶת
 32 כָּל הָעַמִּים", שֶׁהוּא עֲנִין הַעֲלָאת הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְלוּ
 33 בְּשִׁבְרֵת הַפְּלִים מִשְׁבַּע מְלָפָאִין קְדָמָאִין דְּתַהוּכִי, וְעֲנִין
 34 הַיְרוּשָׁה הִיא לְהִיּוֹת בְּמִקְוָמָם וּכְמוֹ שֶׁפְּתוּב "וַיִּירָשֶׁם
 35 וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם", וּכְמוֹ הַיּוֹדֵשׁ שֶׁהוּא בְּמִקְוָם הַמּוֹרִישׁ,
 36 הֵנָּה כְּמוֹ כֵּן עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים מִמְּשִׁיכִים הָאוּרוֹת
 37 דְּתַהוּ שֶׁקָּדְמוּ בְּמַעַלְהָ וּמְדַרְגָּה בְּהַפְּלִים רְחִבִים דְּתַקוּן,
 38 דְּתַהוּ וְתַקוּן הֵנָּה תַּהוּ הֵם אוּרוֹת מְרַבִּים וְכִלִּים מוֹעֲטִים
 39 וְתַקוּן פְּלִים מְרַבִּים וְאוּרוֹת מוֹעֲטִים, דְּמַעוּט הַפְּלִים
 40 בְּתַהוּ הֵיךְ גָּרַם וְסָבָה לְהַשְׁבִּירָה כְּנוֹדָע, וְעֲנִין הַיְרוּשָׁה
 41 הוּא שְׁיִוְרָשִׁים אוּרוֹת דְּתַהוּ וּמִמְּשִׁיכִים אוֹתָם בְּכִלִּים
 42 רְחִבִים דְּתַקוּן.

^כי"ב וי"ג תנחו, תרצ"ה

1 וּכְמוֹ כֵּן בְּעֲבוּדַת הַבְּרוּרִים בְּשִׁשֶׁת יָמֵי הָעֲבוּדָה בְּמִשָּׂא
 2 וּמִתֵּן בְּאַמוּנָה, וּמְהִירוּחַ הָרִי הוּא מְפָרְגֵם בְּנִיּוֹ וּבְנֵי
 3 בֵּיתוֹ, שֶׁעַל פִּי הַתּוֹרָה הָרִי בְּזָה הוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל
 4 עֵת שֶׁהוּא תָּמִיד בְּמַעַלְת וּמְדַרְגַת הַצְּדָקָה, וּבִפְרָט
 5 כְּאֲשֶׁר הִדְרִיכַת בְּנֵיּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ הִיא בְּהַדוּר מְצוּהָ וְכוּ',
 6 וְכֵן הֵנָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹשֶׂה צְדָקָה לְפִי עֲרֻפוֹ, וּמֵהֶם
 7 יוֹתֵר מִכָּפִי כֶּחֶם, וּכְמֵאֲמַר "וְהַמְּלִיחָה סֹלַע לְעֵנִי בַּעַת
 8 דְּחִקּוֹ", דְּיָדוּעַ הַפְּרוּשׁ – בַּעַת דְּחִקּוֹ שֶׁל הַמְּלִיחָה, דְּעֵלְיוֹ
 9 הַפְּתוּב אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה נח, ט) "אִזְ תִּקְרָא וְהָ יַעֲנֶנָּה, תְּשׁוּעַ
 10 וַיֵּאמֶר הַגָּנִי" וְכוּ', דְּאֲמַרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל "גְּדוּל הַמְּלִיחָה
 11 יוֹתֵר מִן הַנוֹתֵן צְדָקָה, וְהַמְּטִיל לְפִיס יוֹתֵר מִכָּלֵם", וְזֶה
 12 שֶׁהַמְּלִיחָה הוּא דְּחִוּק הוּא מְפָנִי הַגְּלוּת, דְּבִאֲמַת הָרִי כָּל
 13 יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְרוּחָיִם גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת, וְכִבְרָה הֵיךְ
 14 כֵּן דְּאִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְאִישׁ כּוֹ', אֲלָא שְׁבִזְמֵן הַגְּלוּת הֵם
 15 דְּחִוּקִים כּוֹ', וְלִזְאוֹת דְּכֵאֲשֶׁר יוֹדַע הַפְּנוּגָה הָאֲמַתִּית דְּעֲנִין
 16 הַגְּלוּת הוּא בְּכַדִּי לְכַרֵּר מִחֲשָׁפֵי אֶרֶץ, עַל יְדֵי הָעֲבוּדָה
 17 בְּתוֹרָה וְתַפְּלָה, וְעוֹסֵק בְּהַבְּרוּרִים, אִזְ הוּא מַעַלְה אֶת
 18 הַנִּיצוּץ, דְּמִשָּׂא וּמִתֵּן בְּאַמוּנָה בְּכָלֵל וְעֲבוּדַת הַבְּרוּרִים
 19 בְּפְרָט הִיא מְדַרְגָּה גְּבִהָה, וּכְמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֻכּוֹת
 20 ת, א) דְּגְדוּל הַנְּהִיגָה מִיָּגִיעוֹ יוֹתֵר מִיֵּרָא שְׁמַיִם, דְּאֵלּוּ
 21 בִּירָא שְׁמַיִם "וְטוֹב לָךְ" לֹא כְּתִיב, וְיָדוּעַ דִּישְׂרָאֵל עַל

כה. חכמה ובינה (שלמעלה). כו. תחתונה. כז. שהיא המדרגה התחתונה ביותר. כח. שבע מלכים (המכוונים למדות כנ"ל) של עולם התוהו.

לקוטי דיבורים

שני סוגי יהודים

שני סוגי יהודים בכלל ישראל:

10 אוכלות הרבה אבל חלב לא הניבו. אך, כשפרצה מגפה
 11 בין הפרות מתו כל הפרות. ל"יהודים המסכנים" אין
 12 מזון רוחני של תורה ומצוות, הם "יהודים של צרות",
 13 והמגפה ההיטלרית בלעה גם משומדים בני שלשה
 14 דורות מ"יהודים של צרות" אלה.
 15 תפקיד יהודי קדוש של הצלה הוא, למשוך את
 16 תשומת הלב של היהודים, אנשים ונשים, משני
 17 המחנות האמורים – עד כמה חמור המצב היהודי בשני
 18 עברי הים.

1 (א) יהודי תורה ומצוות, יהודים השופכים את לבם
 2 בראש השנה וביום כיפור לפני בורא העולם, וכך גם
 3 בימים הטובים האחרים המעניקים להם מזון רוחני.
 4 (ב) "יהודים מסכנים" או "יהודים של צרות".
 5 מספרים שבישוב אחד גרו שתי משפחות שהיו
 6 מסודרות היטב מבחינה גשמית. במשפחה אחת היו
 7 הפרות אוכלות באופן נורמאלי ומניבות הרבה חלב
 8 בריא וטוב, ואילו במשפחה השניה היו גם כן הפרות

^יי"ד אייר, פסח שני, ה'תש"ד

יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

- 1 השעון הגדול העומד בכותל דרומי השמיע חצי שעה ראשונה אחרי חצות הלילה, ור' יוסף
 2 משרת⁵⁰ אומר אשר השעון מתאחר ומאמין הוא יותר להתרנגול אשר השמיע את כרוזיו עוד
 3 כשעה מקודם, והצדק אתו ובעוד רגעים אחדים יעלה השחר, ובכך מברכים ברכת המזון.
 4 כשיצאנו מדירתה של כבוד אמי זקנתי הרבנית עלה השחר, האויר הי' טוב ועמדנו וישבנו
 5 בחצר יותר על שעה לחזור את השיחות וסיפורים ששמענו בעת הסעודה. אח"כ הלכו כולם –
 6 מלבד הרא"פ – לטבול במקוה, ואנכי הלכתי לישון.
 7 בשעה השביעית בקר כשבא כ"ק אדמו"ר מבית הטבילה נתן לי את המאמר זימנא חדא –
 8 בספר תרכ"ט⁵¹ – ללמוד אותו איזה פעמים, ובין מנחה למעריב יחזור כ"ק אדמו"ר עמדי את
 9 המאמר כמו שאמרו.
 10 אחר התפלה כשרוב המתפללים הלכו לביתם ונשארו רק אחדים (ביניהם הר"י קאפיל
 11 זעליקסאָן⁵², ר' שלמה חיים שו"ב⁵³, מורי ר' ניסן), ישבו מורי רשב"ץ²², רא"פ⁵⁴ ור"ש גורעוויטש⁵⁵
 12 בחדר-שני ושיחו בסיפורים שונים, מהם שכבר שמעתים איזה פעמים ורשומים כבר בספרי ומהם
 13 את אשר עוד לא שמעתי עד היום, או שמעתים אבל בלתי מדויקים כל כך.
 14 הזמן לא ירשני לכותבם בפרוטרוט ואכתוב רק רישומי דברים לזכרון.

השיחות תש"ז ע' 101. לעיל ע' 000. וש"נ.
 (53) ר' שלמה חיים קיטאין ב"ר יעקב ארי' ליב שו"ב
 דליובאוויטש. נפטר י מרחשון תרפ"ח. נזכר ביומן כב כסלו
 תרנ"ב (לעיל ע' 000). שיחות חורף תרצ"ה (תורת מנחם רשימת
 היומן ע' רפו). ספר השיחות תש"ז ע' 101. וש"נ.

(50) ראה אודותו ספר השיחות תש"ח ע' 233. וש"נ.
 (51) אוצ"ל: תרכ"ז - ראה ספר המאמרים תרכ"ז (קה"ת,
 תש"ס) ע' רצא ואילך.
 (52) ר' יעקב קאפיל זעליקסאָן, בן הרב ר' אברהם – הנקרא
 דער מ"ץ – שהי' רב בליובאוויטש בימי הצ"צ. ראה אודותו ספר

אגרות קודש

- 11 שעשה זאת על חשבון עצמו בלי שום יסוד חוקי. ואפשר
 12 יש דברים בזה, אשר לא אדע. רט"ד
- 13 והפלא עוד יותר על הבע"ב ועם הקדש שלא ישימו לב
 14 לזה. הלא כל עם הי' יודעים כי טהרת בית ישראל נוגע לכל
 15 אחד ואחד מישראל, ועם הי' כולם קדושים, מגדלם ועד
 16 קטנם לבם מלאה אהבה לה' ולתורתו, ובהתעוררות קלה
 17 מתעוררים, ואם עוד לא נתתקן הדבר פלא הוא. והשי"ת
 18 יעורר לב אנשי העיר בחסד וברחמים, ויתעוררו לתקן את
 19 זה בהקדם האפשרי, והשי"ת יצליחו.
- 20 מכבוד אחיו ידידי הרב מליוענהאף שי' קבלתי מכו'
 21 ות"ל שלי' לו. יואיל נא כבוי' לכתוב לי (באם שיש לכבוי'
 22 ענין בזה) ע"ז ששלח לי בע"פ עיי' ר' חיים שי'.
 23 והיי' ברכה ושלו' כאו"נ והדו"ש, בן מו"ר
 24 יי"ש
- 1 ב"ה, א' י"ט מ"ח פ"ב
 2 כבוד ידי"ע הרה"ג המפורסם נכבד
 3 ומרום וו"ח אי"א מוה"ר אברהם שי'
 4 שלום וברכה,
 5 מכתב כבודו מכו' ח"ז, עתה קבלתי, ונהנתי מאד
 6 לשמוע מנועם שלומו הטוב.
 7 האיש ר' חיים שי' לא הגיד לי דבר, זולת את אשר
 8 ספר לי דבר הסגר בית הטבילה במחנם, דבר שהכאיב את
 9 לבי במאד מאד, ולא ידעתי מה עלי לעשות בזה, ולו
 10 יכולתי הכל עשיתי, ולא הי' דבר נשגב מאתי לעשותו.
 11 והדבר יפלא לי במאד, באיזה אופן, ובאיזה חוק יכולים
 12 היו לסגור בית הטבילה, לא אדע. עד כמה שחקרתי פה,
 13 אין איש יודע מזה, והוא רק מעשה איש רע ובלילעל,

פרק ב הלכה א

הַמְזֻבָּח, מְקוֹמוֹ מִכּוּן בְּיֹתֵר; וְאִין מְשַׁנֵּין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר: "וְזֶה מְזֻבָּח לְעוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל". וּבַמְזֻבָּח נֶעְקֵד יִצְחָק אֲבִינוּ, שְׁנַאֲמַר: "וְלֶךְ אֵל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה", וְנַאֲמַר: "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת" (מלכים א ז) "בְּהַר הַמּוֹרִיָּה" (דברי הימים ב ג, א).

נקודות משיחות קודש

ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, הוא מביא את הפסוק "זה מזבח לעולה לישראל" - שנאמר לאחר בחירת המקום, ואין זה מחמת המעלות שהוא עתיד למנות בהלכה שלאחר זה? יש לומר הבאור בזה: זה שאדם הראשון וכו' הביאו קרבנות במקום זה דווקא, הוא מפני שידעו בנבואה שזהו "המקום אשר יבחר ד'" (כעתיד). בסגנון אחר: לא שבחירת הקב"ה במקום זה היא מסובכ מזה שכבר הקריבו שם קרבנות קודם לזה, אלא להיפך: זה שהקריבו קרבנות במקום זה דווקא הוא מחמת זה שהם ידעו בנבואה שהקב"ה יבחר במקום זה.

ויש לומר שבזה שהרמב"ם מביא גם את המעלות של מקום המזבח, מתורץ למה "ואין משנין אותו ממקומו לעולם" - הן אמת שזהו "המקום אשר יבחר ד'", אבל הרי עדיין אין זה ראייה גמורה שעל ידי זה נשללה האפשרות לשנות למקום אחר! מטעם זה מביא הרמב"ם ראייה שבנדון זה הבחירה היא באופן שהיא שללה מקומות אחרים, שלכן אדם הראשון וכו' בנו מזבחותיהם דווקא במקום זה: שכן אם בחירת הקב"ה לא שללה מקומות אחרים, למה דייקו כולם להביא קרבנותיהם רק במקום זה! משמע מזה, שמחמת בחירת הקב"ה נשללו מקומות אחרים, ולכן כשבאים להקריב קרבן במקום מסויים הרי זה רק ב"מקומו מכוון ביותר" - בהר המוריה עצמו.

(לקוטי שיחות חלק י"ט, שיחה ב לפר' ראה)

אמרה תורה: "והיה המקום אשר יבחר וגו' (שהוא "בית הבחירה בירושלים") שמה תביאו וגו' עולותיכם וזבחיכם גו'". מהלשון "אשר יבחר ד'" - משמע שמעלתו של המקום הוא רק בחירתו של הקב"ה במקום זה. אבל לפני בחירת הקב"ה - היה אפשר לבחור במקום אחר, שמקום זה לא היתה בו שום מעלה מיוחדת לגבי מקומות אחרים.

אבל הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה: "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר: "זה מזבח לעולה לישראל", וחשיב לאחר זה כמה וכמה מעלות של מקום זה קודם שנבחר - שבפשוט הכוונה בזה היא שזהו "מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם" הוא מפני שהוא המקום שבו הקריבו אברהם, נח וכו' את קרבנותיהם (שכל זה היה מקודם, לפני בחירת הקב"ה).

וצריך להבין: מהפסוק "המקום אשר יבחר ד' וגו' שמה תביאו" משמע שמעלת מקום זה הוא מחמת "יבחר ד'" - בחירת הקב"ה במקום זה. ומדברי הרמב"ם משמע שמעלתו של המקום הוא מפני מעלה שהיתה מימות אדם הראשון, ולכן "מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו"!

אבל כד דייקת שפיר מוכח שגם הרמב"ם בהל' בית הבחירה סובר שזהו "מקומו מכוון ביותר" אינו מחמת שהקריבו שם קרבנות לפני זה, אלא הוא רק מחמת בחירת הקב"ה: שהרי בהלכה א', בה הרמב"ם אומר כי "המזבח מקומו מכוון

מתוך 'המקדש' – תאור בית המקדש השני לפי שיטת הרמב"ם מאת הרב לבנוני קסג

פרק א משנה יז

שְׁמַעוֹן בְּנֵי אֹמֶר, פֶּל יָמֵי נְדָלְתִי בֵּין הַחֲכָמִים, וְלֹא מִצָּאתִי לְגוֹף אֲשֶׁר בָּהֶם עֵקֶר, וְלֹא הַמְדַרְשׁ עֵקֶר, אֲלָא הַמַּעֲשֵׂה. וְכָל הַמְרַבֵּה דְכָרִים, מִבְּיַד חַמָּא.

נקודות משיחות קודש

על-ידי בחינת הדיבור - "בעשרה מאמרות (דוקא) נברא העולם".

אולם "ישראל עלו במחשבה", דהיינו שהם מאוחדים בקב"ה - "חלק אלוקה ממעל ממש"⁶, ואינם בבחינת "זולת"; וזהו תפקידן של נשמות ישראל, לגלות בעולם את בחינת המחשבה, דהיינו לאחד גם את העולם עם אלוקות [שלא יהיה כ"זולת"]. זהו "מה אומנתו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם!", היינו שתפקידו של יהודי הוא לגלות את בחינת "מחשבה" (ההפך מדיבור - אילם) כאן בעולם.

והנה שתי בחינות אלה - מחשבה ודיבור - ישנן גם בתורה, מחשבה שבתורה היא התורה כפי שהיא ברוחניות, דהיינו פנימיות התורה; דיבור שבתורה, הוא מה שהתורה מדברת בעניני עולם הזה הגשמי שהוא על-דרך שמגלה לזולתו מה שנמצא במחשבתו.

על כך אומרת הגמרא, "יכול אף בדברי תורה", דהיינו שהיתה סכרא לומר שכשם שבעניני העולם צריך להתעלות מבחינת הדיבור, על-דרך זה גם בתורה יעסוק אדם רק בפנימיות התורה; על כך התשובה - "צדק תדברון"! יש להתעסק ב"גליא דתורה", מכיון שתכלית נתינת התורה למטה היא לזכך את העולם הזה הגשמי.

על-דרך זה יש לפרש את המשנה "לא מצאתי לגוף טוב משתיקה" - שהביטול הטוב ביותר לגוף (אומנותו של אדם בעולם הזה) הוא שיהיה בטל במציאות לאלוקות (על-דרך התאחדותה של הנשמה בקב"ה). ואולם, כאמור, בנוגע לדברי תורה, "לא המדרש עיקר אלא המעשה", והכוונה היא שיש ללמוד את התורה כפי שירדה למטה (בדיבור ובמעשה), כדי לזכך את העולם⁷.

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1186)

ממשמעות דברי המפרשים¹ יוצא שהפיסקה הראשונה של המשנה עוסקת בדיבורים השייכים לגוף אשר בהם אין טוב משתיקה, ואילו הפיסקה השניה מכוונת לדברי תורה, שאמנם שם הדיבור הוא טוב, אבל גם בזאת "לא המדרש עיקר אלא המעשה".

והביאו בהתאם לזה את דברי הגמרא² על הפסוק³: "האמנם אלם צדק תדברון" - "מה אומנתו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם; יכול אף לדברי תורה? תלמוד לומר, צדק תדברון" וצריך להבין:

א. מהמשנה ומהגמרא נראה כי השתיקה וההמנעות מדברים בטלים, אינה אלא הנהגה טובה ("לגוף טוב") או "אומנותו של אדם". ולכאורה, דברים בטלים כפשוטו, הרי זה איסור גמור - "ודברת במ ולא בדברים בטלים"!

ב. "יכול אף לדברי תורה" - האמנם קא-סלקא-דעתך שיש להימנע מלהרבות דברי תורה?!

ג. "מה אומנתו של אדם" - איך אפשר להגדיר את תפקיד האדם בעולם בכיוון של "סור מרע" ("ישים עצמו כאלם") בשעה שברור כי התכלית היא ב"עשה טוב" ואילו ה"סור מרע" הוא רק בגדר הקדמה והכנה ל"עשה טוב"?!

ד. מהו דיוק הלשון "אומנותו של אדם בעולם הזה"? ויש לבאר כל זאת על דרך החסידות:

דיבור ושתיקה ברוחניות, הם דיבור ומחשבה. בחינת דיבור הוא מה שכתוב "בדבר ה' שמים נעשו"⁴, "בעשרה מאמרות נברא העולם"⁵. ושייכות בריאת העולם לדיבור היא, כי יחודיותו של הדיבור היא שעל-ידו אפשר לגלות לזולתו את הענינים הצפונים במחשבה שאינם גלויים לזולת. מה-שאינ-כן מחשבה היא לעצמו ולא לזולתו, והנמשל הוא אצל הקב"ה: שכדי שתהיה מציאות של עולם שנראה כנפרד [=זולת] מאלוקות, צריך שתהיה בריאה

שבתורה", אלא צריך להתעסק גם בלימוד פנימיות התורה, וכמאמר חז"ל (שבת לא, א) שיש לערב בחטים "קב של חומטין", שהכוונה לפנימיות התורה (לקוטי תורה ויקרא ו, א).

(1 ראה מדרש שמואל כאן. 2) חולין פט, א. 3) תהלים נח, ב. 4) תהלים לג, ו. 5) להלן פרק ה משנה א. 6) איוב לא, ב. ובתניא פרק ב, מוסיף "ממש". 7) אמנם, אין להסתפק ב"גליא

שני ה־ראובן בכור ישראל בני ראובן הנזכר
 משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי:
 וְלַחֲצֹרֵן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת
 הַכַּרְמִי: וְאֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם
 שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים:
 ח וּבְנֵי פְלֹאֵ אֶלְיָאֵב: ט וּבְנֵי אֶלְיָאֵב נְמוּאֵל וְדַתָּן
 וְאַבְיָרָם הוּא־דַתָּן וְאַבְיָרָם כְּתִיב קְרוּאֵי קְרוּאֵי קְרוּאֵי
 הַעֲדָה אֲשֶׁר הֵצִי עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בְּעֵדַת־
 קָרַח בְּהִצָּתָם עַל־יְהוָה: וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־
 פִּיהָ וַתִּכְלַע אֹתָם וְאֶת־קָרַח בְּמוֹת הַעֲדָה
 בְּאֹכַל הָאֵשׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ וַיְהִיו
 לְגִם: י וּבְנֵי־קָרַח לֹא־מָתוּ: יא בְּנֵי שִׁמְעוֹן
 לְמִשְׁפַּחַתָּם לְנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיִמִּין
 מִשְׁפַּחַת הַיְמִינִי לְיִכִּין מִשְׁפַּחַת הַיְכִינִי: יב לְזֹרַח
 מִשְׁפַּחַת הַזֹּרְחִי לְשָׂאוּל מִשְׁפַּחַת הַשְּׂאוּלִי:
 יג אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִעֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף
 וּמֵאֵתִים: יד בְּנֵי גֵד לְמִשְׁפַּחַתָּם לְצַפּוֹן
 מִשְׁפַּחַת הַצַּפּוֹנִי לְחִנֹּי מִשְׁפַּחַת הַחִנֹּי לְשׁוֹנֵי
 מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנִי: טו לְאוֹנִי מִשְׁפַּחַת הָאוֹנִי לְעָרִי
 מִשְׁפַּחַת הָעָרִי: יז לְאֶרֶד מִשְׁפַּחַת הָאֶרֶדִי
 לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֶרְאֵלִי: יח אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
 בְּנֵי־גֵד לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה
 מֵאוֹת: יט בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: כ וַיְהִיו בְּנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחַתָּם
 לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָנִי לְפָרִץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרִיצִי
 לְזֹרַח מִשְׁפַּחַת הַזֹּרְחִי: כא וַיְהִיו בְּנֵי־פְרִזִּין לְחֲצֹרֵן
 מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֵנִי לְחַמּוּל מִשְׁפַּחַת הַחַמּוּלִי:
 כב אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפְקֻדֵיהֶם שְׁשָׁה
 וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת: כג בְּנֵי יִשְׂשָׁכָר
 לְמִשְׁפַּחַתָּם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלְעִי לְפוּהַ
 מִשְׁפַּחַת הַפּוּהִי: כד לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי
 לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֹרֹנִי: כה אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת

פרשת פינחס

כה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: א פִּינְחָס
 בֶּן־אֱלֵעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הָשִׁיב אֶת־חַמְתִּי
 מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם
 וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: ב לֹכֵן
 אָמַר הַנְּנִי נָתַן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שְׁלוֹם: (ל) י
 וַהֲיִתְהָ לּוֹ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנֶּה עוֹלָם
 תַּחַת אֲשֶׁר קִנְאָה לְאֱלֹהָיו וַיִּכְפַּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 ג וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּפְּהָ אֲשֶׁר הִכָּה אֶת־
 הַמּוֹדִינִית זְמָרִי בֶן־סְלֹוֹא גִשְׂיָא בֵּית־אָב
 לְשִׁמְעֹנִי: ד וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּפְּהָ הַמּוֹדִינִית כּוֹזִי
 בַת־צֹוֹר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא: ה פ
 (יִשְׂרָאֵל) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ז צֹוֹר
 אֶת־הַמּוֹדִינִים וְהַכִּיתֶם אוֹתָם: ח כִּי צֹוֹרִים הֵם
 לָכֶם בְּנֹכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נָפְלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר פְּעוֹר
 וְעַל־דְּבַר כּוֹזִי בַת־גִּשְׂיָא מִדְיָן אַחֲתָם הַמִּפְּהָ
 בְּיוֹם־הַמִּגִּפָּה עַל־דְּבַר פְּעוֹר: ט כֹּו וַיְהִי אַחֲרֵי
 הַמִּגִּפָּה פ פִּסְקָא כַּאֲמַצַּע פִּסְקָא וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה וְאֵל אֱלֵעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:
 י שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ וּפְלִעַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ
 עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְבֵית אֲבֹתָם כְּלִי־צֶאֱצֶבָא
 בְּיִשְׂרָאֵל: יא וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם
 בְּעֵרְבַת מוֹאָב עַל־יְרֵדָן יְרֵחוֹ לֵאמֹר: יב מִמֶּנּוּ
 עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִיצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות יח עמ' 327)

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (כו, ב)

"משל לרועה שנוכנסו זאבים לתוך עדרו" (רש"י). ובריש
 פרשת תשא, לגבי חטא העגל, נקט "לצאן... שגפלה בה
 דבר". ויש לומר, ששם היה משה בחר ולא היה אשם
 בתוצאות, ולכן נקט "דבר", שאין הרועה אשם בזה. אך כאן
 נתעלמה ממנו הלכה, והמגפה נעצרה רק בשחרג פנחס את
 זמרי, והיה יכול לחשוב שבגללו נמשכה המגפה מעט; לכן
 נקט דבר שהרועה אשם בו - "זאבים".

מִשְׁפַּחַת הַיְמִנָה לְיִשְׁוֵי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוֵי לְבְרִיעָה
 מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי: ^מ לִבְנֵי בְרִיעָה לְחֵבֶר
 מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרִי לְמִלְכִיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכִּיאֵלִי:
^מ וְשֵׁם בֶּת־אֲשֶׁר שָׂרַח: ^מ אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־
 אֲשֶׁר לְפָקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע
 מֵאוֹת: ^ס מִן בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְיִחִיצְאֵל
 מִשְׁפַּחַת הַיִּחִיצְאֵלִי לְגֹנִי מִשְׁפַּחַת הַגֹּנִי:
^ס לְיִצְרָר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרָרִי לְשִׁלֹּם מִשְׁפַּחַת
 הַשִּׁלֹּמִי: ^ט אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם
 וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבַּעִים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת:
^י אֵלֶּה פְקֻדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
 וָאַלְף שֶׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ פנחס תשמ"ו)

צָרוּר אֵת הַמְדִינִים וְהַכִּיתָם אוֹתָם (כה, יז)

וְהַקְשָׁה בְּאוֹר הַחַיִּים הַקְדוּשׁ, "לְמַה כָּפַל צָרוּר וְהַכִּיתָם".
 וְיֵשׁ לומר, שְׂרָשִׁי אֵינוֹ צָרוּר לְבָאֵר כָּפַל זֶה, שְׁכֵן "צָרוּר"
 הֵינִי "לְאַיֵב אוֹתָם" (רש"י), וְיֵבֶן חֲמֵשׁ לְמַקְרָא מִבֵּין מַעֲצָמוֹ
 שֶׁהַכָּאָה, שְׁכוּלָל גַּם הַכָּאָה לְפִי חֶרֶב, חֲמוּדָה יוֹתֵר מִשְׁנֵאָה
 בְּלִבָּהּ. וּבְפָרֶט כְּשִׁילְמֵד בְּפָרֶשֶׁת דְּבָרִים "אֵל תְּצַר אֶת מוֹאָב
 (הַשְּׁלִילָה שֶׁל צָרוּר) וְאֵל תִּתְּנֶנּוּ בָּם מִלְחָמָה" (הַשְּׁלִילָה שֶׁל
 וְהַכִּיתָם).

שְׁלִישִׁי ^ב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ג לְאַלֶּה
 תִּחְלַק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: ^ד לְרֹב
 תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי
 פְּקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ: ^ה אֲדָּ־בְנוֹרָל יִחְלַק אֶת־
 הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִטּוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ: ^ו עַל־פִּי
 הַגּוֹרָל תִּחְלַק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֹב לְמְעַט: ^ז וְאַלֶּה
 פְּקֻדֵי הַלְוִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
 הַגִּרְשֹׁנִי לְקָהֵת מִשְׁפַּחַת הַקָּהֵתִי לְמִרְרֵי
 מִשְׁפַּחַת הַמִּרְרִי: ^ח אֵלֶּה | מִשְׁפַּחַת לְוִי
 מִשְׁפַּחַת הַלֵּבְנִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרִי מִשְׁפַּחַת
 הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי
 וְקָהֵת הוֹלֵד אֶת־עֲמֶרָם: ^ט וְשֵׁם | אֵשֶׁת עֲמֶרָם
 יוֹכָבֵד בֶּת־לְוִי אֲשֶׁר יִלְדָה אֹתָהּ לְלוֹי בְּמִצְרַיִם

וְשִׁשְׁכָר לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשָׁשִׁים אֶלֶף וְשָׁלֹשׁ
 מֵאוֹת: ^ס בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְסֹרֵד
 מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיִחִלְאֵל
 מִשְׁפַּחַת הַיִּחִלְאֵלִי: ^ט אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי
 לְפָקְדֵיהֶם שָׁשִׁים אֶלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ^ס בְּנֵי
 יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתָּם מְנַשֶּׁה וָאֶפְרַיִם: ^כ בְּנֵי מְנַשֶּׁה
 לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד
 לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: ^כ אֵלֶּה בְנֵי גִלְעָד
 אֵיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאֵיעֶזְרִי לְחֵלֶק מִשְׁפַּחַת
 הַחֵלֶקִי: ^כ וְאֲשִׁירְאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשִׁירְאֵלִי וְשִׁכֵּם
 מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: ^כ וְשִׁמְיֵדֶע מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְיֵדֵעִי
 וְחֶפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי: ^כ וְצִלְפַּחֵד בֶּן־חֶפֶר לֹא־
 הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפַּחֵד
 מַחֲלָה וְנָעָה חֲגִלָּה מִלֶּפֶה וְתִרְצָה: ^כ אֵלֶּה
 מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף
 וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ^כ אֵלֶּה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחַתָּם
 לְשׁוּתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתָלַחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת
 הַבְּכָרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: ^כ וְאַלֶּה בְנֵי
 שׁוּתָלַח לְעֶרֶן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי: ^כ אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
 בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפָקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף
 וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתָּם: ^ס
^כ בְּנֵי בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבָלַע מִשְׁפַּחַת הַבְּלַעִי
 לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשַׁבְּלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת
 הָאֲחִירָמִי: ^כ לְשׁוּפֹפֶם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּפֹפְמִי לְחוּפֶם
 מִשְׁפַּחַת הַחוּפְמִי: ^כ וַיְהִי בְנֵי־בַלַּע אֶרֶד וְנַעֲמָן
 מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי: ^כ אֵלֶּה
 בְּנֵי־בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחַתָּם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
 וָאַרְבַּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ^כ אֵלֶּה בְנֵי־דָן
 לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּחָמִי אֵלֶּה
 מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחַתָּם: ^כ כָּל־מִשְׁפַּחַת
 הַשׁוּחָמִי לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשָׁשִׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע
 מֵאוֹת: ^כ בְּנֵי אֲשֶׁר לְמִשְׁפַּחַתָּם לְיִמְנָה

רביעי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶפֶן בְּנוֹת צִלְפַחֵד דְּבַרְתָּ נָתַן תַּתֵּן לָהֶם אַחֲזַת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן: ה וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ: ט וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו: י וְאִם־אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחִי אָבִיו: יא וְאִם־אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֵרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָרֹם וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ק וּרְאִיתָהּ אָתָּה וּנְאֻסַּפְתָּ אֶל־עַמּוּד גַּם־אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נְאֻסַּף אֶהְרֹן אַחִיד: קא כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַר־צִן בְּמַרְיַבַּת הָעֵדֻה לְהַקְדִּישֵׁנִי בְּמִים לְעֵינַיִהֶם הֵם מִי־מַרְיַבַּת קָדַשׁ מִדְבַר־צִן: ס י וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: סא וַיִּפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הַרְוֵחַת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדֻה: סב וְאֶשְׂרִיצָא לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת יְהוָה כְּצֵאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֵעָה: סג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֹתִי־יָדָךְ עָלָיו: סד וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לְפָנַי אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדֻה וְצִוִּיתָהּ אֹתוֹ לְעֵינַיִהֶם: סה וּנְתַתָּה מֵהוֹדֵךְ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל־עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: סז וְלִפְנֵי אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוֹרִים לְפָנַי יְהוָה עַל־פְּנֵי יָצְאוֹ וְעַל־פְּנֵי יָבֹאוֹ הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדֻה: סח וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדְהוּ לְפָנַי אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדֻה: סט וַיִּסְמְךָ אֶת־

וּתְלַד לְעַמְרָם אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֵת מְרִים אַחֲתָם: ע וַיִּוָּלַד לְאֶהְרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעֹזֵר וְאֶת־אִיתָמָר: עא וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבֶם אֲשֶׁר־זָרָה לְפָנַי יְהוָה: עב וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעְלָה כִּי א לא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: עג אֵלָּה פְּקֻדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פְּקָדוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: עד וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקֻדֵי מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פְּקָדוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר סִינַי: עה כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוֹ בְּמִדְבַר וְלֹא־נֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן: עו כּו וְתִקְרַבְנָה בְּנוֹת צִלְפַחֵד בֶּן־חַפְרֵי בֶן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בְּנֵי־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֲלָה נָעָה וְחֻגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצֵה: עז וְתַעֲמֹדְנָה לְפָנַי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל־הָעֵדֻה פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר: עח אֲבִינוֹ מָת בְּמִדְבַר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדֻה הַנּוֹעֲדִים עַל־יְהוָה בְּעַדַּת־קָרַח כִּי־בַחֲטָאוּ מָת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ: עט לָמָּה יִגְרַע שִׁם־אֲבִינוֹ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנְחַלְנֵנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוֹ: ה וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לְפָנַי יְהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 93)

ויקרב משה את משפטן (כו, ה)

"נתעלמה הלכה ממנו" (רש"י). ויש לשאל, מה מכריחו לפרש כן, ודברי יתכן שלא שמע הלכה זו מה'. ויש לומר, דהנה יש הבדל בין "משפטן" ל"דברן" (כמו "פי יתנה להם דבר בא אלי"). דבר - טענות ושקלא וטריא. משפט - פסק דין. והקשה לו: כיון שלא ידע את ההלכה, איך הקריב את משפטן". לכן מפרש שאכן ידע את ההלכה, אלא שנתעלמה ממנו.

אין להם רועה", נצטנה על קרבן התמיד. ויש לכאר, דהנה קרבן זה (וקרבנות בכלל) שולל את הטעות ש"אין רועה" בעולם ו"עולם כמנהגו נוהג", ומגלה שהעולם מתנהג בהשגחתו הפרטית של הקב"ה, שהוא זה "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם".

ששי ^{טו} ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה: ^{טז} ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג שבועת ימים מצות יאכל: ^{יז} ביום הראשון מקרא-קדש פל-מלאכת עבדה לא תעשו: ^{יח} והקרבתם אשה עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם: ^{יט} ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל תעשו: ^כ עשרון עשרון תעשה לפכש האחד לשבעת הכבשים: ^{כא} ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם: ^{כב} מלבד עלת הכפר אשר לעלת התמיד תעשו את-אלה: ^{כג} פאלה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח-ניחח ליהוה על-עולת התמיד יעשה ונספו: ^{כד} וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת עבדה לא תעשו: ^{כה} וביום הכפורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעתיכם מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת עבדה לא תעשו: ^{כו} והקרבתם עולה לריח ניחח ליהוה פרים בני-בקר שנים איל אחד ושבעה כבשים בני שנה: ^{כז} ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד שני עשרנים לאיל האחד: ^{כח} עשרון עשרון לפכש האחד לשבעת הכבשים: ^{כט} שעיר עזים אחד לכפר עליכם: ^ל מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימים יהיו-לכם ונספיהם: **פ** **כט** ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: ^א ועשיתם עלה לריח

ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד-משה: **פ**

חמישי **כח** ^א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ב צו את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: ^ג ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני-שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: ^ד את-הכבש אחד תעשה בכפר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ^ה ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן פתית רביעת ההין: ^ו עלת תמיד העשיה בחר סיני לריח ניחח אשה ליהוה: ^ז ונספו רביעת ההין לפכש האחד בקדש הפך נסך שכר ליהוה: ^ח ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הכפר וכנספו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה: ^ט וביום השבת שני-כבשים בני-שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונספו: ^י עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונספה: ^{יא} ובראשי חדישכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד כבשים בני-שנה שבעה תמימים: ^{יב} ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ^{יג} ועשרון עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לפכש האחד עלה ריח ניחח אשה ליהוה: ^{יד} ונספיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לפכש יין ואת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ^{טו} ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על-עלת התמיד יעשה ונספו: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 18)

צו את בני ישראל (כח, ב)

"עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי" (ר"ש).
והיננו, שבתור מענה לבקשת משה למנות איש "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם... ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר

לַשְּׁנֵי הָאֵילִם: ^ט וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד
 לְאַרְבַּעַת עָשָׂר כִּבְשִׁים: ^ט וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 חֲטָאת מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ^ס
^י וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם עֹשֶׂה אֵילִם
 שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם:
^{יא} וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: ^{יב} וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת
 מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ^ס
^{יג} וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֶשְׂתֵי־עָשָׂר אֵילִם שְׁנַיִם
 כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם:
^{יד} וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: ^{טו} וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד
 עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ^ס ^{טז} וּבַיּוֹם
 הָרִבְעִי פָּרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם: ^{יז} מִנְחָתָם
 וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט: ^{יח} וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד
 עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ^ס ^{יט} וּבַיּוֹם
 הַחֲמִישִׁי פָּרִים תְּשֻׁעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם: ^כ וּמִנְחָתָם
 וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט: ^{כא} וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת
 הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ^ס ^{כב} וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
 פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
 אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם: ^{כג} וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם
 לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
^{כד} וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד
 מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ^ס ^{כה} וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים
 שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת
 עָשָׂר תְּמִימִם: ^{כו} וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים
 לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
^{כז} וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד

נִיחַח לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: ^ג וּמִנְחָתָם סֵלֶת
 בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָר שְׁנֵי
 עֶשְׂרִים לְאֵיל: ^ד וְעֶשְׂרֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד
 לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים: ^ה וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת
 לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: ^ו מִלֶּבֶד עֲלֵת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ
 וְעֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט
 לְרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה לַיהוָה: ^ז וּבַעֲשׂוֹר לְחֹדֶשׁ
 הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם
 אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלֹאכֶת לֹא תַעֲשׂוּ:
^ח וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ לַיהוָה רִיחַ נִיחַח פֶּר בֶּן־בָּקָר
 אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם
 יִהְיוּ לָכֶם: ^ט וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה
 עֶשְׂרִים לְפָר שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאֵיל הָאֶחָד:
^י עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:
^{יא} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד חֲטָאת
 הַכִּפָּרִים וְעֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2ב עמ' 137)

וביום הכבודים (כח, כז)

"חג השבועות נקרא בכורי קציר חטים, על שם שתי
 הלחם" (רש"י). שתי הלחם רומזים לתורה שבכתב ושבועל
 פה. והנה, בלמוד תורה שבכתב מרגיש יותר הבטול לנותן
 התורה, שהרי הקורא בה ולא ידע מאי קאמר קדם מצות
 תלמוד תורה, בנגוד לתורה שבועל פה, שאינו נחשב למוד
 פלל. והקרבן שתי הלחם מורה על כך שהבטול של תורה
 שבכתב צריך לחדר להבנה של תורה שבועל פה.

שביעי ^{יב} ובחמשה עשר יום לחדש השביעי
 מקרא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא
 תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:
^{יג} וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לַיהוָה פָּרִים
 בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ: ^{יד} וּמִנְחָתָם
 סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָר הָאֶחָד
 לְשִׁלְשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאֵיל הָאֶחָד

לעלם ולעלמי עלמיו. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם
ולעלמי עלמיו. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום,
ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא
ברוך הוא. אמן לעלא מן כל ברבא ושירתא,
תשבחתא ונחמתא, דאמרון בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר לה ביום השמיני עצרת תהיה לכם
כלמלאכת עבדה לא תעשו: והקרבתם
עלה אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל
אחד כבשים בנישנה שבעה תמימים:
מנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים
במספרם כמשפט: ושעיר חטאת אחד
מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספה: אלה
תעשו ליהוה במועדיכם לבר מנדריכם
ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיהם
ולשלמיכם: ל ויאמר משה אל בני
ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה: פפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 229)

עצרת תהיה לכם (כט, לה)

עצרת - לשון עצירה וקליטה. כל ההמשכות שנמשכו
בחג הסכות בדרך מקיף, נקלטות בנפש בפנימיות ("לכם")
בשמיני עצרת (לקוטי תורה). לפי זה יש לבאר מה שתרגם
יונתן "תהיון בחדוץ מן מטילכון לבתיכון", שיש לברך
בזה: מהי השמחה בכך שיוצאים מן הסכה לבית. אלא,
השמחה היא מהמשכת האורות הפקפים של הסכה
בפנימיות, ב'בית'.

קס"ח פסוקים, לח"ק סימן

מנחתה ונספה: ס לה ביום השמיני עצרת
תהיה לכם כלמלאכת עבדה לא תעשו:
והקרבתם עלה אשה ריח ניחח ליהוה פר
אחד איל אחד כבשים בנישנה שבעה
תמימים: מנחתם ונספיהם לפר לאיל
ולכבשים במספרם כמשפט: ושעיר חטאת
אחד מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספה:
אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבר
מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם
ולנספיהם ולשלמיכם: ל ויאמר משה
אל בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את
משה: פפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 205)

ומנחתם ונספיהם לפרים (כט, יח)

"כנגד שבעים אמות . . . ובימי המקדש היו מגנין עליהם"
(רש"י). ואלו לגבי הכבשים אומר "לכלות מהם צ"ח
קלות", לא רק בימי המקדש. ויש לבאר, דהנה מה שפעל
קרוב בזמן הבית נפעל היום על ידי תפלה; אלא שאז הגיע
השפע לעולם ("בחיצינות בפעל ממש"), והיום הפעלה
היא רק בנפש האדם. מובן אפוא, שהשפעה לאמות העולם
יכולה להיות רק בזמן הבית, ואלו שהשפעה לישראל ישנה
גם בזמן הגלות.

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא
ברעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב
משיחה. אמן פתיכון וביומיון ובחיי דכל בית ישראל,
בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עץ חיים היא למחויקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום. ארך ימים בימינה,
בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּרֹוךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבַיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאָמֶת וְצַדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום

בירמיה פרק אי"ב

א דַּבְרֵי יְרֵמְיָהוּ בֶן-חֶלְקִיָּהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנַתוֹת בְּאֶרֶץ בְּנִימִן: **ב** אֲשֶׁר הָיָה דַבְרֵי-יְהוָה אֵלָיו בַּיָּמִי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּ: **ג** וַיְהִי בַיָּמִי יְהוֹנָקִים בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-תֵּם עֲשֵׂתֵי-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצַדִּיקְתּוֹ בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-גְּלוֹת יְרוּשָׁלַיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: **ד** וַיְהִי דַבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ה** בְּטָרִם אֶצְרֹךְ בְּבֶטֶן יַדְעֲתִיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מֵרַחֲמַי הַקִּדְשֵׁתִיךָ נָבִיא לְגוֹיִם נִתְּתִיךָ: **ו** וַאֲמַר אֶהְיֶה אֲדֹנָי יְהוָה הַנֶּה לֹא-יִדְעֲתִי דַבָּר כִּי-גַעַר אֲנִי: **ז** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֹּאמַר גַּעַר אֲנִי כִּי עַל-כֵּן אֲשֶׁר אֶשְׁלַחְךָ תִּלְךָ וְאַתָּה כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבָּר: **ח** אֶל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אַתָּה אֲנִי לְהַצִּילָךְ נְאֻם-יְהוָה: **ט** וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וַיַּגַּע עַל-פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נִתְּתִי דַבְרֵי בְּפִיךָ: **י** יִרְאֶה הַפְּקֻדֹתֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-הַמְּמַלְכוֹת לְנַתּוֹשׁ וּלְנַתּוֹן וּלְהַאֲבִיד וּלְהַרוֹס לְבָנוֹת וּלְנַטּוֹעַ: **יא** וַיְהִי דַבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מִה-אַתָּה רֹאֵה יְרֵמְיָהוּ וַאֲמַר מִקַּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֵה: **יב** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים ע"פ שי למורא

א אֲשֶׁר בַּעֲנַתוֹת בְּאֶרֶץ בְּנִימִן, אֲשֶׁר יִשָּׁב בַּעֲנַתוֹת, עִיר הַכֹּהֲנִים, שְׁהִיְתָה בְּנַחֲלַת שְׁבֵט בְּנִימִן. **א** בְּשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּ, אִזְ הַתְּחִילָה לְשֵׁרוֹת עָלָיו הַשְּׂרָאָת הַנְּבֻאָה. **ג** וַיְהִי בַיָּמִי יְהוֹנָקִים וְגו', וְהָיָה מִתְּנַבֵּא גַם בַּיָּמִי יְהוֹנָקִים בֶּן יְרֵמְיָהוּ וְכו'. **ד** בְּטָרִם אֶצְרֹךְ בְּבֶטֶן יַדְעֲתִיךָ, בְּטָרִם וְצִדִּיקְתּוֹ עֵרָה בְּבֶטֶן אִמְךָ, גְּדֻלְתּוֹ. **ה** הַקִּדְשֵׁתִיךָ, וּפְנֵיתִי אִתְּךָ. **ו** אֶהְיֶה, לְשׁוֹן קְרִיאָה עַל הַעֵצֵר וְעַל הַדְּאָגָה. **ז** לֹא יִדְעֲתִי דַבָּר, רָצָה לֹמַר, דַּבְרֵי תוֹכְחָה. **כִּי גַעַר אֲנִי, כִּי צִעִיר לְגוֹיִם אֲנִי, וְאִיךָ אֶהְיֶה מוֹכִיחַ לְעַמִּים. ט** אֶת יָדוֹ, אֶת דַּבְרֵי נְבוּאָתוֹ. **וַיַּגַּע עַל פִּי, וְהַעֲבִיר אֶת דַּבְרֵי הַנְּבֻאָה שִׁיְהוּ מְסֻדְרִים בְּפִי. י** הַפְּקֻדֹתֶיךָ, שְׂמִיתֶיךָ פְּקִיד וּמִנְהַל. **לְנַתּוֹשׁ, לְעַקֵּר. וּלְנַתּוֹן, לְכַתֵּת וּלְשַׁבֵּר. יא** מִקַּל שָׁקֵד,

משה מאילן שגדלים בו שקדים. יב) שקד אָני על דברי לעשותו, מתמסר ומשתדל במהירות לקום את דברי. כמו השקד שהוא ממהר להוציא פרח לפני שאר האילנות. יג) סיד נְפוּחַ, סיד מעלה רתיחה. והוא רמז על ירושלים. ופְּנִי, פני הרתיחה, כלומר המקום שמעלה רתיחה מרבה. פרוש אחר, "ופְּנִי", פני הסיד, שהצד של הסיד שממנו יוצקים, נקרא פְּנִי. מִפְּנֵי צְפוֹנָה, מצד צפון. יד) מִצְפּוֹן, מצד צפון, והוא בכל, שהיא מורחית צפונית לארץ ישראל. טו) כִּי הִנְנִי קוֹרָא, כלומר, אשים בלכם שיבואו משפחות ממלכות צפונית, המשפחות הם העמים, והממלכות הם המלכים. יז) תֵּאָזֵר מִתְּנִידָה, לשון זרוז, פאיש חיל. אל תחת, אל תפחד. פֶּן אֲחַתֵּךְ לִפְנֵיהֶם, אם תפחד מהם, אֲשַׁבֵּר אוֹתְךָ לִפְנֵיהֶם, ויכּוּ לְחִיּוּקֶיךָ. יח) לְמַלְכֵי יְהוּדָה, כְּגַדְדֵי מַלְכֵי יְהוּדָה. יט) וְנִלְחַמְנוּ אִלֶּיךָ, וְלַחֲמוּ נִגְדֵךְ בְּדַבְרֵי מִשְׁפָּט, לסתור את דברי נבואתך. לְחִצְיֶלְךָ, שלא ומיתוך. כ) בְּאֲזִנֵי יְרוּשָׁלַם, אל העם אשר בירושלים. זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ, אף על פי שאני מביא עליך רעה כְּעִבּוֹר מַעֲשֵׂיךָ הַרְעִים, לא אכלה אותך, וגם אעניש את המצויקים לך, כִּי זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ. אַהֲבַת כְּלוּלִיתֶיךָ, האהבה שהיתה לי עליך בְּעַת שֶׁהָיִיתָ כְּבִלָּה בּוֹמֵן חֲפָתָה, כלומר כמעמד הר סיני לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. ג) כִּדְשׁ יִשְׂרָאֵל לְהַ', נחשבים הם כמו קדש, שלא יאכלנו זר. רֵאשִׁית תְּבוּאֹתָהּ, המיוטב שֶׁכָּבֵל תְּבוּאֹתוֹ, כלומר, המבחרים שֶׁמִּין האדם. כָּל אוֹכְלָיו יֵאָשְׁמוּ, כל הגוזלים ומכלים את ישראל, והיו אשמים והרעה תבוא עליהם.

בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה: גִּדְשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאֹתָהּ כָּל אֲכָלֶיךָ יֵאָשְׁמוּ רְעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נָאִם יְהוָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אל

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אִמְתָּ וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֵאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוּר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהְרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחָךָ,
בְּמַהְרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפָּנּוּ, עַל כְּסָאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׂלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתַבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק:
כל ליל ראשון, ט"ו תמוז

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' א

35 שנינו בברייתא, אין מחייבין אותו (את בעל הבית) להכניס את ידו
36 להורין ולסדקין כדי לברוק אם יש שם חמץ, מפני הפקנה. שואלת
37 הגמרא, מאי (מה) חשש פקנה יש בדבר, אי נימא (אם נאמר)
38 שהוא מפני פקנה עקב העלול להימצא בחורים ובסדקים, אם כן
39 כי (כאשר) משתמש (השתמש) בהם בעל הבית להניח בתוכם
40 חמץ היכי אישתמש - איך השתמש בהם, ומדוע לא חשש לסכנה
41 זו. משיבה הגמרא, לא צריכא - לא צריך - לא הוצרכה הברייתא לומר דין
42 זה אלא בבית הנפל, ובזמן שהיה הבית קיים השתמש בחורי כתלוי
43 והניח בהם חמץ, ועתה כשנפל הבית יש בין אבניו סכנת עקרבים
44 המצויים באשפות ובגלי אבנים. ובאה הברייתא ללמדנו שאין
45 צריך לברוק את גל האבנים אלא רק לפי מראה העין, אבל אין
46 צריך להכניס את ידו בין האבנים מפני הסכנה.
47 מקשה הגמרא: אי (אם) מדובר בבית שנפל, למה לי בדיקה
48 באבניו כלל, ומדוע הוצרכה הברייתא לפטרו מפני הסכנה, והתנן
49 - והרי שנינו במשנה להלן (א), חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא
50 כמבוזר, ואין צריך לבערו. מתרצת הגמרא: הָתָם (שם) במשנה
51 מדובר בחמץ המצוי תחת המפולת באופן שאין הקלב יכול לחפש
52 אחריו ועל כן הוא נחשב כמבוזר ואין צריך לבערו. אבל הקא
53 (כאן) בברייתא, מדובר בשפלה יכול לחפש אחריו - אחר החמץ
54 שנמצא תחת המפולת, וחמץ זה אינו נחשב כמבוזר, ועל כן לולי
55 הסכנה היה צריך לבודקו.
56 עוד מקשה הגמרא: מדוע פטרוהו חכמים מבדיקה מפני הסכנה,
57 והא (והרי) אמר רבי אלעזר, שלוחי מצוה אינן ניוקין. ואם כן
58 בשעת קיום מצוות ביעור חמץ אין לחשוש לסכנת העקרב, ומדוע
59 לא יבדוק תחת המפולת. מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, חששו
60 חכמים שפא תאבד לו חמץ בתוך גל האבנים, (אגב בדיקת החמץ
61 אתי לעיוני בתרה - יבוא לחפש אחר המחס). ומאחר שאין כוונתו
62 לשם מצוה בלבד אינו נחשב כשלוח מצוה, ועל כן הוא עלול
63 להינזק מעקרבים, ולפיכך פטרוהו מבדיקה.
64 שוב מקשה הגמרא: וְכִי הָאֵי גוֹנָא (האם באופן זה) שהבודק
65 מכיין בבדיקתו אף לשם דבר אחר, לאו מעשה מצוה הוא. והתנא
66 - והרי שנינו בברייתא, האמר פלע זו אני נתן לצדקה בשביל
67 שיתיה בני, או בשביל שאותה בן העולם הקא,

1 שהוא מסתפק מהם לצורך סעודתו, צריך לבודקם משום
2 שלפעמים נגמר היין שעל השולחן, ונכנס לשם השמש כשפיתו
3 בידו להביא יין, ושוכח שם את הפת.
4 מקשה הגמרא: אי הָיִי - אם מדובר באוצרות שמתפקים מהם
5 לצורך הסעודה, באוצרות שגן נמי (גם כן) יש לחשוש שמה נכנס
6 לשם השמש כשפיתו בידו, ומדוע שנינו בהם שאינם צריכים
7 בדיקה. מתרצת הגמרא, שגן יש מידה של קבע לאכילה שלו,
8 ויודע אדם כמה שמן יצטרך לכמות הסועדים שבסעודה זו, ואינו
9 צריך להביא עוד ממנו באמצע הסעודה. אבל יין אין קבע לשתייה
10 שלו, ולפעמים שתיית יום זה מרובה משל אתמול, ואין השמש
11 יודע כמה ישתו היום, ועל כן לפעמים אין די ביין שהכין לפני
12 הסעודה, וצריך להביא עוד ממנו באמצע הסעודה.
13 הגמרא מביאה ברייתא בדין אוצרות שכר: תני (שנה) רבי תניא
14 בברייתא, עשו אוצרות שכר כקבל, באוצרות יין פאריץ ישראל.
15 שמאחר שבבבל רגילים בשתיית שכר, ואין מידה קבועה
16 לשתייתו, צריך לבודק מחמץ פאוצר שכר שמסתפק ממנו לצורך
17 סעודתו.
18 הגמרא דנה בדין אוצרות דגים: אמר רב חסדא, כי (בית אוצר)
19 דגים אין צריך בדיקה. מקשה הגמרא, והתנא - והרי שנינו
20 בברייתא, אוצרות דגים צריכין בדיקה. מתרצת הגמרא, לא קשיא
21 - אין זו קושיא, הא - מה שאמר רב חסדא שאינם צריכים בדיקה
22 הוא פאוצרות של דגים רבירבי (גדולים), שיש קבע ואומד כמה
23 דגים יצטרכו לסעודה, ואין השמש צריך לעמוד באמצע הסעודה
24 ולהביא מהם דגים נוספים. והא - ומה ששנינו בברייתא שהם
25 צריכים בדיקה, הוא פאוצרות של דגים זוטרי (קטנים), שאין להם
26 מידה קבועה, ולפעמים צריך השמש לעמוד בתוך הסעודה
27 ולהביא מהם דגים נוספים, ונכנס לאוצר כשפיתו בידו.
28 הגמרא דנה בחיוב בדיקה של אוצרות נוספים: אמר רב רב
29 הונא, כי מילחי (אוצר מלח) ובי קורי (אוצר שעוה למאור) צריך
30 בדיקה, לפי שאין להם מידה קבועה, ולפעמים צריך לעמוד בתוך
31 הסעודה ולהביא מהם כמות נוספת. ואמר רב פפא, כי ציבי
32 (אוצר עצים) ובי תמרי (אוצר תמרים) צריך בדיקה, משום שאין
33 להם מידה קבועה, ויש לחשוש בהם לחשש האמור.
34 הגמרא מביאה ברייתא הפוסרת מבדיקה במקום סכנה: תנא -

לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:31	19:32	20:19	20:19	19:52	19:52	10:20	10:19	9:08	9:06	8:36	8:34	5:36	5:34	באר שבע (ק)
20:35	19:26	20:23	20:23	19:56	19:55	10:18	10:16	9:05	9:04	8:33	8:32	5:31	5:29	חיפה (ק)
20:31	19:14	20:21	20:21	19:54	19:53	10:17	10:16	9:05	9:03	8:34	8:32	5:31	5:29	ירושלים (ק)
20:34	19:34	20:21	20:20	19:54	19:53	10:20	10:18	9:08	9:06	8:35	8:34	5:35	5:33	תל אביב (ק)
22:03	20:46	21:41	21:42	21:03	21:04	10:14	10:13	8:53	8:51	8:22	8:20	4:52	4:49	אוסטריה, וינה (ק)
17:54	16:56	17:42	17:40	17:14	17:12	10:45	10:44	9:56	9:55	9:24	9:23	7:33	7:32	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:37	20:39	21:33	21:33	20:57	20:57	10:20	10:19	9:00	8:58	8:28	8:26	5:04	5:01	אוקראינה, אודסה (ק)
21:18	20:18	21:14	21:14	20:36	20:36	9:49	9:48	8:28	8:26	7:56	7:55	4:28	4:25	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:31	20:31	21:27	21:27	20:49	20:49	10:00	9:58	8:38	8:36	8:06	8:05	4:37	4:35	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
22:07	21:04	22:03	22:03	21:22	21:22	10:23	10:21	9:00	8:58	8:28	8:26	4:55	4:52	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
22:02	20:59	21:58	21:59	21:17	21:17	10:14	10:13	8:51	8:49	8:20	8:18	4:45	4:43	אוקראינה, קייב (ק)
22:14	21:01	21:54	21:55	21:19	21:19	10:48	10:46	9:28	9:26	8:56	8:54	5:34	5:31	איטליה, מילאנו (ק)
18:55	18:11	18:51	18:50	18:29	18:28	10:12	10:11	9:10	9:08	8:40	8:39	6:06	6:05	אקוואדור, קיטו (ח)
18:34	17:37	18:22	18:20	17:55	17:53	11:16	11:15	10:26	10:25	9:53	9:52	7:59	7:58	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:06	18:14	19:02	18:59	18:32	18:30	12:13	12:12	11:25	11:24	10:54	10:53	9:05	9:04	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:14	20:22	21:10	21:10	20:40	20:39	10:39	10:37	9:23	9:21	8:51	8:49	5:40	5:38	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:22	20:17	21:07	21:07	20:35	20:35	10:26	10:25	9:09	9:08	8:38	8:36	5:23	5:21	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:22	20:17	21:06	21:06	20:35	20:34	10:26	10:25	9:10	9:08	8:38	8:36	5:24	5:22	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
22:06	20:59	21:50	21:50	21:17	21:17	11:00	10:59	9:43	9:41	9:11	9:10	5:54	5:52	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:07	20:11	20:55	20:55	20:29	20:28	11:02	11:01	9:51	9:49	9:19	9:17	6:21	6:19	ארה"ב, היוסטון (ק)
20:52	19:55	20:41	20:40	20:13	20:12	10:30	10:28	9:16	9:15	8:45	8:43	5:40	5:38	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:55	20:01	20:44	20:44	20:19	20:18	11:05	11:03	9:55	9:53	9:23	9:21	6:30	6:28	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:20	20:13	21:03	21:03	20:31	20:31	10:22	10:20	9:05	9:03	8:33	8:31	5:19	5:17	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:22	20:17	21:07	21:07	20:35	20:35	10:19	10:17	9:01	9:00	8:30	8:29	5:13	5:10	ארה"ב, שיקאגו (ק)
18:48	18:02	18:44	18:42	18:21	18:19	10:40	10:39	9:42	9:41	9:13	9:12	6:51	6:50	בוליביה, לה-פס (ח)
23:15	21:46	22:46	22:47	22:04	22:05	10:58	10:56	9:34	9:32	9:02	9:00	5:27	5:24	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:11	21:46	22:46	22:46	22:04	22:04	10:58	10:57	9:35	9:33	9:03	9:01	5:28	5:25	בלגיה, בריסל (ק)
18:08	17:18	18:00	17:59	17:36	17:34	10:20	10:19	9:25	9:24	8:54	8:53	6:44	6:43	ברזיל, ס. פאולו (ח)
17:55	17:06	17:48	17:46	17:24	17:22	10:06	10:05	9:10	9:09	8:39	8:38	6:29	6:28	ברזיל, ריו דה ז'נרו (ח)
22:35	21:08	22:09	22:10	21:26	21:27	10:15	10:13	8:50	8:48	8:19	8:17	4:41	4:38	בריטניה, לונדון (ק)
23:05	21:28	22:33	22:34	21:46	21:46	10:20	10:18	8:53	8:51	8:22	8:20	4:39	4:36	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:25	21:19	22:21	22:22	21:37	21:37	10:19	10:18	8:54	8:52	8:22	8:20	4:42	4:40	גרמניה, ברלין (ק)
22:29	21:26	22:25	22:25	21:44	21:44	10:42	10:40	9:19	9:17	8:48	8:46	5:13	5:10	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:03	17:16	17:59	17:57	17:34	17:32	10:22	10:21	9:28	9:27	8:58	8:57	6:48	6:48	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:50	19:04	19:46	19:45	19:22	19:21	10:27	10:26	9:20	9:19	8:47	8:46	6:02	6:00	הודו, בומביי (ח)
19:47	19:01	19:43	19:42	19:19	19:18	10:23	10:22	9:15	9:14	8:44	8:42	5:57	5:55	הודו, פונה (ח)
21:29	20:30	21:25	21:26	20:48	20:48	10:05	10:04	8:44	8:42	8:12	8:11	4:46	4:43	הונגריה, בודפשט (ק)
21:19	20:25	21:15	21:15	20:43	20:43	10:34	10:33	9:18	9:16	8:45	8:44	5:32	5:29	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:29	20:37	21:25	21:24	20:55	20:54	10:58	10:57	9:43	9:42	9:11	9:09	6:02	6:00	יוון, אתונה (ק)
21:46	20:48	21:42	21:43	21:06	21:06	10:27	10:26	9:07	9:05	8:34	8:33	5:10	5:07	מולדובה, קישינב (ק)

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:55	20:09	20:51	20:50	20:27	20:26	11:23	11:22	10:15	10:13	9:45	9:44	6:53	6:52	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)
17:39	16:50	17:35	17:33	17:04	17:02	11:01	11:00	10:15	10:15	9:43	9:42	8:02	8:01	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:40	18:52	19:36	19:35	19:10	19:09	9:45	9:43	8:34	8:32	8:03	8:02	5:04	5:03	נפאל, קטמנדו (ח)
19:43	18:58	19:39	19:38	19:16	19:15	11:04	11:03	10:02	10:00	9:29	9:28	7:00	6:58	סינגפור, סינגפור (ח)
21:54	20:48	21:50	21:51	21:06	21:07	9:49	9:47	8:24	8:22	7:53	7:51	4:12	4:09	פולין, ורשא (ק)
18:23	17:38	18:19	18:18	17:57	17:55	10:15	10:14	9:17	9:16	8:45	8:43	6:27	6:26	פרו, לימה (ח)
22:33	21:21	22:14	22:14	21:39	21:39	11:04	11:03	9:45	9:43	9:13	9:11	5:49	5:47	צרפת, ליאון (ק)
23:03	21:45	22:41	22:42	22:02	22:03	11:10	11:08	9:48	9:46	9:16	9:14	5:45	5:43	צרפת, פריז (ק)
18:45	18:01	18:41	18:40	18:19	18:18	9:52	9:51	8:48	8:47	8:19	8:17	5:41	5:39	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:58	20:49	21:41	21:41	21:07	21:07	10:44	10:42	9:26	9:24	8:54	8:52	5:34	5:32	קנדה, טורונטו (ק)
21:45	20:33	21:26	21:26	20:51	20:51	10:18	10:17	8:59	8:57	8:27	8:25	5:04	5:02	קנדה, מונטריאול (ק)
20:36	19:46	20:32	20:32	20:04	20:04	10:22	10:21	9:09	9:07	8:36	8:34	5:33	5:31	קפריסין, לרנקה (ק)
23:36	22:24	23:32	23:34	22:42	22:43	11:03	11:02	9:36	9:34	9:05	9:02	5:16	5:13	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
23:58	22:07	23:18	23:20	22:24	22:25	10:34	10:32	9:05	9:03	8:35	8:33	4:41	4:38	רוסיה, מוסקבה (ח)
22:05	21:06	22:01	22:01	21:24	21:24	10:43	10:42	9:23	9:21	8:50	8:49	5:25	5:22	רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)
22:28	21:14	22:09	22:09	21:32	21:32	10:47	10:45	9:26	9:24	8:55	8:53	5:26	5:24	שווייץ, ציריך (ק)
19:19	18:34	19:15	19:14	18:52	18:51	10:10	10:08	9:04	9:03	8:32	8:30	5:51	5:49	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התועודויות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולקטים וחיזת רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידנינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 - ישראל 60840 חב"ד 373

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00379
23/06/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

